

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

**Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie
van het decreet jeugddelinquentierecht'**

Ibe Coeck
Emma Hadermann
Eva Van Kelecom
Prof. dr. Johan Put
Prof. dr. Stefaan Pleysier
Dr. Eef Goedseels

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Minderbroedersstraat 8 – B-3000 Leuven
 Tel 0032 16 37 34 32
 E-mail: swvg@kuleuven.be
 Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

Publicatie nr. 2021/18

SWVG-Rapport 67

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Titel rapport: Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugd-delinquentierecht'

Promotor: Prof. dr. Johan Put^{1, 2}

Copromotor: Prof. dr. Stefaan Pleysier² en dr. Eef Goedseels^{3, 2}

Onderzoekers: Ibe Coeck², Emma Hadermann² en Eva Van Kelecom²

¹ Instituut voor Sociaal Recht, KU Leuven

² Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC), KU Leuven

³ Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)

Dit rapport kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Overheid, programma 'Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek'. In deze tekst komen onderzoeksresultaten van de auteur(s) naar voor en niet die van de Vlaamse Overheid. Het Vlaams Gewest kan niet aansprakelijk gesteld worden voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de meegedeelde gegevens.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

Het consortium SWVG

<i>Deelnemende instellingen - Dagelijks bestuur</i>	
KU Leuven	
· LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy	Prof. dr. Chantal Van Audenhove
· Instituut voor Sociaal Recht	Prof. dr. Anja Declercq
· HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving	Prof. dr. Johan Put
· Leuvens Instituut voor Gezondheidsbeleid	Prof. dr. Tine Van Regenmortel
· Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen	Prof. dr. Erik Schokkaert
UGent	
· Vakgroep Marketing, Innovatie en Organisatie	Prof. dr. Paul Gemmel
· Vakgroep Publieke Governance, Management & Financiën	Prof. dr. Joris Voets
· Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg	Prof. dr. An De Sutter
Vrije Universiteit Brussel	
· Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen	Prof. dr. Dominique Verté
Universiteit Antwerpen	
· CRESC, UAntwerpen	Prof. dr. Peter Raeymaeckers
<i>Partnerinstellingen</i>	
Universiteit Hasselt	
· Centrum voor Statistiek	
Thomas More Hogeschool	
· Opleiding Toegepaste Psychologie	Dr. Peter De Graef
Arteveldehogeschool	
· Dienst onderzoek en dienstverlening	
Hogeschool Gent	
· Faculteit Mens en Welzijn	
UC Leuven-Limburg	
· Groep Gezondheid en Welzijn	
<i>Coördinatie en secretariaat</i>	
Coördinator SWVG Administratieve ondersteuning	Dr. Kathleen De Cuyper Manuela Schröder Lut Van Hoof

Rapport 67

Juni 2021

Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'

Onderzoekers: Ibe Coeck², Emma Hadermann² en Eva Van Kelecom²

Promotor: Prof. dr. Johan Put^{1, 2}

Copromotor: Prof. dr. Stefaan Pleysier² en dr. Eef Goedseels^{3, 2}

¹ Instituut voor Sociaal Recht, KU Leuven

² Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC), KU Leuven

³ Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)

Samenvatting

1. Aanleiding van het onderzoek

De zesde staatshervorming in 2014 heeft de gemeenschappen de bevoegdheid gegeven een eigen systeem van aanpak van jeugddelinquentie te ontwikkelen. In Vlaanderen heeft dat geleid tot het jeugddelinquentiedecreet van 15 februari 2019. Het decreet is grotendeels in werking getreden op 1 september 2019; het onderdeel 'gesloten plaatsing' treedt pas later, waarschijnlijk op 1 september 2022, in werking.

Het decreet bevat de verplichting om binnen drie jaar na de inwerkingtreding ervan een evaluatie door te voeren (art. 88). Ook tijdens de voorbereiding van het decreet werd duidelijk dat 'evidence based' werken een belangrijk principe is; wetenschappelijke ondersteuning van de werking, opvolging van de effecten, systematische registratie en monitoring vormen elementen daarvan.

2. Onderzoeksdoelstellingen en onderzoeksvragen

Dit (voor)onderzoek richt zich op de voorbereiding van een structurele monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet en omvat twee onderdelen:

- de ontwikkeling van een onderzoeksdesign voor de structurele monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentierecht;
- de uitvoering van een 'nulmeting' over de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet.

Het is belangrijk om een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de situatie van het jeugddelinquentierecht vóór 1 september 2019. Dat zorgt ervoor dat binnen drie jaar de uitrol en mate van doelbereiking van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet adequaat nagegaan kan worden.

De onderzoeksvragen die in dit onderzoek centraal staan, zijn:

1. Wat zijn de meetbare doelstellingen van het Vlaamse jeugddelinquentierecht?
  - 1.1. Wat zijn de autonome doelstellingen van het Vlaamse jeugddelinquentierecht?
  - 1.2. Wat zijn de beoogde wijzigingen ten opzichte van het bestaande jeugddelinquentierecht?
  - 1.3. Welke proces- en outputindicatoren zijn van belang voor de evaluatie van de vooropgestelde doelstellingen en wijzigingen?
2. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over het functioneren van het jeugddelinquentierecht?
  - 2.1. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de instroom in het jeugddelinquentiesysteem?
  - 2.2. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de besluitvorming van het openbaar ministerie, van de jeugdrechter en van de jeugdrechtbank in het jeugddelinquentiesysteem?
  - 2.3. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de uitvoering van jeugddelinquentie-antwoorden?
3. Welke gegevens zijn, gelet op de relevante indicatoren en de beschikbare gegevens, aanvullend nodig om een beeld te krijgen van het actuele functioneren van het jeugddelinquentierecht?
4. Welk beeld geeft de toestand vóór 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?
5. Op welke manier kan in de toekomst het functioneren van het jeugddelinquentierecht worden gemonitord en geëvalueerd?
  - 5.1. Wat is een dienstig onderzoeksdesign voor de structurele monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentierecht?
  - 5.2. Wat is een dienstige onderzoeksstructuur voor de structurele monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentierecht?

3. Methodologie

Het onderzoek beoogt een toekomstig evaluatieonderzoek voor te bereiden. Die evaluatie moet aangeven in welke mate de decretale doelstellingen worden bereikt. Om dat te kunnen doorvoeren, zijn twee elementen noodzakelijk: (1) een toetsingskader en (2) een nulmeting.

Het **toetsingskader** geeft aan welke de decretale doelstellingen zijn en op welke manier die kunnen worden getoetst. De doelstellingen werden door de decreetgever zelf niet voldoende geconcretiseerd om een evaluatie toe te laten. Het toetsingskader is bijgevolg gebaseerd op een uitgebreide analyse van decretale en predecretale documenten en van eerder geïdentificeerde uitgangspunten en basisprincipes van het decreet. De 11 geïdentificeerde *decretale doelstellingen* in het toetsingskader zijn:

1. Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers
2. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
3. Een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie
4. Subsidiariteit en plaatsing als last resort
5. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening
6. Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers
7. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie

8. Een snel antwoord op jeugddelinquentie
9. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
10. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie
11. *Evidence based* werken

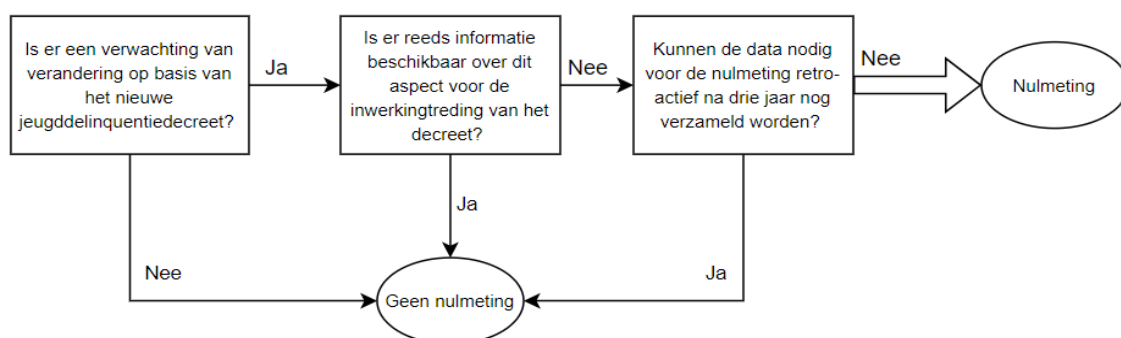
De decretale doelstellingen zijn vervolgens opgedeeld in operationele doelstellingen, acties en indicatoren. *Operationele doelstellingen* bevatten de verschillende aspecten die in rekening gebracht moeten worden bij het evalueren of de decretale doelstelling wordt bereikt. Zij worden vertaald in één of meer *acties* die ondernomen moeten worden, opdat de operationele doelstelling bereikt zou worden. Elke actie wordt vertaald in één of meer *indicatoren* die meer informatie geven over de manier waarop de actie gemeten kan worden. Mogelijke (ongewenste) neveneffecten nemen dan de vorm aan van contra-indicatoren.

De (contra-)indicatoren vormen de concrete te onderzoeken elementen. De meetbaarheid daarvan moet worden geconcretiseerd in een onderzoeksdesign: aan de hand van welke onderzoeksmethode kan de invulling/vervulling van een indicator worden nagegaan en bij welke doelgroep moet dat gebeuren? Mogelijke *onderzoeksmethodes* zijn interviews, focusgroepen, observaties, rechtspraak-analyse, registratie van gegevens, kwantitatieve vragenlijsten ... Naast onderzoeksmethodes is het belangrijk om in het onderzoek ook verschillende relevante doelgroepen te onderscheiden, negen in dit geval: gemeenschapsinstellingen, HCA-diensten, jeugdadvocaten, jeugdrechters, jongeren, het openbaar ministerie (OM), ouders (en opvoedingsverantwoordelijken), private voorzieningen en de sociale dienst van de jeugdrechtbank (SDJ).

Het volledig uitgewerkte toetsingskader en de bijhorende onderzoeksmethode per indicator, zoals initieel opgesteld én aangepast na de uitvoering van het onderzoek, is terug te vinden in bijlage 1 (p. 259 - 279).

De **nulmeting** beoogt een schets te geven van de situatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van het decreet. Zo wordt een vergelijking mogelijk tussen de situatie op dat moment en op het moment van de toekomstige evaluatie. Zeker voor die doelstellingen die een ontwikkeling beogen, is een nulmeting en dergelijke vergelijking noodzakelijk om te achterhalen of de vooropgestelde ontwikkeling heeft plaatsgevonden.

De totale nulmeting is te baseren op verschillende bestaande en te ontwikkelen bronnen en is gefaseerd uitvoerbaar. In het voorliggende vooronderzoek is de nulmeting deels uitgevoerd, met name voor die indicatoren die verandering beogen, waarover onvoldoende informatie beschikbaar was wat betreft de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet én waarover de data niet retroactief kunnen worden verzameld.

Ten laatste op het moment dat de eigenlijke evaluatie zal plaatsvinden, moet de nulmeting met betrekking tot de andere indicatoren nog worden aangevuld.

Voor de nulmeting in dit vooronderzoek is uitgebreid empirisch onderzoek verricht aan de hand van zowel kwantitatieve bevestigingen (online en offline survey) als kwalitatief onderzoek (focusgroepen en interviews), bij negen hierboven vermelde, onderscheiden doelgroepen. De tabel hieronder geeft een overzicht van het uitgevoerde empirisch onderzoek.

Doelgroep	Empirisch onderzoek
Gemeenschapsinstellingen	Focusgroep en (beperkte) kwantitatieve bevestiging
HCA-diensten	Focusgroep en (beperkte) kwantitatieve bevestiging
Jeugdadvocaten	Focusgroep en kwantitatieve bevestiging
Jeugdrechters	Focusgroep en kwantitatieve bevestiging
Jongeren	Focusgroepen
Openbaar ministerie	Interviews en kwantitatieve bevestiging
Ouders	Interviews
Private voorzieningen	Focusgroep en (beperkte) kwantitatieve bevestiging
Sociale dienst jeugdrechtbank	Focusgroepen en (beperkte) kwantitatieve bevestiging

De bevestigingen zijn telkens gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader die van toepassing zijn op de desbetreffende doelgroep. Bijkomend is aan alle doelgroepen, behalve de jongeren en ouders, een korte vragenlijst voorgelegd over de nieuwe aspecten uit het jeugddelinquentiedecreet.

Naast de empirische nulmeting zijn nog twee onderzoeksacties ondernomen:

- 1) een *inventarisatie van het bestaand onderzoek* over het jeugdrechtsysteem, met als vraag in welke mate dat kan bijdragen tot de situatieschets vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet;
- 2) een diepgaand overzicht en *analyse van de registratiesystemen*. De vraag is immers welke gegevens er momenteel al worden geregistreerd en of die toelaten een cijfermatig beeld te vormen van de toepassing van het decreet. Ook wordt nagegaan wat de kwaliteit is van de betreffende gegevens en of er relevante gegevens ontbreken met het oog op de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet.

Ondanks het brede onderzoeksopzet en de zware onderzoeksinspanningen, kent het onderzoek zijn beperkingen; het is belangrijk daarmee rekening te houden. De dataverzameling van de nulmeting is gestart na de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet (en heeft door de COVID-19 maatregelen deels tot september 2020 geduurd), zodat er een zekere beïnvloeding kan zijn geweest van de nieuwe regeling in de beantwoording van de vragen. Zoals steeds moeten de resultaten ook met de nodige nuance worden geïnterpreteerd, rekening houdend met o.a. 'sociaal wenselijke' antwoorden, het feit dat bepaalde doelgroepen die slechts in beperkte mate werden bereikt en dat niet alle indicatoren bij alle doelgroepen werden bevestigd.

4. Onderzoeksresultaten

4.1. Bestaand onderzoek over het jeugdrechtsysteem

Het bestaand onderzoek kan slechts heel beperkt input geven voor het evalueren van de decretale doelstellingen. Hoogstens voor vijf van de elf doelstellingen zou dat mogelijk zijn, maar ook daarvoor zijn de te evalueren indicatoren een stuk specifiekere dan de onderzoeksresultaten die uit de studies komen. Dat is niet verwonderlijk, aangezien dat onderzoek allemaal dateert van vóór het jeugddelinquentiedecreet en steeds een andere finaliteit had. Het resultaat is dus dat het bestaand onderzoek voor geen enkele indicator voldoende invulling kan geven.

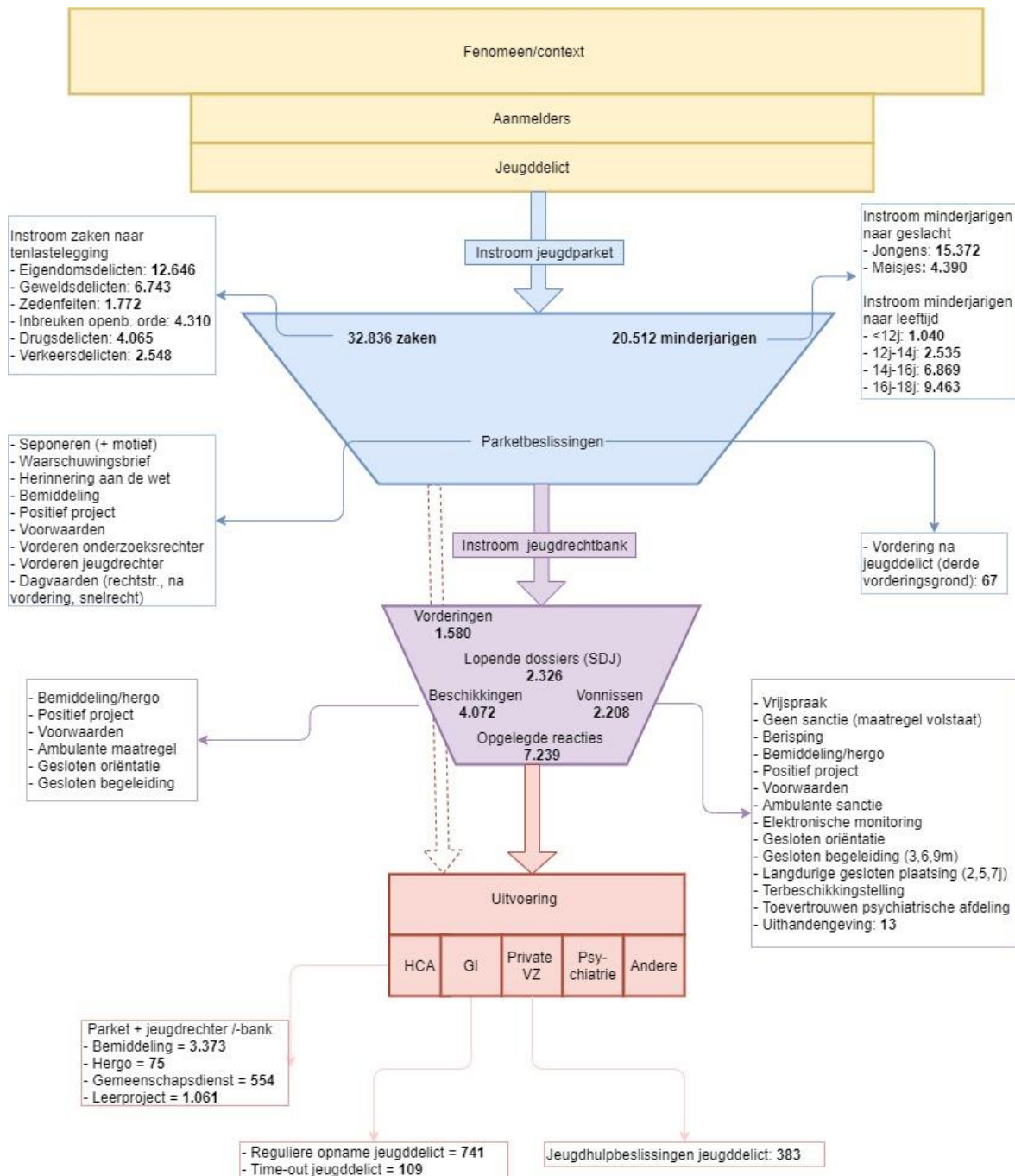
4.2. Registratiesystemen

Voor elk relevant registratiesysteem in de jeugdrechtelijke keten is nagegaan welke gegevens worden geregistreerd en wat de kwaliteit daarvan is. Het gaat om de volgende vijf systemen: PJG (het registratiesysteem van de jeugdparketten en de jeugdrechtbanken); DoMinO (het registratiesysteem dat gebruikt wordt door de sociale diensten van de jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstellingen); BinC (het registratiesysteem van de HCA-diensten en de private voorzieningen in de jeugdhulp); MPG (het registratiesysteem van de psychiatrische ziekenhuizen of psychiatrische afdelingen in algemene ziekenhuizen); BJB (het registratiesysteem van het bureau voor juridische bijstand).

Voor de meeste systemen bestaat er geen duidelijk en volledig overzicht van alle registratievelden en de bijhorende parameters (of antwoordcategorieën). Doorgaans is er wel een handleiding voorhanden, maar die bevat niet altijd informatie over alle registratievelden. Bovendien zijn de meeste handleidingen niet helemaal up-to-date, mede doordat registratiesystemen voortdurend in ontwikkeling zijn ten gevolge van veranderende wetgeving of veranderende praktijken.

Veel relevante gegevens worden wel geregistreerd, maar zitten verspreid over diverse registratiesystemen. Wat de jeugdrechtbanken betreft, worden heel wat gegevens bovendien dubbel geregistreerd, zowel in Dumbo (FOD Justitie) als in DoMinO (Agentschap Opgroeien – Jeugdhulp). Daarnaast is er (logischerwijze) overlap tussen de registratie op het niveau van de beslissende of adviserende instanties enerzijds en de uitvoerende instanties anderzijds. Laatstgenoemde bevat doorgaans meer (detail)informatie over de opgelegde reacties.

Op basis van (in hoofdzaak) gepubliceerde cijfergegevens werd een eerste cijfermatig beeld geschetst van de instroom, doorstroom en uitstroom van het jeugdrechtelijk systeem, dat samengevat kan worden in onderstaand stroomschema (met cijfergegevens over het jaar 2019). Het gaat evenwel om een fragmentarisch beeld. Dat heeft onder meer te maken met het feit dat over bepaalde zaken (zoals de parketbeslissingen) geen tot weinig betrouwbare gegevens voorhanden zijn. Over andere zaken worden er wel gegevens geregistreerd, maar niet (op continue basis) gepubliceerd. Soms zijn op de websites van de bevoegde instanties gegevens te vinden, die nadien plots niet meer beschikbaar zijn. De gegevens zitten ook zeer verspreid en zijn niet altijd gemakkelijk te vinden. Tot slot betreffen de cijfergegevens over het arrondissement Brussel soms ook jongeren die woonachtig zijn in Brussel-Hoofdstad en daardoor niet onder de toepassing van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet vallen.

Het totaalbeeld geeft een zicht op relevante indicatoren die nodig zijn om de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem in kaart te brengen. Tegelijk zijn er hiaten vast te stellen in de huidige registratierealiteit, op basis van zowel indicatoren uit het toetsingskader als indicatoren die betrekking hebben op de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem. Een aantal registratievelden over relevante indicatoren ontbreekt, zoals de beslissing tot verlenging van de voorbereidende rechtspleging of de door het parket, de jeugdrechter of jeugdrechtbank opgelegde voorwaarden. Sommige zaken kunnen wel geregistreerd worden, maar dat gebeurt niet steeds op een systematische of uniforme wijze. Dat geldt bijvoorbeeld voor de registratie van de parketbeslissingen. Sommige andere zaken zouden ook beter op een andere wijze worden geregistreerd, zoals de duur van de opgelegde reacties. Op basis van

de registratie zou het mogelijk moeten zijn om een onderscheid te maken tussen de opgelegde en de werkelijke duur.

4.3. Gedeeltelijke nulmeting

In dit vooronderzoek is een gedeeltelijke nulmeting doorgevoerd, voor die indicatoren die verandering beogen, waarover onvoldoende informatie beschikbaar was wat betreft de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet én waarover de data niet retroactief verzameld kunnen worden. Hieronder worden de resultaten daarvan samengevat, met die nuance dat die in een latere fase – ten laatste bij de uitvoering van het eigenlijke evaluatieonderzoek – met bijkomende data moeten worden aangevuld. Daarom is het in dit vooronderzoek geschetste beeld nog niet volledig en is het desgevallend later nog aan te passen.

Rechtswaarborgen

Alle bevroegde actoren deden naar eigen zeggen hun best om de jongeren zo veel en zo goed als mogelijk te informeren, maar het was niet altijd duidelijk of zij vanuit hun eigen werking en positie een selectie maakten, dan wel het geheel aan informatie verschafte. Het geven van bredere informatie over de rechten en het verloop van de procedure aan de jongeren werd vooral als een taak van de jeugdadvoocaat beschouwd. Terugkomende barrières bij de informatieverschaffing waren de juridische terminologie, het tijdsgebrek (mee opgevangen door te verwijzen naar brochures) en taal en cultuur. Omdat officiële tolken niet altijd makkelijk inzetbaar waren, werden 'informele' tolken (bv. familieleden) toegestaan en schakelden de actoren zelf over naar een andere taal indien ze die machtig waren.

Doorheen het klassieke proces, inclusief het initiële politieverhoor, waren de meeste jongeren van mening dat hun recht op bijstand door een jeugdadvoocaat gewaarborgd werd. Er blijkt wel een zekere terughoudendheid te zijn tegenover de pro deo advocaat: sommige – maar niet alle – jongeren vinden dat die zijn werk minder goed deed en in opdracht van de politie en de jeugdrechter werkte. De rol van de jeugdadvoocaat op parketniveau was heel erg beperkt, vooral gelet op de beperkte afhandelingsmogelijkheden op dat niveau. Inzake herstelbemiddeling adviseerden de jeugdadvocaten vooral over het al dan niet ingaan op het aanbod en over de bemiddelingsovereenkomst. Meer dan de helft van de bevroegde jeugdadvocaten was zelden of nooit aanwezig op contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst. Bij een herstelgericht groepsoverleg vervulden advocaten een actievere rol, maar die vorm van herstelgericht werken kwam in de praktijk slechts zelden voor.

Veel jongeren hadden het gevoel dat de justitiële actoren meer onder elkaar overlegden en dat er niet echt naar hen werd geluisterd. Die ervaring ligt in lijn met wat de consulenten en jeugdrechters verklaren: de jongeren mochten steeds hun mening geven en daarmee werd wel rekening gehouden, maar 'inspraak' is te onderscheiden van 'beslissingsrecht'.

Zowel jeugdrechters als parketmagistraten maakten gebruik van afhandelingsmogelijkheden die niet (expliciet) wettelijk bepaald waren, al kon een aantal daarvan wel onder de open categorie 'andere voorwaarden of specifieke verbodsmaatregelen' vallen.

Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening

De opstart van een gerechtelijk MOF-dossier blijkt een belangrijke impact te hebben: de vrijwillige hulpverlening had de neiging zich terug te trekken en de jeugdrechters brachten het hulpverleningstraject binnen in hun gerechtelijke behandeling. Afstemming en doorverwijzing tussen jeugdhulp en reactie op jeugddelinquentie varieerden naargelang de actor, zowel de mate waarin dat werd gedaan als de wijze waarop dat werd ervaren.

Er blijkt ook een grote ontevredenheid onder de jeugdrechters over het beperkte residentieel en ambulante psychiatrisch aanbod.

Verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheid blijkt geen eenduidig begrip te zijn. Ook wordt de nood aan maatwerk benadrukt. Alle actoren hechtten duidelijk belang aan het aanspreken van de jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe. Herstelrechtelijke antwoorden kwamen naar voor als het meest geschikt daarvoor, maar ook vormen van ‘confronterende’ communicatie naar de jongere toe. Een zeker bewustzijn bij de jongere werd wel als startvoorwaarde beschouwd.

De jongeren bevestigden dat: het was belangrijk om eerst de fout toe te geven. Zij voelden zich vooral aangesproken door de jeugdrechter. Het uitvoeren van de opgelegde straf was de belangrijkste manier om hun verantwoordelijkheid op te nemen, naast het schadeherstel ten aanzien van het slachtoffer. Jongeren kregen evenwel niet altijd inspraak in de wijze waarop zij hun verantwoordelijkheid zouden opnemen.

Ook ouders vinden het belangrijk dat hun kind verantwoordelijkheid opnam voor de gepleegde feiten. Een deel van die verantwoordelijkheid werd door de gerechtelijke actoren bij de ouders gelegd. Hun pedagogische vaardigheden en draagkracht speelden bovendien een rol in de keuze en uitvoering van de afhandeling. Ook de ouders brachten eenzelfde boodschap, dat zij weinig echte inspraak hadden.

Duidelijk antwoord

Hoewel de actoren hun best deden om de jongeren en hun ouders zo goed als mogelijk te informeren en af te toetsen of zij alles begrepen hadden, kwam dat niet altijd zo over. De jongeren hadden naar eigen zeggen niet altijd de mogelijkheid om bijkomende vragen te stellen en de ouders hadden in beperkte mate contact met de actoren.

Herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie

Zowel terminologisch als op het vlak van invulling bestaat geen eenduidigheid over herstelrecht en herstelgericht werken. Het herstel betreft de schade die het delict heeft veroorzaakt ten aanzien van het slachtoffer, maar is uit te bereiden naar schade ten aanzien van de maatschappij. Verder wordt ook geregeld het relationele herstel (bv. met ouders en leefomgeving) en het ‘eigen’ herstel (van de jongere zelf) aangekaart. In die betekenis is herstelgericht werken iets wat doorheen alle mogelijke antwoorden en reacties op jeugddelicten aan bod kan (of moet) komen.

Evidence based werken

Er is nog een parcours af te leggen inzake (het verwerven van) kennis over wetenschappelijke inzichten. Dat betreft zowel de concrete en gerichte valorisatie van en communicatie over wetenschappelijk onderzoek, als het creëren van tijd, ruimte en middelen bij alle actoren om daarop zicht te krijgen en om de concrete betekenis ervan voor hun dagelijkse werking en keuzes op een passende manier te integreren.

4.4. De nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet

Vijftien stellingen over de belangrijkste nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet werden kwantitatief bevestigd bij het openbaar ministerie, de jeugdrechters, de jeugdadvocaten, de sociale diensten, de HCA-diensten, de private voorzieningen en de gemeenschapsinstellingen.

Over de invoering van de minimumleeftijd, de voorrang van herstelrecht, het positief project, de oriëntatiefase en het behoud van uithandengeving zijn de meeste actoren voorstander. Over de gescheiden trajecten en het feit dat er (behalve voor time-out) geen VOS-jongeren meer in de gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden, bestaan er dan weer bezorgdheden. Tot slot zijn de meningen erg verdeeld – zowel binnen eenzelfde doelgroep als over de actoren heen – over de vraag of ze het nieuwe jeugddelinquentiedecreet in het algemeen een stap vooruit vinden tegenover het vorige systeem. De visie achter de invoeringen wordt wel gevolgd, maar er bestaat twijfel of de uitvoering ervan praktisch haalbaar zal zijn.

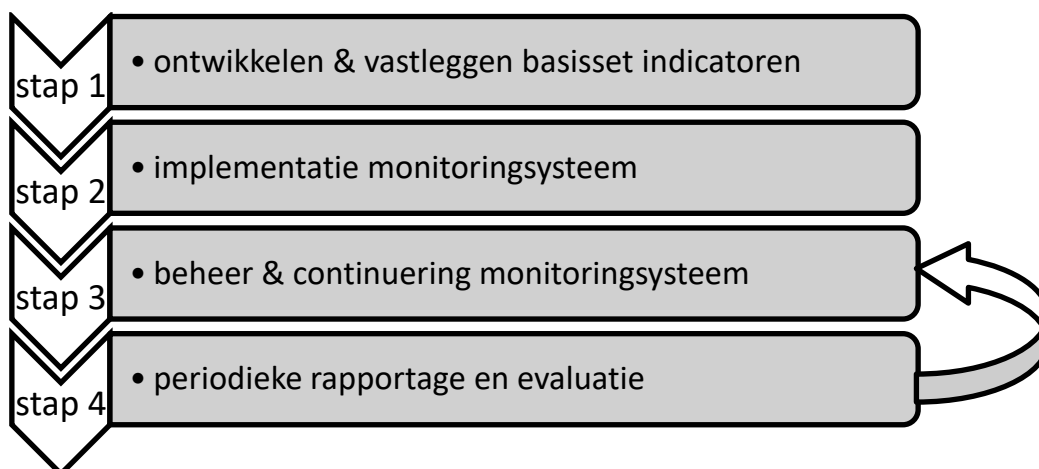
5. Detailrapporten

Terwijl het eigenlijke onderzoeksrapport een geïntegreerde benadering hanteert, werd voor drie doelgroepen (jeugdadvocaten, jeugdrechters en openbaar ministerie) ook een detailrapport opgesteld (p. 483 en volgende). De invalshoek daarvan is breder: het uitvoerig schetsen van de praktijk van die actoren. Voor de overige doelgroepen zijn de volledige onderzoeksresultaten als bijlage opgenomen (p. 257 - 481). Op basis van de detailrapporten en bijlagen kunnen de respectievelijke doelgroepen een uitgebreide situatieschets over hun praktijken en ervaringen raadplegen van vóór de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet.

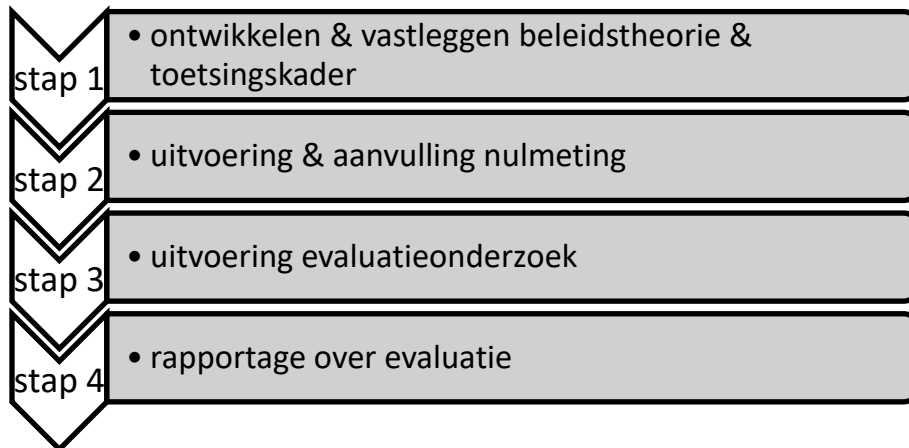
6. Aanbevelingen

De meest omvangrijke aanbeveling van dit onderzoek zit vervat in een voorstel van toekomstig totaaldesign voor de (permanente) monitoring en de evaluatie van jeugddelinquentiedecreet. Dat omvat niet enkel het ‘systeemniveau’ van instroom, besluitvorming en uitvoering, maar ook de beleving door de betrokkenen (verdachten en delictplegers, ouders en slachtoffers), het optreden van de professionele actoren en (het verloop en effect van) de interventies.

Het *monitoringluik* is uit te bouwen in vier onderscheiden stappen: (1) het ontwikkelen en vastleggen van een basisset van indicatoren; (2) de implementatie van het monitoringsysteem; (3) het beheer en de continuering van het monitoringsysteem; (4) de periodieke rapportage en evaluatie. Waar stappen (1) en (2) een eenmalige (onderzoeks)investering vereisen, veronderstellen stappen (3) en (4) een permanente of terugkerende (onderzoeks)activiteit.

Ook het *evaluatieluw* is op een gelijkaardige, gefaseerde manier uit te voeren: (1) het ontwikkelen en vastleggen van de beleidstheorie en het toetsingskader (indicatoren) voor de evaluatie; (2) de uitvoering en aanvulling van de nulmeting; (3) de uitvoering van de 1-meting, in principe drie jaar na de inwerkingtreding van het decreet; (4) de rapportage over de evaluatie, met inbegrip van het formuleren van aanbevelingen. In het kader van zo'n onderzoeksprogramma kunnen ook steeds bijkomende ('ad hoc') studies worden opgezet, die specifieke aspecten van het decreet verder of meer diepgaand onderzoeken en evalueren.

Aanvullende aanbevelingen wat monitoring en evaluatie betreft zijn onder meer:

- Koppel de monitoring en evaluatie aan de toekomstige ontwikkeling van een interventiedatabank en de evaluatie van concrete interventies.
- Betrek bij het opzetten van een monitoringsysteem en het evaluatieonderzoek zo veel mogelijk de stakeholders en degenen die instaan voor de werking en het gebruik van het monitoringsysteem.

Daarnaast omvat het besluit, naast de beantwoording van de onderzoeksvragen, een reeks relevante praktijk- en beleidsaanbevelingen met betrekking tot de registratiesystemen, onder meer:

- Heel wat informatie op het niveau van de jeugdrechter en jeugdrechtbank wordt dubbel geregistreerd, in Dumbo en DoMinO. Er wordt best ingezet op dat laatste systeem, waar de registratie meer systematisch gebeurt en wat meer aanstuurbaar is vanuit het bevoegde Agentschap.
- Het is vereist een beperkte set van basisindicatoren te selecteren, waarover op systematische en uniforme wijze informatie geregistreerd wordt en waarover ook op continue basis informatie samengebracht en gepubliceerd wordt.
- De bestaande registratiesystemen moeten enigszins worden aangepast, inzake bepaalde registratievelden of de wijze van registreren.
- Er is verder overleg nodig tussen het Agentschap en (de statistische analisten van) het openbaar ministerie met het oog op een (meer) uniforme en systematische registratie (en publicatie) van de parketbeslissingen en het kunnen verschaffen van een volledig beeld inzake de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem.
- Gelet op de verschillen tussen de diverse arrondissementen en het verschil in werking van de uitvoerende diensten, worden gegevens best ook op dat niveau gegenereerd en gecontextualiseerd.
- Bij de publicatie van cijfergegevens is 'tout court' de nodige contextualisering nodig. Cijfers zeggen vooral iets over het 'wat' en minder over het 'hoe' en 'waarom'.

7. Onderzoekssuggesties

Naast of voorbereidend op het toekomstige evaluatie-onderzoek, is (tussentijds) onderzoek nuttig om specifieke aspecten van het decreet verder of meer diepgaand te onderzoeken en evalueren.

De beperkte, reeds uitgevoerde nulmeting is in elk geval nog aan te vullen op basis van het aangepast toetsingskader; dat kan op het moment van de eigenlijke evaluatie, dan wel in de tussenperiode.

Ook nuttig is om een volwaardige kwantitatieve bevraging af te nemen bij alle betrokken actoren, dus ook bij de sociale diensten jeugdrechtbank, HCA-diensten, private voorzieningen en gemeenschapsinstellingen. Gelijkaardig aan de kwantitatieve bevraging bij de gerechtelijke actoren kunnen daarbij meer vragen over de individuele werking worden opgenomen.

Bovenop de geformuleerde aanbevelingen inzake de registratiesystemen, is het wenselijk om een specifiek onderzoek uit te voeren dat moet toelaten (1) een goed beeld te krijgen op het fenomeen van de jeugddelinquentie, (2) de inzet en effectiviteit van de reacties te beoordelen en (3) zicht te krijgen op recidive, samenhangend met het gepleegde delict, de context en de reacties.

Relevant is uiteraard ook bijkomend onderzoek over specifieke , doelgroepen of nieuwe reacties van het jeugddelinquentierecht, aangezien een breed evaluatieonderzoek onvoldoende toelaat om verdiepend in te gaan op dergelijke onderdelen. Voorbeelden daarvan zijn de grotere afhandelingsmogelijkheden van het openbaar ministerie, het positief project, delictgerichte contextbegeleiding, de omgang met jongeren met een psychiatrische problematiek die feiten hebben gepleegd en de gewenste scheiding tussen jeugddelinquentie- en jeugdhulpdossiers (en het gebruik van de derde vorderingsgrond). Ook de verdere ontwikkeling van elektronische monitoring en de inzet van de mogelijkheid van videoconferenties kunnen daaronder worden gebracht.

Tenslotte is het voor verschillende organisaties (sociale diensten, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen) zinvol om ondersteuning te krijgen bij de uitvoering van het jeugddelinquentiedecreet in praktijk, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van nieuwe antwoordmogelijkheden of inzake de impact van de keuzes uit het jeugddelinquentiedecreet (en de bijhorende positie van de gemeenschapsinstellingen) op de opvang van de meest kwetsbare VOS-jongeren.

Inhoud

Inleiding	25
Hoofdstuk 1 Methodologie	29
1 Een toetsingskader als basis van de nulmeting	29
1.1 Het identificeren van decretale doelstellingen	29
1.2 Van decretale doelstellingen naar operationele doelstellingen, acties en indicatoren	31
1.3 Van indicatoren naar een onderzoeksdesign voor de nulmeting	33
1.4 Betrokkenheid van de stuurgroep bij de ontwikkeling van het toetsingskader	34
2 Nulmeting: methode van het empirisch onderzoek	35
2.1 Kwantitatieve vragenlijsten	35
2.2 Kwalitatieve interviews en focusgroepen	38
2.3 Data-analyse	43
3 Analyse van de registratiesystemen	44
3.1 Een inventaris van bestaande en relevante registratiesystemen	44
3.2 Een eerste cijfermatig beeld	45
3.3 Hiaten in de huidige registratierealiteit	46
4 De uitwerking van een onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet	46
5 Datarapportage	48
5.1 Eén onderzoeksrapport en drie detailrapporten	48
5.2 Weergave van de resultaten	49
6 Beperkingen van het onderzoek	49
Hoofdstuk 2 Inventaris bestaand onderzoek over het jeugdrechtstelsel	51
Hoofdstuk 3 Resultaten nulmeting	65
1 Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers (A)	65
1.1 Operationele doelstelling: Legaliteit in de betekenis van respect voor de wetgeving: de uitvoeringsactoren houden zich aan de specifieke, duidelijke en voorafgaande bepalingen van de wetgever (A.2.)	65
1.2 Operationele doelstelling: Bijstand van advocaat (en van een vertrouwenspersoon) in elke fase met betrekking tot de reactie op een jeugddelict (A.4.)	68
1.3 Operationele doelstelling: Hoorrecht: jongeren de kans geven om zoveel als mogelijk te participeren en deel te nemen aan de procedure (A.6.)	76
1.4 Operationele doelstelling: Recht op informatie: minderjarige verdachten en delictplegers moeten op een door hen begrijpbare manier tijdig op de hoogte worden gebracht van de rechtswaarborgen die zij (kunnen) genieten, van het verloop van de procedure en de verwachtingen die hiermee gepaard gaan (A.7.)	77

2	Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening (E)	85
2.1	Operationele doelstelling: Vlotte verbinding tussen enerzijds de reactie op een jeugddelict en anderzijds jeugdhulpverlening : de reactie op een JD is helder afgescheiden, maar vlot combineerbaar met jeugdhulp waar nodig (E.2.)	85
3	Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers (F)	93
3.1	Operationele doelstelling: Het aanspreken op de individuele verantwoordelijkheid mbt het gepleegde delict: minderjarigen die een delict plegen tussen de leeftijd van 12 en 18 jaar worden geacht (strafrechtelijk) verantwoordelijk te zijn voor de gepleegde feiten (F.1.)	93
3.2	Operationele doelstelling: Het actief opnemen van de individuele verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het gepleegde jeugddelict (F.2.)	95
3.3	Operationele doelstelling: Gedeelde, gedragen verantwoordelijkheid: minderjarigen dienen ondersteund te worden in het proces van 'groeien in verantwoordelijkheid' (F.3.)	101
4	Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie (G)	107
4.1	Operationele doelstelling: Communiceren in een begrijpbare taal: de gebruikte taal is duidelijk voor de jongere (G.1.)	107
5	Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie (I)	109
5.1	Operationele doelstelling: Het herstelgericht aanbod is een parallelle interventie waarbij, in tegenstelling tot het herstelrechtelijk aanbod, gefocust wordt op het resultaat, namelijk de relatie met het slachtoffer en de maatschappij herstellen en de jongere wijzen op zijn verantwoordelijkheid (I.2.)	109
6	Evidence based werken (K)	111
6.1	Operationele doelstelling: Evidence based werken als basisprincipe: er wordt gestreefd naar een aanpak met effectieve gevolgen, die nadien ook blijvend zijn (K.1.)	111
7	De nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet	115
Hoofdstuk 4 Registratiesystemen		133
1	Inventaris van de meest relevante registratiesystemen	134
1.1	Vijf registratiesystemen	134
1.2	PJG: het registratiesysteem van de jeugdparketten en de jeugdrechtbanken	135
1.3	DoMinO: het registratiesysteem van de sociale diensten van de jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstellingen	147
1.4	BinC: het registratiesysteem van de private voorzieningen in de Jeugdhulp	156
1.5	MPG: Minimale Psychiatrische Gegevens	170
1.6	BJB: het registratiesysteem van het bureau voor juridische bijstand	174
2	Een eerste cijfermatig beeld	176
2.1	Inleiding	176
2.2	Instream in het jeugdrechtelijk systeem	177
2.3	Parketbeslissingen	180
2.4	Instream op de Vlaamse jeugdrechtbanken	186
2.5	Beslissingen van jeugdrechters en jeugdrechtbanken	188
2.6	Enkele reactiewijzen meer in detail	194
2.7	Cijfers over de jeugdadvocatuur	199
2.8	Een voorlopige balans	200

3	Hiaten in de huidige registratierealiteit	203
3.1	Inleiding	203
3.2	Indicatoren uit het toetsingskader (T-indicatoren) die gemeten kunnen worden op basis van registratie	204
3.3	Indicatoren uit het stroomschema (S-indicatoren) die gemeten kunnen worden op basis van registratie	205
3.4	Een overzicht van alle T- en S-indicatoren die gemeten kunnen worden op basis van registratie	208
3.5	Hiaten in de huidige registratierealiteit	212
Hoofdstuk 5 Het onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet		217
1	Inleiding	217
2	Monitoring en evaluatie	217
2.1	Belang van een beleidstheorie	218
2.2	Monitoring	220
2.3	Evaluatie	223
3	Monitoring en evaluatie: een toekomstig onderzoeksprogramma	225
3.1	Luik 'Monitoring'	226
3.2	Luik 'Evaluatie'	228
3.3	Opzet en omkadering van een onderzoeksprogramma	232
4	Een illustratie uit Nederland: het WODC onderzoeksprogramma 'Monitoring en evaluatie van het Adolescentenstrafrecht'	233
4.1	Monitoring	234
4.2	Evaluatie	235
4.3	Omkadering van het onderzoeksprogramma	237
Hoofdstuk 6 Besluit en aanbevelingen		239
Literatuurlijst		251
Bijlagen		257
Detailrapporten		483
1	Detailrapport jeugdadvocaten	483
2	Detailrapport jeugdrechters	583
3	Detailrapport openbaar ministerie	659

Lijst Tabellen

Tabel 1	Uitwerking van verwijzingen en contra-indicaties in het toetsingskader	32
Tabel 2	Uitwerking van de doelgroepen, de nulmeting en het onderzoeksdesign in het toetsingskader	34
Tabel 3	Overzicht van bestaand onderzoek naar het jeugdrechtstelsel voor de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet dat relevant is in het kader van de vooropgestelde doelstellingen van het nieuwe decreet van de nulmeting	53
Tabel 4	Overzicht van relevante variabelen in PJP met betrekking tot de minderjarige verdachten	136
Tabel 5	Overzicht van relevante variabelen in PJP met betrekking tot de zaken	137
Tabel 6	Overzicht van relevante variabelen in PJP met betrekking tot de parketbeslissingen	138
Tabel 7	Overzicht van relevante variabelen in Dumbo met betrekking tot de minderjarigen	142
Tabel 8	Overzicht van relevante variabelen in Dumbo met betrekking tot de zaken (dossiers)	142
Tabel 9	Overzicht van relevante variabelen in Dumbo met betrekking tot de binnenkomende akten	143
Tabel 10	Overzicht van relevante variabelen in Dumbo met betrekking tot de beslissingen van de jeugdrechters en jeugdrechtbanken	144
Tabel 11	Overzicht van relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de minderjarigen	148
Tabel 12	Overzicht van relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de SDJ	151
Tabel 13	Overzicht van relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de GI	154
Tabel 14	Overzicht van relevante variabelen in BinC (HCA) met betrekking tot de leefsituatie van de jongere	157
Tabel 15	Overzicht van relevante variabelen in BinC (HCA) met betrekking tot een gemeenschapsdienst of leerproject	159
Tabel 16	Overzicht van relevante variabelen in BinC (HCA) met betrekking tot een herstelbemiddeling of hergo	161
Tabel 17	Overzicht van relevante variabelen in BinC (HCA) met betrekking tot een positief project	163
Tabel 18	Overzicht van relevante variabelen in BinC met betrekking tot de beginregistratie	165
Tabel 19	Overzicht van relevante variabelen in BinC met betrekking tot het hulpaanbod	167
Tabel 20	Overzicht van relevante variabelen met betrekking tot de eindregistratie	168
Tabel 21	Overzicht van relevante registratievelden met betrekking tot de opname	171
Tabel 22	Overzicht van relevante registratievelden met betrekking tot de behandeling	172
Tabel 23	Overzicht van relevante registratievelden met betrekking tot het ontslag	173

Tabel 24	Overzicht van relevante variabelen in BJB	175
Tabel 25	Algemeen overzicht van geregistreerde parketbeslissingen (2007-2008)	182
Tabel 26	Geregistreerde motieven voor een klassering zonder gevolg (2007-2008)	183
Tabel 27	Overzicht van de maatregelen die Vlaamse jeugdrechters en jeugdrechtbanken opleggen in MOF-zaken (2011)	193
Tabel 28	Opgelegde voorwaarden in het kader van een behoud in het eigen leefmilieu (2011)	194
Tabel 29	Effectief ingezette niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp in het kader van een jeugddelict (september 2019- september 2020)	198
Tabel 30	Geleverde prestaties in het kader van de bijstand aan minderjarigen naar type prestatie (frequentie)	200
Tabel 31	Overzicht van indicatoren uit het toetsingskader naar doelstelling	204
Tabel 32	Overzicht van indicatoren uit het stroomschema (S-indicatoren)	206
Tabel 33	T- en S- indicatoren op het niveau van het jeugdparquet	208
Tabel 34	T- en S- indicatoren op het niveau van de jeugdrechter en de jeugdrechtbank (algemeen)	209
Tabel 35	T- en S- indicatoren op het niveau van de jeugdrechter	209
Tabel 36	T- en S- indicatoren op het niveau van de jeugdrechtbank	210

Lijst Figuren

Figuur 1	Gehanteerde criteria om over te gaan tot een nulmeting	33
Figuur 2	‘Legde het OM enkel antwoorden op die wettelijk geregeld zijn?’ (OM, frequentie); ‘Soms legde ik maatregelen op die niet expliciet wettelijk geregeld zijn.’ (Jeugdrechters, frequentie)	66
Figuur 3	‘In welke mate hebt u vóór de invoering van het decreet minderjarige verdachten bijgestaan op het niveau van het openbaar ministerie?’ (percentage, jeugdadvocaten, N = 104)	68
Figuur 4	Ja-antwoorden op de vraag 'Werd de jeugdadvocaat verwittigd bij elke afhandelingsmodaliteit' (frequentie, parket, N = 14)	69
Figuur 5	Aanwezigheid en inbreng van de jeugdadvocaat op het niveau van het openbaar ministerie (frequentie, parket, N = 14)	69
Figuur 6	‘Op welke manier werd u op de hoogte gebracht van het herstelrechtelijk aanbod aan een minderjarige cliënt?’ (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, jeugdadvocaat, N = 100)	71
Figuur 7	‘In welke mate was er voorafgaand contact met de HCA-dienst naar aanleiding van een herstelrechtelijk proces?’ (percentage, jeugdadvocaat, N = 98)	71
Figuur 8	‘In welke mate was er voorafgaand contact met de minderjarige naar aanleiding van een herstelgericht proces?’ (percentage, jeugdadvocaat, N = 100)	72
Figuur 9	Voorrang geven aan en ingaan op het herstelrechtelijk aanbod (percentage, jeugdadvocaat, N = 100)	73
Figuur 10	‘In welke mate was u aanwezig op de contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst?’ (percentage, jeugdadvocaat, N = 99)	74
Figuur 11	‘In welke mate gaf u advies aan de minderjarige indien er een akkoord gesloten werd binnen een herstelrechtelijk proces?’ (percentage, jeugdadvocaat, N = 99)	75
Figuur 12	‘Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure’ (frequentie)	78
Figuur 13	‘Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep’ (frequentie)	81
Figuur 14	‘Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, ging ik bij elke stap in de procedure na of die hulpverlening kon blijven doorlopen.’ (frequentie)	85
Figuur 15	‘Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, hield ik daarmee rekening bij het nemen van een beslissing.’ (frequentie)	86
Figuur 16	‘Ik ging steeds na of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader.’ (frequentie)	89
Figuur 17	‘Als er nood bleek aan hulpverlening in een vrijwillig kader, verwees ik de betrokkene door naar de gepaste hulpverlening.’ (frequentie)	90

Figuur 18	‘Ik ben tevreden met het huidig ambulante en residentieel psychiatrische aanbod’ (frequentie, jeugdrechters, N = 23)	92
Figuur 19	‘Ik sprak de jongere aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft’ (frequentie)	94
Figuur 20	‘Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)’ (frequentie)	96
Figuur 21	Het opnemen van de verantwoordelijkheid (percentage, jeugdadvocaten, N = 100)	97
Figuur 22	‘Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de keuze van de afhandelingswijze’ (frequentie)	104
Figuur 23	‘Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de uitvoering van de opgelegde maatregel.’ (frequentie, jeugdrechters, N = 23)	105
Figuur 24	‘Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.’ (frequentie)	111
Figuur 25	‘Ik hield rekening met de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.’ (frequentie)	113
Figuur 26	‘Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie.’ (frequentie)	116
Figuur 27	‘Ik ben voorstander van de invoering van het positieve project.’ (frequentie)	117
Figuur 28	‘Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).’ (frequentie)	118
Figuur 29	‘Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.’ (frequentie)	119
Figuur 30	‘Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing art. 60 Jeugdbeschermingswet).’ (frequentie)	120
Figuur 31	‘Ik ben er voorstander van dat gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.’ (frequentie)	121
Figuur 32	‘Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.’ (frequentie)	122
Figuur 33	‘Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).’ (frequentie)	123
Figuur 34	‘Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.’ (frequentie)	124
Figuur 35	‘Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.’ (frequentie)	125
Figuur 36	‘Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.’ (frequentie)	126

Figuur 37	‘Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht (12 jaar).’ (frequentie)	127
Figuur 38	‘Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in GI geplaatst kunnen worden.’ (frequentie)	128
Figuur 39	‘Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.’ (frequentie)	129
Figuur 40	‘In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.’ (frequentie)	130
Figuur 41	Aantal aangemelde jeugddelicten op de Vlaamse jeugdparketten (2006-2019) (frequentie)	178
Figuur 42	Type delicten waarvoor jongeren op het jeugdparquet aangemeld worden (2010-2019) (frequentie)	179
Figuur 43	Aangemelde minderjarigen naar leeftijdscategorie (2010-2018) (percentage)	180
Figuur 44	Aantal jongeren met een lopend dossier bij de SDJ in het kader van een jeugddelict (2015-2019) (frequentie)	187
Figuur 45	Opgetekende vorderingen naar vorderingsgrond en regio (2019) (percentage)	188
Figuur 46	Aantal beschikkingen en vonnissen ‘jeugddelict’ (2018 en 2019) (frequentie)	190
Figuur 47	Maatregelen naar vorderingsgrond en naar regio (2019) (percentage)	191
Figuur 48	Evolutie van de herstelgerichte en constructieve afhandelingen (2016 – 2019) (frequentie)	196
Figuur 49	Aantal opnames (VOS, jeugddelict) naar reden van opname (2018-2019) (frequentie)	199
Figuur 50	Stroomschema (2019)	202

Lijst met afkortingen

FG	Focusgroep
For-K	Forensische kinderpsychiatrische dienst
GI	Gemeenschapsinstelling(en)
HCA	Herstelgerichte en constructieve afhandeling
Hergo	Herstelgericht groepsoverleg
JR	Jeugdrechter
JRB	Jeugdrechtbank
OM	Openbaar ministerie
Priv. VZ.	Private voorzieningen
SDJ	Sociale diensten van de jeugdrechtbank
YAR	Youth at Risk

Inleiding

1 Doel van het onderzoek

Ten gevolge van de zesde Belgische staatshervorming in 2014 behoort de aanpak van jeugddelinquentie tot de bevoegdheden van de gemeenschappen. De bevoegdheden liggen nu bij de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Brusselse Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Ze dienen elk een eigen systeem en wetgeving uit te werken dat in de plaats komt van het Belgische jeugdrechtsysteem, zoals vormgegeven door de wet op de Jeugdbescherming van 1965, die grondig hervormd werd in 2006. Het Vlaamse decreet betreffende het jeugddelinquentierecht¹ (jeugddelinquentiedecreet) werd op woensdag 6 februari 2019 goedgekeurd door het Vlaams Parlement en trad stapsgewijs in werking vanaf 1 september 2019.

Het jeugddelinquentiedecreet hecht veel belang aan een wetenschappelijke fundering van het systeem en de interventies. Artikel 3, § 2, 5° geeft aan dat elk optreden rekening houdt met de kennis en inzichten verworven uit wetenschappelijk onderzoek en goede praktijken. Artikel 88 legt de Vlaamse regering op binnen drie jaar na de inwerkingtreding van het decreet een rapport bij het Vlaams Parlement in te dienen over de evaluatie van het decreet, met inbegrip van een wetenschappelijke evaluatie van de bepalingen inzake de langdurige gesloten begeleiding en de uithandengeving.

In de memorie van toelichting wordt hierover meer duiding gegeven. Er wordt gesteld dat binnen het nieuwe jeugddelinquentierecht *evidence based* werken als belangrijk principe naar voren wordt geschoven. Dat betekent een werking die gebaseerd is op kwantitatieve en kwalitatieve (wetenschappelijke onderzoeks)gegevens. Men wil het zicht op het effect van de ingezette reacties ten aanzien van minderjarigen die delicten plegen, of hiervan verdacht worden, vergroten. Binnen het jeugddelinquentierecht wordt structureel ruimte gemaakt voor systemen van monitoring, rapportering en evaluatie. De focus ligt hierbij niet enkel op cijfers en gegevens met betrekking tot (tijdige) beschikbaarheid van capaciteit, maar ook op indicatoren die verwijzen naar resultaten, waaronder effectiviteit, recidivevermindering, het gunstig afsluiten van opgelegde reacties, ... Systematische registratie en monitoring laat ook toe om voortrajecten of voorgaande reacties in kaart te brengen en maakt het mogelijk om met andere data vervolgonderzoek op te zetten naar bijvoorbeeld recidive of de reden waarom jongeren 'afstand doen' van normoverschrijdend gedrag.²

Om te komen tot een structurele monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet, is het noodzakelijk een goed onderzoeksdesign te ontwikkelen én een (nul)meting uit te voeren van de situatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van het decreet. Dit vooronderzoek richt zich dan ook op de voorbereiding van een structurele monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, en omvat twee onderdelen:

- de ontwikkeling van een onderzoeksdesign voor de structurele monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentierecht;
- de uitvoering van een 'nulmeting' over de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet.

---

¹ Decr.VI. 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019.

² MvT, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 10-12.

Het is belangrijk om te voorzien in een zo duidelijk mogelijk beeld van de situatie van het jeugddelinquentierecht vóór 1 september 2019. Dat zorgt ervoor dat binnen drie jaar de mate van doelbereiking van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet adequaat nagegaan kan worden. Op deze manier kunnen de belangrijkste obstakels, uitdagingen en punten van verbetering in kaart gebracht worden. Daarnaast kan het beleid bijgestuurd worden waar nodig, zodat iedereen benaderd wordt op de wijze zoals bedoeld in het decreet. Ook kan dan de organisatie in de praktijk van de verschillende actoren beter worden afgestemd op het doelpubliek. De bredere maatschappij heeft er eveneens baat bij dat de effectiviteit van de doelstellingen op een gepaste manier nagegaan kan worden, zodat de eventuele verdere negatieve gevolgen van jeugddelinquentie op de samenleving zo veel als mogelijk vermeden kunnen worden.

Zoals in het decreet bepaald wordt, dient in de monitoring en evaluatie bijzondere aandacht besteed te worden aan de besluitvorming over en uitvoering van de reacties van gesloten oriëntatie, gesloten begeleiding en uithandengeving. Bijzondere aandacht zal ook uitgaan naar de 'kwalificatievraag', met name de keuze om een dossier als MOF (jeugddelict), dan wel als VOS (verontrustende situatie) of parallel te behandelen, en de schakeling tussen beide vorderingsmogelijkheden. De essentiële ambitie van het decreet is immers te voorzien in een duidelijk, maatschappelijk normbevestigend antwoord op delicten gepleegd door minderjarigen, waarbij de verantwoordelijkheid van de jonge dader niet ontweken wordt. Deze reactie is echter helder afgescheiden van, maar vlot combineerbaar met jeugdhulp, wanneer nodig.³

2 Onderzoeksvragen

De twee doelstellingen die in het vooronderzoek centraal staan en hierboven werden beschreven, leiden tot de volgende onderzoeksvragen.

1. Wat zijn de meetbare doelstellingen van het Vlaams jeugddelinquentierecht?
  - a. Wat zijn de autonome doelstellingen van het Vlaamse jeugddelinquentierecht?
  - b. Wat zijn de beoogde wijzigingen ten opzichte van het bestaande jeugddelinquentierecht?
  - c. Welke proces- en outputindicatoren zijn van belang voor de evaluatie van de vooropgestelde doelstellingen en wijzigingen?
2. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over het functioneren van het jeugddelinquentierecht?
  - a. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de instroom in het jeugddelinquentiesysteem?
  - b. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de besluitvorming van het openbaar ministerie, van de jeugdrechter en van de jeugdrechtbank in het jeugddelinquentiesysteem?
  - c. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over de uitvoering van jeugddelinquentie-antwoorden?
3. Welke gegevens zijn, gelet op de relevante indicatoren en de beschikbare gegevens, aanvullend nodig om een beeld te krijgen van het actuele functioneren van het jeugddelinquentierecht?
4. Welk beeld geeft de toestand vóór 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?

---

³ MvT, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 2.

5. Op welke manier kan in de toekomst het functioneren van het jeugddelinquentierecht worden gemonitord en geëvalueerd?
  - a. Wat is een dienstig onderzoeksdesign voor de structurele monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentierecht?
  - b. Wat is een dienstige onderzoeksstructuur voor de structurele monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentierecht?

3 Opbouw van het onderzoeksrapport

Het eerste hoofdstuk van dit onderzoeksrapport omvat de methodologie van het vooronderzoek. Ten eerste komt aan bod op welke manier het toetsingskader de basis vormt voor het empirisch onderzoek van de nulmeting. Ten tweede volgt een toelichting over de gebruikte kwalitatieve (focusgroepen en interviews) en kwantitatieve (online en offline vragenlijsten) onderzoeksmethoden voor alle doelgroepen (openbaar ministerie, jeugdrechters, jeugdadvocaten, sociale dienst, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen, jongeren en ouders). Verder gaan we in op de wijze waarop de analyse van de registratiesystemen en het uitwerken van een onderzoeksdesign voor de monitoring en de evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet in zijn werk is gegaan. Tot slot worden de beperkingen van het onderzoek besproken. **Het tweede hoofdstuk** omvat de inventarisatie van het bestaand onderzoek over het jeugdrechtsysteem, wat een gedeeltelijk antwoord biedt op de tweede onderzoeksvraag. In **het derde hoofdstuk** worden de resultaten van de uiteindelijke nulmeting voor de verschillende doelstellingen besproken. Dit gedeelte van het onderzoeksrapport biedt een antwoord op de vierde onderzoeksvraag. Daarop volgt een analyse van de bestaande registratiesystemen in het **vierde hoofdstuk**. De nadruk ligt op een inventaris van de meest relevante registratiesystemen, het geven van een eerste cijfermatig beeld van het jeugdrechtsysteem en het detecteren van de hiaten in de huidige registratierealiteit. Dit hoofdstuk sluit aan bij het antwoord op de tweede onderzoeksvraag. In **het vijfde en laatste hoofdstuk** volgt een uitwerking van het onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet, op basis van de resultaten van de nulmeting. Dit hoofdstuk gaat in op de vijfde onderzoeksvraag van dit onderzoek: 'Op welke manier kan in de toekomst het functioneren van het jeugddelinquentierecht worden gemonitord en geëvalueerd'? **Het besluit** herhaalt de belangrijkste bevindingen, gevolgd door relevante praktijk- en beleidsaanbevelingen die voortvloeien uit het gevoerde onderzoek.

Ter aanvulling op dit onderzoeksrapport werd voor drie doelgroepen ook nog een detailrapport opgesteld: de jeugdadvocaten, de jeugdrechters en het openbaar ministerie. Tegenover het onderzoeksrapport hebben de detailrapporten een bredere invalshoek, namelijk het uitvoerig schetsen van de praktijk van de actoren. De drie detailrapporten kunnen zo ook elk op zichzelf gelezen worden. Voor de overige doelgroepen (sociale diensten, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen, jongeren en ouders) worden de volledige resultaten als bijlage opgenomen; deze gaan ook breder dan hetgeen in het onderzoeksrapport aan bod komt. Op basis van de detailrapporten en bijlagen kunnen de respectievelijke doelgroepen bijgevolg een uitgebreide situatieschets over hun praktijken en ervaringen raadplegen van vóór de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Deze detailrapporten en bijlagen voorzien elk afzonderlijk in een gedeeltelijk antwoord op de vierde onderzoeksvraag.

Hoofdstuk 1

Methodologie

In dit onderdeel wordt besproken hoe tewerk is gegaan om het onderzoek te realiseren. Als eerste wordt het proces besproken dat geleid heeft tot de totstandkoming van het toetsingskader en de identificatie van de indicatoren van de nulmeting. Vervolgens wordt toegelicht welke methoden werden aangewend om de nulmeting voor deze indicatoren te kunnen uitvoeren. Hierin wordt zowel aandacht besteed aan de kwantitatieve vragenlijsten, de kwalitatieve interviews en focusgroepen als aan de omschrijving van de data-analyse. Ten derde en ten vierde wordt respectievelijk ingegaan op de analyse van de bestaande registratiesystemen en de uitwerking van een onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet. Daarnaast wordt de manier van datarapportage toegelicht: naast het onderzoeksrapport zijn er namelijk ook detailrapporten voorhanden. Ten laatste wordt stilgestaan bij enkele beperkingen van het onderzoek.

1 Een toetsingskader als basis van de nulmeting

Er zijn veel actoren en sectoren die samen vorm hebben gegeven en zullen geven aan het jeugd(delinquentie)recht. Zij die dagelijks in de praktijk staan, kunnen ervaren wat de Jeugdbeschermingswet van 1965, die grondig hervormd werd in 2006, concreet betekende in hun werk. Om de situatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet in beeld te krijgen, werd een zogenaamde nulmeting uitgevoerd bij alle betrokken actoren van de praktijk. Om te weten wat voor welke actor verandert op basis van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, werd een toetsingskader uitgewerkt. Hieronder worden de verschillende stappen omschreven die doorlopen werden om tot het uiteindelijk toetsingskader te komen.

1.1 Het identificeren van decretale doelstellingen

Voor de ontwikkeling van een onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet moet uiteraard uitgegaan worden van de doelstellingen van het decreet, de wijzigingen ten opzichte van het bestaande systeem, alsook de beoogde effecten en mogelijke neveneffecten. Het vertrekpunt van het design van een beleidsevaluatie is dan ook het expliciteren van de beleidstheorie die erachter schuilt (De Peuter et al., 2007, p. 93; Roevens et al., 2020, pp. 23-25). De beleidstheorie beschrijft namelijk de beoogde verandering van het beleid en stelt voor op welke manier die verandering kan worden bereikt. In een beleidstheorie worden de vooropgestelde doelstellingen geïdentificeerd, worden in functie van die doelstellingen indicatoren geselecteerd, en wordt vervolgens op basis van die indicatoren nagegaan in hoeverre vooruitgang werd geboekt (zie hoofdstuk 5 voor meer informatie over beleidstheorie in het kader van dit onderzoek).

Wat betreft het jeugddelinquentiedecreet stelden we vast dat de ‘beleidstheorie’ impliciet is en verduidelijking behoeft.⁴ Om hier beter zicht op te krijgen, gebeurde een grondige analyse van het decreet alsook

---

⁴ De Peuter et al. (2007, 94) stellen in dat opzicht: “Een beleidstheorie zal in veel gevallen gebaseerd zijn op inzichten en overtuigingen van beleidsmakers, praktijkdeskundigen en belangengroepen. Zij hebben bepaalde percepties en preferenties bij het ontwerpen van beleid, waarbij deze gebaseerd kunnen zijn op ervaring, conventionele kennis,

van de memorie van toelichting en de aangenomen amendementen met bijhorende toelichting. Deze documenten werden door de onderzoekers eerst geanalyseerd in NVivo; dat bleek echter een te tijdrovende aanpak. Om die reden werd van deze methode afgestapt en werd verder op papier te werk gegaan. Gedurende dit proces hebben de onderzoekers zich steeds strikt aan de tekst van het decreet en de memorie van toelichting gehouden om subjectiviteit te vermijden.

In artikel 3 van het jeugddelinquentiedecreet worden de grondbeginselen van het nieuwe jeugddelinquentierecht besproken. De wetgever heeft hierin echter geen expliciete doelstellingen van het nieuwe jeugddelinquentierecht geformuleerd. Om hieraan tegemoet te komen, werd door prof. dr. Johan Put (tevens promotor van dit project) op basis van artikel 3 van het decreet en de memorie van toelichting⁵, in het kader van het verslagboek uitgegeven voor de studiedagen omtrent het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet in mei 2019, acht uitgangspunten en basisprincipes geïdentificeerd: (1) de verantwoordelijkheid van de jongere als vertrekpunt, (2) duidelijke, snelle, constructieve en herstelgerichte reacties, (3) *evidence based* werken, (4) een gedifferentieerd aanbod van antwoorden op jeugddelinquentie, (5) verschillende kaders en componenten om te reageren op een jeugddelict, (6) onderscheid tussen antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening, (7) subsidiariteit en gesloten opvang als *last resort*, (8) het belang van rechtswaarborgen en kwaliteitseisen bij de besluitvorming over en de uitvoering van de reacties op jeugddelicten.⁶

Verder werd door het Agentschap Jongerenwelzijn/Opgroeien eveneens een poging gedaan om de centrale doelstellingen van het decreet in een lijst te gieten. Aan de hand van een filmpje stelden ze de 10 door hun geïdentificeerde kernboodschappen van het decreet voor: (1) snelle reactie, (2) duidelijke en afgebakende reactie, (3) subsidiaire aanpak, (4) verantwoordelijkheid en initiatief aan de jongere zelf laten, (5), herstelgerichte en constructieve reacties, (6) maximale betrokkenheid van alle betrokkenen, (7) maximale rechtswaarborgen voor minderjarigen, (8) inzetten op alternatieven voor uithandengeving, (9) geslotenheid als ultiem middel en (10) actief ondersteunen van jongeren in het opgroeien tot verantwoordelijke burgers.⁷

Om het toetsingskader zo gedetailleerd en duidelijk mogelijk te maken, werd bekeken op welke manier de bovenstaande uitgangspunten, basisprincipes of kernboodschappen zo concreet mogelijk vertaald konden worden naar decretale doelstellingen. Op basis van een uitgebreide tekstanalyse van decretale en pre-decretale documenten, alsook de twee bovenstaande voorbeelden, werden de volgende **11 decretale doelen** geïdentificeerd:

- A. Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers
- B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
- C. Een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie
- D. Subsidiariteit en plaatsing als last resort
- E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening
- F. Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers

---

discussie met collega's uit het veld, advies van experts, vertrouwdheid met een bepaalde aanpak en zelfs intuïtieve ideeën. Daarin ligt een reden waarom deze beleidstheorieën vaak impliciete theorieën zijn".

⁵ Ontwerp van decreet betreffende het jeugddelinquentierecht, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 5-23

⁶ Art. 3 Decreet 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht, *BS* 26 april 2019; J. PUT. (2019). Het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet in essentie. In J. PUT, & J. LEENKNECHT (Red.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht* (pp. 13-38). Gent: Larcier.

⁷ https://www.youtube.com/watch?v=WivdcEvOBNA&feature=youtu.be&ab_channel=OpgroeienJeugdhulp

- G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie
- H. Een snel antwoord op jeugddelinquentie
- I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
- J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie
- K. *Evidence based* werken

1.2 Van decretale doelstellingen naar operationele doelstellingen, acties en indicatoren

De volgende stap in het ontwikkelen van het toetsingskader was het opdelen van iedere decretale doelstelling in een aantal **operationele doelstellingen**. Deze vatten de verschillende aspecten die in rekening gebracht moeten worden bij het evalueren of de decretale doelstelling wordt bereikt. Deze operationele doelstellingen werden vervolgens vertaald in één of meer **acties** die ondernomen moeten worden opdat de operationele doelstelling bereikt zou worden. Elke actie werd op haar beurt vertaald in één of meer **indicatoren** die meer informatie geven over de manier waarop de actie gemeten kan worden. Hier wordt aandacht besteed aan mogelijke verschillende standpunten om naar de doelstellingen te kijken. Zo kunnen eventuele discrepanties tussen de opvattingen van professionals en andere betrokkenen blootgelegd worden. Er was ook aandacht voor mogelijke neveneffecten van het decreet, die werden opgenomen in de vorm van **contra-indicatoren**. Dit leidde tot een omvattend toetsingskader van 21 pagina's (zie bijlage 1, p. 259 - 279).

Na een initiële analyse van de onderzoekers die leidde tot een eerste versie van het toetsingskader, werkten de onderzoekers en de promotoren tijdens collectieve overlegmomenten de overlap doorheen het toetsingskader weg. Hiervoor werd steeds gekeken bij welke operationele doelstelling een bepaalde indicator het beste paste. Bij de andere doestellingen werd dan maximaal een verwijzing gemaakt naar de plaats waar de actie of indicator samengenomen werd met een gelijkaardige actie of indicator. Het symbool '~' toont aan dat er een link is met andere decretale doelstellingen, operationele doelstellingen, acties of indicatoren en het woord 'zie' wijst op overlap tussen indicatoren. Op die manier werd de omvang van het toetsingskader gereduceerd zonder waardevolle informatie te verliezen. Om de verwijzingen op een duidelijke manier toe te passen, werd aan elke decretale doelstelling een letter van het alfabet toebedeeld (bv. A). Voor elke operationele doelstelling onder deze doestelling werd vervolgens een cijfer toegevoegd (bv. A.1.) De nummering van de acties en indicatoren liep steeds verder op basis van die van de indicator (bv. respectievelijk A.1.1. en A.1.1.1.). Hieronder volgt een voorbeeld van hoe dit vorm gekregen heeft in het uiteindelijke toetsingskader (zie tabel 1, p. 259 ff).

Tabel 1 Uitwerking van verwijzingen en contra-indicaties in het toetsingskader

Decretale doelstelling C. Een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie		
Operationele doelstelling (OD)	Actie	Indicator
1. Een gedifferentieerd aanbod: uitgebreid en flexibel inzetbaar palet aan afhandelingsmogelijkheden	1.1. Zorgen voor diversificatie m.b.t. de versterking van reacties die ter beschikking staan van het OM en van de JR en de JRB teneinde te voorzien in een alternatief voor plaatsing (MvT, p. 11) ~ D. Subsidiariteit en plaatsing als last resort	1.1.1. Het OM maakt gebruik van de nieuwe afhandelingsmogelijkheden >> contra: er is sprake van net-widening ~ A.2.1.1 en H1.2 en D.1.1.2
2. Het antwoord moet op maat zijn van alle betrokken partijen: het antwoord moet tegemoet komen aan de belangen en behoeften van alle betrokken partijen ~ B.4.5 en 15.3	2.3. Het slachtoffer is adequaat benaderd in het kader van de afhandeling van het JD	Zie J. 1.2.1 tem J. 1.2.3

De volgende stap in de ontwikkeling van het toetsingskader was de **meetbaarheid van indicatoren** concretiseren. Ook aan de hand van collectieve besprekingen met het hele onderzoeksteam (onderzoekers en promotoren) werd een onderzoeksdesign uitgewerkt en doelgroepen geïdentificeerd. Om de operationele doelstellingen te meten in de praktijk, werd een **onderzoeksmethode** uitgewerkt. Hierbij kon zowel een kwantitatief als een kwalitatief onderzoeksdesign gekoppeld worden aan een indicator om deze respectievelijk in de breedte en in de diepte te bestuderen. Indicatoren kunnen bijvoorbeeld nagegaan worden aan de hand van interviews, focusgroepen, observaties, rechtspraakanalyse, registratie van gegevens, kwantitatieve vragenlijsten, ...

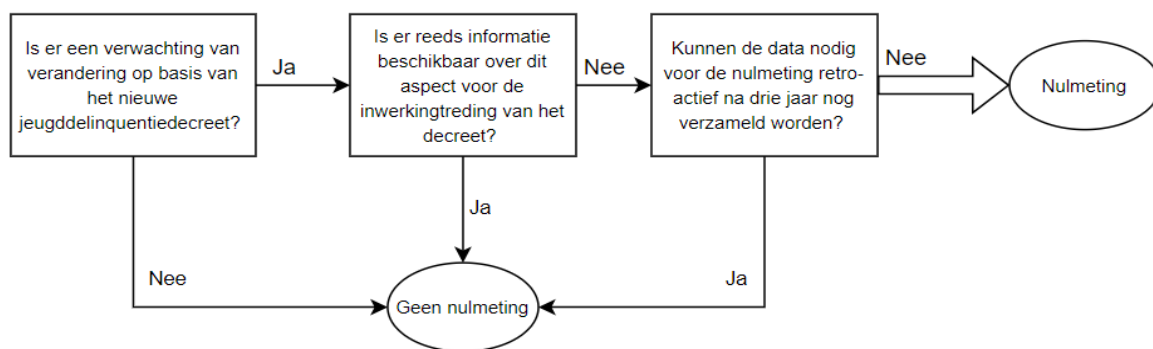
Voor elke indicator werd eveneens nagegaan op welke jeugdactor(en) deze van toepassing waren, zodat duidelijk was op welke doelgroep de vooropgestelde onderzoeksmethode betrekking had. Het decreet heeft immers weerslag op de professionele actoren die dagelijks met het jeugddelinquentierecht aan de slag zijn, alsook op de jongeren en de ouders die hiermee in contact komen. Er werden negen **doelgroepen** onderscheiden: het openbaar ministerie (OM), jeugdadvocaten, jeugdrechters, de sociale dienst van de jeugdrechtbank (SDJ), HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen, ouders en jongeren.

Vele indicatoren werden bij verscheidene of zelfs alle respondentengroepen bevraagd, maar de klemtoon lag dan vaak anders. Jongeren hebben bijvoorbeeld meer zicht op de mate waarin hun recht op informatie wordt gerespecteerd dan de professionelen, terwijl deze laatsten meer zicht hebben op de mate waarin zij inzetten op vrijwillige hulpverlening. Sommige indicatoren worden vanuit verschillende perspectieven bekeken en krijgen daarom per doelgroep een andere invulling. Bepaalde thema's zijn dan ook relevanter voor sommige doelgroepen dan voor anderen. In de lijst met indicatoren die opgenomen werden in de nulmeting, is eveneens terug te vinden welke indicator bij welke doelgroep werd bevraagd (zie bijlage 2).

1.3 Van indicatoren naar een onderzoeksdesign voor de nulmeting

Na de afwerking van het toetsingskader werd door het onderzoeksteam aan de hand van drie criteria een onderscheid gemaakt tussen indicatoren die binnen en buiten de *scope* van de nulmeting vallen. Deze nulmeting heeft tot doel om de situatie vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet in kaart te brengen. Ten eerste werd er nagegaan over welke indicatoren onvoldoende informatie beschikbaar was om de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet te kunnen schetsen. Hierin werden twee groepen onderscheiden: de indicatoren waarvoor binnen drie jaar retroactief nog de nodige informatie verzameld kan worden en de indicatoren waarvoor de gegevensverzameling zo snel mogelijk diende te gebeuren. Er zijn bijgevolg drie criteria gehanteerd om te bepalen of een nulmeting nodig was: (1) wanneer de indicator betrekking heeft op een verandering die het nieuwe decreet teweeg wil brengen, (2) er onvoldoende informatie beschikbaar is over dat aspect vóór de inwerkingtreding van het decreet en (3) de data niet retroactief verzameld kunnen worden. Hieronder worden de drie criteria schematisch voorgesteld:

Figuur 1 Gehanteerde criteria om over te gaan tot een nulmeting

In het toetsingskader werden naast de kolommen 'operationele doelstelling', 'actie' en 'indicator' vervolgens eveneens de kolommen 'doelgroep', 'nulmeting', 'onderzoeksdesign nulmeting vooronderzoek' en 'onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie' opgenomen. Hieronder volgt een voorbeeld van hoe dit vorm gekregen heeft in het uiteindelijke toetsingskader (zie tabel 2). In de kolom 'doelgroep' werd ingevuld op welke van de negen onderscheiden groepen de indicator betrekking heeft. Onder 'nulmeting' werd op basis van de hierboven besproken criteria een kruisje geplaatst in de geschikte kolom. Onder de kolom 'onderzoeksdesign nulmeting vooronderzoek' werd ingevuld of de indicator op een kwalitatieve dan wel kwantitatieve manier onderzocht werd in de nulmeting tijdens het vooronderzoek en welke concrete onderzoeksmethode hiervoor gebruikt werd. Voor de indicatoren waarvoor de nulmeting retroactief kan gebeuren, alsook de indicatoren waarvoor geen nulmeting nodig was, werd in de kolom 'onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie' op dezelfde wijze omschreven wat het optimale onderzoeksdesign wordt geacht om hiervoor de nulmeting, dan wel de evaluatie, uit te voeren. Tijdens het verloop van het vooronderzoek werd ruimte gelaten om het initieel geïdentificeerde onderzoeksdesign, zowel voor de huidige nulmeting als voor de retroactieve nulmeting en de toekomstige evaluatie, te optimaliseren aan de hand van de inzichten verworven tijdens de uitvoering van dit vooronderzoek (zie punt 3.2 'Evaluatie' onder hoofdstuk 6 voor meer informatie over het toekomstig onderzoeksdesign)

Tabel 2 Uitwerking van de doelgroepen, de nulmeting en het onderzoeksdesign in het toetsingskader

Decretale doelstelling							
OD	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie
				Nee	Ja		
				Tijdens vooronderzoek	Retroactief		

Om na te gaan of er reeds informatie voorhanden was over bepaalde indicatoren, werd ten eerste een inventaris opgesteld van het bestaand onderzoek naar de werking van het actuele jeugdrechtsysteem (instroom, besluitvorming en uitvoering). Hierbij is het van belang om een algemeen beeld te vormen over welke onderwerpen er reeds onderzoek voorhanden is en wat de mogelijke hiaten of ontbrekende (onderzoeks)onderwerpen zijn. Om tot deze inventaris te komen, werd vertrokken van reeds bestaande overzichten (zie onder meer Goedseels, 2015, pp. 145-180) die verder aangevuld en geüpdatet werden. In hoofdstuk 2 ‘Inventaris bestaand onderzoek over het jeugdrechtsysteem’ worden die bevindingen diepgaander besproken.

Ten tweede werd een inventaris gemaakt van bestaande registratiesystemen op de verschillende niveaus in de gerechtelijke keten, zijnde parket, jeugdrechtbank (griffie), sociale dienst bij de jeugdrechtbank en uitvoerende diensten (HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, ...). De bedoeling was om niet enkel na te gaan welke registratiesystemen er bestaan, maar ook een zicht te krijgen op de gegevens die geregistreerd worden (de registratievelden), de kwaliteit van de geregistreerde gegevens, de periode waarvoor er betrouwbare gegevens beschikbaar zijn en mogelijke relevante ontbrekende gegevens. Dit gebeurde aan de hand van gepubliceerde jaarstatistieken en jaarverslagen, het consulteren van bestaande registratiesystemen, het raadplegen van beschikbare handleidingen, (informele) gesprekken of contacten met de verantwoordelijken of beheerders van de registratiesystemen, alsook met de gebruikers ervan. De resultaten hiervan worden weergegeven in hoofdstuk 4 ‘Registratiesystemen’.

Een nulmeting van de indicatoren die aan bovenstaande criteria voldoen, draagt bij aan het vergelijken van de toestand van vóór de inwerkingtreding van het decreet jeugd delinquentierecht met het latere moment wanneer het effect van de nieuwe reglementering wordt onderzocht. De lijst met indicatoren opgenomen in de nulmeting en de actoren waarop deze betrekking hebben, is terug te vinden in de bijlagen (zie bijlage 2). Na het opstellen van deze lijst, volgde een omgekeerde oefening. Per doelgroep werd een opsomming gemaakt van indicatoren die moeten worden bevraagd, aan de hand van het vooropgestelde onderzoeksdesign. De uitkomst van deze omgekeerde oefening per actor is eveneens terug te vinden in bijlage (zie bijlage 3).

1.4 Betrokkenheid van de stuurgroep bij de ontwikkeling van het toetsingskader

De onderzoekersequipe werd doorheen het hele vooronderzoek, bijgevolg eveneens bij het ontwikkelen van het toetsingskader, bijgestaan door een stuurgroep. De leden van de stuurgroep werden in samenspraak met de opdrachtgever gekozen. Daarbij werden het Agentschap Jongerenwelzijn/Opgroeien (met inbegrip van de sociale diensten voor gerechtelijke jeugdhulp, de gemeenschapsinstellingen en het Vlaams detentiecentrum), de Unie van Nederlandstalige Jeugdmagistraten, de Unie van Jeugdadvocaten en de HCA-diensten vertegenwoordigd. De realisatie van een systeem van monitoring en evaluatie is dan ook slechts mogelijk met de medewerking van de direct betrokken actoren. In bijlage is de volledige samenstelling van de stuurgroep terug te vinden (zie bijlage 4).

Voorlopige versies van het toetsingskader werden steeds voorgelegd aan de stuurgroep voor feedback. De leden van de stuurgroep konden onder andere verder invulling geven aan de operationalisering van de

doelstellingen. Hun feedback werd waar mogelijk steeds verwerkt. Op die manier werden de indicatoren aangescherpt, konden de leden aangeven welke indicatoren volgens hen belangrijk waren en een verschil konden maken in de praktijk. De doelgroepen waarop de indicatoren betrekking hebben, werden eveneens in samenspraak met de stuurgroep geïdentificeerd. Door de stuurgroep te betrekken bij de ontwikkeling van het toetsingskader, werd eveneens draagvlak gecreëerd voor het uiteindelijke toetsingskader en voor de medewerking aan de nulmeting. Tijdens de derde stuurgroep in het kader van het vooronderzoek, op 12 september 2019, werd het verfijnd toetsingskader goedgekeurd. In bijlage wordt het gedetailleerd, gedeeld en gedragen toetsingskader dat de basis vormde voor de huidige nulmeting (en kan vormen voor de toekomstige evaluatie), opgenomen (zie bijlage 1, p 259 - 279). Het toetsingskader bevat 96 acties en 182 indicatoren.

Ook over de vraag welke indicatoren op te nemen in de scope van de nulmeting, werd advies gevraagd. De indicatoren die volgens de onderzoekers wenselijk waren om op te nemen in de nulmeting, werden voorgelegd aan de leden van de stuurgroep. Vervolgens werd dit voorstel besproken, verfijnd en uiteindelijk, rekening houdend met het advies van de stuurgroep, beslist voor welke actoren het uitvoeren van een nulmeting werkelijk nodig was. Eveneens op de stuurgroep van 12 september 2019 werd de lijst van de indicatoren op te nemen in de nulmeting goedgekeurd. Er werden 24 indicatoren opgenomen in het onderzoeksdesign van de nulmeting. Op de laatste bijeenkomst van de stuurgroep, op 15 maart 2021, werd een nogmaals verfijnde versie van het toetsingskader goedgekeurd.

2 Nulmeting: methode van het empirisch onderzoek

Nadat duidelijk werd voor welke aspecten bijkomende informatie verzameld moest worden, werd het onderzoeksdesign van de eigenlijke nulmeting verder uitgewerkt op basis van de methode die bij het opstellen van het toetsingskader reeds werd toegewezen aan de indicatoren. Om het beeld van de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet te vervolledigen, werden bijgevolg zowel kwantitatieve vragenlijsten afgenomen als kwalitatieve focusgroepen en interviews georganiseerd. De respondenten werden via verschillende ingangswegen gezocht. Deze uiteenlopende wegen om potentiële respondenten aan te schrijven, werden bepaald in samenspraak met de stuurgroep. Op die manier werd getracht om het zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de praktijkwerking van de verschillende doelgroepen. Zowel voor het kwalitatief als het kwantitatief luik van het empirisch onderzoek werd goedkeuring verkregen van de sociaal-maatschappelijke ethische commissie van de KU Leuven.

Hieronder komt per aangewende onderzoeksmethode aan bod voor welke doelgroepen deze werden toegepast. Vervolgens wordt omschreven op welke manier de respondenten en participanten gecontacteerd werden. Als laatste wordt apart voor de kwantitatieve vragenlijsten en voor de kwalitatieve interviews en focusgroepen toegelicht hoe de data-analyse in zijn werk ging.

2.1 Kwantitatieve vragenlijsten

Een eerste stap in het vormen van een beeld over de praktijk van het jeugddelinquentierecht vóór 1 september 2019 was het afnemen van een kwantitatieve vragenlijst bij het openbaar ministerie, jeugdrechters en jeugdadvocaten (zie bijlage 6, 7, en 8). Er werd om drie redenen gekozen enkel bij deze drie doelgroepen een kwantitatieve vragenlijst af te nemen voor de indicatoren die werden opgenomen in de nulmeting.

Hoewel het nieuwe jeugddelinquentiedecreet voor alle doelgroepen belangrijke veranderingen met zich meebrengt, is de veronderstelde impact van het nieuwe systeem ten eerste groot voor deze drie actoren, gelet op de uitbereiding van de afhandelingsmogelijkheden van het openbaar ministerie, de hogere nadruk op rechtsbescherming en bijstand van een advocaat en keuzes die ook betrekking hebben op de rechterlijke besluitvorming (o.a. aanscherping beslissingsfactoren, gescheiden trajecten voor VOS en MOF en herziening enkel nog maar mogelijk in het voordeel van de jongere). Het betreft de drie justitiële actoren, waarvan verondersteld kan worden dat ze een centrale rol spelen op het systeemniveau en in de realisatie van het decreet. Het doel van deze nulmeting is dan ook niet om de efficiëntie van een bepaalde reactie te beoordelen, in welk geval het uitgebreider bevragen van de uitvoeringsactoren wel van groter belang geweest zou zijn. Bij de andere doelgroepen werd ten tweede een meer consistent en gezamenlijk beleid verwacht ten aanzien van de eerder individuele aanpak en beoordeling bij magistraten en advocaten. Voor de sociale diensten, de HCA-diensten, de gemeenschapsinstellingen en de private voorzieningen was de inschatting dat focusgroepen voldoende zijn om een zicht te krijgen op de praktijk vóór de inwerkingtreding van het decreet. Er speelden ten derde ook haalbaarheidsoverwegingen mee. Een dergelijke bevraging bij alle medewerkers van alle doelgroepen was niet mogelijk gezien de beperkingen inzake personeel, middelen en tijd. Het onderzoek heeft verder uitgewezen dat het geen evidentie is om een focusgroep te organiseren voor rechters en advocaten (deze lijn valt waarschijnlijk door te trekken voor parketmagistraten), terwijl dat voor de andere doelgroepen beter realiseerbaar bleek. Wegens de beperkte tijdspanne werd daarom een kwantitatieve bevraging bij medewerkers van de sociale diensten, de HCA-diensten, de gemeenschapsinstellingen en de private voorzieningen niet in de nulmeting opgenomen. Dat is echter wel te overwegen in het toekomstig onderzoeksdesign (zie hoofdstuk 5).

Bij de jeugdadvocaten en jeugdrechters werd gewerkt met een online vragenlijst, terwijl bij het openbaar ministerie ervoor gekozen werd om de vragenlijst op papier voor te leggen (omdat alle parketten ook 'fysiek' werden bezocht voor het kwalitatieve onderzoeksluik – zie 2.2.3). Zowel bij de online als de offline vragenlijsten werden de indicatoren uit het toetsingskader gebruikt als basis voor het opstellen van de vragen. Naast stellingen met betrekking tot de indicatoren werden enkele bijkomende vragen opgenomen in de kwantitatieve vragenlijst (bv. voorgaande ervaring, gevolgde opleidingen, de mening van respondenten over het dragen van een toga, het bezoeken van jongeren in instellingen, ...). Deze vragen dragen bij aan het schetsen van een ruimer totaalbeeld over de werking van het jeugdrechtsysteem vóór de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Op die manier kunnen de antwoorden op de indicatoren in een bredere context geplaatst worden. Doordat de indicatoren de basis vormden voor de vragenlijsten, werden de vragen die relevant waren voor verschillende doelgroepen zo veel mogelijk op dezelfde manier gesteld. Dit vergemakkelijkt de onderlinge vergelijking van de data onder de verschillende doelgroepen.

De online vragenlijsten werden opgesteld aan de hand van Qualtrics. Een voortgangsbalk werd opgenomen in de online vragenlijst om de respondenten aan te moedigen de vragenlijst volledig in te vullen. Wanneer de vragenlijst toch vroegtijdig werd afgesloten, onthield Qualtrics tot waar de vragen reeds beantwoord waren. Op die manier konden de respondenten gemakkelijk hernemen daar waar ze de vorige keer de vragenlijst afgebroken hadden. De offline vragenlijsten werden opgesteld in Word en afgedrukt overhandigd aan de deelnemende parketmagistraten. Er is bewust voor gekozen om de vragenlijsten niet te uitgebreid te maken, in de hoop zo de responsgraad te verhogen. Het invullen van zowel de online, als de offline vragenlijst duurde ongeveer een kwartier. De online vragenlijsten werden breed verspreid om zo veel mogelijk respondenten te verwerven.

Naast de kwantitatieve vragenlijst die bedoeld was om zicht te krijgen op de periode vóór de inwerkingtreding van het decreet, werd aan de meeste doelgroepen ook bijkomend een korte vragenlijst voorgelegd met betrekking tot de nieuwe aspecten uit het jeugddelinquentiedecreet. Op die manier kon de houding van de verschillende doelgroepen ten aanzien van het nieuwe decreet in beeld gebracht worden. Dit kan eventueel gebruikt worden om de resultaten van de uiteindelijke evaluatie te kaderen. Wat betreft de jeugdadvocaten en jeugdrechters werden deze vragen op het einde van de online vragenlijst bijgevoegd. Bij de interviews met het openbaar ministerie werd hen in het begin de offline kwantitatieve vragenlijst voorgelegd, waarin ook de nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet bevestigd werden. Voor de sociale dienst bij de jeugdrechtbank, de HCA-diensten, de gemeenschapsinstellingen en de private voorzieningen werden deze vragen telkens op het einde van de focusgroep offline voorgelegd aan de aanwezige deelnemers. Aan jongeren en ouders werden deze vragen niet gesteld. In onderstaande onderdelen (2.1.1. tot 2.1.3 en 2.2.1 tot 2.2.9) wordt de werkwijze per doelgroep meer in detail toegelicht.

In de e-mail met de uitnodiging aan de verschillende groepen professionelen om deel te nemen aan de vragenlijst, alsook schriftelijk bij aanvang van de vragenlijst, werd toelichting gegeven over het doel van het onderzoek, de methodologie en de thema's die aan bod kwamen. Hierin werd eveneens vermeld dat de vragenlijst op een anonieme manier ingevuld en verwerkt zou worden. Na de schriftelijke toelichting op de beginpagina en vóór de eerste vraag in de vragenlijst werd een aankruisvakje opgenomen dat respondenten dienden aan te kruisen om duidelijk te maken dat men zich bewust was van het opzet en de werkwijze van de bevraging. Een voorbeeld van dergelijke toelichting is opgenomen als bijlage (zie bijlage 5). Aangezien de respondenten vrijwillig deelnamen, blijkt uit hun deelname ook hun uitdrukkelijke toestemming. Er is bijgevolg geen apart *informed consent* formulier opgesteld voor online vragenlijsten die werden afgenomen bij professionelen.

2.1.1 Jeugdadvocaten

Er werd gepoogd om alle jeugdadvocaten aan te schrijven om deel te nemen aan de online vragenlijst. De Orde van Vlaamse Balies (OVb) stelde zich bereid om mee te werken aan de verspreiding van de vragenlijst. In samenspraak werd besloten om de uitnodigingsmail tot deelname aan de vragenlijst te sturen naar alle advocaten die de 'bijzondere opleiding jeugdrecht' van de OVb hebben gevolgd of aan het volgen waren. Op 8 januari 2020 werd de mail door de OVb uitgestuurd naar in totaal 942 advocaten. In deze mail werd het onderzoek toegelicht en het belang van deelname benadrukt. Vervolgens konden de respondenten overgaan tot het invullen van de vragenlijst door op een link te klikken. Gezien de respons laag bleef (slechts 4,1%), werd op 29 januari 2020 een herinneringsmail gestuurd door de OVb. Dit leidde tot een responsgraad van 10 procent. Een laatste herinneringsmail werd uitgestuurd op 18 februari 2020. Op 2 maart 2020 werd de vragenlijst afgesloten en had 12,6 procent (N = 112) van de gecontacteerde advocaten de vragenlijst ingevuld. Deze relatief lage responsgraad dient echter met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. De personen die werden aangeschreven, hebben de opleiding tot jeugdadvocaat gevolgd, maar dat biedt geen garantie dat de betrokkenen op dat moment nog steeds actief waren als jeugdadvocaat. Concrete cijfers over het actueel aantal actieve jeugdadvocaten zijn niet meteen voorhanden. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en in het detailrapport over de jeugdadvocaten (zie detailrapport 1 'Jeugdadvocaten').

2.1.2 Jeugdrechters

De uitnodiging tot deelname voor jeugdrechters werd op 20 december 2019 verstuurd in samenwerking met de Unie van de Nederlandstalige Jeugdmagistraten naar in totaal 52 jeugdrechters werkzaam in eerste aanleg en in hoger beroep. Ook hier konden de jeugdrechters na een toelichting over het onderzoek klikken op de link die hen doorverwees naar de online vragenlijst. Omdat slechts 7,7 procent van de gecontacteerde jeugdrechters de vragenlijst had ingevuld, werden herinneringsmails uitgestuurd op 10 januari 2020 en 19 februari 2020. Na het afsluiten van de vragenlijst had 59,6 procent (N = 24) van de jeugdrechters de online vragenlijst ingevuld. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en in het detailrapport over jeugdrechters (zie detailrapport 2 'Jeugdrechters').

2.1.3 Openbaar ministerie

Wat betreft het openbaar ministerie werd de kwantitatieve vragenlijst offline afgenomen. Met elke gerechtelijke afdeling werd een afspraak gemaakt om tegelijk de kwantitatieve vragenlijst als de kwalitatieve bevraging te realiseren. Vóór het interview werd aan de parketmagistraat gevraagd om de vragenlijst op papier in te vullen. In totaal werden alle afdelingen bevroegd. Aangezien het afnemen van de kwantitatieve vragenlijst samenviel met het afnemen van de interviews met de parketmagistraten wordt de werkwijze verder besproken onder titel 2.2.3 waar de kwalitatieve interviews met de verschillende afdelingen van de parketten worden toegelicht.

2.2 Kwalitatieve interviews en focusgroepen

De tweede stap in het vormen van een beeld over de praktijk van het jeugddelinquentierecht vóór 1 september 2019 was het organiseren van focusgroepen met vertegenwoordigers van de negen doelgroepen die geïdentificeerd werden op basis van de indicatoren in het toetsingskader.

In de maanden februari, maart en september 2020 werden in totaal negen focusgroepen georganiseerd: één met jeugdadvocaten, één met jeugdrechters, twee met consultants van de sociale diensten, één met medewerkers van de HCA-diensten, twee met jongeren, één met medewerkers van de private voorzieningen en één met medewerkers van de gemeenschapsinstellingen. Daarnaast werden er twee interviews afgenomen met ouders van jongeren die in aanraking zijn geweest met het jeugddelinquentiesysteem, en werd een interview afgenomen bij parketmagistraten van alle jeugdparketten. De topiclijsten van de focusgroepen en interviews zijn gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Ook hier werden de vragen die relevant waren voor verschillende doelgroepen, op dezelfde manier gesteld om de onderlinge vergelijking te vereenvoudigen. De topiclijsten van de verschillende focusgroepen en interviews zijn terug te vinden in de bijlagen (zie bijlage 9-18). Meer informatie over de resultaten van deze kwalitatieve bevraging is per indicator terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting'. Hieronder wordt per actor de werkwijze van de focusgroepen, dan wel de interviews meer in detail toegelicht.

2.2.1 Jeugdadvocaten

Na het afronden van de vragenlijst konden de respondenten hun gegevens achterlaten opdat zij gecontacteerd konden worden voor het kwalitatieve luik. Dit gebeurde op zo'n manier dat de contactgegevens niet te koppelen waren aan de antwoorden die ze gegeven hadden op de vragenlijst. Op die manier werden negen jeugdadvocaten uitgenodigd om deel te nemen aan de focusgroep. Omwille van de beschikbaarheid enerzijds en COVID-19 anderzijds namen uiteindelijk drie jeugdadvocaten deel aan de focusgroep, die plaatsvond op 8 september 2020 en drie uur duurde. Ook hier werden naast vragen over

de indicatoren enkele bijkomende vragen gesteld om een breder beeld te kunnen schetsen van de context vóór de inwerkingtreding van het decreet. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en detailrapport 1 'Jeugdadvocaten'.

Wat betreft de *informed consent* werden bij aanvang van de focusgroep het doel van het onderzoek, de methodologie en de thema's die aan bod zouden komen, kort opgesomd. Zowel bij de uitnodiging, als voorafgaand aan de focusgroep werd meegedeeld dat het gesprek opgenomen werd en de opname na geanonimiseerde transcriptie verwijderd zou worden. Bij de start van de focusgroep werd aan iedere participant eerst een mondelinge toelichting gegeven, waarna hen een actieve geïnformeerde toestemming werd voorgelegd om schriftelijk te ondertekenen. Op die manier stemden ze met volledige kennis in met de verwachtingen, de vrijwillige deelname en de anonimiteit alsook waren ze op de hoogte van de contactgegevens van de onderzoekers. Een voorbeeld van schriftelijke geïnformeerde toestemming voor professionelen wordt toegevoegd als bijlage (zie bijlage 19).

2.2.2 Jeugdrechters

Wat betreft de focusgroep met de jeugdrechters werd op dezelfde manier tewerk gegaan als deze met de jeugdadvocaten. Na het invullen van de vragenlijst konden de respondenten hun gegevens achterlaten om vervolgens gecontacteerd te worden voor het kwalitatieve onderdeel van het onderzoek. Dit gebeurde op zo'n manier dat de contactgegevens niet terug te koppelen waren aan de antwoorden die ze gegeven hadden op de vragenlijst. Initieel werden negen jeugdrechters uitgenodigd om deel te nemen aan de focusgroep, maar omwille van de beschikbaarheid enerzijds en COVID-19 anderzijds namen uiteindelijk slechts twee jeugdrechters deel aan de kwalitatieve focusgroep, die plaatsvond op 14 september 2020 en ongeveer twee uur duurde.

Wegens tijdsgebrek werd tijdens deze focusgroep niet ingegaan op bijkomende vragen en werden enkel vragen met betrekking tot indicatoren aan de participanten van de focusgroep gesteld. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en detailrapport 2 'Jeugdrechters'.

De *informed consent* procedure vond hier op dezelfde wijze plaats als beschreven bij de jeugdadvocaten (zie 2.2.1).

2.2.3 Openbaar ministerie

Met alle afdelingen van het openbaar ministerie in Vlaanderen (incl. Brussel) werden individuele afspraken voor een interview gemaakt, uitgezonderd voor één gerechtelijk arrondissement met twee afdelingen waarvoor een gezamenlijk parketbeleid werd gehanteerd onder leiding van eenzelfde 'jeugdprocureur'. Met de parketten-generaal van Antwerpen, Gent en Brussel werd een gezamenlijk interview georganiseerd. Zoals bij de jeugdadvocaten werden naast vragen over de indicatoren enkele bijkomende vragen gesteld om een breder beeld te kunnen schetsen van de context vóór de inwerkingtreding van het decreet.

Naast de schriftelijke of mondelinge toelichting die gegeven werd bij de contactname, werden vóór de aanvang van het interview het doel van het onderzoek, de methodologie en de thema's die aan bod zouden komen nog eens herhaald. Bij de start van een interview werd aan iedere respondent eerst een mondelinge toelichting gegeven, waarna hen een actieve geïnformeerde toestemming werd voorgelegd om schriftelijk te ondertekenen. Op die manier stemden ze met volledige kennis in met de verwachtingen, de vrijwillige deelname en de anonimiteit alsook waren ze op de hoogte van de contactgegevens van de onderzoekers.

Een voorbeeld van schriftelijke geïnformeerde toestemming voor de medewerkers van het openbaar ministerie wordt toegevoegd als bijlage (zie bijlage 20).

Tijdens de interviews werd eerst de papieren kwantitatieve vragenlijst voorgelegd, om vervolgens over te gaan tot het eigenlijke interview. De interviews vonden plaats tussen 6 december 2019 en 27 februari 2020. De interviews duurden tussen de één en twee uur. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en detailrapport 3 'Openbaar Ministerie'.

2.2.4 Sociale dienst

Wat de focusgroepen met de sociale diensten van de jeugdrechtbank betreft, werd de verantwoordelijke van elke regio gecontacteerd. Zij legden de vraag tot deelname aan de focusgroep voor aan de teamverantwoordelijken en consultants binnen de desbetreffende regio. Vervolgens bezorgden ook zij ons de contactgegevens van de consultants die bereid waren om deel te nemen aan de focusgroep. In totaal werden er dertien consultants en twee teamverantwoordelijken gecontacteerd.

Omwille van de grote interesse werd besloten om twee focusgroepen te organiseren; enerzijds met consultants uit Oost- en West-Vlaanderen, anderzijds met consultants uit Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant. Omwille van de beschikbaarheid en COVID-19 namen uiteindelijk zes consultants en twee teamverantwoordelijken deel met telkens vier deelnemers per focusgroep. De focusgroepen duurden respectievelijk twee en drie uur.

De eerste vragen hadden betrekking op de werking van de sociale diensten, omdat dit kon bijdragen tot het schetsen van een ruimer totaalbeeld van de werking van sociale diensten vóór de inwerking van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Vervolgens kwamen de vragen met betrekking tot de indicatoren aan bod. Na afloop van de focusgroep met de consultants uit Oost- en West-Vlaanderen werd de kwantitatieve vragenlijst met betrekking tot de nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet ingevuld en werd er dieper ingegaan op enkele aspecten ervan. Omwille van tijdsgebrek werd de vragenlijst met betrekking tot deze aspecten via mail overgemaakt aan de consultants uit Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant. Alle vier de respondenten bezorgden deze vragenlijst ingevuld terug. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en bijlage 23. De *informed consent* procedure vond hier op dezelfde wijze plaats als beschreven bij de jeugdadvocaten (zie 2.2.1).

2.2.5 HCA-diensten

Wat betreft de focusgroep met medewerkers van de HCA-diensten werd een beroep gedaan op één van de stuurgroepleden werkzaam binnen een HCA-dienst om de coördinatoren van de HCA-diensten van elke regio te contacteren. Elke coördinator heeft vervolgens één persoon van zijn dienst afgevaardigd op het afgesproken moment van de focusgroep. In totaal namen tien medewerkers deel, één van elke regio. Naast een regionale verdeling werd er na onderling overleg door de HCA-coördinatoren ook een opdeling gemaakt naar expertise (leerproject, bemiddeling, herstelgericht groepsoverleg en gemeenschapsdienst), zodat tijdens de focusgroep vanuit verschillende invalshoeken inbreng gegeven kon worden. De focusgroep vond plaats op 10 maart 2020 en duurde iets meer dan twee uur. Na afloop werd de kwantitatieve vragenlijst met betrekking tot de nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet ingevuld en werd er dieper ingegaan op enkele aspecten ervan. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en bijlage 24. De *informed consent* procedure vond hier op dezelfde wijze plaats als beschreven bij de jeugdadvocaten (zie 2.2.1).

2.2.6 Gemeenschapsinstellingen

Voor de focusgroep met medewerkers vanuit verschillende gemeenschapsinstellingen werd de algemeen directeur van elke instelling per e-mail door het afdelingshoofd van de afdeling gemeenschapsinstellingen binnen Opgroeien gevraagd om kandidaat-respondenten voor de focusgroep door te geven. De focusgroep met zes medewerkers van verschillende gemeenschapsinstellingen, zowel leefgroepbegeleiders als teamverantwoordelijken, vond plaats op 16 september 2020 en duurde ongeveer twee uur. Na afloop van de focusgroep werd de kwantitatieve vragenlijst met betrekking tot de nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet ingevuld en werd er dieper ingegaan op enkele aspecten ervan. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en bijlage 25. De *informed consent* procedure vond hier op dezelfde wijze plaats als beschreven bij de jeugdadvocaten (zie 2.2.1).

2.2.7 Private voorzieningen

Voor de contactname met de private voorzieningen werden zo veel mogelijk diensten aangeschreven. Om hiervan een zo volledig mogelijk overzicht te krijgen, werd informatie gehaald uit verschillende bronnen.

Voor psychiatrische diensten en de For-K afdelingen werd enerzijds gekeken naar de opsomming van psychiatrische voorzieningen uit de masterproef van Lore De Waele (2018) over samenwerkingstrajecten tussen de private jeugdzorg en de gemeenschapsinstellingen in Vlaanderen. Anderzijds werd informatie gehaald uit een onderzoek naar minderjarigen met een complexe problematiek die een nacht of langer in een politiecel of een psychiatrische afdeling voor volwassenen moeten verblijven (Roevens, Put & Pleysier, 2019). Ook daarin wordt aandacht besteed aan het opvangen van jongeren in psychiatrische voorzieningen. Vervolgens werd er een mail gestuurd naar de contactpersoon bij de FOD Volksgezondheid om een overzicht te krijgen van de verschillende psychiatrische diensten en For-K's. Op die manier werd afgetoetst of het door de onderzoekers opgesteld overzicht volledig was. Om zicht te krijgen op delictgerichte contextbegeleiding, werd contact opgenomen met het Agentschap Opgroeien. Door hen werd een lijst doorgegeven van de organisaties die contextbegeleiding aanbieden, alsook de gegevens van de verschillende *Youth At Risk*-diensten (YAR). Voor de actoren die actief waren in de vroegere Gestructureerde Intensieve Trajectbegeleiding (GIT-project), werd enkel informatie teruggevonden van organisaties in de provincie Antwerpen.

Na het contacteren van deze verschillende diensten waren initieel zes medewerkers uit verschillende voorzieningen, zowel individuele begeleiders als teamcoördinatoren, bereid om deel te nemen aan de focusgroep. Door ziekte had één van hen echter op het laatste moment geannuleerd. Omdat deze respondent toch nog wilde bijdragen aan het onderzoek, beantwoordde deze de topiclijst van de focusgroep schriftelijk en mailde de antwoorden door naar de onderzoekers. De focusgroep vond plaats op 18 september 2020 en duurde ongeveer twee uur. Na afloop van de focusgroep werd de kwantitatieve vragenlijst met betrekking tot de nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet ingevuld en werd er dieper ingegaan op enkele aspecten ervan. Deze kwantitatieve vragenlijst werd eveneens via mail meegestuurd aan de respondent die de vragen schriftelijk beantwoord heeft. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en bijlage 26. De *informed consent* procedure vond hier op dezelfde wijze plaats als beschreven bij de jeugdadvocaten (zie 2.2.1).

2.2.8 Jongeren

Voor jongeren werden twee focusgroepen georganiseerd: één voor jongeren die een traject volgden bij een HCA-dienst en één voor jongeren die in een gemeenschapsinstelling verbleven. Wat betreft de focusgroep met jongeren in een HCA-traject werden de coördinatoren van twee HCA-diensten aangeschreven met de vraag of de onderzoekers konden aansluiten bij een groep jongeren, bijvoorbeeld tijdens een moment dat ze samenkwamen rond een leerproject. Er werd voor die aanpak geopteerd, omdat uit het evaluatieonderzoek van het decreet Integrale Jeugdhulp (Roevens et al., 2020) gebleken was dat het moeilijk is om jongeren afzonderlijk geëngageerd te krijgen tot deelname. Beide contactpersonen waren bereid om een focusgroep te regelen. Aangezien één focusgroep voldoende bleek, werd enkel verder gegaan met één van de twee HCA-diensten. Deze contactpersoon heeft vervolgens de begeleiders en de jongeren van de desbetreffende HCA-dienst gecontacteerd om de focusgroep praktisch verder te concretiseren. Uiteindelijk namen er vijf jongeren deel aan de focusgroep.

Voor de focusgroep met jongeren uit een gemeenschapsinstelling werd één gemeenschapsinstelling gecontacteerd op aanraden van een stuurgroep lid werkzaam in de afdeling gemeenschapsinstellingen binnen Opgroeien. Nadat de directeur van deze gemeenschapsinstelling werd gecontacteerd door onze contactpersoon uit de stuurgroep en akkoord ging met het organiseren van een focusgroep, namen de onderzoekers zelf contact op om verdere afspraken te maken. De directeur vroeg de leerkrachten van de gemeenschapsinstelling om jongeren uit verschillende leefgroepen te selecteren. Zij brachten eveneens de *informed consent* in orde voor zes jongeren die uiteindelijk hebben deelgenomen. De focusgroepen vonden respectievelijk plaats op 28 februari 2020 en 1 juli 2020, en duurden tussen 30 en 45 minuten. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en bijlage 27.

Bij de start van de focusgroep werd aan iedere jongere een mondelinge toelichting gegeven aangepast aan zijn leeftijd, waarna een actieve geïnformeerde toestemming werd voorgelegd om schriftelijk te ondertekenen. Op die manier stemmen ze met volledige kennis in met de verwachtingen, de vrijwillige deelname en de anonimiteit alsook zijn ze op de hoogte van de contactgegevens van de onderzoekers. Een voorbeeld van schriftelijke geïnformeerde toestemming voor de jongeren is toegevoegd als bijlage (zie bijlage 21). Voor deelnemers onder 16 jaar (in dit onderzoek betreft dat jongeren van 14 of 15 jaar) is gekozen voor een bijkomende passieve *informed consent* van hun ouders/opvoedingsverantwoordelijken in de vorm van een informatiebrief die hen voordien door de cliënt- of toeleidende organisatie werd bezorgd. Deze brief bevat een meldingsstrookje, alsook het telefoonnummer en mailadres van de onderzoekers, voor de ouders/opvoedingsverantwoordelijken die géén toestemming gaven voor een deelname aan het onderzoek door hun zoon of dochter. Een voorstel van informatiebrief met meldingsstrookje voor de ouders/opvoedingsverantwoordelijken werd toegevoegd als bijlage (zie bijlage 22).

2.2.9 Ouders

De ouders van wie een kind in aanraking kwam met justitie op het moment dat het minderjarig was, werden bereikt via Oudersparticipatie Jeugdhulp Vlaanderen. In elke regio werd tijdens de maandelijkse oudergroep toelichting gegeven over het onderzoeksproject, waarbij de vraag gesteld werd of er ouders bereid waren om deel te nemen aan een focusgroep. Om de privacy van de ouders te waarborgen, werd deze vraag gesteld door de regioverantwoordelijken binnen elke oudergroep. Nadien werden de contactgegevens van de ouders die bereid waren om deel te nemen, doorgegeven aan de onderzoekers.

Door de beperkte respons, namelijk twee ouders, werd ervoor gekozen om het onderzoeksopzet aan te passen. Zo werd de vooropgestelde focusgroep vervangen door twee kwalitatieve diepte-interviews. Beide interviews vonden plaats in juli 2020 in een vertrouwde omgeving voor de respondenten. De interviews duurden respectievelijk ongeveer één en tweeënhalf uur. De vragen die aan bod kwamen, hadden uitsluitend betrekking op de indicatoren.

De zoon van de ene ouder kwam ongeveer tien keer in aanraking met justitie en werd naar aanleiding van het laatste feit geplaatst in een open voorziening. De zoon van de andere ouder kwam eveneens meermaals in contact met justitie en werd zowel in een open voorziening als in een gemeenschapsinstelling geplaatst. Na afloop van de plaatsingen kreeg hij voorwaarden opgelegd. Meer informatie over deze steekproef en de resultaten van deze bevraging zijn terug te vinden in hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting' en bijlage 28. Wat betreft *informed consent* werd bij de interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken dezelfde werkwijze gebruikt als beschreven bij de jongeren (zie 2.2.8).

2.3 Data-analyse

2.3.1 Kwantitatieve gegevens

De vragenlijsten die werden afgenomen bij de verschillende groepen professionelen, zijn volledig anoniem verwerkt. De respondenten moesten tijdens de beantwoording van de vragenlijst nergens hun identiteit opgeven; ook achtergrondgegevens (zoals geslacht, leeftijdscategorie en beroep) werden op dergelijke algemene wijze bevraagd dat de anonimiteit gegarandeerd blijft. Op geen enkel moment kunnen antwoorden die gegeven werden in de vragenlijst, teruggekoppeld worden aan de desbetreffende persoon. De contactgegevens die de jeugdadvocaten en jeugdrechters konden achterlaten op het einde van de kwantitatieve vragenlijst met het oog op het bijwonen van de latere focusgroep, kunnen eveneens op geen enkele manier teruggekoppeld worden aan de antwoorden die de desbetreffende respondenten gegeven hadden. Na het afsluiten van de vragenlijst van de jeugdadvocaten en de jeugdrechters werden de gegevens vanuit Qualtrics geëxporteerd naar SPSS. Zowel de antwoorden van de offline bevraging van de parketmagistraten, als de antwoorden op de korte aanvullende bevraging over de nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet afgenomen bij de HCA-diensten, sociale diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen werden rechtstreeks ingevoerd in Excel. Vervolgens werd aan de hand van beschrijvende statistiek (bv. frequenties) de antwoorden van de respondenten op de verschillende vragenlijsten in beeld gebracht.

2.3.2 Kwalitatieve gegevens

Bij aanvang van elke focusgroep en elk interview werd telkens de toestemming van de deelnemers gevraagd om een audio-opname te maken van het gesprek. Alle deelnemers gingen daarmee akkoord. Daarnaast werd, zoals eerder besproken, door elke respondent telkens een *informed consent* formulier ingevuld en ondertekend. Na afloop werden de gesprekken anoniem getranscribeerd, waarna de audio-opnames verwijderd werden. Deze transcripts vormden de basis voor verdere analyses. Voor actoren waar er meer dan één focusgroep of interview werd afgenomen (sociale dienst, ouders en jongeren) of waarbij er een groot aantal deelnemers aanwezig waren (HCA-diensten), werden de transcripts geanalyseerd aan de hand van NVivo. Omdat het een tijdrovende aanpak bleek, werd ervoor gekozen om de andere actoren waar maar één focusgroep met een beperkt aantal deelnemers plaatsvond (jeugdparquetmagistraten, jeugdadvocaten, jeugdrechters, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen) handmatig te analyseren. Dit houdt in dat de transcripts afgedrukt werden en dat de onderzoekers op papier de

antwoorden op de verschillende indicatoren identificeerden uit de tekst. Het is echter belangrijk om te benadrukken dat onafhankelijk van de manier van coderen, met NVivo dan wel handmatig, de gegevens eerst open en vervolgens axiaal werden gecodeerd. De indicatoren waren voor elk transcript het uitgangspunt voor de analyse. De rapportage van de resultaten gebeurt zowel in het onderzoeksrapport, als in de detailrapporten in de volgorde van de indicatoren.

3 Analyse van de registratiesystemen

Eén van de doelstellingen van het vooronderzoek ‘Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht’ was om na te gaan welke gegevens er geregistreerd worden die toelaten om een cijfermatig beeld te vormen van de toepassing van het decreet. Tevens was het de bedoeling om na te gaan wat de kwaliteit is van de betreffende gegevens en of er relevante gegevens ontbreken met het oog op de monitoring en evaluatie van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentierecht (SWVG, 2019).

Om daarop zicht te krijgen, werd in de eerste plaats een inventaris gemaakt van bestaande registratiesystemen die relevant zijn in het kader van de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet. Voor elk systeem werd nagegaan welke gegevens er geregistreerd worden en wat de kwaliteit (betrouwbaarheid) is van die gegevens. In de tweede plaats werd gepoogd om op basis van in hoofdzaak gepubliceerde gegevens een eerste cijfermatig beeld op te stellen van de instroom, doorstroom en uitstroom uit het jeugdrechtelijk systeem. Dat gaf reeds een eerste idee van mogelijke ontbrekende gegevens. In een derde en laatste stap werd getracht om een (meer volledig) zicht te krijgen op hiaten in de huidige registratierealiteit. Daarvoor werd eerst een oplistings gemaakt van alle gegevens (of indicatoren) die relevant zijn in het kader van een permanente monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet. Vervolgens werd bekeken of er over deze gegevens al dan niet informatie voorhanden is in de besproken registratiesystemen en wat de kwaliteit hiervan is.

3.1 Een inventaris van bestaande en relevante registratiesystemen

In een eerste stap werd een inventaris opgemaakt van bestaande registratiesystemen op de verschillende niveaus in de jeugdrechtelijke keten (jeugdparket, jeugdrechtbank, sociale dienst en uitvoerende diensten). Daarvoor konden we ons deels baseren op eerder onderzoek van het Steunpunt WVG dat als doel had een onderzoeksdesign te ontwikkelen om hulpverleningstrajecten van jongeren in beeld te brengen (Coppens et al., 2018). In het kader van dat onderzoek werd een inventaris opgemaakt van alle registratiesystemen die gebruikt worden door de sectoren binnen de integrale jeugdhulp en de kinder- en jeugdpsychiatrie. In totaal werden tien registratiesystemen besproken. Drie ervan bleken relevant in het kader van ons onderzoek, met name DoMinO (het registratiesysteem dat gebruikt wordt door de sociale diensten van de jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstellingen), BinC (het registratiesysteem van de HCA-diensten en de private voorzieningen in de jeugdhulp) en MPG (het registratiesysteem van de psychiatrische ziekenhuizen of psychiatrische afdelingen in algemene ziekenhuizen). Wat die drie systemen betreft, zijn we vertrokken van hetgeen reeds in het hogergenoemde rapport beschreven was, maar hebben we de informatie geüpdatet en verder aangevuld. Aanvullend werden nog twee andere systemen aan een grondige analyse onderworpen, namelijk PJG (het registratiesysteem van de jeugdparketten en jeugdrechtbanken) en BJB (het registratiesysteem van het bureau voor juridische bijstand).

Om een goed zicht te krijgen op de betreffende registratiesystemen⁸, hebben we allerhande bronnen gehanteerd. Vooreerst hebben we gebruik gemaakt van beschikbare documentatie over het systeem zoals handleidingen, interne documenten bedoeld voor de dagelijkse gebruikers of demofilmpjes. Daarnaast hebben we voor de meeste systemen ook toegang gekregen tot de test- of leeromgeving waardoor we het systeem zelf, vanop afstand, konden consulteren. Voor elk van de systemen hadden we ook een contactpersoon die ons aan het begin van het project wegwijs maakte in het systeem (meestal aan de hand van een demoversie) en die we naar het einde toe meermaals contacteerden om zaken te verduidelijken of te verifiëren⁹.

Op te merken valt dat het geen eenvoudige oefening betrof. Voor de meeste systemen bestond er immers geen mooi overzicht van alle registratievelden met de bijhorende parameters of antwoordcategorieën. In de handleidingen worden de meeste registratievelden wel vermeld, maar vaak zonder vermelding van alle parameters. Handleidingen bleken ook niet steeds *up to date* te zijn. Dat betekent dat er vaak in het systeem zelf - via de leer- of testomgeving - op zoek gegaan moest worden naar de nodige informatie. Het is ook niet geheel duidelijk (of zeker) of datgene wat in de leer- of testomgeving staat, helemaal overeenstemt met de actuele registratierealiteit. Registratiesystemen zijn immers voortdurend in ontwikkeling, omdat ze aangepast worden aan veranderende wetgeving en veranderende praktijken. Het beeld dat geschetst wordt, is een beeld van de situatie in oktober 2020.

3.2 Een eerste cijfermatig beeld

In een tweede stap hebben we getracht om op basis van beschikbare gegevens een eerste cijfermatig beeld te schetsen van de werking van het systeem. Daartoe hebben we ons in eerste instantie gebaseerd op gepubliceerde cijfergegevens. Het gaat om gegevens die we vonden op de sites van de bevoegde instanties (zoals de statistische analisten van het openbaar ministerie, de FOD Justitie, het Agentschap Jongerenwelzijn/Opgroeien). Het viel meteen op dat de cijfers heel verspreid zitten en het niet altijd zo eenvoudig is om ze op het spoor te komen. De cijfers die gepubliceerd worden, leveren een heel versnipperd of fragmentarisch beeld op.

Aangezien er (nog) geen cijfergegevens over de parketbeslissingen gepubliceerd worden, wegens een gebrek aan een uniforme en betrouwbare registratie door de (Vlaamse) jeugdparketten, hebben we ons voor dat stuk (noodgedwongen) gebaseerd op een onderzoek van het NICC waarin de resultaten gepresenteerd worden van een analyse van geregistreerde parketbeslissingen voor de jaren 2007 en 2008 (Vanneste et al., 2009). Ook over de beslissingen van de jeugdrechters en jeugdrechtbanken worden nagenoeg geen gegevens gepubliceerd. Eveneens daarvoor hebben we (noodgedwongen) gebruik gemaakt

---

⁸ Op het registratiesysteem van de jeugdparketten en jeugdrechtbanken hadden we reeds een goed zicht in het kader van een onderzoek dat door het NICC uitgevoerd werd met betrekking tot de productie en wetenschappelijke exploitatie van cijfergegevens inzake jeugdbescherming en jeugddelinquentie (Vanneste et al., 2009).

⁹ Met dank aan Filip Maes en David Matthys van de stafdienst ICT van de FOD justitie (voor wat PJG betreft), Nele Haedens en Sara van Riel van het Agentschap Opgroeien (voor wat DoMinO met betrekking tot het deel van de sociale diensten van de jeugdrechtbank betreft), Karolien Samyn van het Agentschap Opgroeien (voor wat DoMinO met betrekking tot de gemeenschapsinstellingen betreft), Wederik De Meersman (voor wat BinC betreft) en - tot slot - Elke Steylaerts en Ulrike Cerulus van de Orde van Vlaamse Balies (voor wat BJB betreft). Voor wat de MPG betreft, hadden we geen specifieke contactpersoon en hebben we ons in hoofdzaak gebaseerd op de uitgebreide informatie op de website van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu, het (voor)onderzoek van Coppens et al. (2018) naar trajecten van jongeren in de jeugdhulp en het onderzoek van Roevens et al. (2019) naar minderjarigen die overnachten in de politiecel en de volwassenenpsychiatrie.

van een onderzoek van het NICC naar beslissingen van jeugdrechters en jeugdrechtbanken in MOF-zaken (Gilbert et al., 2012).

Om een meer volledig beeld te krijgen, hebben we aanvullend bij enkele bevoegde instanties bijkomende gegevens opgevraagd. Sommige ervan werden bekomen, andere niet. Alle gegevens, zowel de gegevens afkomstig van de vermelde onderzoeken en de sites van de bevoegde diensten, als de opgevraagde gegevens, werden samengebracht. Op basis daarvan werd getracht een eerste beeld te schetsen van de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem. Voor het jaar 2019, het jaar waarvoor we – voor de diverse niveaus – over de meeste cijfergegevens beschikken, hebben we de instroom, doorstroom en uitstroom visueel voorgesteld aan de hand van een ‘stroomschema’.

3.3 Hiaten in de huidige registratierealiteit

In een laatste stap hebben we gepoogd om een zicht te krijgen op mogelijke hiaten in de huidige registratierealiteit.

De eerste vraag in dat verband is ‘welke informatie we nodig hebben met het oog op de permanente monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet’. Om daarop een antwoord te formuleren, hebben we zowel een beroep gedaan op het toetsingskader, als op het stroomschema waarvan hoger sprake. In de eerste plaats hebben we een overzicht gemaakt van alle indicatoren uit het toetsingskader die gemeten kunnen worden op basis van (eenvoudige) registratie. In de tweede plaats hebben we - op basis van het stroomschema - alle indicatoren opgelijst die nodig zijn om een goed zicht te krijgen op de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem. In een derde fase hebben we alle indicatoren uit het toetsingskader (= T-indicatoren) en uit het stroomschema (= S-indicatoren) samengebracht en de overlap eruit gehaald.

In een volgende stap zijn we nagegaan of er met betrekking tot al die indicatoren (zowel de T- als S-indicatoren) informatie terug te vinden is in de bestudeerde registratiesystemen. Om daarop een goed zicht te krijgen, hebben we per niveau - jeugdparquet, jeugdrechter en jeugdrechtbank - een tabel opgesteld met een opsomming van alle indicatoren en zijn we voor elke indicator nagegaan of er informatie over geregistreerd wordt, in welk registratiesysteem en of er bemerkingen of bedenkingen bij geplaatst kunnen worden. Op die manier hebben we een goed zicht gekregen op de hiaten in de huidige registratierealiteit.

4 De uitwerking van een onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet

Na het uitvoeren van de nulmeting werd een toekomstig onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet uitgewerkt. Er werd daarbij uitgegaan van twee belangrijke vragen: ‘wat willen we weten?’ en ‘hoe gaan we dat meten?’. Wat we willen weten, werd mede bepaald door de vooropgestelde decretale doelstellingen, de doorgevoerde wijzigingen en beoogde effecten (en potentiële neveneffecten). Er ging ook bijzondere aandacht uit naar de reacties van gesloten oriëntatie, gesloten begeleiding en uithandengeving, alsook naar de kwalificatievraag zoals in de onderzoeksgroep werd gevraagd. Hoe gaan we dat meten, werd mee bepaald op basis van inzichten uit de nulmeting.

Het toekomstig onderzoek is erop gericht zowel kwantitatieve als kwalitatieve (onderzoeks)gegevens te verzamelen. De bedoeling is niet alleen zicht te krijgen op de toepassing van het jeugddelinquentiedecreet en mogelijke ontwikkelingen in de tijd, maar ook te peilen naar onderliggende motivaties, ervaringen en belevingen van de betrokken actoren, waaronder parketmagistraten en jeugdrechters, maar eveneens ouders, jongeren en mogelijks ook slachtoffers. Wat het verzamelen van kwantitatieve gegevens betreft, werd gezocht naar maximale aansluiting bij bestaande registratiesystemen (bv. op het niveau van het openbaar ministerie en de Vlaamse administratie). Hierbij werd rekening gehouden met mogelijke problemen op het vlak van de kwaliteit van de geregistreerde gegevens (zoals ontbrekende of onbetrouwbare gegevens). In de uitwerking van het design werden eventuele problemen op dit vlak gesignaleerd en mogelijke oplossingsscenario's voorgelegd. Voor beide aspecten - monitoring en evaluatie - is het namelijk van belang een maximaal draagvlak te ontwikkelen voor het uit te voeren onderzoek.

De verdere uitwerking van het onderzoek gebeurde dan ook in samenspraak met de rechtstreeks betrokken actoren (parketten, jeugdrechters, administratie ...). Om eveneens een zicht te krijgen op trajecten van jongeren die vallen onder de toepassing van het jeugddelinquentiedecreet (en daarbuiten), wordt aansluiting gezocht bij het lopende SWVG-onderzoek EF44 'Longitudinaal onderzoek (trajecten in de jeugdhulp'. Voor de uitwerking van het onderzoeksdesign werd inspiratie gezocht bij bestaand evaluatieonderzoek, onder andere het SWVG-onderzoek over de evaluatie van het Decreet Integrale Jeugdhulp of buitenlands onderzoek over de monitoring en evaluatie van jeugdrechtsystemen (bv. het evaluatieonderzoek van het WODC over het adolescentenstrafrecht in Nederland). Ook de handleiding beleidsevaluatie¹⁰, uitgegeven door het steunpunt beleidsrelevant onderzoek, was een hulpmiddel. Om zicht te krijgen op bestaand onderzoek met betrekking tot evaluatie en monitoring, werd aanvullend een (beperkte) literatuurstudie uitgevoerd.

Tot slot werd ook ingegaan op de vraag hoe een onderzoeksstructuur voor de permanente monitoring en evaluatie er kan uitzien. Daarbij werd inspiratie gezocht bij buitenlandse voorbeelden (bv. WODC en Nederlands Jeugdinstituut) en bij andere domeinen waarin structureel gewerkt wordt met betrekking tot documentatieverzameling, inventarisering van data en onderzoek, en eigen onderzoek (bv. Jeugdonderzoekplatform, Kenniscentrum Kinderrechten). De uitwerking van het toekomstig onderzoeksdesign en van de mogelijke onderzoeksstructuur betreft de monitoring en evaluatie van de praktijken in het jeugddelinquentierecht, gekoppeld aan de doelstellingen van het nieuwe decreet. Dit omvat niet enkel het 'systeemniveau' van instroom, besluitvorming en uitvoering, maar ook de beleving door de betrokkenen (verdachten en delictplegers, ouders en slachtoffers), het optreden van de professionele actoren en (het verloop en effect van) de interventies. Wat dit laatste betreft, werd aansluiting gezocht bij de mogelijke verdere ontwikkelingen met betrekking tot het opzetten van een 'databank effectieve interventies'. In hoofdstuk 5 'Het onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet' wordt het vooropgestelde onderzoeksdesign voor monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet voorgesteld.

---

¹⁰ Deze bestaat uit 4 delen: evaluatiedesign en management (deel 1), monitoring van beleid (deel 2), evaluatietechnieken (deel 3) en praktijkvoorbeelden (deel 4).

5 Datarapportage

5.1 Eén onderzoeksrapport en drie detailrapporten

De algemene en geïntegreerde resultaten van de nulmeting worden in dit **onderzoeksrapport** gerapporteerd. Hier staat het beantwoorden van de onderzoeksvragen aan de hand van de onderzochte indicatoren centraal. De informatie verworven op basis van de bijkomende vragen wordt in het onderzoeksrapport bijgevolg niet verder toegelicht. Op basis van de opvattingen van de verschillende bevroegde doelgroepen worden in het hoofdstuk over de nulmeting de relevante inzichten besproken voor elke indicator in de nulmeting. Op die manier wordt een genuanceerd beeld geschetst van de situatie vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. Dit gedeelte van het onderzoeksrapport biedt een antwoord op de vierde onderzoeksvraag.

Vervolgens wordt in het hoofdstuk over registratie nagegaan welke gegevens er geregistreerd worden die kunnen bijdragen aan het schetsen van een cijfermatig beeld over de werking van het systeem of de toepassing van het jeugddelinquentiedecreet. Daarnaast wordt dieper ingegaan op de kwaliteit van de geregistreerde gegevens en is ook nagegaan of er relevante gegevens ontbreken met het oog op de permanente monitoring en evaluatie van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Dit hoofdstuk sluit aan bij het antwoord op de tweede onderzoeksvraag.

Als laatste wordt eveneens een hoofdstuk opgenomen over de toekomstige monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet. Dit hoofdstuk gaat in op de vijfde onderzoeksvraag van dit onderzoek: 'Op welke manier kan in de toekomst het functioneren van het jeugddelinquentierecht worden gemonitord en geëvalueerd'? In het uitgewerkte onderzoeksprogramma voor de toekomstige monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet wordt besproken 'wat we willen weten' en 'hoe we dat gaan meten'. Er wordt niet alleen aandacht besteed aan de doelstellingen die door het decreet vooropgesteld worden, maar er wordt ook rekening gehouden met onderliggende motivaties, ervaringen en belevingen van de betrokken actoren (zoals magistraten en jeugdrechters, maar ook ouders en jongeren).

Voor drie doelgroepen werd ook nog een **detailrapport** opgesteld: de jeugdadvocaten, de jeugdrechters en de parketmagistraten (zie detailrapport 1, 2 en 3). Tegenover het onderzoeksrapport hebben de detailrapporten een bredere invalshoek. Er wordt ingegaan op het schetsen van de bredere praktijk van de actoren, terwijl het onderzoeksrapport uitsluitend de resultaten met betrekking tot de indicatoren weergeeft. Niet alleen de antwoorden op de vragen met betrekking tot de indicatoren, maar ook de bijkomende vragen worden hierin toegelicht. Op die manier wordt een ruimer beeld geschetst van de specifieke werkwijze van de verschillende actoren van vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet; ook hun zienswijze aangaande een aantal keuzes en vernieuwingen in het jeugddelinquentiedecreet komt aan bod. De drie detailrapporten kunnen zo elk op zichzelf gelezen worden. Voor de overige doelgroepen (sociale diensten, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen, jongeren en ouders) worden de volledige resultaten ook als bijlage opgenomen; deze gaan breder dan louter de indicatoren (zie bijlage 23-28). Op basis van de detailrapporten en bijlagen kunnen de respectievelijke doelgroepen bijgevolg een uitgebreide situatieschets over hun praktijken en ervaringen van vóór de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet raadplegen. Deze detailrapporten en bijlagen voorzien elk afzonderlijk in een gedeeltelijk antwoord op de vierde onderzoeksvraag.

Op de stuurgroepvergadering van 29 juni 2020 werden de voorlopige versies – louter kwantitatief – van de detailrapporten voorgelegd. Tijdens de voorlaatste stuurgroepvergadering op 27 november 2020 werd een eerste aanzet van het onderzoeksrapport, alsook de verschillende detailrapporten – inclusief kwalitatief luik – toegelicht en was er ruimte voor bemerkingen van de stuurgroepleden. Zo konden het onderzoeks-

rapport en de detailrapporten verder uitgewerkt worden, rekening houdend met de gegeven feedback. Tot twee weken na de vergadering konden de leden van de stuurgroep bijkomende bemerkingen via mail doorgeven. Op de laatste stuurgroepvergadering van 15 maart 2021 werden alle rapporten voor een laatste keer ter goedkeuring voorgelegd aan de stuurgroep.

5.2 Weergave van de resultaten

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie vóór die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit toekomstig evaluatieonderzoek.

De resultaten worden zowel in het onderzoeksrapport, als in het detailrapport beschrijvend weergegeven. In het onderzoeksrapport wordt na de bespreking wel de ruimte gelaten om eventuele kritische bemerkingen omtrent de resultaten te formuleren, waar die een meerwaarde kunnen bieden bij het uitvoeren van het toekomstig evaluatieonderzoek.

Om de anonimiteit te garanderen doorheen de resultaten, is ervoor gekozen om in alle gevallen met mannelijke voornaamwoorden te rapporteren over zowel de kwalitatieve, als kwantitatieve data. Ook bij vrouwelijke respondenten werd bijgevolg gerapporteerd in de ‘hij’-vorm. Om de objectiviteit van de resultaten te garanderen, wordt doorheen de rapportage van de kwalitatieve data een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de uitspraken van de participanten en de reflecties en conclusies die de onderzoekers, in voorkomend geval, daarbij formuleren. Om zo dicht mogelijk bij de oorspronkelijke data te blijven, wordt eveneens zo veel als mogelijk de terminologie van de respondenten gebruikt bij het uitschrijven van de resultaten. Er wordt regelmatig gebruik gemaakt van quotes om de standpunten en uitspraken van de participanten te illustreren.

6 Beperkingen van het onderzoek

Doorheen het onderzoek botsten de onderzoekers op enkele beperkingen. Ten eerste is de dataverzameling van de nulmeting gestart na de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet (van december 2019 tot en met september 2020). Hoewel in de vraagstelling steeds werd benadrukt dat er gepeild werd naar de situatie van vóór de inwerkingtreding, is het niet uit te sluiten dat er enige beïnvloeding was van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet in de gegeven antwoorden. Het was niet steeds duidelijk of de respondenten zich uitspraken over de situatie van vóór de inwerkingtreding of over de huidige gang van zaken. Er zit bijgevolg enig ‘ruis’ op de nulmeting. Deze beperking is wel enigszins te nuanceren. Het is niet mogelijk om een moment aan te duiden vanaf wanneer “alles anders is” in de praktijk van de verschillende actoren. De veranderingen lopen eerder geleidelijk en het is op bepaalde vlakken moeilijk om te spreken van een periode ‘voor’ en een periode ‘na’ de inwerkingtreding van het decreet. Door de gefaseerde inwerkingtreding is dat ook niet voor alle aspecten een aandachtspunt; zo is de regeling inzake gesloten opvang in de gemeenschapsinstellingen nog niet in werking getreden.

Ten tweede moesten, ten gevolge van de COVID-19 maatregelen, de focusgroepen die initieel in maart en april 2020 gepland waren, verplaatst worden naar augustus en september 2020. Hierdoor vond de dataverzameling nog later na de inwerkingtreding van het decreet plaats dan initieel gepland. Er werd om verscheidene redenen verkozen deze focusgroepen niet online te laten plaatsvinden. De geplande

momenten situeerden zich in het begin van de pandemie en lockdown, waardoor zeker nog niet iedereen voldoende vertrouwd was met online meetings én er voor iedereen andere prioriteiten waren. Meer ten gronde maakt de interactie tussen de deelnemers (ook non-verbaal) net de meerwaarde uit van dergelijke groepsgesprekken. Ook ervaren deelnemers in een fysieke vergadering minder drempels om over de voorgelegde thema's te praten dan wanneer de focusgroep online zou doorgaan. Doordat de dataverzameling plaatsvond na de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet, was het bijgevolg niet mogelijk om bijkomende observaties uit te voeren om een zicht te krijgen op de situatie van vóór 1 september 2019.

Ten derde moeten de resultaten steeds met enige nuance geïnterpreteerd worden. Het is uiteraard niet uit te sluiten dat respondenten op sommige vragen 'sociaal wenselijk' geantwoord hebben. De kwalitatieve data mogen ook niet worden veralgemeend, te meer daar bepaalde groepen slechts in beperkte mate bereikt werden via interviews of focusgroepen. Zo werden slechts twee ouders geïnterviewd, waren er weinig deelnemers in de focusgroep van de jeugdrechters en van de jeugdadvocaten, en waren bij de focusgroepen met jongeren enkel jongens aanwezig.

In het onderdeel over het toekomstig onderzoeksdesign wordt rekening gehouden met de hier genoemde beperkingen om er zo goed als mogelijk aan tegemoet te komen tijdens de uiteindelijke evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet.

Hoofdstuk 2

Inventaris bestaand onderzoek over het jeugdrechtstelsel

Zoals hierboven besproken, wordt aan de hand van drie criteria bepaald welke indicatoren uit het toetsingskader worden meegenomen in de nulmeting (zie figuur 1). Ten eerste wordt nagegaan of er voor een indicator een verwachting van verandering is op basis van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Wanneer het antwoord op die vraag positief is, wordt overgegaan naar het tweede criterium: is er reeds informatie beschikbaar over dat aspect van vóór de inwerkingtreding van het decreet? Het formuleren van het antwoord op deze vraag bestond uit twee delen: het inventariseren van het bestaand onderzoek over de werking van het jeugdrechtstelsel en het doorzoeken van de bestaande registratiesystemen naar informatie daarover. In dit hoofdstuk wordt meer in detail toegelicht hoe deze eerste stap werd uitgevoerd. Meer informatie over de tweede stap is terug te vinden in hoofdstuk 4 'Registratiesystemen'.

Door het opmaken van een inventaris van het bestaand onderzoek naar de werking van het jeugdrechtstelsel (instroom, besluitvorming en uitvoering) werd een algemeen beeld gevormd over welke onderwerpen er reeds kennis voorhanden was en welke de hiaten of ontbrekende (onderzoeks)onderwerpen waren. Op basis van deze inventarisatie werd verzekerd dat de nulmeting focuste op aspecten die nog niet gekend waren, steunend op voorgaand onderzoek.

Aangezien het gaat om het Vlaamse decreet, lag de focus hier op onderzoek met betrekking tot Vlaanderen. Enkel onderzoek vanaf 2006 werd meegenomen: in dat jaar werd de laatste belangrijke wijziging van de jeugdbeschermingswet doorgevoerd. Om te beslissen of onderzoek al dan niet werd opgenomen in de inventarisatie, werd gekeken of het onderzoek in kwestie aansloot bij de decretale doelstellingen opgenomen in het toetsingskader. Onderzoeken die hier te ver van af lagen, werden bijgevolg niet opgenomen.

Om de Vlaamse situatie te schetsen, werd vertrokken van een reeds bestaand overzicht van onderzoek naar besluitvorming van Belgische jeugdrechters opgesteld in het kader van het doctoraat van Eef Goedseels over het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters. Dit werd verder aangevuld en geüpdatet met bijkomende studies over de werking van het jeugdrechtstelsel in het algemeen die gevonden werden met behulp van databanken zoals Limo, Google Scholar, de JOP-databank¹¹ en de KeKi-databank¹². De uiteindelijke inventaris telt 15 onderzoeken en wordt hieronder weergegeven in tabel 3. Hierin wordt voor elk onderzoek de titel, de onderzoeksbenadering en de onderzoeksmethode toegelicht. Als laatste wordt nagegaan hoe de verschillende onderzoeken gekoppeld kunnen worden aan de doelstellingen uit het toetsingskader.

Bekeken vanuit het toetsingskader blijkt dat zes van de elf decretale doelstellingen aan bestaand onderzoek gekoppeld kunnen worden. Sommige onderzoeken sluiten aan op meerdere decretale doelstellingen. In elk geval volgde hieruit dat het bestaande onderzoek geen input kon geven voor vijf doelstellingen en een nulmeting dus niet overbodig bleek. Waar het onderzoek wel een input kon geven, bleek evenwel dat de indicatoren onder deze decretale doelstellingen specifiek zijn dan de resultaten die voortvloeien uit de opgelijste onderzoeken. Dat is natuurlijk niet verwonderlijk: de geanalyseerde onderzoeken hebben elk hun eigen probleemstelling, afbakening, onderzoeksvragen en onderzoeksmethode. Zij zijn logischerwijze niet

---

¹¹ <https://www.jeugdonderzoeksplatform.be/nl/databank-jeugdonderzoek>

¹² http://www.kekidatabank.be/index.php?lvl=search_result

gekoppeld aan de doelstellingen, acties of indicatoren gelinkt aan het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Voor geen enkele indicator kan bijgevolg beslist worden om deze uit de nulmeting te laten op basis van de kennis die reeds verzameld werd uit voorgaand onderzoek. Dat neemt echter niet weg dat deze onderzoeken wel een bijdrage leveren aan het vormen van een breder beeld van de werking van het jeugdrechtsysteem vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. Waar mogelijk worden deze onderzoeken verder in het rapport dan ook gebruikt om bepaalde onderzoeksresultaten uit de nulmeting te duiden.

Het reeds uitgevoerde onderzoek heeft een intrinsieke waarde, gekoppeld aan de eigen onderzoeksdoelstellingen, en levert in dat kader ongetwijfeld interessante inzichten op. De resultaten zijn evenwel niet een-op-een inzetbaar om bepaalde indicatoren te beantwoorden. Na de volgende stappen, namelijk het opmaken van de inventaris over de registratiesystemen en het bepalen of retroactief informatie verzameld kan worden, kan dus een beslissing gemaakt worden over de omvang en werkwijze van de nulmeting.

Tabel 3 Overzicht van bestaand onderzoek naar het jeugdrechtsysteem voor de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet dat relevant is in het kader van de vooropgestelde doelstellingen van het nieuwe decreet van de nulmeting

Inventaris bestaand onderzoek over het jeugdrechtsysteem					
Uitvoerder(s)	Jaar	Titel	Onderzoeksbenadering	Onderzoeksmethode	Inhoudelijke aansluiting toetsingskader
Viaene, S. (Steunpunt Jeugdhulp)	2006	Onderzoek naar de herstelgerichte afhandelingsvormen door de ogen van de gerechtelijke actoren ¹³	Kwalitatief	Interviews met parketmedewerkers, jeugdrechters en consulenten	I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
Vanfraechem, I.	2006	Herstelgericht groepsoverleg. Op zoek naar een constructief antwoord op ernstige jeugddelinquentie ¹⁴	Kwalitatief	Dossierstudie Vragenlijst Half-open interviews met jongeren, slachtoffers en ouders Open interviews met professionele actoren (jeugdrechters, advocaten, politiebeambten, consulenten, moderatoren en slachtofferhulp)	I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie

¹³ Viane, S. (2006). De herstelgerichte afhandelingen door de ogen van de gerechtelijke actoren (Onuitgegeven onderzoeksrapport).

¹⁴ Vanfraechem, I. (2007). *Herstelgericht groepsoverleg. Een constructief antwoord voor ernstige jeugddelinquentie*. Brugge: die Keure. Geraadpleegd op https://limo-libis-be.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/primo-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1847534&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US&fromSitemap=1

Christiaens, J., Dumortier, E., Enhus, E. & Geluyckens, T	2009	Voor het eerst geplaatste delinquente jongeren en recidive ¹⁵	Kwantitatief en kwalitatief	Analyse van gegevens van het centraal strafregister en databank van de jeugdparketten Dossieranalyse van gerechtelijke dossiers, instellingsdossiers en dossiers van de sociale dienst Participatieve observatie Diepte-interviews in betrokken instellingen	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie
Heylen, B., Ravier, I., Schoffelen, J. & Vanneste, C.	2009	Evaluatie van het gesloten federaal centrum “De Grubbe” te Everberg ¹⁶	Kwantitatief (en aanvullend kwalitatief)	Dossieranalyse Schriftelijke vragenlijst (Aanvullend ronde tafelgesprekken)	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd

¹⁵ Christiaens, J., Dumortier, E., Enhus, E., & Geluyckens, T. (2009). Voor het eerst geplaatste delinquente jongeren en recidive (Onderzoeksrapport). Brussel: Vrije Universiteit Brussel. Geraadpleegd op <https://www.yumpu.com/nl/document/read/20399952/voor-het-eerst-geplaatste-delinquente-jongeren-en-welzijn->

¹⁶ Heylen, B., Ravier, I., Schoffelen, J., & Vanneste, C. (2009). Une recherche évaluative d’un centre fermé pour mineurs, le centre « De Grubbe » à Everberg /Evaluatieonderzoek naar het gebruik van een gesloten instelling voor jongeren, centrum « De Grubbe » te Everberg (Onderzoeksrapport). Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie. Geraadpleegd op https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_final_everberg_ndeg_22.pdf

De Caluwé, E. & Smits, I.	2010	Youth at Risk Vlaanderen op de effectladder ¹⁷	Kwantitatief en kwalitatief	Documenten-analyse Participerende observatie Interviews met projectleiding van YAR	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
Cappon, L. & Vander Laenen, F.	2010	Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank: Hoe beslissen jeugdrechters? ¹⁸	Kwalitatief	Dossieranalyse Observatie van de zittingen en interviews met jeugdrechters	E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening
Franssens, M., Put, J. & Deklerck, J.	2010	Onderzoek naar het beleid van de jeugdmagistraat ¹⁹	Kwalitatief	Dossieranalyse voorbereiding Interviews met jeugdrechters en parketmagistraten	ter B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie

¹⁷ De Caluwé, E., & Smits, I. (2010). Youth at Risk Vlaanderen op de effectladder (Onderzoeksrapport). Leuven: Katholieke Hogeschool Limburg, Departement Sociaal-Agogisch werk. Geraadpleegd op <https://www.yarvlaanderen.be/wp-content/uploads/2018/08/KHLIM-2010-YAR-Vlaanderen-op-de-effectladder-Lic.-Evy-De-Caluw%C3%A9-en-dr.-Ilse-Smits.pdf>

¹⁸ Cappon, L., & Vander Laenen, F. (2010). Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank. Hoe beslissen jeugdrechters? *Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten*, 4, 218-226. Geraadpleegd op https://www-stradalex-com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/fr/sl_rev_utu/toc/tjk_2010_4-fr/doc/tjk2010_4p218

¹⁹ Franssens, M., Put, J., & Deklerck, J. (2010). *Het beleid van de jeugdmagistraat*. Leuven: Universitaire Pers.

<p>Gilbert, E., Goedseels, E., Mahieu, V. & Ravier, I.</p>	<p>2012</p>	<p>Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters / jeugdrechtbanken in MOF-zaken²⁰</p>	<p>Kwantitatief (en aanvullend kwalitatief)</p>	<p>Registratie jeugdrechters (en aanvullend tafelgesprekken)</p>	<p>door B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd H. een snel antwoord op jeugddelinquentie G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie</p>
<p>Ferwerda, H. & van Leiden, I.</p>	<p>2012</p>	<p>De schade hersteld? Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen²¹</p>	<p>Kwantitatief en kwalitatief</p>	<p>Documentenanalyse Interviews met jeugdrechters, substituten, parketcriminologen, HCA-diensten Telefonische interviews met verdachten en slachtoffers Vragenlijst aan slachtoffers en verdachten DoMinO-onderzoek</p>	<p>I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie</p>

²⁰ Gilbert, E., Goedseels, E., Mahieu, V., & Ravier, I. (2012). Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters/jeugdrechtbanken in MOF-zaken (Collectie van onderzoeksrapporten & onderzoeksnota's n°32b). Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie. Geraadpleegd op <https://nicc.fgov.be/upload/files/ODcriminologie/protectiondelajeunesse/pratiquesdecisionnellesdestribunauxdelajeunesse/Eindrapport%20NL-32b%2Bbijlage-def.pdf>

²¹ Ferwerda, H., & van Leiden, I. (2012). *De schade hersteld? Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen*. Arnhem: Bureau Beke, Bekereeks. Geraadpleegd op https://www.bureaubeke.nl/doc/2012/De_schade_hersteld.pdf

Bradt, L.	2012	Onderzoeksnota HERGO ²²	Kwantitatief en kwalitatief	Dossieranalyse Focusgroepen met consulenten en parketcriminologen Schriftelijke vragenlijst bij jeugdrechters	I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
Cappon, L.	2013	Standaardmotivering? De jeugdrechters hun motiveringen van de maatregelen bij minderjarigen met een psychiatrische stoornis ²³	Kwalitatief	Dossieranalyse	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie
Cappon, L.	2015	Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank: genomen maatregelen ²⁴	Kwantitatief en kwalitatief	Dossieranalyse Interviews jeugdrechters, ouders en jongeren	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie

²² Bradt, L. (2012). HERGO (Onderzoeksnota). Gent: Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek. Geraadpleegd op <http://docplayer.nl/15010005-Onderzoeksnota-hergo-19-november-2012.html>

²³ Cappon, L. (2013). Standaardmotivering? Motiveringen van jeugdrechters betreffende maatregelen bij minderjarigen met een psychiatrische stoornis. *Panopticon*, 34(5), 368-393. Geraadpleegd op <http://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/panopticon/jaargang-volume-34/issue-5-september-oktober-2013/>

²⁴ Cappon, L. (2015). *Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank: genomen maatregelen* (Doctoraat). Gent: Universiteit Gent. Geraadpleegd op: <https://biblio.ugent.be/publication/5918096>

Goedseels, E.	2015	Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk: Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters ²⁵	Kwalitatief	Literatuurstudie Documenten-analyse Observatie jeugdrechters Interviews met jeugdrechters	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
Steens, R.	2018	Zicht op ambulante methoden jeugddelinquentie: een verdieping en verbreding van de praktijkervaring met NPT ²⁶	Kwantitatief en kwalitatief	Dossieranalyse Focusgroep met het team van Raidho	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
Van Hecke, N.	2019	Naar een betere toekomst: kwaliteit van leven van adolescenten tijdens en na verblijf in gemeenschapsinstellingen ²⁷	Kwantitatief en kwalitatief	Dossieranalyse Interviews	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd

²⁵ Goedseels, E. (2015). *Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk: een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters* (Onuitgegeven doctoraat). Leuven: KU Leuven. Geraadpleegd op https://limo-libis-be.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/primoxplore/fulldisplay?docid=LIRIAS1852958&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US&fromSitemap=1

²⁶ Steens, R. (2018). *Zicht op ambulante methoden jeugddelinquentie: een verdieping en verbreding van de praktijk met NPT* (Onderzoeksrapport). Antwerpen: Jeugdzorg Emmaüs en Jongerenwelzijn. Geraadpleegd op https://jongerenwelzijn.be/assets/docs/ons/studies-onderzoeken/eindrapport_ambulante_methoden_jeugddelinquentie_roos_steens.pdf

²⁷ Van Hecke, N. (2019). *Towards a better future: quality of life of adolescents who reside(d) in closed institutions for mandatory care and treatment* (Doctoral thesis). Ghent: Ghent University. Geraadpleegd op <https://biblio.ugent.be/publication/8638991>

Inventaris bestaand onderzoek over het jeugdrechtsysteem					
Uitvoerder(s)	Jaar	Titel	Onderzoeksbenadering	Onderzoeksmethode	Inhoudelijke aansluiting toetsingskader
Viaene, S. (Steunpunt Jeugdhulp)	2006	Onderzoek naar de herstelgerichte afhandelingsvormen door de ogen van de gerechtelijke actoren ²⁸	Kwalitatief	Interviews met parketmedewerkers, jeugdrechters en consulenten	I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
Vanfraechem, I.	2006	Herstelgericht groepsoverleg. Op zoek naar een constructief antwoord op ernstige jeugddelinquentie ²⁹	Kwalitatief	Dossierstudie Vragenlijst Half-open interviews met jongeren, slachtoffers en ouders Open interviews met professionele actoren (jeugdrechters, advocaten, politiebeambten, consulenten, moderatoren en slachtofferhulp)	I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie
Christiaens, J., Dumortier, E., Enhus, E. & Gelyckens, T	2009	Voor het eerst geplaatste delinquente jongeren en recidive ³⁰	Kwantitatief en kwalitatief	Analyse van gegevens van het centraal strafregister en databank van de jeugdparquetten	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd

²⁸ Viane, S. (2006). De herstelgerichte afhandelingen door de ogen van de gerechtelijke actoren (Onuitgegeven onderzoeksrapport).

²⁹ Vanfraechem, I. (2006). Herstelgericht groepsoverleg. Een constructief antwoord voor ernstige jeugddelinquentie. Brugge: Die Keure. Geraadpleegd op: https://limo-libis.be/kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/primo-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1847534&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US&fromSitemap=1

³⁰ Christiaens, J., Dumortier, E., Enhus, E. & Gelyckens, T. (2009). Voor het eerst geplaatste delinquente jongeren en recidive (Onderzoeksrapport). Brussel: Vrije Universiteit Brussel. Geraadpleegd op: <https://www.yumpu.com/nl/document/read/20399952/voor-het-eerst-geplaatste-delinquente-jongeren-en-welzijn->

				Dossieranalyse van gerechtelijke instellingsdossiers en dossiers van de sociale dienst Participatieve observatie Diepte-interviews in betrokken instellingen	J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie
Heylen, B., Ravier, I., Schoffelen, J. & Vanneste, C.	2009	Evaluatie van het gesloten federaal centrum "De Grubbe" te Everberg ³¹	Kwantitatief (en aanvullend kwalitatief)	Dossieranalyse Schriftelijke vragenlijst (Aanvullend ronde tafelgesprekken)	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
De Caluwé, E. & Smits, I.	2010	Youth at Risk Vlaanderen op de effectladder ³²	Kwalitatief en kwantitatief	Documenten-analyse Participerende observatie Interviews met projectleiding van YAR	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
Cappon, L. & Vander Laenen, F.	2010	Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de	Kwalitatief	Dossieranalyse	E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening

³¹ Heylen, B., Ravier, I., Schoffelen, J., & Vanneste, C. (2009). Une recherche évaluative d'un centre fermé pour mineurs, le centre « De Grubbe » te Everberg / Evaluatieonderzoek naar het gebruik van een gesloten instelling voor jongeren, centrum "De Grubbe" te Everberg (Onderzoeksrapport). Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie. Geraadpleegd op: https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_final_everberg_ndeg_22.pdf

³² De Caluwé, E., & Smits, I. (2010). Youth at Risk Vlaanderen op de effectladder (Onderzoeksrapport). Leuven: Katholieke Hogeschool Limburg, Departement Sociaal-Agogisch werk. Geraadpleegd op: <https://www.yarvlaanderen.be/wp-content/uploads/2018/08/KHLIM-2010-YAR-Vlaanderen-op-de-effectladder-Lic.-Evy-De-Caluw%C3%A9-en-dr.-Ilse-Smits.pdf>

		jeugdrechtbank: Hoe beslissen jeugdrechters? ³³		Observatie van de zittingen en interviews met jeugdrechters	
Franssens, M., Put, J. & Deklerck, J.	2010	Onderzoek naar het beleid van de jeugdmagistraat ³⁴	Kwalitatief	Dossieranalyse voorbereiding Interviews met jeugdrechters en parketmagistraten	ter B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie
Gilbert, E., Goedseels, E., Mahieu, V. & Ravier, I.	2012	Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters / jeugdrechtbanken in MOF-zaken ³⁵	Kwantitatief (en aanvullend kwalitatief)	Registratie jeugdrechters (en aanvullend tafelgesprekken)	door B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd H. een snel antwoord op jeugddelinquentie G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie

³³ Cappon, L., & Vander Laenen, F. (2010). Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank. Hoe beslissen jeugdrechters? Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten, 4, 218-226. Geraadpleegd op: https://www-stradalex-com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/fr/sl_rev_utu/toc/tjk_2010_4-fr/doc/tjk2010_4p218

³⁴ Franssens, M., Put, J., & Deklerck, J. (2010). Het beleid van de jeugdmagistraat. Leuven: Universitaire Pers.

³⁵ Gilbert, E., Goedseels, E., Mahieu, V., & Ravier, I. (2012). Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters /jeugdrechtbanken in MOF-zaken (Collectie van onderzoeksrapporten & onderzoeksnota's n°32b). Brussel: NICC. Geraadpleegd op: <https://nicc.fgov.be/upload/files/ODcriminologie/protectiondelajeunesse/pratiquesdecisionnellesdestribunauxdelajeunesse/Eindrapport%20NL-32b%2Bbijlage-def.pdf>

Ferwerda, H. & van Leiden, I.	2012	De schade hersteld? Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen ³⁶	Kwalitatief + kwantitatief	Documentenanalyse Interviews met jeugdrechters, substituten, parketcriminologen, HCA-diensten Telefonische interviews met verdachten en slachtoffers Vragenlijst aan slachtoffers en verdachten DOMINO-onderzoek	I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
Bradt, L.	2012	Onderzoeksnota HERGO ³⁷	Kwantitatief en kwalitatief	Dossieranalyse Focusgroepen met consulenten en parketcriminologen Schriftelijke vragenlijsten bij jeugdrechters	I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
Cappon, L.	2013	Standaardmotivering? De jeugdrechters hun motiveringen van de maatregelen bij	Kwalitatief	Dossieranalyse	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie

³⁶ Ferwerda, H., & van Leiden, I. (2012). De schade hersteld? Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen. Arnhem: Bureau Beke, Bekereeks. Geraadpleegd op: https://www.bureaubeke.nl/doc/2012/De_schade_hersteld.pdf

³⁷ Bradt, L. (2012). Onderzoeksnota HERGO. Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek. Geraadpleegd op: <http://docplayer.nl/15010005-Onderzoeksnota-hergo-19-november-2012.html>

		minderjarigen met een psychiatrische stoornis ³⁸			
Cappon, L.	2015	Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank : genomen maatregelen ³⁹	Kwantitatief en kwalitatief	Dossieranalyse Interview jeugdrechters, ouders en jongeren	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie
Goedseels, E.	2015	Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk: Een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters ⁴⁰	Kwalitatief	Literatuurstudie Documenten-analyse Observaties jeugdrechters Interviews met jeugdrechters	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd

³⁸ Cappon, L. (2013). Standaardmotivering? Motiveringen van jeugdrechters betreffende maatregelen bij minderjarigen met een psychiatrische stoornis. *Panopticon*, 34(5), 368-393. Geraadpleegd op: <http://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/panopticon/jaargang-volume-34/issue-5-september-october-2013/>

³⁹ Cappon, L. (2015). Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank : genomen maatregelen. Universiteit Gent. Faculteit Rechtsgeleerdheid, Gent. Geraadpleegd op: <https://biblio.ugent.be/publication/5918096>

⁴⁰ Goedseels, E. (2015). Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk: een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters. KU Leuven. Faculteit rechtsgeleerdheid, Leuven. Geraadpleegd op: https://limo-libis-be.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/primo-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1852958&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US&fromSitemap=1

Steens, R.	2018	Zicht op ambulante methoden jeugddelinquentie: een verdieping en verbreding van de praktijkervaring met NPT ⁴¹	Kwantitatief en kwalitatief	Dossieranalyse Focusgroep met het team van Raidho	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
Van Hecke, N.	2019	Naar een betere toekomst: kwaliteit van leven van adolescenten tijdens en na verblijf in gemeenschapsinstellingen ⁴²	Kwalitatief en kwantitatief	Dossieranalyse Interviews	B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd

⁴¹ Steens, R. (2018). Zicht op Ambulante methoden jeugddelinquentie: een verdieping en verbreding van de praktijk met NPT (Onderzoeksrapport). Antwerpen: Jeugdzorg Emmaüs en Jongerenwelzijn. Geraadpleegd op: https://jongerenwelzijn.be/assets/docs/ons/studies-onderzoeken/eindrapport_ambulante_methoden_jeugddelinquentie_roos_steens.pdf

⁴² Van Hecke, N. (2019). Naar een betere toekomst: kwaliteit van leven van adolescenten tijdens en na verblijf in gemeenschapsinstellingen. Universiteit Gent. Vakgroep Orthopedagogiek, Gent. Geraadpleegd op: <https://biblio.ugent.be/publication/8638991>

Hoofdstuk 3

Resultaten nulmeting

1 Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers (A)

1.1 Operationele doelstelling: Legaliteit in de betekenis van respect voor de wetgeving: de uitvoeringsactoren houden zich aan de specifieke, duidelijke en voorafgaande bepalingen van de wetgever (A.2.)

1.1.1 **Actie:** De mogelijkheden van het OM, de JR en de JRB om een aanbod te doen op het vlak van de reactie op jeugddelinquentie zijn begrensd (A.2.1.)

1.1.1.1 **Indicator:** *Het OM en de JR maken enkel gebruik van de wettelijk voorziene afhandelingsmogelijkheden (A.2.1.1.)*

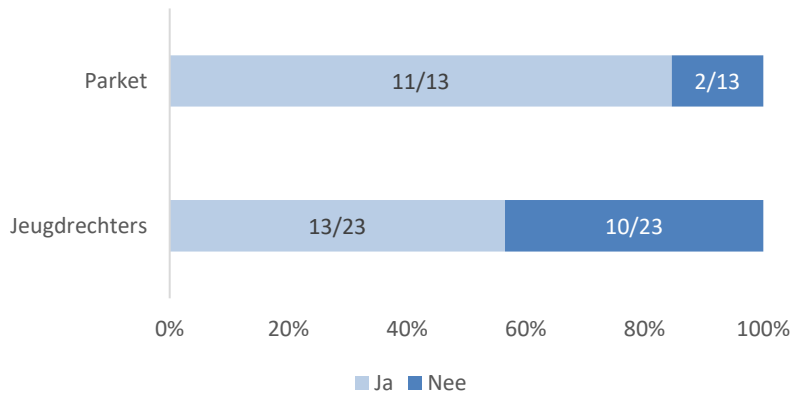
Doelgroep: Jeugdrechters en OM

Onderzoeksdesign: Kwantitatief: online vragenlijst met jeugdrechters en OM

Kwalitatief: focusgroepen met jeugdrechters en interviews met OM

Deze indicator beschrijft de afhandelingsmogelijkheden die gebruikt werden door het parket en de jeugdrechters. In het bijzonder wordt ernaar gepeild of zij afweken van de wettelijk bepaalde afhandelingsmogelijkheden.

Figuur 2 geeft weer dat de meeste jeugdrechters en parketmagistraten enkel antwoorden oplegden waarin de wet voorzag. Twee parketmagistraten handelden een MOF echter af op een wijze die niet door de wet voorgeschreven werd en één parketmagistraat liet deze vraag onbeantwoord. In de figuur is eveneens zichtbaar dat bijna evenveel jeugdrechters afweken van de afhandelingsmogelijkheden die opgenomen waren in de wet als het aantal jeugdrechters dat uitsluitend de wettelijk voorgeschreven afhandelingsmogelijkheden oplegde.

Figuur 2 'Legde het OM enkel antwoorden op die wettelijk geregeld zijn?' (OM, frequentie); 'Soms legde ik maatregelen op die niet expliciet wettelijk geregeld zijn.'⁴³ (Jeugdrechters, frequentie)

Hoewel een grote meerderheid van de parketmagistraten beaamt dat er geen ruimte was voor een afhandeling die juridisch niet toegelaten werd, blijkt uit de kwalitatieve interviews dat er in de praktijk nog diverse projecten en afhandelingswijzen bestonden. Een voorbeeld hiervan is de afhandeling van verkeersdelicten bij jongeren jonger dan 16 jaar. Het parket ontving van de lokale politiezone lijsten met de namen van deze jongeren, die vervolgens uitgenodigd werden om deel te nemen aan verkeersklassen. Andere afspraken die met sommige jongeren gemaakt werden, zijn een bezoek aan een brandwondencentrum in het kader van brandstichting, het raadplegen van therapeutisch advies of het afnemen van een urinetest naar aanleiding van een inbreuk op de drugswetgeving. Deze afspraken konden de parketmagistraten niet afdwingen, maar ze hielden wel rekening met de medewerking van de jongere bij de verdere afhandeling van het dossier. In lijn daarmee geven de jeugdrechters volgende voorbeelden bij de kwantitatieve bevraging: avondklok opleggen, de jongere een toekomstplan laten uitschrijven, stipt schoollopen, respectvol omgaan met ouders, leerkrachten en begeleiders, etc.

Zowel de jeugdrechters als de parketmagistraten verantwoordden het afwijken van de wettelijk bepaalde afhandelingsmogelijkheden door te stellen dat dat in het belang van de minderjarigen gebeurde. Zo stellen de parketten-generaal dat de minderjarige hier meer mee gebaat was dan wanneer de jeugdrechter gevorderd zou worden. Verschillende participanten verwijzen daarbij naar zaken van sexting en cyberpesten en stellen dat het te zwaarwichtig zou zijn wanneer een jeugdrechter gevorderd zou worden, 'omdat dat deel uitmaakt van de jongerencultuur'. Voor zulke cases werden in samenwerking met de HCA-diensten korte programma's ontwikkeld om de jongeren zonder tussenkomst van een rechter bewust te maken van de gevolgen. In lijn daarmee stellen de jeugdrechters tijdens de focusgroep dat dat toeliet om de maatregel zo veel mogelijk in te vullen op maat van de minderjarige (en zijn context). Dergelijke personalisatie kon volgens een van hen nooit in een wettekst gegoten worden. Verder was het volgens deze jeugdrechters belangrijk dat de invulling van de maatregel zo concreet mogelijk gemaakt werd, opdat de jongere begreep wat er van hem verwacht werd en waarom. Een van hen geeft het voorbeeld van een contactverbod, waarbij concreet toegelicht werd dat

⁴³ De antwoordcategorieën van deze stelling zijn omgevormd (ja = nee; nee = ja), zodat ze dezelfde betekenis krijgen bij het parket als bij de jeugdrechters.

de jongere zich moest omdraaien wanneer hij de persoon op school zag en geen contact mocht opnemen via sociale media, noch telefonisch.

Binnen sommige afdelingen oriënteerde de parketcriminoloog de zaak en deed deze een voorstel tot afhandeling. Dit was veelal het geval wanneer het *first offenders* betrof, waarbij de jeugdparquetmagistraat het voorstel post hoc goed- of afkeurde. Het aantal parketcriminologen waarover een afdeling beschikte, verschilde echter sterk tussen de verscheidene jeugdparquetten, alsook binnen de afdelingen van eenzelfde jeugdparquet. Doorgaans bestond het takenpakket van de parketcriminoloog uit de communicatie met hulpverlening en gemandateerde voorzieningen, administratieve taken als waarschuwingsbrieven versturen en doorverwijzen naar de HCA-diensten, bijstand in dossiers en op de kabinetszittingen en projecten rond schoolverzuim of drugsproblematiek (bv. clean-up).⁴⁴ In grotere afdelingen waar ze over minstens één voltijdse parketcriminoloog beschikten, werden sommige taken van de jeugdparquetmagistraat overgeheveld. Zo werden oriënterende gesprekken en/of herinneringen aan de wet meestal door hen uitgevoerd. Daarentegen was rechtstreeks contact met jongeren en ouders binnen een herinnering aan de wet of een oriënterend gesprek niet mogelijk in kleinere afdelingen die niet over een voltijdse parketcriminoloog beschikten. In de afdelingen waar een pilootproject liep inzake intrafamiliaal geweld, was de parketcriminoloog eveneens betrokken. Opvallend is dat binnen een van de afdelingen de rol van de politieambtenaar tijdens een herstelgericht groepsoverleg ingevuld werd door de parketcriminoloog. Op het niveau van de parketten-generaal is de rol voor de parketcriminologen ten slotte relatief beperkt tot de ondersteuning van het expertisenetwerk jeugdbescherming. Zij werkten niet in concrete dossiers.

Opvallend is dat zowel jeugdrechters als parketmagistraten gebruik maakten van afhandelingsmogelijkheden die niet (expliciet) wettelijk bepaald waren. Hoewel dit volgens hen in het belang van de minderjarige gebeurde, kan een aantal van die praktijken in vraag gesteld worden vanuit het perspectief van de rechtswaarborgen. Het is wel zo dat de wetgeving de jeugdrechter toeliet om voorwaarden op te leggen, die soms heel open waren geformuleerd (bv. “andere voorwaarden of specifieke verbodsmaatregelen”, art. 37, § 2bis, eerste lid, 10° Jeugdbeschermingswet). Daardoor is het mogelijk dat enkele van de aangehaalde voorbeelden juridisch toch mogelijk zijn, ook al zijn ze niet expliciet wettelijk geregeld. Concluderen dat alle bovenvermelde afhandelingen onwettig zijn, zou daarom verkeerd zijn.

---

⁴⁴ We schrijven bewust in de verleden tijd, omdat het gaat over de periode vóór de inwerking van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, maar dat sluit niet uit dat dit tot op heden de praktijk is.

1.2 Operationele doelstelling: Bijstand van advocaat (en van een vertrouwenspersoon) in elke fase met betrekking tot de reactie op een jeugddelict (A.4.)

1.2.1 **Actie:** Er is een algemeen recht op bijstand van een advocaat telkens de jongere voor de jeugdrechter of jeugdrechtbank moet verschijnen; ook op het niveau van het OM en in herstelrechtelijke processen is er in veel gevallen recht op bijstand van een advocaat (A.4.1.)

1.2.1.1 **Indicator:** *Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat (A.4.1.2.)*

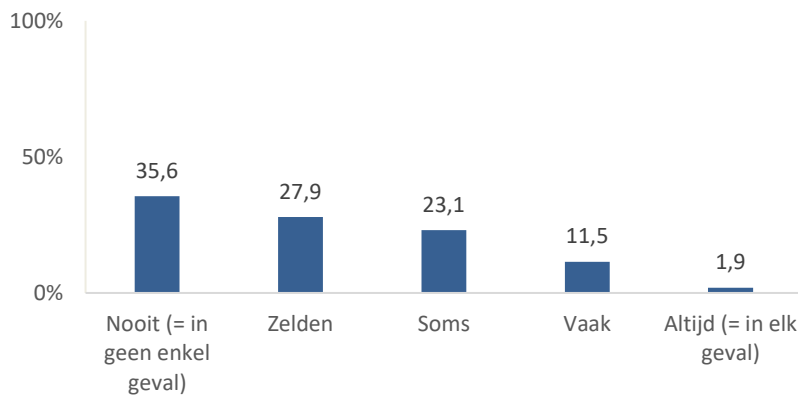
Doelgroep: OM en jeugdadvocaten

Onderzoeksdesign: Kwantitatief: online vragenlijst bij OM en jeugdadvocaten

Kwalitatieve: interviews met OM en focusgroep met jeugdadvocaten

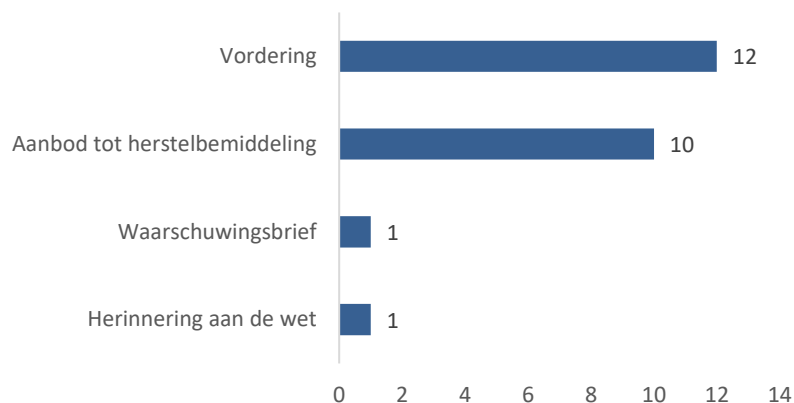
Deze indicator handelt over de bijstand van een jeugdadvocaat op parketniveau. Dit thema werd niet bevraagd bij de parketten-generaal.

Uit figuur 3 blijkt dat de meeste jeugdadvocaten nooit of zelden een minderjarige verdachte bijstonden op het niveau van het openbaar ministerie, wat allicht te maken heeft met de beperkte antwoordmogelijkheden waarover het openbaar ministerie beschikte onder de vroegere wetgeving.

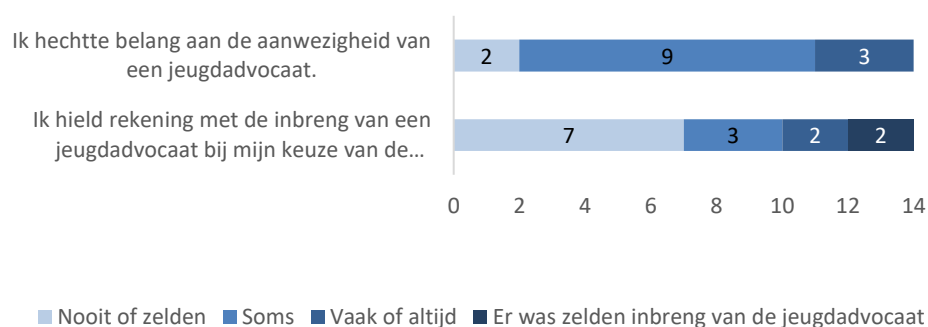
Figuur 3 'In welke mate hebt u vóór de invoering van het decreet minderjarige verdachten bijgestaan op het niveau van het openbaar ministerie?' (percentage, jeugdadvocaten, N = 104)

Bijna alle jeugdparquetmagistraten geven aan dat de jeugdadvocaat op de hoogte gebracht werd van een vordering of een aanbod tot herstelbemiddeling (zie figuur 4). In het geval van een waarschuwingsbrief of een herinnering aan de wet werd dat daarentegen zelden gedaan.

Figuur 4 Ja-antwoorden op de vraag 'Werd de jeugdadvoocaat verwittigd bij elke afhandelingsmodaliteit'⁴⁵ (frequentie, parket, N = 14)

Indien de jeugdadvoocaat aanwezig was, hechtten slechts drie jeugdparketmagistraten vaak of altijd belang aan zijn aanwezigheid (zie figuur 5). Daarnaast hielden zeven jeugdparketmagistraten nooit of zelden rekening met de inbreng van een jeugdadvoocaat bij hun keuze van de afhandelingsmogelijkheid.

Figuur 5 Aanwezigheid en inbreng van de jeugdadvoocaat op het niveau van het openbaar ministerie⁴⁶ (frequentie, parket, N = 14)

Een parketmagistraat verantwoordt dat ze de jeugdadvoocaat verwittigden, maar dat ze zelden rechtstreeks contact hadden. Twee jeugdadvocaten geven eveneens aan dat zij de procureur enkel zagen tijdens de openbare zittingen en Everbergzittingen. De derde jeugdadvoocaat was daarentegen (na aandringen) meerdere keren op het parket langs geweest en had daar contact met de parketcriminoloog.

Een jeugdparketmagistraat verklaart de beperkte bijstand door te stellen dat er bij een waarschuwingsbrief of een herinnering aan de wet geen rol weggelegd was voor de jeugdadvoocaat. Deze beslissing was al genomen wanneer de uitnodiging volgde en het dossier werd nadien in principe afgesloten. Drie

⁴⁵ De stellingen zijn: 'Werd de advocaat verwittigd bij een vordering?', 'Werd de advocaat verwittigd bij een aanbod tot herstelbemiddeling?', 'Werd de advocaat verwittigd bij een waarschuwingsbrief?' en 'Werd de advocaat verwittigd bij een herinnering aan de wet?'. De jeugdparketmagistraten konden 'ja' of 'nee' antwoorden.

⁴⁶ 'Er was zelden inbreng van de jeugdadvoocaat' was geen antwoordmogelijkheid bij de eerste stelling.

participanten stellen dat het zelden voorkwam dat de jeugdadvocaat een afhandelingsmogelijkheid suggereerde. Wanneer dat wel het geval was, namen sommige jeugdparquetmagistraten dat in acht, namelijk wanneer het voorstel logisch en redelijk was.

Een andere jeugdparquetmagistraat geeft aan dat er bij een herinnering aan de wet geen voorwaarden werden opgelegd en geen afspraken werden gemaakt. Uit de interviews blijkt echter dat er in praktijk soms wel afspraken werden gemaakt die de minderjarige moest nakomen (zie 1.1.1.1). Eén van de jeugdparquetmagistraten deelt mee dat ze veel kritiek kreeg op het niet betrekken van een jeugdadvocaat en deze nadien wel uitnodigde wanneer ze bepaalde projecten of niet expliciet bepaalde afhandelingsmogelijkheden oplegde.

Verschillende magistraten verklaren daarnaast dat jeugdadvocaten al bijstand verleenden tijdens een verhoor (Salduz III47 en Salduz IV48) en zij via het proces-verbaal op de hoogte waren van de opmerkingen die op dat moment gegeven werden. De jeugdadvocaten zijn echter van mening dat bijstand op parketniveau even belangrijk is als bijstand tijdens een politieverhoor of voor de jeugdrechter. Zij merkten dat de minderjarigen op een andere manier benaderd werden wanneer zij bijgestaan werden, dat zij zich gesteund voelden, dat je zowel de minderjarigen als hun ouders op hun gemak kon stellen en er inhoudelijke toelichting gegeven kon worden.

1.2.1.2 Indicator: *In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat (A.4.1.4.)*

Doelgroep: Jeugdadvocaten en HCA-diensten

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met jeugdadvocaten en HCA-diensten

Kwantitatief: online vragenlijst met jeugdadvocaten

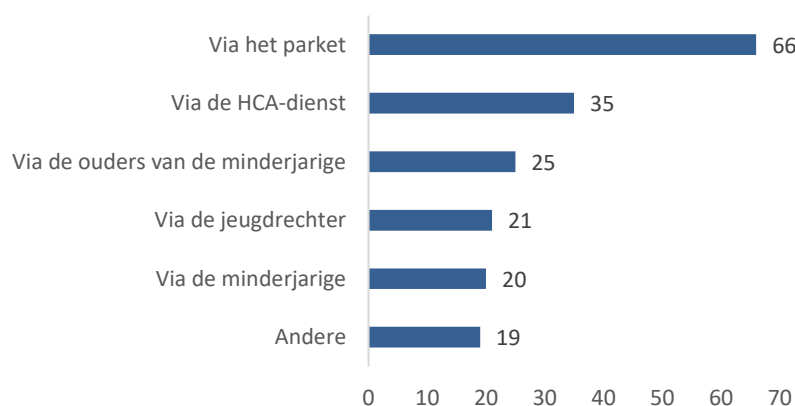
1. Aanstelling van de jeugdadvocaat en contact met de HCA-dienst

Met betrekking tot de bijstand van de jeugdadvocaat in herstelgerichte processen, blijkt uit de kwantitatieve bevraging (zie figuur 6) dat de meeste respondenten via het parket op de hoogte gebracht werden. Daarnaast geeft een aanzienlijk deel aan via de HCA-dienst op de hoogte gebracht te worden van het herstelrechtelijk aanbod. Verder werden zij hiervan op de hoogte gebracht door de ouders van de minderjarige, door de jeugdrechter of door de minderjarige zelf. Soms gebeurde dat nog op een andere manier, bijvoorbeeld via het Bureau Juridische Bijstand (BJB).

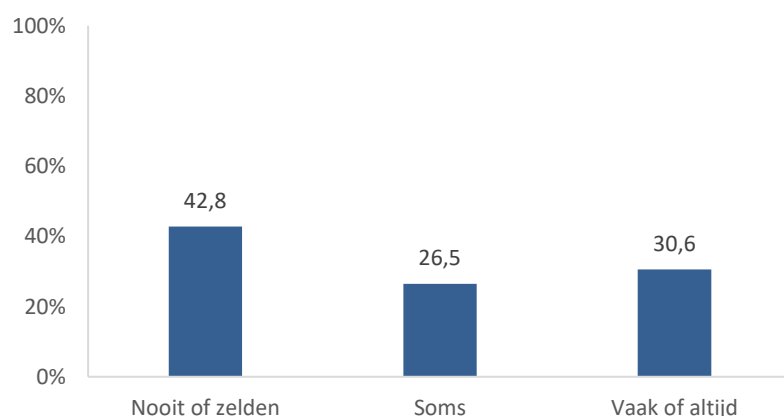
⁴⁷ Verhoren waarbij de minderjarige die niet van zijn vrijheid is benomen, ervan wordt verdacht als misdrijf omschreven feiten te hebben gepleegd waarvoor een vrijheidsstraf kan worden opgelegd.

⁴⁸ Verhoren waarbij de minderjarige die van zijn vrijheid is benomen, ervan wordt verdacht als misdrijf omschreven feiten te hebben gepleegd waarvoor een vrijheidsstraf kan worden opgelegd.

Figuur 6 'Op welke manier werd u op de hoogte gebracht van het herstelrechtelijk aanbod aan een minderjarige cliënt?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, jeugdadvocaat, N = 100)

Ondanks het beperkt aantal jeugdadvocaten dat via het BJB op de hoogte werd gesteld van het herstelrechtelijk aanbod, is dit volgens de HCA-medewerkers en de jeugdadvocaten die deelnamen aan de focusgroep de voornaamste wijze. Zo lichten verschillende HCA-medewerkers toe dat het dossier op hetzelfde moment bezorgd werd aan de BJB met de vraag om een advocaat aan te stellen en hadden twee van hen een afspraak met de balie dat de advocaat de aanstelling moest bevestigen. Daarna konden zij de juiste contactgegevens doorgeven aan de jongere. Die praktijk lijkt echter niet overal te bestaan. Zo geven twee HCA-medewerkers aan dat er bijna nooit automatisch een jeugdadvocaat werd aangesteld, maar dat zij de jongeren informeerden dat ze doorheen het hele herstelgerichte proces een beroep konden doen op een advocaat.

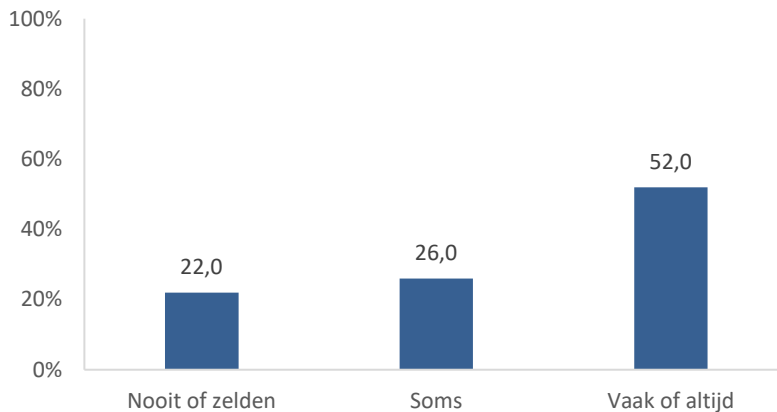

Figuur 7 'In welke mate was er voorafgaand contact met de HCA-dienst naar aanleiding van een herstelrechtelijk proces?' (percentage, jeugdadvocaat, N = 98)

Uit de kwantitatieve bevraging bij de jeugdadvocaten blijkt verder dat er in ongeveer 1 op de 3 gevallen voorafgaand contact was met de HCA-dienst (zie figuur 7). Uit de focusgroep blijkt dat dit contact voornamelijk plaatsvond omwille van praktische zaken, zoals het doorgeven van contactgegevens, de verblijfssituatie en een inschatting van de mentale capaciteit van de minderjarige.

2. Voorafgaand contact met de minderjarige

Een kleine meerderheid van de jeugdadvocaten gaf aan dat er vaak of altijd voorafgaand contact was met de minderjarige (zie figuur 8). HCA-medewerkers bevestigen alvast dat zulks niet altijd het geval was. Volgens de jeugdadvocaten die deelnamen aan de focusgroep, gebeurde deze contactname voornamelijk via brief, maar kwam hier vaak geen reactie op.

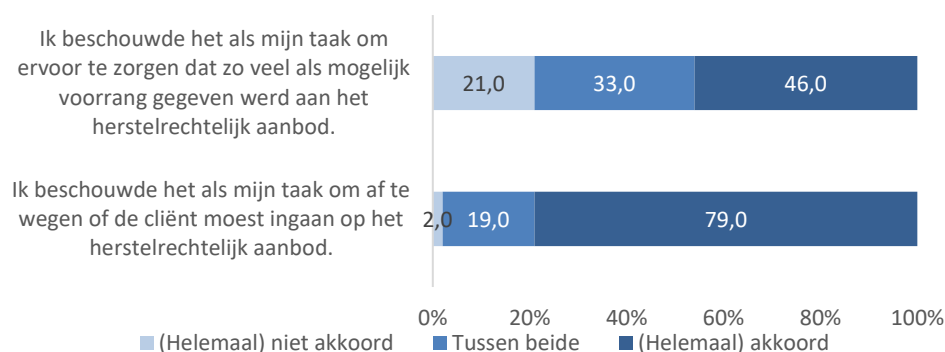
Figuur 8 'In welke mate was er voorafgaand contact met de minderjarige naar aanleiding van een herstelgericht proces?' (percentage, jeugdadvocaat, N = 100)

Iets minder dan de helft van de jeugdadvocaten beschouwde het als zijn taak om ervoor te zorgen dat er zo veel als mogelijk voorrang gegeven werd aan het herstelrechtelijk aanbod (zie figuur 9). In de focusgroep bleek dat bepaalde factoren hierbij relevant waren, bijvoorbeeld of er al gedagvaard was of niet. Er werd ook aangegeven dat wanneer er een overeenkomst gesloten werd binnen het bemiddelingsproces, de zaak nadien niet meer op zitting hoefde te komen:

Ik vind, als de beide partijen tot een overeenkomst komen en daarmee is voor hen de zaak afgedaan en zij ervaren die regeling als correct, dan hoeft dat voor mij zeker niet meer op zitting.
(FG Jeugdadvocaten - participant 1)

Een dagvaarding na het bereiken van een (financiële) overeenkomst is evenwel niet uit te sluiten; de jeugdrechter kon dan daarmee rekening houden bij het opleggen van een maatregel.

Figuur 9 Voorrang geven aan en ingaan op het herstelrechtelijk aanbod (percentage, jeugdadvocaat, N = 100)

De voornaamste taak van de jeugdadvocaat binnen een herstelgericht proces, was volgens de HCA-medewerkers de jongere te adviseren om al dan niet in te gaan op het herstelaanbod. Nochtans beschouwen niet alle jeugdadvocaten dat als hun taak (zie figuur 9). Een moeilijkheid waarmee een HCA-medewerker geconfronteerd werd, is dat advocaten soms de jongeren al hadden aangespoord om in te gaan op het herstelaanbod, voordat zij de kans hadden om vanuit de HCA-dienst de werking toe te lichten. In dat geval was het moeilijk om het principe van vrijwilligheid nog uit te leggen en dit te benadrukken.

De HCA-medewerkers geven aan dat de houding van de advocaat afhankelijk kon zijn van de mate waarmee de advocaat bemiddeling-*minded* was, maar dat ook de aard of ernst van de feiten relevant kon zijn:

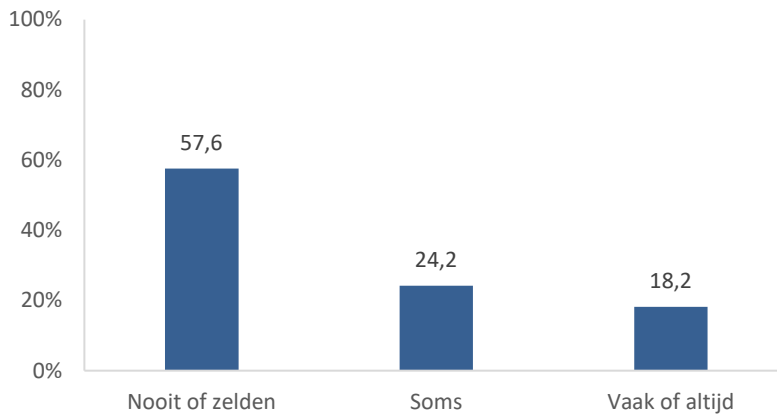
Soms gaat het ook over dat de advocaat zegt 'voor zo'n feiten, bemiddeling?', en die beleving van de advocaat van 'doe dat toch niet'. Allee, 't gaat niet altijd over bemiddeling-minded zijn...
(FG HCA-diensten - participant 10)

3. Uitvoering herstelgericht proces

Wanneer er in het kader van een bemiddeling een schadevraag voorlag, werd de advocaat standaard gecontacteerd. De HCA-medewerkers vinden dat belangrijk, in het bijzonder wanneer er meerdere verdachten waren en het aandeel van de jongere met betrekking tot de schade niet duidelijk was. Naast herstelbemiddeling, verwezen de participanten naar het leerproject en de gemeenschapsdienst als herstelgerichte processen. Er was geen eenduidigheid over de betrokkenheid van en informatie aan de advocaat in die gevallen. Soms was er enkel tijdens de zitting contact, soms informeerden advocaten bij de HCA-dienst. HCA-diensten informeerden de advocaat wel eens op eigen initiatief, met name over de opstart of het eindverslag van een dergelijke maatregel.

Opvallend is dat meer dan de helft van de jeugdadvocaten zelden of nooit aanwezig was op contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst (zie figuur 10). Dit wordt beaamd in de focusgroep, waarbij erop wordt gewezen dat het grootste deel van het proces schriftelijk gebeurde. Ook als er wel rechtstreeks bemiddelingscontact was tussen de verdachte en het slachtoffer, was het niet gebruikelijk dat de advocaat daarbij aanwezig was. Een jeugdadvocaat verklaart dat de cliënt minder

nood had aan haar aanwezigheid tijdens het gesprek zelf, wanneer zij hem op voorhand geïnformeerd had over het verloop van dit proces. Verscheidene HCA-medewerkers zijn van oordeel dat aanwezige jeugdadvocaten tijdens een direct bemiddelingsgesprek soms een vreemde dynamiek teweegbrachten wanneer het ging om feiten die in groep gepleegd werden. Zo stelt één van de HCA-medewerkers dat jeugdadvocaten in dat geval individueel pleitten voor hun cliënt en gaf een andere HCA-medewerker het voorbeeld van een advocaat die ook pleitte voor de andere jongeren bij het verdelen van de schadevergoeding.

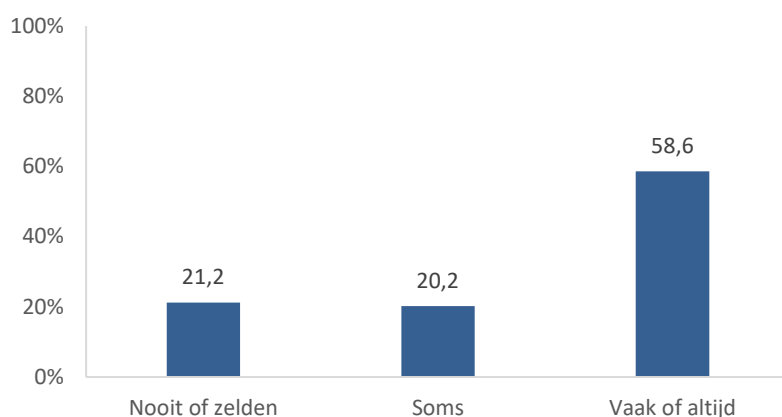
Figuur 10 'In welke mate was u aanwezig op de contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst?' (percentage, jeugdadvocaat, N = 99)

Bij een herstelgericht groepsoverleg vervulden advocaten een actievere rol: in de kring lichtten zij de juridische afbakening toe en tijdens het privé-overleg met de jongere gaven ze input omtrent de overeenkomst. Deze vorm van een herstelgericht proces kwam echter amper voor volgens de jeugdadvocaten.

De jeugdadvocaten zijn het erover eens dat er te weinig mogelijkheden waren om de reden voor de vroegtijdige stopzetting van het bemiddelingsproces terug te koppelen naar de verwijzer. Zo geeft een jeugdadvocaat het voorbeeld van een herstel aanbod, waarbij zij na inzage van het gerechtelijk dossier van mening was dat de kwalificatie van de feiten foutief was. Voor de rechter zou zij pleiten voor vrijspraak. 'Foutieve kwalificatie' kon echter niet worden aangeduid op het standaardformulier voor de terugkoppeling, waardoor er aangegeven zou worden dat de minderjarige niet wenste deel te nemen. Daarnaast maken de jeugdadvocaten de bedenking dat verdachten zich sociaal wenselijk kunnen opstellen en er soms een te zwaar negatief gewicht gegeven werd aan het niet-deelnemen aan de bemiddeling. Deze beperking wordt eveneens aangehaald tijdens de focusgroep met de consultants van de sociale diensten. Zij hielden bij het voorstellen van de maatregel geen rekening met het herstelgericht proces, omdat zij geen informatie kregen over de reden van een vroegtijdige stopzetting.

4. Goedkeuring overeenkomst

Meer dan de helft van de jeugdadvocaten gaf advies bij het sluiten van een overeenkomst (zie figuur 11). Dit wordt bevestigd tijdens de focusgroepen: de ontwerpovereenkomst werd voorgelegd aan de advocaat, zodat hij kon nagaan of die in verhouding stond tot de feiten. Op dat vlak werd veel belang gehecht aan de inbreng van de jeugdadvocaat.

Figuur 11 'In welke mate gaf u advies aan de minderjarige indien er een akkoord gesloten werd binnen een herstelrechtelijk proces?' (percentage, jeugdadvocaat, N = 99)

1.2.1.3 **Indicator:** De jongere kent zijn/haar advocaat en voelt zich bijgestaan (A.4.1.5.)

Doelgroep: Jongeren die bijgestaan werden door een advocaat

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: focusgroepen met HCA- en GI-jongeren

Deze indicator werd besproken in de focusgroepen met de GI- en HCA-jongeren. Deze resultaten worden aangevuld met informatie uit de interviews met de ouders.

De meeste jongeren zijn van mening dat hun recht op bijstand door een jeugdadvocaat doorheen het proces steeds gewaarborgd werd. Daarvoor verwijzen ze voornamelijk naar de bijstand tijdens het politieverhoor. In een aantal gevallen moesten ze wel meerdere uren wachten om verhoord te worden, tot de advocaat er was.

De jongeren maken echter een onderscheid tussen een pro deo advocaat en een eigen gekozen en betaalde advocaat. Zij zijn er namelijk van overtuigd dat een pro deo advocaat zijn werk minder goed deed en in opdracht van de politie en de jeugdrechter werkte:

Weet je wat het probleem bij ons is? We moeten een advocaat pakken die de staat ons toewijst. [...] En die die voor de staat werken, die gaan ons niet helpen. Want die krijgen geld van de staat.
(FG gemeenschapsinstellingen – participant 2)

Dit kan ook wel wat worden genuanceerd. Zo stelt een van de jongeren dat zijn pro deo advocaat hem goed verdedigde. Verder bleken de jongeren ervan op de hoogte te zijn dat zij een nieuwe advocaat konden aanvragen. Sommige jongeren konden moeilijk bij hun advocaat terecht indien zij nog vragen hadden, bijvoorbeeld omdat de advocaat niet altijd telefonisch bereikbaar was en niet terugbelde. Dat leek af te hangen van advocaat tot advocaat, zo stelt een andere jongere.

Hoewel de ouders het onderscheid tussen pro deo en andere advocaten niet maken, hebben zij wel de indruk dat de jeugdadvocaat niet inging tegen de procureur of de jeugdrechter en niet veel inspraak had tijdens de zitting. Een van de ouders wijst ook op het nadelige effect van de geregelde vervanging van de vaste jeugdadvocaat door andere advocaten, die dan niet het volledige dossier kenden.

De vraag is dan: in welke mate hebben minderjarigen of de jongere vertrouwen in zijn advocaat? Als je die maar af en toe ziet en als het altijd iemand anders is. (Ouder 1)

1.3 Operationele doelstelling: Hoorrecht: jongeren de kans geven om zoveel als mogelijk te participeren en deel te nemen aan de procedure (A.6.)

1.3.1 Actie: De jongere moet steeds zelf aanwezig zijn wanneer hij/zij voor het OM, de jeugdrechter of de jeugdrechtbank moet verschijnen. Vertegenwoordiging door zijn/haar advocaat is uitgesloten (A.6.1.)⁴⁹

1.3.1.1 Indicator: *De jongere voelt zich gehoord door het OM of de JR (A.6.1.2.)*

Doelgroep: Jongeren die in contact zijn gekomen met OM en JR

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: focusgroepen met HCA- en GI-jongeren

Deze indicator werd besproken in de focusgroepen met de GI- en HCA-jongeren. Die resultaten worden aangevuld met informatie uit de focusgroepen met de jeugdrechters en de consultants.

Tijdens de zitting werd aan de jongeren vaak gevraagd of zij nog iets te zeggen hadden. Toch hadden velen het gevoel dat de actoren meer onder elkaar overlegden en dat niet echt naar hen werd geluisterd. Verder kregen de jongeren niet altijd inspraak in de wijze waarop zij hun verantwoordelijkheid zouden opnemen. Zo wilden twee GI-jongeren eveneens een brief sturen of in bemiddeling gaan, maar werd dit hen verhinderd omdat zij geen schuldinzicht vertoonden en een gevaar voor de maatschappij zouden zijn. Daarnaast haalt een HCA-jongere aan dat hij een werkstraf voorstelde in plaats van huisarrest, maar werd hier niet in meegegaan. Een andere HCA-jongere kreeg de kans om iets voor te stellen, maar daarmee werd vervolgens geen rekening gehouden.

De ervaring van de jongeren ligt in lijn met wat de consultants en jeugdrechters verklaren. Bij het tot stand komen van het advies aan de jeugdrechter, bevroegen de consultants welke maatregel de minderjarige aan zichzelf zou opleggen. De consultants benadrukken daarbij dat jongeren steeds hun mening mochten geven en dat hier rekening mee gehouden werd, maar dat dit niet betekende dat zij hun zin kregen. Beide jeugdrechters lieten de jongeren eveneens suggesties, argumenten of ideeën geven. Inspraak geven stond ook daar niet gelijk aan beslissingsrecht. In sommige gevallen leidde de argumentatie van de jongere tot een andere beslissing dan eerst vooropgesteld, terwijl de jeugdrechters hier in andere gevallen niet van afweken. De input van de jongere kon wel mee vormgeven aan de vervolgmaatregel, maar inspraak moet opnieuw onderscheiden worden van beslissingsrecht.

---

⁴⁹ In arrest nr. 22/2021 (overweging B.11.1) heeft het Grondwettelijk Hof evenwel geoordeeld dat een minderjarige die niet in eigen persoon verschijnt, wel door een advocaat kan worden vertegenwoordigd. Daarom kan de minderjarige er wel degelijk voor opteren niet zelf te verschijnen (in eigen persoon noch via videoconferentie), maar zich te laten vertegenwoordigen door zijn advocaat. Ten gevolge van dit arrest zullen deze actie en de bijhorende indicatoren allicht geherformuleerd moeten worden ten tijde van de eigenlijke decreetsevaluatie.

1.4 Operationele doelstelling: Recht op informatie: minderjarige verdachten en delictplegers moeten op een door hen begrijpbare manier tijdig op de hoogte worden gebracht van de rechtswaarborgen die zij (kunnen) genieten, van het verloop van de procedure en de verwachtingen die hiermee gepaard gaan (A.7.)

1.4.1 Actie: De professionelen moeten zelf het initiatief nemen om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., te informeren over hun rechten (A.7.1.)

1.4.1.1 Indicator: *De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht/enz. hebben, op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure (A.7.1.1.)*

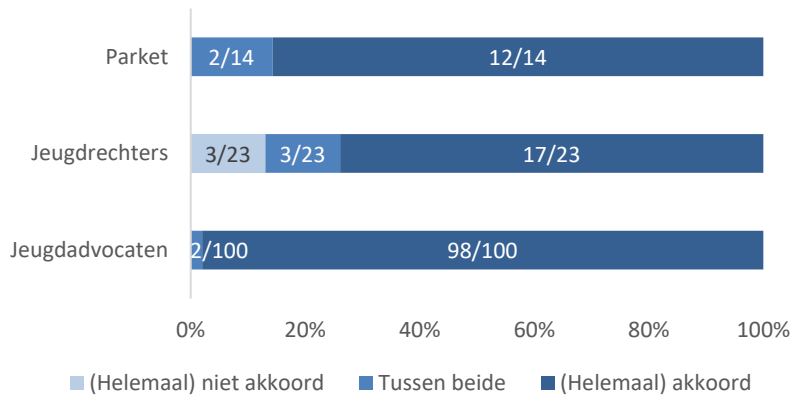
Doelgroep: OM, jeugdrechters, jeugdadvocaten, sociale dienst, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Onderzoeksdesign: Kwantitatief: online vragenlijst met OM, jeugdrechters en jeugdadvocaten

Kwalitatief: interviews met OM, focusgroepen met jeugdrechters, jeugdadvocaten, sociale dienst, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Deze indicator beschrijft de mate waarin en de wijze waarop de verschillende professionelen de minderjarigen informeerden. Daarbij komt aan bod in welke mate de actoren dat als hun taak beschouwden, welke informatie gegeven werd met betrekking tot de rechten en het verloop van de procedure en voor welke informatie zij doorverwezen naar een andere actor. Tot slot wordt ingegaan op de wijze waarop de actoren aftoetsten of de jongeren alle gegeven informatie begrepen.

1. Taak om jongeren te informeren

Het informeren van jongeren gebeurde in veel gevallen tijdens de eerste contactname en dit voor zowel de gerechtelijke actoren als de uitvoeringsactoren. Wat de gerechtelijke actoren betreft, beschouwden bijna alle jeugdparketmagistraten, jeugdrechters en jeugdadvocaten het als hun taak om de jongere te informeren over zijn rechten en het verloop van de procedure (zie figuur 12). Volgens de jeugdrechters en de jeugdadvocaten gebeurde dit voornamelijk op eigen initiatief of wanneer de jongere daarom vroeg. De parketmagistraten nuanceren tijdens de interviews dat ze weinig jongeren zagen, waardoor ze ook niet veel mogelijkheden hadden om hen actief te informeren.

Figuur 12 'Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure' (frequentie)

Verschillende actoren maakten gebruik van een informatiebrochure (SD, HCA, priv. VZ), die de jongeren achteraf meekregen, zodat zij alles konden nalezen. Een van de gemeenschapsinstellingen werkte met een video waarin het volledige verloop visueel voorgesteld werd: het verloop bij de politie, de overbrenging naar de gemeenschapsinstelling en wat er hen vervolgens te wachten stond. Die informatie werd ook schriftelijk aan de jongeren bezorgd, aangezien de aankomst in de gemeenschapsinstelling zodanig indrukwekkend kon zijn dat zij de grote hoeveelheid mondelinge informatie onmogelijk konden onthouden.

2. Informeren over de rechten

In tegenstelling tot de kwantitatieve resultaten, stellen de jeugdrechters die deelnemen aan de focusgroep dat zij de jongeren niet uitgebreid informeerden over de rechten, omdat dit te lang zou duren, de aandachtspanne van de jongeren te kort is en de informatie te moeilijk is. Eén van hen beschouwde dit niet als de voornaamste focus wanneer een jongere voor hem verscheen. De andere jeugdrechter maakte het onderscheid tussen jongeren die voor het eerst voor hem verschenen (zgn. first offenders) en veelplegers. Bij deze laatste groep werd enkel de beslissing toegelicht, zonder opnieuw informatie te geven over de rechten en plichten van de jongere. Daarnaast nodigden de jeugdparquetmagistraten de jongeren voornamelijk uit voor een herinnering aan de wet, waarbij niet veel rechten toegelicht konden worden. Het betrof namelijk een loutere waarschuwing, waarna het dossier in principe afgesloten werd. Meerdere participanten geven aan dat ze geen voorlezing deden van alle rechten. Wanneer de jongere bepaalde informatie vroeg, gaven de jeugdrechters en jeugdparquetmagistraten wel de nodige toelichting.

Zowel de jeugdadvocaten als de consulenten maakten aan de jongeren duidelijk dat zij beroepsgeheim hadden. Bij de sociale dienst kadert dit beroepsgeheim binnen het maatschappelijk onderzoek, bijvoorbeeld in het geval van een contactname met de school. Daarnaast hechtten verschillende actoren belang aan een transparante houding naar de jongere toe wanneer informatie gedeeld werd met andere actoren. Zo brachten de consulenten hen steeds op de hoogte van het advies dat gegeven zou worden aan de jeugdrechter, ook wanneer dat niet na het eerste gesprek duidelijk was. Hierbij sluit aan dat alle HCA-medewerkers die deelnamen aan de focusgroep de jongeren steeds op de hoogte brachten van de informatie die doorgegeven werd aan het parket, de consulent of de jeugdrechter. Bovendien benadrukten enkelen van hen dat de informatie met betrekking tot een maatregel beperkt bleef tot de

medewerking en het verloop van het proces, en er nooit inhoudelijke informatie doorgegeven werd (bv. over blijvend druggebruik). In het geval van een herstelbemiddeling werd naar de verwijzer enkel teruggekoppeld of het proces succesvol afgerond werd en werd de overeenkomst door alle partijen nagelezen en ondertekend. De medewerkers van de private voorzieningen besteedden aandacht aan het toelichten van de verhouding tussen het beroepsgeheim enerzijds en de rapportageplicht van de begeleiders ten aanzien van de consulent en de jeugdrechter anderzijds. Na opmaak van een verslag werd dat telkens overlopen met de jongere voordat hij het ondertekende. Ook de medewerkers van de gemeenschapsinstellingen hielden de jongeren zo goed als mogelijk op de hoogte van de informatie die zij doorgaven aan de consulent en de jeugdrechter.

Verder informeerden enkele HCA-medewerkers de jongeren over de mogelijkheid om een beroep te doen op een advocaat en gaven zij hen nuttige adressen door. Daarnaast haalt een HCA-medewerker de klachtenprocedure aan als onderdeel van de informatieverstrekking. Sommigen vermeldden expliciet het telefoonnummer waarnaar de jongere kon bellen in geval van een klacht, terwijl anderen naar de brochure verwezen. De klachtenprocedure werd eveneens als een belangrijk recht beschouwd door de medewerkers van de private voorzieningen.

In tegenstelling tot de consulenten, benadrukten de medewerkers van de private voorzieningen wel het recht op inzage van het dossier. Wanneer een kopie van een beschikking of vonnis binnenkwam, werd die samen met de jongere overlopen en werd gevraagd of alles duidelijk was en of de jongere nog vragen had bij de opgelegde maatregelen. Ook binnen de gemeenschapsinstellingen werd de beschikking of het vonnis vertaald naar de jongere, aangezien de juridische taal die gebruikt werd op de zitting en in de beschikking of het vonnis te moeilijk was.

Binnen de private voorzieningen en de gemeenschapsinstellingen werd ook aandacht besteed aan interne rechten, zoals het recht op privacy (priv. VZ) en het recht op bezoek en briefwisseling (GI).

Tot slot is het opvallend dat het recht op hoger beroep enkel expliciet door de medewerkers van de gemeenschapsinstelling aangehaald wordt als onderdeel van de informatie die zij aan de jongeren verschaffen.

3. Informeren over het verloop van de procedure

De jeugdparquetmagistraten deelden aan de jongeren mee waar ze waren, alsook hoe en waarom ze op het jeugdparquet zijn terecht gekomen. Bij een oriënterend gesprek werden ook de mogelijke gevolgen overlopen en werd de boodschap gegeven dat de betrokken jeugdparquetmagistraat zou beslissen wat er verder moest gebeuren. De jeugdadvocaten informeerden de jongeren vaak vlak voor de (kabinets-)zitting, aangezien het verslag van het maatschappelijk onderzoek de dag voor de zitting aan hen overgemaakt werd. Op dat moment overliepen zij het verslag van de sociale dienst en lichtten zij toe hoe de zitting verloopt, welke rol de jeugdadvocaat heeft en welke maatregel waarschijnlijk opgelegd zou worden, hoewel dat laatste niet altijd gemakkelijk in te schatten was. Tot slot stelden de jeugdadvocaten tijdens de openbare zitting voor welke actoren aanwezig waren, maar dit werd vaak vergeten doordat het voor henzelf vanzelfsprekend is wie welke rol vertolkt. In lijn daarmee stellen de consulenten van de sociale dienst dat tijdens het eerste gesprek toegelicht werd wat de jongere kon verwachten van de (kabinets-)zitting en wie daarop aanwezig zou zijn. Daardoor stelden zij de actoren op de zitting zelf niet meer voor.

Verder deelden de consultants mee wat hun rol was, hoe het maatschappelijk onderzoek zou verlopen, binnen welke termijn de jongere iets kon verwachten, wie de jeugdrechter was en welke maatregelen er voorhanden waren. Eén van de consultants verduidelijkt tijdens de focusgroep dat hij alle maatregelen toelichtte en zich niet beperkte tot hetgeen hij adviseerde aan de jeugdrechter. De jeugdrechter kon namelijk steeds afwijken van het advies of een combinatie van maatregelen opleggen. Wanneer er iets veranderde in het verloop van de procedure, werd dat minder expliciet toegelicht door de consultants, omdat de jongeren dan opnieuw voor de jeugdrechter verschenen en op die manier op de hoogte waren van de verandering.

De HCA-medewerkers lichtten tijdens het eerste kennismakingsgesprek de gerechtelijke procedure toe, met inbegrip van de informatie omtrent de politie, het parket, de mogelijkheid tot seponering en de jeugdrechtbank. Enkel merken op dat jongeren weinig vragen stelden omtrent hun rechten, maar wel omtrent de gevolgen wanneer het herstelgericht proces niet opgestart kon worden (hetzij doordat ze daar zelf niet op gingen, hetzij doordat het slachtoffer niet wilde deelnemen).

Naast de gerechtelijke procedure, legden de HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen ook de eigen werking uit. Zo gaven de HCA-medewerkers in het geval van een maatregel (gemeenschapsdienst of leerproject) informatie over de timing en werden praktische afspraken vastgelegd in een overeenkomst. Wat herstelbemiddeling betreft, werd er eveneens gestart met informatie omtrent het verloop van het proces, met inbegrip van de principes van vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en neutraliteit. Vervolgens werd ingegaan op de feiten, de boodschap die de jongere wilde geven en de vragen die hij wilde stellen aan de andere partij. Wanneer er sprake was van financiële schade, informeerde een HCA-medewerker de jongere over de familiale verzekering en werd er verwezen naar het Vereffeningfonds. Binnen de private voorzieningen werd tijdens het ontmoetingsgesprek eveneens een voorstelling gegeven van de voorziening waarbinnen de jongere terecht kwam en stelden zij samen een behandelingsplan op. Op die manier kregen de jongeren van bij het begin zicht op hun traject, hoewel daarvan afgeweken kon worden wanneer de doelen niet bereikt werden. Bij aankomst in de gemeenschapsinstellingen werden de jongeren eveneens geïnformeerd over de interne werking. Op die manier waren zij ervan op de hoogte dat ze zich moesten douchen bij binnenkomst, zich moesten inschrijven, schriftelijke en mondelinge informatie zouden krijgen en vervolgens naar de leefgroep mochten gaan.

4. Doorverwijzing naar andere actoren

In sommige gevallen werd doorverwezen naar andere actoren als wiens taak het beschouwd werd om de jongere te informeren. Zo beschouwden de jeugdparquetmagistraten het eerder als de taak van de jeugdadvoocaat om de jongeren te informeren over hun rechten. Daarnaast wezen beide jeugdrechters die deelnamen aan de focusgroep de jongeren erop dat de jeugdadvoocaat instond voor de verdere verduidelijking van de onderwerpen die aan bod kwamen tijdens de zitting. Verder vonden enkele consultants dat het veeleer de taak van de jeugdadvoocaat was om informatie over de beroepsprocedure te verschaffen. Enkele consultants beschouwden het evenmin als hun taak om de jongere te informeren over de informatie die zij verkregen van hulpverleners. Zij gingen er namelijk vanuit dat de desbetreffende hulpverlener dat reeds besproken had met de minderjarige voordat de informatie doorgegeven werd aan de consultant.

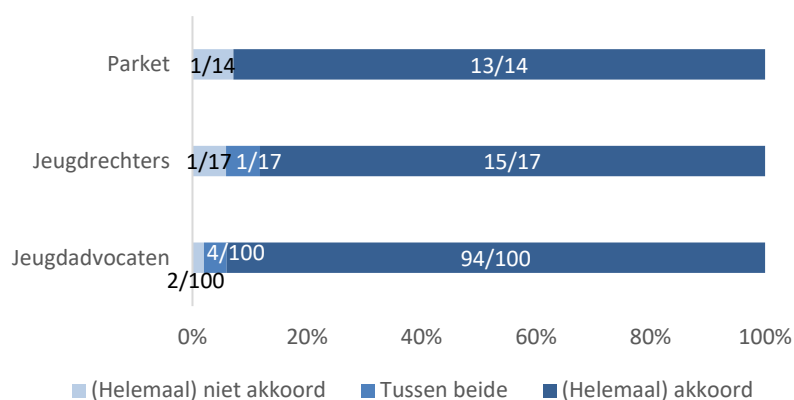
De medewerkers van de private voorzieningen benadrukten dat zij de jongeren enkel informeerden over de eigen werking en niet over het verloop van de procedure op het niveau van de jeugdrechtbank. De

voornaamste reden daarvoor is volgens twee van hen dat ze vaak zelf geen zicht hadden op de volgende stappen in het dossier van de jongere. Wanneer de jongere daarover een vraag stelde, vroeg een van de medewerkers dat na bij de consultant of de jeugdrechter en gaf op basis daarvan de nodige uitleg aan de jongere. Anderen verwezen daarentegen door naar de consultant, de jeugdrechter of de jeugdadvoocaat.

5. Begrepen?

Het is niet alleen van belang dat de actoren de jongeren informeerden, maar ook dat zij ervoor zorgden dat de jongere begreep wat er gezegd werd. Uit figuur 13 blijkt dat bijna alle gerechtelijke actoren aftoetsten af of de jongeren de uitleg begrepen hadden nadat zij hen informatie verschaften.

Figuur 13 'Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep' (frequentie)

Bijna alle jeugdparquetmagistraten hielden daarbij rekening met de leeftijd en de mentale toestand van de jongeren. Tijdens de interviews worden verscheidene manieren genoemd aan de hand waarvan zij zicht probeerden te krijgen op de capaciteiten van de jongeren. Zo begonnen enkelen hun contact met een algemeen gesprekje om na te gaan hoe de jongere reageerde. Een andere benadrukt dat het belangrijk was om op voorhand de aanwezige informatie door te nemen en maakte op basis daarvan reeds een inschatting van de mentale toestand van de minderjarige. Tot slot verwijzen sommige jeugdparquetmagistraten ook naar een aanvoelen of mensenkennis waarmee ze de inschatting maakten. Hoewel deze vraag niet aan bod kwam in de kwantitatieve bevraging van de jeugdrechters en de jeugdadvocaten, haalden beide jeugdrechters dat aan tijdens de focusgroep.⁵⁰ Eén van hen paste zich aan door de bril van de jongere op te zetten en de taal van de jongere te spreken. Dat leidde er naar eigen zeggen soms toe dat alles op een kinderlijke manier toegelicht werd. Meerdere jeugdparquetmagistraten probeerden eveneens de taal van de jongeren te spreken, bijvoorbeeld door juridisch taalgebruik te vermijden. Wanneer een jongere intellectueel beperkt was, deed een consultant zijn uitleg aan de hand van de slides die gebruikt werden bij kleine kinderen in een VOS-situatie. Daarnaast was het voor de HCA-medewerkers een automatisme om hun woordgebruik aan te passen aan de jongere die voor hen zat. Een van hen deed zijn uitleg in elk geval aan de hand van een schema. De medewerkers van private voorzieningen wisten soms op voorhand dat ze hun manier van informeren zouden moeten afstemmen op de capaciteiten van de jongere, maar deze inschatting werd soms ook op het moment

⁵⁰ Tijdens de focusgroep met de jeugdadvocaten kwam dat niet aan bod. Daaruit mag echter niet geconcludeerd worden dat jeugdadvocaten daarmee geen rekening hielden.

zelf gemaakt. Zij lichtten de informatie dan zo concreet mogelijk toe. Ook het omgekeerde gebeurde: bij mentaal sterke jongeren spraken beide jeugdrechters hen aan op hun kwaliteiten en betrokken zij hen actiever in het gesprek. De jeugdparquetmagistraten pasten zich ook aan wanneer het oudere en/of mentaal sterkere jongeren betrof.

Vervolgens keken de jeugdrechters, enkele jeugdparquetmagistraten en een medewerker van een private voorziening, naar de lichaamstaal van de jongere om na te gaan of hij de boodschap effectief begrepen had. Volgens een andere medewerker van een private voorziening en een jeugdadvocaat was het echter niet gemakkelijk om op basis daarvan die inschatting te maken. Zij ervoerden namelijk dat jongeren gemakkelijk knikten en zeiden dat ze alles begrepen, maar dat zij niet altijd konden samenvatten wat er gezegd werd.

Om te achterhalen of de jongeren alles begrepen hadden, vroegen zowel jeugdrechters, jeugdparquetmagistraten, jeugdadvocaten, consultants, HCA-medewerkers als GI-medewerkers hen om de belangrijkste informatie te herhalen. Daarnaast maakte een jeugdrechter gebruik van de tactiek van het stellen van open vragen om de aandacht van de jongere erbij te houden en vatte een jeugdadvocaat zelf de belangrijkste zaken nog eens samen. Een consultant en een HCA-medewerker benadrukten aan het einde van het gesprek dat de minderjarige contact mocht opnemen wanneer hij nog vragen had bij de gegeven informatie, maar niet veel jongeren deden dat. De HCA-medewerker checkte ook bij de ouders of zij alles begrepen hadden, zodat zij dat achteraf opnieuw konden bespreken met hun kind. Een andere HCA-medewerker kwam in het volgende gesprek terug op de informatie die reeds gegeven werd, om af te toetsen wat de jongere daarvan nog wist. Het is opvallend dat één jeugdparquetmagistraat ervan uitging dat de minderjarige alles begreep en dit dus niet aftoetste.

Volgens een medewerker van een private voorziening en een GI-medewerker situeerde het probleem zich voornamelijk in het juridisch taalgebruik dat jongeren en ouders vaak niet begrepen. Na een overleg met de consultant of een zitting op de jeugdrechtbank vroegen zij steeds na of de betrokkenen alles begrepen hadden en probeerden zij hen duidelijk te maken wat er van hen verwacht werd.

6. Taalbarrière

Wanneer de jongere een andere taal sprak die de HCA-medewerkers zelf machtig waren, schakelden zij over naar die taal. Volgens een van hen werd er bij de verdeling van de dossiers rekening gehouden met welke collega's zich comfortabel voelden om de gesprekken in een andere taal, zoals Frans, Engels of Duits te voeren. Deze overschakeling op een andere taal werd ook door de jeugdrechters en enkele jeugdparquetmagistraten gedaan, hoewel dat volgens hen in principe niet mag. De jeugdrechters vroegen dan ook aan de andere aanwezigen (bv. jeugdadvocaat) of zij akkoord gingen met deze omschakeling. Naast de eigen omschakeling, kwam het binnen de HCA-diensten, de private voorzieningen en de gemeenschapsinstellingen voor dat een collega die de taal machtig was, optrad als vertaler. Daarnaast merkt een medewerker van een private voorziening op dat er ingezet werd op het opleiden van vrijwilligers die de functie van een tolk konden vervullen.

Wanneer het een taal betrof die de actoren zelf niet spraken, lieten bijna alle actoren toe dat de jongere een informele tolk meebracht. Dat was meestal een familielid of vriend van de jongere. De jeugdrechters waren daar echter minder voorstander van. Zij vonden het namelijk te belangrijk om te weten wat er gezegd werd. Het kwam echter soms voor dat een jongere onverwacht voor hen moest verschijnen en dan werd een informele tolk wel toegestaan. Volgens een jeugdrechter zijn deze individuen echter niet

onafhankelijk en is het mogelijk dat zij druk uitoefenen op de jongere in een taal die de jeugdrechter niet machtig is. Verschillende jeugdparquetmagistraten beamen dat er voorzichtig mee omgesprongen moest worden wanneer beroep gedaan werd op een informele tolk. Bovendien kon de jeugdrechter er niet van uitgaan dat alles correct vertaald werd. De andere jeugdrechter nuanceert dat; familieleden of vrienden konden in bepaalde gevallen wel een betrouwbare figuur zijn. Enkele medewerkers van private voorzieningen halen een nadeel aan vanuit het perspectief van de omgeving, namelijk dat het ook voor hen een belasting kon zijn.

Idealiter maakten de jeugdrechters op voorhand een afspraak met een officiële tolk, maar die waren niet altijd beschikbaar op de momenten dat hier nood aan was. Enkele medewerkers van private voorzieningen hadden dezelfde ervaring met officiële tolken. Bovendien geven slechts twee HCA-medewerkers aan dat er binnen hun dienst budget was om een beroep te doen op een officiële tolk. Volgens één van hen werd dat enkel gedaan wanneer het echt nodig was en er niemand anders kon vertalen. Een andere HCA-medewerker duidt op het onderscheid tussen de voorbereidende gesprekken en het direct bemiddelingsgesprek. Zo kwam het voor dat hij zelf overschakelde naar een andere taal om de voorbereidende gesprekken te voeren, maar dat er voor het direct bemiddelingsgesprek tussen de verdachte en het slachtoffer een beroep gedaan werd op een tolk. Daarnaast maakte een van de HCA-medewerkers meermaals gebruik van Babel⁵¹ en gebruikte een GI-medewerker *Google Translate*⁵². Opvallend is dat verschillende jeugdparquetmagistraten nooit een beroep deden op een officiële tolk, omdat het uitzonderlijk was dat er geen communicatie zonder tolk mogelijk was. Wanneer ze de taalbarrière wel als een te grote hindernis ervaarden op het niveau van het OM, werd de jongere soms meteen doorverwezen naar de jeugdrechtbank.

Enkele consulenten, HCA-medewerkers en medewerkers van private voorzieningen geven aan dat zij de taalbarrière in mindere mate ervaarden in de communicatie met de jongeren, maar dat het eerder de ouders waren die het Nederlands niet machtig waren. Volgens een van hen vertaalde de minderjarige de informatie naar de ouders, maar op dat moment verloor hij de controle over wat er aan hen doorgegeven werd. Bovendien leidde een van hen uit de emoties van de ouders af dat bepaalde boodschappen niet correct overgebracht werden. Daarom gaven zij er de voorkeur aan dat iemand anders uit de omgeving van de jongere meekwam als vertaler voor de ouders. Enkele HCA-medewerkers bevroegen bij het vastleggen van de afspraak reeds of er een tolk nodig was en wie mee op gesprek zou komen om de informatie te vertalen voor de ouders.

De taalbarrière ging volgens de jeugdrechters gepaard met een cultuurbarrière. Volgens hen kon er veel informatie verloren gaan door culturele aspecten, aangezien veel feiten kaderden binnen een culturele achtergrond. Hoewel taal en cultuur samenhangen, bood een tolk geen oplossing voor de cultuurbarrière, doordat deze enkel de opdracht had om letterlijk te vertalen wat er gezegd werd. Om toch zicht te krijgen op de culturele aspecten, deden de jeugdrechters en GI-medewerkers een beroep op het ondersteuningsteam voor allochtonen (OTA). Omdat OTA zich liever niet associeerde met de jeugdrechtbank, lieten de jeugdrechters de sociale dienst daarmee samenwerken, zodat de medewerkers van OTA aanwezig konden zijn tijdens huisbezoeken. Deze cultuurbarrière werd ook

---

⁵¹ Babel, de Vlaamse tolkentelefoon vzw, biedt telefonisch tolkhulp aan hulp- en dienstverlenende organisaties.

⁵² Dit is een vertaalapparaat met verschillende talen en pictogrammen.

ervaren door de medewerkers van private voorzieningen. De jeugdrechters concluderen dat het omgaan met taal en cultuur maatwerk is.

Uit het voorgaande blijkt dat alle actoren hun best deden om de jongeren zo veel en zo goed als mogelijk te informeren. Het is echter niet duidelijk of alle actoren bij elke jongere alle informatie gaf, dan wel een selectie maakte. Tijdens de focusgroepen hadden de participanten namelijk de kans om elkaar aan te vullen. Daardoor was het niet altijd duidelijk of zij de informatie die aangehaald werd door anderen zelf ook aan de jongeren verschaften. Bovendien lichtten de HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen voornamelijk hun eigen werking toe, waarbij het niet duidelijk is wie de informatie over de rechten en het verloop van de procedure aan de jongeren verschaftte. Daarvoor werd vooral naar de jeugdadvocaat gekeken, die dat wel als zijn taak beschouwde.

Er zijn enkele barrières die terugkomen bij de verschillende actoren. Zo was er op het kennismakingsgesprek niet altijd voldoende tijd om alle informatie mee te delen. Bijna alle actoren verwezen naar een brochure waarin de jongeren de informatie konden nalezen en extra informatie konden terugvinden. Er kan echter niet van uitgegaan worden dat jongeren dat effectief deden. Bijgevolg is het mogelijk dat zij niet op de hoogte waren van bepaalde aspecten die tijdens de mondelinge toelichting niet aan bod kwamen. Daarnaast vormde de taal een belangrijke barrière. Enerzijds betrof het de juridische taal die tijdens een zitting en in een beschikking of vonnis gehanteerd werd. Jongeren (en hun context) waren hier niet vertrouwd mee en zagen niet altijd de mogelijkheid om hier vragen over te stellen (zie doelstelling G). Anderzijds vormde taal en cultuur een barrière, waar doorgaans soepel mee omgegaan werd. Aangezien officiële tolken niet gemakkelijk inzetbaar waren, werden informele tolken (uit de omgeving van de jongere of de jongere zelf als tolk voor zijn context) toegestaan en schakelden de actoren zelf over naar een andere taal indien ze die machtig waren. Het is opvallend dat er slechts in beperkte mate ingegaan werd op het culturele aspect. Zo verwijzen verschillende actoren naar OTA om de professionelen te ondersteunen in de cultuurbarrière. Er kan echter verwacht worden dat professionelen zich bijscholen om correct om te gaan met de cultuur van de jongeren (en hun context).

1.4.1.2 *Indicator: De minderjarige verdachten en delictplegers zijn op basis van de informatie in staat de rechten uit te oefenen op het moment dat zij dat nodig achten (A.7.1.2.)*

Doelgroep: Jongeren die in contact zijn gekomen met OM, JR, JRB, jeugdadvocaten, HCA, SD

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: focusgroepen met HCA- en GI-jongeren

Zoals eerder vermeld (zie 1.2.1.3), werd het recht op de bijstand van een advocaat volgens de jongeren steeds gewaarborgd. Verder geven verschillende jongeren aan dat zij door de politie gewezen werden op hun zwijgrecht. Ook kregen ze meestal, voorafgaand aan het politieverhoor, een blad met hun rechten. Zelden kregen ze daarbij uitleg; ook als hun advocaat dat met hen overliep, bleef dat beperkt tot de belangrijkste zaken. Wel waren ze zo op de hoogte dat ze in beroep konden gaan en dat ze recht hadden op een gratis advocaat.

2 Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening (E)

2.1 Operationele doelstelling: Vlotte verbinding tussen enerzijds de reactie op een jeugddelict en anderzijds jeugdhulpverlening : de reactie op een JD is helder afgescheiden, maar vlot combineerbaar met jeugdhulp waar nodig (E.2.)

2.1.1 **Actie:** Een antwoord op een gepleegd jeugddelict staat jeugdhulpverlening in een vrijwillig kader niet in de weg (E.2.2.)

2.1.1.1 **Indicator:** *Gerechtelijke actoren gaan na of er vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen (E.2.2.1.)*

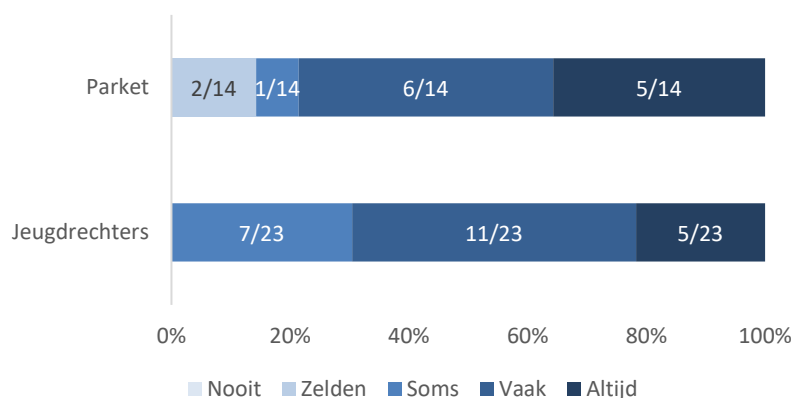
Doelgroep: Openbaar ministerie, jeugdrechters en consulenten van de sociale dienst

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met openbaar ministerie, focusgroepen met jeugdrechters en focusgroepen met consulenten van de sociale dienst

Kwantitatief: online vragenlijst met openbaar ministerie, jeugdrechters en consulenten van de sociale dienst

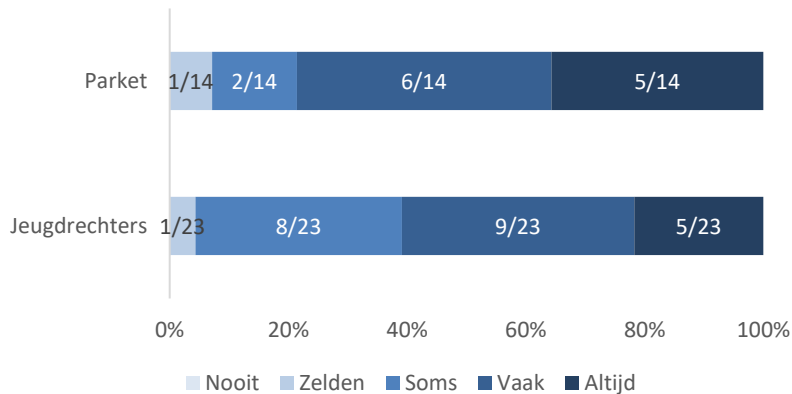
Deze indicator kwam aan bod in de kwantitatieve bevraging van de parketmagistraten en jeugdrechters, de interviews met de parketmagistraten (niet bij de magistraten van de parketten-generaal), de focusgroep met de jeugdrechters en de focusgroepen met de consulenten van de sociale dienst.

Uit figuur 14 blijkt dat zowel bij het openbaar ministerie als bij de jeugdrechters de meerderheid 'altijd' of 'vaak' naging of een traject van vrijwillige hulpverlening kon blijven doorlopen.

Figuur 14 'Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, ging ik bij elke stap in de procedure na of die hulpverlening kon blijven doorlopen.' (frequentie)

Verder blijkt dat de jeugdparquetmagistraten en jeugdrechters 'altijd' of 'vaak' rekening hielden met het lopende traject van vrijwillige hulpverlening bij het nemen van een beslissing (Figuur 15).

Figuur 15 'Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, hield ik daarmee rekening bij het nemen van een beslissing.' (frequentie)

In de daaropvolgende interviews geven vier jeugdparquetmagistraten uitdrukkelijk aan dat ze verkozen, wanneer het mogelijk was, de hulpverlening in vrijwilligheid te houden.

Wij wilden niet al die jongeren bij een jeugdrechter krijgen. We hadden liever hulpverlening in vrijwilligheid, net zodat zij ermee aan de slag konden gaan. (Interviews OM – participant 5)

De meeste jeugdparquetmagistraten gaven tijdens de focusgroep aan dat ze steeds navroegen welke hulp er al liep. De politie, het ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ), het vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK), het centrum voor leerlingenbegeleiding, artsen en dossiers bij de familierechtbank waren daarbij belangrijke informatiebronnen. Vier van hen brachten bijkomend in dat sommige ouders of de jongeren zelf aangaven dat er hulpverlening liep. Naast het nagaan of er al vrijwillige hulpverlening liep, stelt bijna de helft van de participanten dat ze via het mozaïekdecreet⁵³ zelf even navroegen of dat in vrijwilligheid kon blijven. Wanneer die hulpverlening goed liep, werd daar ook mee verder gegaan, al dan niet in combinatie met een andere afhandelingsmodaliteit. Op welke manier rekening werd gehouden met het lopende traject van vrijwillige hulpverlening, verschilde echter van parket tot parket.

Als daar al hulpverlening liep, ik ga niet zeggen dat het een verzachtende omstandigheid was, maar ik had toch altijd een klein beetje meer compassie met die minderjarige. Die had dan al een rugzak, waardoor het plegen van feiten misschien evidentier was. Stel nu druggebruik in het kader van vrijwillige hulpverlening. Ga je een jongere die betrapt was met een joint altijd voor de jeugdrechter gaan leiden om van daaruit weer in te grijpen? Ik denk dat ook jongeren buiten het jeugdhulplandschap experimenteren. Ik keek dus naar hun rugzak. (Interviews OM – participant 14-2)

Ah nee, als er hulpverlening lopende was en ze gingen toch weer over tot feiten, dan deed mij dat soms sneller beslissen tot een vordering. Er was hulpverlening, maar die hadden er klaarblijkelijk geen vat op of het was niet voldoende. Misschien moest het dan nog dwingender worden. (Interviews OM – participant 14-3)

⁵³ Art. 75/1 Decreet Integrale Jeugdhulp, zoals aangepast door art. 75 Decr.VI. 15 juli 2016 houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, BS 18 augustus 2016.

Of er in een dossier vervolgens wel een gevolg als MOF dan wel als VOS moest komen, bleek voor de parketmagistraten steeds een moeilijke afweging. De uiteindelijke doelstelling bepaalde tenslotte of de feiten werden aangepakt, dan wel op de VOS-context werd gewerkt. Bijna de helft van de participanten vertelden tot slot dat jeugdrechters soms vroegen aan het parket om een VOS specifiek als een MOF te vorderen om zo de zaak richting een bepaalde gewenste oplossing te sturen, bijvoorbeeld plaatsing in een For-K⁵⁴.

De jeugdrechters geven tijdens de focusgroep eveneens aan dat ze steeds navroegen welke hulpverlening er al liep, zelf of via de sociale dienst. Ook het doorverwijsdocument van het ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ) bevatte beperkte informatie over de jongere. Soms gaven ook de jongere of ouders zelf aan dat er hulpverlening liep of dat ze psychiatrisch begeleid werden. Toetsen of de jongere terug naar de vrijwillige hulpverlening kon, leek minder evident. Wanneer het dossier op het niveau van de jeugdrechtbank zat, werd daarmee verder gegaan.

Als er al vrijwillige hulpverlening liep, werd daarmee rekening gehouden in het overwegend gedeelte van de rechterlijke beslissing. Toch werd die hulpverlening dan veelal ingebed in de gerechtelijke context, als een verplicht na te leven voorwaarde. Hetzelfde gebeurde als de betrokkenen bereid waren hulpverlening op te starten.

Als er een jongere voorkomt, ga ik niet zeggen van ja, ben je bereid om dat of dat te doen zonder dat... je moet er toch iets... allee juridisch van maken, ja. (FG jeugdrechters – participant 2)

Een jeugdrechter geeft tijdens de focusgroep aan een ondertoezichtstelling uit te spreken in het VOS-dossier wanneer er tegelijkertijd maatregelen genomen werden in het MOF-dossier. Zo werd het VOS-dossier open gehouden, zonder dat er actie in liep. Na afloop van het MOF-dossier werd het VOS-dossier dan gereactiveerd. Beide jeugdrechters uit de focusgroep geven echter wel aan dat het MOF- en VOS-aspect van een jongere niet zomaar los van elkaar gezien kon worden. Ze geven ook aan dat het voor jongeren en ouders moeilijk te vatten was dat dit in twee dossiers verloopt. In overeenkomst met wat de parketmagistraten stelden, suggereerden twee jeugdrechters soms aan het parket om specifiek een MOF of een VOS te vorderen. Op die manier konden ze de zaak aanpakken zoals zij dat het meest opportuun vonden.

Ook de consulenten van de sociale dienst geven aan contact op te nemen met de hulpverleningsorganisaties wanneer de jongere al opgevolgd werd. In dat geval kwamen zij in contact met “de hele sociale kaart” (FG1 sociale dienst – deelnemer 4). Internaten, pleegzorg, scholen, psychiatrie, voorzieningen, JAC’s, CAW’s, psychologen en CGG’s zijn slechts enkele voorbeelden. Ook kwamen ze in contact met hulpverleners die betrokken waren op de ouders, zoals huishoudhulpen, de huisarts en ziekenhuizen.

Contact en samenwerking met de verschillende hulpverleningsinitiatieven was van groot belang bij het opstarten en aanhouden van een vrijwillig hulpverleningstraject. De meeste consulenten hadden een goede relatie met de verschillende betrokken hulpverleningsinstanties. Een consulent vermeldt de goede samenwerking met het OCJ; dat zij in hetzelfde gebouw gevestigd waren, maakt overleg

---

⁵⁴ Art. 37, §2, 11° Jeugdbeschermingswet: plaatsing in een gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst is enkel mogelijk met toepassing van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, overeenkomstig artikel 43 Jeugdwet.

gemakkelijker. In de samenwerking met het CLB botsten de consulenten voornamelijk op het beroepsgeheim, al hing dat soms af van persoon tot persoon. De private voorzieningen legden soms druk op de consulenten om in te grijpen, wanneer het moeilijk liep met de jongere en de situatie niet altijd houdbaar was, terwijl zij ook niet altijd een antwoord konden bieden. Daarnaast haalde een consulent het voorbeeld aan van de psychiatrie, waarvan ze vaak te horen kreeg dat er geen hulpvraag was vanuit de cliënt. De consulent beschouwde het op zoek gaan naar de hulpvraag en het motiveren van de jongere echter als onderdeel van het hulpverleningstraject.

Een van de consulenten besluit dat hulpverleners in het algemeen te weinig op de hoogte waren van de werking van de sociale dienst. Zo waren zij bijvoorbeeld niet gekend met het systeem van de wachtlijsten bij de gemeenschapsinstellingen. Verschillende consulenten zijn echter van mening dat de samenwerking met het hulpverleningsactoren belangrijk was, omdat ze elkaar nodig hadden om ergens te geraken. Een andere consulent nuanceert de moeizame samenwerking eveneens:

Heel veel samenwerking begint bij jezelf en hoe je zelf kijkt naar de andere partij en of je zelf een poging wil ondernemen om een beetje begrip op te brengen voor de moeilijkheden waar zij [voor] staan ... (FG2 sociale dienst – participant 3)

Verschillende consulenten hadden echter de indruk dat hulpverleners binnen de vrijwilligheid achteruit leunden eens zij ervan op de hoogte waren dat de jeugdrechtbank betrokken was naar aanleiding van een MOF. Verder stelde de context van een minderjarige in een MOF-dossier soms in vraag of het toegestaan was om zelf op zoek te gaan naar hulpverlening, terwijl de intrinsieke motivatie net van groot belang was binnen een hulpverleningstraject.

Alle consulenten die deelnamen aan de focusgroep, zijn van mening dat het aanhouden van de vrijwillige hulpverlening aangewezen was wanneer dit goed liep.

Als je dat wegneemt van mensen en dat direct naar jou toetrekt, naar jeugdrechtbank toetrekt, dan geef je de mensen niet eens de kans om binnen de vrijwilligheid met hulpverlening aan de slag te gaan. (FG1 sociale dienst – participant 4)

Uit het bovenstaande blijkt bijgevolg dat zowel het openbaar ministerie, de jeugdrechters en de consulenten van de sociale dienst een betrokken houding hadden ten aanzien van de hulpverlening aan de jongeren. Toch lijkt de opstart van een gerechtelijk MOF-dossier een belangrijke impact te hebben: de vrijwillige hulpverlening had de neiging zich terug te trekken, en de jeugdrechters brachten het hulpverleningstraject binnen in hun gerechtelijke behandeling.

2.1.1.2 **Indicator:** *Als er nood blijkt aan hulpverlening in het vrijwillige kader, verwijzen de gerechtelijke actoren die betrokkenen naar de gepaste hulpverlening (E.2.2.2.)*

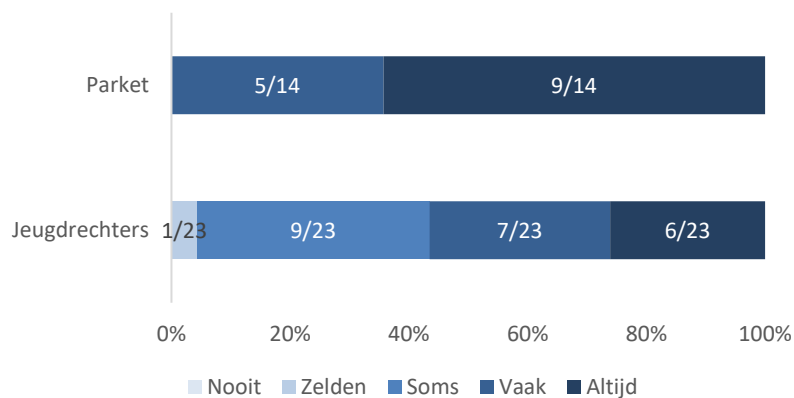
Doelgroep: OM, jeugdrechters en consulenten van de sociale dienst

Onderzoeksdesign: Kwantitatief: online vragenlijst met openbaar ministerie, jeugdrechters en consulenten van de sociale dienst

Kwalitatief: interviews met openbaar ministerie, focusgroepen met jeugdrechters en met consulenten van de sociale dienst (en registratie)

Deze indicator kwam aan bod in de kwantitatieve bevraging van de parketmagistraten en jeugdrechters, de interviews met de parketmagistraten, de focusgroep met de jeugdrechters en de focusgroepen met de consulenten van de sociale dienst.

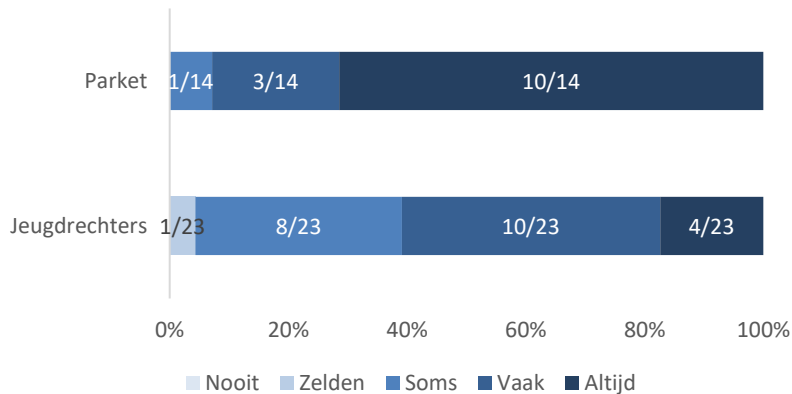
Uit figuur 16 blijkt dat alle respondenten van het openbaar ministerie ‘altijd’ of ‘vaak’ nagingen of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader. Ook iets meer dan de helft van de jeugdrechters ging ‘altijd’ of ‘vaak’ na of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader.

Figuur 16 ‘Ik ging steeds na of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader.’ (frequentie)

Uit de interviews met de parketmagistraten blijkt dat er verschillende criteria werden gehanteerd om de inschatting van de nood aan vrijwillige hulpverlening te maken. Verscheidene jeugdparquetmagistraten benoemen namelijk ondermaatse materiële opvoedingsomstandigheden, slechte hygiëne, voeding of verzorging, moeilijk gedrag op school, schoolverzuim, wegllopen, (gebrek aan) invulling vrije tijd, verslavingsproblematiek en een vechtscheiding als alarmbellen. Alle respondenten gaven ook aan zelf jongeren aan te melden bij gemandateerde voorzieningen.

Bijna alle jeugdparquetmagistraten gaven aan de betrokkenen ‘altijd’ of ‘vaak’ door te verwijzen naar de gepaste hulpverlening als daaraan nood bleek te zijn (zie figuur 17). Alle respondenten meldden ook zelf aan bij gemandateerde voorzieningen. Iets meer dan de helft van de jeugdrechters verwees door naar de gepaste hulpverlening wanneer daaraan nood bleek te zijn.

Figuur 17 ‘Als er nood bleek aan hulpverlening in een vrijwillig kader, verwees ik de betrokkene door naar de gepaste hulpverlening.’ (frequentie)

De consulenten van de sociale dienst die een minderjarige opvolgden in het kader van een MOF-dossier, gingen slechts in sommige gevallen na of er nood was aan vrijwillige hulpverlening. Zo stelt één van de consulenten dat zij in het geval van drugsfeiten op zoek ging naar de oorzaak:

Ik zie het dikwijls als een symptoom. Van wat vlucht je weg, waarom neem je drugs? En dan als ik toch voel dat er daar iets onder zit, probeer ik dat ook wel dichter op te volgen dan als ik het gevoel heb dat daar niet echt iets onder zit. (FG1 sociale dienst – participant 3)

Wanneer de consulenten zich zorgen maakten om de opvoedingssituatie, verwezen zij in eerste instantie door naar het CLB. Hierbij geeft een van de consulenten aan niet snel een dossier aan te melden bij het OCJ, omdat ze dit als de taak van de brede instap – zoals het CLB – beschouwde. Verder haalt een andere consulent aan dat doorverwijzen niet gemakkelijk was, omdat hulpverleners dan de indruk kregen dat het werk in hun schoenen geschoven werd. Doorverwijzing naar vrijwillige hulpverlening gebeurde volgens deze consulenten dan ook in beperkte mate. Zij verklaren dit door het feit dat het zeer uitzonderlijk was dat er nog niets van hulpverlening lopende was en een jongere dan een misdrijf pleegde. Twee andere consulenten geven daarentegen aan dat zij binnen een MOF-dossier de mogelijkheid hadden om heel de context te bekijken en dat de jeugdrechter de bevoegdheid had om vrijwillige hulpverlening aan te bieden, wat volgens hen wel vaker gedaan werd. Hierbij werd evenwel rekening gehouden met de ernst van de achterliggende problematiek.

2.1.1.3 Indicator: *Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp (E.2.2.3.)*

Doelgroep: Jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Deze indicator kwam aan bod in de focusgroepen met de jongeren en de interviews met de ouders.

Enkele jongeren halen aan dat zij informatie kregen omtrent druggebruik en wat dit met je lichaam deed. Dat was niet altijd tijdig en accuraat (bv. een folder krijgen over heroïne terwijl er sprake was van een wietverslaving).

Ik heb eigenlijk pas op het leerproject hulp gekregen een beetje. De rechter heeft nooit iets gezegd over iets van hulp of zo. [Het was] pas op 't leerproject dat mijn begeleider daarover begon te praten.
(FG HCA-diensten – participant 2)

Waar de jongeren focussen op informatiebundels en hun advocaat, leggen de ouders vooral de focus op de individuele begeleider, de contextgebeleider en de psycholoog als de belangrijkste hulpverleners voor de minderjarige. De zonen van beide bevroegde ouders kregen minstens éénmaal het verblijf in een voorziening opgelegd als maatregel. Om die reden werd vooreerst het contact met de begeleiders binnen deze voorzieningen besproken. Nadien kwam de hulpverlening van buiten de voorziening aan bod.

Wat de hulpverlening buiten de voorziening betreft, geven beide ouders aan dat hun zoon hulp kreeg van een psycholoog. De ene ouder ging hiernaar op zoek om te achterhalen wat de aanleiding tot de feiten was. Deze vorm van hulpverlening bleek niet te werken, omdat het voorstel van haar kwam en haar zoon hier niet voor openstond. Deze ouder ging zelf op zoek naar een psycholoog, omdat haar zoon hier niet vanuit justitie naar doorverwezen werd. Volgens deze ouder was er geen informatie-uitwisseling tussen de psycholoog en de voorziening, maar dit was, gelet op het verschil in focus van deze hulpverlening, met die in de voorziening, volgens de respondent ook niet nodig. Naast een psycholoog, kwam de zoon van de andere ouder in contact met het crisisteam, maar deze hulpverlening werd eveneens stopgezet, nadat ze hem aansprakten op zijn druggebruik. Beide ouders stellen dat er geen hulpverlening aangeboden werd vanuit justitie. Naast de professionele hulpverlening, geven beide respondenten aan dat het belangrijk was om als ouder betrokken te zijn en hun kind te steunen. Daarnaast was het ook van belang dat jongeren informele, vrijblijvende steunfiguren hadden waar ze een klik mee hadden.

Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de aangeboden hulp vanuit het perspectief van de jongeren en ouders niet steeds aansloot bij de behoeften van de jongeren. De jongeren en de ouders doen vooral een uitspraak over de hulpverlening waarmee ze in contact waren gekomen, en niet echt over de vraag of ze op de hoogte waren van andere hulpverleningsinitiatieven.

2.1.1.4 *Indicator: Gebruik door jeugdrechter en/of jeugdrechtbank van ambulante maatregelen/sancties of plaatsing in jeugdpsychiatrische dienst, in het bijzonder voor jongeren met meervoudige en complexe problematiek (E.2.5.3.)*

Doelgroep: Jeugdrechters

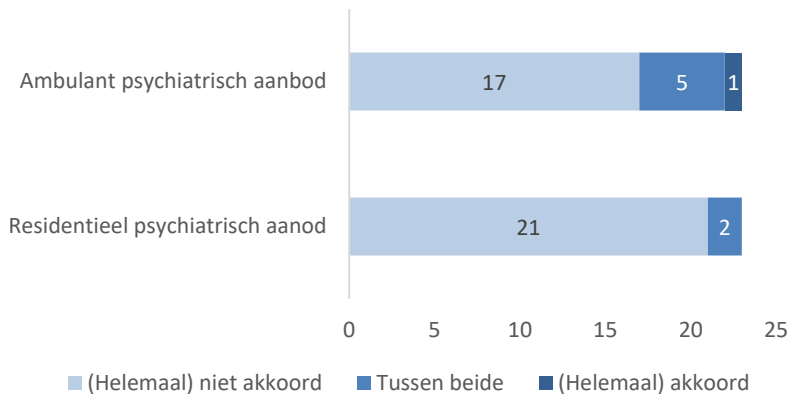
Onderzoeksdesign: Kwantitatief: online vragenlijst met jeugdrechters

Kwalitatief: focusgroep met jeugdrechters

Deze indicator kwam aan bod in de kwantitatieve bevraging van de jeugdrechters en de focusgroep met de jeugdrechters.

In dit onderdeel wordt besproken hoe tevreden jeugdrechters waren met het ambulante en residentieel psychiatrisch aanbod en of ze sneller overgaan tot het opleggen van een plaatsing in een jeugdpsychiatrische dienst wanneer het gaat om een jongere met een meervoudige en complexe problematiek. In de kwantitatieve vragenlijst met jeugdrechters werd in eerste instantie gepolst naar de tevredenheid van de respondenten over het aanbod van jeugdpsychiatrie. Uit figuur 18 blijkt duidelijk

dat de grote meerderheid van de jeugdrechters ontevreden was met het ambulante en residentiële psychiatrisch aanbod.

Figuur 18 'Ik ben tevreden met het huidige ambulante en residentiële psychiatrisch aanbod' (frequentie, jeugdrechters, N = 23)

Wat betreft het gebruik van plaatsing in een jeugdpsychiatrische dienst voor jongeren met een meervoudige of complexe problematiek, geven de jeugdrechters die deelnamen aan de focusgroep aan dat ze steeds op dezelfde manier omgingen met jongeren, onafhankelijk van de hoeveelheid problematieken die een jongere ervaaarde. Volgens een van hen was het niet omdat een jongere een meervoudige problematiek had dat deze noodzakelijker wijze een residentiële maatregel hoorde te krijgen. De keuze voor een residentiële maatregel hangt voornamelijk af van de mate waarin iemand de maatschappij verstoort en in welke mate de context de jongere kon ondersteunen.

Los van de ambulante maatregelen, wat is de basis van die minderjarige hé? Is dat stevig of niet? Zijn dat heel zwakke ouders? Dat gaat heel veel bepalen hé. Heel veel ambulante hulpverlening ga je niet kunnen opstarten als je zit met ouders die... ja. Die 't amper vatten wat er aan 't gebeuren is. (FG jeugdrechters – participant 1)

Daarnaast wijzen beide jeugdrechters op het beperkte aanbod. Wanneer een jongere meervoudige problematieken had, kon er vaak niet op alles ingespeeld worden, doordat niet alle gewenste maatregelen beschikbaar waren om uit te voeren. Een jongere kon wel altijd met verschillende voorzieningen geholpen worden. Zo beslisten de jeugdrechters over de maatregelen op basis van wat er mogelijk en beschikbaar was op dat moment. Wanneer er bijvoorbeeld nood was aan een residentiële maatregel, maar er toch geen plaats was, gingen ze inzetten op een ambulante maatregel die in dat geval minder geschikt was.

Als we oordelen dat meer nodig is dan ambulante... maar we weten dat er binnen het eerste anderhalf jaar geen plaats is residentiële, dan ga ik toch op ambulante maatregelen inzetten die minder goed zijn voor dat geval. (FG jeugdrechters – participant 2)

3 Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers (F)

3.1 Operationele doelstelling: Het aanspreken op de individuele verantwoordelijkheid mbt het gepleegde delict: minderjarigen die een delict plegen tussen de leeftijd van 12 en 18 jaar worden geacht (strafrechtelijk) verantwoordelijk te zijn voor de gepleegde feiten (F.1.)

3.1.1 Actie: Het optreden van de professionelen bij het decreet beoogt het vaststellen van het JD en het bepalen van de verantwoordelijkheid hiervoor(F.1.1.)

3.1.1.1 Indicator: *Mate waarin OM, JR en JRB jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand (F.1.1.1.)*

Doelgroep: Openbaar ministerie en jeugdrechters

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met openbaar ministerie en focusgroepen met jeugdrechter

Kwantitatief: online vragenlijst met openbaar ministerie en jeugdrechters

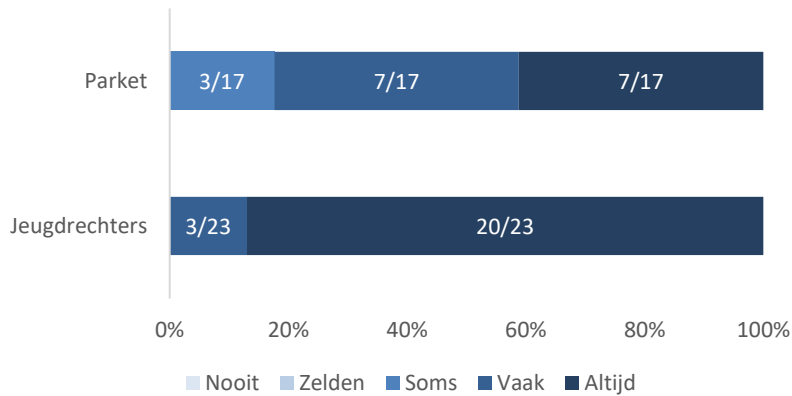
Deze indicator kwam aan bod in de kwantitatieve bevraging van de parketmagistraten en jeugdrechters, de interviews met de parketmagistraten, de focusgroep met de jeugdrechters en de focusgroepen met de consulenten van de sociale dienst.

Ongeveer de helft van de parketmagistraten geven aan (helemaal) akkoord te gaan met de stelling dat ze jongeren over het algemeen verantwoordelijk achtten voor wat ze gedaan hadden. Uit de interviews met parketmagistraten blijkt dat het begrip verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten moeilijk te omvatten was. Het vaakst werd door de parketmagistraten hierbij de erkenning van de feiten en schuldinzicht in het antwoord van de jongere genoemd. Vanaf dat moment kon namelijk aan die gevolgen worden gewerkt.

Voor mij was verantwoordelijkheid zich realiseren van wat je gedaan had, zich realiseren van de gevolgen die er waren en hoe jij als dader die gevolgen of die daden niet kon wegvagen, maar hoe je die kon neutraliseren of verzachten of de meest nadelige gevolgen daarvan kon oplossen. Dus wat als compensatie gegeven kon worden. (Interviews OM – participant 1)

Het aanspreken op de gepleegde feiten was ook voor beide jeugdrechters een gerechtvaardigde terechtwijzing die diende om om de jongere bewust te maken van zijn verantwoordelijkheid. Zowel de parketmagistraten als de jeugdrechters stelden het responsabiliseren van de jongeren dan ook steeds voorop.

Daarnaast geven alle parketmagistraten en alle jeugdrechters aan dat ze het als hun taak zagen om de jongeren aan te spreken over de gepleegde feiten (zie figuur 19). Gelijklopend sprak eveneens de meerderheid van de parketmagistraten (N = 14) en de jeugdrechters (N = 23) de jongeren hier altijd op aan.

Figuur 19 'Ik sprak de jongere aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft' (frequentie)

Beide jeugdrechters vonden het belangrijk om de jongeren direct aan te spreken op hun verantwoordelijkheid opdat zij zich bewust werden, ten eerste van de waarden en normen en ten tweede van de gepleegde feiten en de gevolgen daarvan. Doordat jeugdparquetmagistraten daarentegen enkel binnen een herinnering aan de wet⁵⁵ of een oriënterend gesprek de mogelijkheid hebben om de jongere verbaal te waarschuwen dat zijn of haar daden wettelijk niet door de beugel konden, gaven verschillende participanten de politiediensten dan ook, per kantschrift of telefonisch, de opdracht om bij het verhoor de jongeren alsnog aan te spreken om hun gedrag. Daarnaast vroegen ze, eveneens meestal via de politiediensten, aan de ouders, de school en eventueel de jeugdadvocaat om vanuit hun hoedanigheid ook opvoedkundig te wijzen op verantwoordelijkheid.

De parketmagistraten en de jeugdrechters duiden echter dat er geen rechte lijn te trekken was in de manier van omgaan met de verantwoordelijkheid van de jongeren. Volgens de jeugdparquetmagistraten kon verantwoordelijkheid verschillen van dossier tot dossier en werd het gekoppeld aan de leeftijd van de jongere, de mentale toestand van de jongere, de aard van de feiten, de context waarin de jongere opgroeit en de druk van *peers*. Volgens de parketmagistraten moest de verantwoordelijkheid van de jongere op zijn/haar (taal)niveau worden uitgelegd. De jeugdrechters hechtten eveneens belang aan het uitleggen van verantwoordelijkheid op zo'n manier dat de jongere inzag dat hij/zij verkeerd was. Het was namelijk belangrijk dat jongeren begrepen waarom een bepaalde maatregel opgelegd werd, zodat ze op basis daarvan verder konden werken in hun traject. Jeugdparquetmagistraten en jeugdrechters probeerden het begrip verantwoordelijkheid in het gesprek dan ook concreet te maken, bijvoorbeeld door de bril van de jongere op te zetten en van daaruit de gepleegde feiten te verduidelijken.

Wat zou jij ervan vinden als jouw mama op straat loopt en er is zo een onnozele – zo zei ik dat soms hé – zo een onnozele die de handtas van je mama aftrekt en je mama valt? Wat zou jij dan doen? Hoe zou jij dan reageren?" Ik koppelde de feiten terug naar hun privésituatie. (Interview OM – participant 1)

De jeugdrechters gaven aan dat ze op deze manier duidelijk konden maken dat ze begrip hadden voor de situatie van de jongere, maar dat de gepleegde feiten niet normconform waren en de jeugdrechter deze niet goedkeurde. Daarnaast trachtten de jeugdrechters de drempel te verlagen en verbinding te

⁵⁵ Art. 45ter, derde lid Jeugdwet.

maken met de jongere in het gesprek door hun woordgebruik aan te passen aan de minderjarige. Op die manier sluiten ze, volgens hen, meer aan bij de leefwereld van de jongeren.

Kortom, uit de vraag naar definiëring kan worden afgeleid dat het paraplubegrip ‘verantwoordelijkheid’ voor de gepleegde feiten verscheidene uit te klaren elementen omvat en dat er verschillende factoren op een verschillende manier mee in verband worden gebracht. Ook hier wordt de manier van aanpakken door zowel de jeugdparquetmagistraten als de jeugdrechters omschreven als ‘maatwerk’.

3.2 Operationele doelstelling: Het actief opnemen van de individuele verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het gepleegde jeugddelict (F.2.)

3.2.1 **Actie:** De jongere moet de kans geboden en aangemoedigd worden om zelf zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen voor de gevolgen van het jeugddelict (F.2.1.)

3.2.1.1 **Indicator:** *Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe (F.2.1.1.)*

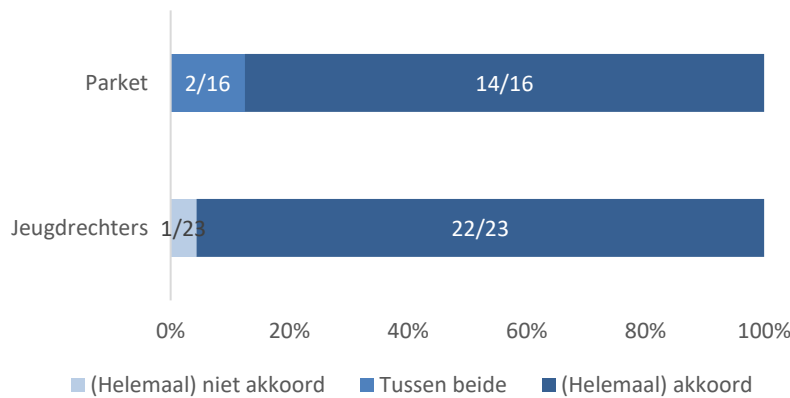
Doelgroep: Openbaar ministerie, jeugdrechters, jeugdadvocaten, sociale dienst, HCA-diensten, private voorzieningen en gemeenschapsinstellingen

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met openbaar ministerie en focusgroepen met jeugdrechters, jeugdadvocaten, sociale dienst, HCA-diensten, private voorzieningen en gemeenschapsinstellingen

Kwantitatief: online vragenlijst met openbaar ministerie, jeugdrechters en jeugdadvocaten

Deze indicator kwam aan bod in de kwantitatieve bevraging van de parketmagistraten, jeugdrechters en jeugdadvocaten, de interviews met de parketmagistraten, de focusgroepen met de jeugdrechters, jeugdadvocaten, de consultants van de sociale dienst, medewerkers van de HCA-diensten en medewerkers van de private voorzieningen.

De meerderheid van de parketmagistraten en jeugdrechters gaf aan dat ze het als hun taak zagen om de jongere aan te spreken op zijn/haar verantwoordelijkheid (zie figuur 20). Gelijklopend met deze uitkomst geven de meeste respondenten uit deze twee doelgroepen ook aan dat daadwerkelijk gedaan te hebben.

Figuur 20 'Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)' (frequentie⁵⁶)

Uit de interviews blijkt dat de parketmagistraten de jongeren voornamelijk aanspreken aan de hand van een herinnering aan de wet of een oriënterend gesprek waarin gevraagd werd aan de jongere hoe die de schaderegeling wilde aanpakken. Naast die specifieke vragen was op parketniveau enkel het voorstel tot herstelbemiddeling beschikbaar als afhandelingsmogelijkheid waarbinnen een jongere actief herstel kon uitwerken met gespecialiseerde begeleiding. Verder schrijven de parketmagistraten een belangrijke rol toe aan de HCA-diensten, de jeugdadvocaat en de ouder(s) of opvoedingsverantwoordelijke(n) voor de inhoudelijke uitwerking van het actief opnemen van verantwoordelijkheid. De jeugdrechtters geven gelijkaardige voorbeelden van manieren om actief verantwoordelijkheid op te nemen: een toekomstplan schrijven, bemiddeling, herstelgericht groepsoverleg, leerproject bij een HCA-dienst ... Zowel de parketmagistraten als de jeugdrechtters geven aan dat het aanspreken op verantwoordelijkheid de jongere dwong om na te denken om zo tot een concreet voorstel te komen over het omgaan met de gevolgen van het gepleegde feit.

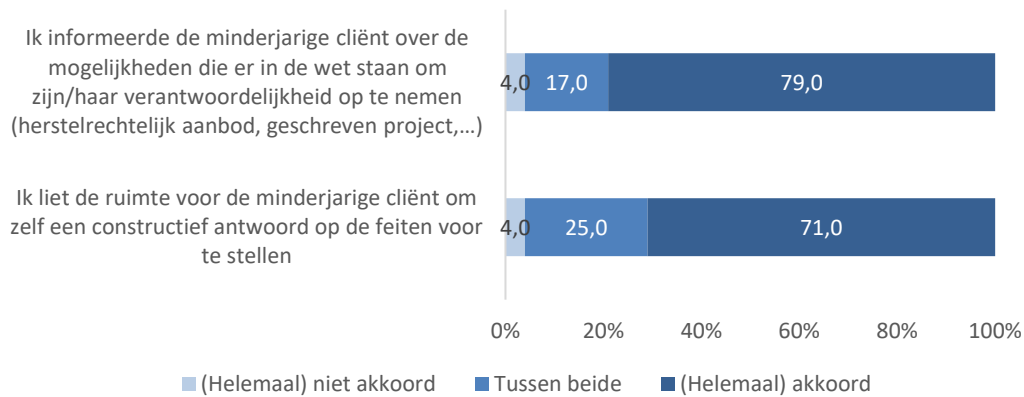
Beide jeugdrechtters uit de focusgroep benadrukten daarnaast het belang van de oprechtheid van het voorstel tot opnemen van verantwoordelijkheid. Het besef van verantwoordelijkheid diende dan ook uit de jongere zelf te komen. In het geval een jongere ontkende wat er gebeurd was of niet zag dat er iets goed te maken was, kon er nog niet nagedacht worden over het opnemen van verantwoordelijkheid aangezien volgens de jeugdrechtters de jongere daar dan nog niet klaar voor was. Enkel vanaf het moment dat de jongere bewust was dat hij/zij instaat voor de gepleegde feiten en de gevolgen daarvan, kon volgens beide jeugdrechtters met de jongere gewerkt worden aan het verder verbinding maken met de wereld rondom hen. Het actief opnemen van verantwoordelijkheid had dan ook als doel om aan het bewustwordingsproces van de jongere te werken.

Ja, dat hangt er een beetje vanaf hoe dat het verloopt hé. Hoe open staan ze? Soms zitten ze nog helemaal in de ontkenning van hetgeen gebeurd is ... ja, dan moet ge niet beginnen over 'hoe ga je het hier goedmaken?' Want wat goedmaken? Er valt niks goed te maken ... Ze hebben dan ook geen verbinding met zichzelf, laat staan dat ze verbinding hebben met de wereld rondom hen. (FG jeugdrechtters – participant 1)

⁵⁶ Eén jeugdparquetmagistraat liet deze vraag onbeantwoord, waardoor de steekproefgrootte hier N = 16 is.

Uit de focusgroep met jeugdadvocaten blijkt eveneens dat ze de jongeren wezen op hun verantwoordelijkheid, onder andere door hen een spiegel voor te houden om hen zo te confronteren met de gepleegde feiten en de gevolgen ervan. De meerderheid van de jeugdadvocaten geeft in de kwantitatieve bevraging dan ook aan de jongere te informeren over de mogelijkheden die in de wet staan om zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen (zie figuur 21). Ze stelden maatregel voor als: hergo, een sociale vaardigheidstraining en drughulpverlening. De meeste jeugdadvocaten geven daarnaast aan de jongere ruimte te geven om zelf met een inhoudelijk constructief voorstel te komen om zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen (zie figuur 21).

Figuur 21 Het opnemen van de verantwoordelijkheid (percentage, jeugdadvocaten, N = 100)

Ook beide jeugdrechters die deelnamen aan de focusgroep lieten de jongere steeds aan het woord zodat de jongere kon aangeven wat hij/zij graag wilde doen om zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen. De jongere mocht dan zelf suggesties, argumenten of ideeën toelichten. De uiteindelijke beslissingsverantwoordelijkheid bleef wel bij de jeugdrechters, de mening van de jongere werd in rekening gebracht, maar was bijgevolg niet doorslaggevend in de beslissing van de jeugdrechter.

Eveneens gelijklopend met de jeugdadvocaten geven de consulenten van de sociale dienst aan dat ze de jongeren aanspraken op hun verantwoordelijkheid door hen spreekwoordelijk met de vinger te wijzen en de situatie te projecteren op het leven van de minderjarige. Op die manier probeerden ze de jongere een klik te laten maken, berouw te laten tonen en inzicht te laten krijgen in de gevolgen van hun misdrijf. Eén van de consulenten van de sociale dienst gaf ook expliciet aan belang te hechten aan de mogelijkheid dat jongeren zelf met een plan konden komen om het goed te maken ten aanzien van het slachtoffer, de maatschappij en de mensen rondom hen.

Zowel de jeugdrechters, de jeugdadvocaten als de consulenten van de sociale dienst menen echter dat het omgaan met de verantwoordelijkheid van de jongere sterk maatwerk is. Volgens de jeugdrechters is het, afhankelijk van het niveau van de jongere, niet mogelijk om met alle jongeren over te gaan tot het uitwerken van een voorstel. Wanneer een jongere bijvoorbeeld een psychiatrische problematiek had en zich moeilijk kon inleven in anderen, is het niet mogelijk om van hem een voorstel tot het opnemen van verantwoordelijkheid te verwachten. Ook de consulenten van de sociale diensten halen aan dat veel minderjarigen moeite hebben om zich in te leven in de situatie van het slachtoffer. De jeugdadvocaten hielden, naast de persoon van de jongere zelf, ook rekening met de aard van het misdrijf, de proportionaliteit, de gevolgen voor het slachtoffer en of de jongere er zelf iets aan zou hebben. Er werd daarnaast ook rekening gehouden met de (buiten-)schoolse activiteiten van de minderjarige, zodat het voorstel haalbaar was.

Ook de medewerkers van de verschillende uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen) geven aan de jongeren vaak aan te spreken op hun verantwoordelijkheid, maar nuanceren eveneens dat het aanspreken op en het opnemen van verantwoordelijkheid een kwestie van maatwerk is. Hierbij verklaren enkele HCA-medewerkers dat zij de jongeren voornamelijk wezen op hun verantwoordelijkheid door hen te laten nadenken over de gevolgen van de feiten. Eén van hen benadrukt dat dit startte bij de erkenning van de feiten:

[...] als ze maar een deel erkennen, moeten ze maar een deel verantwoordelijkheid opnemen of misschien juist niet en daar starten we wel mee en dan bekijk je gaandeweg inderdaad van 'hoe zie jij dat zelf? Vind je dat je iets verkeerd hebt gedaan? Vind je dat je iets fout hebt gedaan? Vind je dat je dat moet goedmaken?' (FG HCA-diensten – participant 4)

Verder wijzen de medewerkers van de HCA-diensten erop dat de jongere zelf de keuze heeft om al dan niet na te denken over wat hij gedaan had. Het was volgens hen van belang om na te gaan wat de jongere zelf wilde doen. Meerdere participanten uit de focusgroep van de gemeenschapsinstellingen wijzen er echter op dat veel jongeren uit hun doelgroep moeilijk zelfstandig tot verantwoordelijkheid kwamen. Naast de jongere continu wijzen op wat het mogelijks kan inhouden, gaven ze eveneens suggesties over de wijze waarop het actief opnemen van verantwoordelijkheid vorm kan krijgen. Een participant uit de bezorgdheid dat het niet de bedoeling was om zo de verantwoordelijk uit handen van de jongere te nemen, maar dat er anders ook niet tot verantwoordelijkheid gekomen werd. Het aanspreken op de verantwoordelijkheid had volgens hen dan ook vooral tot doel om de jongere inzicht te doen krijgen in het misdrijf. Er werd ingezet op de erkenning van zijn of haar aandeel om tot slot te komen tot een vorm van herstel. De plaatsingsperiode binnen oriëntatie was echter te kort om in te zetten op het actief opnemen van verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict.

Gelijklopend stellen enkele participanten uit de focusgroep van de private voorzieningen dat het opnemen van verantwoordelijkheid begint met erover in gesprek te gaan met de jongere. Zoals de jeugdrechters stellen deze respondenten dat het opnemen van verantwoordelijkheid een proces is waarbij een oprechte erkenning van de feiten door de jongere een belangrijke stap uitmaakte. Van zodra de jongere zijn aandeel in de feiten toegegeven had, kon namelijk verder gekeken worden naar hoe de schade hersteld kon worden. Wanneer er echter sprake was van weerstand of wanneer de jongere de feiten ontkende, kon er volgens één van hen niet tot verantwoordelijkheid gekomen worden. In dat proces naar verantwoordelijkheid opnemen bleek de vertrouwensband tussen de begeleider in de private voorziening en de jongere van groot belang.

Twee begeleiders uit de private voorzieningen benadrukken vervolgens het belang om tijdens dit proces ook rekening te houden met de persoon van de jongere zelf. Onder andere het sociaal-emotioneel functioneren en het verleden van jongere diende in acht genomen te worden.

[...] de gasten hebben vaak een eigen rugzak en er moet voldoende erkenning zijn voor de eigen rugzak vooraleer naar het slachtoffer of naar de maatschappij gekeken kan worden door hen. (FG private voorzieningen – participant 1)

Ook door de begeleiders van de gemeenschapsinstellingen werd het begrip verantwoordelijkheid casusspecifiek geïnterpreteerd. Naast de leeftijd van de jongere en de ernst van de feiten, werden mentale en cognitieve capaciteiten als de grootste hinderpalen bestempeld om tot verantwoordelijkheid te komen. Eén deelnemer met ervaring in de GES+-leefgroep verwijst hiervoor naar de

“persoonlijke achtergrond en rugzak” van deze jongeren waardoor verantwoordelijkheid er een moeilijk thema was.

Ik denk dat een jongere die heel zwak is, het concept verantwoordelijkheid niet goed snapt. Als ze uit een moeilijke thuissituatie komen moet je dit anders aanpakken dan bij gasten die het goed hebben. (FG gemeenschapsinstellingen – participant 4)

De medewerkers van de HCA-diensten geven aan dat ze naast het cognitief vermogen ook rekening hielden met de grootte van de financiële schade, de aard van de feiten, de leeftijd van de jongere en de gedrags- en emotionele problemen van een jongere.

Concluderend kan gesteld worden dat alle bevroegde doelgroepen belang hechten aan het aanspreken van de jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe. Het opnemen van verantwoordelijkheid wordt gezien als een proces waarin de bewustwording van de jongere over zijn aandeel in de gevolgen van het jeugddelict centraal staat. Het is echter telkens maatwerk, waarbij veel verschillende factoren in rekening moeten worden gebracht.

3.2.1.2 Indicator: *In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het jeugddelict (F.2.1.3.)*

Doelgroep: HCA-diensten, private voorzieningen en gemeenschapsinstellingen

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: focusgroepen met HCA-diensten, private voorzieningen en gemeenschapsinstellingen

Deze indicator kwam aan bod in de focusgroepen met de medewerkers van de HCA-diensten en medewerkers van de private voorzieningen.

Uit de focusgroep met HCA-medewerkers blijkt dat zij zo veel als mogelijk werkten rond het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict. Een HCA-medewerker geeft aan dat bijvoorbeeld aan de hand van een herstelgericht proces inzicht, inleving en erkenning kon worden bekomen en dat het doel hiervan een positieve progressie richting verantwoordelijkheid was. Hierbij wordt benadrukt dat het een onderdeel van het proces was dat de jongere zich inleefde in de feiten en uiteindelijk het gevoel had dat hij iets moest goedmaken. Wanneer de jongere een gemeenschapsdienst opgelegd kreeg, mocht hij volgens de meeste HCA-medewerkers mee beslissen over de werkplaats. Zij hielden rekening met zijn interesses om de kans op slagen te vergroten. Wat het leerproject betreft, geven enkele HCA-medewerkers eveneens aan dat de jongere inbreng had in de thema's die in de diepte aan bod kwamen, zonder honderd procent de inhoud te bepalen. De inbreng van de jongere was hierbij zeer belangrijk:

't Is een beetje streven naar proceseigenaar zijn ook voor de jongere, van voor een stuk jezelf tegen te komen van welke richting mijn dossier hier uitgaat. (FG HCA-diensten – participant 10)

In het geval van een gemeenschapsdienst werd er volgens enkele HCA-medewerkers minder gewerkt rond verantwoordelijkheid, omdat dit naar eigen zeggen voornamelijk een proces was met betrekking tot de jongere zelf en minder gaat over de schade ten aanzien van het slachtoffer. Eén van de HCA-medewerkers voegt toe dat de erkenning van de feiten niet teruggekoppeld werd naar de slachtoffers

en deze er dus niet van op de hoogte waren in welke mate de jongere zijn verantwoordelijkheid had opgenomen.

Er werd doorheen de verschillende instanties veel belang gehecht aan het initiatief van de jongere om stappen te ondernemen om de opgelegde maatregel tot een goed einde te brengen. Er werd bijvoorbeeld verwacht dat de jongere zelf contact opnam met de HCA-dienst wanneer hij een afspraak niet kon nakomen. Bij de uitwerking van de manier waarop de jongere zijn verantwoordelijkheid zou opnemen, werd wel rekening gehouden met de leeftijd, de cognitieve capaciteit, de thuissituatie van de jongere, de praktische omstandigheden en de ondersteuning die de jongere kreeg en of hij al dan niet in een instelling verbleef.

Tijdens de focusgroepen van de private voorzieningen en de gemeenschapsinstellingen kwam niet voor elke afzonderlijke interventie expliciet aan bod op welke manier gewerkt werd rond het opnemen van verantwoordelijkheid. Onder andere uit de resultaten weergegeven bij de vorige indicator (zie F.2.1.1) blijkt echter dat ook hier de jongeren ten eerste aangesproken werden op hun verantwoordelijkheid en vervolgens ondersteund werden in de uiteindelijke uitvoering van de initiatieven om verantwoordelijkheid op te nemen. Ook hier kan bijgevolg concluderend gesteld worden dat de uitvoeringsorganisaties in de mate van het mogelijke inzetten op het werken rond de verantwoordelijkheid van de jongere met betrekking tot de gevolgen van het jeugddelict.

3.2.1.3 Indicator: *De mate waarin jongeren zich aangesproken voelen op het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict en hun beleving hiervan (F.2.1.4.)*

Doelgroep: Jongeren

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: Focusgroepen met HCA- en GI-jongeren.

Wat het opnemen van de verantwoordelijkheid betreft, sprak de jeugdrechter een van de HCA-jongeren daarop aan. Een andere jongere vult aan dat voornamelijk de consulent dat deed, door te zeggen wat hij moest doen om zijn verantwoordelijkheid op te nemen. Deze jongeren legden zich hierbij neer en wilden hun verantwoordelijkheid opnemen voor de gevolgen van hun misdrijf. Om die verantwoordelijkheid op te nemen, vonden deze HCA-jongeren het belangrijk om hun fout toe te geven:

Je moet ook toegeven aan uw fouten. Als gij er niet meer onderuit kunt, beter geeft ge gewoon toe hé. (FG HCA – deelnemer 4)

Ze geven daar wel bij aan dat hoe sneller zij toegaven, hoe sneller ze hun straf kregen en ervan af waren. Het uitvoeren van de opgelegde straf is volgens de meeste jongeren evenwel de manier om hun verantwoordelijkheid op te nemen. Zo stelt een van de GI-jongeren dat het pas duidelijk werd wat hij moest doen eens de maatregel opgelegd werd.

Een plaatsing in de gemeenschapsinstelling is volgens de jongeren echter geen goede maatregel. Zo had een GI-jongere het gevoel dat hij zijn tijd verdeed en beaamt een andere dat de plaatsing hem niet vooruithielp. Daarenboven stellen enkele GI-jongeren dat geplaatste jongeren van elkaar leerden, doordat plegers van minder ernstige feiten (bv. diefstal) samenzaten met plegers van ernstigere feiten (bv. verkrachting). Een andere GI-jongere beaamt dat dealers elkaar leerden kennen en eveneens overgingen van soft drugs (bv. wiet) naar hard drugs (bv. cocaïne en speed).

Verder geven enkele GI-jongeren aan dat zij stappen wilden ondernemen om de schade ten aanzien van het slachtoffer te herstellen. Zo stuurde een van hen een brief naar het slachtoffer, wilde een andere zijn spijt betuigen tijdens de zitting en wilde een derde jongere met het slachtoffer in bemiddeling gaan. De jongeren kregen echter niet altijd inspraak in de wijze waarop zij hun verantwoordelijkheid zouden opnemen. Zo wilden twee GI-jongeren eveneens een brief sturen of in bemiddeling gaan, maar dat werd hen door de bemiddelingsdienst verhinderd:

Ik wou mijn excusesbrief naar ouders sturen. Ik heb dat voorgesteld. Die zeiden ook tegen mij 'gij hebt geen schuldgevoel. Gij bent een...' hoe zeiden die dat? (FG GI – Deelnemer 2)

Een gevaar voor de maatschappij. (FG GI – Deelnemer 4)

'Een gevaar voor de maatschappij en een heel arrogante jongen', zeiden die tegen mij. (FG GI – Deelnemer 2)

Daarnaast haalt een HCA-jongere aan dat hij een werkstraf voorstelde in plaats van huisarrest, maar hier werd niet in meegegaan. Een andere HCA-jongere kreeg de kans om iets voor te stellen, maar er werd daarmee geen rekening gehouden:

Mijn advocaat en consulent die zeggen 'ja dat is bespreekbaar' en zo, maar dan doe ik dat en dan komt er niks van. (FG HCA – deelnemer 4)

Tot slot stellen verschillende HCA- en GI-jongeren dat hun ouders meer op hun verantwoordelijkheid gewezen werden dan zichzelf. Zo geeft een van de GI-jongeren aan dat zijn vader verweten werd geen toezicht uit te oefenen en er niet van op de hoogte te zijn wat zijn zoon uitspookte. Diezelfde jongere snapte niet waarom zijn ouders zoiets verweten werd, terwijl hij degene was die in de fout ging. Daarnaast vond de jeugdrechter het volgens een HCA-jongere niet gepast dat zijn moeder huilde op de zitting, omdat het volgens de rechter ook haar fout was dat de jongere feiten gepleegd had.

3.3 Operationele doelstelling: Gedeelde, gedragen verantwoordelijkheid: minderjarigen dienen ondersteund te worden in het proces van 'groeien in verantwoordelijkheid' (F.3.)

3.3.1 Actie: Opnemen van verantwoordelijkheid door minderjarige delictplegers ontslaat ouders en opvoedingsverantwoordelijken niet van hun verantwoordelijkheid (F.3.1.)

3.3.1.1 Indicator: *Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich ondersteund voelen in de omgang met het gedrag van de betrokken jongere (F.3.1.1.)*

Doelgroep: Ouder(s)/ opvoedingsverantwoordelijke(n) wiens kind in aanraking kwam met het jeugdrechtsysteem

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met ouder(s)/ opvoedingsverantwoordelijke(n)

Ouder 1 ziet de gevolgen van het gepleegde misdrijf van haar minderjarige zoon als een proces waar ze samen door moesten. Er bleek echter weinig begeleiding en ondersteuning te zijn voor ouders, wat ervoor zorgde dat zij achterbleef in dat proces. Zij geeft aan dat zij voor zichzelf veel geïnvesteerd heeft in hulpverlening, maar benadrukt dat niet elke ouder dat doet: "Maar ik kan wel aannemen dat er heel veel ouders zijn die dat gewoon niet weten of niet doen (...) dat kan niet goed komen hé." (Ouder 1). Zij heeft het zowel over begeleiding en ondersteuning op vlak van procedure, als op vlak van hulpverlening. Beide ouders geven verder aan dat hulpverlening van negen tot vijf niet voldoende is, maar dat ze

ondersteuning nodig hebben op het moment dat er een crisissituatie is. Daarbij is het volgens hen belangrijk om geïnformeerd te worden over de verschillende instanties waarbij ze terecht kunnen, maar dat gebeurt weinig. Volgens Ouder 1 bestaan er zo veel diensten en worden er verschillende instanties opgericht, maar vind je hier als ouder de weg niet naartoe:

Ja en ge moet eens actief gaan opzoeken. Ge vindt gij uwe weg niet zé. Ik vond mijne weg toen ook niet.” (Ouder 1)

Volgens haar zou dit vanuit justitie moeten aangeboden worden, maar zij verwacht niet dat de focus van het nieuwe decreet daarop ligt. Dat zorgt ervoor dat ouders in de kou blijven staan.

Verder had één van de bevroegde ouders geen advocaat, maar wel een vertrouwenspersoon. Het betrof iemand die zij reeds lange tijd kende en met wie zij contact opnam op het moment dat haar zoon in aanraking kwam met justitie. Zij gaf deze persoon haar volle vertrouwen. Dit uitte zich in het feit dat er voorafgaand aan de zitting niets afgesproken werd en de vertrouwenspersoon het woord mocht nemen wanneer zij vond dat zij moest tussenkomen in naam van de ouder. Hoewel dit een belangrijke steunfiguur betrof, kon deze de ouder niet bijstaan op vlak van inhoud en procedure, omdat de vertrouwenspersoon geen jurist is. Toch gaf de ouder aan zeer blij te zijn dat zij een vertrouwenspersoon had die voor haar kon spreken:

“Ik zag mij dat zelf eigenlijk niet mogelijk om door de emotie en door ... Het is toch wel niet zo evident allemaal.” (Ouder 1).

Daarnaast blijkt de betrokkenheid bij de organisatie Oudersparticipatie een belangrijke steun te bieden. Zo geeft één van de ouders aan dat zij er veel deugd aan gehad heeft om met ouders te praten die in een gelijkaardige situatie zaten. Toch benadrukt zij dat dat losstaat van hulpverlening, omdat er niet ingegaan wordt op de individuele situatie van de ouders. De andere ouder haalt hier voornamelijk kracht uit doordat zij via Oudersparticipatie in contact komt met verschillende instanties die hulp vragen bij de opzet van hun werking:

Bijvoorbeeld ook instellingen die naar ons toe hier vragenlijsten sturen, die zeggen van ‘kijk, is dat duidelijk voor de ouders? Vinden jullie dat dat ook relevant is? Zijn dat de goeie vragen die we stellen aan de ouders?’. (Ouder 2)

Tot slot benadrukken beide ouders het belang van een ondersteunend netwerk. Dat blijkt echter niet vanzelfsprekend te zijn:

“Dus ge moet eigenlijk goed omringd zijn door iemand of door een aantal mensen, ofwel moet ge een beetje netwerk hebben waar dat ge echt op kunt steunen en dan op de gepaste moment de gepaste mens, want een netwerk, niet iedereen kan begeleiding doen of wil ondersteuning bieden (...).” (Ouder 1)

3.3.1.2 Indicator: *Mate waarin ouders/ opvoedingsverantwoordelijken zich aangesproken voelen op hun verantwoordelijkheid (F.3.1.2.)*

Doelgroep: Ouder(s)/ opvoedingsverantwoordelijke(n) wiens kind in aanraking kwam met het jeugdrechtsysteem

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met ouder(s)/ opvoedingsverantwoordelijke(n)

Beide ouders vinden het belangrijk dat hun zoon verantwoordelijkheid opneemt voor de feiten die hij gepleegd heeft. Volgens één van de bevroegde ouders beseffen jongeren niet wat de gevolgen zijn van

sommige dingen die ze doen en beslissingen die zij nemen. Zij is dan ook van mening dat het belangrijk is om hen van bij het begin te wijzen op die verantwoordelijkheid. Deze ouder legde eveneens een deel van die verantwoordelijkheid bij zichzelf. Zo stelde zij in vraag hoe zij in deze situatie terechtgekomen zijn en hoe dit had kunnen gebeuren. Op die manier zocht zij haar eigen verantwoordelijkheid hierin en probeerde zij daaraan te werken.

3.3.1.3 Indicator: *Ouders/opvoedingsverantwoordelijken zijn niet benaderd als falende individuen en er werd hen geen schuld toegekend (F.3.1.3.)*

Doelgroep: Ouder(s)/ opvoedingsverantwoordelijke(n)wiens kind in aanraking kwam met het jeugdrechtstelsel

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met ouder(s)/ opvoedingsverantwoordelijke(n)

Beide ouders werden op hun verantwoordelijkheid gewezen door de gerechtelijke actoren. De ene ouder geeft aan dat de schuld niet automatisch bij de ouders gelegd mocht worden, maar dat jeugdrechters dat wel vaak deden. Bij de ene ouder uitte dat zich in het feit dat zij niet betrokken werd bij de hele procedure:

Vanuit justitie krijg je 't gevoel dat je niet meetelt, heb ik altijd zo aangevoeld. (...) je hebt hier niks te zeggen, want anders zou de situatie niet zo gelopen zijn. (Ouder 1)

Deze ervaring wordt zowel door de jongeren als door de jeugdadvocaten bevestigd: ouders werden vaak op hun verantwoordelijkheid gewezen door de jeugdrechter.

3.3.2 Actie: Er is sprake van een gedeelde, gedragen verantwoordelijkheid.

Ouders/opvoedingsverantwoordelijken moeten betrokken worden in de opvolging van het antwoord (F.3.2.)

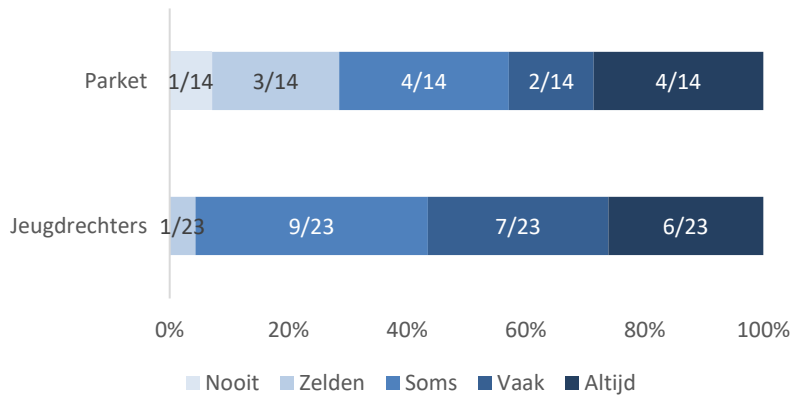
3.3.2.1 Indicator: *Professionelen betrekken ouders/ opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.1.)*

Doelgroep: OM, jeugdrechters, jeugdadvocaten, sociale dienst, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Onderzoeksdesign: Kwantitatief: online vragenlijst met OM, jeugdrechters en jeugdadvocaten
Kwalitatief: interviews met OM en focusgroepen met jeugdrechters, jeugdadvocaten, sociale dienst, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Deze indicator start vanuit de bevraging bij de gerechtelijke en uitvoeringsactoren en wordt aangevuld met het perspectief van de ouders.

Volgens verschillende actoren (SDJ, JA, HCA, GI, priv. VZ) startte de betrokkenheid van ouders bij het informeren over het verloop van de procedure. Verder geeft figuur 22 weer in welke mate de ouders of opvoedingsverantwoordelijken betrokken werden bij de keuze van afhandelingswijze. Dit thema werd niet bevraged bij de parketten-generaal. Zowel bij de jeugdrechters als bij de jeugdparquetmagistraten lopen de antwoorden uit elkaar.

Figuur 22 'Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de keuze van de afhandelingswijze' (frequentie)

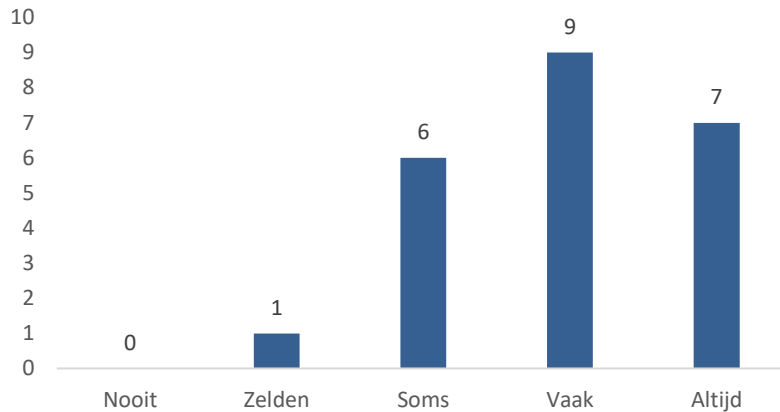
Hoewel de meeste jeugdparketmagistraten en jeugdrechters vooral focusten op de minderjarige verdachte, speelde voor velen de context van de jongere ook een rol in de keuze van afhandelingswijze. Beide actoren voerden soms een oriënterend gesprek met hen, luisterden naar hun inbreng en beoordeelden hun draagkracht. Wanneer zij van mening waren dat de context van de jongere onvoldoende ondersteuning bood, pasten sommigen hun keuze van afhandelingswijze aan. Het was daarbij doorslaggevend in de beslissing of de ouders afwezig dan wel betrokken waren bij hun zoon of dochter. Daardoor kwam het voor dat jongeren die gelijkaardige feiten pleegden een andere afhandeling kregen. Zowel de jeugdrechters als de jeugdparketmagistraten verwijzen daarbij naar het belang van een goede opvoeding en opvangnet.

Bij de beperkte afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het parket werden ouders eveneens betrokken: er werd hen een kopie van de waarschuwingsbrief bezorgd, het bemiddelingsvoorstel was eveneens aan hen gericht of ze werden samen met de minderjarige opgeroepen voor een herinnering aan de wet. Op dat moment werden de ouders ook aangesproken op hun verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld door te bevragen welke afspraken er intussen met hun kind gemaakt werd. Daarbij sluit aan dat jeugdrechters ouders responsabiliseerden, bijvoorbeeld door in vraag te stellen waar ze waren op het moment dat de jongere de feiten pleegde en wie de minderjarige in de toekomst in het oog zou houden.

De consulenten gaven de ouders inspraak in de maatregel die aan de jeugdrechter geadviseerd zou worden. Hoewel dat niet automatisch leidde tot een gezamenlijk gedragen voorstel, was het van belang dat de ouders een stukje de regie in handen konden nemen. Wat dat advies betreft, was het voor de consulenten eveneens van belang of de ouders al dan niet aanwezig waren op de zitting.

Wat de uitvoering van de maatregel betreft, geven zestien jeugdrechters aan de ouders of opvoedingsverantwoordelijken 'altijd' of 'vaak' te betrekken (zie figuur 23). Slechts een één van hen deed dat 'zelden' en geen enkele jeugdrechter deed dat 'nooit'.

Figuur 23 'Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de uitvoering van de opgelegde maatregel.' (frequentie, jeugdrechters, N = 23)

Tijdens de focusgroep verklaren de jeugdrechters dat zij benadrukten dat de maatregelen die opgelegd werden aan de jongeren ook implicaties hadden voor de ouders. Zij wezen hen erop dat de opgelegde maatregel verplicht was en dat de ouders ertoe moesten bijdragen om dat organisatorisch mogelijk te maken. Na het opleggen van de maatregel verliep de betrokkenheid van de ouders door de sociale dienst: ze werkten samen het praktische verloop uit en bekeken waar het spaak liep indien de uitvoering van de maatregel misliep. De ouders kregen een verantwoordelijkheid in de opvolging ervan. Zo verwachtten de consultants dat ouders hen ervan op de hoogte brachten wanneer hun kind niet naar school ging of zich niet aan het huisarrest hield.

Bij de HCA-diensten werd het gesprek met de ouders aangegaan wanneer zij het niet zagen zitten dat hun kind inging op het aanbod tot herstelbemiddeling. Tijdens het bemiddelingsproces was de rol van de ouders ten aanzien van het slachtoffer eveneens van belang. Zo geven verschillende HCA-medewerkers aan dat slachtoffers wilden weten welke straf de ouders reeds opgelegd hadden en hoe de ouders naar de feiten keken. Eén van hen spreekt daarbij over een dubbele loyauteit, waarbij de ouders enerzijds hun kind wilden beschermen, maar anderzijds verantwoordelijkheid en begrip wilden tonen ten aanzien van het slachtoffer. Ouders konden soms ook het bemiddelingsproces bemoeilijken, bijvoorbeeld wanneer er onenigheid was over een financiële schadevergoeding of er meerdere minderjarige verdachten betrokken waren bij de feiten. Bij de afronding van de herstelbemiddeling kregen de ouders – net als de jongeren – de kans om het afsluitend verslag na te lezen en aan te vullen.

Zowel de consultants als de medewerkers van de private voorzieningen vonden het belangrijk om de ouders te betrekken, aangezien zij een grote en duurzame impact op hun kinderen hebben. Doordat sommige ouders weinig interesse toonden of niet in gesprek wilden gaan met de begeleider, werd er verder gekeken naar andere steunfiguren waarbij de jongere terecht kon. De medewerkers van de private voorzieningen geven aan dat het betrekken van alle belangrijke personen de veiligheid verhoogde, omdat er meer openlijk gebeurde en er minder onder de radar bleef. Het kwam ook voor dat de jongere zelf niet wilde dat de ouders ingelicht werden; dan werd de samenwerking met de ouders beperkt tot het minimum.

Bij een plaatsing in de gemeenschapsinstelling werden de bel- en bezoekenmomenten gebruikt als gelegenheid om rechtstreeks contact te leggen met de ouders van de jongeren. Binnen de modules oriëntatie en time-out werd er minder met de context gewerkt dan in een begeleidingsmodule, door de aard en de korte termijn van de plaatsing. Wanneer het een begeleidingsmodule betrof, behoorde

concrete contextwerking tot het takenpakket van de individuele begeleider. Dat was niet beperkt tot het trajectoverleg; ouders werden ook betrokken tijdens een huisbezoek of een activiteit (bv. koken of een uitstap naar zee). Die momenten moesten bijdragen aan een nauwere band tussen ouders en begeleiders, zodat ouders vertrouwen kregen in het traject. Bij de beëindiging van de plaatsing werden ouders eveneens betrokken, aangezien zij het vanaf daar terug moesten overnemen. Volgens de GI-medewerkers hadden de consulenten daar een belangrijke taak in om samen met de jongere en zijn ouders richting te geven aan het verdere traject.

Ondanks de pogingen van de professionelen, geven beide bevraagde ouders aan dat zij in het algemeen te weinig betrokken werden, zowel op vlak van hulpverlening, als op vlak van procedure. Zij stellen dat er binnen het systeem iets ontbreekt om de ouders op een gelijkwaardige manier te betrekken en dat het afhangt van wie de betrokken actoren zijn en welke invulling zij geven aan hun rol. De ene ouder meende zich niet te herinneren dat zij op de zitting aan het woord gelaten werd. Ze stelt hierbij ook in vraag of er dan effectief geluisterd werd en er iets gedaan werd met haar inbreng. Zij voelde geen ruimte om zelf iets in te brengen; volgens haar kreeg voornamelijk de jeugdadvocaat het woord.

Bij het opleggen van de maatregel, hadden de ouders (en de minderjarige) eveneens weinig inspraak. Zo werd er niet afgetoetst of de maatregel haalbaar was en welke invloed dit zou hebben op het (gezins)leven van de minderjarige. Daarentegen werd de ene ouder bij de uitvoering van de maatregel binnen de voorziening wel betrokken. Zo werd zij uitgenodigd op het intakegesprek en vonden er verschillende gesprekken plaats om de situatie in kaart te brengen en te bekijken welke elementen aangepakt moesten worden. Doorheen de verblijfsperiode in de voorziening vonden er nog verschillende gesprekken plaats, waarbij telkens zijzelf, haar zoon, de individuele begeleider en de contextbegeleidster samenzaten. Daarnaast vond er éénmalig een één-op-één-gesprek plaats met de contextbegeleidster. Naar het einde toe werd de ouder eveneens betrokken bij de gesprekken waarde opties voor na het bereiken van de meerderjarigheid besproken werden. Die samenwerking was voor haar heel belangrijk. Bij de uitvoering van de maatregel, vond er volgens de ene ouder slechts één gesprek met de consulent van de sociale dienst plaats in drie jaar. Doordat er gesteld werd dat de jongere 'onder toezicht van de sociale dienst' staat, verwachtte zij echter dat er meer ondersteuning zou zijn. Tijdens dat eenmalige gesprek zat zij mee aan tafel en werd ze betrokken. Er werden voorwaarden gesteld en afspraken gemaakt met het oog op een terugkeer naar huis.

3.3.2.2 *Indicator: Mate waarin jongeren zich gesteund voelen door hun ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij de opvolging en uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.2.)*

Doelgroep: Jongeren die in aanraking kwamen met het jeugdrechtstelsel

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: focusgroepen met HCA- en GI-jongeren

Tijdens de focusgroep met de HCA-jongeren viel een grote stilte toen er gevraagd werd hoe zij het contact met hun ouders ervaarden gedurende het proces. Uiteindelijk haalt een jongere aan dat hij ver van huis geplaatst werd, waardoor zijn ouders niet vaak op bezoek konden komen.

Aangezien de HCA-jongeren stilvielen bij de vraag naar hun ouders, werd tijdens de focusgroep in de gemeenschapsinstelling gevraagd welke steunfiguren belangrijk waren doorheen het proces. Bij de meeste jongeren betrof dat de moeder. Eén van de GI-jongeren voegt hieraan toe dat zijn broertjes en zusjes een motivatie waren voor hem, omdat hij niet wilde dat zij ook geplaatst zouden worden. Door zijn best te doen om de opgelegde maatregel uit te voeren, wilde hij het goede voorbeeld geven.

4 Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie (G)

4.1 Operationele doelstelling: Communiceren in een begrijpbare taal: de gebruikte taal is duidelijk voor de jongere (G.1.)

4.1.1 Actie: Structureel garanderen dat professionelen over voldoende vaardigheden beschikken om te communiceren in een voor de jongere begrijpbare taal (G.1.1.)

4.1.1.1 *Indicator: De minderjarige begrijpt wat naar hem gecommuniceerd wordt, zowel verbaal als schriftelijk (G.1.1.2.)*

Doelgroep: Jongeren die in contact zijn gekomen met OM, jeugdrechters, jeugdadvocaten, de sociale dienst, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: focusgroepen met jongeren die in contact zijn gekomen met bovenstaande actoren

Op het vlak van het verloop van de procedure, stelt een GI-jongere dat de politie hem ervan op de hoogte bracht dat zij na het verhoor het parket zouden contacteren en hij vervolgens ofwel voorgeleid, ofwel vrijgelaten zou worden. Twee andere GI-jongeren stellen daarentegen dat zij geen informatie kregen omtrent de procedure tot zij voorgeleid werden. Tijdens de focusgroep met de HCA-jongeren komt eveneens aan bod dat zij pas geïnformeerd werden wanneer zij voor de jeugdrechter verschenen.

Volgens een van de GI-jongeren stelden op het moment van de zitting de verschillende aanwezigen zich voor. Twee andere jongeren wisten daarentegen niet wie de procureur was en wat zijn rol op de zitting was. Zo stelt de ene in vraag waarom de procureur daar aanwezig was en wist de andere pas wie de procureur was wanneer deze aan het woord was:

Ik wist niet eens wie mijn procureur was. Je hoort dat pas wanneer dat die praten. Je hoort aan de manier waarop dat die praat dat die tegen jou is. (FG GI – deelnemer 2)

Verder vraagt één van de GI-jongeren zich af hoe je kon zien wie de jeugdrechter is, aangezien alle actoren een toga droegen. Hierop reageert een andere jongere dat de jeugdrechter voorgesteld werd en stelt een derde jongere dat je de jeugdrechter kon herkennen doordat hij in het midden zat.

Wat het opnemen van de verantwoordelijkheid betreft, stelt een GI-jongere dat hij pas begreep wat daarmee bedoeld werd wanneer de maatregel opgelegd werd. Op dat moment werd het voor hem concreet wat hij moest doen om zijn verantwoordelijkheid op te nemen.

Tenslotte halen enkele GI-jongeren aan dat hun ouders geen Nederlands spraken en er in dat geval gebruik gemaakt werd van een tolk. Een van deze jongeren stelt echter dat een tolk niet altijd te vertrouwen is en hun woorden verdraaid werden. Twee jongeren merken daarnaast op dat hun broer soms meekwam om te vertalen wat er gezegd werd.

Wat de schriftelijke communicatie betreft, stelt een van de jongeren uit de gemeenschapsinstelling dat er vaak moeilijke woorden in de brieven stonden die hij niet begreep. Hij bleek bij niemand terecht te kunnen om daarover meer uitleg te krijgen of vragen te stellen. Verder haalt een HCA-jongere aan dat zijn voorwaarden opgesomd werden in de beschikking, maar er daarbij geen uitleg gegeven werd. In dezelfde lijn werd het blad met rechten volgens enkele HCA-jongeren hen toegeschoven om in de politiecel te lezen en kregen zij daar geen uitleg bij.

4.1.1.2 Indicator: *De context begrijpt wat er naar hen gecommuniceerd wordt (G.1.1.3.)*

Doelgroep: Ouders/opvoedingsverantwoordelijken en slachtoffers

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Wat volgt, kwam tot stand aan de hand van interviews met ouders. Die informatie wordt aangevuld met informatie uit de bevraging van de jongeren en professionele actoren.

De ouders gaven aan dat zij weinig betrokken werden, zowel op vlak van hulpverlening als op vlak van procedure. Zij stellen dat er binnen het systeem iets ontbreekt om de ouders op een gelijkwaardige manier te betrekken en dat het afhangt van wie de betrokken actoren zijn en welke invulling zij geven aan hun rol.

Bij het opleggen van de maatregel werd er bijvoorbeeld geen uitleg gegeven over het doel dat daarmee beoogd werd, waardoor het voor een ouder en haar zoon voornamelijk als straf ervaren werd.

De schriftelijke communicatie was wel veelal duidelijk. Daarin werd de opgelegde maatregel en de bijhorende termijn vermeld. Minder duidelijkheid was er betreffende de (beroeps)procedure.

Aangezien in de actuele nulmeting enkel interviews met ouders zijn afgenomen, kan geen uitspraak gedaan worden over het perspectief van slachtoffers.

Hoewel uit de bevraging van de actoren blijkt dat zij hun best deden om de jongeren zo goed als mogelijk te informeren en af te toetsen of zij alles begrepen hadden (zie 1.4.1.1.), komt dit niet zo over bij de jongeren. De GI- en HCA-jongeren geven aan dat de informatie over hun rechten en het verloop van de procedure niet altijd meegedeeld werd en dat zij niet altijd de mogelijkheid hadden om bijkomende vragen te stellen. Bovendien was dat volgens de jongeren afhankelijk van de persoon die zij voor zich hadden. Een gelijkaardig patroon wordt gevonden voor de context: verschillende actoren stellen dat zij hun best deden om de ouders te informeren op dezelfde manier als dat zij de jongere informeerden. Daarbij probeerden ze de informatie te geven in een taal die de context begreep (zelf overschakelen, officiële tolk, informele tolk of jongere als tolk). De bevragede ouders zijn daarentegen van mening dat zij weinig contact hadden met de actoren, en hadden dus niet het gevoel volwaardig geïnformeerd te worden.

5 Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie (I)

5.1 Operationele doelstelling: Het herstelgericht aanbod is een parallelle interventie waarbij, in tegenstelling tot het herstelrechtelijk aanbod, gefocust wordt op het resultaat, namelijk de relatie met het slachtoffer en de maatschappij herstellen en de jongere wijzen op zijn verantwoordelijkheid (I.2.)

5.1.1 **Actie:** Er is in elke fase plaats voor herstelgericht werken bij om het even welke interventie er gebeurt (I.2.1.)

5.1.1.1 **Indicator:** *Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie (I.2.1.4.)*

Doelgroep: HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: focusgroepen met medewerkers van HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Deze indicator kwam aan bod in de focusgroep met medewerkers van de HCA-diensten, de focusgroep met medewerkers van de gemeenschapsinstellingen en de focusgroep met medewerkers van de private voorzieningen.

‘Herstelgericht werken’ blijkt geen éénduidige invulling te krijgen en tot veel (semantische) discussies te leiden. In de focusgroep met de HCA-medewerkers werd dit onder andere benoemd als een proces van erkenning en inleving en als het focussen op de gevolgen van de feiten in plaats van op de dader zelf. Er werd eveneens een onderscheid gemaakt tussen ‘herstelgericht’, wat beschouwd werd als het vrijwillige aspect binnen bemiddeling, en ‘herstelrechtelijk’ dat verwees naar het gerechtelijke kader errond:

Herstelgericht is meer de filosofie die we willen verspreiden in de wereld, om herstelgericht te werken binnen een herstelrechtelijk kader. (FG HCA-diensten – participant 6)

De invulling van ‘herstel’ bleek duidelijker binnen bemiddeling en hergo, aangezien dit draait om twee partijen (verdachte en slachtoffer) en soms ook de ouders en de samenleving in het algemeen. Bovendien formuleerde de jongere binnen een hergo een engagement naar zichzelf, het slachtoffer en de maatschappij toe. De begripsinvulling van ‘herstel’ werd daarentegen anders ervaren in het geval van een gemeenschapsdienst of leerproject, ook al werd ook daar tijd vrijgemaakt om stil te staan bij (de gevolgen van de feiten voor) het slachtoffer en de mogelijkheden van herstel ten aanzien van zichzelf, de ouders en de bredere context.

Ik denk dat die polen bij alles wat we doen wel aan bod komen, maar 't hangt er een beetje van af bij welke afhandelingsmogelijkheid dat je zit, waar de nadruk ligt of waar de focus vooral ligt. (FG HCA-diensten – participant 8)

Ook de medewerkers van de gemeenschapsinstellingen vulden het begrip ‘herstelgericht werken’ verschillend in, bijvoorbeeld herstel als het opnemen van verantwoordelijkheid voor de aangerichte schade of het doen van een soort van schuldbekentenis. Er diende echter ook aandacht te zijn voor kleine signalen:

Het klinkt misschien onnozel, maar soms ben ik heel content dat er een gast afkomt met een heel lelijke tekening en dat hij zijn energie erin heeft gestoken. Dat zegt zoveel meer dan dat je die gast sorry laat zeggen, terwijl hij het eigenlijk niet kan. Je moet werken op maat, je aanpassen aan de jongere en dat herstel ook kunnen zien. (FG Gemeenschapsinstellingen – participant 6)

Verder blijkt dat er binnen de gemeenschapsinstellingen veel rond herstel gezegd en gedaan werd, maar dat er ruimte was om meer herstelgericht te werken aangezien dit vaak niet structureel in het programma zat, maar eerder occasioneel werd aangewend. Minder dan de helft van de jongeren in een gemeenschapsinstelling had tegelijkertijd een herstelrechtelijk traject lopen. Er moet echter wel rekening mee gehouden worden dat herstelgericht werken niet voor iedere jongere evident was.

Herstel is een beetje de hype van het moment, maar het schiet zijn doel voorbij als gasten er niet achter staan en dat zie ik wel vaak gebeuren. (FG Gemeenschapsinstellingen – participant 4)

Voor een herstelgericht aanbod werden hoofdzakelijk altijd dezelfde vaste diensten aangesproken. De HCA-diensten kwamen bijvoorbeeld zelf infosessies geven in de gemeenschapsinstellingen over hun project 'slachtoffer in beeld'. Ook werd er samengewerkt met het Vereffeningfonds, zodat jongeren zonder directe confrontatie met hun slachtoffer alsnog een vorm van herstel konden realiseren.

Wanneer er bij de private voorzieningen werd stilgestaan bij herstelgericht werken, lag de focus op het slachtofferperspectief. Er werd geprobeerd om na te denken wat het meeste helpend is voor alle partijen en hoe een begeleiding op maat van iedereen afzonderlijk kon worden geboden. De inhoud van het herstel moest niet altijd iets groots zijn, een brief of het inzetten op de talenten van de jongere kon voldoende zijn.

Bij incidenten binnen de leefgroep of een gezin, gaan we bekijken hoe deze kunnen worden hersteld (naar een collega, ouders, broers en zussen ...) dan gaan we wel met de jongeren kijken op welke manier er herstel kan zijn. (FG private voorzieningen – participant 6)

Enkele medewerkers van de private voorzieningen gaven aan dat ze systematisch nagingen of de jongere herstelmaatregelen had opgelegd gekregen en of de jongere deze dan ook naleefde. De meeste jongeren die begeleid werden door de deelnemers hadden gelijktijdig een HCA-aanbod lopen. De nadruk op herstel vond dan vooral plaats tijdens de gesprekken met de HCA-diensten.

Uit de focusgroepen blijkt dat er zowel terminologisch als qua invulling geen eenduidigheid bestaat over herstelrecht en herstelgericht werken. Het herstel betreft de schade die het delict heeft veroorzaakt ten aanzien van het slachtoffer, maar is uit te bereiden naar schade ten aanzien van de maatschappij. Verder wordt ook geregeld het relationele herstel (bv. met ouders en leefomgeving) en zelfs het 'eigen' herstel (van de jongere zelf) aangekaart. Op die wijze herstelgericht werken is iets wat doorheen alle mogelijke antwoorden en reacties op jeugddelicten aan bod kan (of moet) komen.

6 Evidence based werken (K)

6.1 Operationele doelstelling: Evidence based werken als basisprincipe: er wordt gestreefd naar een aanpak met effectieve gevolgen, die nadien ook blijvend zijn (K.1.)

6.1.1 **Actie:** Het aanbod aan antwoorden houdt rekening met recente wetenschappelijke inzichten en speelt in op de actuele noden (K.1.2.)

6.1.1.1 **Indicator:** OM, JR en SD houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties (K.1.2.2.)

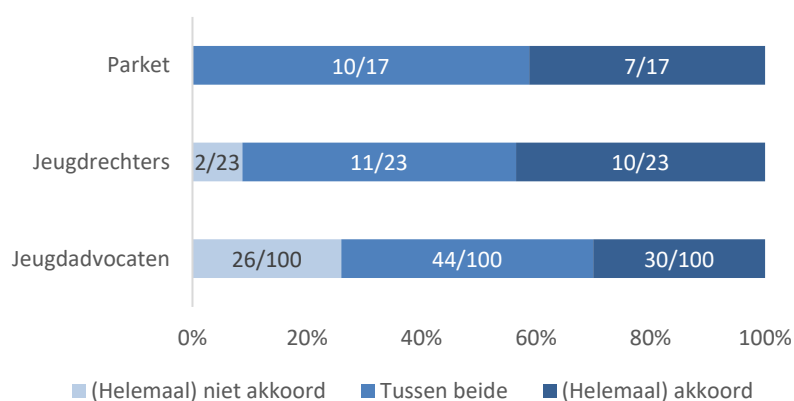
Doelgroep: Openbaar ministerie, jeugdrechters, jeugdadvocaten en consulenten van de sociale dienst

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: interviews en focusgroepen met Openbaar ministerie, jeugdrechters, jeugdadvocaten en consulenten van de sociale dienst

Kwantitatief: online vragenlijst met openbaar ministerie en jeugdrechters

Deze indicator kwam aan bod in de kwantitatieve bevraging van de parketmagistraten, jeugdrechters en jeugdadvocaten, de focusgroep met de jeugdrechters, de focusgroep met de jeugdadvocaten, de focusgroepen met de consulenten van de sociale dienst en de interviews met de parketmagistraten.

Uit figuur 24 blijkt dat weinig parketmagistraten, jeugdrechters en jeugdadvocaten aangeven niet of nauwelijks op de hoogte te zijn van de wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van reacties. De meesten van hen positioneren zich 'tussen beide'.

Figuur 24 'Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.' (frequentie)

Zowel de parketmagistraten, de jeugdrechters, de jeugdadvocaten als de consulenten van de sociale dienst geven tijdens de focusgroepen aan dat ze niet genoeg op de hoogte waren van de wetenschappelijke inzichten. Het hebben van te weinig tijd om actief met deze zoektocht bezig te zijn, werd door de vier doelgroepen als voornaamste reden aangehaald.

De jeugdparquetmagistraten en de jeugdrechters zouden bijkomend graag weten of wat ze aanvoelen ook bevestigd wordt in de wetenschap, in plaats van louter te beslissen op basis van hun ervaring.

Bijvoorbeeld wat doet cannabis met jonge hersenen. Wij zeiden 'je zou eens moeten weten wat dat doet met je hersenen', omdat wij dat ooit ergens hadden opgevangen, maar ik heb daar nog nooit een studiedag over gevolgd of kunnen volgen. (Interviews OM – participant 10)

Verschillende participanten namen tussendoor of in hun vrije tijd interessante artikelen, boeken en zaken via de media (zoals Twitter, Sociaal.Net) door. Nuttige teksten werden vervolgens doorgestuurd naar de collega's. Er wordt ook verwezen naar een platform via de Unie van Jeugdmagistraten, waarop informatie kon worden gedeeld. Daarnaast werd er wel eens naar studies gerefereerd op overlegmomenten met bepaalde hulpverlening, vooral door de HCA-diensten. Verder verdeelde één van de jeugdparquetmagistraten soms nuttige bijdragen onder de collega's met de opdracht om het te lezen en op een sectievergadering uiteen te zetten. Het werd zo georganiseerd, omwille van de werkdruk.

Vragen aan iedereen of ze dat lezen... Ze kregen hun dossiers nog niet gelezen. Je moest het op die manier doen, want anders ging het niet. (Interviews OM – participant 4)

Twee parketmagistraten verwijzen vervolgens naar de mogelijke kruisbestuiving tussen wetenschap en praktijk. Eén parketcriminoloog suggereerde bijvoorbeeld onderwerpen voor masterproeven aan de universiteiten, waarvan achteraf kennis werd teruggekoppeld. Zo kon de praktijkervaring verbreed worden met wetenschappelijke inzichten. De jeugdrechters zien het echter als de taak van de universiteiten om de relevante studies rechtstreeks aan hen aan te reiken. Het is volgens hen dan ook belangrijk om te weten wie de belangrijke stakeholders zijn in bepaalde onderzoeksgebieden. De samenwerking tussen praktijk en de academische wereld kon daarnaast beter: er moet meer ingezet worden op de vertaling van het academische onderzoek zodat het ook concreet en toegankelijk wordt voor de praktijk. De parketmagistraten en jeugdrechters waren ook kritisch over studiedagen. Een infomoment maakt volgens de parketmagistraten slechts een meerwaarde zodra het juridische luik en het sociaalwetenschappelijke luik worden gecombineerd.

Het IGO spitste zich op dat vlak meer toe op het juridische. De studiedagen die werden georganiseerd vanuit de hulpverlening vond ik soms teveel benaderd enkel en alleen vanuit die hulpverlening. Ik zou het echt wel een meerwaarde vinden mocht het zowel vanuit justitie als hulpverlening samen worden georganiseerd. Naar jeugdbescherming vond ik het altijd te eenzijdig. Dus daar bleef ik wel een beetje op mijn honger zitten en het is eigenlijk wel nodig in de jeugdbescherming hé, dat die kennis wordt gecombineerd. (Interviews OM – participant 10)

Voor de jeugdrechters was een studiedag pas geslaagd wanneer de informatie die gegeven wordt onmiddellijk vertaald kon worden naar de jongeren die onder het toezicht van de jeugdrechter staan. De informatie van de studiedag moest ook aangepast zijn aan het doelpubliek:

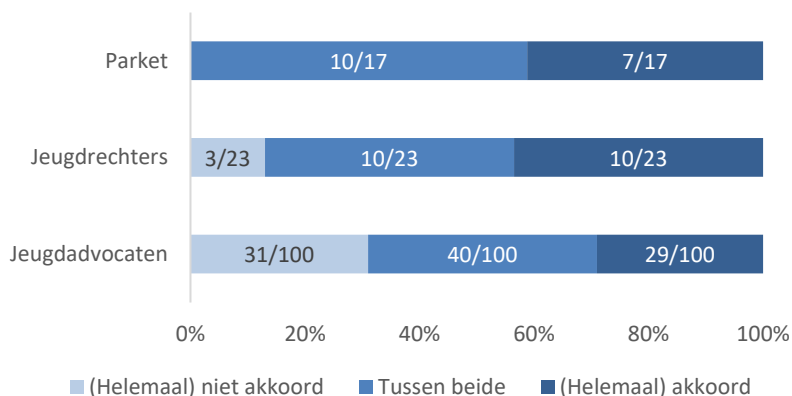
Het is jammer als tijdens de studiedag tijd wordt besteed aan het uitleggen van het verschil tussen MOF en VOS. (FG jeugdrechters – participant 1)

De jeugdadvocaten geven aan dat er wel mogelijkheden waren om zich bij te scholen, maar dat ze zelf konden kiezen in welke thema's en ze niet veel punten moeten opnemen voor verplichte bijscholingen, waardoor het niet vaak voorkwam dat ze een bijkomende opleiding volgen. Ook de consultants van de sociale dienst geven aan na een studiedag te weinig tijd te hebben om die informatie bewust toe te passen:

Je hebt gewoon de tijd niet om te transfereren, want de lesdag of de opleidingsdag is gepasseerd, je doet je mails open en hup, je bent weer vertrokken. (FG1 sociale dienst – participant 3)

Wat het rekening houden met de wetenschappelijke inzichten betreft, positioneren de meeste jeugdparketmagistraten, jeugdrechters en jeugdadvocaten zich opnieuw 'tussen beide' (zie figuur 25).

Figuur 25 'Ik hield rekening met de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.' (frequentie)

De consulenten stellen eveneens dat zij beperkte kennis hadden van wetenschappelijk onderzoek. Zij vonden een verwijzing naar wetenschappelijk onderzoek wel nuttig om jongeren te wijzen op het belang van een maatregel. Ook wanneer uit wetenschappelijk onderzoek zou blijken dat de ene maatregel meer impact heeft dan een andere, zou daarmee ook rekening gehouden worden in het advies aan de jeugdrechter. Daarentegen wordt gesteld door de consulenten dat elke situatie uniek is, en er dus geen zekerheid is dat een bepaald wetenschappelijk inzicht van toepassing is op een specifieke jongere. Het is dan ook niet altijd makkelijk om de relevantie van een onderzoek in te schatten:

Wetenschappelijk onderzoek is ook altijd dubbel, want bij heel veel wetenschappelijke onderzoeken kan je er veel wetenschappelijke onderzoeken naast zetten die compleet het tegenovergestelde [zeggen]... En dan moet je al heel goed weten 'wie heeft er dat gedaan over hoeveel? Wat is de relevantie ervan?' (FG2 sociale dienst – participant 3)

6.1.1.2 **Indicator:** HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten (K.1.2.3.)

Doelgroep: HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Onderzoeksdesign: Kwalitatief: focusgroepen met medewerkers van HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Deze indicator kwam aan bod in de focusgroep met medewerkers van de HCA-diensten, de focusgroep met medewerkers van de gemeenschapsinstellingen en de focusgroep met medewerkers van de private voorzieningen.

De medewerkers van de HCA-diensten geven aan de wetenschappelijke inzichten te halen uit kranten, uit vakliteratuur doorgestuurd door collega's binnen het team of uit bepaalde onderzoeksprojecten waaraan de HCA-diensten deelnamen. Uit één van deze projecten kwam bijvoorbeeld een werkgroep voort:

Elk jaar wordt er een ander thema gebracht en in 't begin waren dat dan thema's die uit dat onderzoek kwamen, en nu kiezen wij eigenlijk, staat dat los van dat onderzoek, maar is dat wel het moment geweest om tussen onze drie diensten [informatie] uit te wisselen rond iets van de praktijk. (FG HCA-diensten – participant 9)

Voor studiedagen bleken niet alle HCA-diensten veel budget vrij te maken. De medewerkers van de gemeenschapsinstellingen ontvingen wel uitnodigingen voor studiedagen, maar ook de hoge werkdruk vormde een belemmerende factor om hier effectief naartoe te gaan.

Verder bleken HCA-diensten met een VTO-beleid⁵⁷ voor andere HCA-diensten een inspiratiebron om hun eigen beleid te herwerken. De meerwaarde van het organiseren van het coördinatorenoverleg, waarbij de focus zou liggen op afstemming zodat de verschillende diensten op één lijn zaten, werd hier benadrukt. Ook bij de gemeenschapsinstellingen is er een VTO-werkgroep binnen hun werking die instond voor trainingen en opleidingen van het personeel. Jaarlijks werd er één thema uitgekozen om (wetenschappelijk) rond te werken. Verder werd eveneens gesproken over een 'theoretisch bad' voor nieuw personeel. Zij werden op die manier onderwezen over de belangrijkste pijlers van de gemeenschapsinstelling, de methodieken, enzovoort. Daarnaast werd het belang van terugkoppeling van informatie van studiedagen naar andere leefgroepen of teamcoördinatoren ook beaamd door de medewerkers van de private voorzieningen.

De medewerkers van de private voorzieningen benadrukten verder dat ze eerder *practice based* dan *evidence based* werkten. Er wordt wel gewezen op de meerwaarde van een verbeterde samenwerking tussen de praktijk en de wetenschappelijke wereld, ten eerste omdat het niet duidelijk is welke *evidence based* praktijken er allemaal bestaan en ten tweede om samen tot nieuwe initiatieven te komen.

Er komen veel goede ideeën naar boven voor nieuwe ontwikkelingen en nieuwe modellen. Moest je met uw goed idee snelle toegang hebben tot onderzoekers, dan kunnen ze dat ontwikkelen. We willen onze input geven, beetje richting geven. (FG private voorzieningen – participant 3)

Wat de kennis over wetenschappelijke inzichten betreft, blijkt dat er nog een parcours af te leggen valt. Dat betreft zowel de gerichte valorisatie van en communicatie over wetenschappelijk onderzoek, als het creëren van tijd, ruimte en middelen bij alle actoren om daar zicht op te krijgen en om de concrete betekenis ervan voor hun dagelijkse werking en keuzes op een passende manier te integreren.

---

⁵⁷ Beleid met betrekking tot Vorming, Training en Opleiding

7 De nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet

Doelgroep: OM, jeugdadvocaten, jeugdrechters, HCA-medewerkers, sociale dienst, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Onderzoeksdesign: Kwantitatief: vragenlijst met OM, jeugdadvocaten, jeugdrechters, HCA-medewerkers, sociale dienst, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Onderstaande resultaten kwamen tot stand aan de hand van een kwantitatieve bevraging. Er werden vijftien stellingen met betrekking tot de belangrijkste nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet toegevoegd aan de online bevraging bij de jeugdadvocaten en de jeugdrechters. Bij de overige doelgroepen werd de vragenlijst schriftelijk ingevuld na afloop van de interviews en focusgroepen. In de kwantitatieve bevraging werd ruimte gelaten om opmerkingen toe te voegen. Tijdens de focusgroepen werd ook, indien er daarvoor nog tijd was, na het invullen van de vragenlijst gevraagd op welke aspecten de participanten dieper wilden ingaan. Er volgde dus geen kwalitatieve bespreking van alle aspecten bij alle actoren.

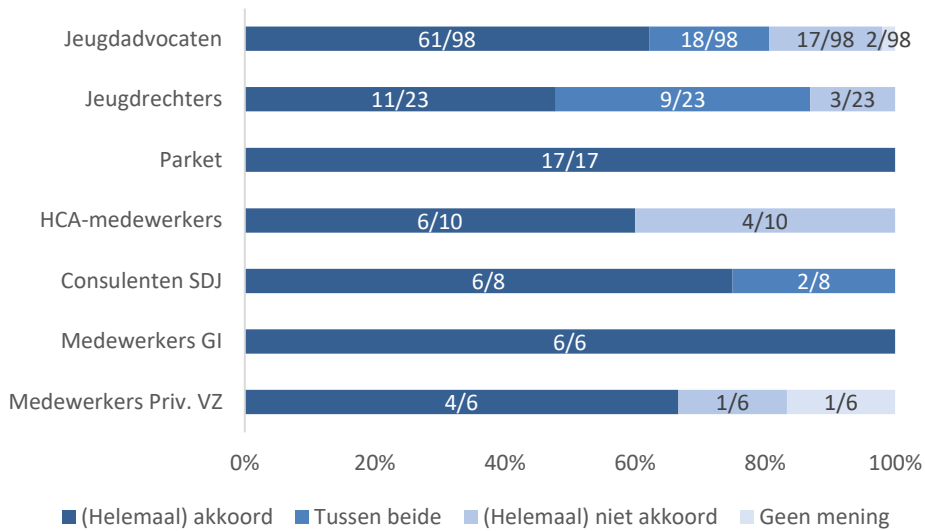
Vooreerst komen veertien specifieke aspecten aan bod, gevolgd door de resultaten met betrekking tot de vraag of het nieuwe decreet in het algemeen een vooruitgang is ten opzichte van het oude systeem. Per stelling wordt de respons van de verschillende doelgroepen met elkaar vergeleken.⁵⁸ Deze gegevens worden aangevuld met extra informatie uit de interviews en focusgroepen. Doordat de steekproefgrootte erg verschilt naargelang de doelgroep, moeten de figuren genuanceerd worden bekeken. De verdeling binnen een bepaalde doelgroep is in een oogopslag zichtbaar (bv. meerderheid, minderheid, de helft), maar gelet op de grote verschillen in aantal respondenten worden telkens de proporties weergegeven, niet de percentages. Daardoor is het duidelijk dat het bij sommige doelgroepen over een beperkt aantal individuen gaat.⁵⁹

1. Uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie

De eerste stelling peilt naar de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie (zie figuur 26). In lijn met de verwachtingen, gaan alle parketmagistraten (helemaal) akkoord met deze uitbreiding. Voor de medewerkers van de gemeenschapsinstellingen worden gelijkaardige resultaten gevonden. Van de overige actoren gaat telkens meer dan de helft '(helemaal) akkoord' met deze uitbreiding. Slechts een kleine minderheid van de jeugdadvocaten, jeugdrechters, HCA-medewerkers en medewerkers van de private voorzieningen gaan '(helemaal) niet akkoord'.

⁵⁸ Voor een meer gedetailleerde beschrijving van deze resultaten per actor verwijzen we naar de detailrapporten en bijlagen.

⁵⁹ Jeugdadvocaten N = 98; Jeugdrechters N = 23; Parket N = 17; HCA-medewerkers N = 10; Consulents SDJ N = 8; Medewerkers GI N = 6; Medewerkers private voorzieningen N = 6.

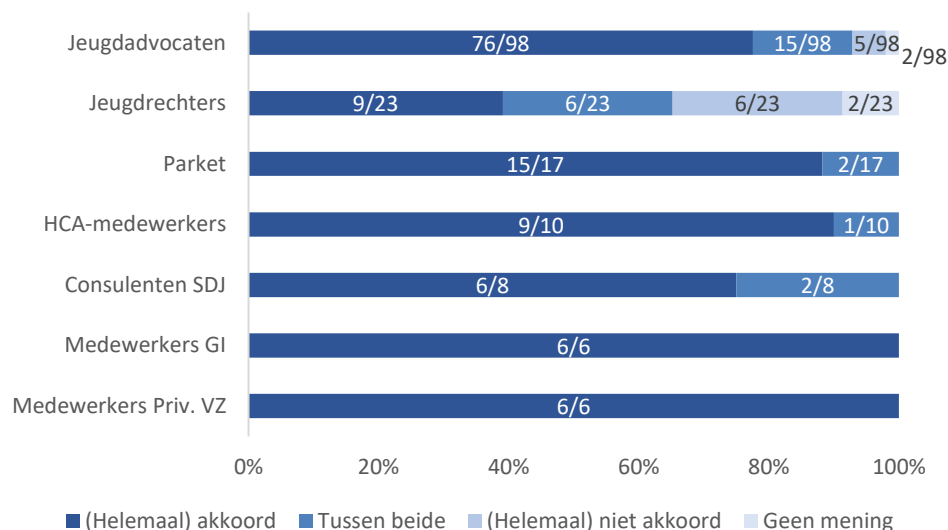

Figuur 26 'Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie.' (frequentie)

De jeugdparketmagistraten geven tijdens de interviews verschillende argumenten waarom ze voorstander zijn van de uitbreiding: ze kunnen meer op maat van de minderjarigen werken, aangezien ze ook meer kunnen differentiëren; diverse projecten en handelingswijzen die reeds gangbaar waren, worden geofficialiseerd; een zwaarwichtige procedure voor de jeugdrechter kan vermeden worden. Eén jeugdparketmagistraat ziet de nieuwe afhandelingsmogelijkheden daarentegen als een reactie op dossiers die hij voordien met spijt in het hart moest seponeren. Het Parket-Generaal stelt dat de tijd zal moeten uitwijzen of de uitbreiding zal leiden tot *net widening* en dat de vertaling naar de praktijk zal afhangen van middelen. Deze uitbreiding van bevoegdheden veronderstelt immers ook een uitbreiding van mensen en middelen.

2. Invoering van het positief project

Bijna alle respondenten gaan (helemaal) akkoord met de invoering van het positief project (zie figuur 27). Hoewel een grote meerderheid van de jeugdadvocaten deze mening deelt, geven respectievelijk 15, 5 en 2 van hen 'tussen beide', '(helemaal) niet akkoord' en 'geen mening' aan. Bij de jeugdrechters zijn de antwoorden nog meer verdeeld en is slechts een minderheid voorstander van de invoering van het positief project.

Figuur 27 'Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.' (frequentie)

De resultaten uit de kwantitatieve bevraging worden bevestigd tijdens de interviews met het parket, alsook tijdens de focusgroep met de medewerkers van de private voorzieningen: de invoering van het positief project (alsook de voorrang die gegeven wordt aan de herstelrechtelijke afhandeling) wordt gezien als een manier waarop de jongere zijn stem kan laten gelden. Er heerst wel bezorgdheid over de rechtspositie van de minderjarige, waarbij de medewerkers hopen dat er steeds een jeugdadvocaat aanwezig zal zijn om deze te waarborgen. Twee jeugdparquetmagistraten verwijzen echter naar het geschreven project, dat nooit een succes is geweest. In theorie zijn zij wel voorstander van het positief project, maar ze vrezen dat het in de praktijk niet zo'n vaart gaat lopen.

Ondanks het feit dat de meeste HCA-medewerkers voorstander zijn van het positief project, komen er tijdens de focusgroep een aantal bekommernissen aan bod. Volgens hen is het namelijk niet duidelijk hoe het positief project zich verhoudt tot de andere afhandelingsmogelijkheden. Het betreft hier vooral de verhouding met herstelbemiddeling, omdat het positief project op parketniveau kan leiden tot een verval van strafvordering. Een deelnemer vreest dat de combinatie van het positief project en herstelbemiddeling ertoe zal leiden dat advocaten de herstelbemiddeling vroegtijdig willen stopzetten wanneer het positief project succesvol afgerond is, omdat de feiten in dat geval geseponeerd worden. Enkele deelnemers vermelden dat het positief project parallel kan lopen aan het herstelaanbod, omdat er nog herstel geboden kan worden wanneer het slachtoffer niet wil deelnemen aan de bemiddeling. Bovendien haalt een HCA-medewerker aan dat het positief project soms opgelegd wordt in combinatie met een gemeenschapsdienst en een leerproject, terwijl dit eigenlijk niet mag. Een leerproject kan in principe wel een onderdeel zijn van een positief project, en onder voorwaarden ook bijkomend worden gesubsidieerd, maar deze mogelijkheid werd niet verder besproken tijdens de focusgroep. Er heerst dus enige onduidelijkheid rond de integratie van het positief project in het aanbod van de herstelgerichte processen.

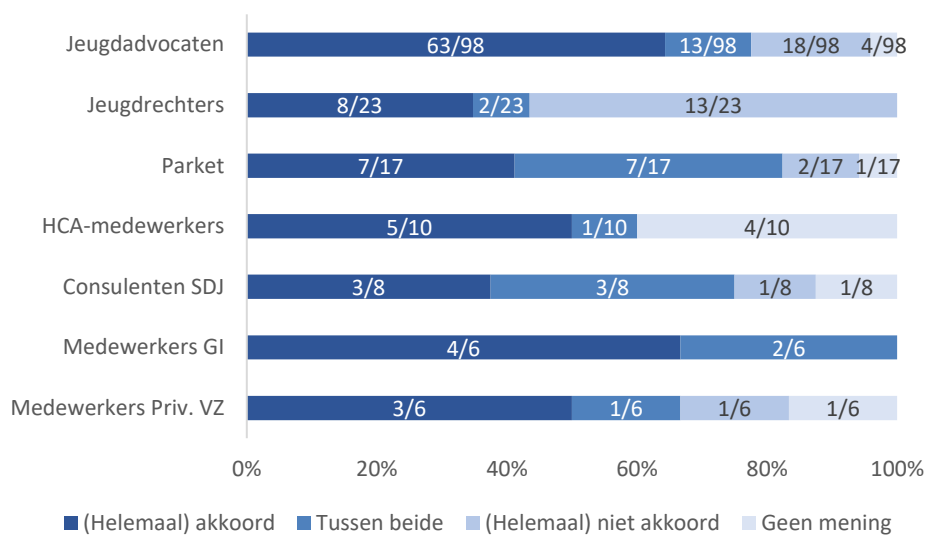
Verder vermelden enkele HCA-medewerkers hoe hun jeugdrechters naar het positief project kijken. Zo geeft één van hen aan dat de jeugdrechters het positief project niet zullen aanbieden, wat bepaald wordt door een andere HCA-medewerker. Zij verklaart dit door het feit dat de jeugdrechters vinden dat dit aanbod op parketniveau moet gebeuren. Hiertegenover stelt een andere deelnemer dat de procureurs binnen haar regio grote voorstander zijn van herstelbemiddeling en niet weten wat ze met

het positief project moeten doen. De HCA-medewerkers concluderen dat zowel de verwijzers als zichzelf nog zoekende zijn naar de correcte werking van het positief project.

Wat de consultants betreft, is het opvallend dat enkelen van hen tijdens het invullen van de vragenlijst vragen wat het positief project is. Wanneer een andere consultant hierbij de vergelijking maakt met het geschreven project, reageren zij dat ze dit ook niet kennen.

3. Gescheiden trajecten

Figuur 28 geeft weer in welke mate de actoren voorstander zijn van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten. Minstens de helft van de actoren die werkzaam zijn binnen een uitvoeringsorganisatie gaat '(helemaal) akkoord' met deze keuze (HCA, GI, Priv. VZ). Daarentegen is een minderheid van de gerechtelijke actoren hier voorstander van (JR, OM, SDJ), met uitzondering van de jeugdadvocaten. Opvallend is dat de helft van de jeugdrechters (helemaal) geen voorstander is van de gescheiden trajecten.

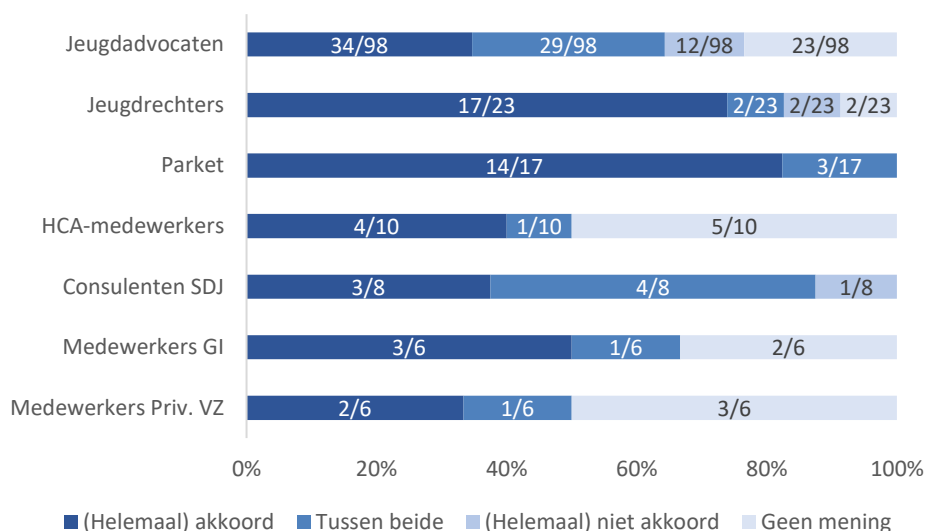

Figuur 28 'Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).' (frequentie)

Tijdens de focusgroepen uiten de consultants voornamelijk hun bezorgdheid over de keuze van de gescheiden trajecten in MOF- en VOS-dossiers. Volgens hen komt het niet vaak voor dat minderjarigen een misdrijf plegen en er verder niets aan de hand is. Eén van deze consultants stelt hierbij in vraag waarom een dossier op rechtbankniveau zou komen wanneer het een zuivere MOF is. Hij is namelijk van mening dat dit zaken zijn die vroeger in de minne geregeld werden. Verschillende consultants geven verder aan dat zij automatisch op het VOS-traject komen, door tijdens het maatschappelijk onderzoek in het kader van een MOF een diepgaand gesprek aan te gaan. Dit sluit aan bij de mening van een medewerker van de private voorzieningen, die stelt dat ze in de toekomst zullen blijven focussen op de VOS-elementen die naar boven komen in een MOF-dossier. Een van de jeugdadvocaten voegt na afloop van de online bevraging eveneens toe dat er begeleiding moet zijn voor jongeren op alle vlakken en er soms geen goed aan gedaan wordt om beide aspecten uit elkaar te halen. Dit kan namelijk tot juridisch-technische problemen leiden bij het opleggen van maatregelen. Een GI-medewerker gelooft evenmin dat een scheiding tussen MOF en VOS in de praktijk even mooi zal verlopen als op papier.

4. Derde vorderingsgrond

Meer dan de helft van de jeugdrechtshouders en parketmagistraten is voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond (zie figuur 29). Dat is slechts voor een minderheid van de jeugdadvocaten het geval, waarbij de antwoorden meer verdeeld zijn. Verder gaat telkens (iets minder dan) de helft van de HCA-medewerkers, consultants, GI-medewerkers en medewerkers van de private voorzieningen '(helemaal) akkoord' met de invoering van de derde vorderingsgrond. Een (relatief) aanzienlijk deel van deze actoren geeft 'tussen beide' of 'geen mening' aan.

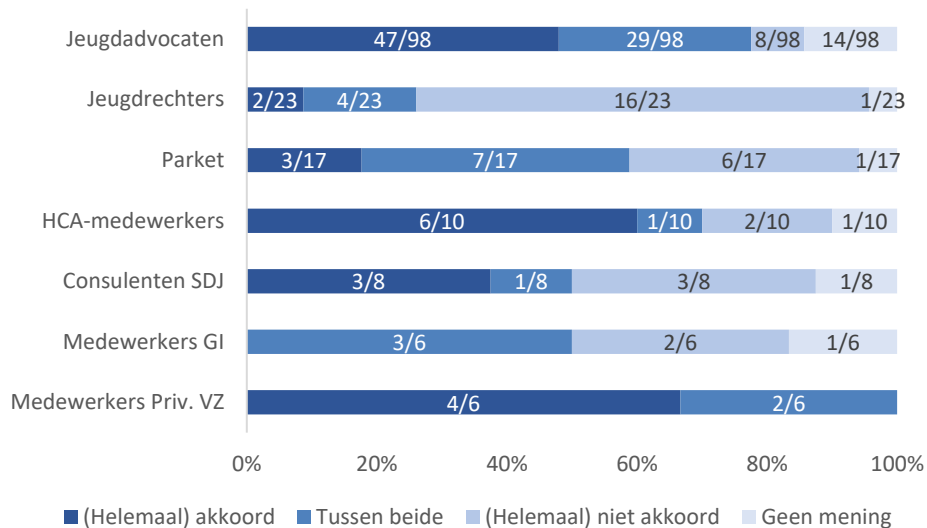

Figuur 29 'Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.' (frequentie)

De twee jeugdrechtshouders die deelnamen aan de focusgroep geven aan dat de derde vorderingsgrond verwarrend is voor de betrokkenen, omdat er zowel een MOF- als VOS-dossier geopend wordt voor dezelfde minderjarige. Een consultant van de sociale dienst stelt tijdens de focusgroep dat hij de derde vorderingsgrond intussen reeds twee keer ingeroepen heeft, omdat het traject anders vastliep. Je kan omwille van de gescheiden trajecten namelijk niet langer jongeren aanmelden voor bepaalde hulpverleningsvormen vanuit een MOF-dossier. Een andere consultant geeft aan dat de derde vorderingsgrond ervoor zorgt dat het dossier meteen naar de jeugdrechtbank toegenomen wordt.

5. Herziening (afschaffing van artikel 60 Jeugdbeschermingsdecreet)

Het is opvallend dat enkel een meerderheid van de HCA-medewerkers en medewerkers van de private voorzieningen er voorstander van is dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (zie figuur 30). Voor de jeugdadvocaten betreft dit iets minder dan de helft en de meningen van de overige actoren zijn verdeeld. Een meerderheid van de jeugdrechters gaat hier ‘(helemaal) niet akkoord’ mee. In het geval van de parketmagistraten, consulenten en medewerkers van de gemeenschapsinstellingen gaat een groot deel van de respons uit naar ‘tussen beide’ en ‘(helemaal) niet akkoord’.

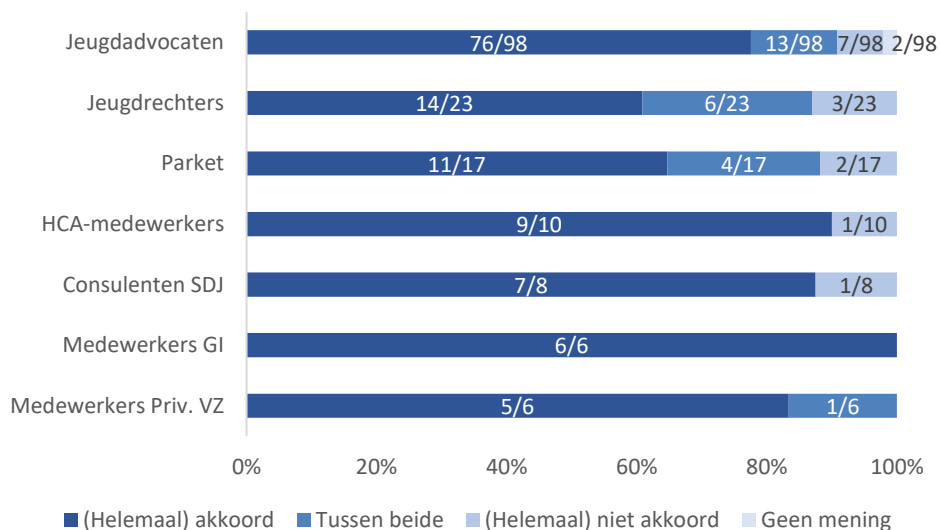
Figuur 30 ‘Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing art. 60 Jeugdbeschermingswet).’ (frequentie)

Tijdens de focusgroep benadrukken twee consulenten dat ze hier helemaal niet akkoord mee gaan. Eén van hen verduidelijkt dat voornamelijk de termijnen van de gemeenschapsinstellingen ‘aan een aantal realiteiten voorbijgaan’.

6. Gesloten plaatsing start altijd met een oriëntatie

Figuur 31 geeft weer in welke mate de actoren er akkoord mee gaan dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie. Voor alle actoren geldt dat het grootste deel van de respondenten hier voorstander van is. Bovendien gaan alle medewerkers van de gemeenschapsinstellingen hier '(helemaal) akkoord' mee en is geen enkele medewerker van de private voorzieningen hier geen voorstander van.

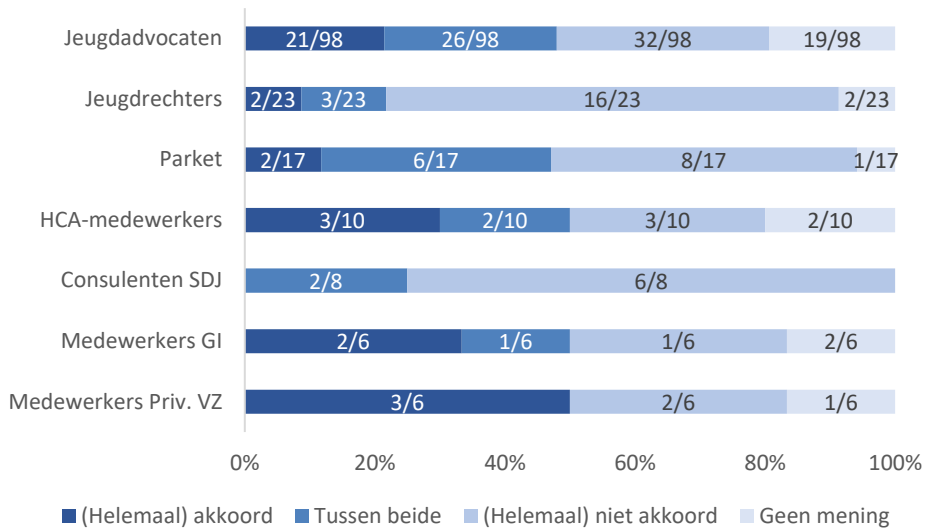

Figuur 31 'Ik ben er voorstander van dat gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.' (frequentie)

Tijdens de focusgroep benoemt een HCA-medewerker de oriëntatie als een risicoanalyse, waaraan een andere deelnemer toevoegt dat voorstander zijn van deze oriëntatie, een geloof in de risicoanalyse impliceert. Enkele anderen zien de oriëntatie daarentegen als meer dan een risicoanalyse, aangezien de jongeren een maand lang geobserveerd worden.

7. MOF-jongeren niet langer in een private instelling

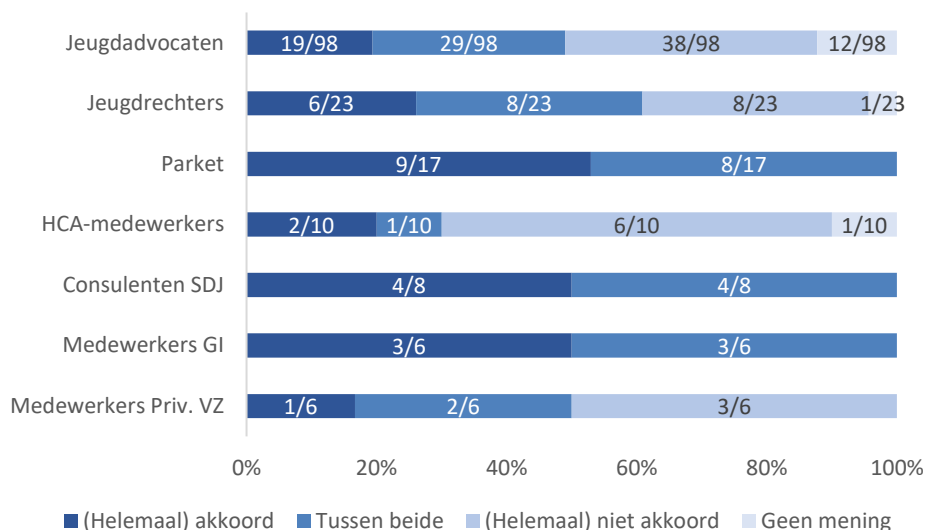
Het grootste deel van de jeugdrechtshouders en de consulenten van de sociale diensten is er geen voorstander van dat MOF-jongeren niet langer in een private instelling geplaatst kunnen worden (zie figuur 32). Bij de jeugdadvocaten zijn de resultaten verdeeld, maar neigt het grootste deel eveneens richting ‘(helemaal) niet akkoord’. De helft van de medewerkers van de private voorzieningen gaat daarentegen wel ‘(helemaal) akkoord’ met dit nieuwe aspect.

Figuur 32 ‘Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.’ (frequentie)

8. Langdurige gesloten begeleiding

Voor de parketmagistraten, de consultants en de medewerkers van de gemeenschapsinstellingen geldt dat (meer dan) de helft voorstander is van de langdurige gesloten begeleiding (zie figuur 33). Daarentegen gaan de meeste jeugdadvocaten, HCA-medewerkers en medewerkers van de private voorzieningen hier '(helemaal) niet akkoord' mee. Met uitzondering van de HCA-medewerkers, geeft een aanzienlijk deel van de actoren 'tussen beide' aan voor deze stelling.

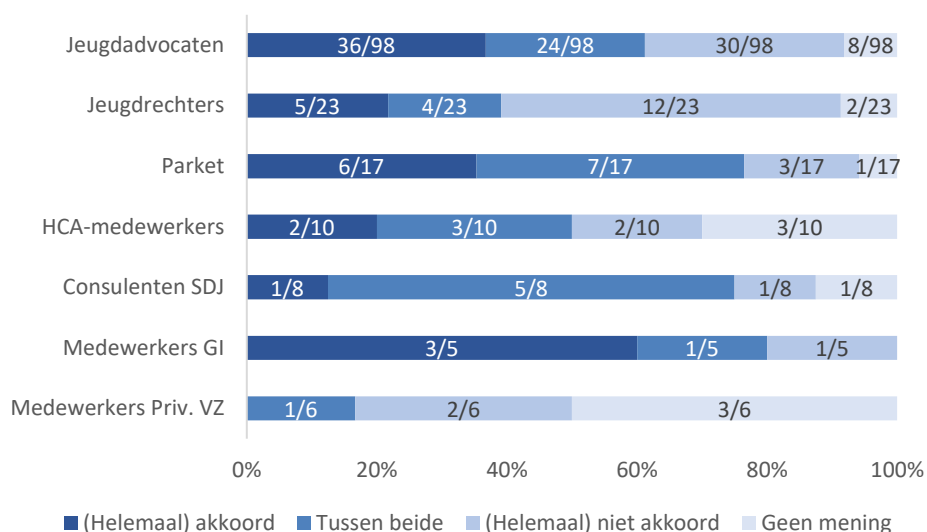

Figuur 33 'Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).' (frequentie)

Tijdens de focusgroep geeft een GI-medewerker aan dat er volgens hem overgegaan zal worden tot langdurige gesloten plaatsing in plaats van te kiezen voor uithandengeving. Diezelfde medewerker stelt dat de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen daar helemaal niet op voorzien is. Een andere participant geeft aan dat het niet duidelijk is hoe de langdurige gesloten begeleiding precies in haar werk zal gaan en dat de pijnpunten pas na een aantal jaren zichtbaar zullen worden.

9. Terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank

Figuur 34 geeft weer in welke mate de actoren voorstander zijn van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding. Deze vraag levert een heel verdeeld antwoordpatroon op. Dat is misschien niet verrassend, gezien de precieze betekenis en inhoud van deze nieuwe sanctie nog onduidelijk is. Enkel bij de medewerkers van de gemeenschapsinstellingen gaat een meerderheid '(helemaal) akkoord' met deze invoering, terwijl slechts weinig consulenten en HCA-medewerkers voorstander zijn. Bij de jeugdrechters is de meerderheid zelfs gekant tegen deze sanctie. Relatief veel HCA-medewerkers en medewerkers van de private voorzieningen hebben hierover geen mening.

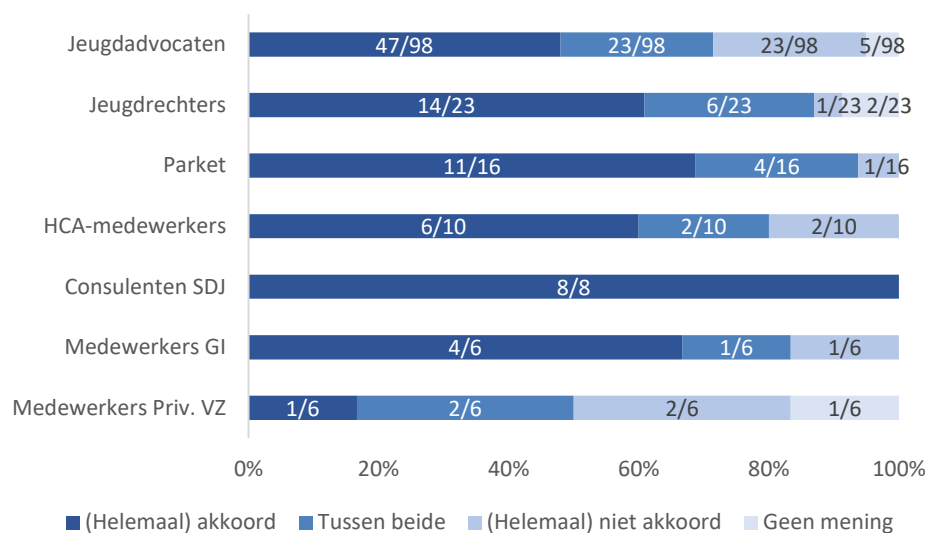

Figuur 34 'Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.' (frequentie⁶⁰)

⁶⁰ Eén medewerker van de gemeenschapsinstellingen liet deze vraag onbeantwoord, waardoor de steekproefgrootte hier N = 5 is.

10. Behoud van de uithandengeving

Uit figuur 35 blijkt dat de meeste actoren voorstander zijn van het behoud van de uithandengeving. Zo gaat de meerderheid van de jeugdrechters, parketmagistraten, HCA-medewerkers en medewerkers van de gemeenschapsinstellingen hier '(helemaal) akkoord' mee en gaan zelfs alle consulenten '(helemaal) akkoord'. Wat de jeugdadvocaten betreft, gaat iets minder dan de helft '(helemaal) akkoord' en is de overige respons verdeeld over de antwoordcategorieën. Meer opvallend is dat slechts één medewerker van de private voorzieningen deze mening deelt en twee van hen '(helemaal) niet akkoord' gaat met het behoud van de uithandengeving.

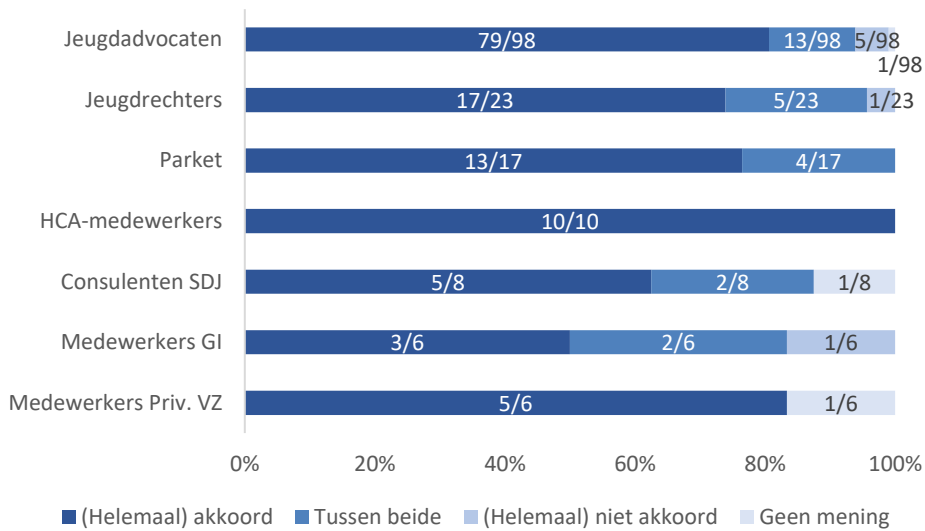

Figuur 35 'Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.' (frequentie⁶¹)

⁶¹ Eén parketmagistraat liet deze vraag onbeantwoord, waardoor de steekproefgrootte hier N = 16 is.

11. Prioriteit geven aan een herstelrechtelijke afhandeling

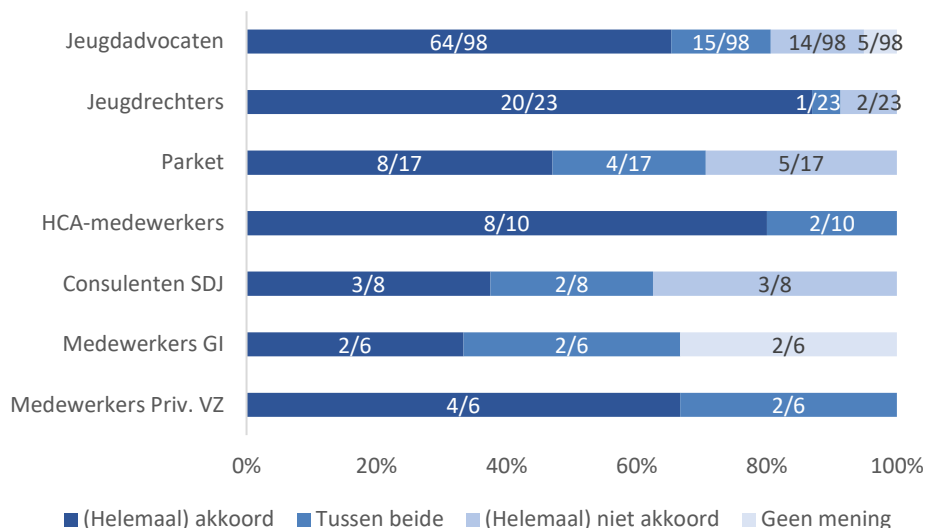
De verschillende actoren geven gelijkaardige antwoorden wat betreft de stelling 'Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling' (zie figuur 36). Zo geldt voor alle actoren dat een grote meerderheid hier '(helemaal) akkoord' mee gaat en betreft dit – niet zo verrassend – voor de HCA-medewerkers zelfs alle respondenten. Slechts vijf jeugdadvocaten, één jeugdrechter en één medewerker van de gemeenschapsinstellingen gaat hier (helemaal) niet mee akkoord.

Figuur 36 'Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.' (frequentie)

12. Minimumleeftijd van 12 jaar

Wat de stelling 'Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht' betreft, gaat meer dan de helft van de jeugdadvocaten, jeugdrechters, parketmagistraten, HCA-medewerkers en medewerkers van de private voorzieningen '(helemaal) akkoord' (zie figuur 37). Daarentegen delen slechts drie consultants deze mening en gaan evenveel van hen '(helemaal) niet akkoord' met deze minimumleeftijd. Geen enkele medewerker van de gemeenschapsinstellingen gaat '(helemaal) niet akkoord', maar de antwoorden zijn evenwel verdeeld: telkens twee respondenten geven '(helemaal) akkoord', 'tussen beide' en 'geen mening' aan.

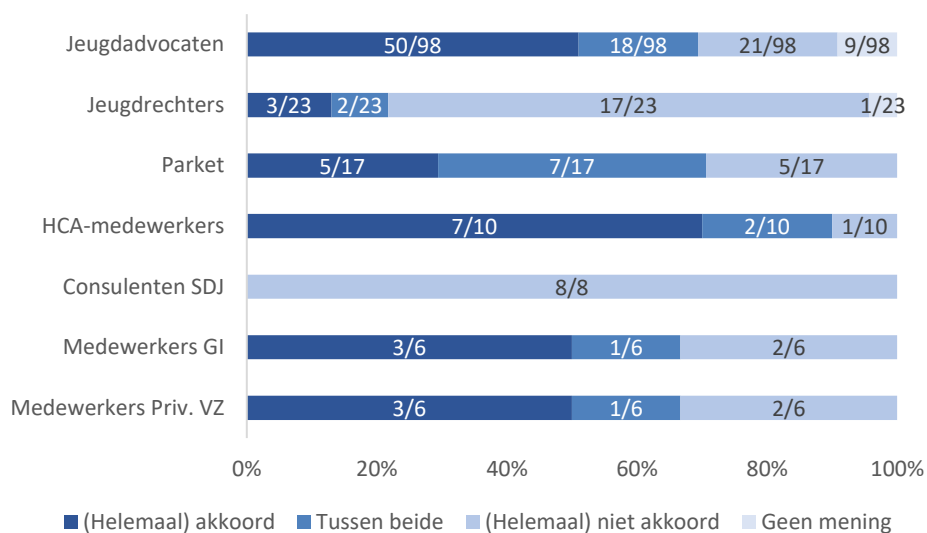

Figuur 37 'Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht (12 jaar).' (frequentie)

Een consultant geeft tijdens de focusgroep aan dat hij verwonderd is over het feit dat er bij het nieuwe decreet niets opgelegd kan worden aan een kind jonger dan twaalf jaar dat feiten pleegt, zelfs niet ten aanzien van burgerlijke partijen. Het is niet duidelijk of de antwoorden van de andere actoren op dezelfde manier geïnterpreteerd kunnen worden. Mogelijks gaan sommigen niet akkoord omdat ze de minimumleeftijd (12 jaar) te laag vinden.

13. VOS-jongeren niet langer in de gemeenschapsinstellingen

(Meer dan) de helft van de jeugdadvocaten, HCA-medewerkers, medewerkers van de gemeenschapsinstellingen en medewerkers van de private voorzieningen is er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in de gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden (zie figuur 38). Daarentegen delen slechts vijf parketmagistraten deze mening en gaan eveneens vijf van hen hier '(helemaal) niet akkoord' mee. Bovendien zijn de meeste jeugdrechters en alle consulenten hier geen voorstander van.

Figuur 38 'Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in GI geplaatst kunnen worden.' (frequentie)

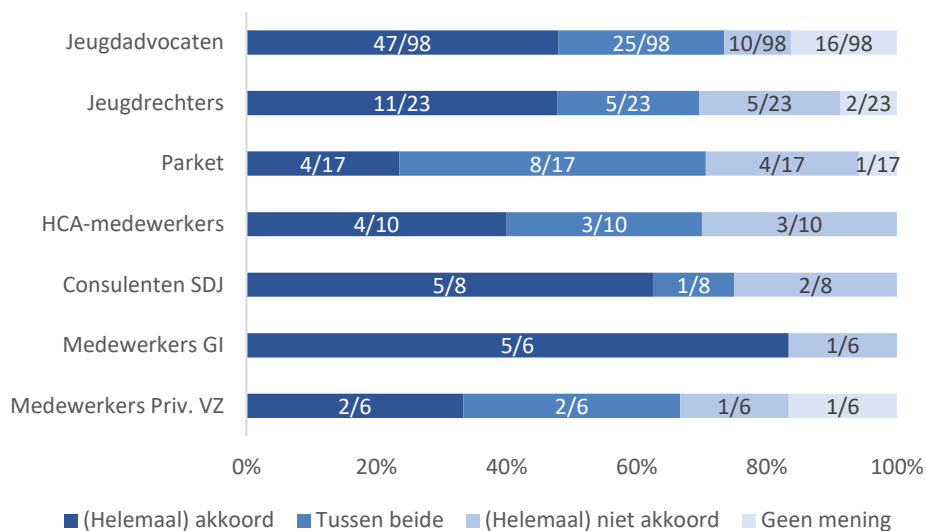
Verschillende consulenten uiten tijdens de focusgroepen hun angst dat het fout zal aflopen met VOS-jongeren die gesloten begeleiding nodig hebben en niet meer geplaatst kunnen worden in een gemeenschapsinstelling. Zij voorspellen dat dat voor veel problemen zal zorgen en het zal duren tot een jongere dood teruggevonden wordt. Zij vermoeden dat het voornamelijk een politieke beslissing is, waarbij gefocust wordt op de beveiliging van (een klein aantal) jongeren die zware feiten plegen. Zware MOF-jongeren kregen namelijk vaak voorwaarden opgelegd, omdat er geen plaats meer was in de gemeenschapsinstellingen. Volgens de participanten wil de politiek daaraan tegemoetkomen door VOS-jongeren niet langer in de gemeenschapsinstellingen te plaatsen. Sommige VOS-jongeren hebben echter ook zware beveiliging nodig, wat na invoering van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet verloren gaat, doordat zij niet meer in een gemeenschapsinstelling geplaatst kunnen worden. Enkele HCA-medewerkers delen de mening dat weglopers nergens anders terecht kunnen dan in de gemeenschapsinstelling.

Een consulent is van mening dat private voorzieningen zich niet zullen kunnen aanpassen aan de problematiek van deze 'zware' VOS-jongeren. Een HCA-medewerker verduidelijkt dat hij de filosofie wel begrijpt, maar dat er dan een oplossing voor alle scenario's moet komen. Een GI-medewerker vermoedt dat door deze verandering van bepaalde VOS-dossiers een MOF-dossier gemaakt zal worden om de jongere alsnog binnen te krijgen in een gemeenschapsinstelling.

14. Elektronische monitoring

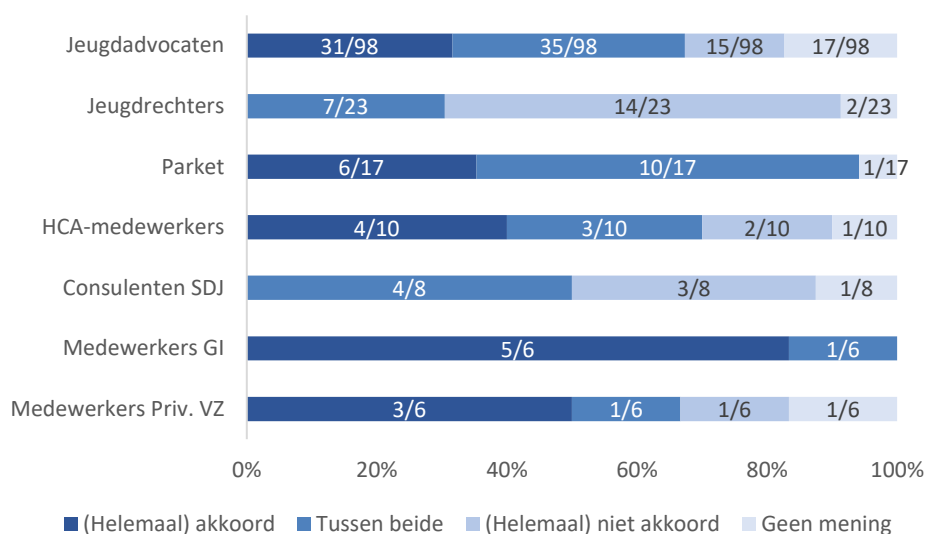
Het laatste aspect dat bevestigd werd, is de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict (zie figuur 39). Ongeveer de helft van de jeugdadvocaten, jeugdrechters, consulenten en medewerkers van de gemeenschapsinstellingen gaat '(helemaal) akkoord' met deze mogelijkheid. Bij de parketmagistraten, HCA-medewerkers en medewerkers van de private voorzieningen ligt dit aantal lager en geeft een relatief groot deel 'tussen beide' aan. Algemeen beschouwd is iets minder dan de helft van de respondenten voorstander van elektronische monitoring bij minderjarigen.

Figuur 39 'Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.' (frequentie)

15. Is het Jeugddelinquentiedecreet een vooruitgang?

De vragenlijst sloot af met de vraag naar het nieuwe jeugddelinquentiedecreet in het algemeen, met name of de actoren het een vooruitgang vinden ten opzichte van het vorige systeem (zie figuur 40). Zoals zichtbaar is, zijn de meningen erg verdeeld, zowel binnen eenzelfde doelgroep als over de actoren heen. Het valt op dat geen enkele jeugdrechter of consulent '(helemaal) akkoord' gaat met deze stelling. Daarentegen vinden de meeste medewerkers van de gemeenschapsinstellingen, alsook de helft van de medewerkers van de private voorzieningen dat het nieuwe decreet een vooruitgang is. De respons van de jeugdadvocaten is verdeeld, waarbij ongeveer evenveel van hen '(helemaal) akkoord' gaat als 'tussen beide' aangeeft en een kleiner deel '(helemaal) niet akkoord' gaat. Bovendien geven zeventien jeugdadvocaten aan dat zij hierover 'geen mening' hebben. De respons van de parketmagistraten neigt naar het midden. Tenslotte vinden iets minder dan de helft van de HCA-medewerkers het nieuwe jeugddecreet een vooruitgang.

Figuur 40 'In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.' (frequentie)

Hoewel bijna alle GI-medewerkers het nieuwe decreet in het algemeen een vooruitgang vinden (5/6), zijn verschillende van hen het erover eens dat de gemeenschapsinstellingen nog niet volledig voorbereid zijn op de wijzigingen die het nieuwe jeugddelinquentiedecreet voor hen in petto heeft. Er heerst nog veel onduidelijkheid over de organisatorische aspecten ervan. Zij uiten daarbij de bezorgdheid dat er 'van bovenaf' te weinig voeling is met de praktijk.

De jeugdrechters die deelnamen aan de focusgroep zijn kritisch tegenover het spanningsveld tussen het decreet en de praktijk. Eén van hen stelt dat men voorbijgegaan is aan de realiteit bij het uitwerken van het decreet: er worden zaken juridisch uit elkaar getrokken die in de praktijk net een meer holistische aanpak nodig hebben. De andere jeugdrechter beaamt dit door te stellen dat er eerst iets fout moet lopen, voor hier verandering in komt, aangezien de praktijk zal moeten uitwijzen hoe het decreet in de toekomst aangepast dient te worden. Hoewel beiden aangeven dat de beleidsmakers bereid zijn om te luisteren naar de bezorgdheden van de praktijk, blijft het voornamelijk draaien om een gebrek aan middelen. Volgens één van hen zijn de prioriteiten van het systeem aan het verschuiven van de belangen van de minderjarigen naar het belang van het systeem.

Enkele HCA-medewerkers verduidelijken dat het op het moment van de bevraging nog wat aanvoelen is en zij hier misschien anders over zullen denken wanneer zij met de verschillende aspecten in aanraking komen. Een jeugdadvocaat voegt na afloop van de online bevraging eveneens toe dat het nieuwe jeugddelinquentiedecreet nog niet lang genoeg in voege is om op sommige aspecten een gefundeerd antwoord te geven. Verder benadrukt een HCA-medewerker dat hij de vragenlijst invulde vanuit de idee dat achter de nieuwe aspecten zit, maar zich nog vragen stelt bij de praktische haalbaarheid. Deze mening wordt ook gedeeld door een aantal jeugdadvocaten. Een jeugdparquetmagistraat vat alle meningen goed samen:

We zijn nog maar net begonnen. Binnen drie jaar is er daarover reflectie nodig.
(Interviews OM – participant 1)

16. Conclusie

Van meerdere aspecten in het nieuwe decreet zijn de meeste actoren voorstander (bv. invoering minimumleeftijd, voorrang aan herstelrecht, positief project, oriëntatiefase, uithandengeving), maar er zijn ook een aantal bezorgdheden (bv. gescheiden trajecten en geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen). Bovendien komt in verschillende focusgroepen aan bod dat de actoren de visie achter de invoeringen wel volgen, maar betwijfelen of de uitvoering ervan praktisch haalbaar zal zijn. Verder is er – wat bepaalde aspecten betreft – een antwoordpatroon zichtbaar bij verschillende actoren. Ten eerste loopt het antwoordpatroon van de jeugdrechters en de consulenten tamelijk gelijk. Ten tweede zijn er verschillende nieuwe aspecten waar GI-medewerkers en medewerkers van de private voorzieningen eerder voorstander van zijn, terwijl de justitiële actoren daar minder voorstander van zijn (bv. dat herziening enkel nog kan in het voordeel van de jongere). Ten derde valt het op dat alle parketmagistraten, consulenten en GI-medewerkers '(helemaal) akkoord' of 'tussen beide' aanduiden voor de stelling met betrekking tot de langdurige gesloten begeleiding. Hetzelfde antwoordpatroon is zichtbaar bij de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank. De jeugdrechters zijn voor beide aspecten een stuk kritischer. Ten vierde zijn beduidend minder jeugdrechters voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie, mogelijks omdat dit hun eigen beoordelingsruimte kan inperken. In dezelfde lijn zijn de jeugdrechters kritisch voor andere elementen die hun handelingsruimte beperken, zoals het niet langer kunnen plaatsen van VOS-jongeren in gemeenschapsinstellingen en van MOF-jongeren in een private voorziening, of de grotere scheiding tussen VOS- en MOF-dossiers. In het geheel genomen zijn het ook de jeugdrechters die het minst van oordeel zijn dat het decreet een voortuitgang inhoudt.

Ten slotte wordt in verschillende focusgroepen geconcludeerd dat de actoren de visie achter de invoeringen grotendeels volgen, maar betwijfelen of de uitvoering ervan praktisch haalbaar zal zijn.

Hoofdstuk 4

Registratiesystemen

Eén van de doelstellingen van het vooronderzoek ‘Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht’ was om na te gaan welke gegevens er bijgehouden of geregistreerd worden die toelaten om een cijfermatig beeld te vormen van de werking van het systeem en de toepassing van het decreet. Tevens was het de bedoeling om na te gaan wat de kwaliteit is van de geregistreerde gegevens en of er relevante gegevens ontbreken met het oog op de monitoring en evaluatie van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentierecht (SWVG, 2019). In dit hoofdstuk wordt hier verslag van gedaan.

In een eerste punt wordt een inventaris opgemaakt van bestaande registratiesystemen op de verschillende niveaus in de jeugdrechtelijke keten (jeugdparquet, jeugdrechtbank, sociale dienst en uitvoerende diensten). Telkens starten we met een korte toelichting en gaan ook na welke documentatie er over het betreffende registratiesysteem voor handen is. Vervolgens geven we een overzicht van alle (mogelijke) relevante variabelen of registratievelden in het kader van de monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentierecht. Tot slot wordt bekeken waarvoor de geregistreerde gegevens gebruikt worden en wat de kwaliteit is van de betreffende gegevens.

In een tweede punt trachten we op basis van geregistreerde en gepubliceerde gegevens een eerste cijfermatig beeld te schetsen van de werking van het systeem. Dit laat het ook toe om reeds een eerste beeld te krijgen van mogelijke ontbrekende gegevens en de kwaliteit van de beschikbare gegevens.

In een derde punt staan we stil bij hiaten in de huidige registratierealiteit. In het toetsingskader (zie bijlage 1, p. 259 - 279) waarin de doelstellingen van het decreet vertaald worden naar operationele doelstellingen, acties en indicatoren wordt ook aangegeven op welke manier de indicator gemeten kan worden. Voor een aantal indicatoren wordt aangegeven dat ze gemeten kunnen worden op basis van (eenvoudige) registratie. In het derde punt gaan we, op basis van de informatie uit deel 1, na of er informatie over de betreffende indicatoren geregistreerd wordt, in welk registratiesysteem en of de registratie op een betrouwbare wijze gebeurt. We gaan ook na welke informatie (aanvullend) nodig is om een goed zicht te krijgen op de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem en of ook deze informatie voor handen is en op een betrouwbare en systematische wijze geregistreerd wordt.

Voorafgaand willen we graag nog meegeven dat cijfergegevens een belangrijke, maar niet de enige bron van informatie zijn. Cijfergegevens vertellen ons vooral iets over het ‘wat’ en minder over het ‘hoe’ of het ‘waarom’. Vaak schuilt achter een cijfer ook een heel complexe en gevarieerde realiteit die niet zonder meer te vatten is in een categorie of een getal⁶².

---

⁶² Voor een meer kritische analyse van het gebruik van elektronische informaticasystemen in de jeugdhulp verwijzen we naar het onderzoek van Devlieghere (Devlieghere, 2017; Devlieghere & Roose, 2017).

1 Inventaris van de meest relevante registratiesystemen

1.1 Vijf registratiesystemen

In dit deel trachten we een overzicht te geven van bestaande registratiesystemen die relevant zijn in het kader van de monitoring en evaluatie van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentierecht. Zoals hoger in het methodologiestuk al aangegeven, hebben we ons hiervoor deels kunnen baseren op eerder onderzoek van het Steunpunt WVG dat als doel had een onderzoeksdesign te ontwikkelen dat moet toelaten om hulpverleningstrajecten van jongeren in beeld te brengen (Coppens et al., 2018). In het kader van het betreffende onderzoek werd een inventaris gemaakt van alle registratiesystemen die gebruikt worden door de sectoren binnen de integrale jeugdhulp en de kinder- en jeugdpsychiatrie. In totaal werden 10 registratiesystemen besproken⁶³. Drie ervan zijn relevant in het kader van ons onderzoek⁶⁴. Wat deze drie systemen betreft, zijn we vertrokken van hetgeen reeds in het rapport opgenomen was, maar hebben de informatie geüpdatet en verder aangevuld. Ook wat de opbouw van de beschrijving betreft, hebben we ons laten inspireren door het betreffende onderzoek en hebben ongeveer eenzelfde structuur aangehouden. Telkens komen de volgende zaken aan bod: een korte algemene toelichting, beschikbare documentatie over het systeem, relevante variabelen of registratievelden in het systeem, gebruik en betrouwbaarheid van de geregistreerde gegevens.

In het kader van dit onderzoek worden in totaal vijf registratiesystemen uitgebreid besproken. Wat de keuze (of afbakening) betreft, hebben we ons laten leiden door de vraag welke systemen relevant zijn in het kader van de toepassing van het jeugddelinquentiedecreet. De vijf systemen die grondig bestudeerd werden en achtereenvolgens aan bod komen zijn: PJG (het registratiesysteem van de jeugdparketten⁶⁵ en jeugdrechtbanken), DoMinO (het registratiesysteem dat gebruikt wordt door de sociale diensten van de jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstellingen), BinC (het registratiesysteem van de HCA-diensten en de private voorzieningen in de jeugdhulp), MPG (het registratiesysteem van de psychiatrische ziekenhuizen of psychiatrische afdelingen in algemene ziekenhuizen) en – tot slot – BJB (het registratiesysteem van het bureau voor juridische bijstand). Voor informatie over andere

---

⁶³ De volgende systemen kwamen aan bod: LARS (het registratiesysteem van de centra voor leerlingenbegeleiding), DoMinO (het registratiesysteem van de gemeenschapsinstellingen, de sociale diensten van de jeugdrechtbank en de ondersteuningscentra jeugdhulp), BinC (het registratiesysteem van de private voorzieningen in de jeugdhulp), Insisto (het registratiesysteem van de intersectorale toegangspoort), Mirage (het registratiesysteem van de preventieve gezinsondersteuning door Kind en Gezin), het VK e-dossier (het registratiesysteem van de vertrouwenscentra kindermishandeling), het ERB (het registratiesysteem van de centra voor kindercare en gezinsondersteuning), het We-dossier (het registratiesysteem van de centra voor algemeen welzijnswerk), de MPG (het registratiesysteem van de psychiatrische ziekenhuizen, de psychiatrische afdelingen van de algemene ziekenhuizen, de psychiatrische verzorgingstehuizen en de initiatieven beschut wonen) (Coppens et al., 2018).

⁶⁴ Het gaat om de volgende drie registratiesystemen, met name DoMinO, BinC en MPG.

⁶⁵ Voor wat de instroom in het systeem betreft, achten we (een bespreking van) het registratiesysteem van de jeugdparketten relevanter dan het registratiesysteem van de politie. Op laatstgenoemd niveau zijn er ook gegevens met betrekking tot minderjarige delictplegers beschikbaar zij het dat deze gegevens zich voornamelijk beperken tot minderjarige verdachten vanaf de leeftijd van 14 jaar (<http://www.stat.policefederale.be/index-nl.html>). Verdachten jonger dan 14 jaar worden enkel opgenomen in de ANG (Algemene Nationale Gegevensbank) mits de expliciete toestemming van een bevoegde magistraat (Federale Politie, z.d.). Bovendien worden sommige feiten (zoals bijvoorbeeld bepaalde verkeersmisdrijven) op autonome wijze afgehandeld op het niveau van de politie - vaak in samenspraak met het jeugdrechtbank - en maken ze als dusdanig geen deel meer uit van de instroom in het systeem.

registratiesystemen binnen de jeugdhulp verwijzen we naar het hogergenoemde onderzoek (Coppens et al., 2018).

Zoals hoger in het methodologiestuk reeds aangegeven, zijn registratiesystemen voortdurend in ontwikkeling omdat ze aangepast dienen te worden aan veranderende wetgeving en veranderende praktijken. Wat hieronder gepresenteerd wordt, is een (poging tot) stand van zaken op dit moment (oktober 2020).

1.2 PJG: het registratiesysteem van de jeugdparketten en de jeugdrechtbanken

1.2.1 Algemene toelichting

‘PJG’ is het registratiesysteem van de jeugdparketten en jeugdgriffies en staat voor ‘Parket en JeugdGriffie’ of ‘Parquet Jeunesse et Greffe’. Het wordt gebruikt door alle Belgische jeugdparketten en jeugdgriffies⁶⁶. Het zijn in hoofdzaak administratieve medewerkers die gegevens invoeren in het systeem⁶⁷. PJP bestaat uit twee modules, met name PJP voor de jeugdparketten en Dumbo voor de jeugdgriffies. ‘PJP’ staat voor ‘Parquet Jeunesse – Jeugd Parket’. Waar Dumbo voor staat is niet duidelijk⁶⁸.

1.2.2 Documentatie over het systeem

Er bestaan momenteel twee handleidingen die (nog) niet *up to date* zijn. De handleiding van PJP (jeugdparquet) dateert van 2014 (Talboom, 2014). De meest recente handleiding van Dumbo (jeugdgriffie) dateert van 2018 (Pletinckx, 2018). Beide handleidingen zijn opgenomen in het systeem en kunnen door de gebruikers geraadpleegd worden. Het systeem bevat ook een document met een korte beschrijving van de laatste nieuwigheden in de applicatie ten gevolge van de wetswijziging (FOD Justitie, 2019).

1.2.3 Relevante variabelen in het systeem

Hieronder trachten we op basis van de informatie waarover we beschikken (handleidingen, aanvullende interne documenten, testomgeving van PJG) een overzicht te geven van de registratievelden of variabelen die naar ons aanvoelen relevant (kunnen) zijn in het kader van de monitoring en de evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. We starten met het jeugdparquet en bekijken achtereenvolgens relevante variabelen met betrekking tot de op het jeugdparquet aangemelde minderjarigen (of minderjarige verdachten), de op het jeugdparquet gesignaleerde zaken en de genomen beslissingen. Vervolgens geven we een overzicht van relevante gegevens die op het niveau van de jeugdgriffies ingevoerd worden. We starten met gegevens met betrekking tot de minderjarigen. Vervolgens gaan we dieper in op registratievelden met betrekking tot de dossiers, de binnenkomende akten en de genomen beslissingen.

---

⁶⁶ Enkel de jeugdrechtbank van Eupen maakt geen gebruik van het systeem bij gebrek aan een Duitstalige versie.

⁶⁷ Meestal zijn magistraten *read-only* gebruikers, maar de rechten zijn niet gelinkt aan een bepaalde functie. Zo kan ook een magistraat volledige toegang krijgen tot het systeem door dit aan te vragen bij de lokale systeembeheerder (Bron: Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie).

⁶⁸ “Dit kon mijn voorganger me niet vertellen”, aldus Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie.

1.2.3.1 Jeugdparket

Tabel 4 Overzicht van relevante variabelen in PJP met betrekking tot de minderjarige verdachten

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie ⁶⁹
Rijksregisternummer (RRN)		Nee
Geslacht	Parameters: M (mannelijk), V (vrouwelijk), X (onbekend)	Automatisch op basis van het RRN
Geboortedatum	Dd/mm/jjjj	Automatisch op basis van het RRN
Geboorteland	De gebruiker tikt de landscode in (bv. BE). Als hij de code niet kent, kan hij deze aan de hand van een zoekterm opzoeken in een lijst.	Nee
Nationaliteit	De gebruiker tikt de landscode in (bv. BE) en automatisch verschijnt de nationaliteit (BELG). Als hij de code niet kent, kan hij aan de hand van een zoekterm de code of nationaliteit opzoeken in een lijst.	Ja
Taal	Parameters: FR, NL, DE, X	Standaard ingevuld ⁷⁰
Burgerlijke staat	Parameters: gehuwd, ongehuwd, gescheiden, onbekend	Nee
Status	Toelichting: het gaat om extra informatie met betrekking tot de verdachte minderjarige Parameters: UHG (uithandengeving loopt), VP (veelpleger), VP-UHG (uithandengegeven veelpleger), KOMP+ (KOMPAS+), CD (diplomatieke onschendbaarheid), CD_UHG (diplomatieke onschendbaarheid/uithandengeving loopt) ⁷¹ , SB (stadsbendes), SB_UHG (stadsbendes/uithandengeving loopt), RAD (radicalisatie), RAD_UHG (radicalisatie/uithandengeving loopt)	Nee
Type zaak minderjarige	Parameters: MOF, VOS, noch MOF/noch VOS	Ja
Substituut	Parameters: lijst met namen van substituten	Standaard ingevuld ⁷²

⁶⁹ De gebruiker geeft in principe alle gegevens in waarover hij beschikt. Hij wordt gewaarschuwd indien er velden niet ingevuld zijn met de bedoeling deze alsnog aan te vullen als hij over de betreffende informatie beschikt (Bron: mailverkeer met Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie).

⁷⁰ Zo staat de taal in de Vlaamse jeugdparketten standaard op 'NL'. De gebruiker kan dit wel wijzigen indien nodig (Bron: mailverkeer met Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie).

⁷¹ Waar diplomatieke onschendbaarheid voor staat is niet duidelijk. Deze parameter is er gekomen op vraag van enkele praktijkactoren (Bron: mailverkeer met Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie).

⁷² Als de gebruiker dit veld niet zelf invult, wordt automatisch de substituut van de vorige zaak van diezelfde minderjarige ingevuld (Bron: mailverkeer met Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie).

Vrijheidsberoving	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als de jongere van zijn vrijheid beroofd is en aangehouden voorgeleid wordt.	Nee
Datum vrijheidsberoving	Dd/mm/jjjj	Nee
ID onvolledig	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als het geslacht, de geboortedatum of de nationaliteit niet gekend is.	Nee
Onbekende	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als het een onbekende verdachte betreft.	Nee
NBM	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als de jongere een niet begeleide minderjarige is.	Nee

Tabel 5   Overzicht van relevante variabelen in PJP met betrekking tot de zaken

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Arrondissement en afdeling ⁷³	Parameters: lijst van alle gerechtelijke arrondissementen en afdelingen	Ja
Notitienummer ⁷⁴	Dit dient manueel ingevuld te worden.	Ja
Tenlastelegging	In principe wordt de tenlasteleggingscode (en het delict) automatisch ingevuld op basis van het notitienummer. Anders kan de gebruiker de code opzoeken in een lijst.	Automatisch op basis van het notitienummer
Oorsprong van het dossier	In principe wordt deze code automatisch ingevuld op basis van het notitienummer. Anders kan de gebruiker de code van de verbaliserende overheid opzoeken in een lijst.	Automatisch op basis van het notitienummer
Datum PV	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum feiten	Toelichting: dit is de datum van de feiten. Indien het gaat om een reeks van feiten, kan in het eerste veld de begindatum geregistreerd worden en in het tweede veld de einddatum (feiten gepleegd tussen... en ...). Dd/mm/jjjj	Ja
Datum inleiding	Toelichting: dit is de datum waarop de zaak ingevoerd wordt in het systeem Dd/mm/jjjj	Ja
Taal	Parameters: D, F, N	Standaard ingevuld
AS	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als er een administratieve sanctie (GAS) opgelegd werd.	Nee

⁷³ Als de gebruiker de eerste keer inlogt, dient het juiste arrondissement en de juiste afdeling aangeduid te worden (Talboom, 2014).

⁷⁴ Het notitienummer heeft een bepaald aantal letters en cijfers, bv. AN12.24.124869-13. AN staat voor de initialen van de rechtbank (hier Antwerpen), 12 staat voor de tenlasteleggingscode, 24 is de code van de doorverwijzer, 124869 is het eigenlijke nummer van de zaak en 13 staat voor het jaartal (Talboom, 2014).

MOF afgerond	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als het onderzoek afgerond is ⁷⁵ .	Nee
--------------	--	-----

Het systeem laat ook toe om informatie te registreren met betrekking tot personen die aan de zaak gerelateerd zijn (zoals bijvoorbeeld de vader of moeder van de minderjarige verdachte, een getuige, de advocaat,...). Het gaat om administratieve gegevens die minder relevant zijn in het kader van wetenschappelijk onderzoek. Wat mogelijk wel interessant kan zijn - voor zover het systematisch en betrouwbaar ingevoerd wordt - is informatie met betrekking tot de slachtoffers of benadeelden. Zaken die geregistreerd kunnen worden zijn onder meer of het slachtoffer al dan niet minderjarig is en wat zijn relatie is met de minderjarige verdachte (Talboom, 2014).

Tabel 6 Overzicht van relevante variabelen in PJP met betrekking tot de parketbeslissingen

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Gemeenschappelijke registratievelden (dient voor elke beslissing geregistreerd te worden)		
Beslissing door	Parameters: lijst van magistraten	Standaard ingevuld
Datum beslissing	Dd/mm/jjjj	Ja
Zonder gevolg		
Motivering ⁷⁶	De gebruiker tikt de code van het motief in (bv. GER) en automatisch verschijnt het motief (Nadeel gering). Als hij de code niet kent, kan hij aan de hand van een zoekterm de code of het betreffende motief opzoeken in een lijst.	Ja
Ter info JR	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als de zaak ter info aan de jeugdrechter overgemaakt werd.	Nee
Waarschuwingbrief	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als een waarschuwingbrief aan de jongere gestuurd werd.	Nee
Herinnering aan de wet ⁷⁷		
Beslissing type	Parameters: herinnering aan de wet door magistraat, herinnering aan de wet door de politie, herinnering aan de wet per brief,	Ja

⁷⁵ Dit is een nieuw veld dat er gekomen is naar aanleiding van de wetwijziging. Hiermee wordt aangeduid dat de zaak op zitting mag/kan gebracht worden met het oog op het respecteren van de termijn (Bron: mailverkeer met Dirk Talboom, systeembeheerder op het jeugdparket van Antwerpen).

⁷⁶ In de praktijk wordt in principe door de jeugdparketten een speciaal ontworpen standaard sepotformulier gebruikt waarop de juiste seponeringsgrond dient te worden aangekruist. Op te merken valt dat het decreet jeugddelinquentierecht een nieuwe reden tot seponering invoert, namelijk 'feiten gepleegd door minderjarigen jonger dan twaalf jaar' (College van Procureurs-generaal, 2019).

⁷⁷ In het systeem wordt de herinnering aan de wet ondergebracht onder het veld 'pretoriaanse probatie'. Eigenlijk diende het, net zoals de waarschuwingbrief, ondergebracht te worden onder het veld 'zonder gevolg', maar omdat men een aantal aanvullende zaken wilde registreren met betrekking tot de herinnering aan de wet, heeft men het ondergebracht onder een ander bestaand veld (Talboom, 2014).

	vorming/therapie/psychosociale opvolging, actieve regularisatie, andere ⁷⁸	
Ontmoeting (aanmelden bij)	Vrij tekstveld	Nee
Datum ontmoeting	Dd/mm/jjjj	Nee
Voorwaarden	Vrij tekstveld	Nee
Vrijwillige hulpverlening		
Doorverwezen naar	Parameters: lijst van diensten waarnaar het dossier kan doorverwezen worden	Ja
Leerproject / positief project		
Betrokken dienst	De gebruiker tikt de code van de betreffende dienst in en automatisch verschijnt de dienst. Als hij de code niet kent, kan hij aan de hand van een zoekterm de code of de betreffende dienst opzoeken in een lijst.	Ja
Type leerproject	Parameters: drugs, omgaan met agressie, positief project, sociale vaardigheden, verkeerslessen, andere	Ja
Ontmoeting (aanmelden bij)	Vrij tekstveld	Nee
Datum ontmoeting	Dd/mm/jjjj	Nee
Volbracht	Parameters: ja, nee	Ja
Datum volbracht	Dd/mm/jjjj	Ja
Voorwaarden		
Voorwaarde	Parameters: contactverbod, plaatsverbod, regelmatig aanbieden voor drugscontroles, regelmatig naar school gaan, vergoeding slachtoffer	Ja
Ontmoeting (aanmelden bij)	Vrij tekstveld	Nee
Datum ontmoeting	Dd/mm/jjjj	Nee
Nageleefd	Parameters: ja, nee	Ja
Datum nageleefd	Dd/mm/jjjj	Ja
Gemeenschapsdienst ⁷⁹		
Betrokken dienst	De gebruiker tikt de code van de betreffende dienst in en automatisch verschijnt de dienst. Als hij de code niet kent, kan hij aan de hand van een zoekterm de code of de betreffende motief opzoeken.	Ja
Aantal uren	Vrij tekstveld	Ja
Volbracht	Parameters: ja, nee	Ja

⁷⁸ Volgens Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie worden, zover hij weet, vooral de parameters 'herinnering aan de wet door magistraat' en 'herinnering aan de wet per brief' gebruikt.

⁷⁹ In principe laat het decreet niet toe om een gemeenschapsdienst op parketniveau voor te stellen of op te leggen. Het registratiesysteem heeft wel de mogelijkheid om het te registreren, allicht omdat dit in het verleden door sommige jeugdparketten wel opgelegd of voorgesteld werd.

Datum volbracht	Dd/mm/jjjj	Ja
Andere		
Omschrijving	Vrij tekstveld	Nee
Bemiddeling		
Betrokken dienst	De gebruiker tikt de code van de betreffende dienst in en automatisch verschijnt de dienst. Als hij de code niet kent, kan hij aan de hand van een zoekterm de code of de betreffende dienst opzoeken in een lijst.	Ja
Volbracht	Parameters: deels, geheel, niet	Ja
Datum volbracht	Dd/mm/jjjj	Ja
Reden niet volbracht	Vrij tekstveld	Ja
Gestart ⁸⁰	Parameters: ja, nee	Nee
Datum gestart	Dd/mm/jjjj	Nee
Reden niet gestart	Parameters: alles al geregeld, benadeelde heeft geen vraag meer, benadeelde wenst geen bemiddeling, benadeelde werd niet bereikt, dader ontkent zijn betrokkenheid, dader wenst geen bemiddeling, dader werd niet bereikt, dienst weigert het dossier, één van de partijen wenst geen bemiddeling, andere (=> vrij tekstveld)	Nee
Akkoord bemiddeling	Parameters: ja, nee	Nee
Datum akkoord	Dd/mm/jjjj	Nee
Reden geen akkoord	Parameters: alles al geregeld dader wenst niet meer verder te gaan, geen consensus onder de partijen, minderjarige pleegt nieuwe feiten, reden buiten de partijen om, slachtoffer wenst niet meer verder te gaan, andere (=> vrij tekstveld)	Nee
Akkoord magistraat	Parameters: ja, nee	Nee
Datum akkoord (magistraat)	Dd/mm/jjjj	Nee
Inhoud	Parameters: beloftes, excuses, financiële vergoeding van het slachtoffer, vergoeding in natura, zuivere informatieoverdracht, andere (=> vrij tekstveld)	Nee
Onderzoeksrechter		
Type beslissing	Parameters: gerechtelijk onderzoek, mini-onderzoek: onderzoek naar lichaam, mini-onderzoek: opsporen van telefoontoestellen of -nummers, mini-onderzoek: uitvoeren van autopsie, mini-onderzoek: andere, aanvullende onderzoeksdaaden	Ja
Rechter	Parameters: lijst van magistraten (of kamers)	Ja

⁸⁰ Als de gebruiker op een pijltje drukt, verschijnen de onderstaande velden (zie cursief) en kunnen (facultatief) aanvullende gegevens met betrekking tot de bemiddeling geregistreerd worden.

Datum beschikking	Dd/mm/jjjj	Ja
Vordering		
Rechter	Parameters: lijst van magistraten (of kamers)	Ja
Type dossier	Parameters: MOF, VOS ⁸¹	Ja
Gemeenschap	Parameters: Vlaanderen, Wallonië, Brussel	Ja
Maatregel	Parameters: in functie van het type dossier en de gemeenschap verschijnt een lijst van maatregelen (reacties) die gevorderd kunnen worden	Ja
Reden geen bemiddeling	Parameters: geen slachtoffer, geen ernstige aanwijzingen van schuld, dader ontkent betrokkenheid, slachtoffer niet gekend, alles al geregeld, andere (=> vrij tekstveld)	Nee
Voorleiding jeugdrecht	Parameters: ja, nee	Nee
Dagvaarding		
Beslissing type	Parameters: dagvaarding na vordering, rechtstreekse dagvaarding, snelrecht	Ja
Verwijzingsgrond	Parameters: MOF, VOS, ouders	Ja
Gemeenschap	Parameters: Vlaanderen, Wallonië, Brussel	Ja
Reden dagvaarding	Parameters: herzien maatregel, intrekken maatregel, opleggen maatregel, tegemoet komen aan burgerlijke belangen, verlengen maatregel, verlengen maatregel tot na de meerderjarigheid (20 jaar), verlengen maatregel tot na de meerderjarigheid (23 jaar)	Ja
Maatregel	Parameters: in functie van het type dossier en de gemeenschap verschijnt een lijst van maatregelen (reacties) die gevorderd kunnen worden	Ja
Vorige beslissing	Parameters: uit een keuzelijst kan een eerder genomen beschikking of vonnis geselecteerd worden	Nee
Reden geen bemiddeling	Parameters: geen slachtoffer, geen ernstige aanwijzingen van schuld, dader ontkent betrokkenheid, slachtoffer niet gekend, alles al geregeld, andere (=> vrij tekstveld)	Nee
Voorleiding JR	Parameters: ja, nee	Nee

Verder in deel drie gaan we dieper in op hiaten in de huidige registratierealiteit. Toch willen we hier graag al een aantal kanttekeningen plaatsen. Op zich is het positief dat het registratiesysteem het toelaat om de nieuwe afhandelingsmogelijkheden van het jeugdparquet te registreren. Misschien wel jammer dat het positief project omwille van praktische of technische overwegingen ondergebracht werd bij het leerproject (als een 'type' leerproject). Als een jongere niet op het aanbod van een positief project ingaat, laat het systeem het niet toe om dit te registreren. Ook de mogelijkheid om niet in te gaan op de

⁸¹ In het registratiesysteem werd in het kader van een vordering in een VOS-zaak een bijkomende vorderingsgrond toegevoegd, zijnde 'Na MOF (art. 47, 3° Decreet Integrale Jeugdhulp)' (FOD Justitie, 2019).

door de procureur voorgestelde voorwaarden kan niet in het systeem ingevoerd worden. De procureur kan het positief project dat de jongere uitgewerkt heeft, weigeren. Daartoe werd een modelformulier met mogelijke redenen uitgewerkt door het College van Procureurs-generaal (College van Procureurs-generaal, 2019, Bijlage 18). Ook deze weigering, en de mogelijke redenen van de weigering, kunnen niet in het actuele systeem ingevoerd worden.

1.2.3.2 Jeugdrechtbank

Tabel 7 Overzicht van relevante variabelen in Dumbo met betrekking tot de minderjarigen

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie ⁸²
Rijksregisternummer (RRN)		Nee
Geslacht	Parameters: M (mannelijk), V (vrouwelijk), X (onbekend)	Automatisch op basis van het RRN
Geboortedatum	Dd/mm/jjjj	Automatisch op basis van het RRN
Geboorteland	De gebruiker tikt de landscode in (bv. BE). Als hij de code niet kent, kan hij deze aan de hand van een zoekterm opzoeken in een lijst.	Nee
Nationaliteit	De gebruiker tikt de landscode in (bv. BE) en automatisch verschijnt de nationaliteit (BELG). Als hij de code niet kent, kan hij aan de hand van een zoekterm de code of nationaliteit opzoeken in een lijst.	Ja
Taal	Parameters: FR, NL, DE, X	Standaard ingevuld

Tabel 8 Overzicht van relevante variabelen in Dumbo met betrekking tot de zaken (dossiers)

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Arrondissement en afdeling ⁸³	Parameters: lijst van alle gerechtelijke arrondissementen en afdelingen. Als de gebruiker de eigen afdeling aanklikt, wordt het gerechtelijk arrondissement automatisch ingevuld.	Ja
Rol	Parameters: M (protectioneel dossier), B (burgerlijk dossier), KB (toekenning van het 1/3 deel van de kinderbijslag, O (maatregelen ouders), KG (kort geding)	Ja

⁸² Ook voor Dumbo, net als voor PJP, geldt dat de gebruiker in principe alle gegevens invoert waarover hij beschikt. De gebruiker wordt gewaarschuwd indien er velden niet ingevuld zijn met de bedoeling deze alsnog aan te vullen als hij over de betreffende informatie beschikt (Bron: mailverkeer met Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie).

⁸³ Als de gebruiker de eerste keer inlogt, dient het juiste arrondissement en de juiste afdeling aangeduid te worden. Na de eerste succesvolle login worden deze gegevens bewaard en dienen later niet meer opnieuw ingegeven te worden (Pletinckx, 2018).

Datum inleiding	Dd/mm/jjjj	Ja
Inleidingswijze	Parameters: vordering OM, rechtstreekse dagvaarding, verzoekschrift, vrijwillige verschijning, verzending van andere rechtbank, andere	Ja
Aard	Parameters ⁸⁴ : MOF, VOS, VOS hoogdringendheid, VOS na jeugddelict	Ja
Taal	Parameters: N, F, D	Standaard ingevuld
Regio	Parameters: Brussel, Vlaanderen, Wallonië	Standaard ingevuld
Afgesloten	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als het dossier afgesloten is.	Nee
Kabinet	Parameters: lijst van kabinetten	Ja
Parketnummer	Vrij in te vullen tekstveld. Bij het aanklikken van de knop (LP = link parket) wordt een nieuw scherm geopend dat een rechtstreekse verbinding toelaat met het jeugdparquet. De gebruiker kan dan klikken op het bijhorend parket- of notitienummer dat vervolgens in Dumbo toegevoegd wordt.	Ja

Net zoals op het niveau van het jeugdparquet kunnen er in Dumbo gegevens met betrekking tot aan het dossier gerelateerde personen ingevoerd worden. Of deze gegevens (bijvoorbeeld met betrekking tot de slachtoffers) bruikbaar zijn voor wetenschappelijk onderzoek hangt mede af van de kwaliteit van de registratie.

Tabel 9 Overzicht van relevante variabelen in Dumbo met betrekking tot de binnenkomende akten

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie ⁸⁵
Parket		
Datum van de akte	Iedere griffie heeft directe toegang tot bepaalde gegevens van PJP (jeugdparquet). Op basis van het notitienummer en/of andere zoektermen kan op zoek gaan worden naar de juiste parketzaak en de juiste beslissing (= binnenkomende akte). Door de juiste parketzaak en beslissing te selecteren, worden automatisch een aantal velden in Dumbo ingevuld. Als de gebruiker de zaak niet terugvindt in PJP, kan hij de akte manueel invoeren.	Nee
Type of soort akte (vordering, dagvaarding)		Nee
Aard van de parketzaak (MOF, VOS,...)		Nee
Notitienummer parket		Nee

⁸⁴ Afhankelijk van de rol die ingegeven wordt, worden andere zaken getoond. In het geval de rol M (= protectioneel dossier) is, verschijnen de volgende parameters: MOF, VOS, VOS na hoogdringendheid en VOS na jeugddelict.

⁸⁵ In Vlaanderen zouden de binnenkomende akten nauwgezet ingevoerd worden (Bron: mailverkeer met Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie).

Afgesloten	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als de betreffende akte niet langer in behandeling is.	Nee
Onderzoeksrechter		
Datum van de akte	Dd/mm/jjjj	Nee
Type of soort akte	Parameters: doorverwijzing, kopie conform voorlopige maatregelen	Nee
Aard van de zaak	Aard van de zaak: MOF, VOS, noch MOF/noch VOS	Standaard ingesteld op MOF
Notitienummer parket	De gebruiker kan klikken op het '?' waarna hij terechtkomt in PJP en het notitienummer kan opzoeken en aanklikken.	Nee
Dossiernummer niveau OR	Vrij tekstveld	Nee
Maatregel	Vrij tekstveld (maatregel opgelegd door de OR)	Nee
Afgesloten	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als de betreffende akte niet langer in behandeling is.	Nee
Verzoeken		
Datum van de akte	Dd/mm/jjjj	Nee
Type van de akte	Parameters: beroep tegen GAS, verzet, verzoek benadeelde partij, verzoekschrift (art. 60 wet 65) (+ enkele mogelijkheden in het kader van een VOS-dossier)	Nee
Indiener	Vrij tekstveld	Nee
Hoedanigheid	Parameters: lange lijst waaruit de gebruiker de juiste hoedanigheid van de indiener kan kiezen	
Afgesloten	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als de betreffende akte niet langer in behandeling is.	Nee
Verwijzing (van een andere jeugdrechtbank)		
Datum van de akte	Dd/mm/jjjj	Nee
Oorsprong	Parameters: lijst van alle andere jeugdrechtbanken (afdelingen)	Nee
Dossiernummer	De gebruiker kan klikken op het '?' waarna hij terechtkomt in JeCC ⁸⁶ en het notitienummer kan opzoeken en aanklikken.	
Afgesloten	Vierkantje dat kan aangevinkt worden als de betreffende akte niet langer in behandeling is.	Nee

Tabel 10 Overzicht van relevante variabelen in Dumbo met betrekking tot de beslissingen van de jeugdrechters en jeugdrechtbanken

⁸⁶ JeCC staat voor Jeugd Centrale Consultatie. Dit systeem laat toe opzoekingen te doen over de verschillende afdelingen heen om na te gaan of een bepaalde minderjarige onder toezicht staat van een andere jeugdrechtbank (Pletinckx, 2018).

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Datum	Dd/mm/jjjj	Ja
Type	Parameters: beschikking, vonnis, arrest, verbeterende beschikking, verbeterend vonnis, beslissing (zitting)	Ja
Aard	Parameters: MOF, VOS	Ja
Beslissing	Parameters: lijst van mogelijke beslissingen. Deze lijst kan verschillen naargelang de er en de aard van de zaak en de regio. Bijvoorbeeld: parameters in het geval van een 'beschikking' (MOF): 1 ^{ste} maatregel VI, navolgende maatregel, opheffing maatregel, bemiddeling voorstel, bijdrage kosten, expertise, geen maatregel, homologatie akkoord bemiddeling of hergo, maatschappelijk onderzoek, maatschappelijk onderzoek (UHG), medisch-psychologisch onderzoek, medisch-psychologisch onderzoek (UHG), onbevoegdheid, verzending	Ja
Termijn	Parameters: lijst met verschillende termijnen. Deze lijst kan vrij aangemaakt en gedefinieerd worden door de gebruiker	?
Start (begindatum)	Dd/mm/jjjj Theoretisch wordt automatisch als begindatum de datum van de genomen beslissing ingevoerd, maar deze datum kan door de gebruiker gewijzigd worden.	?
Verwacht	Dd/mm/jjjj Deze datum wordt automatisch berekend op basis van de ingevoerde termijn	?
Einde	Dd/mm/jjjj	?
Maatregel	Parameters: lange lijst van reacties die in de voorlopige, dan wel de fase ten gronde opgelegd of voorgesteld kunnen worden. Afhankelijk van de aard van de zaak, de regio en het type beslissing (beschikking, vonnis,...) verschilt deze lijst.	Ja
Akten (AK)	Toelichting: door op AK te klikken kan de genomen beslissing gekoppeld worden aan een binnenkomende akte	Nee
Qualificatie (Q)	Toelichting: door op Q te klikken kan de kwalificatie van de feiten in het (eind)vonnis gecodeerd worden. Dit laat toe om een her-kwalificatie van de feiten te registreren.	Nee

Repertorium (RP)	Toelichting: nadat een beslissing volledig is gecodeerd, kan de griffier deze inschrijven in het repertorium van de rechter door op RP te klikken. Daar waar vroeger de beschikkingen en vonnissen in een fysisch register ingeschreven werden, worden deze sinds enkele jaren elektronisch opgeslagen. Het repertorium kan opgevraagd worden en geeft een overzicht van bv. alle genomen beschikkingen in een bepaalde periode met informatie over het dossiernummer, de beslissing en de opgelegde maatregel(en) ⁸⁷ .	Nee ⁸⁸
------------------	--	-------------------

1.2.4 Gebruik van de data

Het registratiesysteem PJG wordt in de eerste plaats gebruikt voor administratieve doeleinden. Het systeem dient ter ondersteuning van de administratieve opvolging of het administratieve beheer van zaken of dossiers zowel op het niveau van het jeugdparket, als de jeugdrechtbank. Het systeem laat het onder meer toe om op eenvoudige wijze documenten (zoals bijvoorbeeld een dagvaarding) aan te maken.

Daarnaast worden de gegevens ook gebruikt voor statistische doeleinden. Uit het systeem kunnen de lokale afdelingen tabellen trekken die informatie verschaffen over de eigen werking. De cijfers die gegenereerd worden kunnen zowel dienen ter ondersteuning van het lokaal beleid, als het algemeen strafrechtelijk beleid. Op het niveau van de (jeugd)parketten zijn het de statistisch analisten van het Openbaar Ministerie die statistieken produceren en publiceren.⁸⁹ Op het niveau van de (jeugd)rechtbanken is het College van de hoven en rechtbanken hier verantwoordelijk voor⁹⁰. Naast de opmaak van (jaar)statistieken worden de gegevens ook gebruikt voor het beantwoorden van onder meer parlementaire vragen en vagen van de pers. Daarnaast worden ze ook gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden.

1.2.5 Betrouwbaarheid van de data

Wat de instroom van zaken en minderjarigen op de jeugdparketten betreft, worden er cijfers gepubliceerd op de website van de statistische analisten van het Openbaar Ministerie vanaf 2010⁹¹. Deze gegevens zouden betrouwbaar zijn. De statistische analisten hebben de afgelopen jaren heel wat inspanningen geleverd om de kwaliteit van de registratiegegevens te verhogen (Statistische analisten van het Openbaar Ministerie, 2012). Wat de parketbeslissingen betreft, dient dit werk nog te gebeuren. De statistische analisten zouden hiermee reeds gestart zijn, maar wegens een gebrek aan capaciteit en andere prioriteiten is het project tijdelijk *on hold* gezet⁹².

⁸⁷ Met het oog op de werklasmeting kunnen in het repertorium ook de kabinetsbesprekingen en de bezoeken aan instellingen geregistreerd worden (College van de hoven en rechtbanken, 2020b).

⁸⁸ Het inschrijven van de beslissing in het repertorium is niet verplicht, maar het zou wel nauwgezet gedaan worden. In 50% van de sites staat 'autoRep' op, waardoor een nieuw ingegeven beslissing automatisch opgenomen wordt in het repertorium (Bron: mailverkeer met Filip Maes van de stafdienst ICT van de FOD Justitie).

⁸⁹ https://www.om-mp.be/stat/intro_n.html

⁹⁰ <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/college-van-hoven-en-rechtbanken#statistiek>

⁹¹ <https://www.om-mp.be/stat/jeu/n/index.html>

⁹² Volgens Ellen Van Dael, coördinator van de statistische analisten, is het de bedoeling om dit project eind 2020 terug op te nemen.

Recent heeft het College van Procureurs-generaal een draaiboek⁹³ opgesteld met het oog op een uniforme toepassing van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, wat ook tot betere statistieken zou moeten leiden. In de Omzendbrief wordt hierover het volgende gezegd: *“Deze eenvormige afhandeling en werkwijze door alle Vlaamse jeugdparketten biedt tenslotte het voordeel dat hierdoor nu ook eindelijk betrouwbare statistische gegevens zullen kunnen worden gegenereerd over de input en output inzake het jeugddelinquentierecht (...)”* (College van Procureurs-generaal, 2019, p. 3).

Wat de jeugdrechtbanken betreft, was tot voor kort op de website van de FOD Justitie het volgende te lezen: *“Voor de jeugdrechtbanken publiceren we momenteel geen cijfers, aangezien de registratiewijzen van de verschillende jeugdrechtbanken nog erg verschillend zijn, en er tests zijn i.v.m. een nieuwe (nationaal meer uniforme) registratiewijze. Hierdoor zijn de cijfers momenteel weinig vergelijkbaar tussen afdelingen⁹⁴”* (Federale overheidsdienst Justitie, 2018, p.44). Ook op dit niveau is er verbetering in zicht. Recent heeft het College van de Hoven en Rechtbanken een Omzendbrief uitgevaardigd die richtlijnen bevat in verband met de beslissingen die genomen worden door de jeugdrechters en jeugdrechtbanken. Deze richtlijnen dienen gevolgd te worden opdat beslissingen correct en uniform geteld zouden worden over de rechtbanken heen. De velden ten behoeve van de statistieken worden in de Omzendbrief aangeduid met een specifiek icoon en zijn verplicht in te vullen velden (College van de hoven en rechtbanken, 2020b)⁹⁵.

1.3 DoMinO: het registratiesysteem van de sociale diensten van de jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstellingen

1.3.1 Algemene toelichting

DoMinO staat voor DOssier MINderjarigen Opgvolgingssysteem en is een overkoepelend registratiesysteem van het Agentschap Opgroeien (Jeugdhulp). Het systeem wordt onder meer gebruikt door de ondersteuningscentra jeugdzorg (OCJ), de sociale diensten van de jeugdrechtbank (SDJ), de gemeenschapsinstellingen (GI), het team kinderbijslag, het team verificatie en het team erkenning. Elke gebruikersgroep heeft enerzijds toegang tot een gemeenschappelijk luik met betrekking tot de cliëntgegevens en anderzijds tot registratievelden die relevant zijn voor de eigen opdracht (Coppens et al., 2018). In het kader van dit onderzoek zijn we vooral geïnteresseerd in het gemeenschappelijk deel met betrekking tot de cliënten (of betrokken minderjarigen) en de onderdelen met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstellingen.

1.3.2 Documentatie over het systeem

Er bestaan twee handleidingen over DoMinO. Er is een handleiding ‘cliëntbeheer’ die dateert van 2015 en een handleiding ‘dossierbeheer’ van 2018. Laatstgenoemde heeft in hoofdzaak betrekking op de

⁹³ <https://www.om-mp.be/nl/meer-weten/omzendingen>

⁹⁴ Uit het hogervermelde onderzoek van het NICC is ook gebleken dat de registratie van gegevens op de jeugdgriffies heel wat hiaten vertoont. Zo zouden er heel wat ontbrekende gegevens zijn. Bovendien zouden er heel verschillende praktijken bestaan voor wat de creatie van dossiers en de registratie van genomen beslissingen in de betreffende dossiers betreft. Laatstgenoemde bleken ook moeilijk te linken aan de binnenkomende akten op de jeugdrechtbank, waardoor het in bepaalde gevallen onmogelijk was om te achterhalen of het een beslissing in een MOF-, dan wel een VOS-zaak betrof (Vanneste et al., 2009).

⁹⁵ https://www.rechtbanken-tribunaux.be/sites/default/files/college/richtlijnen/2020-01_richtlijnen-chr_rea-jeugd.pdf

sociale diensten van de jeugdrechtbank. Wat het onderdeel van de gemeenschapsinstellingen betreft, bestaan er een twintigtal korte demonstratiefilmpjes die op een heel heldere en duidelijke wijze aan de gebruiker uitleggen hoe diverse zaken aangaande het verblijf van jongeren in DoMinO geregistreerd dienen te worden⁹⁶.

1.3.3 Relevante variabelen in het systeem

Hieronder trachten we een overzicht te geven van variabelen in DoMinO die relevant kunnen zijn in het kader van de monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. In een eerste punt bekijken we ingevoerde gegevens met betrekking tot de minderjarigen. In een tweede punt gaan we dieper in op het onderdeel met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbank. In een laatste punt zoomen we – tot slot – in op het luik met betrekking tot de gemeenschapsinstellingen.

1.3.3.1 Relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de minderjarigen

De variabelen in tabel 11 kunnen door alle gebruikersgroepen geraadpleegd en aangevuld worden (Coppens et al., 2018). Het gaat om gegevens met betrekking tot de cliënten en hun context. In de handleiding wordt gesproken van ‘cliëntgegevens’ en ‘cliëntcontext’. Een nieuwe cliënt (minderjarige) kan enkel toegevoegd worden als deze zich nog niet in DoMinO bevindt (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2015).

Tabel 11 Overzicht van relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de minderjarigen

Variabele	Toelichting ⁹⁷ (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie ⁹⁸
Cliëntgegevens		
Rijksregisternummer (RRN) ⁹⁹		Ja
Cliëntnummer	Toelichting: dit is een uniek nummer per minderjarige	Automatisch aangemaakt door het systeem
Geboortedatum	Dd/mm/jjjj ¹⁰⁰	In principe automatisch

⁹⁶ Zo zijn er onder mee filmpjes over ‘Hoe zoek ik een jongere op?’, ‘Hoe voeg ik een contactpersoon toe?’, ‘Hoe registreer ik toelatingen?’, ‘Hoe voeg ik een kamercontrole toe?’, ‘Wat betekent criminogene factoren?’, enz....

⁹⁷ Zowel in DominO, als in BinC (zie verder) staat bij sommige registratievelden een vraagteken. Als de gebruiker met de muisaanwijzer op het symbool gaat staan, verschijnt er een korte definitie of toelichting over het betreffende veld (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2015, 2018; Agentschap Opgroeien, 2020b; Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020).

⁹⁸ Verplicht in te vullen velden zijn zowel in DoMinO, als in BinC voorzien van een sterretje (*). Bij het opslaan verschijnt een foutmelding indien verplichte velden niet ingevuld werden (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2015, 2018; Agentschap Opgroeien, 2020b; Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020).

⁹⁹ Sinds 2015 moeten de verschillende gebruikersgroepen van DoMinO voor elke cliënt verplicht het rijksregisternummer registreren. De gebruikers zoeken dit nummer zelf op in het rijksregister. Eens de link met het rijksregister gelegd is, worden een aantal gegevens van de betrokken minderjarige (naam, voornaam, geslacht, geboortedatum, geboorteland, geboorteplaats en officieel adres) automatisch ingevuld in de betreffende velden. Cliënten zonder rijksregisternummer krijgen via de Kruispuntbank Sociale Zekerheid een bisnummer toegekend (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2015; Coppens et al., 2018).

¹⁰⁰ Als de exacte geboortedatum niet gekend is, kan het vermoedelijke geboortjaar ingegeven worden (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2015).

	Er is een foutmelding als de jongere ouder is dan 25 jaar.	ingevuld op basis van het RRN
Geslacht	Parameters: mannelijk, vrouwelijk	In principe automatisch ingevuld op basis van het RRN
Geboorteland	Parameters: indien de minderjarige in België geboren is, kan de gebruiker klikken op België. Indien de minderjarige in het buitenland geboren is, kan de gebruiker kiezen uit een landenlijst. Ook de parameters 'onbekend' of 'niet bevraagd' zijn voorzien.	In principe automatisch ingevuld op basis van het RRN
Nationaliteit	Parameters: indien de minderjarige de Belgische nationaliteit heeft, kan de gebruiker klikken op België. In het andere geval kiest de gebruiker een land uit de keuzelijst.	Ja
Verblijfsstatuut	Parameters: onbekend, niet bevraagd, legaal, legaal: erkend vluchteling, legaal: erkend vluchteling begeleid door ouders, legaal: erkend vluchteling niet begeleid door ouders, legaal: in asielprocedure, legaal: in asielprocedure begeleid door ouders, in asielprocedure niet begeleid door ouders, zonder wettig verblijfsstatuut, zonder wettig verblijfsstatuut begeleid door ouders, zonder wettig verblijfsstatuut niet begeleid door ouders	Ja
Land van origine	Toelichting: indien minstens één ouder of twee grootouders een andere nationaliteit hebben dan de Belgische, noteert men deze nationaliteit bij het land van origine. In het geval van verschillende nationaliteiten, dan kiest men het land van origine van de (groot)moeder. Parameters: indien het land van origine België is, kan de gebruiker klikken op België. Indien het om een andere nationaliteit gaat, kan de gebruiker een land uit de keuzelijst kiezen.	Ja
Omgangstaal	Toelichting: omgangstaal met de jongere in de hulpverlening Parameters: onbekend, niet bevraagd, Nederlands, Frans, Engels, Duits, Spaans, Italiaans, Turks, Marokkaans, Berbers, andere	Nee
Gegevens met betrekking tot de cliëntcontext		
Gezinsvorm	Parameters: kerngezin of traditioneel gezin, één-ouder gezin, gescheiden gezin, nieuw samengesteld gezin, homogezin of lesbisch gezin, adoptiegezin, pleeggezin, generatiegezin of grootfamilie, andere	Nee
Gezagsregeling	Parameters: niet van toepassing, onbekend, niet bevraagd, tweeverblijfsregeling ('co-	Nee

	ouderschap') ¹⁰¹ , hoofdverblijf bij moeder, hoofdverblijf bij vader, nog niet uitgesproken	
Aantal kinderen in gezin, inclusief jongere	Parameters: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, meer dan 9	Nee

Aanvullend kan de gebruiker ook informatie over een persoon uit het netwerk van het kind of de jongere toevoegen (zoals bijvoorbeeld de vader of de moeder). Het gaat om informatie die facultatief geregistreerd kan worden. Als de gebruiker een relatie toevoegt, moeten een aantal velden (zoals bijvoorbeeld de naam of het relatietype) wel verplicht ingevuld worden. Afhankelijk van het type relatie zijn dit meer, dan wel minder velden (Coppens et al., 2018). Aangezien het in hoofdzaak om administratieve gegevens gaat die facultatief ingevuld kunnen worden, zijn ze in het kader van wetenschappelijk onderzoek minder relevant.

De gebruiker kan aanvullend op de hoger vermelde gegevens met betrekking tot de minderjarige en zijn/haar context ook fiches toevoegen, zoals een schoolfiche of fiche met betrekking tot betrokken hulpverleningsdiensten. In de schoolfiche kan de gebruiker informatie¹⁰² kwijt over de huidige school van de jongere, alsook over de ganse schoolloopbaan (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2015). Ook hier gaat het om informatie die facultatief geregistreerd kan worden, waarbij een aantal velden - eens men de fiche aanmaakt - wel verplicht ingevuld moeten worden. Op zich gaat het hier om voor onderzoek relevante - zij het beperkte - informatie, maar het facultatieve karakter doet vragen rijzen bij de bruikbaarheid ervan. Bovendien is ook niet zeker in hoever de gegevens systematisch geüpdatet of geactualiseerd worden.

1.3.3.2 Relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbank (SDJ)

Volgens het Decreet Integrale Jeugdhulp (art. 57) kan de jeugdrechter de sociale dienst van de jeugdrechtbank de opdracht geven om een maatschappelijk onderzoek te voeren. Na grondig onderzoek geeft de SDJ advies aan de jeugdrechter over de meest wenselijke reactie. Nadat de jeugdrechter of jeugdrechtbank een beslissing heeft genomen, zorgt de SDJ ervoor dat deze ook wordt uitgevoerd. De consulenten van de SDJ houden de jeugdrechter of jeugdrechtbank op de hoogte van hoe het verder loopt.

Informatie met betrekking tot het onderzoek en de genomen beslissingen (en het verdere verloop ervan) worden geregistreerd in Domino in het onderdeel met betrekking tot het dossier. Dit (elektronisch) dossier wordt in drie luiken opgedeeld: 1) het pedagogisch dossier, 2) het administratieve dossier en 3) gezinsdossiers¹⁰³. Als de gebruiker klikt op 'Administratief dossier' dan krijgt hij een overzicht van alle vorderingen en beslissingen in het dossier. In het betreffende luik kunnen ook nieuwe vorderingen, beslissingen en opgelegde of voorgestelde reacties ingevoerd worden. Dit luik bevat de meest interessante informatie met het oog op de monitoring van het nieuwe Vlaamse

¹⁰¹ Indien de gezagsregeling 'co-ouderschap' betreft, dient verdere toelichting gegeven te worden in een vrij tekstveld (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2015).

¹⁰² Het gaat onder meer om de volgende informatie: begin- en eventuele einddatum op de (betreffende) school, schooljaar of schooljaren, schooltype (kleuteronderwijs, buitengewoon kleuteronderwijs, lager onderwijs, buitengewoon lager onderwijs, voltijds secundair, deeltijds secundair, BUSO,...) en studierichting.

¹⁰³ Als de gebruiker klikt op 'Gezinsdossiers' krijgt hij een overzicht van alle gezinsleden die eveneens gekend zijn in DoMinO en hun laatste dossiers. Tussen gezinsdossiers kunnen pedagogische gegevens gekopieerd worden.

jeugddelinquentierecht. In tabel 12 wordt een overzicht gegeven van de meest relevante variabelen of registratievelden in dit luik.

Tabel 12 Overzicht van relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de SDJ

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Gegevens met betrekking tot de vordering		
Dossiernummer	Toelichting: dit is een uniek nummer voor elk dossier	Automatisch aangemaakt door het systeem
Datum vordering	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum opdracht	Dd/mm/jjjj Vanaf deze datum begint de termijn van het onderzoek te lopen.	Ja
Dossiernummer parket	Parameters: vrij tekstveld	Nee
Dossiernummer jeugdrechtbank	Parameters: vrij tekstveld	Nee
Jeugdrechter (titularis)	Parameters: lijst met namen van jeugdrechters van de betreffende afdeling. Er is ook een categorie 'andere' voorzien, waarna de gebruiker in een vrij tekstveld de naam van de plaatsvervangende jeugdrechter kan invullen.	Nee
Type	Parameters: MOF (Art. 36,4° WJB), jeugddelict (Art. 20 en 29, decreet JDR), Brussels HG: minderjarige in gevaar (art. 8, Ordonn), Brussels HG: POS na hoogdringendheid (art. 9, Ordonn), verontrustende situatie na GV (art. 47, 1° decreet IJH), verontrustende situatie na hoogdringendheid (art. 47, 2° decreet IJH), verontrustende situatie op basis van jeugddelict (art. 47, 3° decreet IJH)	Ja
Aanleiding tot de vordering gekend	Parameters: ja, niet op het moment van invullen Indien ja, dan kan de gebruiker kiezen uit een keuzelijst met opgesomde 'problematieken': A. psychosociaal functioneren jongere, B. lichamelijke gezondheid, aan lichaam gebonden functioneren van jongere, C. vaardigheden en cognitieve ontwikkeling jongere, D. gezin en opvoeding, E. jongere en omgeving, F. feiten.	Ja
Details van de aanleiding	Als de gebruiker een problematiek aanklikt, kan hij deze telkens nog verder specificeren. In het geval van 'feiten', kan hij kiezen uit de volgende lijst: antisociaal / delinquent gedrag, diefstal, diefstal met braak, diefstal met geweld, afpersing/heling/oplichting, vandalisme/vernieling, vrijwillige brandstichting, vrijwillige slagen en verwondingen, bedreiging met wapen, moord/doodslag, stalking/steaming, drugs dealen, pleger seksueel geweld intrafamiliaal, pleger seksueel geweld	Ja

	extrafamiliaal, prostitutie, verkeersinbreuken, overig delinquent gedrag (=> vrij tekstveld)	
Gegevens met betrekking tot de genomen beslissing		
Soort beslissing	Parameters: beschikking, vonnis of arrest	Ja
Naam van de jeugdrechter	Parameters: lijst met namen van jeugdrechters van de betreffende afdeling. Er is ook een categorie 'andere' voorzien, waarna de gebruiker in een vrij tekstveld de naam van de plaatsvervangende jeugdrechter kan invullen.	Ja
Aard van de maatregel ¹⁰⁴	Parameters ¹⁰⁵ : berispen – vonnis, toevertrouwen aan een GI voor een gesloten begeleiding van maximum drie maanden – beschikking, toevertrouwen aan een GI voor een gesloten oriëntatie van maximum 1 maand – beschikking, ambulante maatregel – beschikking, ambulante maatregel – vonnis ¹⁰⁶ , positief project van ten hoogste 60 uur – beschikking, positief project van ten hoogste 220 uur – vonnis, geen maatregel, geen sanctie opgelegd gelet op wat als maatregel is uitgevoerd of doorlopen – vonnis, herstelrechtelijk aanbod – beschikking, herstelrechtelijk aanbod – vonnis, maatregel opgeheven, toevertrouwen aan GI voor een gesloten begeleiding van maximum 3, 6 of 9 maanden – vonnis, toevertrouwen aan een GI voor een gesloten begeleiding van maximum 2, 5 of 7 jaar – vonnis, toevertrouwen aan een GI voor een gesloten oriëntatie van maximum 1 maand – vonnis, voorwaarden – beschikking, voorwaarden – vonnis, vrijspraak, wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjaren die een MOF hebben gepleegd	Ja
Begindatum van de maatregel	Toelichting: de begindatum is altijd de start van de maatregel (bv. de dag dat de jongere wordt toevertrouwd aan de GI Dd/mm/jjjj	Ja

¹⁰⁴ Met betrekking tot de aard van de maatregel kan opgemerkt worden dat er geen verdere detailinformatie geregistreerd wordt. Zo wordt bijvoorbeeld wel geregistreerd dat de jeugdrechter voorwaarden opgelegd heeft, maar wat deze voorwaarden precies inhouden, wordt niet in het systeem ingevoerd. Er is wel een vrij tekstveld 'bijzondere mededelingen' en daar zouden de administratieve medewerkers vaak wel bijkomende informatie in opnemen (Bron: online overleg met Nele Haedens en Sara van Riel). We komen hier verder in deel 3 nog uitgebreider op terug.

¹⁰⁵ Het gaat om een lange lijst die ook maatregelen bevat die opgelegd konden worden volgens de oude wet. Voor elke mogelijke reactie wordt voor de gebruiker (louter informatief) ook aangegeven wat de minimum en maximum leeftijd is, alsook de maximale duurtijd. De uithandengeving en het toevertrouwen aan een afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst lijken niet in de lijst opgenomen te zijn. Ze staan wel vermeld, zij het dan met verwijzing naar de artikelen van de oude wetgeving (WJB).

¹⁰⁶ Sinds januari 2021 wordt een onderscheid gemaakt naar het 'type' ambulante maatregel of ambulante sanctie, zijnde behandeling bij een psychologische of psychiatrische dienst, bij een dienst die deskundig is op het gebied van alcohol- of drugsverslaving of een contextbegeleiding, bij een dienst voor seksuele opvoeding.

Einddatum van de maatregel ¹⁰⁷	Toelichting: de einddatum is de opgelegde einddatum Dd/mm/jjjj	Ja
Aantal dagen	Het aantal dagen wordt automatisch berekend op basis van de begin- en einddatum van de maatregel.	Wordt automatisch berekend
Resultaat arrest	Parameters: bekrachtigd, vernietigd, vernietigd met nieuwe maatregel	Ja
Datum arrest	Dd/mm/jjjj	Ja
Naam rechter	Parameters: lijst met namen van rechters van de betreffende afdeling. Er is ook een categorie 'andere' voorzien, waarna de gebruiker in een vrij tekstveld de naam van de rechter kan invullen.	Ja

Aanvullend kan nog opgemerkt worden dat in het pedagogisch dossier heel wat informatie opgenomen wordt met betrekking tot de situatie van de jongere op basis van het maatschappelijk onderzoek. In het kader van het maatschappelijk of zogenaamde 'case onderzoek' wordt er gewerkt met het framework *Signs of Safety* voor verontrustende opvoedingssituaties en *Signs of Success* voor jeugddelicten (wat een doorvertaling vormt van Signs of Safety). De situatie van de jongere wordt in kaart gebracht aan de hand van drie kolommen ('Zorgen', 'Krachten' en 'Wat wenst men te veranderen?'). Elke kolom is nogmaals opgesplitst in acht 'tegels'. Het is de bedoeling dat de consulent in de tegels tekst invult met betrekking tot de situatie van de jongere. Er wordt ook gewerkt met schaalvragen op basis waarvan de veiligheid en vooruitgang zo concreet en gedetailleerd mogelijk in kaart wordt gebracht (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2018). In het pedagogische luik heeft de gebruiker ook de mogelijkheid om allerlei 'acties' aan te maken, zoals bijvoorbeeld de actie 'A-doc' voor het aanmaken van een A-document met het oog op niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Andere mogelijke acties zijn onder meer: actie Verslag, actie Jeugdhulpverleningsplan, actie Nota aan de Jeugdrechter (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2018).

Het onderdeel van DoMinO met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbank bevat heel wat gegevens, zowel van kwantitatieve, als kwalitatieve aard, die mogelijk heel wat relevante informatie bevatten met het oog op de wetenschappelijke evaluatie van het nieuwe decreet.

1.3.3.3 Relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de gemeenschapsinstellingen (GI)

Eén van de maatregelen of sancties die de jeugdrechter kan opleggen naar aanleiding van het plegen van een jeugddelict is het toevertrouwen van de jongere aan een gemeenschapsinstelling. Ook de gemeenschapsinstellingen maken gebruik van DoMinO en registreren er heel wat gegevens in. In tabel 13 wordt een overzicht gegeven van gegevens die relevant kunnen zijn in het kader van de monitoring en de evaluatie van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentierecht.

¹⁰⁷ Bij het invoeren of wijzigen van de begin- of einddatum wordt een dynamische controle uitgevoerd op de ingevoerde gegevens en wordt aangegeven of de ingevoerde data de geldende regels respecteren (Agentschap Jongerenwelzijn & GiVi Group, 2018).

Tabel 13 Overzicht van relevante variabelen in DoMinO met betrekking tot de GI

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Gegevens met betrekking tot de opgelegde maatregel of sanctie		
Vorderingsgrond	Parameters: MOF, VOS	Ja
Type	Parameters: beschikking, vonnis	Ja
Begindatum	Dd/mm/jjjj	Ja
Einddatum	Dd/mm/jjjj	Ja
Jeugdrechtbank	Parameters: lijst van alle gerechtelijke afdelingen	Ja
Jeugdrechter	Parameters: lijst met namen van jeugdrechters	Nee
Beroep aangetekend	Parameters: ja, nee	Nee
Gegevens met betrekking tot het verblijf		
Datum opname	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum vertrek	Dd/mm/jjjj	Ja
Campus	Parameters: lijst met de namen van alle campussen	Automatisch ingevuld
Type bed	Parameters (deze lijst is verschillend naargelang de campus): buffer, begeleiding jongens, begeleiding meisjes, GI time-out, time-out meisjes, time-out jongens, bijzondere cap., oriëntatie, aanwezig-zw-elders ¹⁰⁸	Ja
Regime	Parameters: open, gesloten	Nee
Leergroep	Parameters: herstel (groepsessies rond herstel schade), hier trek ik de lijn (groepsessies rond middelengebruik), clean up (individuele sessies rond middelengebruik), equip (groeps-therapeutisch programma), ART (agressie regulatie training), SBG (werken rond zelfbeeld), berg (emotieregulatie), beware (grenzen in relaties bewaken en omgaan met sociale media), HCA, groepsessies CF/RF	Nee

In het registratiesysteem wordt nog heel wat andere informatie geregistreerd die relevant kan zijn in het kader van wetenschappelijk onderzoek, zoals onder meer met betrekking tot bijzondere maatregelen (waaronder een afzondering, een kamercontrole of een lichaamsfoullering). Zo kunnen met betrekking tot bijvoorbeeld een afzondering de volgende gegevens in DoMinO ingevoerd worden: de initiatiefnemer van de afzondering, aanleiding voor de afzondering, afzonderingsruimte, begin- en geplande einddatum, datum van uitgevoerde controle(s).

In het systeem kan ook informatie over de schoolsituatie van de geplaatste jongeren geregistreerd worden, onder meer met betrekking tot het al dan niet extern naar school gaan, de richting die de jongere volgt, of er al dan niet samengewerkt wordt met de externe school en welk attest de jongere

¹⁰⁸ Dit staat voor: aanwezig, maar het zwaartepunt van het verblijf ligt elders.

behaald heeft. Ook over het schoollopen in de instelling zelf kunnen heel wat (kwalitatieve) gegevens in DoMinO ingevoerd worden over onder meer vaardigheden van de jongere, houding in de klas, gedrag op het schoolterrein, omgang met medeleerlingen en met leerkrachten, toekomstwensen,....

Het registratiesysteem laat het ook toe om voor elke jongere een logboek bij te houden. De gebruiker kan in dit (elektronisch) logboek nota's nemen. Een nota dient telkens gelinkt te worden aan één of meer criminogene domeinen die volgens wetenschappelijk onderzoek een impact hebben op het risico op herval (waaronder relaties met leeftijdgenoten, drugs, persoonlijkheid/gedrag, huidige en eerdere delicten/justitiële maatregelen) of aan één of meer responsiviteitsfactoren. Dit zijn factoren die een rol kunnen spelen bij de effectiviteit van een behandeling en te maken hebben met het functioneren van de jongeren en zijn/haar sterktes of zwaktes (waaronder sociaal emotionele ontwikkeling, cognitief functioneren, diagnostiek, functioneren in groep,...). Als de gebruiker bovenaan in het scherm op 'criminogene domeinen' klikt, dan krijgt hij een zicht op alle criminogene domeinen en de nota's die hieraan voor de betreffende jongere gelinkt zijn. Hetzelfde geldt voor responsiviteit. Bovenaan het scherm kan de gebruiker ook klikken op het handelingsplan van de jongere, waaraan levensdoelen toegevoegd kunnen worden. Ook deze dienen gelinkt te worden aan één of meer criminogene domeinen. Met betrekking tot deze doelen kunnen ook concrete stappen gedefinieerd worden. Al deze registratievelden zijn gebaseerd op de keuze van het beleid om de werking van de gemeenschapsinstellingen te baseren op een integratief begeleidingsmodel dat zowel gericht is op het beperken van recidive, als op het verbeteren van de levenskwaliteit van de jongere¹⁰⁹ (Agentschap Opgroeien, 2019).

Net zoals het onderdeel met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbanken, bevat het onderdeel van DoMinO betreffende de gemeenschapsinstellingen heel wat kwantitatieve, als kwalitatieve gegevens die, afhankelijk van de kwaliteit van de registratie, mogelijk heel wat relevante informatie bevatten met het oog op de wetenschappelijke evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet, in het bijzonder met betrekking tot de maatregelen of sancties die een plaatsing inhouden.

1.3.4 Gebruik van de data

DoMinoO ondersteunt in de eerste plaats de dagelijkse administratieve en inhoudelijke opvolging van dossiers. Daarnaast wordt het systeem ook gebruikt voor statistische en beleidsdoeleinden. Zo laat het systeem het onder meer toe om op een eenvoudige wijze cijferrapporten over de eigen dienst of de eigen instelling uit het systeem te halen (om bijvoorbeeld een zicht te krijgen op de werklastmeting)¹¹⁰. De ingevoerde gegevens worden ook gebruikt voor het opstellen van het intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp, alsook voor het beantwoorden van parlementaire vragen en vragen van de pers.

---

¹⁰⁹ Het gaat om de geïntegreerde implementatie van zowel het Risk-Need-Responsivity Model, als het Good Lives Model (Agentschap Opgroeien, 2019).

¹¹⁰ Bron: online overleg met Nele Haedens en Sara van Riel.

1.3.5 Betrouwbaarheid van de data

Hoewel er weinig tot geen controles vanuit het Agentschap worden uitgevoerd op de data¹¹¹, gaat men er van uit dat de gebruikers gemotiveerd zijn om de registratievelden tijdig en betrouwbaar in te vullen (Coppens et al., 2018)¹¹².

1.4 BinC: het registratiesysteem van de private voorzieningen in de Jeugdhulp

1.4.1 Algemene toelichting

BinC staat voor 'Begeleiding in Cijfers' en is een specifiek onderdeel van Domino¹¹³ dat gebruikt wordt door de private voorzieningen in de Jeugdhulp (Agentschap Opgroeien). Het betreft onder meer de organisaties voor bijzondere jeugdzorg (OVBJ), de onthaal-, oriëntatie- en observatiecentra (OOOC), de diensten voor pleegzorg, de diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA), de diensten voor crisishulp aan huis (CaH) en de centra voor integrale gezinszorg (CIG) (Coppens et al., 2018). In BinC wordt het effectief ingezette hulpaanbod geregistreerd, alsook informatie met betrekking tot de bereikte jongeren¹¹⁴. In tegenstelling tot DoMinO is BinC eerder een registratiesysteem dan een dossier-opvolgingssysteem.

1.4.2 Documentatie over het systeem

Er bestaan twee recente handleidingen over BinC (Agentschap Opgroeien, 2020b; Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020). Eén handleiding is specifiek bedoeld voor de HCA-diensten die over een eigen versie van BinC beschikken. Dit heeft onder meer te maken met het feit dat ze geen hulpverlening in de strikte zin van het woord aanbieden en niet gemoduleerd zijn. Bovendien wilden ze graag heel wat extra informatie registreren die minder toepasselijk is voor de andere diensten. Wat gemeenschappelijk is, wordt wel op dezelfde wijze geregistreerd¹¹⁵.

Op de website van Jeugdhulp is een aparte rubriek BinC voorzien waar alle informatie over het systeem (zoals handleidingen, checklists, BinC-nieuws, BinC- cijferrapporten,...) wordt samengebracht¹¹⁶. Via onze contactpersoon kregen we ook een overzicht van alle registratievelden en de bijhorende parameters in BinC, al bleek deze lijst niet helemaal *up to date* te zijn¹¹⁷.

---

¹¹¹ In het systeem zelf zijn wel een aantal controles ingebouwd. Als een jongere bijvoorbeeld jonger is dan 14 jaar, kan er in principe geen maatregel of sanctie die een plaatsing inhoudt, opgelegd en ook niet geregistreerd worden.

¹¹² Dit werd ook bevestigd door onze contactpersonen (Nele Haedens en Sara van Riel voor wat het onderdeel van de sociale diensten van de jeugdrechtbanken betreft en Karolien Samyn voor het luik betreffende de gemeenschapsinstellingen).

¹¹³ BinC is ook gekoppeld met de moduledatabank en met e-Youth. E-Youth is een centraal platform voor het delen van een aantal feitelijke gegevens tussen hulpverleners over de minderjarigen en hun context. Dat brengt het 'only once principe' binnen in de jeugdhulp. Informatie die al gekend is, moet niet opnieuw bij de betrokkenen worden opgevraagd en geregistreerd. Iedere hulpverlener registreert vooral datgene dat specifiek is voor de eigen werking (<https://www.jeugdhulp.be/netwerken/e-youth>).

¹¹⁴ <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/private-voorzieningen/binc/>

¹¹⁵ Bron: overleg met Wederik De Meersman.

¹¹⁶ <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/private-voorzieningen/binc/>

¹¹⁷ Wederik De Meerman, van wie we de lijsten kregen, gaf zelf aan dat ze nog geüpdatet moesten worden.

1.4.3 Relevante variabelen in het systeem

Naast een maatregel of sanctie die een plaatsing inhoudt, kan de jeugdrechter ook andere reacties opleggen of voorstellen, zoals een herstelrechtelijk aanbod (bemiddeling of hergo¹¹⁸), een leerproject, een positief project of een gemeenschapsdienst. Het zijn de HCA-diensten die instaan voor de uitvoering hiervan. Daarnaast kan de jeugdrechter of jeugdrechtbank ook een ambulante maatregel of sanctie opleggen, zoals bijvoorbeeld een delictgerichte contextbegeleiding. De uitvoering hiervan ligt in handen van private voorzieningen binnen de jeugdhulp. Zowel de HCA-diensten, als de private voorzieningen maken gebruik van BinC en registreren er heel wat gegevens in. In wat volgt trachten we een overzicht te geven van variabelen of registratievelden in BinC die relevant kunnen zijn met het oog op de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentedecreet. We starten met het onderdeel van BinC dat betrekking heeft op de HCA-diensten. In een tweede punt gaan we dieper op het deel betreffende de andere private voorzieningen.

1.4.3.1 Relevante variabelen in BinC met betrekking tot de HCA-diensten

Vooraleer een BinC-dossier¹¹⁹ aangemaakt kan worden, dient de gebruiker na te gaan of de jongere al dan niet reeds gekend is in DoMinO. Als een jongere reeds gekend is, zijn de cliëntgegevens al geregistreerd door een andere gebruiker (zie hoger 3.3.1.). Als de jongere nog niet gekend is in DoMinO dan moeten zijn gegevens eerst nog ingevoerd worden. Deze informatie wordt dus gedeeld met andere gebruikers van DoMinO (Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020).

Eén van de doelstellingen van BinC is het in kaart brengen van de doelgroep van het hulpaanbod (Agentschap Opgroeien, 2020b). Om die reden wordt aan de gebruiker gevraagd om aanvullend op de cliëntgegevens, nog een aantal bijkomende gegevens met betrekking tot de leefsituatie van de jongere en zijn gezin in het systeem in te voeren. In tabel 14 wordt hiervan een overzicht gegeven. Aangezien het de situatie bij aanvang betreft, wordt gevraagd om de gegevens binnen de drie maanden na de start van de begeleiding in het systeem in te voeren (Agentschap Opgroeien, 2020b; Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020).

Tabel 14 Overzicht van relevante variabelen in BinC (HCA) met betrekking tot de leefsituatie van de jongere

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Niet-begeleide minderjarige (NMB)	Toelichting: dit omvat zowel de niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV) volgens de verblijfwet, als de niet-begeleide Europese minderjarige in kwetsbare toestand (NBEM) Parameters: ja, nee, onbekend	Ja
Dagbesteding	Toelichting: welke is de gestructureerde (5 dagen of meer per maand) dagbesteding van de jongere gedurende de schoolweek, op het moment dat de hulpverlening start in de voorziening	Ja

¹¹⁸ Hergo staat voor herstelgericht groepsoverleg.

¹¹⁹ Een dossier is een aaneensluitende periode van hulpverlening voor een cliënt (jongere) in eenzelfde voorziening. Een cliënt kan meerdere dossiers hebben in eenzelfde voorziening wanneer de hulpverlening onderbroken of stopgezet werd. Een cliënt kan ook meerdere dossiers tegelijk hebben in verschillende voorzieningen, wanneer er een combinatie is van hulpverlening in verschillende voorzieningen (Agentschap Opgroeien, 2020a).

	Parameters: nog niet schoolgaand, schoolgaand, deeltijds onderwijs of leertijd, georganiseerde dagbesteding als alternatief voor school, geen georganiseerde dagbesteding, spijbelen, werkzoekend, werk, andere, niet bevroegd (indien andere => vrij tekstveld)	
Opleidingsniveau	Toelichting: in welke onderwijsvorm is de jongere momenteel of het laatst ingeschreven op het moment dat de hulpverlening start in de voorziening Parameters: kleuteronderwijs, buitengewoon kleuteronderwijs, lager onderwijs, BLO, ASO, TSO, BSO, kunstonderwijs, BUSO, deeltijds onderwijs, leercontract, (voorbereiding) middenjury, hoger onderwijs, onthaalklas anderstaligen, tweedekansonderwijs of volwassenenonderwijs, geen, niet bevroegd	Ja
Gezinssituatie	Toelichting: samenstelling van het gezin waarin de jongere hoofdzakelijk verblijft Parameters: kerngezin, nieuw samengesteld gezin moeder, nieuw samengesteld gezin vader, éénoudergezin moeder, éénoudergezin vader, familie, bi-locatieregeling (co-ouderschap), mono-locatieregeling, woont zelfstandig (eventueel met partner), niet begeleide minderjarige, andere, onbekend (indien andere => vrij tekstveld) De gebruiker kan aanvullend met een kruisje aanduiden of de jongere verblijft in een adoptiegezin, een pleeggezin of een residentiele voorziening.	Ja
Tolk noodzakelijk	Parameters: ja, nee	Nee
Zo ja, tolk beschikbaar	Parameters: ja, nee, soms	Ja
Gelijktijdig aanbod voor cliënt	Toelichting: andere modules die werden aangeboden (buiten de eigen voorziening). Het gaat om modules die betrekking hebben op de jongere en niet op andere kinderen in het gezin. Parameters: ja, nee, onbekend	Ja
Zo ja, welk aanbod	Parameters: OVBJ verblijf, OVBJ verblijf in groep, OVBJ contextbegeleiding, OVBJ CBAW/KWE, OVBJ delictgerichte contextbegeleiding, OBBJ ondersteunende begeleiding, OOOO, OBC, pleegzorg, CIG, GES+, NAFTA, gemeenschapsinstelling, CKG begeleiding, CKG verblijf, crisis hulpprogramma, VAPH begeleiding, VAPH verblijf, CAW/JAC, CGG, CLB	Ja

Eens een minderjarige geïdentificeerd is en een dossier in BinC (HCA) aangemaakt is¹²⁰, komt men terecht in een overzichtsscherf van waaruit een afhandeling (gemeenschapsdienst, leerproject, bemiddeling, hergo of positief project) ingevoerd kan worden. Een dossier kan één of meer afhandelingen omvatten. Afhankelijk van het type afhandeling dienen andere zaken geregistreerd te worden. Om die reden worden de verschillende afhandelingen hieronder apart besproken. Aangezien de registratievelden bijna identiek zijn in het geval van een gemeenschapsdienst of leerproject, worden beide samen besproken. Hetzelfde geldt ook voor herstelbemiddeling en hergo. Waar er verschillen zijn, wordt dit expliciet vermeld.

Tabel 15 Overzicht van relevante variabelen in BinC (HCA) met betrekking tot een gemeenschapsdienst of leerproject

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Referentienummer	Toelichting: elke afhandeling moet een uniek referentienummer krijgen dat bepaald kan worden door de voorziening. BinC voegt automatisch de eerste letters van de afhandelingsvorm in.	Ja
Verwijzer	Parameters gemeenschapsdienst: beschikking, vonnis, andere (=> vrij tekstveld) Parameters leerproject: parket, beschikking, vonnis, GI, positief project ¹²¹ , andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Jeugdrechter	Parameters: namenlijst van de jeugdrechters van de betreffende afdeling	Nee
Aard van de feiten	Parameters: lange lijst met aard van de feiten ¹²² . De gebruiker kan meerdere feiten aankruisen en kan per feit ook het aantal van de gepleegde feiten aangeven.	Ja
Aantal opgelegde uren	Parameters (gemeenschapsdienst): open tekstveld Parameters (leerproject): 10, 15, 20, 40, 45, andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Werkplaats (gemeenschapsdienst)	Parameters: vrij tekstveld	Nee
Soort leerproject	Parameters: individueel, groep, gemengd	Ja
Type leerproject	Parameters: ILOM, SIB-M, Drugs, Rots & Water, SOVA, SGG, Basta, LTV, Respect, Parket regulier, Parket regulier + SGG, Parket regulier + drugs	Ja

¹²⁰ Bij het aanmaken van een BinC-dossier wordt eerst gevraagd om in te vullen vanuit welk arrondissement of welke afdeling het dossier werd doorverwezen. Er verschijnt standaard de afdeling van de plaats waar de HCA-dienst gevestigd is, maar dit kan worden aangepast (Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020)

¹²¹ Als het leerproject wordt aangemeld via een positief project, dan is de verwijzer positief project en niet parket of jeugdrechter (Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020).

¹²² Deze lijst is niet dezelfde als de lijst die opgenomen is in DoMinO in het deel met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbank (zie 3.2.2.).

Datum laatste feiten	Dd/mm/jjjj	Nee
Datum beslissing verwijzer	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum aanmelding	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum eerste actie	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum kennismakingsgesprek	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum effectieve start	Dd/mm/jjjj	Ja
Einde begeleiding	Parameters: volledig afgerond, niet gestart, stopgezet	Ja
Reden niet gestart	Parameters: plotse onbereikbaarheid jongere, herziening maatregel wegens nieuwe feiten, herziening maatregel wegens andere gebeurtenissen, herziening maatregel zonder gekende reden, jongere is niet langer gemotiveerd, wijziging in situatie van jongere (ziekte, verhuis,...), andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Reden einde begeleiding (stopgezet)	Parameters: plotse onbereikbaarheid jongere, herziening maatregel wegens nieuwe feiten, herziening maatregel wegens andere gebeurtenissen, herziening maatregel zonder gekende reden, jongere is niet langer gemotiveerd, jongere komt afspraken niet na, wijziging in situatie van jongere (ziekte, verhuis,...), andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Datum einde uitvoering (enkel indien volledig afgerond)	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum eindverslag ¹²³	Dd/mm/jjjj	Ja

¹²³ Er is een automatische controle voorzien op de volgorde van de data. De opeenvolgende data moeten in chronologische volgorde staan (Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020).

Tabel 16 Overzicht van relevante variabelen in BinC (HCA) met betrekking tot een herstelbemiddeling of hergo¹²⁴

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Referentienummer	Toelichting: elke afhandeling moet een uniek referentienummer krijgen dat bepaald kan worden door de voorziening. BinC voegt automatisch de eerste letters van de afhandelingsvorm in.	Ja
Verwijzer of verwijsmodaliteit	Parameters (bemiddeling): parket, parket met vordering, jeugdrechtbank Parameters (hergo): beschikking, vonnis, andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Jeugdrechter (enkel bij hergo)	Parameters: namenlijst van de jeugdrechters van de betreffende afdeling	Nee
Aard van de feiten	Parameters: lange lijst met aard van de feiten. De gebruiker kan meerdere feiten aankruisen en kan per feit ook het aantal gepleegde feiten aangeven.	Ja
Datum laatste feiten	Dd/mm/jjjj	Nee
Datum beschikking/brief/vonnis (enkel bij hergo)	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum aanmelding	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum eerste actie	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum ovk/eindverslag (bemiddeling)	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum versturen intentieverklaring/eindverslag	Dd/mm/jjjj	Ja
Hergo gestart	Parameters: ja, nee	Ja
Reden niet gestart (enkel bij hergo => in geval van bemiddeling zie verder bij interacties)	Parameters: alles al geregeld, slachtoffer geen vraag meer, slachtoffer niet bereikbaar, slachtoffer reageert niet op aanbod, slachtoffer wenst geen HERGO, jongere ontkent, jongere wenst geen HERGO, ouders wensen geen HERGO (jongere wel), dader haakt af/weigert, slachtoffer haakt af/weigert, jongere/ouders reageren niet op het aanbod, ouders haken af/weigeren	?
Aard van contact (enkel bij hergo indien niet gestart)	Parameters: niet bereikt, brief, telefonisch, gesprek	Nee
Uitvoeringsverslag (enkel bij hergo indien gestart)	Parameters: ja, nee	Ja

¹²⁴ Voor bemiddeling en hergo kan het dossier mededaders bevatten. Elke mededader heeft een eigen dossier (Agentschap Opvoeding & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020).

Indien ja, datum verslag	Dd/mm/jjjj	Ja
Interactie (bemiddeling) ¹²⁵		
Relatie met slachtoffer	Parameters: school/werk, familie, vrienden/kennissen, vaag/van ziens, buren, geen relatie, onbekend, andere	Ja
Gestart	Parameters: ja, nee	Ja
Indien gestart, type interactie	Parameters: direct, indirect, ontmoeting	Ja
Reden niet gestart	Parameters: alles geregeld door partijen, alles geregeld door politie, slachtoffer heeft geen vraag meer, slachtoffer reageert niet op aanbod, slachtoffer niet bereikbaar, slachtoffer wenst geen bemiddeling, jongere niet bereikbaar, jongere wenst geen bemiddeling, jongere ontkent de feiten, voldoet niet aan criteria, andere. De gebruiker kan maximaal twee reden aankruisen.	?
Aard van contact (bij niet gestart)	Parameters: niet bereikt, brief, telefonisch, gesprek	Ja
Resultaat bemiddelingsproces	Parameters: beëindigd met akkoord, beëindigd met gedeeltelijk akkoord, beëindigd zonder akkoord, dader haakt af, slachtoffer haakt af, beide partijen haken af, bemiddelaar stopt, beëindigd zonder akkoord	Ja
In geval van (gedeeltelijk) akkoord, wijze van herstel	Parameters: zuiver info-overdracht, financieel herstel, teruggave, excuses, klussen in natura, belofte met rust laten, belofte nooit meer doen, andere belofte, brief aan slachtoffer, vrijwilligerswerk, andere (=> vrij tekstveld) Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.	Ja
Uitvoering overeenkomst	Parameters: ja, nee, gedeeltelijk, niet van toepassing	Ja
Uitvoeringsverslag	Parameters: ja, nee	Ja
Indien ja, datum verslag	Dd/mm/jjjj	Ja
Bijeenkomst (hergo)		
Naam bijeenkomst	Parameters: vrij tekstveld	Ja
Datum bijeenkomst	Dd/mm/jjjj	Ja
Deelnemers	Parameters: politiemensen, consultants, daders, wettelijke vaders, wettelijke moeders, wettelijke voogden, andere	Ja

¹²⁵ De gebruiker kan meerdere interacties registreren. Hij dient dan telkens eerst het (geregistreerde) slachtoffer te selecteren op wie de interactie betrekking heeft. Rechts in het scherm kan de gebruiker ook de (geregistreerde) feiten verwijderen die niet van toepassing zijn op de interactie (Agentschap Opgroeien & Steunpunt Mens en Samenleving, 2020).

	familieleden, andere steunfiguren, advocaten dader, slachtoffers, vertegenwoordigers slachtoffer, steunfiguren slachtoffer, advocaten slachtoffer, andere (=> vrij tekstveld en aangeven of de betrokkene hoort bij de dader, het slachtoffer of onpartijdig is) Per actor dient het aantal aanwezigen opgegeven te worden (0, 1, 2,....).	
Intentieverklaring	Parameters: ja, nee	Ja
In geval van intentieverklaring, wijze van herstel	Parameters: zuiver info-overdracht, financieel herstel, teruggave, excuses, klussen in natura, belofte met rust laten, belofte nooit meer doen, andere belofte, brief aan slachtoffer, vrijwilligerswerk, andere (=> vrij tekstveld) Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.	Ja
Uitvoering	Parameters: ja, nee, gedeeltelijk, niet van toepassing	Ja

Tabel 17 Overzicht van relevante variabelen in BinC (HCA) met betrekking tot een positief project¹²⁶

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Referentienummer	Toelichting: elke afhandeling moet een uniek referentienummer krijgen dat bepaald kan worden door de voorziening. BinC voegt automatisch de eerste letters van de afhandelingsvorm in.	Ja
Verwijzer of verwijzmodaliteit	Parameters: parket, beschikking, vonnis, GI, andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Jeugdrechter	Parameters: namenlijst van de jeugdrechters van de betreffende afdeling	Nee
Aard van de feiten	Parameters: lange lijst met aard van de feiten. De gebruiker kan meerdere feiten aankruisen en kan per feit ook het aantal gepleegde feiten aangeven.	Ja
Inhoud project	Parameters: vrij tekstveld. Er kunnen meerdere acties of afspraken ingevoerd worden.	Ja
Datum laatste feiten	Dd/mm/jjjj	Nee
Datum beslissing verwijzer	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum aanmelding	Dd/mm/jjjj	Ja

¹²⁶ De registratie van een positief project is zeer gelijkaardig aan de registratie van een gemeenschapsdienst of positief project.

Datum eerste actie	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum kennismakingsgesprek	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum effectieve start	Dd/mm/jjjj	Ja
Einde begeleiding	Parameters: volledig afgerond, niet gestart, gestopt	Ja
Reden niet gestart	Parameters: plotse onbereikbaarheid jongere, herziening maatregel wegens nieuwe feiten, herziening maatregel wegens andere gebeurtenissen, herziening maatregel zonder gekend reden, jongere is niet langer gemotiveerd, wijziging in situatie van jongere (ziekte, verhuis,...), andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Reden einde begeleiding (stopgezet)	Parameters: plotse onbereikbaarheid jongere, herziening maatregel wegens nieuwe feiten, herziening maatregel wegens andere gebeurtenissen, herziening maatregel zonder gekende reden, jongere is niet langer gemotiveerd, jongere komt afspraken niet na, wijziging in situatie van jongere (ziekte, verhuis,...), andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Datum einde uitvoering (enkel indien volledig afgerond)	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum eindverslag	Dd/mm/jjjj	Ja

1.4.3.2 Relevante variabelen in BinC met betrekking tot de (andere) private voorzieningen

De registratie in BinC door de andere private voorzieningen kan opgedeeld worden in drie fasen: beginregistratie, registratie van het hulpaanbod en eindregistratie.

De beginregistratie betreft de leefsituatie van de jongere bij de start van de begeleiding¹²⁷. Het gaat om meer variabelen of registratievelden dan in de HCA-versie van BinC (zie hoger 4.3.1). Ook hier is het de bedoeling dat de betrokkene de registratie van de beginsituatie finaliseert binnen de drie maanden na de start van de begeleiding. De registratie van het hulpaanbod heeft betrekking op de aanmelding, de jeugdhulpbeslissing(en) en de schakeling(en)¹²⁸. De eindregistratie is bedoeld als afronding van het dossier en bevat feedback over het geleverde hulpaanbod (Agentschap Opgroeien, 2020b). Achtereenvolgens wordt een overzicht gegeven van relevante variabelen of registratievelden met betrekking tot de beginregistratie, het hulpaanbod en de eindregistratie.

¹²⁷ Er is geen beginregistratie (en ook geen eindregistratie) in het geval van een time-out, een kortdurend crisisverblijf of bij meerderjarige cliënten (> 25 jaar) bij pleegzorgdiensten (Agentschap Opgroeien, 2020b).

¹²⁸ Het gaat hier om de effectief ingezette module(s).

Tabel 18 Overzicht van relevante variabelen in BinC met betrekking tot de beginregistratie

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Gegevens met betrekking tot de situatie van de jongere bij aanvang van het hulpaanbod		
Niet begeleide minderjarige aan (NMB)	Toelichting: dit omvat zowel de niet-begeleide minderjarige vreemdeling (NBMV) volgens de verblijfwet, als de niet-begeleide Europese minderjarige in kwetsbare toestand (NBEM) Parameters: ja, nee, onbekend	Ja
Dagbesteding	Toelichting: welke is de gestructureerde (5 dagen of meer per maand) dagbesteding van de jongere gedurende de schoolweek, op het moment dat de hulpverlening start in de voorziening Parameters: nog niet schoolgaand, schoolgaand, deeltijds onderwijs of leertijd, georganiseerde dagbesteding als alternatief voor school, geen georganiseerde dagbesteding, spijbelen, werkzoekend, werk, andere, niet bevraagd (=> vrij tekstveld)	Ja
Opleidingsniveau	Toelichting: in welke onderwijsvorm is de jongere momenteel of het laatst ingeschreven op het moment dat de hulpverlening start in de voorziening Parameters: kleuteronderwijs, buitengewoon kleuteronderwijs, lager onderwijs, BLO, ASO, TSO, BSO, kunstonderwijs, BUSO, deeltijds onderwijs, leertijd, (voorbereiding) middenjury, hoger onderwijs, onthaalklas anderstaligen, tweedekansonderwijs of volwassenenonderwijs, geen, niet bevraagd	Ja
Aantal jaren schoolachterstand	Toelichting: het aantal jaren achterstand t.o.v. de normale schoolcarrière (dubbelen) op het moment dat de hulpverlening begint Parameters: 0, 1, 2, 3, >3, nvt	Ja
Gegevens met betrekking tot de gezinssituatie bij aanvang van het hulpaanbod		
Gezinssituatie	Toelichting: samenstelling van het gezin waarin de jongere hoofdzakelijk verblijft Parameters: kerngezin, nieuw samengesteld gezin moeder, nieuw samengesteld gezin vader, éénoudergezin moeder, éénoudergezin vader, familie, bi-locatieregeling (co-ouderschap), mono-locatieregeling, woont zelfstandig (eventueel met partner), niet begeleide minderjarige, andere (=> vrij tekstveld) De gebruiker kan aanvullend met een kruisje aanduiden of de jongere verblijft in een adoptiegezin of een pleeggezin.	Ja
Aantal kinderen in het gezin	Toelichting: aantal kinderen in het gezin, inclusief jongere, minderjarigen die geplaatst zijn en meerderjarigen die nog thuis gedomicilieerd zijn.	Ja

	In het geval van bilocatie gaat het om het gezin waar de jongere gedomicilieerd is. Parameters: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, >9	
Arbeidssituatie	Toelichting: inkomensbron van de opvoedingsfiguren (minimum 1, maximum 2). Parameters: inkomen uit arbeid voltijds, inkomen uit arbeid deeltijds, wisselende arbeidssituatie, vervangingsinkomen, geen, onbekend	Ja
Opleidingsniveau	Toelichting: hoogst behaalde diploma van de opvoedingsfiguren in het gezin. Parameters: geen, lager onderwijs, lager secundair onderwijs, hoger secundair onderwijs, postsecundair onderwijs, hoger onderwijs, onbekend	Ja
Huisvesting	Toelichting: negatief indien onvoldoende nutsvoorzieningen aanwezig zijn (elektriciteit, gas, water, badkamer, verwarming en kookgelegenheid), te klein in functie van gezinsgrootte, verkrotte/ongezonde en onveilige woning of wanneer er geen duurzame huisvesting is. Positief wanneer de negatieve kenmerken niet aanwezig zijn. Parameters: negatief, positief, onbekend	Ja
Gezondheid	Toelichting: negatief indien één of meer kenmerken aanwezig zijn: zwakke lichamelijke of geestelijke gezondheid van de gezinsleden die het normale functioneren verstoren, aanwezigheid van chronische ziektes en/of handicaps in het gezin die het normale functioneren verstoren, gebrek aan kennis en deelname aan de gezondheidszorg. Positief wanneer de negatieve kenmerken niet aanwezig zijn. Parameters: negatief, positief, onbekend	Ja
Schuldenlast	Toelichting: binnen de gezinssituatie is sprake van een problematische schuldenlast, al dan niet met tussenkomst van schuldbemiddeling of schuldbeheer, die een druk uitoefent op het gezin Parameters: ja, nee, niet bevraagd	Ja
Thuis taal	Toelichting: taal die tussen de gezinsleden onderling gesproken wordt Parameters: Nederlands, andere, Nederlands en andere	Ja
Tolk noodzakelijk	Parameters: ja, nee	Nee
Zo ja, tolk beschikbaar	Parameters: ja, nee, soms	Ja

Tabel 19 Overzicht van relevante variabelen in BinC met betrekking tot het hulpaanbod

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Gegevens met betrekking tot de aanmelding ¹²⁹		
Aangemeld via de toegangspoort	Parameters: ja, nee	Ja
Aanmelder indien de cliënt niet werd aangemeld via de toegangspoort	Parameters: jongere/context, pleeggezin, VAPH, Kind en Gezin, CGG, CAW, CLB, Jeugdhulp Opgroeien, OCJ, VK, school, politie/parket, psychiatrie/privépsycholoog of psychiater, crisismeldpunt, jeugdrechtbank, ziekenhuis, OCMW, Fedasil, voogd NBM, andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Uitstroom uit de gemeenschapsinstelling	Toelichting: het gaat hier om situaties waarin de jongere doelgericht vanuit de GI doorstroomt naar de voorziening ¹³⁰ Parameters: ja, nee	Ja
Gegevens met betrekking tot de jeugdhulpbeslissing(en) ¹³¹		
Beslissing via de toegangspoort	Parameters: ja, nee	Ja
Begindatum jeugdhulpbeslissing	Toelichting: datum waarop de voorziening volgens de jeugdhulpbeslissing met het hulpaanbod kan starten Dd/mm/jjjj	Ja
Einddatum jeugdbeslissing	Toelichting: datum waarop de beslissing afloopt Dd/mm/jjjj	Ja
Modulair aanbod jeugdhulpbeslissing	Toelichting: elke jeugdhulpbeslissing bevat een opsomming van de aanbevolen modules Parameters: lijst van modules. Enkel de modules die voor de eigen organisatie zijn goedgekeurd in de moduledatabank kunnen worden geselecteerd.	Ja
Verwijzingsgrond	Parameters: vrijwillig of gerechtelijk ¹³²	Ja
Indien gerechtelijk, jeugddelict (MOF)	Parameters: ja, nee	Ja

¹²⁹ Bij het aanmaken van een BinC-dossier wordt eerst gevraagd om aan te geven hoe de cliënt (of jongere) in de voorziening is terecht gekomen. Deze info wordt slechts éénmaal geregistreerd per dossier (Agentschap Opgroeien, 2020b).

¹³⁰ Ook als er om praktische redenen tussen de uitstroom uit de GI en de start in de eigen voorziening een korte overbrugging nodig is, bijvoorbeeld in de context van de jongere, dan wordt voor het betreffende dossier de aanmelding toch als uitstroom uit de GI geregistreerd (Agentschap Opgroeien, 2020b).

¹³¹ Een jeugdhulpbeslissing (JHB) is een beslissing tot jeugdhulp in de organisatie of voorziening, met vermelding van de aanbevolen module(s) en met een begin- en einddatum. De JHB is afkomstig van de toegangspoort (jeugdhulpregie) of van de voorziening zelf indien het gaat om rechtstreeks toegankelijke hulp. Een BinC-dossier kan één of meerdere jeugdhulpbeslissingen bevatten (Agentschap Opgroeien, 2020b).

¹³² In dit geval is de aanmelder de sociale dienst van de jeugdrechtbank (Agentschap Opgroeien, 2020b).

Gegevens met betrekking tot de schakeling(en) ¹³³		
Schakeling¹³⁴	Parameters: lijst van modules. Enkel de modules die voor de eigen organisatie zijn goedgekeurd in de moduledatabank kunnen worden geselecteerd ¹³⁵ .	Ja
Begindatum	Dd/mm/jjjj	Ja
Einddatum	Dd/mm/jjjj	Ja
Verlenging	Toelichting: verlenging van een vorige schakeling, wat betekent dat hetzelfde hulpaanbod wordt voortgezet onder een nieuwe jeugdhulpbeslissing. De gebruiker dient 'verlenging' aan te kruisen en voegt vervolgens de einddatum toe. Dd/mm/jjjj	Ja

Tabel 20 Overzicht van relevante variabelen met betrekking tot de eindregistratie

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Gelijktijdig aanbod voor cliënt	Toelichting: modules die gelijktijdig werden aangeboden buiten de eigen voorziening die betrekking hebben op de jongere binnen het BinC-dossier Parameters: lijst van modules	Ja
Samenwerking met andere partners	Toelichting: met welke hulpverlenende instanties werd er samengewerkt tijdens de begeleidingsperiode en dit zowel op gezins- als cliëntniveau in die mate dat het effectieve samenwerking betreft in functie van de jongere. Dit gaat verder dan een adhoc samenkomst/overleg. Parameters: per sector (welzijnssector, gezondheidssector, onderwijs, justitie, tewerkstelling, huisvestingssector, financiën, andere) kan de gebruiker één of meer actoren aanvinken. In geval van andere, verschijnt een vrij tekstveld.	Ja
Werden de doelstellingen bereikt	Toelichting: het betreft de doelstellingen zoals opgenomen in het handelingsplan van de jongere Parameters: nee, eerder niet, grotendeels ja	Ja

¹³³ Een schakeling in BinC is de registratie van het effectief gerealiseerde hulpaanbod. Elke wijziging in de effectief ingezette modules stelt een nieuwe schakeling voor. Een jeugdhulpbeslissing kan meerdere schakelingen omvatten (Agentschap Opgroeien, 2020b).

¹³⁴ De eerste schakeling onder de eerste jeugdhulpbeslissing krijgt de naam 'start hulpaanbod' (Agentschap Opgroeien, 2020b).

¹³⁵ Voor een aantal modules wordt extra informatie gevraagd. In het geval van bijvoorbeeld 'ondersteunende begeleiding' (projectwerking) (RTJ) dient de gebruiker aan te geven om welke ondersteuning het gaat: time-out, ontheming, kortdurende ervaringstrajecten, dagactivering, andere.

Is er sprake van uitval	Toelichting: er is sprake van uitval als de hulpverlening eenzijdig vanuit cliënt-perspectief of perspectief van de voorziening wordt stopgezet (breakdown) Parameters: ja, nee	Ja
Reden uitval	Parameters: zwaar incident, ontvluchting, onwerkbaar hulpverleningsrelatie, veiligheidsrisico's (voor begeleiders, leefgroep, pleeggezin)	Ja
Voornaamste reden einde begeleiding	Parameters: geen verdere hulp in eigen voorziening noodzakelijk, beslissing werd niet verlengd, verhuis buiten het werkingsgebied van de organisatie, overlijden cliënt, bereiken leeftijdsgrens, bereiken maximale begeleidingsduur van de module met beperkte duur, meer aangepast aanbod is noodzakelijk, hulpverlening werd verder gezet op naam van een ander gezinslid, andere (=> vrij tekstveld)	Ja
Aangewezen vervolghulp	Toelichting: aangewezen vervolghulpverlening volgens de hulpverlener voor de jongere en/of zijn gezin na het afsluiten van de hulpverlening Parameters (indien aangewezen binnen Jeugdhulp Opgroeien): lijst van modules binnen Jeugdhulp Opgroeien Parameters (indien aangewezen buiten Jeugdhulp Opgroeien): lijst van mogelijkheden buiten Jeugdhulp Opgroeien (VAPH, GGZ, huisarts, CLB, privé therapeut,...)	Ja
Vervolghulp gerealiseerd	Parameters: ja, staat op wachtlijst, nee, onbekend	?
Betrokken actoren in de contextbegeleiding van de jongere	Toelichting: persoon of personen waarmee werd gewerkt in de contextbegeleiding Parameters: ouders, moeder, vader, stiefmoeder, stiefvader, pleegouder, halfzus/stiefzus, halfbroer/stiefbroer, grootouders, grootmoeder, grootvader, neef, nicht, tante, oom, partner jongere, vrienden, personen uit school- of werkomgeving, personen uit vrijetijdsbesteding, burens, voogd, andere (=> vrij tekstveld)	Ja

Op te merken valt dat de eindregistratie betrekking heeft op het ganse dossier en niet op één bepaalde jeugdhulpbeslissing of schakeling.

1.4.4 Gebruik van de data

De gegevens die in BinC geregistreerd worden, worden in de eerste plaats gebruikt voor statistische en beleidsdoeleinden. Zoals hoger beschreven worden er naast de registratie van het hulpaanbod ook heel wat gegevens verzameld over de jongeren en hun context. Op basis van al deze gegevens krijgen de voorzieningen en het beleid een duidelijker zicht op de doelgroep die ze met hun hulpaanbod bereiken, de duur van de begeleiding en de resultaten. Deze informatie is belangrijk om na te kunnen gaan wat

goed loopt en wat eventueel nog verbeterd kan worden¹³⁶. Jaarlijks worden er ook BinC-cijfer rapporten¹³⁷ opgesteld die voorgelegd en besproken worden op de Dialoog-, Reflectie- en Actiegroepen (DRA) die ieder jaar, per organisatievorm, georganiseerd worden. De bespreking van de cijfers moet leiden tot een nog betere registratie en tot een aantal belangrijke aandachtspunten voor het beleid en de praktijk. De voornaamste conclusies uit deze DRA worden ook opgenomen in de cijfer rapporten¹³⁸. De gegevens uit BinC worden ook gebruikt voor het intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp en voor het beantwoorden van parlementaire vragen en vragen van de pers. Regelmatig worden er ook vragen gesteld naar cijfergegevens in het kader van wetenschappelijk onderzoek. Tot slot worden de gegevens ook gebruikt voor het berekenen van de bezettings- en benuttingsgraad, de erkenning van voorzieningen (mede op basis van de bezettingsgraad) en het regelen van het Groeipakket¹³⁹(Coppens et al., 2018).

1.4.5 Betrouwbaarheid van de data

Aangezien de gegevens gebruikt worden voor onder meer de berekening van de bezettingsraad van de voorziening en om de uitbetaling van het Groeipakket te regelen, zouden de gebruikers gemotiveerd zijn om de gegevens tijdig en zo correct mogelijk in BinC in te voeren. Het Agentschap Opgroeien voert ook beperkte kwaliteitscontroles uit. Wanneer bijvoorbeeld de timing van bepaalde modules gelijkloopt, terwijl dit in de praktijk niet kan, dan wordt dit teruggekoppeld naar de betreffende voorziening (Coppens et al., 2018). In het systeem zelf zijn ook een aantal controles of feedbacklussen ingebouwd. Zo laat het systeem het bijvoorbeeld niet toe om gelijktijdig een combinatie van meerdere verblijfsmodules te registreren. Zo moet een schakeling ook eerst een einddatum hebben vooraleer een nieuwe schakeling ingevoerd kan worden. Schakelingen mogen elkaar ook niet overlappen (Agentschap Opgroeien, 2020b).

1.5 MPG: Minimale Psychiatrische Gegevens

1.5.1 Algemene toelichting

Volgens het jeugd delinquentiedecreet (art.39 §1) kan de jeugdrechtbank een minderjarige delictpleger ook toevertrouwen aan hetzij een open, hetzij een gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst. Ze worden dan opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis (PZ), dan wel op een psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis (PAAZ)¹⁴⁰.

Wat de registratie van gegevens betreft, zijn psychiatrische ziekenhuizen of psychiatrische afdelingen verplicht om voor elke patiënt 'Minimale Psychiatrische Gegevens' (MPG) te registreren. Deze gegevens

---

¹³⁶ <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/private-voorzieningen/binc/>

¹³⁷ <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/private-voorzieningen/binc/#publicaties>

¹³⁸ <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/private-voorzieningen/binc/>

¹³⁹ Als jongeren geplaatst worden in een voorziening gaat 2/3de van het Groeipakket naar de instelling om een deel van de kosten te vergoeden. De registratie van een verblijfsmodule in BinC zorgt voor een automatische communicatie met de uitbetalers van het Groeipakket (Agentschap Opgroeien, 2020b).

¹⁴⁰ Normaal gezien komen minderjarigen die opgenomen worden in de psychiatrie terecht op zogenaamde K-diensten, in tegenstelling tot volwassenen voor wie er A-diensten zijn. In het kader van de ziekenhuiswetgeving worden patiënten van 15 jaar of ouder beschouwd als volwassenen. Dit betekent dat 15-, 16- en 17-jarigen volgens de regelgeving opgenomen mogen worden in voorzieningen voor volwassenen. in de praktijk gebeurt dit ook (Coppens et al., 2018; Roevens et al., 2019).

moeten twee keer per jaar aan de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu overgemaakt worden (Coppens et al., 2018; FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 2019).

1.5.2 Documentatie over het systeem

Op de website van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu is er een aparte rubriek gewijd aan de registratie van gegevens in de zorginstellingen, waaronder ook de MPG¹⁴¹. Onder de rubriek MPG vindt men allerlei informatie terug, waaronder richtlijnen voor de registratie. Er bestaat een uitgebreide handleiding die dateert van 2003, waarin ook een itemlijst is opgenomen met een overzicht van alle registratievelden (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 2003). Sinds 2019 is de wijze van registreren enigszins gewijzigd (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 2019).

1.5.3 Relevante variabelen in het systeem

De psychiatrische ziekenhuizen of psychiatrische afdelingen van algemene ziekenhuizen registreren heel wat gegevens die betrekking hebben op drie fasen, namelijk gegevens met betrekking tot de opname, gegevens met betrekking tot de behandeling en – tot slot – gegevens met betrekking tot het ontslag. Hieronder wordt een overzicht gegeven van (mogelijke) relevante variabelen of registratievelden in het kader van de monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentierecht, waarbij achtereenvolgens aandacht besteed wordt aan de opname, de behandeling en het ontslag.

Tabel 21 Overzicht van relevante registratievelden met betrekking tot de opname

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
ID-nummer	Toelichting: het gaat om een uniek nummer voor elke patiënt. Dit nummer is echter slechts voor een beperkte periode geldig ¹⁴² en enkel in het ziekenhuis dat het nummer toekende.	Ja
Geslacht	Parameters: mannelijk, vrouwelijk	Ja
Geboortedatum	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum opname	Dd/mm/jjjj	Ja
Wijze van opname	Parameters ¹⁴³ : vrijwillig, opname ter observatie, internering, verderzetting gedwongen verblijf, probatie, andere juridische voorwaarde, bijstand aan persoon in nood, andere hierboven niet gespecificeerd, onbekend	Ja

¹⁴¹ <https://www.health.belgium.be/nl/gezondheid/organisatie-van-de-gezondheidszorg/ziekenhuizen/registratiesystemen/mpg/richtlijnen-mpg>

¹⁴² Wanneer een patiënt zich meer dan een jaar later aanmeldt in hetzelfde ziekenhuis of naar een ander ziekenhuis gaat, krijgt hij een nieuw ID-nummer (Coppens et al., 2018).

¹⁴³ In het kader van het decreet jeugddelinquentierecht lijken voornamelijk de parameters ‘opname ter observatie’ (als gevolg van de toepassing van afdeling 1 van de wet op de bescherming van de geesteszieke) en ‘andere juridische voorwaarde’ van belang (Roevens et al., 2019).

Tussenkommende personen	Toelichting; het gaat hier om de drie voornaamste personen, instellingen of instanties die de beslissing tot opname het meest bepaald hebben Parameters ¹⁴⁴ : op eigen initiatief, op initiatief van de familie, op initiatief van andere niet-professionele personen, juridische instantie, ordehandhavers, andere professionele personen zonder therapeutisch doel, privé-raadpleging huisarts & andere specialist niet psychiatrisch, CCGZ, psychiatrisch ziekenhuis, PAAZ, algemeen ziekenhuis,...	Ja
Leefmilieu voor opname	Parameters ¹⁴⁵ : woont alleen, eigen gezin, ouderlijk gezin, inwonend of samenwonend, instelling voor gehandicaptenzorg, opvangcentrum voor thuislozen, instelling afhankelijk van justitie, psychiatrisch ziekenhuis, PAAZ, algemeen ziekenhuis, ander therapeutisch milieu, geen vaste verblijfplaats,...	Ja
Type laatst beëindigd onderwijs	Parameters: gewoon, buitengewoon, andere niet gespecificeerd, geen onderwijs gevolgd, onbekend	Ja
Niveau laatst beëindigd onderwijs	Parameters: kleuter, lager, secundair lagere cyclus, secundair hogere cyclus, 1 ^{ste} graad observatie, 2 ^{de} graad oriëntatie, 3 ^{de} graad determinatie, aanvullend secundair, secundair onbepaald, hoger niet-universitair, hoger universitair, ander niet gespecificeerd, geen onderwijs gevolgd, onbekend	Ja
Voorlopige diagnose DSM-IV bij opname	Toelichting: diagnose van de patiënt volgens de vijf assen van de DSM-IV: klinische stoornissen (as 1), persoonlijkheidsstoornissen/zwakzinnigheid (as 2), somatische aandoeningen (as 3), psychosociale en omgevingsproblemen (as 4), algehele beoordeling van het functioneren (GAF-score) (as 5 + hoofddiagnose op as 1, as 2 of as 3)	Ja

Tabel 22 Overzicht van relevante registratievelden met betrekking tot de behandeling

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Datum begin behandeling	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum einde behandeling	Dd/mm/jjjj	Ja
Toegediende psychotrope en medicamenteuze behandeling	Parameters ¹⁴⁶ : antidepressiva, neuroleptica, langwerkende neuroleptica, somatische medicatie, slaapmiddelen,...	?

¹⁴⁴ Deze lijst is niet exhaustief. Het gaat om een 25-tal parameters die te situeren zijn in vier domeinen: eigen omgeving, diensten, ambulante behandeling en instellingsverband.

¹⁴⁵ Deze lijst is niet exhaustief. Het gaat om een 20-tal parameters die betrekking hebben op een viertal milieus: gezins- of gezinsvervangend milieu, collectieve woonvorm, therapeutisch milieu, andere.

¹⁴⁶ Deze lijst is niet exhaustief.

Toegediende relationele behandeling	Parameters ¹⁴⁷ : gespreksbegeleiding, relatie- of gezinstherapie, individuele psychotherapie, psychotherapie in groep, kinesitherapie, logopedie, ergotherapie, ADL-training van de basisfuncties, cognitief intellectuele training, sociaal maatschappelijke begeleiding,...	?
Diagnose bij einde behandeling	Parameters: zie hoger 'diagnose bij opname'	Ja

Tabel 23 Overzicht van relevante registratievelden met betrekking tot het ontslag

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Datum ontslag	Dd/mm/jjjj	Ja
Wijze van ontslag	Parameters (ontslag in overleg): met wederzijds akkoord, overplaatsing met opname ter observatie, verderzetting gedwongen verblijf, verpleging in gezin, andere wettelijke maatregel, geëist ontslag door betrokkene of andere zonder akkoord van het behandelingsteam, geëist door het behandelingsteam zonder akkoord van de betrokkene Parameters (ontslag zonder overleg): gevluht, niet teruggekeerd, ontsnapt, verwachte natuurlijke dood, onverwachte natuurlijke dood, accidenteel, suïcide, doodslag, overleden maar onvoldoende gegevens	Ja
Overblijvende problemen bij medisch ontslag	Parameters ¹⁴⁸ : zelfmoordgedachten, auto-agressie dreiging, auto-agressie daden, vijandig/gespannen/negativistisch, agressiviteit t.a.v. personen, depressieve stemming/minderwaardigheid, sociaal teruggetrokken, problemen in verband met alcohol, problemen in verband met medicatie, vermoeidheid, slaapproblemen, eetproblemen, relatieproblemen met ouderfiguren, problemen in verband met studies,...	
Voorgestelde nazorg en nabehandeling	Parameters: basiszorgen, toedienen medicamenteuze behandeling, toezicht, evaluatie, somatische behandeling, psychotrope behandeling, relationele behandeling, sociaal maatschappelijke begeleiding, andere nazorg	
Bestemming na ontslag	Parameters: zie hoger 'leefmilieu voor opname'	

¹⁴⁷ Ook deze lijst bevat niet alle mogelijke parameters.

¹⁴⁸ Het gaat om heel wat parameters die betrekking hebben op verschillende domeinen: overblijvende psychische symptomen, relatieproblemen, problemen in verband met het sociaal functioneren, ontwikkelingsproblemen, problemen in verband met het lichamelijk functioneren.

1.5.4 Gebruik van de data

De voornaamste doelstelling van de MPG-registratie is de ondersteuning van het gezondheidsbeleid, zoals bepaald in een Koninklijk besluit van 1 oktober 2002. De gegevens moeten onder meer dienen om de behoeften aan psychiatrische voorzieningen vast te stellen, om de financiering van de psychiatrische ziekenhuizen en diensten te organiseren (met inbegrip van de controle op het goed gebruik van de overheidsmiddelen) en om beleid uit te stippelen op basis van epidemiologische gegevens¹⁴⁹. Daarnaast worden de gegevens ook gebruikt voor het beantwoorden van ad hoc vragen van onder meer het parlement, de pers, werkgroepen,... of vragen afkomstig van internationale organisaties zoals de WHO, de OESO, de VN. Op basis van de geregistreerde gegevens worden ook rapporten op nationaal niveau en op ziekenhuisniveau opgesteld¹⁵⁰. Ziekenhuizen krijgen een 'benchmarkrapport' waarin ze hun eigen gegevens kunnen vergelijken met gegevens van andere ziekenhuizen of met eerdere gegevens van het eigen ziekenhuis (Coppens et al., 2018).

1.5.5 Betrouwbaarheid van de data

De minimale psychiatrische gegevens waarover ons land beschikt, zouden vrij betrouwbaar zijn. Ooit werden de cijfers van België vergeleken met cijfers van andere landen en kwamen er zeer gelijkaardige tendensen naar voor. Het vermoeden leeft wel dat de gegevens van sommige ziekenhuizen of afdelingen, die op bepaalde tijdstippen registreren en niet op continue basis, mogelijk minder betrouwbaar zijn (Coppens et al., 2018).

Door de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu worden er ook kwaliteitscontroles op de data uitgevoerd, waarbij onder meer nagegaan wordt of er geen tegenstrijdigheden of onmogelijke combinaties in de dataset zitten (Coppens et al., 2018). De beveiligde internetomgeving, Portahealth, die de FOD ter beschikking stelt van de ziekenhuizen om de gegevens over te maken, geeft hen ook de mogelijkheid om de resultaten van de controles te raadplegen en geeft daarnaast ook een eerste vorm van feedback. Om de gegevens aan de FOD over te kunnen maken, moeten ze tevens aan een aantal criteria voldoen. Zo bijvoorbeeld mag voor maximaal 2 procent van bepaalde items de waarde 'onbekend' ingevuld worden. Op het ogenblik dat alle controles in orde zijn - de gegevens met andere woorden voldoen aan de vooropgestelde kwaliteitscriteria - kan het ziekenhuis zijn gegevens ter beschikking stellen van de FOD (FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu, 2019).

1.6 BJB: het registratiesysteem van het bureau voor juridische bijstand

1.6.1 Algemene toelichting

BJB is het registratiesysteem van de bureaus voor juridische bijstand. Alle lokale bureaus maken er gebruik van. De Orde van Vlaamse Balies is de overkoepelende organisatie aan Vlaamse kant en

---

149 <https://www.health.belgium.be/nl/gezondheid/organisatie-van-de-gezondheidszorg/ziekenhuizen/registratiesystemen/mpg>

150 <https://www.health.belgium.be/nl/gezondheid/organisatie-van-de-gezondheidszorg/ziekenhuizen/registratiesystemen/mpg/publicaties-mpg>

coördineert het geheel. Het systeem wordt gebruikt in het kader van de aanstelling en vergoeding van pro deo advocaten. Elke minderjarige heeft automatisch recht op een pro deo advocaat¹⁵¹.

1.6.2 Documentatie over het systeem

Er bestaat geen documentatie over het systeem. Het gaat om een relatief eenvoudig systeem dat zeer gebruiksvriendelijk is en voor zichzelf spreekt¹⁵².

1.6.3 Relevante variabelen in het systeem

Het systeem bevat een beperkt aantal variabelen of registratievelden. Er worden een beperkt aantal gegevens ingevoerd met betrekking tot de minderjarige voor wie de pro deo advocaat aangesteld wordt. Daarnaast wordt er informatie geregistreerd met betrekking tot de prestaties die de betrokken advocaat geleverd heeft en waaraan punten verbonden zijn. In tabel 24 wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste variabelen of registratievelden.

Tabel 24 Overzicht van relevante variabelen in BJB

Variabele	Toelichting (indien nodig) en/of parameters (indien van toepassing)	Verplichte registratie
Gegevens met betrekking tot de minderjarige		
Geslacht	Parameters: mannelijk, vrouwelijk	Ja
Geboortedatum	Dd/mm/jjjj	Ja
Nationaliteit	Parameters: Belg, EU, niet EU, niet gekend	Ja
Gegevens met betrekking tot de pro deo advocaat		
Datum aanstelling	Dd/mm/jjjj	Ja
Datum afsluiten dossier ¹⁵³	Dd/mm/jjjj	Ja
Verrichte prestaties	De parameters zijn gebaseerd op het Ministerieel besluit van 19 juli 2016 tot vaststelling van de nomenclatuur van de punten voor prestaties verricht door advocaten belast met gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand. Parameters jeugdrecht ¹⁵⁴ : 7.1 Jeugdrechtbank, 7.2. Jeugdrechter, 7.3. Parket of parketcriminoloog, 7.4. Herstelbemiddeling /	Ja

¹⁵¹ Bij de toekenning van een pro deo advocaat voor een minderjarige wordt aan de Vlaamse balies altijd voorrang gegeven aan advocaten die een certificaat van jeugdadvocaat hebben (die met andere woorden een specifieke opleiding 'jeugdrecht' hebben gevolgd) (Bron: online overleg met Elke Steylaerts en Ulrike Cerulus van de Orde van Vlaamse balies).

¹⁵² Bron: online overleg met Elke Steylaerts en Ulrike Cerulus van de Orde van Vlaamse balies.

¹⁵³ In principe wordt het dossier in het systeem afgesloten als de zaak waarin de advocaat optrad ook afgesloten wordt. Op dat moment worden de punten voor de verrichte prestaties berekend en kan de advocaat door de staat uitbetaald worden. Aangezien zaken van minderjarigen soms pas afgesloten worden als ze 18 zijn, worden dossiers in BJB soms vroeger afgesloten (en weer heropend) zodat de advocaat uitbetaald kan worden voor de prestaties die hij in het dossier verrichtte (Bron: online overleg met Elke Steylaerts en Ulrike Cerulus van de Orde van Vlaamse balies).

¹⁵⁴ Elk van deze titels heeft nog subtitels (bv. 7.4. Herstelbemiddeling/hergo: 7.4.1. Basis (3 punten), 7.4.1.1. Indien de zaak na geslaagde herstelbemiddeling/hergo op de openbare zitting komt (2+ punten), 7.4.1.1 Per bewezen bijkomend uur te rekenen vanaf het vierde uur (1+ punt).

	hergo, 7.5. Burgerlijke partijstelling, 7.6. Voorleiding bij onderzoeksrechter, 7.7. Bijstand van de minderjarige door de vertrouwenspersoon in de jeugdhulp	
--	--	--

1.6.4 Gebruik van de data

Zoals hoger reeds aangegeven werd, wordt het systeem voornamelijk gebruikt voor de aanstelling en vergoeding van pro deo advocaten. Als een minderjarige recht heeft op de bijstand van een advocaat wordt het bureau van juridische bijstand hier onmiddellijk van op de hoogte gebracht en wordt een pro deo advocaat aangesteld. Als deze effectief optreedt voor de minderjarige dienen de verrichte prestaties, waaraan punten verbonden zijn, in het systeem ingevoerd te worden. Als de zaak afgesloten wordt, wordt het totaal aantal punten berekend en kan de advocaat, op basis hiervan, door de staat uitbetaald worden¹⁵⁵.

1.6.5 Betrouwbaarheid van de data

De gegevens zouden betrouwbaar zijn aangezien de uitbetaling van de aangestelde pro deo advocaten gebeurt op basis van de ingevoerde gegevens¹⁵⁶.

2 Een eerste cijfermatig beeld

2.1 Inleiding

In dit deel trachten we een eerste cijfermatig beeld te schetsen van de werking van het jeugdrechtelijk systeem, in hoofdzaak op basis van gepubliceerde cijfergegevens. We starten met de instroom op de Vlaamse jeugdparketten. Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de aangemelde zaken (2006-2019) en aangemelde minderjarigen (2010-2019). Vervolgens wordt dieper ingegaan op de parketbeslissingen. Aangezien er (nog) geen cijfergegevens gepubliceerd worden met betrekking tot de parketbeslissingen wegens een gebrek aan een uniforme registratie, gaan we (noodgedwongen) dieper in op een onderzoek van het NICC waarin de resultaten gepresenteerd worden van een analyse van geregistreerde beslissingen voor de jaren 2007 en 2008. Vervolgens gaan we over naar het niveau van de jeugdrechter en jeugdrechtbank. Op basis van diverse informatiebronnen trachten we een beeld te vormen van het aantal vorderingen en dossiers 'jeugddelict' en de beslissingen die door de jeugdrechters en jeugdrechtbanken in de betreffende dossiers genomen worden. Nadien gaan we dieper in op enkele specifieke afhandelingsvormen waarvoor cijfergegevens beschikbaar zijn, waaronder de herstelgerichte en constructieve afhandelingsvormen, de ambulante maatregelen en de opnames in de gemeenschapsinstellingen. Tot slot staan we stil bij enkele cijfergegevens die afkomstig zijn van de bureaus voor juridische bijstand en die een indicatie geven van het aantal en het type prestaties die door pro deo advocaten in het kader van bijstand aan minderjarigen geleverd worden.

¹⁵⁵ Bron: online overleg met Elke Steylaerts en Ulrike Cerulus van de Orde van Vlaamse balies.

¹⁵⁶ Bron: online overleg met Elke Steylaerts en Ulrike Cerulus van de Orde van Vlaamse balies.

2.2 Instroom in het jeugdrechtelijk systeem

2.2.1 Bron van informatie

Zoals hoger in deel 1 reeds aangegeven zijn de statistische analisten van het Openbaar Ministerie verantwoordelijk voor de productie en publicatie van jaarstatistieken met betrekking tot de parketten, waaronder ook de jeugdparketten. De cijfers van de jeugdparketten zijn gebaseerd op basis van de gegevens die geregistreerd worden in het registratiesysteem PJP.

Wat de instroom van zaken en minderjarigen op de jeugdparketten betreft, worden er op de website van de analisten cijfers gepubliceerd vanaf 2010¹⁵⁷. De gepubliceerde gegevens kunnen bekeken worden op drie aggregatieniveaus: voor heel België, per rechtsgebied en per gerechtelijk arrondissement. Er worden gegevens gepubliceerd op het niveau van de zaken en op het niveau van de minderjarigen. De gepubliceerde gegevens vertellen iets over de aard van de aangemelde zaken (MOF, VOS), de wijze van instroom, de tenlastelegging, de leeftijd en het geslacht van de betrokken minderjarigen. Naast de cijfers die gepubliceerd en geraadpleegd kunnen worden voor de periode 2010-2019, is er ook nog een te downloaden nota beschikbaar die een eerste statistische analyse bevat van de instroom op de jeugdparketten voor de periode 2006-2010, waarin dezelfde variabelen opgenomen zijn (Statistische analisten van het Openbaar Ministerie, 2012)¹⁵⁸.

Hieronder presenteren we enkele cijfers met betrekking tot de instroom op de jeugdparketten voor de periode 2006-2019. We baseren ons hiervoor zowel op de gepubliceerde cijfergegevens, als op de hoger vermeldde nota. Hoewel de beschikbare cijfergegevens betrekking hebben op heel België, hebben we getracht om er de gegevens voor Vlaanderen uit te halen, voor zover als mogelijk¹⁵⁹. Voor het rechtsgebied Brussel worden enkel de cijfers van het gerechtelijk arrondissement Leuven in rekening genomen. Voor het gerechtelijk arrondissement Halle-Vilvoorde zijn er pas cijfers beschikbaar vanaf 2015. Waals-Brabant en Brussel (Hoofdstad), die ook deel uitmaken van het rechtsgebied Brussel, zijn niet mee opgenomen aangezien het Vlaamse decreet er niet van toepassing is.

2.2.2 Aantal aangemelde zaken op de Vlaamse jeugdparketten (2006-2019)

In 2006 werden er in totaal 38.034 delicten op de Vlaamse jeugdparketten aangemeld¹⁶⁰. In 2019 betrof dit aantal 30.165. Over de jaren heen is sprake van een daling met 20,7 procent. We zien een duidelijke daling van aangemelde zaken tussen 2011 en 2015, waarna er zich een stijging voordoet (zie figuur 41). Deze trend is in alle rechtsgebieden¹⁶¹ zichtbaar.

¹⁵⁷ <https://www.om-mp.be/stat/jeu/n/index.html>

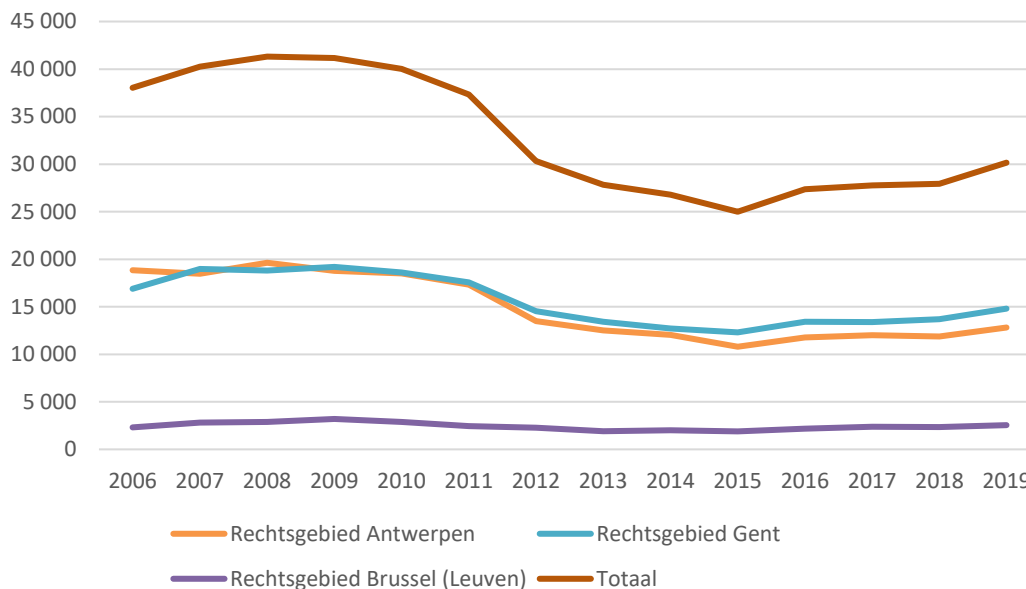
¹⁵⁸ https://www.om-mp.be/stat/jeu/n/SA_JEUGD_INSTROOM_2006-2010_NL.pdf

¹⁵⁹ Voor een beeld over heel België verwijzen we naar de website van de statistische analisten en naar een recent verschenen artikel in Welwijs over 'Jeugdcriminaliteit in cijfers' (Bursens & Goedseels, 2020).

¹⁶⁰ Op te merken valt dat het hier niet gaat om cijfers over dé jeugdcriminaliteit. Het gaat enkel om delicten die door de politie ontdekt en op het jeugdparket aangemeld worden. Het gaat ook om feiten waarvan de minderjarigen verdacht worden. Hun schuld staat nog niet vast.

¹⁶¹ Het rechtsgebied Antwerpen omvat het gerechtelijk arrondissement Antwerpen (met de afdelingen Antwerpen, Mechelen en Turnhout) en het gerechtelijk arrondissement Limburg (met de afdelingen Hasselt en Tongeren). Het rechtsgebied Gent bevat het gerechtelijk arrondissement Oost-Vlaanderen (met de afdelingen Gent, Dendermonde en Dendermonde) en het gerechtelijk arrondissement West-Vlaanderen (met de afdelingen Ieper, Veurne, Kortrijk en Brugge). Het rechtsgebied Brussel bevat normaal gezien het gerechtelijk arrondissement Brussel, het gerechtelijk arrondissement Halle-Vilvoorde, het gerechtelijk arrondissement Leuven en het gerechtelijk arrondissement Waals-Brabant. Zoals hoger aangegeven zijn enkel de cijfers van het gerechtelijk arrondissement Leuven opgenomen.

Meer dan 80 procent van de zaken die op de jeugdparquetten instromen, zijn afkomstig van de politie. In het andere geval gaat het om zaken die overgemaakt worden door een ander parket, meldingen van particulieren, instellingen,....

Bron: Statistische analisten

Figuur 41 Aantal aangemelde jeugddelicten op de Vlaamse jeugdparquetten (2006-2019) (frequentie)

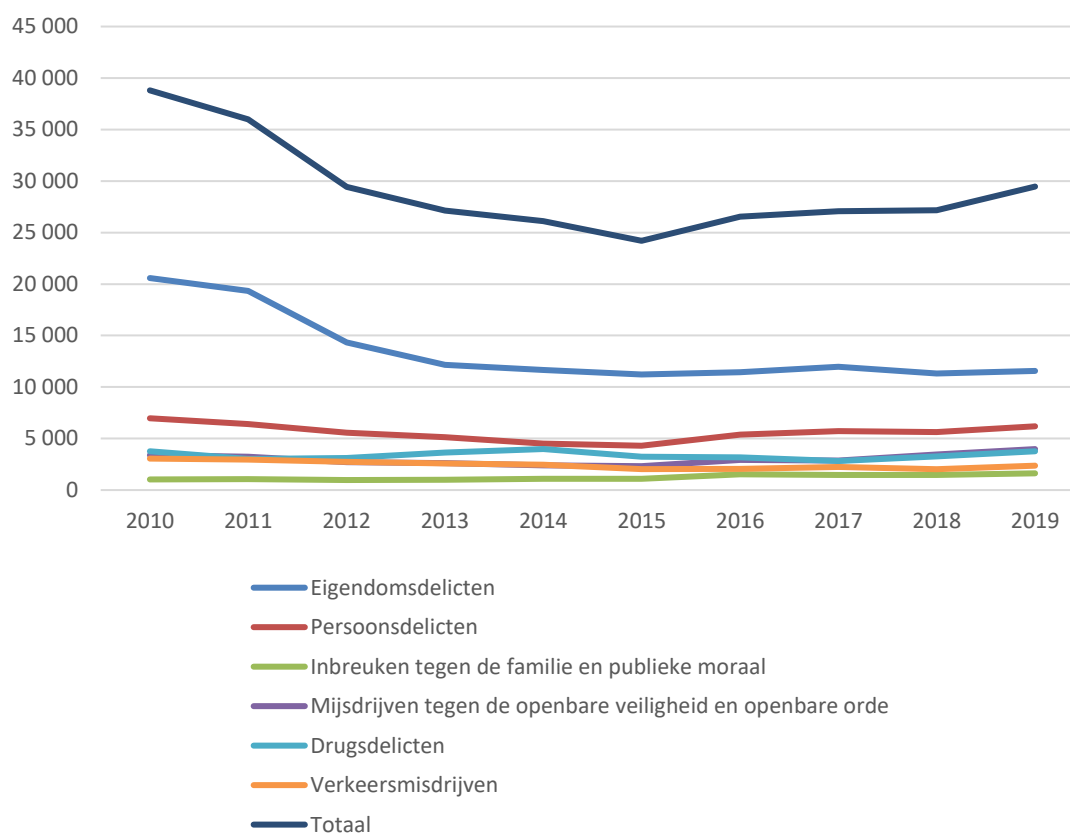
Voor welke (type) delicten worden minderjarigen op de Vlaamse jeugdparquetten aangemeld? We baseren ons hier noodgedwongen enkel op gepubliceerde gegevens voor de periode 2010-2019. De nota met gegevens voor de periode 2006-2010 maakt immers, voor wat de tenlastegelegde feiten betreft, geen opdeling naar rechtsgebied, waardoor we de betreffende gegevens niet voor Vlaanderen afzonderlijk kunnen bekijken.

Zaken die het meest voorkomen zijn vermogens- of eigendomsdelicten¹⁶², waaronder winkeldiefstal, diefstal met geweld en vandalisme (zie figuur 42). In 2010 ging het om iets meer dan de helft (53,0 %) van de aangemelde zaken, in 2019 om 39,2 procent. In de periode 2010-2019 is het aantal aangemelde vermogensdelicten met om en bij de 44 procent gedaald. In tweede instantie gaat het om persoonsdelicten (21 %), waaronder slagen en verwondingen en belaging. In derde orde betreft het inbreuken tegen de openbare veiligheid en orde (13,5 %), waaronder bedreigingen, wapenbezit, smaad en weerspelligheid en drugsdelicten (12,8 %). Dan volgen de verkeersmisdrijven (8 %). Tot slot zijn er de inbreuken tegen de familie en publieke moraal (of de zedenfeiten) (5,5 %), waaronder aanranding en het verspreiden van naaktbeelden.

De laatste jaren (2015-2019) is er voor de Vlaamse jeugdparquetten een algemene toename zichtbaar die het meest uitgesproken is voor de inbreuken tegen de openbare orde en veiligheid, zedenfeiten en persoonsdelicten. Ook nationaal ziet men dezelfde tendensen (Steundienst Openbaar Ministerie, 2021).

¹⁶² Op te merken valt dat misdrijftypes met een zeer beperkt aantal registraties zoals milieu en stedenbouw, economische aangelegenheden, arbeid en sociale zekerheid,... niet mee in rekening werden genomen. Voor een volledig overzicht verwijzen we naar de website van de statistische analisten (<https://www.ommp.be/stat/jeu/n/index.html>).

Voor 2019 ziet men meer zaken met betrekking tot zedenfeiten, drugsdelicten, wapenbezit en belaging (Steundienst Openbaar Ministerie, 2021).

Bron: Statistische analisten

Figuur 42 Type delicten waarvoor jongeren op het jeugdparket aangemeld worden (2010-2019) (frequentie)

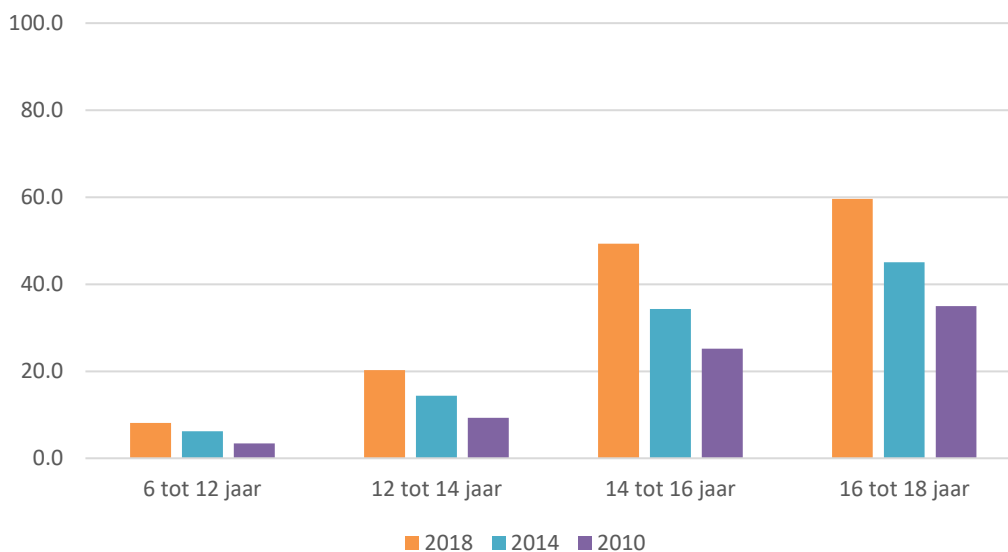
2.2.3 Aangemelde minderjarigen op de Vlaamse jeugdparketten (2010-2019)

Ook voor wat de aangemelde minderjarigen betreft baseren we ons noodgedwongen enkel op gepubliceerde gegevens voor de periode 2010-2019. In 2010 werden er in totaal 24.462 minderjarigen aangemeld op de Vlaamse jeugdparketten. In 2019 waren het er 18.720, wat een daling met ongeveer 23,5 procent inhoudt. Ook hier vertoont de curve een gelijkaardige trend als voor de aangemelde zaken. We zien een daling tot 2015 waarna een stijging optreedt.

De meerderheid van de jongeren die op het jeugdparket aangemeld worden, zijn jongens. In 2010 bedroeg het aandeel van de jongens om en bij de 74 procent, in 2019 was dit 78 procent. Als we, tot slot, kijken naar de leeftijd¹⁶³ van de aangemelde minderjarigen, zien we dat tussen de 40 procent en 50 procent van de jongeren zich bevindt in de leeftijdscategorie 16 tot 18 jaar en ongeveer 35 procent

¹⁶³ Het gaat om de leeftijd op het ogenblik van de feiten.

in de leeftijdscategorie 14 tot 16 jaar (zie figuur 43). Een beperkt aantal jongeren is jonger dan 12 jaar¹⁶⁴. Het aandeel van de jongste leeftijdsgroepen daalt licht doorheen de tijd.

Bron: Statistische analisten

Figuur 43 Aangemelde minderjarigen naar leeftijdscategorie (2010-2018) (percentage)

2.3 Parketbeslissingen

2.3.1 Bron van informatie

Zoals hoger in deel 1 aangeven beperken de jaarstatistieken van de statistische analisten van het Openbaar Ministerie zich momenteel tot de omvang en aard van de instroom van zaken op de jeugdparquetten. De beslissingen die in de instromende zaken genomen worden, zullen pas in een latere fase gepubliceerd worden (Steundienst Openbaar Ministerie, 2019).

Op dit ogenblik is het dus niet mogelijk om een cijfermatig beeld te verschaffen van de (actuele) beslissingspraktijk van de Vlaamse jeugdparquetten. In 2009 zijn de (geregistreerde) parketbeslissingen voor de jaren 2007 en 2008, in het kader van een onderzoek van het NICC, grondig geanalyseerd (Vanneste et al., 2009). Om toch enig zicht te krijgen op de beslissingen die door parketmagistraten genomen worden, geven we hieronder een overzicht van de belangrijkste onderzoeksresultaten.

2.3.2 Een analyse van geregistreerde parketbeslissingen (2007-2008)

2.3.2.1 Een korte situering van het onderzoek

In het kader van het hogergenoemde onderzoek van het NICC werd het registratiesysteem van de jeugdparquetten (PJP) in 2006 aangepast met het oog op een meer uniforme registratie van de parketbeslissingen¹⁶⁵. Om na te gaan of de gegevens op een meer eenvormige en betrouwbare wijze in

¹⁶⁴ Op de website wordt nog een categorie 'onder 6 jaar' opgenomen. Het gaat om een beperkte groep (<1%) waarvan we vermoeden dat het in hoofdzaak om foutieve registraties gaat.

¹⁶⁵ Er werden ook registratierichtlijnen uitgewerkt en een aantal vormingssessies georganiseerd.

het systeem ingevoerd werden, werden de ingevoerde beslissingen van 2007 en 2008 aan een eerste analyse onderworpen.

Uit deze analyse, en de terugkoppeling van de resultaten naar de jeugdparketten, bleek dat slechts voor de helft van de jeugdparketten de registratie op een voldoende betrouwbare wijze gebeurde¹⁶⁶. Het betrof zeven Nederlandstalige en zes Franstalige parketten. De gegevens die hieronder gepresenteerd worden hebben enkel betrekking op deze 13 jeugdparketten¹⁶⁷. Naast een extractie van geregistreerde parketbeslissingen werd door de onderzoekers ook een extractie gevraagd van instromende zaken en minderjarigen voor de betreffende periode. Het bleek echter technisch onmogelijk om een link tussen de verschillende extracties te leggen (Vanneste et al., 2009). Daardoor zijn enkel uitspraken mogelijk over de genomen (en geregistreerde) beslissingen en niet over de zaken en/of minderjarigen waarop de beslissingen betrekking hebben.

In een eerste punt geven we een algemeen overzicht van de beslissingen die in 2007 en 2008 door de betrokken 13 jeugdparketten in PJP geregistreerd werden. Nadien gaan we kort in op elk van de onderscheiden beslissingen, omdat dit, naar onze mening, belangrijke informatie bevat met betrekking tot de toekomstige registratie én interpretatie van de cijfergegevens.

2.3.2.2 *Een algemeen overzicht van de geregistreerde parketbeslissingen (2007-2008)*

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste richtinggevende of bepalende¹⁶⁸ beslissingen die de jeugdparketten in de betreffende periode namen (of althans registreerden). Van alle in 2007 en 2008 geregistreerde beslissingen had telkens een meerderheid van de beslissingen (om en bij de 76 %) betrekking op een klassering zonder gevolg. Tussen 15 procent en 17 procent van de beslissingen betrof het vatten van de jeugdrechter of jeugdrechtbank, tussen 6 procent en 8 procent hield een bemiddelingsvoorstel in en ongeveer 1 procent had betrekking op een doorverwijzing naar de vrijwillige hulpverlening (tabel 25) (Vanneste et al., 2009).

¹⁶⁶ Wat de andere jeugdparketten betreft, bleek onder meer dat een aantal parketten om diverse redenen weinig tot geen gebruik maakten van het registratiesysteem. Daarenboven bleken een aantal andere factoren een systematische of correcte invoer van gegevens in PJP te belemmeren, waaronder een hoog personeelsverloop en het gebrek aan (continue) vorming, het onvoldoende op elkaar afgestemd zijn van de op het parket gehanteerde documenten enerzijds en het registratiesysteem anderzijds, praktische problemen die demotiverend werkten (zoals traagheid van het systeem of het niet kunnen aanmaken van bepaalde documenten) (Vanneste et al., 2009).

¹⁶⁷ In het kader van dit vooronderzoek was het niet haalbaar om de analyses opnieuw uit te voeren voor enkel de zeven Nederlandstalige jeugdparketten.

¹⁶⁸ Er werden nog een aantal andere beslissingen geregistreerd (zoals het ter beschikking stellen - of overmaken - van zaken aan een ander parket, het samenvoegen van zaken op parketniveau of het voegen van zaken met dossiers op jeugdrechtbankniveau). Aangezien het hier eerder om 'administratieve' beslissingen gaat, worden ze verder niet mee in rekening genomen. Daarnaast werden door sommige jeugdparketten ook nog enkele alternatieve maatregelen geregistreerd, wat wettelijk gezien niet kan. Bij nader inzien bleek het vooral om verkeerslessen te gaan. Het betreft een autonome afhandeling van (verkeers)misdrijven op politieniveau waarvan het jeugdparquet op de hoogte wordt gebracht. Tot slot werd een beperkt aantal keren het vorderen van de onderzoeksrechter geregistreerd. Ook deze werden niet mee in ogenschouw genomen. De onderzoeksrechter zou in de praktijk meer gevorderd worden dan uit de cijfergegevens blijkt. De reden daartoe is dat in heel wat arrondissementen het vorderen van de onderzoeksrechter geregistreerd wordt in REA (het registratiesysteem van de correctionele parketten) en niet in PJP. Dit is, voor wat de VOS betreft, enigszins te begrijpen aangezien de onderzoeksrechter meestal gevorderd wordt voor een strafbaar feit ten laste van een - meestal meerderjarige - verdachte (Vanneste et al., 2009).

Tabel 25 Algemeen overzicht van geregistreerde parketbeslissingen (2007-2008)

	2007		2008	
	f	%	f	%
Klasseren zonder gevolg	29.486	76,0	32.080	76,3
Bemiddelingsaanbod	2.396	6,2	3.158	7,5
Doorverwijzen naar de vrijwillige jeugdhulp	498	1,3	475	1,1
Vatten van de jeugdrechter of jeugdrechtbank	6.436	16,6	6.349	15,1
<i>Vordering</i>	<i>2.762</i>	<i>7,1</i>	<i>3.818</i>	<i>9,1</i>
<i>Dagvaarding</i>	<i>3.674</i>	<i>9,5</i>	<i>2.531</i>	<i>6,0</i>
Totaal	38.816	100,0	47.153	100,0

Bron: Vanneste et al. (2009)

Op te merken valt dat jeugdparquetmagistraten niet steeds moeten kiezen voor één bepaalde afhandelingsmodaliteit. Als het parket in een bepaalde zaak een bemiddelingsvoorstel doet, kan de betreffende zaak, al dan niet gelijktijdig, zonder gevolg geklasseerd worden of alsnog aan de jeugdrechter overgemaakt worden. De cijfergegevens die hier gepresenteerd worden, geven hierover geen uitsluitsel (Vanneste et al., 2009). Een klassering zonder gevolg kan ook gepaard gaan met een waarschuwingsbrief, een herinnering aan de wet of een doorverwijzing naar de vrijwillige jeugdhulp. We komen hier in een volgend punt nog op terug. We kunnen dus niet zonder meer concluderen dat in ongeveer 76 procent van de zaken niets gebeurde.

Bij de cijfergegevens in tabel 25 zijn, zoals hieronder nog zal blijken, meerdere kanttekeningen te plaatsen. Ondanks deze kanttekeningen geven de cijfers wel een orde van grootte aan van de verschillende afhandelingsmodaliteiten waarover het jeugdparquet beschikt(e).

2.3.2.3 *Het klasseren van de zaak zonder gevolg*

Hoger werd aangegeven dat ongeveer drie kwart van de geregistreerde beslissingen een klassering zonder gevolg betrof. Het aandeel van de seponeringen verschilt wel sterk van parket tot parket. Een lager percentage hangt in sommige arrondissementen samen met een hoger percentage doorverwijzingen naar de jeugdrechter of jeugdrechtbank. In één van de arrondissementen daarentegen ging een lager percentage klasseringen zonder gevolg gepaard met een verhoudingswijs hoger aandeel bemiddelingsvoorstellen (Vanneste et al., 2009).

Een zaak kan om diverse redenen geseponerd worden. Er kan sprake zijn van een technisch sepot. Dit houdt in dat men de zaak niet verder kan vervolgen omwille van technische redenen, zoals bijvoorbeeld onvoldoende bewijzen of het overlijden van de verdachte. In het geval van een opportuniteitssepot acht men het opportuun de zaak niet verder te vervolgen om redenen die hetzij samenhangen met de gepleegde feiten, hetzij met de persoon van de verdachte, hetzij met het gevoerde beleid. Tot slot kan een zaak ook zonder gevolg geklasseerd worden omdat er aan de zaak een andere richting werd gegeven (Vanneste et al., 2009).

De geregistreerde gegevens tonen aan dat ongeveer 30 procent van de sepots technische sepots inhielden (zie tabel 26). Hierbij gaat het vooral om een gebrek aan bewijslast en het feit dat er geen sprake was van een misdrijf. De meeste sepots gebeurden echter omwille van opportuniteitsredenen (64 %). Vooral de persoon van de verdachte blijkt een belangrijk motief voor seponering te zijn. Vaak gebruikte motieven zijn 'wanverhouding gevolgen van strafvordering' en 'afwezigheid van voorgaanden'. In een beperkt aantal zaken was sprake van een seponering omdat (of nadat) er een andere richting aan de zaak gegeven werd (6 % tot 7 %). Het meest voorkomend motief in dit geval is

‘na herinnering aan de wet’. De onderzoeksresultaten wijzen tevens op een gedifferentieerd gebruik van de motieven door de verschillende arrondissementen (Vanneste et al., 2009).

Tabel 26 Geregistreeerde motieven¹⁶⁹ voor een klassering zonder gevolg (2007-2008)

	2007		2008	
	f	%	f	%
Technisch sepot	8.438	28,6	9.663	30,1
GG: Geen gevaarsituatie	160	0,5	202	0,6
GK: Gebrek aan klacht	4			
GM: Geen misdrijf	1.739	5,9	2.314	7,2
IMM: Immunititeit	10		6	
KA: Klachtafstand	3		7	
KG: Kracht van gewijsde	103	0,3	194	0,6
OB: Onvoldoende bewijzen	5.741	19,5	6.285	19,6
ONB: Dader Onbekend	422	1,4	430	1,3
ONVR: Onbevoegdheid nationale vervolgingsorganen	134	0,5	129	0,4
OV: Overlijden van de dader	17		20	
SV: Straf-uitsluitende verschoningsgrond	18		22	
VJ: Verjaring	87	0,3	54	0,2
Opportunitesspot	19.000	64,4	20.567	64,1
Motieven eigen aan de feiten	4.697	15,9	4765	14,9
BMW: Beperkte maatschappelijke weerslag	627	2,1	531	1,7
GER: Nadeel gering	916	3,1	872	2,7
REG: Toestand geregulariseerd	1.538	5,2	1.549	4,8
REL: Misdrijf van relationele aard	724	2,5	785	2,4
TERM: Redelijke termijn vervolging overschreden	892	3	1.028	3,2
Motieven eigen aan de persoon	11.202	38	12.431	38,8
AV: Afwezigheid voorgaanden	2.388	8,1	2.601	8,1
HOUD: Houding van het slachtoffer	389	1,3	461	1,4
LTIID: Jeugdige leeftijd	1.685	5,7	1.774	5,5
TOEV: Toevallige feiten met oorzaak in specif. omst.	806	2,7	982	3,1
VERG: Vergoeding van het slachtoffer	1.443	4,9	1.591	5
WAN: Wanverhouding gevolgen van strafvordering	4.491	15,2	5.022	15,7
Beleidsmotieven	3.101	10,5	3.371	10,5
PRIO: Andere prioriteiten	2.274	7,7	2.689	8,4
RECH: Te weinig researchcapaciteit	827	2,8	682	2,1
Andere	2.043	6,9	1.850	5,8
???: Na nageleefde voorwaarden	32	0,1		
ALT: Na geslaagde alternatieve maatregel	203	0,7		
CSB: Seining van de dader	172	0,6	189	0,6
GAS: Overmaken aan ambtenaar voor GAS	2		2	
HB: Na een geslaagde herstelbemiddeling	243	0,8	374	1,2

¹⁶⁹ Eén van de problemen waar men in de (registratie)praktijk op botste, was het feit dat de papieren lijst waarop de magistraten het gepaste motief aankruisten, niet helemaal overeenstemde met de lijst die opgenomen was in PJP (Vanneste et al., 2009).

HW: Na een herinnering aan de wet	1.319	4,5	1.247	3,9
NAVO: Na Vordering	2			
OGA: Overmaken voor administratieve sanctie	17		37	0,1
PRET: Pretoriaanse Probatie	37	0,1	1	
TB: Tot beschikking	16			
Totaal	29.481	100	32.080	100

Bron: Vanneste et al. (2009)

Volgens de geregistreerde cijfergegevens ging in 2007 5,7 procent van de klasseringen zonder gevolg gepaard met een waarschuwingsbrief en 5,0 procent met een herinnering aan de wet. Voor 2008 bedragen deze percentages respectievelijk 6,4 procent en 4,4 procent. We zouden met andere woorden kunnen stellen dat bij ongeveer een tiende van alle septs de jongere een schriftelijke of mondelinge waarschuwing kreeg. Mogelijk is het correcter om het percentage septs met een waarschuwing te berekenen op basis van het aantal septs, uitgezonderd de technische septs. In laatstgenoemd geval is een waarschuwing immers niet mogelijk. Wanneer we het aantal septs - de technische septs niet meegerekend – berekenen dat in 2007 gepaard ging met een waarschuwingsbrief of herinnering aan de wet, dan komen we uit op een percentage van 15 procent (Vanneste et al., 2009).

Hoogstwaarschijnlijk is dit cijfer een onderschatting van de realiteit. Uit de terugkoppeling van de resultaten naar de parketten bleek dat zowel de herinneringen aan de wet, als de waarschuwingsbrieven niet systematisch in PJP ingevoerd werden. De voornaamste reden daartoe was dat beide in de meeste arrondissementen deel uitmaakten van het takenpakket van de parketcriminologen en deze nog geen toegang hadden tot PJP, noch over een eigen registratiemodule beschikten. Een andere mogelijke (aanvullende) verklaring kan ook liggen in de omslachtige en dubbele registratie van de herinneringen aan de wet (Vanneste et al., 2009).

Uit de resultaten blijkt – tot slot – dat het gebruik dat gemaakt werd van de herinnering aan de wet en de waarschuwingsbrief verschilde van parket tot parket. Opvallend was het veelvuldig gebruik van de herinnering aan de wet in één specifiek arrondissement. Navraag leerde dat het hier om vermaningen door de politie ging. Tevens bleken ook de verkeerslessen als herinneringen aan de wet in PJP ingevoerd te worden (Vanneste et al., 2009).

2.3.2.4 *Het vatten van de jeugdrechter of de jeugdrechtbank*

Voor de meeste arrondissementen bleken de cijfers van de vorderingen en dagvaardingen te stroken met de realiteit. Het systeem voorziet tevens de mogelijkheid om de maatregel die men vordert te specificeren. De praktijk (en ook de cijfers) tonen aan dat dit over het algemeen zeer weinig gebeurde. Tevens blijkt dat de reden waarom er voorafgaand geen bemiddeling werd voorgesteld, niet systematisch ingevoerd werd. In de applicatie kan ook ingegeven worden of een jongere voor de jeugdrechter voorgeleid werd. Ook dit veld werd niet systematisch ingevuld. Dit blijkt vooral een vergetelheid te zijn. Of een jongere al dan niet voorgeleid wordt, is in principe gekend (Vanneste et al., 2009).

Wat het 'type' dagvaarding betreft, doen er zich ook verschillen voor tussen de arrondissementen. De meeste jeugdparketten registreerden een beperkt aantal rechtstreekse dagvaardingen en vooral dagvaardingen na vordering. In een aantal arrondissementen werden daarentegen weinig tot geen dagvaardingen na vordering opgetekend. In deze arrondissementen bleken heel wat zaken na de voorbereidende rechtspleging zonder gevolg geklasseerd te worden en nooit gedagvaard te worden voor een zitting ten gronde (Vanneste et al., 2009).

Tot slot kwam uit de resultaten naar voor dat er zeer verschillende praktijken bestaan voor wat het 'voegen van zaken' betreft. Dit bleek een zeer controversieel thema te zijn. Sommige arrondissementen gaven aan zeer weinig tot nooit te voegen. Zelfs wanneer er nog een dossier lopende is bij de jeugdrechter, wordt er voor een nieuwe zaak met betrekking tot dezelfde minderjarige steeds opnieuw gevorderd en/of gedagvaard. Het systematisch voegen van zaken zou afbreuk doen aan de beslissingsbevoegdheid van het parket. In andere arrondissementen wordt er daarentegen zeer vaak of zelfs systematisch gevoegd met een lopend dossier bij de jeugdrechtbank. Men laat het met andere woorden aan de jeugdrechter over om zich verder over de zaak uit te spreken. Of er veel, dan wel weinig gevoegd wordt, heeft uiteraard consequenties voor de cijfergegevens (of statistieken). Een voeging van twee of meer zaken op parketniveau alvorens ze gevorderd of gedagvaard worden, leidt tot minder vorderingen of dagvaardingen, dan een vordering of dagvaarding in elke zaak afzonderlijk. Zo ook leidt het systematisch voegen van nieuw binnenkomende zaken met zaken die reeds bij de jeugdrechter aanhangig zijn gemaakt tot een kleiner aantal vorderingen of dagvaardingen (Vanneste et al., 2009).

2.3.2.5 *Het bemiddelingsaanbod*

Hoger zagen we dat ongeveer zes procent tot acht procent van de geregistreerde beslissingen een bemiddelingsaanbod inhield. Ook hier verschilt het aandeel van parket tot parket. Nederlandstalige jeugdparquetten registreerden over het algemeen verhoudingswijs een hoger bemiddelingsaanbod dan Franstalige jeugdparquetten. Voor sommige jeugdparquetten, waaronder vooral Franstalige, zouden de cijfers mogelijk een onderschatting inhouden van de realiteit. Sommige arrondissementen gaven immers aan dat een bemiddeling pas ingegeven wordt wanneer het ganse proces doorlopen is, wat er toe kan leiden dat een bemiddelingsaanbod dat niet tot een goed einde wordt gebracht, nooit in het systeem en dus ook niet in de cijfergegevens opgenomen wordt (Vanneste et al., 2009).

De onderzoeksresultaten toonden ook aan dat in de praktijk zeer weinig gegevens ingevoerd werden met betrekking tot het verdere procesverloop van een bemiddeling. Redenen daartoe zijn onder meer: hoge werklast, traagheid van het systeem en het niet beschikken over de betreffende informatie (Vanneste et al., 2009). Intussen voorziet het systeem dat een aantal gegevens in principe (verplicht) ingevoerd moeten worden en andere facultatief aangevuld kunnen worden.

2.3.2.6 *Een doorverwijzing naar de vrijwillige hulpverlening*

Hoger werd aangegeven dat ongeveer één procent van de geregistreerde beslissingen een doorverwijzing naar de vrijwillige hulpverlening betrof. Maar ook dit percentage kan mogelijk een onderschatting zijn.

Volgens de opgestelde registratierichtlijnen dient het doorverwijzen van een zaak naar de vrijwillige hulpverlening slechts één maal geregistreerd te worden in PJP. In de praktijk bleken er verschillende werkwijzen gangbaar te zijn. Op een aantal parketten werden (worden?) de doorverwijzingen naar de hulpverlening twee maal geregistreerd: één maal in het veld doorverwijzing naar de vrijwillige hulpverlening en één maal in het veld zonder gevolg, omdat een doorverwijzing naar de hulpverlening niet als een 'eindbeslissing' aanzien wordt. Een andere gangbare praktijk hield in dat enkel de eindbeslissing (= zonder gevolg) in het systeem ingevoerd werd (wordt?). Deze verschillende praktijken hebben uiteraard consequenties voor de cijfergegevens, in het bijzonder voor wat het aantal klasseringen zonder gevolg en/of doorverwijzingen naar de hulpverlening betreft (Vanneste et al., 2009).

2.4 Instroom op de Vlaamse jeugdrechtbanken

2.4.1 Bron van informatie

Zoals hoger in deel 1 aangegeven worden er in Dumbo gegevens geregistreerd met betrekking tot de binnenkomende akten op de jeugdrechtbank. Hierover worden echter geen gegevens gepubliceerd.

Daarnaast wordt ook in DoMinO, in het luik met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbank, informatie ingevoerd met betrekking tot de vorderingen in het kader van een jeugddelict. In het laatste Intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp van het Agentschap Opgroeien worden hierover enkele cijfergegevens gepubliceerd¹⁷⁰. In de rubriek 'Terugblikken' wordt apart aandacht besteed aan cijfers en trends inzake jeugddelicten. Hierin zijn ook enkele cijfers opgenomen over de sociale diensten van de jeugdrechtbank, onder meer met betrekking tot het aantal jongeren met een lopend dossier 'jeugddelict' bij de SDJ (2015-2019) en het aantal nieuwe 'jeugddelict' vorderingen (2015-2019).

2.4.2 Aantal jongeren met een lopend dossier in het kader van een jeugddelict bij de SDJ (2015-2019)

Algemeen genomen wordt een stijging van dossiers vastgesteld bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank, waarbij er vooral een stijging zichtbaar is bij de dossier in het kader van een verontrustende (leef)situatie. De overgrote meerderheid van het aantal dossiers bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank gaat over kinderen en jongeren die zich in een verontrustende (leef)situatie bevinden. Begeleidingen omwille van een jeugddelict zijn een minderheid¹⁷¹.

Uit de cijfergegevens blijkt dat in 2015 in totaal 2.326 jongeren een lopend dossier hadden bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank in het kader van een jeugddelict. In 2019 waren er dit 2.467, wat een stijging inhoudt met zes procent. Deze stijging is vooral zichtbaar in Antwerpen en West-Vlaanderen. In de provincie Antwerpen worden het meest aantal jongeren begeleid in het kader van een jeugddelict (zie figuur 44). In 2019 betrof het ongeveer 40 procent van alle begeleide jongeren¹⁷².

Op te merken valt dat wat Brussel betreft, het zowel gaat over dossiers van jongeren die woonachtig zijn in Halle-Vilvoorde, als van Nederlandstalige jongeren die woonachtig zijn in Brussel (hoofdstad). Laatstgenoemden vallen onder de toepassing van de Brusselse Ordonnantie¹⁷³ en zouden in principe in het kader van de evaluatie en monitoring van het Vlaamse jeugddelinquentierecht niet meegeteld mogen worden. In de gepubliceerde cijfergegevens wordt hier geen onderscheid tussen gemaakt. Tevens dient opgemerkt te worden dat Franstalige jongeren woonachtig in Halle-Vilvoorde een taalwijziging kunnen vragen waardoor ze terecht komen op de (sociale dienst van de) jeugdrechtbank Brussel (Franstalig). Deze jongeren worden hier niet meegerekend, maar zouden in principe wel meegeteld moeten worden omdat het Vlaamse decreet op hen van toepassing is.

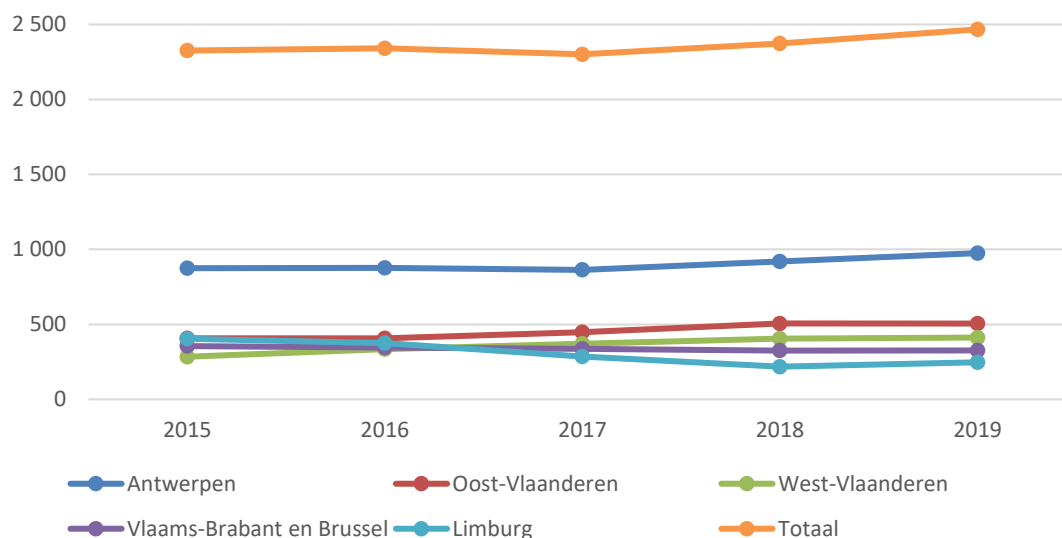
---

¹⁷⁰ <https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/terugblikken/terugblik-op-2019/cijfers-en-trends-jeugddelicten>

¹⁷¹ <https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/terugblikken/terugblik-op-2019/cijfers-en-trends-jeugddelicten>

¹⁷² <https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/terugblikken/terugblik-op-2019/cijfers-en-trends-jeugddelicten>

¹⁷³ Ordonnantie betreffende de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming van 16 mei 2019.

Bron: Intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp

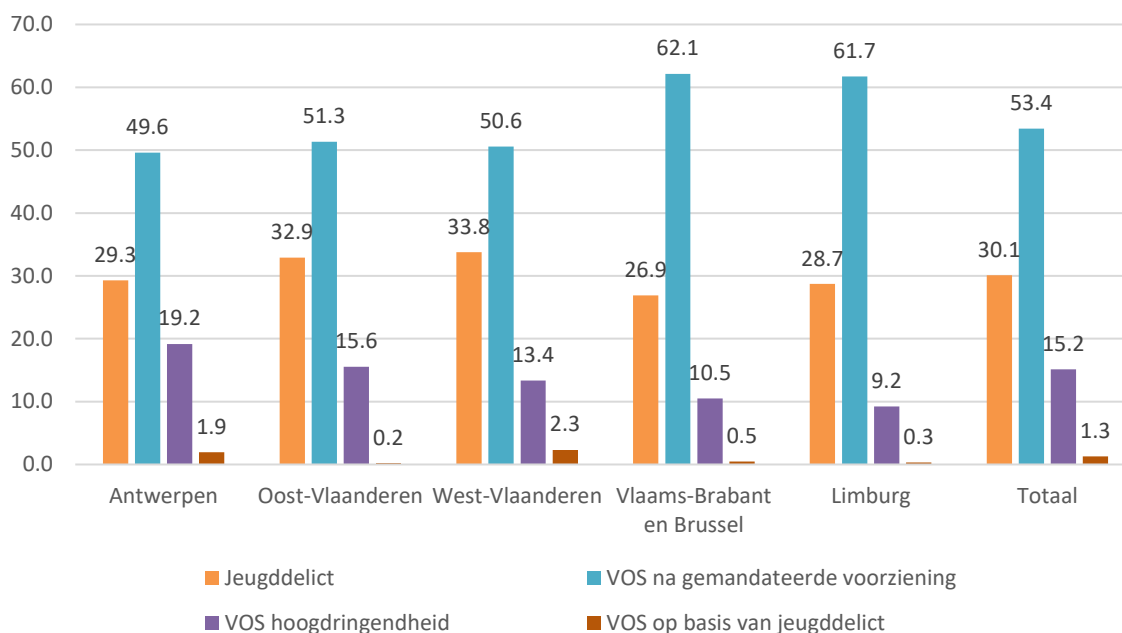
Figuur 44 Aantal jongeren met een lopend dossier bij de SDJ in het kader van een jeugddelict (2015-2019) (frequentie)

2.4.3 Opgetekende vorderingen¹⁷⁴ door de sociale diensten van de jeugdrechtbank (2019)

In 2019 werden er in totaal 1.580 vorderingen opgetekend door de sociale diensten van de jeugdrechtbank omwille van een jeugddelict. In 2015 waren dit er 1.392. Dit betekent een toename met 13,5 procent tussen 2015 en 2019. In onderstaande figuur worden de vorderingen voor 2019 bekeken naar vorderingsgrond en naar regio.

Algemeen genomen heeft ongeveer de helft (of meer dan de helft) van de vorderingen betrekking op een verontrustende leefsituatie na doorverwijzing door een gemandateerde voorziening (zie figuur 45). Ongeveer 15 procent betreft een vordering in het kader van een hoogdringende VOS. Ongeveer 30 procent van de vorderingen heeft betrekking op een jeugddelict. Tot slot houdt een klein percentage een vordering VOS in op basis van een jeugddelict, wat verwijst naar de zogenaamde 'derde vorderingsgrond' die door het nieuwe decreet in het leven werd geroepen. In totaal gaat het om 67 vorderingen voor 2019, waarvan 41 in Antwerpen en 18 in West-Vlaanderen. Het totaal aantal ligt relatief laag, wat mogelijk te verklaren valt door het feit dat het decreet pas op 1 september 2019 van kracht is gegaan. De vraag is hoe dit de volgende jaren verder zal evolueren.

¹⁷⁴ Het gaat hier enkel om de vorderingen en niet om de dagvaardingen.

Bron: Intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp

Figuur 45 Opgetekende vorderingen naar vorderingsgrond en regio¹⁷⁵ (2019) (percentage)

2.5 Beslissingen van jeugdrechters en jeugdrechtbanken

2.5.1 Bron van informatie

Voor informatie over de beslissingen van de jeugdrechters en jeugdrechtbanken kan er op verschillende plaatsen informatie gevonden worden. In de eerste plaats is er de website van de FOD Justitie die een aparte webpagina ‘statistieken’ bevat¹⁷⁶. Op de betreffende webpagina is een rubriek ‘Justitie in cijfers’ waarin voor verschillende jaartallen (2011-2019) een overzicht wordt gegeven van de belangrijkste cijfergegevens met betrekking tot de justitiële keten. Zoals hoger in deel 1 reeds aangegeven, worden er over de jeugdrechtbanken weinig tot geen cijfers gepubliceerd *“aangezien de registratiewijzen van de verschillende jeugdrechtbanken nog erg verschillend zijn”* (Federale overheidsdienst Justitie, 2018).

Op de website van de FOD Justitie wordt voor statistieken met betrekking tot de hoven en rechtbanken ook verwezen naar het College van de hoven en rechtbanken. Op de site van het College is ook een rubriek ‘statistieken’ voorzien¹⁷⁷. Het is de steundienst van het College van de hoven en rechtbanken die instaat voor de ontwikkeling van bruikbare en betrouwbare statistieken over de activiteiten van de hoven en rechtbanken (vredegerechten, politierechtbanken, jeugdrechtbanken,...). Deze statistieken hebben betrekking op het aantal nieuwe zaken, hangende zaken en afgesloten zaken per burgerlijk jaar. Ook de aard van de zaken en de manier waarop dossiers worden afgesloten maken deel uit van de

¹⁷⁵ Ook hier dient opgemerkt te worden dat de vorderingen voor Brussel zowel vorderingen betreffen van jongeren die woonachtig zijn in Halle-Vilvoorde, als van Nederlandstalige jongeren die woonachtig zijn in Brussel (hoofdstad). Laatstgenoemde zouden in principe niet meegerekend mogen worden. Vorderingen aangaande Franstalige jongeren die woonachtig zijn in Halle-Vilvoorde en een taalwijziging hebben gevraagd (en dus voor de jeugdrechtbank Brussel-Franstalig verschijnen) worden niet meegerekend, hoewel ze in principe wel meegeteld zouden moeten worden omdat ze onder de toepassing van het Vlaamse decreet vallen.

¹⁷⁶ <https://justitie.belgium.be/nl/statistieken>

¹⁷⁷ <https://www.rechtbanken-tribunaux.be/nl/college-van-hoven-en-rechtbanken#statistiek>

ontwikkelde statistieken. De statistieken worden gebundeld in ‘Kerncijfers’ voor de periode 2010-2019. Tot en met 2017 worden er met betrekking tot de jeugdrechtbanken beperkte gegevens gepubliceerd, waarbij het echter niet mogelijk is om een onderscheid te maken tussen MOF- en VOS-zaken. Vanaf 2018 is dit wel het geval. In punt 2.5.2. geven we een overzicht van de gegevens die voor 2018 en 2019 met betrekking tot de jeugdrechtbanken door de Steundienst van het College van de hoven en rechtbanken gepubliceerd werden.

Zoals hoger in deel 1 reeds aangegeven, worden ook in DoMinO, in het luik met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbank, gegevens geregistreerd met betrekking tot de beslissingen van de jeugdrechters en jeugdrechtbanken en de opgelegde of voorgestelde reacties. In het laatste Intersectoraal jaarverslag van het Agentschap Opgroeien zijn enkele gegevens opgenomen over het aantal opgelegde maatregelen (of reacties) naar vorderingsgrond. In punt 2.5.3. gaan we hier kort op in. Over de inhoud van de betreffende reacties wordt echter niets vermeld¹⁷⁸. Om hier enig zicht op te krijgen, werden enkele bijkomende gegevens opgevraagd, maar niet (tijdig) ontvangen.

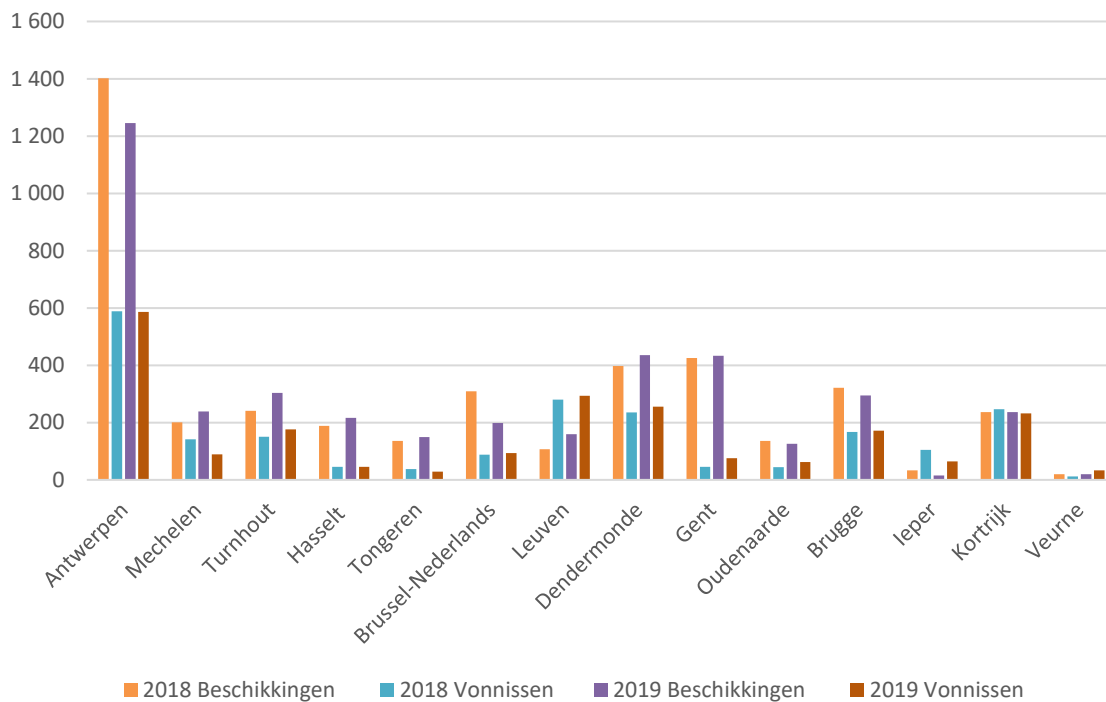
Wegens het gebrek aan betrouwbare cijfergegevens over de beslissingen van jeugdrechters en jeugdrechtbanken werd in 2012 door het NICC een grootschalig onderzoek uitgevoerd naar de maatregelen die jeugdrechters nemen - of wensen te nemen - in MOF-zaken (Gilbert et al., 2012; Goedseels & Gilbert, 2013). Om een algemeen beeld te geven van de maatregelen die jeugdrechters en jeugdrechtbanken opleggen ten aanzien van jongeren die een MOF (of jeugddelict) pleegden, en wegens een gebrek aan ander cijfermateriaal, gaan we in punt 2.5.4. kort in op de belangrijkste onderzoeksresultaten. Op het moment van het onderzoek was de wet van '65¹⁷⁹ nog van toepassing.

2.5.2 Aantal beschikkingen en vonnissen in het kader van een jeugddelict (2018-2019)

Zoals hoger aangegeven publiceert het College van de hoven en rechtbanken sinds 2018 informatie over de beschikkingen en vonnissen van de jeugdrechtbanken waarin voor het eerst een onderscheid gemaakt kan worden tussen de jeugddelicten enerzijds en de verontrustende opvoedingssituaties anderzijds (College van de hoven en rechtbanken, 2019, 2020a). Over de inhoud ervan wordt niets gepubliceerd, met uitzondering van de vonnissen die een uithandengeving inhouden. In figuur 46 wordt per afdeling een overzicht gegeven van de opgetekende beschikkingen en vonnissen voor de jaren 2018 en 2019. Net zoals hoger reeds aangegeven heeft Brussel-Nederlands zowel betrekking op beschikkingen of vonnissen aangaande jongeren die woonachtig zijn in Halle-Vilvoorde, als Nederlandstalige jongeren die woonachtig zijn in Brussel (hoofdstad) op wie de Brusselse ordonnantie van toepassing is. Laatstgenoemden zouden in principe niet meegerekend moeten worden. De cijfergegevens maken echter geen onderscheid.

¹⁷⁸ In het verleden konden er cijfergegevens geraadpleegd worden op de website van het Agentschap Jongerenwelzijn. Er zijn ook cijfergegevens terug te vinden in de ‘papieren’ jaarverslagen van het (voormalige) Agentschap. Het gaat om beperkte gegevens die ook weinig continuïteit vertonen doorheen de tijd, hetgeen mogelijk ook te maken heeft met de vele wijzigingen die de Jeugdhulp de laatste decennia ondergaan heeft.

¹⁷⁹ Wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade.

Bron: College van de hoven en rechtbanken

Figuur 46 Aantal beschikkingen en vonnissen 'jeugddelict' (2018 en 2019) (frequentie)

Voor 2018 gaat het in totaal om 4.153 beschikkingen en 2.188 vonnissen. Voor 2019 gaat het om respectievelijk 4.072 beschikkingen en 2.208 vonnissen. In 2018 werden er 12 uithandengevingen geteld, in 2019 waren het er 13¹⁸⁰. Ter vergelijking: in 2019 betrof het aantal beschikkingen in het kader van een VOS (verontrustende leefsituatie) 25.560 en het aantal vonnissen 25.677 (College van de hoven en rechtbanken, 2020a).

Voor wat de jeugddelicten betreft zijn de totale aantallen relatief stabiel gebleven tussen 2018 en 2019, al zien we voor sommige arrondissementen waaronder Antwerpen, Brussel-Nederlands en Ieper een (lichte) daling van het aantal beschikkingen en/of vonnissen en voor andere zoals Turnhout, Dendermonde en Leuven een (lichte) stijging. Antwerpen spant duidelijk de kroon met het meest aantal opgetekende beschikkingen en vonnissen, gevolgd door Dendermonde en Gent (zie figuur 46).

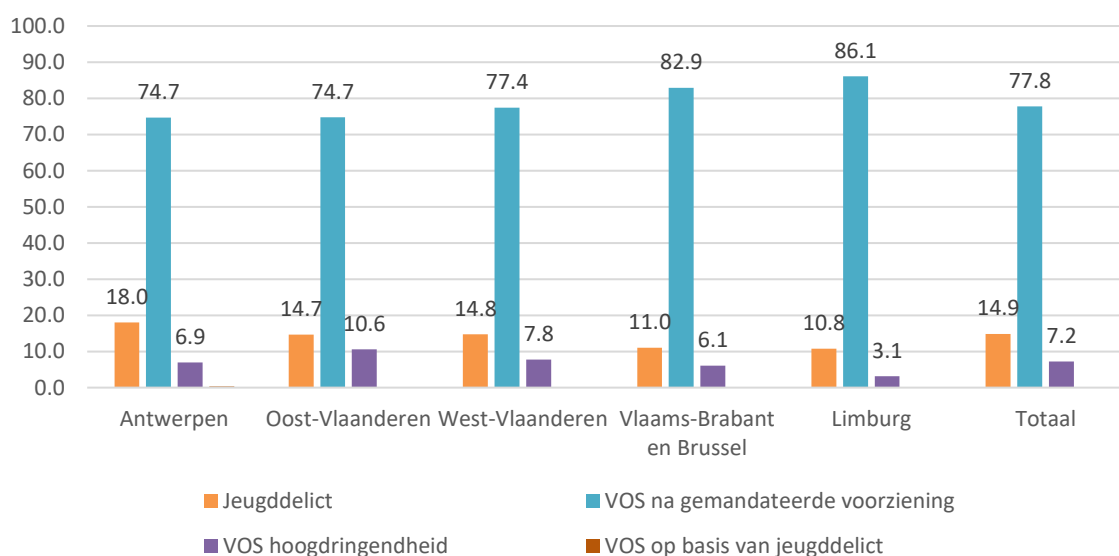
In de meeste gerechtelijke arrondissementen zijn er verhoudingsgewijs meer beschikkingen dan vonnissen, al zijn er in dit kader wel opvallende verschillen op te tekenen. Zo zijn er in Leuven en Ieper telkens meer vonnissen dan beschikkingen. Voor Kortrijk ligt het aantal ongeveer gelijk. Voor Hasselt, Tongeren, Gent, Brussel-Nederlands en ook Oudenaarde worden er in verhouding veel minder vonnissen opgetekend. Met wat dit precies te maken heeft is onduidelijk en vraagt om nader onderzoek. Registratieproblemen kunnen aan de basis liggen, maar het kan ook te maken hebben met verschillende praktijken voor wat het vatten van de jeugdrechter en/of jeugdrechtbank betreft. Zo zou het bijvoorbeeld kunnen zijn dat er in Leuven en Ieper meer rechtstreeks gedagvaard wordt.

¹⁸⁰ In 2018 zijn er vijf op rekening te schrijven van Antwerpen en in 2019 zijn dit er zeven.

2.5.3 Aantal opgelegde reacties in het kader van een jeugddelict (2019)

Zoals hoger reeds aangegeven, zijn er in het Intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp enkele cijfergegevens openomen met betrekking tot de sociale diensten van de jeugdrechtbank voor 2019¹⁸¹. Wat de beslissingen van de jeugdrechters en jeugdrechtbanken betreft zijn de gegevens beperkt tot het aantal opgelegde maatregelen (of reacties) naar vorderingsgrond en naar regio¹⁸² (2019).

In 2019 werden in totaal 48.662 maatregelen opgetekend (zie figuur 47). De meerderheid (77,8 %) zijn maatregelen in het kader van een VOS na doorverwijzing door een gemandateerde voorziening. Om en bij de 7,0 procent betreffen maatregelen voor een hoogdringende VOS en ongeveer 15 procent zijn maatregelen in het kader van een jeugddelict. Dit percentage schommelt tussen 10,8 procent voor Limburg en 18 procent voor Antwerpen. In 2019 ging het in totaal om 7.239 maatregelen, waarvan ongeveer 40 procent toegeschreven kan worden aan Antwerpen (N = 3.101).

Bron: Intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp

Figuur 47 Maatregelen naar vorderingsgrond en naar regio (2019) (percentage)

2.5.4 Een onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters en jeugdrechtbanken in MOF-zaken (2011)

2.5.4.1 Een korte situering van het onderzoek

In 2011 werd door het NICC een grootschalig onderzoek uitgevoerd op vraag van de Franse en Vlaamse Gemeenschap naar de beslissingspraktijk van Belgische jeugdrechters. Het doel van het onderzoek was tweevoudig. Enerzijds was het de bedoeling om een zicht te krijgen op de maatregelen¹⁸³ die jeugdrechters en jeugdrechtbanken opleggen in MOF-zaken. Anderzijds wilden de onderzoekers met het onderzoek ook een zicht krijgen op de ervaren noden en behoeften van de jeugdrechters. Welke

¹⁸¹ <https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/terugblikken/terugblik-op-2019/cijfers-en-trends-jeugddelicten>

¹⁸² Ook hier geldt de kanttekening dat Brussel zowel betrekking heeft op jongeren die woonachtig zijn in Halle-Vilvoorde, als Nederlandstalige jongeren die woonachtig zijn in Brussel (hoofdstad) op wie de Brusselse ordonnantie van toepassing is. Laatstgenoemden zouden in principe niet meegerekend moeten worden. De cijfergegevens laten het echter niet toe om een onderscheid te maken.

¹⁸³ We gebruiken verder de term 'maatregelen', waarmee we ook doelen op het herstelrechtelijk aanbod.

maatregelen willen ze graag opleggen, maar kunnen ze om de een of andere reden niet nemen (Gilbert et al., 2012; Goedseels & Gilbert, 2013)?

Om hierop een zicht te krijgen werden de jeugdrechters gevraagd om gedurende twee maanden alle beslissingen die ze namen - of wensten te nemen - systematisch te registreren¹⁸⁴. Het onderzoek vond plaats in 25 van de 27 arrondissementen¹⁸⁵ en kende een hoge responsgraad: 81 van de 89 jeugdrechters (91 %) namen aan het onderzoek deel. Met het oog op de verdere uitdieping en contextualisering van de onderzoeksresultaten werden er aanvullend twee rondetafelgesprekken gehouden met vertegenwoordigers uit alle sectoren die betrokken zijn bij de besluitvorming en/of de uitvoering van de opgelegde maatregelen¹⁸⁶ (Gilbert et al., 2012; Goedseels & Gilbert, 2013).

Hieronder wordt een algemeen overzicht gegeven van de maatregelen die de Vlaamse jeugdrechters in de onderzochte periode oplegden en registreerden in het kader van een MOF-zaak en dit zowel in de voorlopige, als in de fase ten gronde. We zoomen enkel in op de belangrijkste resultaten. Voor meer (gedetailleerde) informatie verwijzen we naar het onderzoeksrapport¹⁸⁷. Vooraleer dieper in te gaan op de maatregelen wordt kort ingegaan op een aantal contextfactoren.

2.5.4.2 Context van de beslissingen

De geregistreerde beslissingen hebben betrekking op 859 minderjarigen. Het gaat in hoofdzaak om jongens (87,2 %) en jongeren van 16 en 17 jaar (64,9 %). Een klein aantal beslissingen slaat op jongeren van 12 of 13 jaar (3,4 %) (Gilbert et al., 2012).

Meer dan de helft (54,3 %) van de feiten waarover de Vlaamse jeugdrechters beslissen, zijn vermogensdelicten, waaronder diefstal met geweld of bedreiging, diefstal met braak of verzwarende omstandigheden en gewone diefstal. In tweede instantie gaat het om persoonsdelicten (19 %), in hoofdzaak opzettelijke slagen en verwondingen. Verder spreken de jeugdrechters zich uit over het bezit van of de handel in drugs (12,8 %) misdrijven tegen de openbare veiligheid (10 %) en nog een kleine restcategorie van andere misdrijven (3,9 %). In bijna één derde van de zaken (29,9 %) van de zaken was sprake van een cumulatie van verschillende (typen van) feiten (Gilbert et al., 2012).

Aan Vlaamse kant is in 65,7 procent van de beslissingen een advies van de sociale dienst aanwezig¹⁸⁸. Als er een advies aanwezig is, dan wordt dit meestal geheel (86,3 %) of gedeeltelijk (7,4 %) gevolgd. Jeugdrechters hechten er, naar eigen zeggen, veel belang aan. In 63,5 procent van de beslissingen is de eis van het parket niet gepreciseerd (Gilbert et al., 2012).

2.5.4.3 Een algemeen overzicht van de genomen maatregelen in MOF-zaken (2011)

---

184 In totaal registreerden de jeugdrechters 2.020 maatregelen, 54 keer een herstelrechtelijk aanbod en vier keer een geschreven project.

185 De Duitstalige Gemeenschap deed niet mee aan het onderzoek. Dit betekent dat het gerechtelijk arrondissement Eupen geen deel uitmaakt van de onderzoekspopulatie. Ook het arrondissement Veurne nam geen deel, onder meer omwille van de hoge werkdruk en het feit dat er slechts één jeugdrechter werkzaam is.

186 Rond de tafel zaten jeugdmagistraten, consultants van de sociale dienst en vertegenwoordigers van de gemeenschapsinstellingen.

187 https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_32b_2.pdf

188 Aan Franstalige kant is dit in 41,2 procent van de beslissingen het geval. Dit lage percentage kan volgens de deelnemers aan het rondetafelgesprek verklaard worden door het feit dat sommige diensten - bij gebrek aan mankracht en middelen - voorrang gegeven aan jongeren die zich in een verontrustende situatie bevinden (de zogenaamde *mineurs en danger*).

Tabel 27 geeft een overzicht van de door de Vlaamse jeugdrechters opgelegde en geregistreerde maatregelen. De cijfergegevens tonen aan dat ongeveer de helft (56,1 %) van de maatregelen (495 van de 882) in de voorlopige fase opgelegd worden.

Tabel 27 Overzicht van de maatregelen die Vlaamse jeugdrechters en jeugdrechtbanken opleggen in MOF-zaken (2011)

	Voorlopige fase		Fase ten gronde		Totaal	
	f	%	f	%	f	%
Geen maatregel	26	5,3	30	7,8	56	6,3
Herstelrechtelijk aanbod of geschreven project	24	4,8		0,0	28	3,2
<i>Herstelbemiddeling</i>	10	2,0	2	0,5	12	1,4
<i>Herstelgericht groepsoverleg</i>	14	2,8	2	0,5	16	1,8
<i>Geschreven project</i>						
Ambulante maatregel	198	40,0	301	77,8	499	56,6
<i>Berisping</i>	-		145	37,5	145	16,4
<i>Onder toezicht van de sociale dienst</i>	16	3,2	32	8,3	48	5,4
<i>Behoud in het eigen leefmilieu met voorwaarden</i>	177	35,8	113	29,2	290	32,9
<i>Prestatie van opvoedkundige aard en algemeen nut</i>	3	0,6	11	2,8	14	1,6
Plaatsingsmaatregel	247	49,9	52	13,4	299	33,9
<i>Bij een betrouwbaar persoon of in private voorziening</i>	74	14,9	30	7,8	104	11,8
<i>In een gemeenschapsinstelling</i>	96	19,4	22	5,7	118	13,4
<i>In een (voormalig) federaal detentiecentrum</i>	77	15,6	-	0,0	77	8,7
Uithandengeving	0	0,0	4	1,0	4	0,5
Totaal	495	100,0	387	100,0	882	100,0

Bron: Gilbert et al. (2012)

Algemeen genomen kan gesteld worden dat iets minder dan 60 procent van de opgelegde maatregelen ambulante maatregelen betreffen. Hierbij gaat het zeer vaak om een behoud in het eigen leefmilieu met voorwaarden (32,9 %) (zie tabel 27). De voorwaarden die het vaakst opgetekend worden, zijn het uitvoeren van een gemeenschapsdienst (prestatie) of het volgen van een leerproject, gevolgd door geregeld naar school gaan en een huisarrest (zie tabel 28) (Gilbert et al., 2012).

Ongeveer één op drie (33,9 %) van alle reacties die de jeugdrechters optekenden, houden een plaatsing in, waarbij het zowel gaat om plaatsingen in een gesubsidieerde private voorziening, als in een gemeenschapsinstelling of een voormalig federaal detentiecentrum¹⁸⁹ (zie tabel 27). Van alle plaatsingsmaatregelen wordt 82,6 procent (247 van de 299) in de voorlopige fase opgelegd (Gilbert et al., 2012).

¹⁸⁹ Opgelet: jeugdrechters moeten een voorlopige plaatsing in Everberg of Saint-Hubert - conform de wet - na vijf dagen en dan maandelijks herzien. Dit kan leiden tot een (lichte) overschatting van het aandeel van de betreffende plaatsingen.

Hoewel de wet prioriteit geeft aan het herstelrechtelijk aanbod en het geschreven project, maken deze (slechts) 3,2 procent uit van alle geregistreerde reacties. Tot slot neemt ook de uithandengeving een marginale positie in (0,5 %) (zie tabel 27) (Gilbert et al., 2012).

Tabel 28 Opgelegde voorwaarden in het kader van een behoud in het eigen leefmilieu (2011)

	f	%
Geregeld naar school gaan	86	15,2
Prestatie	106	18,7
Betaalde arbeid met het oog op de vergoeding slachtoffer	1	0,2
Volgen van pedagogische of medische richtlijnen	59	10,4
Leerproject	104	18,3
Deelname aan activiteiten	10	1,8
Plaats- of omgangsverbod	52	9,2
Activiteitenverbod	15	2,6
Huisarrest	66	11,6
Andere voorwaarden of verbodsbepalingen ¹⁹⁰	68	12
Totaal	567	100,0

Bron: Gilbert et al. (2012)

2.6 Enkele reactiewijzen meer in detail

2.6.1 Herstelgerichte en constructieve afhandelingen

2.6.1.1 Bron van informatie

Wat de herstelgerichte en constructieve afhandelingen betreft, zijn er op verschillende plaatsen cijfergegevens te vinden. Vooreerst zijn er in het meest recente intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp enkele cijfers opgenomen over het aantal dossiers per afhandelingsvorm - herstelbemiddeling, hergo, gemeenschapsdienst, leerproject en positief project - en dit voor de periode 2017-2019¹⁹¹.

Daarnaast zijn er ook cijfergegevens terug te vinden op de website van het kennisplein¹⁹²¹⁹³. Deze cijfers zeggen onder meer iets over de evolutie van de verschillende afhandelingsvormen tussen 2006 en 2014. Voor 2010 is er ook een uitgebreid rapport beschikbaar waarin informatie is opgenomen over onder meer de kenmerken van de betrokken minderjarigen, de kwalificatie van de feiten en het verloop en het resultaat van het proces. Ook in de jaarverslagen van de HCA-diensten wordt heel wat uitgebreide informatie opgenomen. Deze zijn wel beperkt tot de eigen dienst.

Tot slot registreren de HCA-diensten sinds 2018 ook in de vernieuwde versie van BinC (BinC 2.0). In de BinC-rapporten van 2018 en 2019 zijn echter geen cijfers opgenomen over de HCA-diensten. In het laatste BinC-rapport wordt wel aangegeven dat deze gegevens in een apart rapport verwerkt zullen worden (Agentschap Opgroeien, 2020a).

¹⁹⁰ Het gaat onder meer om de volgende voorwaarden: niet meer met de politie in aanraking komen, geen feiten meer plegen, zich houden aan de regels thuis.

¹⁹¹ <https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/terugblikken/terugblik-op-2019/cijfers-en-trends-jeugddelicten>

¹⁹² <https://www.kennisplein.be/Pages/Cijfers-HCA.aspx>.

¹⁹³ Kennisplein.be is een initiatief van SAM (Steunpunt Mens en Samenleving). Sinds 1 januari 2018 wordt de expertise van vijf steunpunten, waaronder ook het Steunpunt Jeugdhulp, gebundeld in het Steunpunt Mens en Samenleving (SAM).

Hieronder gaan we kort in op enkele van de gepubliceerde (en opgevraagde) cijfergegevens. In een eerste punt schetsen we de evolutie van de herstelgerichte en constructieve afhandelingen tussen 2006 tot 2019, waarvoor we ons baseren op gegevens uit verschillende bronnen¹⁹⁴. Vervolgens gaan we in op een aantal gegevens die iets meer vertellen over het verloop en het resultaat van het proces per type afhandeling. We baseren ons hiervoor op het rapport van 2010 dat opgenomen is op de website van het kennisplein.

2.6.1.2 Evolutie van de herstelgerichte en constructieve afhandelingen (2006 – 2019)

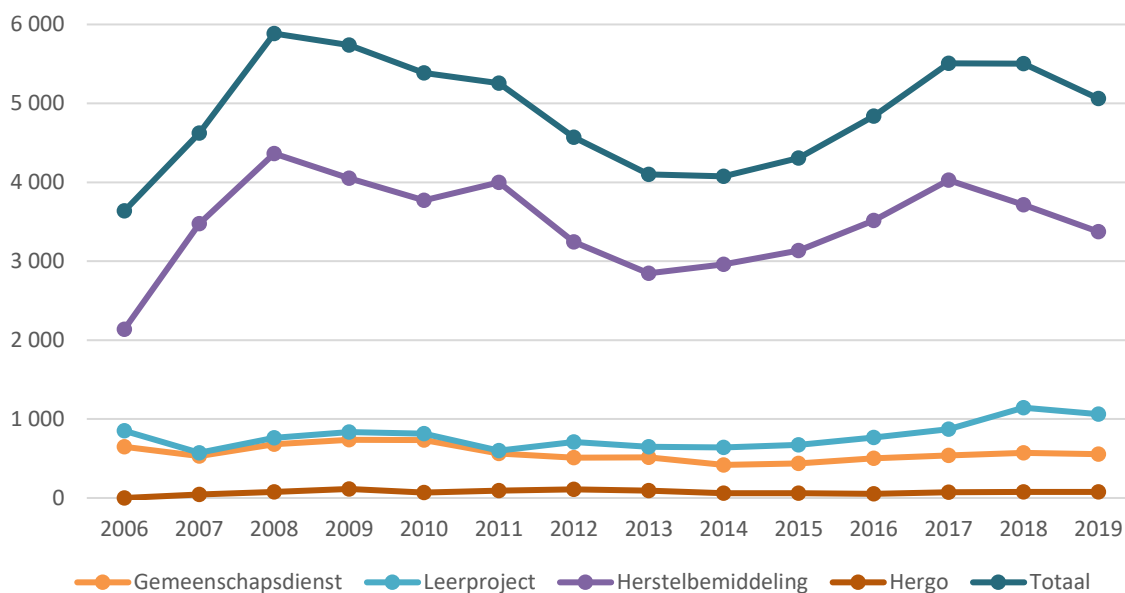
Figuur 48 geeft de evolutie weer van de herstelgerichte en constructieve afhandelingen tussen 2006 en 2019 in het algemeen en ook per afhandelingsvorm¹⁹⁵. Algemeen genomen kan gesteld worden dat er een sterke stijging zichtbaar is na 2006, na de hervorming van de wet van '65. Er is vooral een sterke stijging zichtbaar voor wat de herstelbemiddelingen betreft. Na 2008 treedt er een dalende trend op, met een opvallende daling vanaf 2011, wat mogelijk gelinkt kan worden aan de dalende instroom van jeugddelicten op de jeugdparketten (zie figuur 48). Vanaf 2013 is er terug een stijging zichtbaar tot 2017. De laatste jaren doet er zich een dalende trend voor, toch zeker voor wat de herstelbemiddelingen betreft.

Met betrekking tot de andere afhandelingsvormen, zien we voor de leerprojecten een wat fluctuerende trend met een daling in 2007 en 2011. Na 2011 zien we eerder een stijgende trend die zich de laatste jaren verder doorzet. De gemeenschapdiensten kennen over de hele periode een licht dalende trend. In 2006 ging het om 647 en in 2019 om 545 registraties, wat een daling betekent met ongeveer 14 procent. Wat de hergo's – tot slot – betreft, zien we wisselende aantallen doorheen de jaren, met het laagste aantal in 2007 (N = 44) en het hoogste aantal in 2009 (N = 114). De laatste jaren schommelt het aantal rond 75.

---

¹⁹⁴ We baseren ons in de eerste plaats op de gegevens die gepubliceerd worden op kennisplein.be. Het gaat om gegevens van 2006 tot 2014. Daarnaast zijn er de gegevens van het laatste intersectoraal jaarverslag voor de periode 2017 tot 2019. Voor de tussenliggende periode werden er gegevens opgevraagd (met dank aan Wederik De Meersman van het Agentschap Opgroeien).

¹⁹⁵ Het positief project werd niet mee opgenomen omdat het pas in 2019 gestart is. Deze nieuwe afhandelingsvorm was in 2019 goed voor 33 dossiers (<https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/terugblikken/terugblik-op-2019/cijfers-en-trends-jeugddelicten>).

Bron: HCA-diensten & BinC

Figuur 48 Evolutie van de herstelgerichte en constructieve afhandelingen (2016 – 2019) (frequentie)

2.6.1.3 Enkele bijkomende gegevens op basis van het cijferrapport van 2010

De meerderheid van de herstelbemiddelingen wordt, aldus de cijfergegevens, doorverwezen vanuit het parket. Naargelang de dienst varieert dit percentage tussen 65 procent en 100 procent. Het percentage doorverwijzingen met een gelijktijdige vordering van de jeugdrechter gaat van 0 procent tot 73 procent. Voor de helft van de diensten ontbreken de gegevens. Aangaande de slachtoffers gaat het in hoofdzaak (77 %) om natuurlijke personen. Wat het procesverloop betreft, werd 36 procent van de bemiddelingen volledig doorlopen, 9 procent werd voortijdig gestopt en in 54 procent van de zaken was er louter een contactname¹⁹⁶. De meerderheid (77 %) zijn indirecte bemiddelingen, 30 procent omvatten een directe bemiddeling en in 3 procent is enkel sprake van een ontmoeting tussen de dader en het slachtoffer. Als er een overeenkomst wordt bereikt, wordt dit in 94 procent van de zaken ook uitgevoerd. Wat de hergo's betreft, werd in een kwart van de doorverwezen zaken overgegaan tot een bijeenkomst (HCA Vlaanderen, 2011).

Wat de leerprojecten betreft, blijkt uit de cijfergegevens dat er een heel ruim aanbod bestaat (drugs, slachtoffer in beeld, rots en water, seksueel grensoverschrijdend gedrag, sociale vaardigheden,...). De meeste vormingen hadden een duur van 20u. Een aantal langdurende leerprojecten kenden een duur van 40u. Uit de cijfers blijkt dat 68 procent van de leerprojecten volledig doorlopen werd, 20 procent voortijdig stopte en 12 procent nooit opgestart werd (HCA Vlaanderen, 2011).

De opgelegde gemeenschapdiensten lieten zich kenmerken door een gevarieerde duur. De helft had een duur van 30u. Ongeveer 40 procent had een duur tussen 20u en 30u of tussen 30u en 60u. 4,4 procent van de gemeenschapdiensten was korter dan 20u en 7 procent duurde langer dan 60u. De meerderheid (80,4 %) werd volledig doorlopen, 12 procent stopte voortijdig en 7,6 procent werd nooit opgestart.

¹⁹⁶ Ter illustratie: als we kijken naar het jaarverslag van BAAL (Bureau Alternatieve Afhandeling Limburg) van 2019, dan bedragen deze percentages respectievelijk 29,7% (volledig doorlopen), 5,4% (voortijdig gestopt) en 64,9% (enkel contact-name) (BAAL, 2020).

2.6.2 Ambulante reacties

2.6.2.1 Bron van informatie

De ambulante maatregel of sanctie is een nieuwe afhandelingsvorm in het decreet die diverse mogelijkheden kan inhouden, waaronder therapie (voor bijvoorbeeld een verslavingsproblematiek) of een delictgerichte contextbegeleiding. Laatgenoemde wordt uitgevoerd door private voorzieningen van het Agentschap Opgroeien (Jeugdhulp) die ook registreren in BinC. In het kader van dit onderzoek wensten we na te gaan of er over de delictgerichte contextbegeleiding al cijfers in BinC terug te vinden zijn.

In het BinC-rapport van 2019 zijn enkele cijfergegevens opgenomen over jeugdhulpbeslissingen met betrekking tot een jeugddelict¹⁹⁷. Een deel van de beslissingen heeft uiteraard nog betrekking op de oude wetgeving aangezien het decreet pas op 1 september 2019 van kracht is gegaan. Daarom vroegen we bijkomende gegevens op voor de periode 30/9/2019 tot 30/9/2020. Hoger zagen we dat een jeugdhulpbeslissing één of meer schakelingen of modules kan omvatten die weergeven welke hulp effectief ingezet werd. We vroegen daarom niet enkel informatie op over het aantal jeugdhulpbeslissingen met betrekking tot een jeugddelict, maar ook over de effectief ingezette hulp of ingezette modules.

Hieronder gaan we in een eerste punt dieper in op het aantal jeugdhulpbeslissingen in het kader van een jeugddelict en baseren ons hiervoor op het BinC-rapport van 2019. Vervolgens zoomen we dieper in op de inhoud van de beslissingen op basis van de opgevraagde gegevens¹⁹⁸.

2.6.3 Jeugdhulpbeslissingen in het kader van een jeugddelict (2019)

In 2019 waren er in totaal 383 jeugdhulpbeslissingen met betrekking tot een jeugddelict. Ze maken een klein percentage (2,2 %) uit van alle geregistreerde jeugdhulpbeslissingen (N = 17.463). In de meerderheid (75,2 %) betrof het beslissingen via de toegangspoort (Agentschap Opgroeien, 2020a).

Van alle jeugdhulpbeslissingen via de toegangspoort is bij 59 procent sprake van een gerechtelijke verwijzingsgrond. Van al deze beslissingen met een gerechtelijke verwijzingsgrond heeft de meerderheid betrekking op een VOS. Slechts 6,1 procent betreft een jeugddelict (of MOF). In 2018 bedroeg dit percentage nog 7,5 procent (Agentschap Opgroeien, 2020a).

2.6.4 Effectief ingezette jeugdhulp (2019-2020)

Zoals hoger aangegeven werden er bijkomende gegevens opgevraagd om een idee te krijgen over de effectief ingezette hulp (of modules) in het kader van een jeugddelict. We vroegen gegevens op voor de periode september 2019 – september 2020, na de inwerkingtreding van het decreet. In tabel 29 wordt een overzicht gegeven van de ingezette niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp in het kader van een jeugdhulpbeslissing met de betrekking tot een jeugddelict.

In de tabel zien we een heel arsenaal aan ingezette modules. Een klein percentage (4,9 %) heeft betrekking op een delictgerichte contextbegeleiding. Eén derde betreft een kortdurende intensieve contextbegeleiding. De vraag is in welke mate het hier ook niet om delictgerichte contextbegeleidingen

¹⁹⁷ Het gaat om beslissingen met verwijzingsgrond 'gerechtelijk' en 'jeugddelict (MOF)'.

¹⁹⁸ Met dank aan Wederik De Meersman van het Agentschap Opgroeien.

gaat?¹⁹⁹ Daarnaast heeft 16 procent op een ondersteunende begeleiding (projectwerking). Hier gaat het onder meer om time-out, ontheming, kortdurende ervaringstrajecten en dagactivering. Verder vinden we ook nog een heel aantal zaken terug die, volgens het nieuwe decreet, in feite niet meer mogelijk zijn als reactie op een jeugddelict, zoals een crisisverblijf, een crisisbegeleiding, een begeleiding voor pleeggezinnen,.... De vraag is waarom dit hulpaanbod (nog) terug te vinden is onder de jeugdhulpbeslissingen in het kader van een jeugddelict. Dit dient nog verder uitgeklaard te worden.

Tabel 29 Effectief ingezette niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp in het kader van een jeugddelict (september 2019- september 2020)

	f	%
Crisisbegeleiding (op verwijzing crisismeldpunt)	1	0,2
Crisisverblijf (op verwijzing crisismeldpunt)	2	0,4
Kortdurende handelingsgerichte diagnostiek	24	4,2
Verblijf in functie van diagnostiek (hoge frequentie)	22	3,9
Verblijf in functie van diagnostiek (lage frequentie)	11	1,9
Begeleiding in een kleinschalige wooneenheid	1	0,2
Contextbegeleiding breedsporig	11	1,9
Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen	28	4,9
Contextbegeleiding kortdurend intensief	160	28,2
Contextbegeleiding laagintensief	48	8,5
Delictgerichte contextbegeleiding	28	4,9
Kamertraining	15	2,6
Ondersteunende begeleiding (projectwerking)	91	16,0
Verblijf voor minderjarigen [hoge frequentie]	89	15,7
Verblijf voor minderjarigen [lage frequentie]	29	5,1
Begeleiding voor pleeggezinnen, gezinnen, pleegkinderen of pleeggasten [perspectiefbiedende pleegzorg]	2	0,4
Begeleiding voor pleeggezinnen, gezinnen, pleegkinderen of pleeggasten [perspectiefzoekende pleegzorg]	2	0,4
Verblijf in een pleeggezin [perspectiefbiedend - hoge frequentie]	2	0,4
Verblijf in een pleeggezin [perspectiefzoekend]	2	0,4
Totaal	568	100,0

Bron: BinC

2.6.5 Plaatsing in een gemeenschapsinstelling

2.6.5.1 Bron van informatie

In het laatste intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp is (beperkte) informatie opgenomen over de opnames in de gemeenschapsinstellingen voor de periode 2018-2019²⁰⁰. In de rubriek 'detailcijfers' zijn ook gegevens terug te vinden per campus (aantal opnames en gemiddelde verblijfsduur)²⁰¹. Om een beter zicht te krijgen op de opnames in de gemeenschapsinstellingen over een langere periode werden

¹⁹⁹ Er werd navraag gedaan bij één van de private voorzieningen die aangaf dat ze een deel van hun (vroegere) modules 'contextbegeleiding kortdurend intensief (CBKI)' hebben omgezet naar modules 'delictgerichte contextbegeleiding'. Mogelijk worden ze nog als CBKI geregistreerd?

²⁰⁰ <https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/terugblikken/terugblik-op-2019/cijfers-en-trends-jeugddelicten>

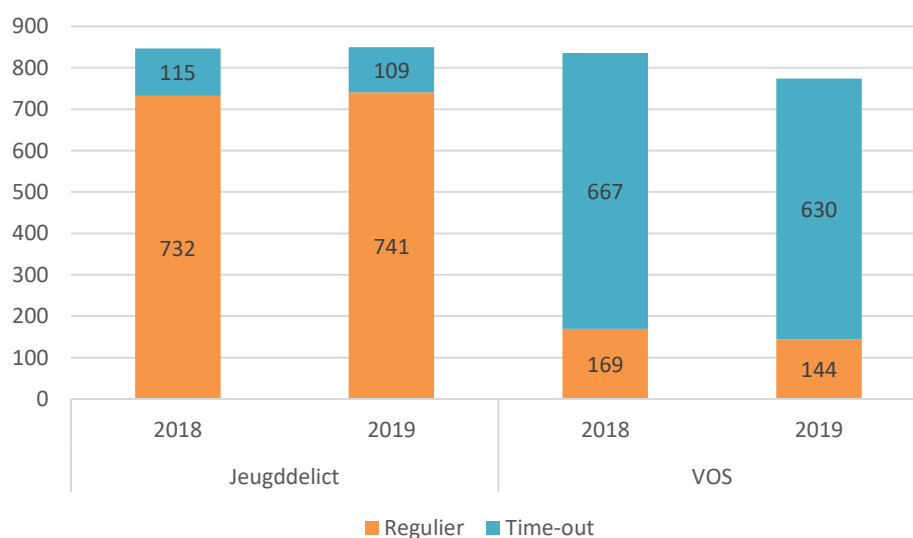
²⁰¹ <https://www.jaarverslagjeugdhulp.be/detailcijfers/2019/gemeenschapsinstellingen>

bijkomende gegevens opgevraagd, maar niet (tijdig) bekomen. Hieronder presenteren we enkele cijfergegevens uit het laatste jaarverslag²⁰².

2.6.5.2 Aantal opnames in het kader van een jeugddelict (2018-2019)

Figuur 49 geeft een algemeen beeld van de reden tot opname zowel in het kader van een jeugddelict, als een VOS. De reden kan een reguliere opname zijn, waarbij de jongere doorgaans een traject van enkele maanden loopt. In het geval van een time-out wordt de jongere twee weken opgenomen, waarna hij terugkeert naar de voorziening waar hij voordien verbleef.

In 2019 waren er in totaal 850 opnames in de gemeenschapsinstellingen in het kader van een jeugddelict. Voor 2018 ging het om 847 opnames (zie figuur 49). Het aantal is relatief stabiel gebleven over de twee jaren heen. Iets meer dan 85 procent van de plaatsingen betreffen reguliere opnames. In VOS-zaken is het net andersom. De meerderheid van de opnames betreffen time-outs. Van alle plaatsingen heeft 52,3 procent betrekking op een jeugddelict. Als enkel de reguliere plaatsingen in rekening worden genomen, gaat het om 83,7 procent.

Bron: Intersectoraal jaarverslag Jeugdhulp

Figuur 49 Aantal opnames (VOS, jeugddelict) naar reden van opname (2018-2019) (frequentie)

2.7 Cijfers over de jeugadvocatuur

2.7.1 Bron van informatie

Met betrekking tot de bureaus voor juridische bijstand worden er geen gegevens gepubliceerd. Bij de Orde van Vlaamse Balies werden daarom een aantal gegevens opgevraagd²⁰³. Het gaat om gegevens die een beeld geven van de prestaties die pro deo advocaten leverden in het kader van de bijstand aan minderjarigen. De prestaties worden onderverdeeld in rubrieken. Er werden gegevens opgevraagd met

²⁰² De (digitale) jaarverslagen van de voorbije jaren werden niet teruggevonden op de site van het Agentschap Opgroeien (Jeugdhulp).

²⁰³ Met dank aan Elke Steylaerts en Sofie Kurz van de Orde van Vlaamse Balies.

betrekking tot de volgende rubrieken²⁰⁴: prestaties op het niveau van de jeugdrechtbank in het kader van een als misdrijf omschreven feit (7.1.1), prestaties op het niveau van het parket of de parketcriminoloog (7.3) en prestaties in het kader van een herstelbemiddeling of hergo (7.4) en dit voor twee gerechtelijke jaren (2016-2017 en 2018-2019). De gegevens voor het gerechtelijk jaar 2019-2020 konden nog niet opgevraagd worden.

2.7.2 Geleverde prestaties in het kader van de bijstand aan minderjarigen (2016-2017 en 2018-2019)

Tabel 30 geeft een overzicht van de geregistreerde prestaties van pro deo advocaten in het kader van de bijstand aan minderjarigen en dit naar type prestatie. De cijfers tonen aan dat de meeste prestaties geregistreerd werden voor bijstand in het kader van een herstelbemiddeling of hergo. In tweede instantie gaat het om prestaties in het kader van bijstand bij het verschijnen voor de jeugdrechtbank. Prestaties in het kader van bijstand voor een verschijning op het jeugdparquet zijn eerder beperkt. Voor alle niveaus stijgt het aantal geregistreerde prestaties tussen de twee periodes (2016-2017 en 2018-2019).

Tabel 30 Geleverde prestaties in het kader van de bijstand aan minderjarigen naar type prestatie (frequentie)

	Jeugdrechtbank	Parket of parketcriminoloog	Herstelbemiddeling of Hergo
2016-2017	1.316	93	1.489
2018-2019	1.383	106	1.865

Bron: Orde van Vlaamse Balies

2.8 Een voorlopige balans

De hoger gepresenteerde cijfergegevens geven een eerste beeld van de werking van het jeugdrechtelijk systeem. Ze geven in eerste instantie een beeld van wat er instroomt in het systeem en wat er vervolgens doorstroomt naar de jeugdrechter of jeugdrechtbank, al zijn er bij deze gegevens (over de doorstroom) heel wat kanttekeningen te plaatsen en dateren de meest recente gegevens van 2007 en 2008. Over de instroom op de jeugdrechtbanken weten we iets op basis van recente cijfergegevens van de sociale diensten van de jeugdrechtbank. Deze cijfers geven informatie over het aantal vorderingen en het aantal minderjarigen met een dossier in het kader van een jeugddelict. Wat de beslissingen van de jeugdrechters en jeugdrechtbanken betreft, geven recente cijfergegevens van het College van de hoven en rechtbanken een beeld van het aantal genomen vonnissen en beschikkingen en het aantal uithandengevingen. Gepubliceerde cijfergegevens van de sociale diensten van de jeugdrechtbank geven dan weer een beeld van het aantal genomen maatregelen (of reacties) in het kader van een jeugddelict. Er is weinig informatie beschikbaar over wat deze maatregelen inhouden; daarvoor moeten we ons noodgedwongen beroepen op een onderzoek van het NICC, dat dateert van 2012. Cijfers van de

²⁰⁴ Omdat de telling zeer omslachtig is (per rubriek en per bureau apart) hebben we niet voor alle (sub)rubrieken gegevens opgevraagd. We wilden vooral een eerste zicht krijgen op de (aard van de) geregistreerde gegevens.

uitvoerende diensten (zoals de HCA-diensten of de gemeenschapsinstellingen) geven – tot slot – een inkijk in het aantal dossiers of jongeren die zij op jaarbasis begeleiden.

In onderstaand stroomschema (zie figuur 50) wordt de instroom, doorstroom en uitstroom uit het jeugdrechtelijk systeem visueel voorgesteld. Voor zover er cijfergegevens voor handen zijn, worden deze weergegeven. De cijfergegevens hebben betrekking op het jaar 2019, omdat dat het jaar is waarvoor we – voor de diverse niveaus – over de meeste cijfergegevens beschikken. We zien dat in 2019 32.836 jeugddelicten op de Vlaamse jeugdparketten²⁰⁵ instroomden, die betrekking hebben op 20.512 minderjarigen. Dat blijken in hoofdzaak jongens van 14 tot 18 jaar te zijn²⁰⁶. Wat het type delicten betreft, vormen de vermogensdelicten de grootste categorie, gevolgd door de geweldsdelicten²⁰⁷. Welk gevolg aan de betreffende zaken gegeven wordt, daar hebben we momenteel geen zicht op. Er worden (nog) geen cijfergegevens met betrekking tot de parketbeslissingen gepubliceerd, omdat de registratie op een onvoldoende uniforme en betrouwbare wijze zou gebeuren. Het enige cijfer waarover we beschikken is het aantal zaken dat gevorderd werd op basis van de nieuw ingevoerde derde vorderingsgrond (N = 67). Deze mogelijkheid is pas in werking getreden vanaf 1 september 2019.

Wat de instroom op de Vlaamse jeugdrechtbanken betreft, hebben we enkel zicht op het aantal vorderingen die opgetekend werden door de sociale diensten van de jeugdrechtbank (N = 1.580). Tevens kennen we het ook het aantal lopende dossiers in het kader van een jeugddelict bij de sociale diensten (N = 2.326). Er werden 4.072 beschikkingen en 2.208 vonnissen opgetekend. Dat blijkt uit cijfers van het College van de hoven en rechtbanken. De sociale diensten van de jeugdrechtbank registreerden op hun beurt 7.239 opgelegde maatregelen of reacties in het kader van een jeugddelict. Wat deze reacties precies inhouden, daarover worden op dit moment geen cijfers gepubliceerd. We hebben enkel zicht op het aantal uithandengevingen. Voor 2019 bedraagt dat aantal 13.

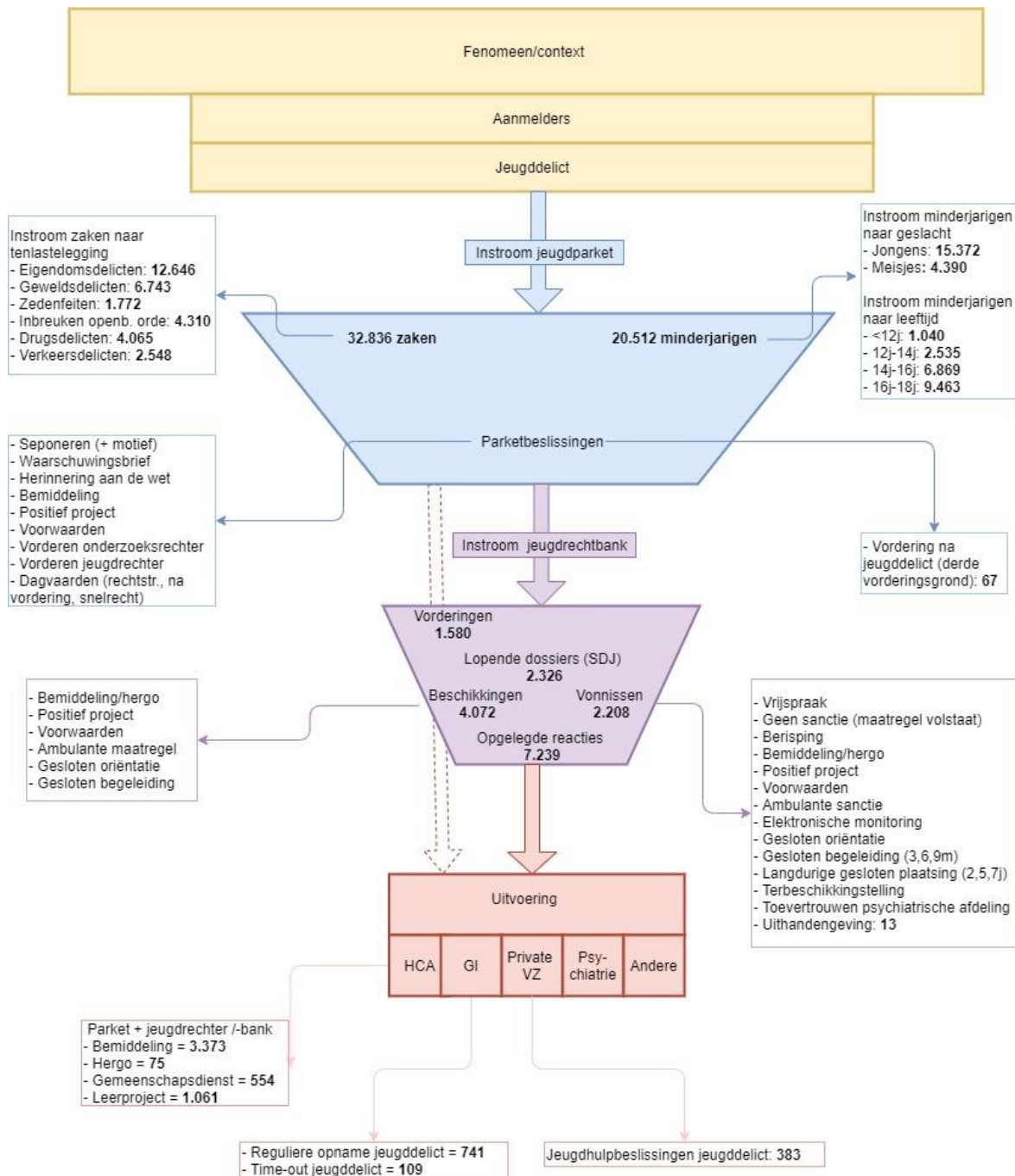
Tot slot komen we bij het uitvoeringsniveau. In de eerste plaats zijn er gegevens beschikbaar van de HCA-diensten die voor 2019 een indicatie geven van het aantal begeleidingen in het kader van een herstelbemiddeling (N = 3373), een hergo (N = 75), een gemeenschapsdienst (N = 554) en een leerproject (N = 1061), waarbij geen onderscheid gemaakt wordt of kan worden op basis van de gepubliceerde cijfergegevens tussen het niveau van het jeugdparquet en het niveau van de jeugdrechter of jeugdrechtbank. Tevens zijn er gegevens beschikbaar over het aantal opnames in een gemeenschapsinstelling. Voor 2019 gaat het om 741 reguliere opnames. Tot slot werden er in 2019 383 jeugdhulpbeslissingen opgetekend in het kader van een jeugddelict. Wat deze beslissingen inhouden of over welke modules het precies gaat, daarover is geen informatie beschikbaar.

---

²⁰⁵ Voor het rechtsgebied Brussel wordt naast Leuven ook Halle-Vilvoorde opgenomen. Hoger bij de bespreking van de instroom op de jeugdparquetten voor de periode 2006 -2019 was dit niet het geval, omdat er voor Halle-Vilvoorde slechts gegevens beschikbaar zijn vanaf 2015 en voor de andere gerechtelijke arrondissementen vanaf 2006. Om de evolutie van zaken over de jaren heen (2010-2019) op een correcte wijze weer te geven, werd Halle-Vilvoorde, zoals aangegeven, niet mee opgenomen. Aangezien het hier enkel het jaar 2019 betreft, kan dit wel.

²⁰⁶ Op de merken valt dat de som van de verschillende leeftijdscategorieën niet gelijk is aan het totaal aantal minderjarigen die op het jeugdparquet aangemeld worden. De reden is dat voor sommige jongeren de leeftijd onbekend was. Hetzelfde gaat ook op voor wat de optelsom van de jongens en meisjes betreft.

²⁰⁷ Op te merken valt dat de som van de verschillende type delicten niet gelijk is aan het totaal van instromende zaken omdat enkel de belangrijkste type delicten opgenomen werden. Type delicten die weinig voorkomen, werden buiten beschouwing gelaten.

Figuur 50 Stroomschema (2019)

Bij de weergegeven cijfergegevens dienen een aantal kanttekeningen geplaatst te worden. Deze hebben vooral te maken met het arrondissement Brussel, dat Brussel en Halle-Vilvoorde omvat. De Brusselse jeugdrechtbank is bevoegd voor beide afdelingen, terwijl er wel een apart parket bestaat voor Halle-Vilvoorde. In principe dienen enkel gegevens met betrekking tot jongeren die woonachtig zijn in Halle-Vilvoorde opgenomen te worden. Jongeren die in Brussel (hoofdstad) wonen, vallen (in de toekomst²⁰⁸) onder de Brusselse Ordonnantie²⁰⁹. De cijfergegevens in het stroomschema met betrekking tot de instroom op de jeugdparquetten hebben enkel betrekking op jongeren uit Halle-Vilvoorde, op wie het

²⁰⁸ Tot de inwerkingtreding van de Ordonnantie vallen ze onder de Jeugdbeschermingswet.

²⁰⁹ Ordonnantie 16 mei 2019 betreffende de jeugdhulpverlening en jeugdbescherming, BS 5 juni 2019.

Vlaamse decreet van toepassing is. Dat is niet het geval voor wat het niveau van de jeugdrechters en jeugdrechtbanken betreft. De gepubliceerde gegevens hebben betrekking op de Nederlandstalige jeugdrechtbank, en betreffen zo de Nederlandstalige dossiers uit zowel Brussel als Halle-Vilvoorde. Tevens dient - voor de volledigheid - opgemerkt te worden dat Franstalige jongeren woonachtig in Halle-Vilvoorde een taalwijziging kunnen vragen waardoor ze dienen te verschijnen voor de Franstalige Brusselse jeugdrechtbank. Deze jongeren worden hier niet meegerekend, maar zouden in principe wel meegeteld moeten worden omdat het Vlaamse decreet op hen van toepassing is. Ook wat het uitvoeringsniveau betreft, vertonen de cijfers mogelijk enkele vertekeningen. Jongeren die woonachtig zijn in Brussel, op wie de Brusselse Ordonnantie van toepassing zal zijn, kunnen immers toevertrouwd worden aan Vlaamse instellingen of voorzieningen. Omgekeerd kunnen Vlaamse jongeren ook toevertrouwd worden aan voorzieningen gevestigd in Brussel. Naar de toekomst toe zou het goed zijn om dat verder uit te klaren en uit te zuiveren.

Afsluitend zouden we kunnen stellen dat het beeld dat verschijnt een relatief fragmentarisch beeld is. Dat heeft allicht te maken met verschillende factoren: over bepaalde zaken zijn weinig tot geen betrouwbare gegevens beschikbaar, over andere zaken worden er wel gegevens geregistreerd, maar niet gepubliceerd of ze worden wel gepubliceerd, maar niet op een continue basis, de gegevens zitten ook heel verspreid bij diverse instanties en diensten. Om een meer volledig cijfermatig beeld te kunnen verschaffen over de werking van het systeem (instroom, doorstroom en uitstroom) en over de tijd heen, zal het nodig zijn om een aantal (basis)indicatoren te detecteren en daarover op continue basis informatie samen te brengen en te publiceren. In een volgend deel komen we daar nog verder op terug.

3 Hiaten in de huidige registratierealiteit

3.1 Inleiding

In dit deel trachten we tot slot een beter zicht te krijgen op mogelijke hiaten in de huidige registratie(systemen). De eerste vraag die we ons daarvoor moeten stellen, is welke informatie we nodig hebben met het oog op de (permanente) monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentierecht. Daarvoor beroepen we ons in de eerste plaats op het toetsingskader en in de tweede plaats op het stroomschema dat aan het einde van het vorig deel voorgesteld werd.

In een eerste punt geven we een overzicht van alle indicatoren uit het toetsingskader die gemeten kunnen worden op basis van (eenvoudige) registratie. In een tweede punt maken we vervolgens een oplijsting van alle indicatoren die nodig zijn om een goed zicht te krijgen op de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem. In een derde punt brengen we de indicatoren uit het toetsingskader (T-indicatoren) en de indicatoren uit het stroomschema (S-indicatoren) samen, waarbij we een onderscheid maken tussen het niveau van het jeugdparquet, de jeugdrechter en jeugdrechtbank. In een laatste punt – tot slot – gaan we na of er met betrekking tot deze indicatoren (zowel de T- als S-indicatoren) informatie terug te vinden is in de hoger beschreven registratiesystemen. Op die manier krijgen we een goed zicht op mogelijke hiaten in de huidige registratierealiteit.

3.2 Indicatoren uit het toetsingskader (T-indicatoren) die gemeten kunnen worden op basis van registratie

In het toetsingskader waarin de doelstellingen van het decreet vertaald worden naar operationele doelstellingen, acties en indicatoren, wordt ook aangegeven op welke manier de indicator gemeten kan worden. Voor een aantal indicatoren wordt aangegeven dat ze gemeten (zouden) kunnen worden op basis van registratie (zie bijlage 1, p. 259 – 279). In tabel 31 worden al deze indicatoren afzonderlijk opgelijst, met vermelding van de doelstelling(en) van het decreet waarop ze betrekking hebben en het nummer van de indicator in het toetsingskader. Voor de duidelijkheid volgen we de volgorde van het toetsingskader. Het gaat in totaal om 30 indicatoren. Sommige indicatoren verwijzen naar meerdere doelstellingen. Er wordt nog geen onderscheid gemaakt naargelang het niveau (jeugdparquet, jeugdrechter en jeugdrechtbank). Ook overlappen sommige indicatoren elkaar. In punt 3.4. brengen we de indicatoren uit het toetsingskader samen met de indicatoren uit het stroomschema, waarbij we een onderscheid maken naargelang het niveau en de overlap er ook uithalen.

Tabel 31 Overzicht van indicatoren uit het toetsingskader naar doelstelling

	Indicator	Doelstelling	Nummer toetsingskader
1	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat bij een verschijning op het niveau van het parket, de jeugdrechter of jeugdrechtbank of in het kader van een herstelrechtelijk aanbod of positief project	A	A.4.1.2 A.4.1.3 A.4.1.4
2	Aantal keer dat de termijn van de voorheen opgelegde maatregel of sanctie van gesloten oriëntatie of begeleiding wordt aangerekend op de termijn van de sanctie van een langdurige gesloten plaatsing	A, D	A.5.6.2 D.2.4.3
3	Aantal keer dat gebruik gemaakt wordt van het herstelrechtelijk aanbod en het positief project op het niveau van het parket, de jeugdrechter of jeugdrechtbank	B, F, I	B.1.1.1 F.2.1.1 I.1.1.1
4	Aandeel van het herstelrechtelijk aanbod en het positief project in het geheel van antwoorden op het niveau van het parket, de jeugdrechter of jeugdrechtbank	B, F, I	B.1.1.1 F.2.1.1 I.1.1.1
5	Aantal keer dat gebruik gemaakt wordt van de mogelijkheid om een jongere toe te vertrouwen aan een jeugdpsychiatrische afdeling	B, E, F	B.3.1.4 E.2.5.3 F.1.3.1
6	Aantal keer dat de jeugdrechter of jeugdrechtbank het advies of voorstel van het oriëntatiecentrum voor verdere geslotenheid volgt	B, D	B.4.4.2 D.2.1.2 D.2.4.2
7	Aantal uithandengevingen	B, D	B.5.1.1 D.1.4.3
8	Aantal keer dat gebruik gemaakt wordt van de nieuwe antwoordmogelijkheden door het parket, de jeugdrechter of jeugdrechtbank	C, D, H	C.1.1.1 D.1.1.1 H.1.2.1
9	Aantal keer dat antwoorden gecumuleerd worden op het niveau van het parket, de jeugdrechter of jeugdrechtbank	C	C.1.2.1
10	Aantal doorverwijzingen naar de JR en JRB - Instroom op het niveau van de jeugdrechter of jeugdrechtbank	D	D.1.1.2
11	Aandeel van de opportuniteitssepots in het geheel van antwoorden op het niveau van het parket	D	D.1.1.2
12	Opgelegde duur van de antwoorden	D	D.1.3.1 D.2.4.1

13	Aantal verzoeken tot herziening van de opgelegde reactie	D	D.1.4.1
14	Aantal keer dat gebruik gemaakt wordt van de herzieningsbevoegdheid door de jeugdrechter en jeugdrechtbank en reden van herziening ('ten gunste', 'vervangende maatregel of sanctie', 'andere')	D	D.1.4.2
15	Aantal sancties van langdurige gesloten plaatsing en aantal terbeschikkingstellingen (<i>overlap met 8</i>)	D	D.1.4.3
16	Aantal maatregelen en sancties van gesloten begeleiding	D	D.2.1.1 D.2.3.1
17	Aandeel van de gesloten begeleidingen en langdurige gesloten plaatsingen in het geheel van de reacties	D	D.2.1.1 D.2.3.1
18	Aantal keer dat de termijn van de maatregel of sanctie van de gesloten begeleiding in overeenstemming is met de voorgestelde termijn in het oriëntatievoorstel	D, B	D.2.1.2 D.2.4.2 B.2.4.2
20	Aantal keer dat gebruik gemaakt wordt van elektronische monitoring	D	D.2.2.1
21	Aantal keer dat het parket, de jeugdrechter of jeugdrechtbank de betrokkenen doorverwijzen naar de hulpverlening indien er nood blijkt aan vrijwillige hulp	E	E.2.2.2
22	Aantal keer dat het parket gebruik maakt van de derde vorderingsgrond (tijdens/na afloop van de procedure jeugddelict)	E	E.2.3.1
23	Aantal keer dat gebruik gemaakt wordt van het opleggen van voorwaarden en van ambulante maatregelen of sancties (<i>deels overlap met 8</i>)	E	E.2.3.2
24	Aantal reacties ten aanzien van jongeren <12 jaar (en type reactie)	F	F.1.2.1
25	Aantal keer delictgericht werken met ouders (<i>zie ook 8</i>)	F, J	F.3.3.1
26	Tijd tussen het plegen van het delict en de instroom in het systeem én tijd tussen de instroom en het eerste 'antwoord'	H	H.1.1.1
27	Duur van de voorbereidende rechtspleging	H	H.1.3.2
28	Aantal keer dat de beslissing genomen wordt om de termijn van de voorbereidende rechtspleging te verlengen	H	H.1.3.4
29	Aantal keer dat een herstelbemiddeling of hergo wordt opgestart, tot een akkoord leidt en wordt uitgevoerd	I	I.1.2.3
30	Aantal keer dat een positief project wordt opgestart, tot een voorstel leidt en wordt uitgevoerd	I	I.2.1.2

Legende: A = rechtswaarborgen, B = afdoend antwoord vanuit verschillende kaders, C = gedifferentieerde aanpak, D = subsidiariteit en plaatsing als last resort, E = gescheiden trajecten, F = verantwoordelijkheid, G = duidelijk antwoord, H = snel antwoord, I = herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord, J = constructief antwoord

3.3 Indicatoren uit het stroomschema (S-indicatoren) die gemeten kunnen worden op basis van registratie

Met het oog op de permanente monitoring van het Vlaamse jeugddelinquentierecht is het van belang om een goed zicht te hebben op de instroom, doorstroom en uitstroom uit het jeugdrechtelijk systeem. In tabel 32 geven we een overzicht van alle indicatoren die in dat kader relevant zijn. Voor de selectie van deze indicatoren baseren we ons op het stroomschema dat aan het einde van het vorige deel

voorgesteld werd. Ook hier volgen we de (logische) volgorde van het schema. Voor de duidelijkheid wordt een onderscheid gemaakt tussen het niveau van het jeugdparquet, de jeugdrechter en jeugdrechtbank. Enkele indicatoren hebben zowel betrekking op het niveau van de jeugdrechter als op dat van de jeugdrechtbank. We vermelden ze apart.

Tabel 32 Overzicht van indicatoren uit het stroomschema (S-indicatoren)

	Indicator
Jeugdparquet	
1	Aantal aangemelde jeugddelicten
2	Aantal aangemelde zaken in het kader van een VOS (ter vergelijking)
3	Aantal aangemelde jeugddelicten naar (type) tenlastelegging
4	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van een jeugddelict
5	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van VOS (ter vergelijking)
6	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van een jeugddelict naar leeftijd en geslacht
7	Aantal klasseringen zonder gevolg (of seponeringen)
8	Aantal seponeringen omwille van technische redenen
9	Aantal seponeringen omwille van opportuniteitsredenen
10	Aantal seponeringen omwille van 'andere' redenen
11	Aantal waarschuwingbrieven
12	Aantal mondelinge waarschuwingen
13	Aantal keer herstelrechtelijk aanbod (herstelbemiddeling)
14	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door parketmagistraat
15	Aantal keer vordering na niet geslaagde bemiddeling
16	Aantal keer vordering gelijktijdig aan bemiddelingsaanbod
17	Aantal keer positief project
18	Aantal keer weigering positief project door parketmagistraat
19	Aantal keer vordering na niet volbracht positief project
20	Aantal keer voorwaarden
21	Opgelegde voorwaarden
22	Aantal keren voorwaarden niet nageleefd
23	Aantal keer vordering na niet nageleefde voorwaarden
24	Aantal vorderingen
25	Aantal dagvaardingen na vordering
26	Aantal rechtstreekse dagvaardingen
27	Aantal keer snelrecht
28	Aantal keer gebruik van derde vorderingsgrond (tijdens/na afloop van procedure jeugddelict)
Jeugdrechter en jeugdrechtbank	
29	Instroom in het kader van een jeugddelict
30	Instroom in het kader van een VOS (ter vergelijking)
31	Aantal lopende dossiers jeugddelict bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank
32	Aantal lopende dossiers VOS bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank (ter vergelijking)
33	Aantal beschikkingen jeugddelict
34	Aantal beschikkingen VOS (ter vergelijking)
35	Aantal vonnissen jeugddelict
36	Aantal vonnissen VOS (ter vergelijking)
37	Aantal opgelegde maatregelen en sancties jeugddelict
38	Aantal opgelegde maatregelen VOS in de voorlopige fase en de fase ten gronde (ter vergelijking)
Jeugdrechter	
39	Aantal keer herstelbemiddeling
40	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door jeugdrechter
41	Aantal keer hergo

42	Aantal keer weigering hergo-overeenkomst door jeugdrechter
43	Aantal keer positief project
44	Aantal keer weigering positief project door jeugdrechter
45	Aantal keer voorwaarden
46	Opgelegde voorwaarden
47	Aantal keer voorwaarden niet nageleefd
48	Aantal keer vervangende maatregel na niet nageleefde voorwaarden
49	Vervangende maatregel na niet naleving voorwaarden
50	Aantal keer ambulante maatregel
51	Type ambulante maatregel
52	Aantal keer gesloten oriëntatie
53	Aantal keer gesloten begeleiding
54	Aantal adviezen en inhoud van advies (al dan niet verdere geslotenheid)
55	Aantal oriëntatievoorstellen en inhoud van voorstel (voorgestelde termijn van gesloten begeleiding)
56	Aantal keer herziening maatregel
57	Reden van herziening maatregel ('ten gunste' ²¹⁰ , 'vervangende maatregel, 'andere')
58	Aantal keer verlenging maatregel
Jeugdrechtbank	
59	Aantal keer vrijspraak
60	Aantal keer geen sanctie (maatregel volstaat)
61	Aantal keer berisping
62	Aantal keer herstelbemiddeling
63	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door jeugdrechtbank
64	Aantal keer hergo
65	Aantal keer weigering hergo-overeenkomst door jeugdrechtbank
66	Aantal keer positief project
67	Aantal keer weigering positief project door jeugdrechtbank
68	Aantal keer vervangende sanctie na niet volbracht positief project
69	Vervangende sanctie na niet volbracht positief project
70	Aantal keer voorwaarden
71	Opgelegde voorwaarden
72	Aantal keer voorwaarden niet nageleefd
73	Aantal keer vervangende sanctie na niet nageleefde voorwaarden
74	Vervangende sanctie na niet naleving voorwaarden
75	Aantal keer ambulante sanctie
76	Type ambulante sanctie
77	Aantal keer vervangende sanctie na niet nageleefde ambulante sanctie
78	Vervangende sanctie na niet nageleefde ambulante sanctie
79	Aantal keer elektronisch toezicht
80	Aantal keer gesloten oriëntatie
81	Aantal keer gesloten begeleiding
82	Aantal adviezen en inhoud van advies (al dan niet verdere geslotenheid)
83	Aantal oriëntatievoorstellen en inhoud voorstel (voorgestelde termijn van gesloten begeleiding)
84	Aantal keer langdurige plaatsing
85	Aantal keer terbeschikkingstelling
86	Aantal keer toevertrouwen aan open afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst
87	Aantal keer toevertrouwen aan gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst
88	Aantal keer uithandengeving
89	Aantal keer herziening sanctie

²¹⁰ Het kan hier zowel gaan om het opheffen, als intrekken van een maatregel.

90	Reden van herziening sanctie ('ten gunste', 'vervangende maatregel, 'andere')
91	Aantal keer verlenging sanctie

3.4 Een overzicht van alle T- en S-indicatoren die gemeten kunnen worden op basis van registratie

3.4.1 T- en S-Indicatoren op het niveau van het jeugdparket

In tabel 33 brengen we alle T- en S-indicatoren uit tabel 31 en tabel 32 samen die betrekking hebben op het jeugdparket. Sommige indicatoren zijn zowel T-, als S-indicatoren. Ze verwijzen met andere woorden zowel naar het toetsingskader, als het stroomschema. In onderstaande tabel wordt in de derde kolom telkens aangegeven of het om een T-indicator of S-indicator gaat, dan wel om beide. 9 van de 39 indicatoren zijn zowel T-, als S-indicatoren.

Tabel 33 T- en S- indicatoren op het niveau van het jeugdparket

	Indicator	Type indicator
1	Aantal aangemelde jeugddelicten	S
2	Aantal aangemelde zaken in het kader van een VOS (ter vergelijking)	S
3	Aantal aangemelde jeugddelicten naar (type) tenlastelegging	S
4	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van een jeugddelict	S
5	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van VOS (ter vergelijking)	S
6	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van een jeugddelict naar leeftijd en geslacht	S
7	Aantal klasseringen zonder gevolg (of seponeringen)	S
8	Aantal seponeringen om technische redenen	S
9	Aantal seponeringen om opportuniteitsredenen	S
10	Aantal seponeringen om 'andere' redenen	S
11	Aantal waarschuwingsbrieven	S
12	Aantal mondelinge waarschuwingen	S
13	Aantal keer herstelrechtelijk aanbod (herstelbemiddeling)	S, T
14	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door parketmagistraat	S
15	Aantal keer vordering na niet geslaagde bemiddeling	S
16	Aantal keer vordering gelijktijdig aan bemiddelingsaanbod	S
17	Aantal keer positief project	S, T
18	Aantal keer weigering positief project door parketmagistraat	S
19	Aantal keer vordering na niet volbracht positief project	S
20	Aantal keer voorwaarden	S, T
21	Opgelegde voorwaarden	S, T
22	Aantal keer niet nageleefde voorwaarden	S
23	Aantal keer vordering na niet nageleefde voorwaarden	S
24	Aantal vorderingen	S, T
25	Aantal dagvaardingen na vordering	S, T
26	Aantal rechtstreekse dagvaardingen	S, T
27	Aantal keer snelrecht	S, T
28	Aantal keer VOS-vordering tijdens/na procedure jeugddelict (derde vorderingsgrond)	S, T
29	Aandeel van elk van de afhandelingsmogelijkheden in het geheel van antwoorden op het niveau van het jeugdparket	T
30	Aantal keer dat het jeugdparket de betrokkenen doorverwijst naar de vrijwillige hulp	T

31	Aantal keer dat antwoorden gecumuleerd worden	T
32	Duur (of termijn) van de antwoorden (opgelegde en effectieve duur)	T
33	Tijd tussen het plegen van het delict en de instroom in het systeem én tijd tussen de instroom en het eerste 'antwoord'	T
34	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat bij een verschijning op het niveau van het jeugdparket	T
35	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat in het kader van een herstelrechtelijk aanbod of positief project	T
36	Aantal reacties ten aanzien van jongeren <12 jaar	T
37	Type reactie ten aanzien van jongeren <12 jaar	T
38	Aantal keer dat een herstelbemiddeling wordt opgestart, tot een akkoord leidt en wordt uitgevoerd	T
39	Aantal keer dat een positief project wordt opgestart, tot een voorstel leidt en wordt uitgevoerd	T

3.4.2 T- en S-indicatoren op het niveau van de jeugdrechter en jeugdrechtbank (algemeen)

In tabel 34 brengen we alle T- en S-indicatoren samen die betrekking hebben op de jeugdrechter en jeugdrechtbank in het algemeen. We baseren ons hiervoor op tabel 31 en 32. De meerderheid van de indicatoren zijn S-indicatoren, die verwijzen naar het stroomschema.

Tabel 34 T- en S- indicatoren op het niveau van de jeugdrechter en de jeugdrechtbank (algemeen)

	Indicator	Type indicator
1	Instroom in het kader van een jeugddelict	S, T
2	Instroom in het kader van een VOS (ter vergelijking)	S
3	Aantal lopende dossiers jeugddelict bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank	S
4	Aantal lopende dossiers VOS bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank (ter vergelijking)	S
5	Aantal beschikkingen jeugddelict	S
6	Aantal beschikkingen VOS (ter vergelijking)	S
7	Aantal vonnissen jeugddelict	S
8	Aantal vonnissen VOS (ter vergelijking)	S
9	Aantal opgelegde maatregelen en sancties jeugddelict	S
10	Aantal opgelegde maatregelen VOS in de voorlopige fase en de fase ten gronde (ter vergelijking)	S

3.4.3 T- en S-indicatoren op het niveau van de jeugdrechter

In tabel 35 brengen we alle T- en S-indicatoren uit tabel 31 en tabel 32 samen die betrekking hebben op het niveau van de jeugdrechter. In de derde kolom wordt ook aangegeven of het om een T-indicator gaat, een S-indicator, dan wel om beide. 11 van de 33 indicatoren zijn zowel T-, als S-indicatoren.

Tabel 35 T- en S- indicatoren op het niveau van de jeugdrechter

	Indicator	Type indicator
1	Aantal keer herstelbemiddeling	S, T
2	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door jeugdrechter	S
3	Aantal keer hergo	S, T
4	Aantal keer weigering hergo-overeenkomst door jeugdrechter	S
5	Aantal keer positief project	S, T
6	Aantal keer weigering positief project door jeugdrechter	S

7	Aantal keer voorwaarden	S, T
8	Opgelegde voorwaarden	S, T
9	Aantal keer niet nageleefde voorwaarden	S
10	Aantal keer vervangende maatregel na niet nageleefde voorwaarden	S
11	Vervangende maatregel na niet naleving voorwaarden	S
12	Aantal keer ambulante maatregel	S, T
13	Type ambulante maatregel	S, T
14	Aantal keer gesloten oriëntatie	S, T
15	Aantal keer gesloten begeleiding	S, T
16	Aantal adviezen en inhoud van advies (al dan niet verdere geslotenheid)	S
17	Aantal oriëntatievoorstellen en inhoud voorstel (voorgestelde termijn van gesloten begeleiding)	S
18	Aantal keer herziening maatregel	S, T
19	Reden van herziening maatregel ('ten gunste', 'vervangende maatregel, 'andere')	S, T
20	Aantal keer verlenging maatregel	S
21	Aantal keer dat de jeugdrechter de betrokkenen doorverwijst naar de vrijwillige hulp	T
22	Aandeel van elk van de reacties in het geheel van antwoorden op het niveau van de jeugdrechter	T
23	Aantal keer dat reacties gecumuleerd worden op het niveau van de jeugdrechter	T
24	Duur van de maatregelen (opgelegde en effectieve duur)	T
25	Duur van de voorbereidende rechtspleging	T
26	Aantal keer dat de beslissing genomen wordt om de termijn van de voorbereidende rechtspleging te verlengen	T
27	Aantal verzoeken tot herziening van de opgelegde maatregel	T
28	Aantal keer dat de jeugdrechter het advies of voorstel van het oriëntatiecentrum voor verdere geslotenheid volgt	T
29	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat bij een verschijning op het niveau van de jeugdrechter	T
30	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat in het kader van een herstelrechtelijk aanbod of positief project	T
31	Aantal keer dat een herstelbemiddeling wordt opgestart, tot een akkoord leidt en wordt uitgevoerd	T
32	Aantal keer dat een hergo wordt opgestart, tot een overeenkomst leidt en wordt uitgevoerd	T
33	Aantal keer dat een positief project wordt opgestart, tot een voorstel leidt en wordt uitgevoerd	T

3.4.4 T- en S-indicatoren op het niveau van de jeugdrechtbank

Tot slot worden in tabel 36 alle T- en S-indicatoren uit tabel 31 en tabel 32 die betrekking hebben op het niveau van de jeugdrechtbank samengebracht. Ook hier verwijzen sommige indicatoren enkel naar het stroomschema en andere naar het toetsingskader. Ongeveer de helft (17 van de 43) verwijzen naar beide.

Tabel 36 T- en S- indicatoren op het niveau van de jeugdrechtbank

	Indicator	Type indicator
1	Aantal keer vrijspraak	S
2	Aantal keer geen sanctie (maatregel volstaat)	S
3	Aantal keer berisping	S
4	Aantal keer herstelbemiddeling	S, T

5	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door jeugdrechtbank	S
6	Aantal keer hergo	S, T
7	Aantal keer weigering hergo-overeenkomst door jeugdrechtbank	S
8	Aantal keer positief project	S, T
9	Aantal keer weigering positief project door jeugdrechtbank	S
10	Aantal keer vervangende sanctie na niet volbracht positief project	S
11	Vervangende sanctie na niet volbracht positief project	S
12	Aantal keer voorwaarden	S, T
13	Opgelegde voorwaarden	S, T
14	Aantal keer niet nageleefde voorwaarden	S
15	Aantal keer vervangende sanctie na niet nageleefde voorwaarden	S
16	Vervangende sanctie na niet naleving voorwaarden	S
17	Aantal keer ambulante sanctie	S, T
18	Type ambulante sanctie	S, T
19	Aantal keer vervangende sanctie na niet nageleefde ambulante sanctie	S
20	Vervangende sanctie na niet nageleefde ambulante sanctie	S
21	Aantal keer elektronisch toezicht	S, T
22	Aantal keer gesloten oriëntatie	S, T
23	Aantal keer gesloten begeleiding	S, T
24	Aantal adviezen en inhoud van advies (al dan niet verdere geslotenheid)	S
25	Aantal oriëntatievoorstellen en inhoud voorstel (voorgestelde termijn van gesloten begeleiding)	S
26	Aantal keer langdurige plaatsing	S, T
27	Aantal terbeschikkingstellingen van de jeugdrechtbank	S, T
28	Aantal keer toevertrouwen aan open afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst	S, T
29	Aantal keer toevertrouwen aan gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst	S, T
30	Aantal keer uithandengeving	S, T
31	Aantal keer herziening sanctie	S, T
32	Reden van herziening sanctie ('ten gunste', 'vervangende maatregel', 'andere')	S, T
33	Aantal keer verlenging sanctie	S
34	Aantal keer dat de jeugdrechtbank de betrokkenen doorverwijst naar de vrijwillige hulp	T
35	Aandeel van elk van de reacties in het geheel van antwoorden op het niveau van de jeugdrechtbank	T
36	Aantal keer dat reacties gecumuleerd worden op het niveau van de jeugdrechtbank	T
37	Duur van de sancties (opgelegde en effectieve duur)	T
38	Aantal keer dat de termijn van de voorheen opgelegde maatregel of sanctie van gesloten oriëntatie of begeleiding wordt aangerekend op de termijn van de sanctie van een langdurige gesloten plaatsing	T
39	Aantal keer dat de jeugdrechtbank het advies of voorstel van het oriëntatiecentrum voor verdere geslotenheid volgt	T
40	Aantal keer dat de termijn van de sanctie van de gesloten begeleiding in overeenstemming is met de voorgestelde termijn in het oriëntatievoorstel	T
41	Aantal keer dat een herstelbemiddeling wordt opgestart, tot een akkoord leidt en wordt uitgevoerd	T
42	Aantal keer dat een hergo wordt opgestart, tot een overeenkomst leidt en wordt uitgevoerd	T
43	Aantal keer dat een positief project wordt opgestart, tot een voorstel leidt en wordt uitgevoerd	T

3.5 Hiaten in de huidige registratierealiteit

Om een zicht te krijgen op de hiaten in de actuele registratierealiteit werd in een volgende stap nagegaan of er met betrekking tot de opgelijste S- en T-indicatoren informatie geregistreerd wordt in één van de bestaande en in deel 1 besproken registratiesystemen. In bijlage 29 is daarvan een overzicht opgenomen. Telkens geven we per niveau - jeugdparquet, jeugdrechter en jeugdrechtbank - een opsomming van alle indicatoren op basis van de voorgaande tabellen²¹¹ en gaan vervolgens na of er informatie over geregistreerd wordt, in welk registratiesysteem en of er bemerkingen of bedenkingen bij geplaatst kunnen worden. Hieronder bespreken we voor elk van de onderscheiden niveaus de belangrijkste vaststellingen. Op te merken valt dat het hier gaat om een ‘oefening’ waarvoor we ons baseren op de stand van zaken van de registratiesystemen in oktober 2020. Registratiesystemen zijn echter voortdurend in ontwikkeling. Mogelijk hebben ze intussen al aanpassingen of verbeteringen ondergaan.

3.5.1 Het niveau van het jeugdparquet

In tabel 1 in bijlage (zie bijlage 29) is informatie opgenomen over de indicatoren op het niveau van het jeugdparquet. Het gaat in totaal om 39 indicatoren. Als we in eerste instantie kijken naar de derde kolom, kan vrij snel geconcludeerd worden dat nagenoeg over alle opgelijste indicatoren informatie geregistreerd wordt. Wat niet geregistreerd kan worden, is een mogelijke weigering van een positief project²¹² of de weigering van een bemiddelingsovereenkomst door de parketmagistraat. Met betrekking tot de voorwaarden kan enkel informatie geregistreerd worden in een ‘vrij tekstveld’.

Uit de vierde kolom kunnen we afleiden dat de informatie in hoofzaak terug te vinden is in PJP, het registratiesysteem van de jeugdparquetten. Met betrekking tot enkele afhandelingsmogelijkheden – herstelbemiddeling en positief project – wordt ook informatie geregistreerd in BinC-HCA. Wat de bijstand van een advocaat betreft, wordt informatie opgenomen in het registratiesysteem van de Bureaus voor Juridische Bijstand (BJB). Informatie over het aantal vorderingen is ook terug te vinden in DoMinO.

Hoewel over nagenoeg alle indicatoren informatie geregistreerd wordt, moeten toch belangrijke kanttekeningen geplaatst worden (zie kolom 5). Over de indicatoren 1 tot 6, die betrekking hebben op de instroom op de jeugdparquetten, zijn geen bedenkingen te maken. Deze informatie wordt op een betrouwbare en systematische wijze geregistreerd. Wat de parketbeslissingen betreft (indicatoren 7 tot en met 34) doen er zich wel belangrijke problemen voor. In de eerste plaats kunnen vragen gesteld worden bij de systematische registratie van sommige parketbeslissingen. Het gaat dan om de herinnering aan de wet, de waarschuwingsbrief, het herstelrechtelijk aanbod en mogelijk ook de opgelegde voorwaarden en het positief project. Eerder onderzoek van het NICC toonde immers aan, zoals we hoger in deel 2 aangaven, dat zowel de herinnering aan de wet, als de waarschuwingsbrief en in mindere mate ook het bemiddelingsaanbod niet door alle parketten systematisch in PJP ingevoerd worden (werden) (Vanneste et al., 2009). In de tweede plaats is uit het betreffende onderzoek ook gebleken dat er voor bepaalde beslissingen geen uniforme (registratie)praktijken bestaan. Zo doen er

---

²¹¹ Het gaat hier om de tabellen 33 tot en met 36.

²¹² Wat het positief project betreft, is er in de bijlagen van het draaiboek voor de parketmagistraten (College van Procureurs-generaal, 2019) een standaarddocument opgenomen voor een gemotiveerde weigering van een positief project, met daarin ook een oplistijng van mogelijke motieven die aangevinkt kunnen worden.

zich onder meer verschillen voor betreffende het ‘voegen’ van zaken, wat een invloed heeft op het aantal vorderingen en dagvaardingen. Ook bestaan er verschillende praktijken inzake een doorverwijzing naar de vrijwillige hulpverlening (Vanneste et al., 2009). Ook wat de klasseringen zonder gevolg betreft, kan de vraag gesteld worden of de lijst met motieven uniform is voor alle Vlaamse jeugdparketten en aangepast is aan de nieuwe wetgeving. Tot slot kan opgemerkt worden dat bepaalde informatie allicht niet ‘zonder meer’ uit het systeem gehaald kan worden en bijkomende analyses vragen op het niveau van de zaken. Het gaat dan om de volgende indicatoren: aantal keer vordering na niet geslaagde bemiddeling, aantal keer vordering gelijktijdig met een bemiddelingsaanbod, aantal keer vordering na niet-volbracht positief project, aantal keer vordering na niet-nageleefde voorwaarden, aantal keer dat antwoorden gecumuleerd worden en – tot slot – tijd tussen het plegen van het delict en de instroom in het systeem én tijd tussen de instroom in het systeem en het ‘eerste’ antwoord.

Kortom: over nagenoeg alle relevante indicatoren op het niveau van het jeugdparquet kan in principe informatie geregistreerd worden, in hoofdzaak in PJP. Mogelijk moet er wel over nagedacht worden om ook voor de registratie van de voorwaarden de noodzakelijke parameters in het systeem op te nemen (in plaats van een vrij tekstveld), zodat ze op een uniforme wijze geregistreerd kunnen worden. Daarnaast is verder overleg nodig met de statistische analisten van het Openbaar Ministerie die instaan voor de productie en exploitatie van (cijfer)gegevens met betrekking tot de jeugdparquetten, met het oog op een meer uniforme en systematische registratie van ‘alle’ parketbeslissingen.

3.5.2 Het niveau van de jeugdrechter en de jeugdrechtbank (algemeen)

Een aantal indicatoren heeft zowel betrekking op het niveau van de jeugdrechter als van de jeugdrechtbank meer in het algemeen (zoals de instroom op de jeugdrechtbank, het aantal beschikkingen en vonnissen, het aantal opgelegde maatregelen en sancties...). Informatie met betrekking tot deze indicatoren is opgenomen in tabel 2 in bijlage (zie bijlage 29). Ook hier kan op basis van de derde kolom vrij snel geconcludeerd worden dat er over alle opgelijste indicatoren informatie geregistreerd wordt (of kan worden).

De informatie is zowel terug te vinden in Dumbo, het registratiesysteem van de jeugdgriffies als in DoMinO, het registratiesysteem van de sociale diensten bij de jeugdrechtbank. Heel wat informatie wordt dubbel geregistreerd. Het gaat om twee van elkaar onderscheiden registratiesystemen, waarvan het beheer in verschillende handen ligt. Dumbo maakt deel uit van de FOD Justitie, DoMinO is een registratiesysteem binnen het Agentschap Opgroeien (Jeugdhulp).

Bij de registratie van de betreffende indicatoren (kolom 5) zijn niet zoveel bedenkingen te maken. De vraag kan wel gesteld worden, op basis van de informatie uit deel 1, in welke mate de opgelegde maatregelen en sancties, alsook de binnenkomende akten, systematisch in Dumbo ingevoerd worden. Als alternatief voor laatstgenoemde zou het aantal geregistreerde vorderingen en dagvaardingen genomen kunnen worden. Deze worden geregistreerd in PJP (zie vorig punt). In DoMinO worden enkel de vorderingen geregistreerd. De dagvaardingen niet, al beschikken de sociale diensten in principe wel over deze informatie.

Kortom: wat de indicatoren op het niveau van de jeugdrechter en jeugdrechtbank meer algemeen betreft, kan vastgesteld worden dat er zowel in Dumbo, als in DoMinO informatie geregistreerd wordt. De informatie in DoMino zou betrouwbaarder zijn dan in Dumbo. Het valt te overwegen om de betreffende informatie dan ook uit DoMino te halen, zij het dat – voor wat de instroom betreft – de dagvaardingen dan ook best systematisch in DoMinO geregistreerd zouden worden.

3.5.3 Het niveau van de jeugdrechter

Voor wat het niveau van de jeugdrechter betreft, kunnen we verwijzen naar tabel 3 in bijlage (zie bijlage 29). De tabel bevat 33 indicatoren. Onmiddellijk valt op dat over meerdere indicatoren geen informatie in de betrokken registratiesystemen opgenomen wordt. Net als op het parketniveau gaat het in de eerste plaats om informatie met betrekking tot een mogelijke weigering van een positief project, van een bemiddelings- of van een hergo-overeenkomst, in dit geval door de jeugdrechter. Daarnaast kan in geen enkel van de systemen informatie geregistreerd worden met betrekking tot de specifieke voorwaarden die opgelegd worden of het type ambulante maatregel dat opgelegd wordt²¹³. In de bestaande systemen lijkt het ook niet mogelijk om een beslissing tot verlenging van de voorbereidende rechtspleging in te voeren. Verder is het op basis van de actuele registratie niet mogelijk om een (goed) zicht te krijgen op het aantal keer dat een maatregel verlengd of herzien wordt en de reden van een mogelijke herziening. Op basis van de registratie is het met andere woorden wel mogelijk om een zicht te krijgen op alle maatregelen die in een bepaalde periode genomen worden, maar niet of dit een initiële maatregel betreft, dan wel dat het om een herziening of verlenging gaat. Mogelijk kan het wel geregistreerd worden in Dumbo in het registratieveld 'beslissing' waar het 'soort' beslissing ingevoerd kan worden (met parameters als 'opheffing maatregel', 'navolgende maatregel', 'bijdrage kosten', 'homologatie akkoord hergo', 'maatschappelijk onderzoek uithandengeving' ...), maar het is onduidelijk welke parameters daarin opgenomen zijn. Het is evenmin mogelijk om een zicht te krijgen op het aantal verzoeken tot herziening. In Dumbo kunnen de verzoeken wel ingevoerd worden, maar de lijst lijkt niet aangepast te zijn aan de (nieuwe) wetgeving. Daarnaast ontbreken nog een aantal registratievelden die betrekking hebben op zaken die nog in voege moeten treden, onder meer met betrekking tot de oriëntatieadviezen en -voorstellen. Tot slot is het onduidelijk of op basis van de geregistreerde gegevens de termijn van de voorlopige fase berekend kan worden. In principe zou daarvoor de datum van de vordering en dagvaarding genomen kunnen worden, maar wat als de zaak bijvoorbeeld niet gedagvaard wordt?

De betrokken informatie wordt hoofdzakelijk geregistreerd in Dumbo en DoMinO. Ook hier is sprake van heel wat dubbele registraties. Specifieke informatie met betrekking tot (het proces van) de herstelgerichte en constructieve afhandelingsvormen wordt ingevoerd in BinC-HCA. Informatie met betrekking tot de bijstand van een advocaat wordt, zoals hoger aangegeven, ingevoerd in BJB.

Wat de bedenkingen bij de registratie betreft, kan in de eerste plaats op basis van kolom 5 afgeleid worden dat vragen gesteld kunnen worden bij de betrouwbaarheid van de gegevens die in Dumbo geregistreerd worden. Tevens, maar daar werd hoger al op gewezen, dient vastgesteld te worden dat een aantal registratievelden ontbreken en dat het op basis van de actuele registratie niet mogelijk is om een goed zicht te krijgen op het type maatregel dat opgelegd werd (initiële maatregel, vervangende maatregel ...). Tot slot kan ook hier opgemerkt worden dat een aantal gegevens niet zonder meer uit het systeem gehaald kunnen worden en bijkomende analyses vragen, zoals het aantal keer dat reacties gecumuleerd worden.

Kortom: ook hier kan vastgesteld worden dat heel wat gegevens dubbel geregistreerd worden. En ook hier kan overwogen worden om de gegevens voornamelijk uit Domino te halen²¹⁴, omdat ze betrouwbaarder geregistreerd worden dan in Dumbo. Vanuit het Agentschap kan de registratie in

---

²¹³ Intussen, zo vernamen we op de stuurgroep van 15/3/2021, zouden deze registratievelden al aangepast zijn.

²¹⁴ Aangevuld met gegevens uit BinC-HCA en BJB.

DoMinO ook beter worden aangestuurd, opgevolgd en zo nodig bijgestuurd. Allicht zijn een aantal noodzakelijke aanpassingen of verbeteringen nodig. Zo dienen mogelijks een aantal registratievelden toegevoegd te worden, onder meer met betrekking tot de verlenging van de voorbereidende rechtspleging en een aantal zaken die nog in voege moeten treden. Tevens dient best ook in een registratieveld voorzien te worden dat informatie verschaft over het 'type' maatregel of 'type' beslissing. Gaat het om het opleggen, verlengen, opheffen, intrekken, vervangen ... van een maatregel? Ook dient er over nagedacht te worden of de registratie van de duur van de maatregelen niet op dezelfde wijze kan gebeuren als in Dumbo. In Dumbo zijn de volgende registratievelden opgenomen: termijn, begindatum, verwachte einddatum (op basis van de ingevoerde termijn) en einddatum. Op basis daarvan is het mogelijk om een onderscheid te maken tussen de opgelegde en effectieve duur van een maatregel, wat in DoMinO niet het geval is. Daar wordt enkel de begin- en einddatum geregistreerd. Tot slot zou in DoMinO ook in de mogelijkheid voorzien kunnen worden om een doorverwijzing naar de vrijwillige hulpverlening te registreren, wat tot nog toe niet het geval blijkt te zijn.

3.5.4 Het niveau van de jeugdrechtbank

Over het niveau van de jeugdrechtbank kunnen we relatief kort zijn. Heel wat van de indicatoren op het niveau van de jeugdrechtbank zijn dezelfde als op het niveau van de jeugdrechter, zij het dat de terminologie soms verschilt (sancties in plaats van maatregelen). Er zijn iets meer indicatoren op het niveau van de jeugdrechtbank (43 in plaats van 33) omdat er iets meer reacties (zoals een vrijspraak, een berisping, een langdurige plaatsing) en ook meer vervangende sancties mogelijk zijn. Verder zijn de vaststellingen identiek aan de vaststellingen die gedaan werden voor het niveau van de jeugdrechter, zoals ook blijkt uit tabel 4 in bijlage (zie bijlage 29). Bijkomend kan nog wel de vraag gesteld worden of in DoMinO het elektronisch toezicht reeds opgenomen is in de lijst van mogelijke op te leggen sancties. Ook blijkt uit de bespreking van DoMinO in deel 1 dat ook andere reacties ontbreken in de lijst, zoals een plaatsing in een open of gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst. De lijst dient met andere woorden geüpdatet te worden, voor zover dit intussen nog niet gebeurd is.

Hoofdstuk 5

Het onderzoeksdesign voor de monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet

1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de vijfde onderzoeksvraag van dit onderzoek, zijnde ‘Op welke manier kan in de toekomst het functioneren van het jeugddelinquentierecht worden gemonitord en geëvalueerd?’

In het uitwerken van zo’n onderzoeksprogramma voor de toekomstige monitoring en evaluatie van het decreet is het belangrijk om te expliciteren ‘wat we willen weten’ en ‘hoe we dat gaan meten’. Wat we willen weten wordt uiteraard voor een groot deel bepaald door het decreet en de daarin vooropgestelde en in dit onderzoek verder geconcretiseerde doelstellingen. Maar we vinden het ook belangrijk dat er zicht wordt geboden op de onderliggende motivaties, ervaringen en belevingen van de betrokken actoren (zoals magistraten en jeugdrechters, maar ook ouders en jongeren).

In ons antwoord op deze onderzoeksvraag gaan we in een eerste deel achtereenvolgens dieper in op (1) het belang van een beleidstheorie, (2) het opzetten van een monitoringsysteem en (3) een ex post evaluatie; die inzichten worden vervolgens toegepast bij (4) het opzetten van een onderzoeksprogramma om op korte en langere termijn de mate van doelbereiking van het jeugddelinquentiedecreet te monitoren en evalueren.

In een tweede deel staan we, bij wijze van illustratie, kort stil bij een voorbeeld van zo’n onderzoeksprogramma in Nederland, waar het WODC (het Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum van het Ministerie voor Veiligheid en Justitie) bij de invoering van het adolescentenstrafrecht in 2014 ervoor koos om deze belangrijke wetswijziging te flankeren met een onderzoeksprogramma met het doel om (de implementatie van) het adolescentenstrafrecht te monitoren en evalueren.

2 Monitoring en evaluatie

Dit deel van de studie en hoofdstuk richt zich op de laatste onderzoeksvraag (‘Op welke manier kan in de toekomst het functioneren van het jeugddelinquentierecht worden gemonitord en geëvalueerd?’). In dat opzicht is het cruciaal met het oog op de toekomstige evaluatie van het decreet, na het afronden van voorliggende studie, het vooronderzoek, waarvan in de andere delen van dit rapport verslag wordt gedaan.

Deze onderzoeksvraag houdt verband met artikel 88 van het jeugddelinquentiedecreet, waarin wordt gesteld dat “de Vlaamse Regering binnen de drie jaar bij het Vlaams Parlement een rapport indient over de evaluatie van dit decreet”. Elders in dit rapport gaven we reeds aan dat deze ambitie aansluit bij het belang dat in het decreet wordt gehecht aan een wetenschappelijke fundering van het systeem (en de interventies). Zo kan artikel 88 in het decreet zelf ook worden gezien als een concretisering van het ‘evidence based’ werken als een van de meer algemene principes en uitgangspunten van het decreet, zoals dat ook uit de memorie van toelichting duidelijk wordt. Dat ‘evidence based’ werken slaat op de ambitie om zowel op het niveau van de effectiviteit van de ingezette reacties als op het systeemniveau,

een “meer wetenschappelijk onderbouwd en gericht beleid ten aanzien van jeugddelinquentie” te realiseren (Pleysier, 2019, p. 180).²¹⁵ Daartoe ambieert de decreetgever ook het opzetten van “systemen van registratie, monitoring, rapportering en evaluatie”.²¹⁶

In het beantwoorden van de onderzoeksvraag die in dit deel centraal staat, gaan we achtereenvolgens dieper in op (1) het belang van een beleidstheorie, (2) het opzetten van een monitoringsysteem en (3) een ex post evaluatie bij (4) het opzetten van een onderzoeksprogramma (-design en -structuur) om op korte en langere termijn (de mate van doelbereiking van) het jeugddelinquentiedecreet te monitoren en evalueren.

Daarmee sluit dit hoofdstuk ook aan bij en overlapt het deels met andere hoofdstukken van dit onderzoek en rapport. Immers, om de nulmeting die in dit vooronderzoek centraal staat te realiseren, gingen we elders in deze studie al op zoek naar een concretisering en operationalisering van de doelstellingen van het Vlaamse jeugddelinquentierecht, wat we verderop de ‘beleidstheorie’ noemen. Maar we verwijzen in dit deel, met name daar waar het monitoren wordt besproken, ook naar de elders in dit rapport behandelde onderzoeksvragen met betrekking tot de beschrijving van de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve registratiegegevens met betrekking tot jeugddelinquentie.

2.1 Belang van een beleidstheorie

Dit vooronderzoek ‘Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht’ leunt, wat de methodologie betreft, duidelijk aan bij een ander, recent afgerond onderzoek naar de ‘Evaluatie van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp’ (Roevens, Op de Beeck, Pleysier, Put, Van Regenmortel, Hermans & Voets, 2020). Twee van de promotoren van de huidige studie waren ook als promotor betrokken in het onderzoek naar de evaluatie van het decreet integrale jeugdhulp.

Beide studies steunen in belangrijke mate op de literatuur met betrekking tot beleidsevaluatie. Uit die literatuur blijkt dat een beleidsevaluatie kan ingezet worden bij de beleidsplanning, bij de beleidsuitvoering en bij de beleidsbeoordeling. Men maakt dan ook een onderscheid tussen ex ante evaluatie (‘het systematisch vooraf doordenken van en reflecteren over verschillende beleidsopties’), ex nunc evaluatie (‘het systematisch monitoren en tussentijds opvolgen en eventueel bijsturen van het beleid’) en ex post evaluatie (‘het na een langere periode grondig beoordelen of en in hoeverre het beleid effectief geïmplementeerd is en impact heeft gerealiseerd’) (Roevens et al., 2020, pp. 23-25; De Peuter, De Smedt, Van Dooren & Bouckaert, 2007a, 2007b).

De evaluatie van het decreet integrale jeugdhulp was, nadat het decreet vijf jaar ‘werkzaam’ was, een ex post evaluatie. De toekomstige evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet dient volgens artikel 88 van het decreet ten laatste drie jaar na de invoering van het decreet te worden gerealiseerd. Ook deze evaluatie zal in hoofdzaak een ex post evaluatie zijn, waarbij de evaluatoren zich in de eerste plaats zullen focussen op de beleidsimpact in de vorm van de veranderingen die het beleid al dan niet teweeg heeft gebracht op korte en langere termijn.

Zo’n evaluatie start met het expliciteren van de beleidstheorie. De beleidstheorie vormt “het vertrekpunt voor het design van een evaluatie”, en is noodzakelijk om “het te evalueren beleidsinitiatief scherp in beeld te krijgen” (De Peuter et al., 2007a, p. 93; Roevens et al., 2020, pp. 23-25). De

---

²¹⁵ MvT, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 10.

²¹⁶ MvT, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 10-11.

beleidstheorie beschrijft de beoogde verandering van het beleid en stelt voor op welke manier die verandering kan worden bereikt. In een beleidstheorie worden de vooropgestelde doelstellingen geïdentificeerd, worden in functie van die doelstellingen indicatoren geselecteerd, en wordt vervolgens op basis van die indicatoren nagegaan in hoeverre vooruitgang werd geboekt. Veel beleidstheorieën zijn echter impliciet: de “redenering en de veronderstellingen achter een bepaald beleidsinitiatief zijn niet steeds helemaal uitgesproken of neergeschreven in beleidsdocumenten” (De Peuter et al., 2007a, p. 93; Clarke & Dawson, 1999, p. 31). Een beleidsinitiatief steunt vaak op een “conglomeraat van beleidswensen”, en dat soort wensen zijn “vaak globaal en nauwelijks precies omschreven” (Bijleveld, 2018, p. 333). Het komt er dan ook op neer dat een eerste opdracht in het evaluatieonderzoek doorgaans is “to identify the beliefs and assumptions underlying a planned intervention” (Clarke & Dawson, 1999, p. 31).

In de evaluatiestudie van het decreet integrale jeugdhulp was het decreet, en meer in het bijzonder artikel 8 in dat decreet, waar 7 algemene doelstellingen worden opgesomd, het vertrekpunt van de studie. Al snel bleek echter dat de doelstellingen van het decreet zelf, noch de logica achter deze doelstellingen, allesbehalve scherp of ‘smart’ gedocumenteerd waren (Roevens et al., 2020, p. 23-25). Deze ex post evaluatie startte met andere woorden ook met het expliciteren van de beleidstheorie en doelstellingen, en het operationaliseren van meetbare indicatoren zodat de mate van doelbereiking kan worden onderzocht.

Ook in het WODC onderzoeksprogramma ‘Evaluatie en monitoring van het adolescentenstrafrecht’ in Nederland (zie verder in dit hoofdstuk) wordt op vergelijkbare wijze verwezen naar het belang van een beleidstheorie. De reconstructie van die beleidstheorie, aan de hand van parlementaire stukken, beleidsnota’s en andere relevante literatuur, bood zicht op de door de wetgever en het beleid veronderstelde werking van de verschillende onderdelen van het adolescentenstrafrecht (van der Laan, Beerthuizen, Barendregt & Beijersbergen, 2016, p. 9). Zo’n beleidstheoriereconstructie maakt duidelijk wat “de belangrijkste aannames van beleid zijn om een specifiek probleem aan te pakken, welk doel men voor ogen heeft en met welke middelen men welk doel voor ogen heeft” (van der Laan et al., 2016, p. 36). De onderzoekers in Nederland verwijzen in dat opzicht naar literatuur over de evaluatie van *recently introduced policy instruments* (RIPI) en het daarin bepaalde belang van een *intervention theory*.²¹⁷

In het voorliggend vooronderzoek en de nulmeting met het oog op de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet wordt vertrokken vanuit de doelstellingen van het decreet, de wijzigingen ten opzichte van het bestaande systeem, en de beoogde effecten en mogelijke neveneffecten. Maar ook hier stellen we vast dat deze ‘beleidstheorie’ impliciet is, en verduidelijking behoeft. De Peuter et al. stellen in dat opzicht: “Een beleidstheorie zal in veel gevallen gebaseerd zijn op inzichten en overtuigingen van beleidsmakers, praktijkdeskundigen en belangengroepen. Zij hebben bepaalde percepties en preferenties bij het ontwerpen van beleid, waarbij deze gebaseerd kunnen zijn op ervaring, conventionele kennis, discussie met collega’s uit het veld, advies van experts, vertrouwde

---

²¹⁷ Wat wij hier beleidstheorie noemen, wordt in het Engels op uiteenlopende manieren vertaald: *intervention theory*, *policy theory*, *program theory*, *program logic*, *program theory of action* en *theory of change*. Over het doel van zo’n theorie lijkt er meer consensus te bestaan: “(t)he aim of an intervention theory is to describe how the policy is intended to be implemented and function (...). It shows what measures are assumed to be taken, in what order, and what is assumed to follow from these measures” (Kautto & Similä, 2005, p. 58).

met een bepaalde aanpak en zelfs intuïtieve ideeën. Daarin ligt een reden waarom deze beleidstheorieën vaak impliciete theorieën zijn” (De Peuter et al., 2007a, p. 94).

Elders in dit rapport hebben we beschreven hoe deze beleidstheorie en de doelstellingen van het decreet werden geconcretiseerd op basis van een grondige analyse van het decreet, de memorie van toelichting en de aangenomen amendementen met bijhorende toelichting. Deze analyse resulteerde in de identificatie van 11 doelstellingen die het vertrekpunt vormen voor onze nulmeting maar ook voor de afbakening van de toekomstige evaluatie en monitoring van het decreet:

- A. Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers.
- B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
- C. Een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie
- D. Subsidiariteit en plaatsing als last resort
- E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening
- F. Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers
- G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie
- H. Een snel antwoord op jeugddelinquentie
- I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
- J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie
- K. *Evidence based* werken

Deze doelstellingen worden verder geconcretiseerd in operationele doelstellingen, acties en indicatoren, met als einddoel de ontwikkeling van een toetsingskader met meetbare – kwantitatieve en kwalitatieve – indicatoren. Deze indicatoren zullen ons in staat stellen om uitspraken te doen over de mate van doelbereiking van het decreet.

De Peuter et al. (2007a, p. 142) onderscheiden drie stappen om de mate van doelbereiking vast te stellen. De eerste stap valt samen met de hierboven beschreven explicitering van de beleidstheorie, en duidelijke en meetbare beleidsdoelstellingen. In een tweede stap worden gegevens verzameld via ‘monitoring’: het opzetten van een monitoringsysteem laat toe om een permanente opvolging van de mate van doelbereiking te realiseren. De derde en laatste stap is de ‘evaluatie’ of toetsing van de doelbereiking aan de hand van (het interpreteren van) de daartoe verzamelde gegevens (De Peuter et al., 2007a, p. 143). De basis voor de verdere invulling van en keuzes tijdens deze tweede (monitoring) en derde (evaluatie) stap wordt gevormd door de 11 bovenstaande doelstellingen (en hun verdere concretisering in indicatoren).

In wat volgt gaan we achtereenvolgens verder in op monitoring, op evaluatie en op de opzet van een onderzoeksprogramma voor de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet.

2.2 Monitoring

Monitoring gaat dus over een of andere vorm van permanente opvolging van de mate van doelbereiking van een beleidsinitiatief (De Peuter et al., 2007a, p. 143). In hun analyse van de literatuur en de bestaande invullingen van het begrip monitoring, zien De Peuter et al. enkele belangrijke, gemeenschappelijke kenmerken. “Monitoring is het verzamelen van informatie in de context van het beleid en het beheer, over geselecteerde aspecten of factoren” (De Peuter et al., 2007b, p. 13). Monitoring wordt gekoppeld aan de doelstellingen van het beleidsinitiatief, en levert beschrijvende

informatie op die ons in staat stelt “om de werkelijkheid op te volgen en veranderingen in kaart te brengen” (De Peuter et al., 2007b, p. 13).

In het WODC onderzoeksprogramma ‘Monitoring en evaluatie van het adolescentenstrafrecht’ in Nederland (zie verder) staat het monitoren voor het in de tijd bijhouden en opvolgen van ontwikkelingen van verschillende onderdelen van het adolescentenstrafrecht (van der Laan & Leertouwer, 2014, p. 15). Daartoe organiseert het WODC periodieke metingen van enkele centrale indicatoren, die ook maximaal aansluiten bij enkele reeds lopende monitorprojecten van datzelfde WODC zoals de Monitor Jeugdcriminaliteit en de Recidivemonitor (van der Laan & Leertouwer, 2014, p. 15).

Bij het opzetten van een monitoringsysteem is het inderdaad van belang om deze datavergaring zo efficiënt mogelijk te laten verlopen, met een minimale administratieve last (De Peuter et al., 2007a, p. 142). Op basis van de geformuleerde doelstellingen dient men een basisset aan indicatoren te selecteren en op een systematische manier te verzamelen, waarbij bij voorkeur één of meer bestaande databronnen en periodieke metingen of registraties, nadat ze werden beoordeeld op hun adequaatheid, worden benut. Zo wordt deze informatie “ingebed in een recurrente stroom van gegevens” (De Peuter et al., 2007b, p. 13). Aangezien het monitoringsysteem vertrekt vanuit en aansluit bij de motieven en doelstellingen van het beleid, staat of valt de performantie van het monitoren opnieuw met het hebben van *smart* geformuleerde, duidelijke doelstellingen, de beleidstheorie, op basis waarvan goede indicatoren worden geselecteerd.

De Peuter et al. (2007b, pp. 52-53) wijzen verder ook op het belang van de selectie van indicatoren als basisbestanddelen van het monitoringsysteem. Een indicator is steeds slechts een indicatie van een onderliggende werkelijkheid, en ook een verzameling aan indicatoren zal slechts zelden die hele realiteit kunnen vatten; dat zal onvermijdelijk ook zo zijn met de indicatoren die worden geselecteerd met het oog op het monitoren van het jeugddelinquentiedecreet. Het maakt een zorgvuldige selectie van de indicatoren er niet minder belangrijk op. Er is echter geen kant-en-klaar antwoord op de vraag wat een goede indicator is.

De Peuter et al. (2007b, pp. 53-60) formuleren enkele criteria en aandachtspunten bij het selecteren van indicatoren. Vooreerst verwijzen ze opnieuw naar het belang van de beleidstheorie in het identificeren van relevante output- en effectindicatoren, maar ook op externe omgevingsindicatoren. In de zoektocht naar geschikte indicatoren kan men zich, ten tweede, ook laten inspireren door bestaande meetpraktijken “bij vergelijkbare organisaties, overheden in binnen- of buitenland” (De Peuter et al., 2007b, p. 54). Ten derde is het aangewezen om de ‘stakeholders’ (beleid- en praktijkdeskundigen, jongeren en ouders) te betrekken bij de selectie en formulering van goede indicatoren. De Peuter et al. (2007b, p. 54) suggereren om op basis van een eerste voorstel een consultatieronde te organiseren en op zoek te gaan naar een zo breed mogelijke consensus bij de stakeholders over de indicatorenset. Dit proces draagt bij tot een verfijning van de indicatoren en verbreding van het draagvlak voor monitoring en evaluatie (zie ook Roevens et al., 2020). De indicatorenset steunt op een zo breed mogelijke consensus van alle stakeholders.

Verder zijn er ook meerdere, eerder ‘meettechnische’ criteria die relevant zijn in de selectie van de indicatoren, zoals de specificiteit, meetbaarheid, relevantie, stabiliteit, tijdsgebondenheid, begrijpbaarheid, beschikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit (De Peuter et al., 2007b, pp. 55-60). Specificiteit slaat op het feit dat een indicator niet ambivalent mag zijn, en dus slechts één meetobject mag bevatten. Indicatoren moeten ook meetbaar zijn, dat wil zeggen dat het technisch haalbaar moet zijn om de beoogde informatie vast te stellen en te verzamelen. Verder moet wat men meet

overeenkomen met wat men vooropstelt (de indicator), en moet een set aan indicatoren een relevant beeld bieden van wat men wil meten. Ook is de stabiliteit of continuïteit van een indicatoren(set), met het oog op het opbouwen van een tijdsreeks en opvolgen van veranderingen doorheen de tijd, van groot belang. Dat betekent niet noodzakelijk dat de relevantie van een indicator voor eeuwig vaststaat; deze kan mee evolueren met bijvoorbeeld een verandering in de wetgeving of bijgestuurde doelstellingen. De indicatoren moeten begrijpelijk zijn voor de doelgroep of gebruikers; ook daarom is het van belang om stakeholders te betrekken in de selectie en formulering van goede indicatoren. Hoger schreven we al dat indicatoren best maximaal aansluiten bij bestaande registraties en monitoringsystemen (zie o.a. van der Laan & Leertouwer, 2014, p. 15). Dat wil niet zeggen dat een indicator die niet kan terugvallen op een al bestaande gegevensverzameling, een slechte indicator zou zijn; “wel dient men te vermijden dat men voor het merendeel van de indicatorenset procedures voor verzameling dient te ontwerpen, tenzij het echt niet anders kan” (De Peuter et al., 2007b, pp. 57, 13).²¹⁸ Bij de beslissing om al dan niet nieuwe meetsystemen te ontwikkelen en uit te zetten dringt zich dan een kosten-baten analyse op. De twee laatste criteria zijn klassieke concepten in de methodologie van het sociaal-wetenschappelijk onderzoek (zie o.a. Bijleveld, 2018). Een goede indicator veronderstelt een betrouwbare en valide meting. Betrouwbaarheid gaat over de vraag of er precies of nauwkeurig is gemeten (Bijleveld, 2018, p. 42). Validiteit heeft betrekking op de vraag of men via de indicator daadwerkelijk meet wat men bedoelt te meten en wil weten (Bijleveld, 2018, p. 41; De Peuter et al., 2007b, p. 59).

Het is ook aangewezen om voor de geselecteerde indicatoren van het monitoringsysteem enkele metagegevens duidelijk samen te vatten. De Peuter et al. (2007b, pp. 60-62) suggereren om per indicator in een metafiche de noodzakelijke informatie te verzamelen. Deze ‘metafiche’ of steekkaart is een onmisbaar instrument bij het beheer van het monitoringsysteem, en bevat relevante gegevens over de indicatoren, zoals onder meer de benaming, definitie, relevantie, berekeningswijze, meetniveau, meeteenheid en meetfrequentie, bron of leverancier, datum opname, wijzigingen (De Peuter et al., 2007b, pp. 98; 60).

Naast aandacht voor het opstellen en formuleren van goede indicatoren is uiteraard ook het implementatieproces cruciaal voor de geslaagde invoering van zo’n meetsysteem. De Peuter et al. (2007b, p. 97) wijzen ook hiervoor naar het belang van het betrekken van relevante actoren – “zij die instaan voor de werking van het meetsysteem en anderzijds zij die het gaan gebruiken”. Een monitoringsysteem moet worden opgevat als een duurzaam instrument, en veronderstelt in dat opzicht een projectmatige aanpak. Er is nood aan leiderschap, duidelijke communicatie over het motief, de opzet en context van het meetsysteem, en duidelijkheid over de verdeling van verantwoordelijkheden. Er is ook een goede inschatting nodig van de tijdsinvestering en de totale kostprijs van de werking van het meetsysteem (De Peuter et al., 2007b, pp. 97-98).

De opzet van het systeem is geen doel op zich; ook bij het beheer en de continuering van het monitoringsysteem kunnen enkele kritieke succesfactoren worden geformuleerd. Hoger werd reeds gesteld dat een monitoringsysteem, als permanente verzameling van basisgegevens, niet noodzakelijk impliceert dat zo’n systeem zich ook niet kan aanpassen aan veranderende doelstellingen of verwachtingen. Ook het monitoringsysteem zelf, en de daarbinnen verzamelde indicatoren, dient na verloop van tijd te worden geëvalueerd. Zo’n periodieke evaluatie van het systeem neemt naast

---

²¹⁸ Dit punt verwijst ook naar het belang van het identificeren en ontsluiten van relevante gegevens en registratiesystemen; bij die bestaande registratiesystemen en beschikbare gegevens staan we in het kader van dit project uitgebreid stil in het hoofdstuk over de registratiesystemen.

inhoudelijke ook technische overwegingen mee (De Peuter et al., 2007b, pp. 27, 98). Een inhoudelijke evaluatie van het monitoringsysteem zal vooral nagaan of de link tussen de basisset aan indicatoren en het beleid dat men wenst te evalueren nog steeds duidelijk en voldoende sterk is. Het monitoringsysteem is immers op basis van de achterliggende beleidstheorie tot stand gekomen, en moet bij nieuwe accenten of veranderingen in dat beleid dus ook herbekeken worden (De Peuter et al., 2007b, p. 99). Bij de eerder technische overwegingen is vooral de efficiëntie met betrekking tot de verzameling, verwerking en rapportering van de gegevens een aandachtspunt.

De hier vermelde inzichten met betrekking tot (het opzetten van) een monitoringsysteem worden straks onder punt 4 toegepast en geconcretiseerd met het oog op het monitoren en evalueren van het jeugddelinquentiedecreet.

2.3 Evaluatie

De evaluatie is de volgende stap in het onderzoek naar de mate van doelbereiking. Monitoring en evaluatie zijn in essentie complementaire methoden in het informeren en ondersteunen van het beleid (Clarke & Dawson, 1999, pp. 5-6; De Peuter et al., 2007b, p. 17). Het bestaan van een monitoringsysteem kan het evaluatieproces versterken, en is zo een belangrijke succesfactor in het welslagen van de evaluatie (De Peuter et al., 2007b, p. 19). Clarke en Dawson (1999, pp. 5-6) stellen, in navolging van Connor (1993), dat monitoring in essentie een ‘waardenvrije’ activiteit is omdat het zich niet inlaat met vragen over de logica en structuur van het te evalueren programma. Een monitoringsysteem levert de gegevens aan die in een evaluatie kunnen worden gebruikt, “but it is evaluation that is concerned with judging the merit or worth of an intervention or programme activity” (Clarke & Dawson, 1999, p. 6).

Of monitoring daadwerkelijk waardenvrij is laten we hier gemakshalve in het midden; het lijkt in ieder geval wel duidelijk dat monitoring ons antwoorden aanreikt op ‘wat’ vragen (‘wat gebeurt er?’), en evaluatie – waarbij het eerder gaat over de interpretatie van de verzamelde gegevens, onder andere via het monitoringsysteem – ons een antwoord zal kunnen geven op ‘hoe’ en ‘waarom’ vragen.

In de literatuur wordt een onderscheid gemaakt tussen verschillende typen van evaluatie(onderzoek). We verwezen eerder al naar het onderscheid tussen *ex ante* evaluatie, *ex nunc* evaluatie en *ex post* evaluatie (Roevens et al., 2020, pp. 23-25; De Peuter et al., 2007a). In de praktijk loopt deze driedeling vaak parallel met een andere typologie, een tweedeling, die wordt afgeleid uit de inhoudelijke focus van de evaluatie en zich richt op ofwel de beleidsinhoud (concept, structuur, instrumenten, processen en acties), ofwel de beleidsimpact (veranderingen die het beleid teweeg brengt) (De Peuter et al., 2007a, p. 37). Deze twee soorten beleidsevaluaties worden doorgaans benoemd als de procesevaluatie en de effectevaluatie (Bijleveld, 2018, p. 334).

In de internationale literatuur spreekt men doorgaans over ‘formatieve’ en ‘summatieve’ evaluaties. In een formatieve evaluatie is het primaire doel “to support the process of improvement” (Clarke & Dawson, 1999, p. 6; Scriven, 1991, p. 20). De nadruk ligt op de sterktes en zwaktes van het programma, en op de percepties en ervaringen van de beleidsmakers, praktijkactoren en participanten (Clarke & Dawson, 1999, p. 8). Tegenover de formatieve evaluatie staat de summatieve evaluatie: het primaire doel bij deze evaluatie is “to determine the overall effectiveness or impact of a programme or project” (Clarke & Dawson, 199, p. 8).

Er bestaan ook typologieën die zijn gebaseerd op de criteria die men hanteert bij de evaluatie, zoals (een evaluatie van) de beleidsrelevantie, coherentie en consistentie van het beleid, technische efficiëntie,

doelbereiking, effectiviteit, kosteneffectiviteit, duurzaamheid en adequaatheid van de effecten (De Peuter et al., 2007a, p. 38). Ook Kautto en Similä (2005, p. 57) geven een lijstje van de meest gehanteerde criteria bij evaluaties: effectiviteit (“the degree of correspondence between achieved outcomes and intended policy goals”), efficiëntie (“do the results justify the resources used?” en/of “could the results have been achieved with fewer resources?”), relevantie (“do the goals of the policy instrument cover the key problems of environmental policy?”), en impact (“have the impacts occurred due to the policy instruments?”).

Een laatste typologie zoals die bij De Peuter et al. (2007a, p. 39; zie ook Clarke & Dawson, 1999, pp. 21-23) aan bod komt, is het onderscheid, op basis van de positie van de evaluator, tussen een interne en een externe evaluatie. Bij een interne evaluatie maakt de evaluator deel uit van de organisatie of structuur die het beleidsinitiatief nam (of voorbereidde of uitvoerde).

We verwezen bij de bespreking van de monitoring al naar relevante criteria en aandachtspunten bij de selectie van indicatoren. Ook aan de evaluatie en het evaluatieonderzoek worden doorgaans bepaalde eisen verbonden. Binnen de criminologie wordt hiervoor wel vaker verwezen naar de *Crime and Justice Group* van de *Campbell Collaboration* en het werk van David Farrington. In een bekende bijdrage van Farrington (2003) in *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* formuleert hij een aantal methodologische en meettechnische criteria waar evaluatieonderzoek aan dient te voldoen, namelijk constructvaliditeit, interne validiteit, statistische conclusievaliditeit, externe validiteit en descriptieve validiteit (Farrington, 2003, pp. 51-55; Bijleveld, 2018, p. 329).

We gaan hier op deze criteria of eisen niet in detail verder in. Immers, de realiteit is dat de ideale situatie waarbij deze eisen worden vervuld, zelden of nooit wordt bereikt in het kader van een beleidsevaluatie of “evaluatie van interventies die het terrein van de criminologie bestrijken” (Bijleveld, 2018, p. 335). Catrien Bijleveld (2018, p. 335), die absoluut wijst op het belang van evaluatie, stelt dat deze ‘gouden standaard’ doorgaans niet kan worden bereikt door de aanwezigheid van zeer veel verstorende invloeden bij de evaluatie van beleidsinterventies. Hoger hadden we het zelf ook al over onheldere doelen: “het is niet helemaal duidelijk wat precies de doelen zijn die men wil bereiken” (Bijleveld, 2018, p. 335). Verder is het bij een beleidsevaluatie doorgaans ondenkbaar en onwenselijk dat de evaluator de onderzoekssituatie kan controleren: de interventie is een feit en wordt doorgaans uniform en los van de onderzoeker opgelegd aan (bepaalde groepen in) de bevolking (Bijleveld, 2018, p. 335). Wat in andere disciplines of domeinen tot op zekere hoogte wel mogelijk is, kan hier uiteraard niet: “Randomization is impossible in the case of legislative interventions. The law is the law” (Pawson, Owen & Wong, 2010, p. 165; Bijleveld, 2018, p. 329). Zo stellen Pawson et al. (2010, p. 165) dat het ondenkbaar, en inderdaad ook onwenselijk zou zijn om het effect van de verplichting op het dragen van de autogordel te onderzoeken door een experimentele groep te verplichten de gordel te dragen, terwijl een controlegroep zou worden gevraagd om dat vooral niet te doen. Om dezelfde reden kan men zich voorstellen waarom het niet mogelijk is om de impact van de langdurige gesloten opvang te onderzoeken via een zuiver experimenteel design. Verder verwijst Bijleveld ook nog naar het feit dat onderzoekers ook vaak afhankelijk zijn van registraties die door anderen, vaak met andere doelen, werden verzameld (Bijleveld, 2018, p. 337).

Wat hierboven staat is niet onbelangrijk in het licht van de bespreking van de mogelijke onderzoeksdesigns voor een evaluatiestudie. Doorgaans maakt men in de literatuur een onderscheid tussen experimentele, quasi-experimentele en alternatieve of kwalitatieve designs (De Peuter et al., 2007a, p. 149; Clarke & Dawson, 1999, pp. 42-52). Het is echter duidelijk dat een zuivere effectevaluatie of ‘impact assessment’ aan de hand van een experimenteel design vaker niet dan wel mogelijk is. Bij de

evaluatie van beleidsinterventies en wetswijzigingen zullen deze “grotere inhoudelijke en praktische obstakels die een effectevaluatie met zich meebrengt”, er de facto toe leiden dat men afstapt van die effectevaluatie, en “allerlei andere methoden [zal] moeten inzetten, zoals interviews, observatie, bestudering van documenten, etc., om een en ander toch zo goed mogelijk te duiden” (Bijleveld, 2018, pp. 331; 337).

Deze kritiek ten aanzien van een zuiver kwantitatief, experimenteel design als ‘gouden standaard’ bij evaluatieonderzoek is op zich niet nieuw. Vaak verwijst men naar de ‘realist critique’ van Pawson en Tilley (1994), die zich uitspraken ten aanzien van het onkritisch omarmen van het traditionele, experimentele design bij de evaluatie van beleidsinterventies, ondanks de vele inhoudelijke en methodologische bezwaren (Clarke & Dawson, 1999, p. 52). Dergelijke benadering, aldus Pawson & Tilley (1994, p. 292) is een goede strategie “for evaluating the relative performances of washing powders or crop fertilizers, but is a lousy means of expressing the nature of causality and change going on within social programmes” (zie ook Wong, Pawson & Owen, 2011, p. 2).

In wat volgt bespreken we een toekomstig onderzoeksprogramma voor de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet, waarbij rekening wordt gehouden met bovenvermelde inzichten met betrekking tot het belang van een beleidstheorie, het opzetten van een monitoringsysteem en een (ex post) evaluatie.

3 Monitoring en evaluatie: een toekomstig onderzoeksprogramma

Nadat in het voorgaande dieper werd ingegaan op het belang van een beleidstheorie, het opzetten van een systeem van monitoring en evaluatie, gaan we in wat volgt meer concreet in op wat dat dan betekent met betrekking tot het jeugddelinquentiedecreet en de ambitie om een ‘onderzoeksprogramma’ of ‘onderzoekstructuur’ te ontwikkelen waarin dat nieuwe decreet kan worden gemonitord en geëvalueerd.

In dit deel pogen we met andere woorden op basis van de hierboven vermelde inzichten met betrekking tot monitoring en evaluatie, en mede ook geïnspireerd door buitenlandse voorbeelden (zie wat dat betreft ook volgend punt 4, Een illustratie uit Nederland: het WODC onderzoeksprogramma ‘Monitoring en evaluatie van het Adolescentenstrafrecht’), de laatste onderzoeksvraag in dit onderzoek te beantwoorden, namelijk ‘Op welke manier kan in de toekomst het functioneren van het jeugddelinquentierecht worden gemonitord en geëvalueerd?’.

Conform de opbouw in dit deel staan we ook hier afzonderlijk stil bij vooreerst het monitoren van het jeugddelinquentiedecreet en vervolgens de evaluatie van het decreet. Daarmee geven we als onderzoekers richting aan die toekomstige monitoring en evaluatie van het decreet en de manier waarop dat in een onderzoeksprogramma of -structuur kan worden ingebed. We zijn ons er uiteraard van bewust dat zowel de overheid (als opdrachtgever van het toekomstige onderzoek) als de onderzoekers die deze monitoring en evaluatie zullen realiseren, ook andere keuzes kunnen maken bij het concretiseren, uitwerken en uitvoeren van dat onderzoek. Dat zal ook blijken uit wat volgt, aangezien we voor het uitwerken van zo’n onderzoeksprogramma voor het monitoren en evalueren van het jeugddelinquentiedecreet uiteraard voor een belangrijk deel terugvallen op de nulmeting die voorwerp was van dit vooronderzoek, het daarbinnen op basis van de impliciete doelstellingen van het decreet door ons ontwikkelde toetsingskader, en de beschrijving (en voorstel tot basisset) van registratiegegevens en indicatoren.

3.1 Luik 'Monitoring'

Het eerste luik van het toekomstige onderzoeksprogramma voor het monitoren en evalueren van het jeugddelinquentiedecreet, bevat het opzetten en beheren van een monitoringsysteem. Hoger gaven we reeds aan dat zo'n monitoringsysteem beschrijvende informatie op een systematische manier aanlevert en in de tijd bijhoudt, met betrekking tot, in dit geval, de uitrol en ontwikkeling van het jeugddelinquentiedecreet. Idealiter gaat het daarbij om een relatief beperkte basisset aan indicatoren die een zicht biedt op jeugddelinquentie en de werking van het decreet in de aanpak ervan, aansluit bij de doelstellingen van het decreet én in belangrijke mate ook bij de bestaande registratiesystemen. De ambitie moet zijn om, zo schreven we al, het monitoringsysteem "zo efficiënt mogelijk te laten verlopen, met een minimale administratieve last" (De Peuter et al., 2007a, p. 142).

Dat impliceert dat een toekomstig onderzoeksdesign met betrekking tot dit luik in een **eerste fase** zal bestaan uit het ontwikkelen en vastleggen van zo'n basisset van indicatoren. Het voorliggende onderzoek geeft daartoe een dubbele voorzet.

Vooreerst werd in dit hoofdstuk gewezen op de criteria en aandachtspunten die van belang zijn bij de selectie van indicatoren. Het ging daarbij om meettechnische criteria (specificiteit, meetbaarheid, relevantie, stabiliteit, tijdsgebondenheid, begrijpbaarheid, beschikbaarheid, betrouwbaarheid en validiteit), maar ook om enkele meer fundamentele aandachtspunten, zoals de aansluiting bij de beleidstheorie en doelstellingen en het belang van een zo breed mogelijke consensus en het betrekken van 'stakeholders' (beleid- en praktijkactoren, jongeren en ouders) in dat proces van selectie en formulering van goede indicatoren.

Ten tweede bevat het in dit onderzoek opgenomen hoofdstuk met betrekking tot de registratie een zeer volledige inventaris van de bestaande registratiesystemen op de verschillende niveaus in de jeugdrechtelijke keten, en werd ook een overzicht gegeven van potentieel relevante variabelen met het oog op de toekomstige monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet. Die inventaris, en ook dat wordt in het betreffende hoofdstuk besproken, biedt niet alleen een zicht op wat er is, maar ook op wat er niet is: de hiaten in de registratie en dus het ontbreken van bepaalde relevante indicatoren. Dat laatste gebeurt door de indicatoren die in dit onderzoek werden afgeleid uit het toetsingskader en dus uit de doelstellingen of de beleidstheorie van het decreet, en de (omgevings)indicatoren die nodig zijn om een goed en breder zicht te krijgen op de instroom, doorstroom en uitstroom van het systeem, te leggen naast de bestaande registratiesystemen en de daarin opgenomen variabelen.²¹⁹ Die oefening resulteert in een voorstel van een basisset aan

---

²¹⁹ Gezien het vertrekpunt bij de ontwikkeling van deze basisset het decreet, de doelstellingen van het decreet en het toetsingskader is, en het de ambitie is om enerzijds de instroom, doorstroom en uitstroom van het systeem en relevante contextfactoren in beeld te krijgen, en daarbij anderzijds aan te sluiten bij bestaande registratiesystemen, lijkt het bijna een evidentie dat het monitoringsysteem zich eerder een helikopterperspectief aanmeet en zich (bij het vastleggen van de indicatoren) op het 'systeemniveau' oriënteert. We wijzen er echter op dat, ook met dit als perspectief en de bredere doelstellingen van het decreet als uitgangspunt, het relevant kan zijn om ook individuele trajecten van jonge delictplegers, die in aanraking komen met het decreet, te analyseren. We vermelden en verwijzen in deze ook naar het SWVG onderzoek (EF44) naar longitudinale trajecten in de hulpverlening, dat momenteel in een laatste fase zit. Het verdient aanbeveling om, in functie van hetzij de basisset aan indicatoren voor het monitoringsysteem, hetzij de indicatoren uit het toetsingskader voor de evaluatie zelf (zie verder), na te gaan of aan de toekomstige registratie van deze longitudinale hulpverleningstrajecten, grotendeels ook op basis van bestaande registratiesystemen, ook niet de individuele contacten met en reacties uit het jeugddelinquentiedecreet kunnen worden toegevoegd (meer over het EF44 onderzoek, zie: <https://steunpuntwvg.be/onderzoeksprogramma/ef44-longitudinaal-onderzoek-jeugdhuip>).

indicatoren, die in het meest gunstige geval zal worden geregistreerd door de bestaande registratiesystemen, en in het minst gunstige geval moet leiden tot een aanpassing van een bestaande registratie of tot een nieuwe registratie.

In lijn met de eerder geformuleerde criteria en aandachtspunten sluit deze basisset uiteraard maximaal aan bij de bestaande registratiesystemen, zodat een monitoringsysteem kan worden opgezet met een minimale last voor administratie en onderzoekers. Dit vooronderzoek levert voor die basisset, en bij uitbreiding ook voor de bredere en achterliggende inventaris aan indicatoren, de noodzakelijke informatie aan die kan worden gevat in een metafiche of steekkaart. Eerder in dit hoofdstuk gaven we aan dat zo'n metafiche een onmisbaar instrument is bij de ontwikkeling en het beheer van een monitoringsysteem.

Deze eerste fase, het ontwikkelen en vastleggen van een basisset van indicatoren, kan met andere woorden meteen voortbouwen op de fundering van dit vooronderzoek. Het is evenwel aan te raden, zoals reeds gesuggereerd, om in die eerste fase relevante stakeholders (beleids- en praktijkactoren, jongeren en ouders) te betrekken, en op basis van een voorstel van basisset een consultatieronde te organiseren en te streven naar een brede consensus bij die stakeholders over de indicatorenset.

Een **tweede fase** omvat de implementatie van het monitoringsysteem, een cruciale fase voor de geslaagde invoering van zo'n meetsysteem. De implementatie veronderstelt een projectmatige aanpak, leiderschap, duidelijke communicatie en goede afspraken over de verdeling van verantwoordelijkheden. Ook in de fase van de implementatie is het belangrijk om een grote betrokkenheid en constructieve samenwerking te realiseren tussen enerzijds 'zij die instaan voor de werking van het meetsysteem' en anderzijds 'zij die het gaan gebruiken'. Aangezien het monitoringsysteem, de basisset aan indicatoren, in principe een combinatie zal zijn van (in hoofdzaak) bestaande registratiesystemen en reeds geregistreerde indicatoren, met (in mindere mate) ook aanpassingen van bestaande registraties en potentieel zelfs nieuw te registreren indicatoren, is die betrokkenheid en nauwe samenwerking van het grootste belang voor het welslagen van het monitoringsysteem. Maar ook met het oog op de planning (van de implementatie) van het toekomstig monitoringsysteem is dit punt van groot belang. Indicatoren die uit de reeds bestaande registratiesystemen kunnen worden gehaald veronderstellen niet meteen actie; indicatoren die een aanpassing in de bestaande registratiesystemen vereisen, of nieuw te registreren zijn, veronderstellen echter wel dat relatief kort op de bal wordt gespeeld zodat het monitoren van deze indicatoren niet met een al te grote vertraging opstart. Aangezien het decreet (gefaseerd) in werking is getreden op 1 september 2019, is dat een belangrijk aandachtspunt en bovendien ook een bijkomend argument om maximaal gebruik te maken van bestaande registratiesystemen en indicatoren (zo kan ook de periode voorafgaand aan de invoering van het decreet, voor die indicatoren althans, in beeld worden gebracht).

In een **derde fase** staat het beheer en de continuering van het monitoringsysteem centraal: de ontwikkeling en implementatie van zo'n monitoringsysteem is inderdaad geen doel op zich. Het is van groot belang om het monitoringsysteem op periodieke basis zelf ook te 'monitoren' of te evalueren, om de productie van kwalitatieve data via (de basisset aan) indicatoren te waarborgen, indien nodig bij te sturen, dan wel aan te passen aan eventueel gewijzigde doelstellingen of verwachtingen die door de wetgever of het beleid worden geformuleerd.

Tot slot moet in een **vierde fase** het ontwikkelde monitoringsysteem ook resulteren in een periodieke rapportage met betrekking tot de context, uitrol en ontwikkeling van het jeugddelinquentierecht op basis van de ontwikkelde basisset aan indicatoren. Die rapportage dient ook en allicht vooral aandacht

te hebben voor het temporele perspectief, en dus de evolutie van de indicatoren in de tijd en eventuele trends die daarin te ontwarren zijn. Een periodiek rapport situeert en contextualiseert de verzamelde indicatoren met andere woorden steeds als een nieuw en volgend meetpunt in een aangroeiende tijdreeks. Over de frequentie van zo'n periodieke rapportage met betrekking tot het monitoringsysteem en de basisset aan indicatoren kan worden nagedacht, al lijkt een jaarlijkse rapportage een bijna voor de hand liggende keuze. Zo'n jaarlijkse rapportage zou in principe ook kunnen worden gekoppeld aan de in voorgaande paragraaf beschreven periodieke – dus ook jaarlijkse – evaluatie van het monitoringsysteem zelf.

Samenvattend kan worden gezegd dat het monitoringluik van een toekomstig onderzoeksprogramma voor het monitoren en evalueren van het jeugddelinquentiedecreet uit de volgende stappen bestaat:

- Fase 1: het ontwikkelen en vastleggen van een basisset van indicatoren
- Fase 2: de implementatie van het monitoringsysteem
- Fase 3: het beheer en de continuering van het monitoringsysteem
- Fase 4: de periodieke rapportage en evaluatie

In zekere zin zal het ontwikkelen, vastleggen en implementeren van het monitoringsysteem (fase 1 en 2) een eenmalige (onderzoeks)investering zijn. Voor fase 3 en 4, zijnde het beheer en de continuering, de periodieke evaluatie en het rapporteren over het monitoringluik en de daarin verzamelde indicatoren (we suggereren een jaarlijkse periodiek) moet worden gerekend op een permanente of terugkerende (onderzoeks)kost.

3.2 Luik 'Evaluatie'

Het tweede luik van het toekomstige onderzoeksprogramma voor het monitoren en evalueren van het jeugddelinquentiedecreet, omvat de eigenlijke evaluatie van het decreet. Artikel 88 van dat decreet legt de Vlaamse regering op om binnen drie jaar na de inwerkingtreding van het decreet een rapport over de wetenschappelijke evaluatie van het decreet bij het Vlaamse Parlement in te dienen.²²⁰

De evaluatie van het decreet gaat vanzelfsprekend verder dan het monitoren van een basisset van indicatoren. Evaluatie biedt een antwoord op 'hoe' en 'waarom' vragen, die voor een deel kunnen worden beantwoord op basis van de gegevens die het monitoringsysteem aanreikt, maar veronderstelt ook bijkomend onderzoek.

---

²²⁰ Het bewuste artikel 88 ("Binnen de drie jaar dient de Vlaamse Regering bij het Vlaams Parlement een rapport over de evaluatie, met inbegrip van een wetenschappelijke evaluatie van de bepalingen in de artikelen 37 en 38, van dit decreet in") is niet meteen duidelijk over een vorm van periodieke evaluatie: wil de decreetgever dat de Vlaamse Regering éénmalig, drie jaar na de invoering van het decreet, een evaluatierapport voorlegt, of is het de bedoeling dat het decreet met een bepaalde regelmaat wordt geëvalueerd? In dat laatste geval lijkt elke drie jaar een zeer strakke timing, en is om de vijf jaar misschien realistischer (dat zou overigens in lijn liggen met de formulering van artikel 105 uit het decreet Integrale Jeugdhulp: "Om de vijf jaar dient de Vlaamse Regering bij het Vlaams Parlement een rapport in over de evaluatie van dit decreet"). Aangezien evenwel het jeugddelinquentiedecreet gefaseerd werd ingevoerd, en de artikelen 37 en 38 waar expliciet naar verwezen wordt in het artikel 88 over de evaluatie, zal ook de evaluatie 'gefaseerd' moeten worden uitgevoerd.

Hoger zagen we al dat de term ‘evaluatie’, en dus ook het evaluatieonderzoek, vele ladingen dekt, en dat de opdrachtgever en onderzoekers die het onderzoeksdesign voor de toekomstige evaluatie van het decreet vorm moeten geven, opnieuw bepaalde keuzes zullen moeten maken. Ook hier kan het voorliggende onderzoek bepaalde krijtlijnen uitzetten.

Vooreerst komen we terug op het in de literatuur gemaakte onderscheid tussen *ex ante*, *ex nunc* en *ex post* evaluatie. Deze drie evaluatietypen hangen elk samen met een specifieke fase in de beleidscyclus, namelijk de beleidsvoorbereiding (‘*ex ante*’), de beleidsuitvoering (‘*ex nunc*’) en de beleidsbeoordeling (‘*ex post*’) (De Peuter et al., 2007a, p. 36). De beoogde evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet, na drie jaar, sluit allicht best aan bij de *ex post* evaluatie: deze evaluatie richt zich op de ‘beleidsbeoordeling’, en kijkt naar de veranderingen die het beleid op korte en langere termijn heeft gerealiseerd (Roevens et al., 2020, p. 22). Dat ligt bijvoorbeeld ook in lijn met de recent uitgevoerde evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp, vijf jaar na de invoering van het decreet. Het objectief van deze evaluatie was, zoals hier, een beoordeling van de mate van doelbereiking van het beleid: daartoe werden de vooropgestelde doelstellingen geïdentificeerd en geoperationaliseerd, werden in functie van deze doelstellingen indicatoren geselecteerd, en werd vervolgens onderzocht in hoeverre op deze indicatoren resultaten werden geboekt en dus de bijhorende doelstellingen al dan niet werden bereikt (Roevens et al., 2020).²²¹

In een **eerste fase** van het evaluatieluw van het toekomstige onderzoeksdesign zal met andere woorden de eerder besproken beleidstheorie, “het vertrekpunt voor het design van een evaluatie”, opnieuw op tafel komen te liggen (De Peuter et al., 2007a, p. 93). De beleidstheorie omvat de vooropgestelde doelstellingen van het jeugddelinquentiedecreet. Ook daarvoor biedt het voorliggende onderzoek een degelijke voorzet: de beleidstheorie en de doelstellingen van het decreet werden in het kader van dit onderzoek, op basis van een documentenanalyse, reeds geëxpliciteerd. Die analyse leverde 11 brede doelstellingen, en vervolgens ook een gedetailleerd toetsingskader met operationele doelstellingen, acties en indicatoren, op. Het toetsingskader biedt meetbare (kwalitatieve en kwantitatieve) indicatoren die iets kunnen zeggen over de mate van doelbereiking van het decreet, en die dus in het toekomstige evaluatieonderzoek het vertrekpunt van de evaluatie kunnen vormen.

Hoewel het toekomstige evaluatieonderzoek kan voortbouwen op dit vooronderzoek, is het aangewezen om bij het vastleggen van het toetsingskader en de indicatoren (zoals we eerder schreven over de basisset van indicatoren in het monitoringluik) opnieuw de relevante stakeholders te betrekken en zo tot een gedragen toetsingskader voor de evaluatie te komen. In het evaluatieonderzoek naar het decreet Integrale Jeugdhulp werden daartoe, na een vergelijkbare documentenanalyse, een expertenpanel (beleid- en praktijkactoren) en een ervaringspanel (jongeren en ouders) georganiseerd, en werd het op die manier ontwikkelde toetsingskader ook voorgelegd aan de opdrachtgever en de stuurgroep van het onderzoek (Roevens et al., 2020). Die stap is ook belangrijk omdat het op basis van de brede doelstellingen van het decreet ontwikkelde toetsingskader bijna per definitie omvangrijker is dan wat redelijkerwijs kan worden getoetst in het kader van een evaluatieonderzoek. Rekening houdend met de verdeling van indicatoren over de doelstellingen van het decreet, kan de bevraging van

---

²²¹ Aangezien echter het jeugddelinquentiedecreet gefaseerd in werking treedt, en bepaalde delen (op dit moment en allicht ook) bij aanvang van de evaluatie nog niet, of slechts zeer recent, in werking zullen zijn getreden, is niet uitgesloten dat, indien de opdrachtgever dat vraagt, een deel van de evaluatie eerder een ‘*ex nunc*’ of een tussentijdse evaluatie zal zijn. Bij zo’n evaluatie staat ‘het systematisch monitoren en tussentijds opvolgen en eventueel bijsturen van het beleid’ centraal (Roevens et al., 2020, p. 21).

stakeholders en het debat met de opdrachtgever en de stuurgroep dus ook worden benut om een consensus te bereiken met betrekking tot de selectie van ontwikkelde indicatoren.

Het voorliggend onderzoek biedt, via de nulmeting die werd uitgevoerd, een tweede belangrijke voorzet met het oog op het toekomstige evaluatieonderzoek. De nulmeting die in het kader van dit vooronderzoek werd opgezet, laat immers toe om in het toekomstig evaluatieonderzoek de situatie op het moment dat het decreet drie jaar in uitvoering is, te vergelijken met de situatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van het decreet op 1 september 2019. Die nulmeting is echter niet omvattend, want richtte zich op de indicatoren waarover onvoldoende informatie beschikbaar was om de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet te kunnen schetsen én waarvoor de gegevensverzameling zo snel mogelijk diende te gebeuren (zie hoofdstuk 1 'Methodologie'). De indicatoren waarover wel informatie beschikbaar is (bv. via registratiedata) of waarover informatie retroactief kan worden verzameld, werden in de nulmeting buiten beschouwing gelaten.

Het in dit onderzoek ontwikkelde toetsingskader biedt met andere woorden, met het oog op het toekomstige evaluatieonderzoek, een operationalisering van de doelstellingen van het decreet in de vorm van indicatoren. Voor een deel van deze indicatoren werd in dit onderzoek een nulmeting uitgevoerd; voor de andere indicatoren kan dat in de komende tijd, en met het oog op het evaluatieonderzoek, nog gebeuren. Het toetsingskader bevat een voorstel van design voor het meten van de indicatoren, en geeft dus ook voor die indicatoren waarvoor een nulmeting nu nog niet noodzakelijk was, aan op welke manier dat – retroactief – kan worden gedaan. In een **tweede fase** van het evaluatielook wordt bijgevolg voorzien in het vervolledigen van de nulmeting met betrekking tot die indicatoren die in de eerste fase van het onderzoek worden geselecteerd. Van zodra er over het definitieve toetsingskader en de indicatoren overeenstemming is bereikt (eerste fase), kan het vervolledigen van de nulmeting in principe starten; dat kan voorafgaan aan of (deels) parallel lopen met de dataverzameling voor de evaluatie zelf (1-meting). Aangezien bovendien het decreet gefaseerd in werking treedt is het niet ondenkbaar dat op het moment van de evaluatie (1-meting) na drie jaar decreet, voor die aspecten van het decreet die nog niet of pas in werking zijn getreden, het betreffende deel van de nulmeting wordt uitgevoerd.

De vervolledigde nulmeting is een belangrijke troef voor het toekomstige evaluatieonderzoek. Dat zorgt ervoor dat de evaluatie zich ook (voorzichtig) kan uitspreken over de effectiviteit van de doelstellingen of de mate van doelbereiking van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. In de literatuur (zie 2.3. 'Evaluatie') maakt men een onderscheid tussen formatieve (proces)evaluaties en summatieve (effect)evaluaties. Een formatieve evaluatie richt zich eerder op de beleidsinhoud en daarbij ontwikkelde processen, een summatieve evaluatie op de veranderingen die het beleid teweegbrengt en dus de beleidsimpact (Clarke & Dawson, 1999). De aanwezigheid van een nulmeting maakt dat de toekomstige ex post evaluatie zich met wat meer zekerheid kan richten op de veranderingen die de invoering van het decreet heeft gerealiseerd. Een harde effectevaluatie is dat evenwel niet: de wetswijziging geldt voor iedereen, voltrok zich buiten de controle van de onderzoeker om in de 'real world' waar storende invloeden niet uit te sluiten zijn (Bijleveld, 2018; Pawson, Owen & Wong, 2010).

De **derde fase** van het evaluatielook van het toekomstige onderzoeksdesign omvat de eigenlijke dataverzameling voor de 1-meting die, volgens artikel 88 van het jeugddelinquentiedecreet, binnen drie jaar na de invoering van het decreet uitgevoerd moet zijn. Het onderzoeksdesign voor de derde fase volgt in principe vrij logisch uit de twee voorgaande fasen van het evaluatieonderzoek: nadat het toetsingskader en de selectie van te meten indicatoren is vastgelegd (eerste fase), en de nulmeting van die indicatoren werd uitgevoerd (tweede fase), is het de bedoeling dat de 1-meting die eerdere

dataverzameling zo goed als mogelijk herneemt. In functie van eventuele (voorzichtige) uitspraken over de effectiviteit of de mate van doelbereiking van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, is het belangrijk dat het design van het onderzoek, en de operationalisering en meting van de geselecteerde indicatoren zo constant mogelijk blijven over de verschillende afnames heen (t0, t1, t2 ...).

Uiteraard, en dat bleek ook reeds uit de nulmeting die in voorliggend onderzoek werd uitgevoerd, zal bij het meten van die indicatoren een veelheid aan methoden worden ingezet, zoals de analyse van registratiedata, maar ook bevragingen, interviews, observaties, documentanalyses enz. In het toetsingskader dat in dit onderzoek werd ontwikkeld, werd daartoe ook al een voorstel van design geformuleerd door per indicator te suggereren op welke wijze en, desgevallend, bij welke doelgroepen deze kan worden gemeten. Voor die indicatoren die in het kader van dit onderzoek in de nulmeting werden betrokken, werd dit ook reeds in de praktijk gebracht. De ervaringen opgedaan in de nulmeting, waarover in dit rapport wordt gerapporteerd, hebben in enkele gevallen ook geleid tot het bijsturen van het voorstel van design.

In een **vierde fase** van het evaluatielook wordt gerapporteerd over de bevindingen van het evaluatieonderzoek. In tegenstelling tot het monitoringlook worden er bij de (rapportage over de) evaluatie uitspraken gedaan over het 'hoe' en 'waarom', en zal dat resulteren in een oordeel over "the merit or worth of an intervention or programme activity", in dit concrete geval de mate van doelbereiking van het jeugddelinquentiedecreet (Clarke & Dawson, 1999, p. 6). Het rapport over het evaluatieonderzoek moet met betrekking tot de verschillende doelstellingen van het decreet, en op basis van het in functie van die doelstellingen opgestelde toetsingskader, oordelen over de mate waarin de doelstellingen die de decreetgever zich heeft gesteld, werden bereikt, en aanbevelingen formuleren die de wetgever, administratie en andere betrokken actoren in staat stellen om bij te sturen opdat die doelen wel of nog beter zouden worden bereikt.

Tot slot is het niet onbelangrijk te wijzen op de mogelijkheid om naast het hoofdtraject van een evaluatielook, uitgezet in de vier bovenstaande fasen, ook bijkomende ('ad hoc') studies uit te zetten. Deze studies laten toe om bepaalde, meer specifieke aspecten van het decreet, die bij de brede en algemene evaluatie van de doelstellingen niet aan de orde zijn, te onderzoeken en evalueren. Daarbij kan worden gedacht aan specifieke vragen met betrekking tot de uithandengeving of langdurige gesloten plaatsing. Artikel 88 van het decreet, waarbij dus de evaluatie van het decreet na drie jaar wordt bevolen, verwijst in die zin overigens expliciet naar "een wetenschappelijke evaluatie van de bepalingen in de artikelen 37 en 38" van het decreet, die de langdurige gesloten plaatsing en de uithandengeving betreffen. Er zijn uiteraard ook nog andere, verdiepende studies denkbaar. Zo kan in dergelijke bijkomende of verdiepende studies worden ingegaan op bepaalde vernieuwingen van het jeugddelinquentiedecreet, zoals de grotere handelingsruimte van het openbaar ministerie, het nauwer betrekken van ouders, het gebruik van videoconferenties, de mogelijkheid van elektronische monitoring, de mate waarin en wijze waarop een beroep kan worden gedaan op de forensische kinder- en jeugdpsychiatrie, het effect van het decreet op plaatsingen in VOS-dossiers enz.

In de memorie van toelichting bij het decreet wordt ook gesproken over het belang van het bundelen van 'kennis en inzichten verworven uit wetenschappelijk onderzoek en goede praktijken' in een 'gebruiksvriendelijke interventiedatabank'. Zo'n interventiedatabank moet 'goed onderbouwde en effectieve reacties' met betrekking tot jeugddelinquentie bevatten en biedt inzicht in de 'kwaliteit,

uitvoerbaarheid en effectiviteit van de daarin opgenomen methodieken en reactiewijzen'.²²² Deze (nog te ontwikkelen) interventiedatabank zal met andere woorden deels worden gevoed door onderzoek dat concrete interventies en reacties in het kader van het jeugddelinquentierecht zal evalueren, en het lijkt daarom aangewezen om de ontwikkeling en opzet ervan mee te bekijken in het licht van het bredere, hier voorgestelde onderzoeksprogramma voor het monitoren en evalueren van het jeugddelinquentiedecreet. Deze interventiedatabank past daarmee, zoals ook de bredere opzet van het hier besproken onderzoeksprogramma, in de ambitie van de decreetgever om meer in te zetten op 'evidence based' beleid en praktijk in het werken rond jeugddelinquentie.

We verwijzen tot slot ook naar het WODC onderzoeksprogramma 'Monitoring en evaluatie van het Adolescentenstrafrecht', dat ter illustratie in het volgende punt van dit hoofdstuk wordt besproken. In het kader van dat onderzoeksprogramma werden bijvoorbeeld, naast de monitoring en evaluatiestudie zelf, studies uitgevoerd over de kenmerken, delicten en opgelegde sancties van 18- tot 23-jarigen in het jeugdstrafrecht, over de (onvoltooide) ontwikkeling van adolescenten en jongvolwassenen, en over de verschillen en overeenkomsten in de aanpak van jongvolwassenen in vergelijking met andere Europese landen.

Samenvattend kan worden gezegd dat het evaluatieluwk van een toekomstig onderzoeksprogramma voor het monitoren en evalueren van het jeugddelinquentiedecreet uit volgende stappen bestaat:

- Fase 1: het vastleggen van de beleidstheorie en het toetsingskader (indicatoren) voor de evaluatie
- Fase 2: het uitvoeren/vervolledigen van de nulmeting
- Fase 3: het uitvoeren van de 1-meting (na drie jaar decreet)
- Fase 4: de rapportage over de evaluatie m.i.v. het formuleren van aanbevelingen

Daarnaast kunnen ook bijkomende ('ad hoc') studies worden opgezet, die specifieke aspecten van het decreet onderzoeken en evalueren.

3.3 Opzet en omkadering van een onderzoeksprogramma

Het is absoluut wenselijk om bovenstaande aanzet voor het opzetten van een monitoringsysteem, een evaluatieluwk en eventuele bijkomende en verdiepende studies met betrekking tot het jeugddelinquentiedecreet, te integreren in een omvattend en coherent onderzoeksprogramma met een bepaalde looptijd. De ervaring, zowel op basis van de in het kader van dit onderzoek uitgevoerde nulmeting, als onze eerdere evaluatie van het decreet integrale jeugdhulp (Roevens et al., 2020), leert ons bovendien dat ook het opsplitsen van het evaluatieonderzoek zelf, bijvoorbeeld op basis van de doelstellingen van het decreet, geen slecht idee zou zijn. Het jeugddelinquentiedecreet is bijzonder breed, bevat vele facetten en verschillende doelstellingen, die bij een algemene evaluatie onvermijdelijk slechts op een brede, en in zekere zin dus ook relatief oppervlakkige wijze getoetst kunnen worden. Indien de opdrachtgever dat verkiest zou een in de tijd eerder gefaseerde, in een onderzoeksprogramma

---

²²² MvT, *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1670/1, 11.

geïntegreerde evaluatie van het decreet een meer diepgaande analyse van de verschillende doelstellingen van het decreet mogelijk maken.

Voor een illustratie van zo'n geïntegreerd onderzoeksprogramma verwijzen we naar punt 4 in dit hoofdstuk, en het daar besproken WODC onderzoeksprogramma 'Monitoring en evaluatie van het Adolescentenstrafrecht' in Nederland (WODC, 2014).

We wezen reeds op het belang van het betrekken van stakeholders, zowel bij de keuze voor een basisset aan indicatoren die in het monitoringsysteem zullen worden opgenomen, als bij het opstellen van het toetsingskader als basis voor de evaluatie. Deze stakeholders worden in het kader van een onderzoeksprogramma best ook op een meer structurele manier, via een samenwerkingsverband, in het onderzoek betrokken. Het zijn partners die een noodzakelijke rol kunnen vervullen in de toegang tot en/of het aanleveren van bepaalde gegevens ("registerdata, dossiers, interviews en documentatie/literatuur") in het kader van het monitoren en evalueren van het decreet (WODC, 2014, p. 27).

In het hoofdstuk in dit rapport waar de meest relevante registratiesystemen werden toegelicht (zie hoofdstuk 4 'Registratiesystemen'), werd duidelijk dat alleen al op vlak van registerdata een groot aantal stakeholders kunnen worden betrokken. De vijf verschillende systemen die in dat hoofdstuk werden toegelicht (namelijk PJG, DoMinO, BinC, MPG en BJB) ressorteren qua aansturing en coördinatie onder diverse beleidsdomeinen en bestuursniveaus, en overstijgen dus ook het bereik van de opdrachtgever van het toekomstige onderzoeksprogramma.

Het is ook aangewezen om voor de volledige duur van het onderzoeksprogramma te voorzien in een stuurgroep of klankbordgroep, met daarin vertegenwoordigers van de opdrachtgever, van de bovenvermelde partners en van de negen doelgroepen die ook in het kader van de nulmeting werden betrokken (OM, jeugdadvocaten, jeugdrechters, SDJ, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen, ouders en jongeren).

4 Een illustratie uit Nederland: het WODC onderzoeksprogramma 'Monitoring en evaluatie van het Adolescentenstrafrecht'

In Nederland kan sinds 1 april 2014, door de invoering van het adolescentenstrafrecht, voor jeugdigen van 16 tot en met 23 jaar (leeftijd ten tijde van het delict) die een misdrijf hebben gepleegd de keuze worden gemaakt om ze volgens het jeugdstrafrecht of het volwassenenstrafrecht te berechten (WODC, 2014, p. 7). De belangrijkste wijziging door de komst van het adolescentenstrafrecht is dat het nu mogelijk is om bij een ruimere leeftijdsgroep van jongvolwassenen het jeugdstrafrecht, en de bijhorende pedagogische insteek, straffen en maatregelen, toe te passen.

Net als bij de invoering van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet, koos ook het Nederlandse Ministerie van Veiligheid en Justitie ervoor om de veranderingen door de implementatie van het adolescentenstrafrecht te monitoren en te evalueren.²²³ Deze monitoring en evaluatie, en het daartoe ontwikkelde onderzoeksprogramma, moet duidelijk maken of de wet "werkt zoals beoogd, of de beoogde doelen worden bereikt (doelmatigheid) en of de (verandering in) straffen en maatregelen die met de wet zijn gekomen effect sorteren (doeltreffendheid)" (WODC, 2014, p. 7). Het

---

²²³ Overigens geldt in Nederland een algemene verplichting om nieuwe wetten vijf jaar na introductie te evalueren (van der Laan & Leertouwer, 2014, p. 7).

onderzoeksprogramma ‘Monitoring en Evaluatie Adolescentenstrafrecht’ werd in 2014 door het WODC²²⁴ opgezet, en liep in oorsprong tot en met 2019.

Het is belangrijk om te melden dat het monitorluik van dit onderzoeksprogramma aansluit bij drie grootschalige, reeds lopende monitorprojecten van het WODC, namelijk (1) de Strafrechtketenmonitor Jeugd & Adolescenten, (2) de Monitor Jeugdcriminaliteit, en (3) de Recidivemonitor.

Het evaluatieluik van het onderzoeksprogramma bevat meerdere aan elkaar gerelateerde projecten, met name (1) een wetsevaluatie, (2) een procesevaluatie, en (3) een effectmeting.

Verder werden nog twee andere deelprojecten aan het programma toegevoegd, namelijk een studie naar de kenmerken van de jongvolwassenen bij wie het jeugdstrafrecht wordt toegepast en de sancties die ze krijgen, en een internationale vergelijking waarbij wordt gekeken naar buitenlandse ervaringen met het toepassen van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen (WODC, 2014, pp. 9-10).

4.1 Monitoring

Zoals hierboven al gezegd sluit het monitorluik van het onderzoeksprogramma in Nederland nauw aan bij reeds bestaande monitors. De opdrachtgever is met name geïnteresseerd in cijfers en indicatoren met betrekking tot de toepassing van (verschillende onderdelen van) het adolescentenstrafrecht: “Hoe vaak worden de verschillende onderdelen gebruikt?; Bij hoeveel jongeren?; Wat is het aandeel ten opzichte van alle andere sancties en ten opzichte van alle andere adolescenten die met politie en justitie te maken krijgen?; En, wat zijn de ontwikkelingen in de tijd?” (WODC, 2014, p. 15). Deze vragen worden beantwoord door periodieke metingen van enkele centrale indicatoren die worden gevonden in de bovenvermelde, reeds lopende monitoren van het WODC.

Ten eerste is er de Strafrechtketenmonitor Jeugd & Adolescenten. Deze monitor zal periodieke informatie leveren op zaakniveau over verschillende onderdelen van het Adolescentenstrafrecht, “vanaf de advisering tot aan de ten uitvoerlegging, de verhouding daarvan ten opzichte van het totaal aantal jeugdigen in de leeftijd 16-23 jaar waarmee politie en justitie te maken krijgen en het verloop van de toepassing van ASR onderdelen over de tijd” (WODC, 2014, p. 15). Indien de als noodzakelijk geïdentificeerde indicatoren uit de systemen van de ketenpartners waarmee wordt samengewerkt kunnen worden gehaald, zal dat in principe driemaandelijks gebeuren, tenzij voor bepaalde indicatoren een lagere periodiciteit zinvoller is.

Ten tweede wordt ook de Monitor Jeugdcriminaliteit benut. Deze monitor brengt de ontwikkeling van geregistreerde en zelfgerapporteerde criminaliteit bij 12 tot en met 24-jarige jongeren in Nederland in beeld. In het kader van de monitoring van het adolescentenstrafrecht zal vooral worden gekeken naar de “trends in verdachten en strafrechtelijke daders onder de 12- tot 23-jarigen” en de “zelfrapportage van delinquent gedrag onder jeugdigen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar” (WODC, 2014, p. 18).

De derde monitor die met het oog op de monitoring van het adolescentenstrafrecht wordt gebruikt is de Recidivemonitor. Dit instrument biedt zicht op recidive van jongeren die volgens het adolescentenstrafrecht worden berecht. De ambitie is om die recidivecijfers op te volgen, en zo de recidive van jongeren die via het adolescentenstrafrecht worden berecht te vergelijken met de 16- en

---

²²⁴ Het WODC is het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, een zelfstandige dienst van het ministerie van Justitie en Veiligheid in Nederland. Het WODC verricht wetenschappelijk, beleidsgericht onderzoek in het domein justitie en veiligheid (zie <https://www.wodc.nl/>).

17-jarigen die via het volwassen strafrecht worden berecht, en de 18- tot 23-jarigen die via het jeugdstrafrecht worden berecht.

In het kader van dit luik van het onderzoeksprogramma werd ondertussen onder andere gerapporteerd over de haalbaarheid (en eerste resultaten) van een recidivemeting adolescentenstrafrecht (Verweij & Tollenaar, 2020). Antwoorden op andere vragen worden dan weer verwerkt in de periodieke rapportage over de reeds lopende monitorprojecten, zijnde dus de Strafrechtketenmonitor Jeugd & Adolescenten, de Monitor Jeugdcriminaliteit en de Recidivemonitor (zie o.a. van der Laan & Beerhuizen, 2018; Van der Laan & Goudriaan, 2016).

4.2 Evaluatie

In wat volgt gaan we kort wat dieper in op het evaluatieluik van het onderzoeksprogramma in Nederland. Het WODC streeft vooreerst naar een zogenaamde ‘algemene of vroege’ evaluatie, waarbij “de beleidstheorie achter het adolescentenstrafrecht, de verwachte veranderingen (‘wat’) en de werkzame mechanismen (‘waarom’)” worden beschreven” (WODC, 2014, p. 18). In een empirisch deel gaat men na of er verschillen zijn in de toepassing van het jeugdstrafrecht bij 18- tot 23-jarigen na de invoering van het adolescentenstrafrecht. In zo’n vroege evaluatie staat nog niet meteen het effect van het nieuwe systeem centraal, maar ligt de focus op korte termijn veranderingen die eventueel in de richting van de veronderstelde effecten wijzen. Zo’n vroege evaluatie veronderstelt uiteraard wel dat de beleidstheorie en verwachte veranderingen van de invoering van het adolescentenstrafrecht worden beschreven (WODC, 2014, p. 19).

Een volgende stap in het evaluatieluik is de procesevaluatie. Deze procesevaluatie kijkt naar de uitvoering en praktijk van het adolescentenstrafrecht, en bevraagt of dat gebeurt conform de uitgangspunten van de wet: “(h)ier wordt duidelijk ‘wat’ er in de praktijk wordt uitgevoerd, ‘hoe’ dat gebeurt en ‘waarom’ dat zo gebeurt (of waarom juist niet)” (WODC, 2014, p. 21). Deze procesevaluatie sluit aan bij wat men in de literatuur *implementation fidelity* of ‘programma integriteit’ noemt. Het WODC stelt dat dergelijke procesevaluatie niet zinvol is kort na de invoering van de wet (in 2014), en voorzag dit onderzoek in de periode 2015 tot en met 2017.

De derde stap in de evaluatie van het adolescentenstrafrecht is de effectmeting. De effectmeting vertrekt vanuit een veronderstelling die impliciet aan de basis van de invoering van het adolescentenstrafrecht, en dus de beleidstheorie, ligt, namelijk dat de pedagogische insteek van het jeugdstrafrecht beter aansluit bij de ontwikkelingsfase van deze jongeren, en dat dus de interventies die vanuit het jeugdstrafrecht (via het adolescentenstrafrecht) kunnen worden opgelegd aan 18- tot 23-jarigen “ook effectiever zullen zijn in criminaliteit- en recidivereductie” dan de sancties van het volwassenenstrafrecht (WODC, 2014, p. 22). Daarvoor zal worden gekeken naar criminaliteit of misdragingen tijdens de uitvoering, en recidive na afronding van de sanctie bij de jongvolwassenen die via het jeugdstrafrecht werden berecht. Hoewel de focus van dergelijke effectevaluatie vooral de reductie van criminaliteit en recidive lijkt te zijn, wordt ook het belang van andere indicatoren die kunnen wijzen op een succesvolle resocialisatie (zoals bijvoorbeeld “het volgen van onderwijs, het hebben van een geschikte huisvesting of werk”) benadrukt (WODC, 2014, p. 22). Voor zover de gegevens beschikbaar en betrouwbaar zijn, wordt ook gekeken naar deze indicatoren.

Voor het design van de effectmeting is gekozen voor een quasi-experimentele studie, waarbij de 18- tot 23-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht zijn berecht worden vergeleken met een ‘goed vergelijkbare controlegroep’ van 18- tot 23-jarigen die in dezelfde periode volgens het volwassenenstrafrecht zijn

berecht. Methodologisch is een *randomized controlled trial* (RCT) te verkiezen boven dergelijke quasi-experimentele studie, maar ethische en juridische bezwaren beletten uiteraard dat jongvolwassenen *at random* worden toegewezen aan hetzij het jeugdstrafrecht hetzij het volwassenstrafrecht (WODC, 2014, p. 22). Het effect dat via deze effectmeting wordt onderzocht betreft in eerste instantie de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen in het algemeen, niet het effect van de onderscheiden sancties in het kader van dat jeugdstrafrecht. Niettemin zal in de effectmeting ook worden nagegaan of er “aanwijzingen zijn dat bepaalde jeugdsancties gepaard gaan met een lagere recidive dan andere” (WODC, 2014, p. 23).

Ook in het kader van het evaluatielink van het onderzoeksprogramma werden ondertussen reeds enkele rapporten gepubliceerd. Vooreerst bevat WODC-rapport van van der Laan, Beerthuizen, Barendregt & Beijersbergen (2016) de reconstructie van de beleidstheorie en de ‘vroege evaluatie’, zijnde het eerste empirische onderzoek naar de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen. In die studie werd vastgesteld dat het niet zo evident is om die 18- tot 23-jarigen die via het jeugdstrafrecht worden berecht in beeld te brengen; daartoe werd vervolgens onderzocht hoe deze doelgroep kan worden geïdentificeerd op basis van de registratiegegevens van het Openbaar Ministerie en de Zittende Magistratuur (Barendregt, Beerthuizen, Vink, Leertouwer & van der Laan, 2016).

Een volgende stap, en ondertussen gepubliceerd rapport, omvat de procesevaluatie (Barendregt, Beerthuizen & van der Laan, 2018). In die procesevaluatie wordt gekeken naar de wijze waarop het adolescentenstrafrecht in de praktijk, van vordering over berechting tot uitvoering, werkt. Die werkwijze wordt ook vergeleken met de uitgangspunten (de beleidstheorie) van de wet (Barendregt, Beerthuizen & van der Laan, 2018, pp. 5-6). Voor deze procesevaluatie werden interviews bij 62 professionals, in de verschillende fasen van de keten, afgenomen, en werden de door het Openbaar Ministerie geregistreerde gegevens over de toepassing van het adolescentenstrafrecht geanalyseerd, met name om eventuele regionale verschillen in de toepassing van het adolescentenstrafrecht in beeld te krijgen.

Zeer recent, in 2020, werd het rapport *‘Achterlopende ontwikkeling. Het begrip ‘onvoltooide ontwikkeling’ in de toepassing van het adolescentenstrafrecht’* gepubliceerd (Spanjaard, Filé, Noom & Buysse, 2020). Het betrof een onderzoek uitgevoerd in opdracht van het WODC en het onderzoeksprogramma ‘Monitoring en evaluatie van het Adolescentenstrafrecht’ met als doel meer helderheid te verschaffen in (het gebruik van) het concept ‘onvoltooide ontwikkeling’. Het concept ‘onvoltooide ontwikkeling’ staat immers centraal bij de beslissing om 18- tot 23-jarige jongvolwassenen die verdacht worden van strafbare feiten een sanctie uit het jeugdstrafrecht dan wel het volwassenenstrafrecht op te leggen. Echter, de invulling van het concept ‘onvoltooide ontwikkeling’ wordt in het adolescentenstrafrecht niet verder bepaald, en de facto overgelaten aan de praktijk waar veel onduidelijkheid heerst “over de vraag wanneer er sprake is van ‘onvoltooide ontwikkeling’” (Spanjaard et al., 2020, p. 3).

Verder is het wachten op de effectmeting waarin, zoals hoger vermeld, zal worden onderzocht of jongvolwassenen die volgens het jeugdstrafrecht worden berecht, na het beëindigen van de sanctie, verschillen, in vergelijking met hun leeftijdsgenoten die via het volwassenenstrafrecht worden berecht, met betrekking tot recidive en andere resocialisatiekenmerken. Dit onderzoek loopt momenteel nog.

Zoals hoger vermeld werden ook nog twee ‘deelprojecten’ aan het onderzoeksprogramma toegevoegd. In een eerste deelproject wordt onderzocht wat de kenmerken, delicten en opgelegde sancties van 18- tot 23-jarigen in het jeugdstrafrecht zijn. Hierover werd reeds gerapporteerd door Prop, van der Laan, Barendregt, Beerthuizen & van Nieuwenhuizen (2018). Het tweede deelproject onderzoekt de

internationale ervaringen met de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen. Zeijlmans, Sipma en van der Laan (2019) vergeleken de verschillen en overeenkomsten tussen de aanpak van jongvolwassenen in het adolescentenstrafrecht in Nederland met verschillende andere Europese landen (voor enkele onderzoeksvragen werd een groot aantal Europese landen vergeleken; voor die onderzoeksvragen waar een meer gedetailleerde vergelijking aangewezen was, werd een selectie gemaakt van vier voor Nederland relevante Europese landen, namelijk Duitsland, Oostenrijk, Zweden en Portugal).

Tot slot vermeldt het WODC onderzoeksprogramma met betrekking tot het adolescentenstrafrecht nog dat er ook werk wordt gemaakt van een geïntegreerd rapport en dus een overkoepelende evaluatie “met als doel een integraal overzicht te bieden van de werking van het adolescentenstrafrecht bij jongvolwassenen en de toepassing daarvan in de praktijk”.²²⁵ Daarbij zal, op basis van de verschillende deelstudies en -rapporten, worden ingegaan op de vraag wat de succesfactoren en knelpunten van het adolescentenstrafrecht zijn, en wat dit betekent voor de toekomstige aanpak van jongvolwassen daders van een misdrijf.

4.3 Omkadering van het onderzoeksprogramma

4.3.1 Samenwerkingsverbanden

Om dit onderzoeksprogramma te realiseren dient het WODC een groot aantal onderzoeksgegevens en ‘ketenpartners’ (in de productie van bepaalde van die gegevens) samen te brengen. De in het onderzoek benodigde gegevens zijn talrijk en divers: registerdata, dossiers, interviews en documentatie/literatuur (WODC, 2014, p. 27).

De registerdata die informatie over de omvang en ontwikkelingen met betrekking tot het adolescentenstrafrecht (op microniveau) moet opleveren komen uit een groot aantal bestaande bronnen en databestanden (bij o.a. politie, OM, Reclassering, DJI en BJZ). De dossiers (strafdossiers en vonnissen) moeten inzicht geven in onder andere de vraag waarom jongvolwassenen al dan niet volgens het jeugdstrafrecht worden berecht. Op basis van de dossieranalyse worden gegevens verzameld met betrekking tot onder andere de achtergrondkenmerken van de jongeren, het delict, het verloop van de strafzaak, de motivering van de indicatiestelling en het advies van de reclassering (WODC, 2014, p. 28). De interviews dienen “om de rationale achter het adolescentenstrafrecht en de werking ervan in de praktijk te kunnen onderzoeken” en om beter zicht te krijgen op de selectie van jongvolwassenen die in aanmerking komen voor het jeugdstrafrecht (WODC, 2014, p. 28). Tot slot wordt in het onderzoeksprogramma ook publiek toegankelijke literatuur en grijze literatuur betrokken.

Minstens voor een aantal deelprojecten en onderzoeksvragen in dit onderzoeksprogramma is er ook nood aan trajectinformatie van de jongeren zelf, van indicatie tot tenuitvoerlegging (WODC, 2014, p. 29). Nadat een goedkeuring via de Wet Bescherming Persoonsgegevens wordt bekomen, kunnen deze gegevens op persoonsniveau worden gekoppeld.

4.3.2 Klankbordgroep en begeleidingscommissies

Het omvattende WODC onderzoeksprogramma ‘Monitoring en evaluatie van het Adolescentenstrafrecht’ zal voor de volledige duur van het programma worden begeleid door een

---

²²⁵ Zie: <https://www.wodc.nl/onderzoek/onderzoeksprogramma/Adolescentenstrafrecht/evaluatie/index.aspx>

klankbordgroep. Die klankbordgroep kijkt in eerste instantie naar de afstemming over de deelprojecten heen, en staat niet in voor de begeleiding van de deelprojecten. De klankbordgroep bestaat in beginsel uit leden van de Directie Justitieel Jeugdbeleid, diverse ketenpartners en academici, en wordt voorgezeten door een academicus (hoogleraar) (WODC, 2014, p. 31).

Naast deze klankbordgroep worden de hoger besproken deelonderzoeken door een eigen wetenschappelijke begeleidingscommissie opgevolgd. De doelstelling van deze begeleidingscommissies is de wetenschappelijke kwaliteit en voortgang van de projecten bewaken en de onderzoekers in staat te stellen om vlotter toegang te krijgen tot 'relevante partijen' (WODC, 2014, p. 31). In de begeleidingscommissies, die in de looptijd van het project 3 à 4 keer samenkomen, zetelen in de regel wetenschappers (ook de voorzitter is een academicus) en vertegenwoordigers van het beleid en de praktijk. Voor de hogervermelde en reeds lopende monitorprojecten bestaan reeds begeleidingscommissies.

Het WODC publiceert ook periodiek over de vorderingen en output (de bovenvermelde rapporten maar ook publicaties over het onderzoek in wetenschappelijke tijdschriften) van het onderzoeksprogramma 'Monitoring en evaluatie van het Adolescentenstrafrecht' via de ASR Nieuwsbrief. De eerste ASR nieuwsbrief verscheen in mei 2016, de vijfde en op het moment van dit schrijven laatste ASR nieuwsbrief in juli 2020.²²⁶

---

²²⁶ Zie voor de eerste ASR nieuwsbrief: <https://www.wodc.nl/documenten/nieuwsbrieven/2016/05/01/asr-nieuwsbrief-i-mei-2016>

Hoofdstuk 6

Besluit en aanbevelingen

De zesde staatshervorming in 2014 heeft de gemeenschappen de bevoegdheid gegeven een eigen systeem van aanpak van jeugddelinquentie te ontwikkelen. In Vlaanderen heeft dat geleid tot het jeugddelinquentiedecreet van 15 februari 2019. Het decreet is grotendeels in werking getreden op 1 september 2019; het onderdeel 'gesloten plaatsing' treedt pas later, waarschijnlijk op 1 september 2022, in werking.

Het decreet bevat de verplichting om binnen drie jaar na de inwerkingtreding ervan een evaluatie door te voeren (art. 88). Ook tijdens de voorbereiding van het decreet werd duidelijk dat *evidence based* werken een belangrijk principe is; wetenschappelijke ondersteuning van de werking, opvolging van de effecten, systematische registratie en monitoring vormen elementen daarvan.

Om te komen tot een structurele monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet, is het noodzakelijk een goed onderzoeksdesign te ontwikkelen én een (nul)meting uit te voeren van de situatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van het decreet. Dit vooronderzoek richt zich dan ook op de voorbereiding van een structurele monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, en omvat twee onderdelen:

- de ontwikkeling van een onderzoeksdesign voor de structurele monitoring en evaluatie van het Vlaamse jeugddelinquentierecht;
- de uitvoering van een 'nulmeting' over de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet.

Het is belangrijk om een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de situatie van het jeugddelinquentierecht vóór 1 september 2019. Dat zorgt ervoor dat binnen drie jaar de uitrol en mate van doelbereiking van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet adequaat nagegaan kan worden.

Het onderzoek beoogt een toekomstig evaluatieonderzoek voor te bereiden. Naast de empirische nulmeting zijn nog twee onderzoeksacties ondernomen. Ten eerste werd een inventarisatie van het bestaand onderzoek over het jeugdrechtsysteem opgemaakt, met als vraag in welke mate dat kan bijdragen tot de situatieschets vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. Ten tweede werd een diepgaand overzicht opgemaakt, alsook een analyse van de registratiesystemen uitgevoerd. De vraag is immers welke gegevens er momenteel al worden geregistreerd en of die toelaten een cijfermatig beeld te vormen van de toepassing van het decreet. Ook wordt nagegaan wat de kwaliteit is van de betreffende gegevens en of er relevante gegevens ontbreken met het oog op de monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet.

Vervolgens werd ingegaan op de vraag hoe een onderzoeksprogramma voor de permanente monitoring en evaluatie er kan uitzien. De uitwerking van het toekomstig onderzoeksdesign en van het mogelijke onderzoeksprogramma betreft de monitoring en evaluatie van de praktijken in het jeugddelinquentierecht, gekoppeld aan de doelstellingen van het nieuwe decreet.

Ondanks het brede onderzoeksopzet en de zware onderzoeksinspanningen, kent het onderzoek zijn beperkingen; het is belangrijk daarmee rekening te houden. Ten eerste is de dataverzameling van de nulmeting gestart na de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet (en heeft het door de COVID-19 maatregelen deels tot september 2020 geduurd). Hoewel in de vraagstelling steeds benadrukt

werd dat er gepeild werd naar de situatie van vóór de inwerkingtreding, is het niet uit te sluiten dat er een zekere beïnvloeding kan zijn geweest van de nieuwe regeling in de beantwoording van de vragen. Ten tweede moeten de resultaten met de nodige nuance worden geïnterpreteerd, rekening houdend met o.a. sociaal wenselijke antwoorden, het feit dat bepaalde doelgroepen slechts in beperkte mate werden bereikt en dat niet alle indicatoren bij alle doelgroepen werden bevraagd.

Binnen dit vooronderzoek staan vijf onderzoeksvragen centraal, waarop hieronder een antwoord volgt.

1. Wat zijn de meetbare doelstellingen van het Vlaamse jeugddelinquentierecht?

De evaluatie moet aangeven in welke mate de decretale doelstellingen worden bereikt. Om dat te kunnen doorvoeren, wordt vooreerst een toetsingskader opgesteld, dat aangeeft welke de decretale doelstellingen zijn en op welke manier die kunnen worden getoetst. De doelstellingen werden door de decreetgever zelf niet voldoende geconcretiseerd om een evaluatie toe te laten. Het toetsingskader is bijgevolg gebaseerd op een uitgebreide analyse van decretale en predecretale documenten en van eerder geïdentificeerde uitgangspunten en basisprincipes van het decreet. De 11 geïdentificeerde decretale doelstellingen in het toetsingskader zijn:

- A. Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers
- B. Een afdoend antwoord op jeugddelinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd
- C. Een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie
- D. Subsidiariteit en plaatsing als last resort
- E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening
- F. Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers
- G. Een duidelijk antwoord op jeugddelinquentie
- H. Een snel antwoord op jeugddelinquentie
- I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie
- J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie
- K. *Evidence based* werken

De decretale doelstellingen zijn vervolgens opgedeeld in operationele doelstellingen, acties en indicatoren. Operationele doelstellingen bevatten de verschillende aspecten die in rekening gebracht moeten worden bij het evalueren of de decretale doelstelling wordt bereikt. Zij worden vertaald in één of meer acties die ondernomen moeten worden, opdat de operationele doelstelling bereikt zou worden. Elke actie wordt vertaald in één of meer indicatoren die meer informatie geven over de manier waarop de actie gemeten kan worden. Mogelijke (ongewenste) neveneffecten nemen dan de vorm aan van contra-indicatoren.

De (contra-)indicatoren vormen de concrete te onderzoeken elementen. De meetbaarheid daarvan moet worden geconcretiseerd in een onderzoeksdesign: aan de hand van welke onderzoeksmethode kan de invulling/vervulling van een indicator worden nagegaan en bij welke doelgroep moet dat gebeuren? Mogelijke onderzoeksmethodes zijn kwantitatieve vragenlijsten, interviews, focusgroepen, observaties, rechtspraakanalyse, registratie van gegevens ... Naast onderzoeksmethodes is het belangrijk om in het onderzoek ook verschillende relevante doelgroepen te onderscheiden, negen in dit geval: het openbaar ministerie, jeugdrechters, jeugdadvocaten, sociale dienst van de jeugdrechtbank, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen, jongeren en ouders.

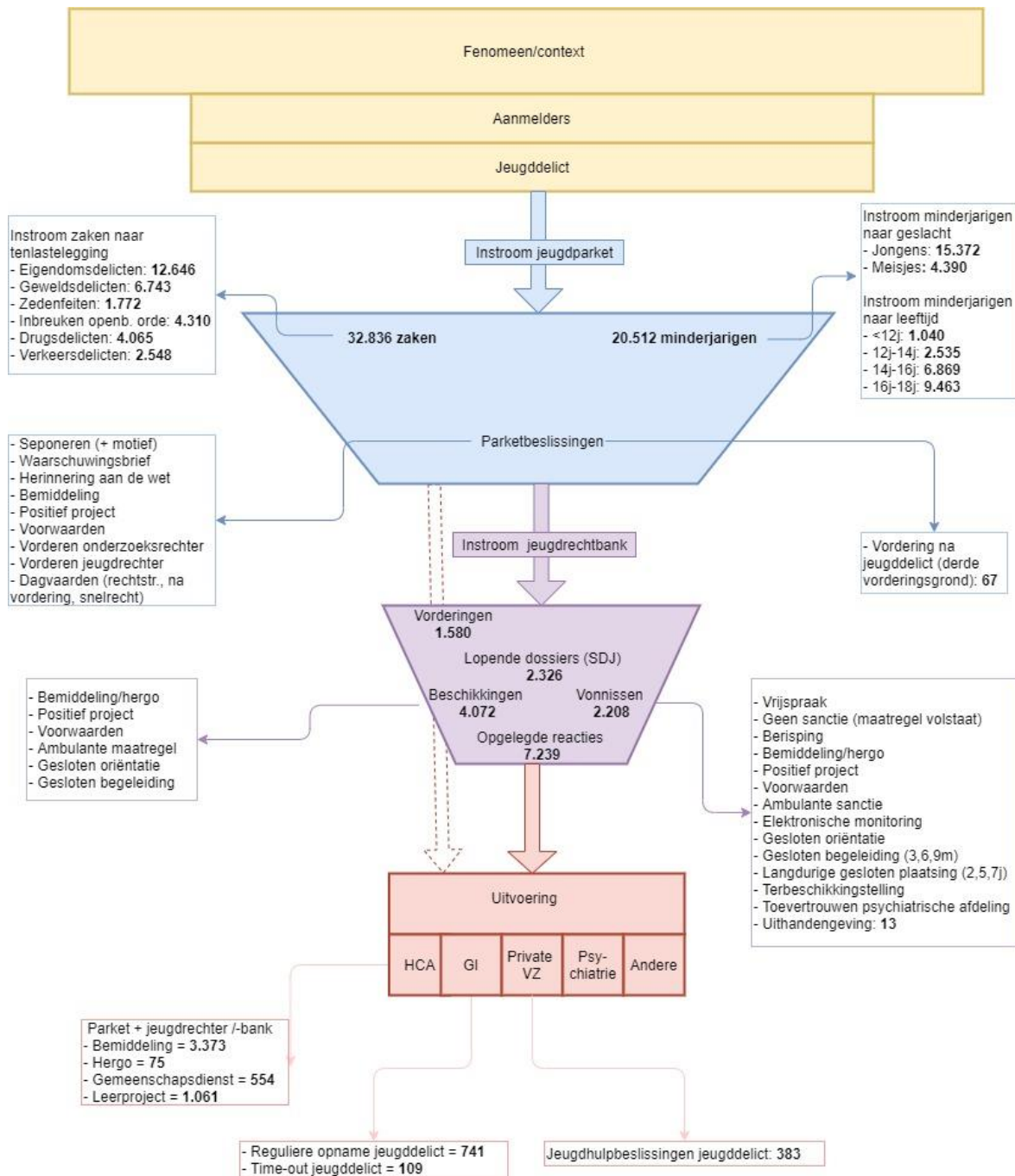

2. Wat zijn de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over het functioneren van het jeugddelinquentierecht?

Om te bekijken welke gegevens er geregistreerd worden die toelaten om een cijfermatig beeld te vormen van de toepassing van het decreet, is voor elk relevant registratiesysteem in de jeugdrechtelijke keten nagegaan welke gegevens worden geregistreerd en wat de kwaliteit daarvan is. Het gaat om de volgende vijf systemen: PJG (het registratiesysteem van de jeugdparketten en de jeugdrechtbanken); DoMinO (het registratiesysteem dat gebruikt wordt door de sociale diensten van de jeugdrechtbank en de gemeenschapsinstellingen); BinC (het registratiesysteem van de HCA-diensten en de private voorzieningen in de jeugdhulp); MPG (het registratiesysteem van de psychiatrische ziekenhuizen of psychiatrische afdelingen in algemene ziekenhuizen); BJB (het registratiesysteem van het bureau voor juridische bijstand).

Voor de meeste systemen bestaat er geen duidelijk en volledig overzicht van alle registratievelden en de bijhorende parameters (of antwoordcategorieën). Doorgaans is er wel een handleiding voorhanden, maar die bevat niet altijd informatie over alle registratievelden. Bovendien zijn de meeste handleidingen niet helemaal up-to-date, mede doordat registratiesystemen voortdurend in ontwikkeling zijn ten gevolge van veranderende wetgeving of veranderende praktijken. Daarnaast wordt vastgesteld dat veel relevante gegevens wel geregistreerd worden, maar verspreid zitten over diverse registratiesystemen. Wat de jeugdrechtbanken betreft, worden heel wat gegevens bovendien dubbel geregistreerd: zowel in Dumbo (FOD Justitie) als in DoMinO (Agentschap Opgroeien – Jeugdhulp). Daarnaast is er (logischerwijze) overlap tussen de registratie op het niveau van de beslissende of adviserende instanties enerzijds en de uitvoerende instanties anderzijds. Laatstgenoemde bevat doorgaans meer (detail)informatie over de opgelegde reacties.

Op basis van (in hoofdzaak) gepubliceerde cijfergegevens werd een eerste cijfermatig beeld geschetst van de instroom, doorstroom en uitstroom van het jeugdrechtelijk systeem, dat samengevat kan worden in onderstaand stroomschema (met cijfergegevens over het jaar 2019). Het gaat evenwel om een fragmentarisch beeld. Dat heeft onder meer te maken met het feit dat over bepaalde zaken (zoals de parketbeslissingen) geen tot weinig betrouwbare gegevens voorhanden zijn. Over andere zaken worden er wel gegevens geregistreerd, maar niet (op continue basis) gepubliceerd. Soms zijn op de websites van de bevoegde instanties gegevens te vinden, die nadien plots niet meer beschikbaar zijn. De gegevens zitten ook zeer verspreid en zijn niet altijd gemakkelijk te vinden. Tot slot betreffen de cijfergegevens over het arrondissement Brussel soms ook jongeren die woonachtig zijn in Brussel-Hoofdstad en daardoor niet onder de toepassing van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet vallen.

Het totaalbeeld geeft een zicht op relevante indicatoren die nodig zijn om de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem in kaart te brengen. Tegelijk zijn er hiaten vast te stellen in de huidige registratierealiteit, op basis van zowel indicatoren uit het toetsingskader als indicatoren die betrekking hebben op de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem. Zo ontbreken er een aantal registratievelden over relevante indicatoren, zoals de beslissing tot verlenging van de voorbereidende rechtspleging of de door het parket, de jeugdrechter of jeugdrechtbank opgelegde voorwaarden. Sommige zaken kunnen wel geregistreerd worden, maar dat gebeurt niet steeds op een systematische of uniforme wijze. Dat geldt bijvoorbeeld voor de registratie van de parketbeslissingen. Sommige andere zaken zouden ook beter op een andere wijze worden geregistreerd, zoals de duur van de opgelegde

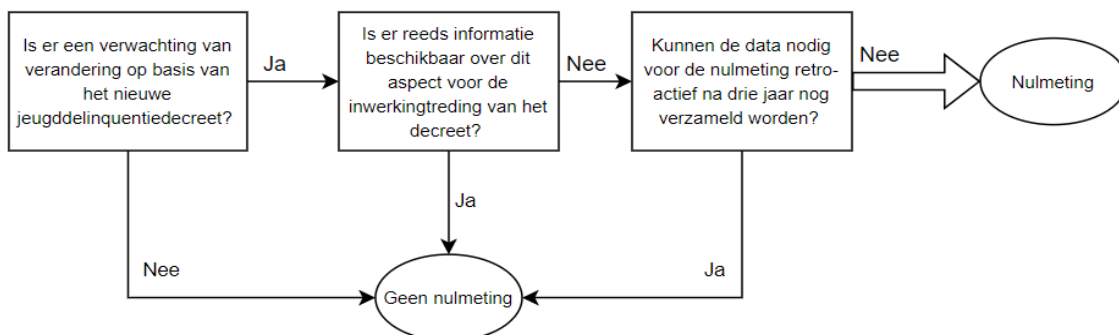
reacties. Op basis van de registratie zou het mogelijk moeten zijn om een onderscheid te maken tussen de opgelegde en de werkelijke duur.

3. Welke gegevens zijn, gelet op de relevante indicatoren en de beschikbare gegevens, aanvullend nodig om een beeld te krijgen van het actuele functioneren van het jeugddelinquentierecht?

Met het oog op het verzamelen van aanvullende gegevens, werd aan de hand van een inventaris van bestaand onderzoek over de werking van het jeugdrechtsysteem bekeken of de literatuur reeds een antwoord kon bieden op de indicatoren uit het toetsingskader. Daaruit bleek dat dat hoogstens voor vijf van de elf doelstellingen mogelijk zou zijn en een nulmeting dus niet overbodig bleek. Waar het onderzoek wel een input kon geven, bleek evenwel dat de indicatoren onder deze decretale doelstellingen specifiek zijn dan de resultaten die voortvloeien uit voorgaande onderzoeksbevindingen. Dat is niet verwonderlijk, aangezien dat onderzoek dateert van vóór het jeugddelinquentiedecreet en steeds een andere finaliteit had. Bijgevolg werd voor geen enkele indicator beslist om die uit de nulmeting te laten op basis van de kennis die reeds verzameld werd uit voorgaand onderzoek.

Vervolgens werd de nulmeting uitgevoerd, die een schets biedt van de situatie voorafgaand aan de inwerkingtreding van het decreet. Zo wordt een vergelijking mogelijk tussen de situatie op dat moment en op het moment van de toekomstige evaluatie. Zeker voor die doelstellingen die een ontwikkeling beogen, is een nulmeting en dergelijke vergelijking noodzakelijk om te achterhalen of de vooropgestelde ontwikkeling heeft plaatsgevonden.

De totale nulmeting is te baseren op verschillende bestaande en te ontwikkelen bronnen en is gefaseerd uitvoerbaar. In het voorliggende vooronderzoek is de nulmeting deels uitgevoerd, met name voor die indicatoren die verandering beogen, waarover onvoldoende informatie beschikbaar was wat betreft de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet én waarover de data niet retroactief kunnen worden verzameld.

Ten laatste op het moment dat de eigenlijke evaluatie zal plaatsvinden, moet de nulmeting met betrekking tot de andere indicatoren nog worden aangevuld.

Voor de nulmeting in dit vooronderzoek is uitgebreid empirisch onderzoek verricht aan de hand van zowel kwantitatieve bevestigingen (online en offline survey) als kwalitatief onderzoek (focusgroepen en interviews), bij de negen hierboven vermelde, onderscheiden doelgroepen.

De bevestigingen zijn telkens gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader die van toepassing zijn op de desbetreffende doelgroep. Het openbaar ministerie, jeugdrechters en jeugdadvocaten werden zowel kwantitatief (offline of online survey) als kwalitatief (interviews of focusgroepen) bevestigd. De

overige doelgroepen werden kwalitatief bevroegd. Bijkomend werd aan alle doelgroepen, behalve de jongeren en ouders, een beperkte vragenlijst voorgelegd over de nieuwe aspecten uit het jeugddelinquentiedecreet.

4. Welk beeld geeft de toestand vóór 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?

Zoals vermeld, werd in dit vooronderzoek een gedeeltelijke nulmeting doorgevoerd, voor de indicatoren die verandering beogen, waarover onvoldoende informatie beschikbaar was wat betreft de situatie vóór de inwerkingtreding van het decreet én waarover de data niet retroactief verzameld kunnen worden. Hoofdstuk 3 geeft de resultaten van de nulmeting weer. Die moeten in een latere fase – ten laatste bij de uitvoering van het eigenlijke evaluatieonderzoek – worden aangevuld met bijkomende data. Daarom is het in dit vooronderzoek geschetste beeld nog niet volledig en is het desgevallend later nog aan te passen.

Met betrekking tot de **rechtswaarborgen** deden alle actoren hun best om de jongeren zo veel en zo goed als mogelijk te informeren, maar het was niet altijd duidelijk of zij vanuit hun eigen werking en positie een selectie maakten, dan wel het geheel aan informatie verschaften. Het geven van bredere informatie over de rechten en het verloop van de procedure aan de jongeren werd vooral als een taak van de jeugdadvocaat beschouwd. Er zijn enkele terugkomende barrières aangehaald bij de informatieverschaffing. Ten eerste zorgde het tijdsgebrek ervoor dat niet alle informatie meegedeeld werd. Bijna alle actoren verwezen naar een brochure waarin de jongeren de informatie konden nalezen en extra informatie konden terugvinden. Er kan echter niet van worden uitgegaan dat jongeren dat effectief deden. Bijgevolg is het mogelijk dat zij niet op de hoogte waren van bepaalde aspecten die tijdens de mondelinge toelichting werden overgeslagen. Ten tweede wordt tijdens een zitting en in een beschikking of vonnis juridische taal gehanteerd, waar jongeren (en hun context) niet vertrouwd mee waren. Ten derde vormden taal en cultuur een barrière, doordat officiële tolken niet altijd makkelijk inzetbaar waren. Om die reden stonden de actoren 'informele' tolken (bv. familieleden) toe of schakelden ze zelf over naar een andere taal indien ze die machtig waren. Het is opvallend dat wel op taal werd ingegaan, maar veel minder op het culturele aspect. Doorheen het klassieke proces, inclusief het initiële politieverhoor, waren de meeste jongeren van mening dat hun recht op bijstand door een jeugdadvocaat gewaarborgd werd. Er blijkt wel een zekere terughoudendheid te zijn tegenover de pro deo advocaat: sommige – maar niet alle – jongeren vinden dat die zijn werk minder goed deed en in opdracht van de politie en de jeugdrechter werkte. De rol van de jeugdadvocaat op parketniveau was heel erg beperkt, vooral gelet op de beperkte afhandelingsmogelijkheden op dat niveau. Inzake herstelbemiddeling adviseerden de jeugdadvocaten vooral over het al dan niet ingaan op het aanbod en over de bemiddelingsovereenkomst; meer dan de helft van de bevroegde jeugdadvocaten was zelden of nooit aanwezig op contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst. Bij een herstelgericht groepsoverleg vervulden advocaten een actievere rol, maar die vorm van herstelgericht werken kwam in de praktijk slechts zelden voor. In het algemeen hadden veel jongeren het gevoel dat de justitiële actoren meer onder elkaar overlegden en dat er niet echt naar hen werd geluisterd. Die ervaring ligt in lijn met wat de consultants en jeugdrechters verklaren: de jongeren mochten steeds hun mening geven en daarmee werd wel rekening gehouden, maar 'inspraak' is te onderscheiden van 'beslissingsrecht'. Tenslotte maakten zowel jeugdrechters als parketmagistraten gebruik van afhandelingsmogelijkheden die niet (expliciet) wettelijk bepaald waren, al kon een aantal daarvan wel onder de open categorie

'andere voorwaarden of specifieke verbodsmaatregelen' vallen. Bovendien deden zij dat naar eigen zeggen telkens in het belang van de minderjarige.

De afstemming en doorverwijzing tussen jeugdhulp en reactie op jeugddelinquentie varieerden naargelang de actor, zowel de mate waarin dat werd gedaan als de wijze waarop dat werd ervaren. Waar de jeugdparketmagistraten en de jeugdrechters wel nagingen of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader en de betrokkenen vervolgens doorverwezen naar de gepaste hulpverlening, gaven de consulenten van de sociale dienst aan dat slechts in sommige gevallen te doen. Bovendien blijkt de opstart van een gerechtelijk MOF-dossier een belangrijke impact te hebben: de vrijwillige hulpverlening had de neiging zich terug te trekken en de jeugdrechters brachten het hulpverleningstraject binnen in hun gerechtelijke behandeling. Vanuit het perspectief van de jongeren en ouders blijkt daarnaast dat de aangeboden hulp niet steeds aansloot bij de behoeften van de jongeren. Er blijkt ook een grote ontevredenheid onder de jeugdrechters over het beperkte residentieel en ambulante psychiatrisch aanbod. Daardoor werden beslissingen gemaakt op basis van wat er mogelijk en beschikbaar was op dat moment, ook al was dat een reactie die in dat geval minder geschikt was. Verder werd er voor jongeren met een complexe, meervoudige problematiek niet sneller overgegaan tot een ambulante maatregel of sanctie of plaatsing in een jeugdpsychiatrische dienst. Er werd steeds op dezelfde manier met jongeren omgegaan, onafhankelijk van de hoeveelheid problematieken die een jongere ervaarde.

Verder blijkt **verantwoordelijkheid** geen eenduidig begrip te zijn: het omvat verscheidene uit te klaren elementen en verschillende factoren (zoals leeftijd en mentale toestand) worden er op een verschillende manier mee in verband gebracht. Daarbij wordt de nood aan maatwerk benadrukt. Alle actoren hechtten duidelijk belang aan het aanspreken van de jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe. Herstelrechtelijke antwoorden komen naar voor als het meest geschikt daarvoor, maar ook vormen van 'confronterende' communicatie naar de jongere toe. Zo werd er met de spreekwoordelijke vinger gewezen en werd de situatie geprojecteerd op het leven van de minderjarige. Een zeker bewustzijn bij de jongere werd wel als startvoorwaarde beschouwd. De jongeren bevestigden dat: het was belangrijk om eerst de fout toe te geven. Zij voelden zich vooral op hun verantwoordelijkheid aangesproken door de jeugdrechter. Het uitvoeren van de opgelegde straf was de belangrijkste manier om hun verantwoordelijkheid op te nemen, naast het schadeherstel ten aanzien van het slachtoffer. Zij kregen evenwel niet altijd inspraak in de wijze waarop zij hun verantwoordelijkheid zouden opnemen. Ook ouders vinden het belangrijk dat hun kind verantwoordelijkheid opnam voor de gepleegde feiten. Een deel van die verantwoordelijkheid werd door de gerechtelijke actoren bij de ouders gelegd. Hun pedagogische vaardigheden en draagkracht speelden bovendien een rol in de keuze en uitvoering van de afhandeling. Het praktisch verloop van de opgelegde maatregel werd samen met hen uitgewerkt. Hoewel dat niet automatisch leidde tot een gezamenlijk gedragen voorstel, was het van belang dat de ouders een stukje de regie in handen konden nemen. Ondanks de pogingen van de professionelen, geven de ouders aan dat ze weinig echte inspraak hadden. Zo werd er naar hun aanvoelen niet afgetoetst of de maatregel haalbaar was en welke invloed dat zou hebben op het gezinsleven.

Hoewel de actoren hun best deden om de jongeren en hun ouders zo goed als mogelijk te informeren en af te toetsen of zij alles begrepen hadden, was **niet alles altijd even duidelijk**. De jongeren hadden naar eigen zeggen niet altijd de mogelijkheid om bijkomende vragen te stellen en de ouders hadden in beperkte mate contact met de actoren. Het Of de informatie al dan niet duidelijk was, bleek afhankelijk te zijn van de persoon die zij voor zich hadden.

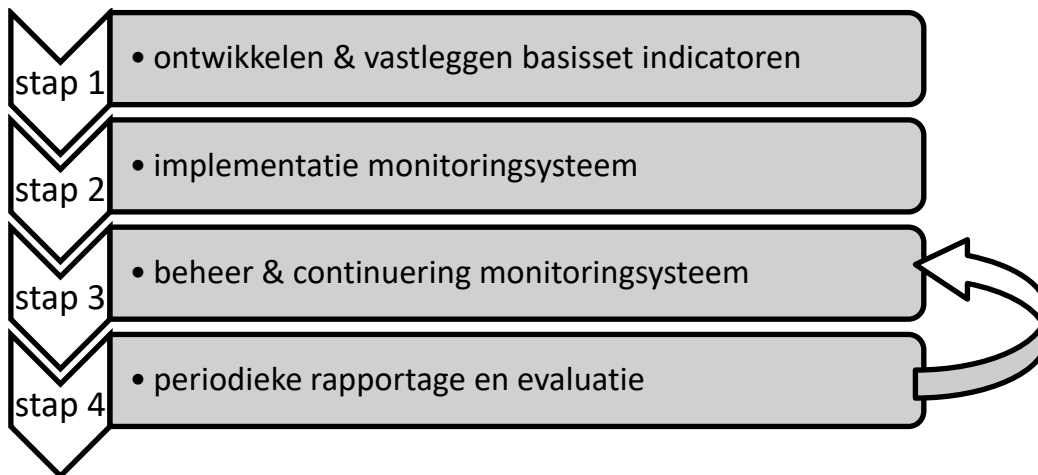
Daarnaast bestaat er zowel terminologisch als op het vlak van invulling geen eenduidigheid over **herstelrechtelijk en herstelgericht werken**. Het herstel betreft de schade die het delict heeft veroorzaakt ten aanzien van het slachtoffer, maar is uit te breiden naar schade ten aanzien van de maatschappij. Verder wordt ook geregeld het relationele herstel (bv. met ouders en leefomgeving) en het ‘eigen’ herstel (van de jongere zelf) aangekaart. In die betekenis is herstelgericht werken iets wat doorheen alle mogelijke antwoorden en reacties op jeugddelicten aan bod kan (of moet) komen.

Hoewel **evidence based werken** een belangrijk principe is, is er nog een parcours af te leggen inzake (het verwerven van) kennis over wetenschappelijke inzichten. Dat betreft zowel de concrete en gerichte valorisatie van en communicatie over wetenschappelijk onderzoek, als het creëren van tijd, ruimte en middelen bij alle actoren om daarop zicht te krijgen en om de concrete betekenis ervan voor hun dagelijkse werking en keuzes op een passende manier te integreren.

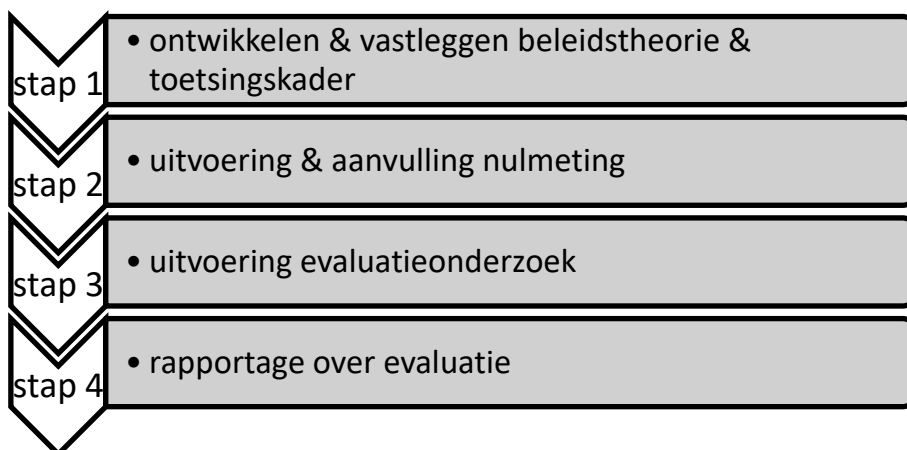
Als een laatste onderdeel van de nulmeting werden vijftien stellingen over de belangrijkste **nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet** voorgelegd aan de jeugdparquetmagistraten, de jeugdrechters, de jeugdadvocaten, de sociale diensten, de HCA-diensten, de private voorzieningen en de gemeenschapsinstellingen. Over de invoering van de minimumleeftijd, de voorrang van herstelrecht, het positief project, de oriëntatiefase en het behoud van uithandengeving zijn de meeste actoren voorstander. Over de gescheiden trajecten en het feit dat er (behalve voor time-out) geen VOS-jongeren meer in de gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden, bestaan er dan weer bezorgdheden. Tot slot zijn de meningen erg verdeeld – zowel binnen eenzelfde doelgroep als over de actoren heen – over de vraag of ze het nieuwe jeugddelinquentiedecreet in het algemeen een stap vooruit vinden tegenover het vorige systeem. De visie achter de invoeringen wordt wel gevolgd, maar er bestaat twijfel of de uitvoering ervan praktisch haalbaar zal zijn.

5. Op welke manier kan in de toekomst het functioneren van het jeugddelinquentierecht worden gemonitord en geëvalueerd?

Het ontwikkelde voorstel van toekomstig totaaldesign voor de (permanente) monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet omvat niet enkel het ‘systeemniveau’ van instroom, besluitvorming en uitvoering, maar ook de beleving door de betrokkenen (verdachten en delictplegers, ouders en slachtoffers), het optreden van de professionele actoren en (het verloop en effect van) de interventies. Het monitoringluik is uit te bouwen in vier onderscheiden stappen: (1) het ontwikkelen en vastleggen van een basisset van indicatoren; (2) de implementatie van het monitoringsysteem; (3) het beheer en de continuering van het monitoringsysteem; (4) de periodieke rapportage en evaluatie. Waar stappen (1) en (2) een eenmalige (onderzoeks)investering vereisen, veronderstellen stappen (3) en (4) een permanente of terugkerende (onderzoeks)activiteit.

Ook het evaluatielook is op een gelijkaardige, gefaseerde manier uit te voeren: (1) het ontwikkelen en vastleggen van de beleidstheorie en het toetsingskader (indicatoren) voor de evaluatie; (2) de uitvoering en aanvulling van de nulmeting; (3) de uitvoering van de 1-meting, in principe drie jaar na de inwerkingtreding van het decreet; (4) de rapportage over de evaluatie, met inbegrip van het formuleren van aanbevelingen. In het kader van zo'n onderzoeksprogramma kunnen ook steeds bijkomende ('ad hoc') studies worden opgezet, die specifieke aspecten van het decreet verder of meer diepgaand onderzoeken en evalueren.

Zoals hierboven aangegeven, bevat het voorstel van toekomstig totaaldesign voor de (permanente) monitoring en evaluatie van het jeugdgedelinquentiedecreet de voornaamste aanbeveling. Aanvullende aanbevelingen wat monitoring en evaluatie betreft, zijn onder meer:

- Maak werk van een omvattend, lange-termijn onderzoeksprogramma bestaande uit een monitoring- en evaluatielook, met ook aandacht voor de integratie van ad hoc projecten en de evaluatie van concrete interventies.
- Koppel de monitoring en evaluatie aan de toekomstige ontwikkeling van een interventiedatabank en de evaluatie van concrete interventies.
- Streef bij het opzetten van een monitoringsysteem en de keuze voor de basisset van indicatoren naar een brede consensus en betrek daartoe relevante stakeholders.
- Draag zorg voor het implementatieproces en realiseer zo een constructieve samenwerking tussen zij die instaan voor de werking van het monitorsysteem en zij die het gaan gebruiken.

- Betrek bij het opzetten van een monitoringssysteem en het evaluatieonderzoek zo veel mogelijk de stakeholders en degenen die instaan voor de werking en het gebruik van het monitoringssysteem.

Daarnaast kan een reeks relevante praktijk- en beleidsaanbevelingen met betrekking tot de registratiesystemen geformuleerd worden, onder meer:

- Heel wat informatie op het niveau van de jeugdrechter en jeugdrechtbank wordt dubbel geregistreerd, in Dumbo en DoMinO. Er wordt best ingezet op dat laatste systeem, waar de registratie meer systematisch gebeurt en wat meer aanstuurbaar is vanuit het bevoegde Agentschap.
- Het is vereist een beperkte set van basisindicatoren te selecteren, waarover op systematische en uniforme wijze informatie geregistreerd wordt en waarover ook op continue basis informatie samengebracht en gepubliceerd wordt.
- De bestaande registratiesystemen moeten enigszins worden aangepast, inzake bepaalde registratievelden of de wijze van registreren.
- Er is verder overleg nodig tussen het Agentschap en (de statistische analisten van) het openbaar ministerie met het oog op een (meer) uniforme en systematische registratie (en publicatie) van de parketbeslissingen en het kunnen verschaffen van een volledig beeld inzake de instroom, doorstroom en uitstroom uit het systeem.
- Gelet op de verschillen tussen de diverse arrondissementen en het verschil in werking van de uitvoerende diensten, worden gegevens best ook op dat niveau gegenereerd en gecontextualiseerd.
- Bij de publicatie van cijfergegevens is 'tout court' de nodige contextualisering nodig. Cijfers zeggen vooral iets over het 'wat' en minder over het 'hoe' en 'waarom'.
- Tot slot kan vanuit wetenschappelijke hoek een aanzet gegeven worden voor het format van het jaarverslag 'jeugddelinquentiedecreet'.

Zoals vermeld, kunnen bijkomende 'ad hoc' studies worden opgezet, die specifieke aspecten van het decreet verder of meer diepgaand onderzoeken en evalueren. We formuleren daarvoor enkele onderzoekssuggesties, waarover op een later moment definitieve keuzes gemaakt dienen te worden.

Vooreerst is de nulmeting, zoals hierboven aangegeven, beperkt gebleven tot wat nu werkelijk nodig was, o.a. omdat data niet retroactief verzameld kunnen worden. Dat houdt ook in dat bijkomende invulling van indicatoren zeker nog nodig is. Dat kan op het moment van de toekomstige evaluatie, maar kan ook al worden voorbereid in de tussenperiode. Een voorbeeld daarvan is een grondige analyse van de jeugdrechtbankdossiers, inclusief de beschikkingen en vonnissen, o.a. om na te gaan op welke manier werd omgegaan met de criminogene factoren van jongeren (worden die in kaart gebracht en aangepakt?) en of de uitvoering van het antwoord zo dicht mogelijk bij de gezinsverblijfplaats gebeurt. Op basis van het aangepast toetsingskader kan een totaalzicht worden opgesteld om na te gaan waar de nulmeting nog aan te vullen is, waarna kan worden beslist of die aanvulling pas op het moment van de eigenlijke evaluatie uit te voeren is, dan wel in de tussenperiode reeds kan worden aangepakt.

Het is nuttig om, hetzij ter aanvulling van de huidige nulmeting, hetzij als onderdeel van het toekomstige evaluatieonderzoek, een volwaardige kwantitatieve bevraging af te nemen bij alle betrokken actoren, dus ook bij de sociale diensten jeugdrechtbank, HCA-diensten, private voorzieningen en gemeenschapsinstellingen. Gelijkaardig aan de kwantitatieve bevraging bij de gerechtelijke actoren kunnen daarbij meer vragen over de individuele werking worden opgenomen.

De opkomst bij de nulmeting was beperkt binnen bepaalde doelgroepen (bv. jeugdrechters en jeugdadvocaten). Het kan interessant zijn om met die doelgroepen een apart traject te lopen inzake de veranderingen die het decreet na een aantal jaar teweegbrengt. Zo kan er dieper ingegaan worden op de focus op een herstelgerichte afhandeling en het opnemen van verantwoordelijkheid, alsook op gescheiden versus gedeelde trajecten voor MOF en VOS.

Hierboven zijn diverse, specifieke aanbevelingen geformuleerd inzake de registratiesystemen. Vanuit een breder perspectief, en passend binnen de effectiviteitsdoelstelling van het jeugddelinquentiedecreet, is het wenselijk om een specifiek onderzoek uit te voeren dat moet toelaten (1) een goed beeld te krijgen op het fenomeen van de jeugddelinquentie, (2) de inzet en effectiviteit van de reacties te beoordelen en (3) zicht te krijgen op recidive, samenhangend met het gepleegde delict, de context en de reacties.

Verder lijkt het nuttig om bijkomend onderzoek te doen over specifieke deelaspecten, doelgroepen of nieuwe reacties van het jeugddelinquentierecht, aangezien een breed evaluatieonderzoek onvoldoende toelaat om verdiepend in te gaan op dergelijke onderdelen. Voorbeelden daarvan zijn de grotere afhandelingsmogelijkheden van het OM, het positief project, delictgerichte contextbegeleiding, de omgang met jongeren met een psychiatrische problematiek die feiten hebben gepleegd en de gewenste scheiding tussen jeugddelinquentie- en jeugdhulpdossiers (en het gebruik van de derde vorderingsgrond). Ook de verdere ontwikkeling van elektronische monitoring en de inzet van de mogelijkheid van videoconferenties kunnen daaronder worden gebracht.

Tenslotte is het voor verschillende organisaties (sociale diensten, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen, private voorzieningen) zinvol om ondersteuning te krijgen bij de uitvoering van het jeugddelinquentiedecreet in praktijk. Zo stelden de HCA-medewerkers zich op het moment van de nulmeting in het bijzonder vragen over hoe de nieuwe antwoordmogelijkheden zich verhouden ten opzichte van de bestaande, de positie van het slachtoffer daarin en de vraag naar verklaringen voor het dalend aantal herstelbemiddelingen. Consulents van de sociale dienst jeugdrechtbank stelden in vraag hoe private voorzieningen aan de noden van de meest kwetsbare VOS-jongeren tegemoet kunnen komen. Ook daar is het van belang om de nodige informatie, ondersteuning en opvolging (bv. in de vorm van actie-onderzoek) te bieden.

Literatuurlijst

- Agentschap Jongerenwelzijn, & GiVi Group. (2015). Handleiding DoMinO. Clientbeheer. Agentschap Jongerenwelzijn.
- Agentschap Jongerenwelzijn, & GiVi Group. (2018). Handleiding DoMinO. Dossierbeheer.
- Agentschap Opgroeien. (2019). Modulering van de publieke gemeenschapsinstellingen 3.0.
- Agentschap Opgroeien. (2020a). BinC. Cijferrapport 2019.
- Agentschap Opgroeien. (2020b). BinC. Handleiding.
- Agentschap Opgroeien, & Steunpunt Mens en Samenleving. (2020). BinC. Handleiding HCA.
- BAAL. (2020). Jaarverslag 2019.
- Balcaen, L. (2017). Bemiddeling en hergo (herstelgericht groepsoverleg). Geraadpleegd op [www.kennisplein.be/Pages/Bemiddeling-en-herstelgericht-groepsoverleg-\(hergo\).aspx](http://www.kennisplein.be/Pages/Bemiddeling-en-herstelgericht-groepsoverleg-(hergo).aspx)
- Barendregt, C.S., Beerthuizen, M.G.C.J., & van der Laan, A.M. (2018). *De toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen in de praktijk. Een procesevaluatie van het adolescentenstrafrecht*, WODC cahier 2018-14, WODC.
- Barendregt, C.S., Beerthuizen, M.G.C.J., Vink, M., Leertouwer, E., & van der Laan, A.M. (2016). *Identificeren van 18- tot 23-jarigen die volgens het jeugdstrafrecht zijn berecht. Een pilot*. WODC cahier 2016-10, WODC.
- Bijleveld, C.C.J.H. (2018). Methoden en Technieken van Onderzoek in de Criminologie. Boom Lemma.
- Bursens, D., & Goedseels, E. (2020). Jeugdcriminaliteit in cijfers. Welwijs, 31 (2), 30–34.
- Bradt, L. (2012). Onderzoeksnota HERGO. Universiteit Gent, Vakgroep Sociale Agogiek. Geraadpleegd op: <http://docplayer.nl/15010005-Onderzoeksnota-hergo-19-november-2012.html>
- Cappon, L., & Vander Laenen, F. (2010). Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank. Hoe beslissen jeugdrechters? Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten, 4, 218-226. Geraadpleegd op: https://www-stradalex-com.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/fr/sl_rev_utu/toc/tjk_2010_4-fr/doc/tjk2010_4p218
- Cappon, L. (2013). Standaardmotivering? Motiveringen van jeugdrechters betreffende maatregelen bij minderjarigen met een psychiatrische stoornis. Panopticon, 34(5), 368-393. Geraadpleegd op: <http://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/panopticon/jaargang-volume-34/issue-5-september-october-2013/>
- Cappon, L. (2015). Minderjarigen met een psychiatrische problematiek op de jeugdrechtbank: genomen maatregelen. Universiteit Gent. Faculteit Rechtsgeleerdheid, Gent. Geraadpleegd op: <https://biblio.ugent.be/publication/5918096>
- Christiaens, J., Dumortier, E., Enhus, E. & Geluyckens, T. (2009). Voor het eerst geplaatste delinquente jongeren en recidive (Onderzoeksrapport). Brussel: Vrije Universiteit Brussel. Geraadpleegd op: <https://www.yumpu.com/nl/document/read/20399952/voor-het-eerst-geplaatste-delinquente-jongeren-en-welzijn->

- Clarke, A., & Dawson, R. (1999). *Evaluation Research. An Introduction to Principles, Methods and Practice*. Sage.
- College van de hoven en rechtbanken. (2019). De jaarlijkse statistieken van de hoven en rechtbanken. Gegevens 2018. Rechtbank van eerste aanleg. Jeugdsectie (protectionele zaken).
- College van de hoven en rechtbanken. (2020a). De jaarlijkse statistieken van de hoven en rechtbanken. Gegevens 2019. Rechtbank van eerste aanleg. Jeugdsectie (protectionele zaken).
- College van de hoven en rechtbanken. (2020b). Omzendbrief nr. 01/2020 van het College van de hoven en rechtbanken aan de directiecomités van eerste aanleg.
- College van Procureurs-generaal. (2019). Omzendbrief nr. 9/2019 van het College van Procureurs-generaal bij de hoven van beroep.
- Coppens, E., West, D., Vanderfaillie, J., Pleysier, S., & Hermans, K. (2018). Het ontwikkelen van een concept voor de realisatie van een longitudinaal onderzoek in de jeugdhulp. Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- De Caluwé, E., & Smits, I. (2010). Youth at Risk Vlaanderen op de effectladder (Onderzoeksrapport). Leuven: Katholieke Hogeschool Limburg, Departement Sociaal-Agogisch werk. Geraadpleegd op: <https://www.yarvlaanderen.be/wp-content/uploads/2018/08/KHLIM-2010-YAR-Vlaanderen-op-de-effectladder-Lic.-Evy-De-Caluw%C3%A9-en-dr.-Ilse-Smits.pdf>
- De Peuter, B., D Smedt, J., Van Dooren, W. en Bouckaert, G. (2007a). *Handleiding beleidsevaluatie. Deel 1: Evaluatiedesign en -management*. Steunpunt bestuurlijke organisatie Vlaanderen: Leuven, 2007.
- De Peuter, B., De Smedt, D., Van Dooren, W., & Bouckaert, G. (2007b). *Handleiding beleidsevaluatie. Deel 2: Monitoring van beleid*. Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen.
- De Waele, Lore. Samenwerkingstrajecten Tussen De Private Jeugdzorg En De Gemeenschapsinstellingen in Vlaanderen. Leuven: KU Leuven. Faculteit Rechtsgeleerdheid, 2018. Web.
- Devlieghere, J. (2017). The logic of the database: In search of responsive social work (Doctoral dissertation). Ghent University.
- Devlieghere, J., & Roose, R. (2017). De mythe van rationalisering. Over creativiteit en ambiguïteit in het sociaal werk (Garant).
- Farrington, D.P. (2003). Methodological quality standards for evaluation research. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 587, pp. 49-68.
- Federale overheidsdienst Justitie. (2018). *Justitie in cijfers*. 2013—2017.
- Federale Politie. (z.d.). Methodologie ‘verdachten’. Politiele criminaliteitsstatistieken. <http://www.stat.policefederale.be/criminaliteitsstatistieken/rapporten/nomenclatuur.html>
- Ferwerda, H., & van Leiden, I. (2012). De schade hersteld? Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen. Arnhem: Bureau Beke, Bekereeks. Geraadpleegd op: https://www.bureaubeke.nl/doc/2012/De_schade_hersteld.pdf
- FOD Justitie. (2019). Voornaamste nieuwigheden in de vernieuwde applicatie PJG [Intern document].
- FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. (2003). Handleiding voor de registratie van de minimale psychiatrische gegevens.

- FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu. (2019). Handleiding voor de registratie van de minimale psychiatrische gegevens (vanaf registratiejaar 2019).
- Franssens, M., Put, J., & Deklerck, J. (2010). Het beleid van de jeugdmagistraat. Leuven: Universitaire Pers.
- Gilbert, E., Goedseels, E., Mahieu, V., & Ravier, I. (2012). Onderzoek naar de beslissingen van jeugdrechters /jeugdrechtbanken in MOF-zaken (Collectie van onderzoeksrapporten & onderzoeksnota's n°32b). Brussel: NICC. Geraadpleegd op: <https://nicc.fgov.be/upload/files/ODcriminologie/protectiondelajeunesse/pratiquesdecisionnellesdestribunauxdelajeunesse/Eindrapport%20NL-32b%2Bbijlage-def.pdf>
- Goedseels, E., & Gilbert, E. (2013). Onderzoek naar de beslissingspraktijk van Belgische jeugdrechters. Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten, 4, 343–359.
- Goedseels, E. (2015). Jeugdrechtmodellen in theorie en praktijk: een empirisch onderzoek naar het discours en de praktijk van Belgische jeugdrechters. KU Leuven. Faculteit rechtsgeleerdheid, Leuven. Geraadpleegd op: https://limo-libis-be.kuleuven.ezproxy.kuleuven.be/prim-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1852958&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=defa ult_tab&lang=en_US&fromSitemap=1
- HCA Vlaanderen. (2011). Cijfernota 2010.
- Heylen, B., Ravier, I., Schoffelen, J., & Vanneste, C. (2009). Une recherche évaluative d'un centre fermé pour mineurs, le centre « De Grubbe » te Everberg / Evaluatieonderzoek naar het gebruik van een gesloten instelling voor jongeren, centrum "De Grubbe" te Everberg (Onderzoeksrapport). Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie. Geraadpleegd op: https://nicc.fgov.be/upload/publicaties/rapport_final_everberg_nde_g_22.pdf
- Hubeau, B., Van Leuvenhaege, M., Van Houtte, J., Gibens, S., & Rutten, S. (2018). De advocatuur. Morsel: Intersentia.
- Kautto, P., & Similä, J. (2005). Recently introduced policy instruments and interventions theories. *Evaluation*, 11, pp. 55-68.
- Moreau, T. (2008). Le rôle de l'avocat face à l'enfermement du mineur. *Journal du droit des jeunes*, 275(5), 31-37. <https://doi.org/10.3917/jdj.275.0031>
- Pawson, R., & Tilley, N. (1994). What works in evaluation research?, *British Journal of Criminology*, 34, 3, pp. 291-306.
- Pawson, R.L., Owen, L., & Wong, G. (2010). Legislating for health: Locating the evidence. *Journal of Public Health Policy*, 31, 2, pp. 164-177.
- Pletinckx, C. (2018). *Handeiding programma griffies jeugdrechtbank*. Dumbo in PJG [Intern document].
- Pleysier, S. (2019). Een 'evidence based' jeugddelinquentierecht: what's in a name? In: Put, J., & Leenknecht, J. (Eds.), *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht*, (pp. 177-189), Larcier.
- Prop, L.J.C., van der Laan, A.M., Barendregt, C.S., Beerthuizen, M.G.C.J., & van Nieuwenhuizen, Ch. (2018). *Adolescentenstrafrecht: Kenmerken van de doelgroep, de strafzaken en de tenuitvoerlegging*. WODC cahier 2018-9, WODC.
- Put, J. (2015). Handboek jeugdbeschermingsrecht. Brugge: die Keure.

- Put, J. (2019). "Het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet in essentie" in Put, J. & Leenknecht, J. (eds.). *Het Vlaamse jeugddelinquentierecht* (pp. 13-38). Gent: Larcier. <https://lirias.kuleuven.be/2850450>
- Quintelier, B., & Martyn, G. (2015). De Belgische Advocatuur. In D. Heirbaut, X. Rousseaux, & M. De Koster (Eds.), *Tweehonderd Jaar Jusitie: Historische Encyclopedie Van De Belgische Justitie / Deux Siècles De Justice: Encyclopédie Historique De La Justice Belge* (pp. 330-362). Die Keure.
- Roevens, E., Put, J., Pleysier, S. (2019). *Minderjarigen in een politiecel of de volwassenenpsychiatrie. Exploratief onderzoek over frequentie en aanpak*. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.
- Roevens, E., Op de Beeck, L., Pleysier, S., Put, J., Van Regenmortel, T. Hermans, K., & Voets, J. (2020). *Evaluatie van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp*. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (<https://steunpuntwvg.be/images/swvg-3-rapporten/rapport-ef36-evaluatie-ijh>).
- Scriven, M. (1991). Beyond formative and summative evaluation. In: McLaughlin, G.W., & Phillips, D.C. (Eds.), *Evaluation and Education: At Quarter Century*, (pp. 19-64), University of Chicago Press.
- Spanjaard, H.J.M., Filé, L.L., Noom, M.J., & Buysse, W.H. (2020). *Achterlopende ontwikkeling. Het begrip 'onvoltooide ontwikkeling' in de toepassing van het adolescentenstrafrecht*. WODC Rapport 3039, WODC.
- Statistische analisten van het Openbaar Ministerie. (2012). *De instroom van protectionele zaken op de jeugdparketten (2006-2010). Eerste statistische analyse inzake de omvang en aard van de instroom op de jeugdparketten, ter ondersteuning van het jeugdbeschermingsbeleid van het College van Procureurs-generaal*.
- Steens, R. (2018). *Zicht op Ambulante methoden jeugddelinquentie: een verdieping en verbreding van de praktijk met NPT (Onderzoeksrapport)*. Antwerpen: Jeugdzorg Emmaüs en Jongerenwelzijn. Geraadpleegd op: https://jongerenwelzijn.be/assets/docs/ons/studies-onderzoeken/eindrapport_ambulante_methoden_jeugddelinquentie_roos_steens.pdf
- Steundienst Openbaar Ministerie. (2019). *College van het Openbaar Ministerie stelt jaarstatistieken 2016, 2017 en 2018 van de jeugdparketten voor (persbericht)*.
- Steundienst Openbaar Ministerie. (2021). *Het College van het Openbaar Ministerie stelt de jaarstatistiek van 2019 van de jeugdparketten voor*.
- SWVG. (2019). *Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht' (EF49)*. <https://steunpuntwvg.be/onderzoeksprogramma/ef49-jeugddelinquentie>
- Talboom, D. (2014). *Handleiding PJP [Intern document]*.
- van der Laan, A.M., & Beerthuizen, M.G.C.J. (2018). *Monitor Jeugdcriminaliteit 2017. Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2017*. WODC/CBS.
- van der Laan, A.M., & H. Goudriaan (2016). *Monitor Jeugdcriminaliteit. Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2015*, WODC/CBS.
- van der Laan, A.M., & Leertouwer, E. (2014). *Monitoring en Evaluatie adolescentenstrafrecht. Een onderzoeksprogramma*, WODC.

- van der Laan, A.M., Beerhuizen, M.G.J.C., Barendregt, C.S., & Beijersbergen, K.A. (2016). *Adolescentenstrafrecht: Beleidstheorie en eerste empirische bevindingen*. Onderzoek en beleid 317, WODC.
- Van Hecke, N. (2019). Naar een betere toekomst: kwaliteit van leven van adolescenten tijdens en na verblijf in gemeenschapsinstellingen. Universiteit Gent. Vakgroep Orthopedagogiek, Gent. Geraadpleegd op: <https://biblio.ugent.be/publication/8638991>
- Vanfraechem, I. (2007). Herstelgericht groepsoverleg. Een constructief antwoord voor ernstige jeugddelinquentie. Brugge: Die Keure. Geraadpleegd op: https://limo-libis-be.kuleuven.ez.proxy.kuleuven.be/primo-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1847534&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US&fromSitemap=1
- Vanneste, C., Goedseels, E., Detry, I., & Ravier, I. (2009). Onderzoek met betrekking tot de productie en exploitatie van cijfergegevens aangaande jeugddelinquentie en jeugdbescherming. Tussentijds rapport. Stand van zaken met betrekking tot de verschillende fasen van het onderzoek.
- Verschelden, G. (2011). De aanstelling van een voogd ad hoc en andere remedies tegen ouderlijk wanbeheer. Tijdschrift voor familierecht.
- Viaene, S. (2006). De herstelgerichte afhandelingen door de ogen van de gerechtelijke actoren (Onuitgegeven onderzoeksrapport).
- Wong, G., Pawson R., & Owen, L. (2011). Policy guidance on threats to legislative interventions in public health: a realist synthesis, *BMC Public Health*, 11, pp. 1-11.
- Zeijlmans, K., Sipma, T., & van der Laan, A.M. (2019). *De aparte bejegening van jongvolwassen daders in het (jeugd)strafrecht. Een internationale vergelijking*. WODC cahier 2019-14, WODC.

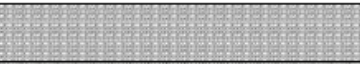

Bijlagen

Bijlage 1. Het geïntegreerd toetsingskader²²⁷

Legende	
	Juridisch vraagstuk: valt buiten de scope van dit onderzoek en wordt bijgevolg niet verder uitgewerkt.
	Onderzoeksdesign voor deze indicator wordt elders reeds besproken
<i>"Zie" nummers andere indicator</i>	Onderzoeksdesign voor deze indicator wordt elders reeds besproken
<i>"~" nummer andere operationele doelstelling/actie/indicator</i>	Deze operationele doelstelling/actie/indicator heeft te maken met een andere doelstelling/actie/indicator

Gebruikte terminologie	
Openbaar ministerie =	Parketmagistraten en-criminologen
Jongere =	Overeenkomstig de fase waarop de doelstelling/actie/ indicator betrekking heeft, moet dit geïnterpreteerd worden als (vermoedelijke) minderjarige delictpleger. In de specifieke context van herstelbemiddeling wordt van "dader" gesproken in plaats van "jongere". "(vermoedelijke) mindejarige delictpleger" wordt behouden wanneer de memorie van toelicht geciteerd wordt.
Professionelen =	OM, JR, JRB, jeugdadvocaten, SD, HCA-dienste, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen
Gerechtelijke actoren =	OM, JR, SD

Afkortingen	
JR =	Jeugdrechter
JRB =	Jeugdrechtbank
SD =	Sociale dienst
PdK =	Procureur des Konings
PP =	Positief project
GI =	Gemeenschapsinstelling
Priv. VZ.	Private voorzieningen
OM =	Openbaar ministerie
VR =	Vorbereidende rechtspleging
RTG	Rechtspleging ten gronde
JD =	Jeugddelict
Hergo =	Herstelgericht groepsoverleg
MVT =	Memorie van toelichting

²²⁷ In arrest nr. 22/2021 (overweging B.11.1) heeft het Grondwettelijk Hof evenwel geoordeeld dat een minderjarige die niet in eigen persoon verschijnt, wel door een advocaat kan worden vertegenwoordigd. Daarom kan de minderjarige er wel degelijk voor opteren niet zelf te verschijnen (in eigen persoon noch via videoconferentie), maar zich te laten vertegenwoordigen door zijn advocaat. Ten gevolge van dit arrest zullen actie A.6.1. en de bijhorende indicatoren allicht geherformuleerd moeten worden ten tijde van de eigenlijke decreetsevaluatie.

A. Voldoende en afdoende rechtswaarborgen voor minderjarige delictplegers (MvT, p. 20)								
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie	
				Nee	Ja			
					Tijdens vooronderzoek			Retroactief
1. Legaliteitsbeginsel: geen JD/geen straf zonder specifieke, duidelijke en voorafgaande strafbepaling (MvT, p. 21)	1.1. De wetgever beschrijft de reacties <u>duidelijk</u> ~ G. <i>Duidelijke antwoord</i>							
	1.2. Er moet voorkomen worden dat de wetgever met <u>terugwerkende kracht</u> regels kan opleggen (MvT, p. 21)							
2. Legaliteit in de betekenis van respect voor de wetgeving: de uitvoeringsactoren houden zich aan de specifieke, duidelijke en voorafgaande bepalingen van de wetgever	2.1. De mogelijkheden van het OM, de JR en de JRB om een aanbod te doen op het vlak van de reactie op jeugd delinquentie zijn <u>begrensd</u> (MvT, p. 22) ~ A.3.1.	2.1.1. Het OM, de JR en de JRB maken enkel gebruik van de voor hem voorziene afhandelingsmogelijkheden (MvT, p. 23) ~ C.1.1.1 en H.1.2	OM en JR		X		Kwalitatief: interviews met OM en focusgroep met JR; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR	
3. Vermoeden van onschuld: geen sancties zonder vonnis waarin uitdrukkelijk de schuld van de verdachte wordt vastgelegd (MvT, p. 21)	3.1. De mogelijkheden van het OM, de JR en de JRB om een aanbod te doen op het vlak van de reactie op jeugd delinquentie zijn <u>begrensd</u> (MvT, p. 22) ~ A.2.1.	3.1.1. De afhandelingsmogelijkheden worden voor de juiste finaliteit ingezet (> bv. <i>gemeenschapsdienst niet op parketniveau – PP voorstellen om toch tot een 'werktraject' op parketniveau te komen</i>)	OM	X		/	Kwalitatief: interviews met OM en eventueel documentenanalyse van vb. oproepingsbrief; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM	
	3.2. Seponeren onder voorwaarden/bemiddeling/PP- Voorwaarde: de jongere mag <u>niet ontkennen</u> dat hij/zij het JD dat hem/haar ten laste wordt gelegd, heeft gepleegd (artt. 11 §1 eerste lid, 12 §1 vierde lid 2°, 13 §1 derde lid 2° DJDR; MvT p. 40)	3.2.1. De jongere ontkent de feiten niet	Jongeren		X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject), interviews met OM en eventueel observaties bij OM; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM
3.3. Bemiddeling/ PP - Voorwaarde: er bestaan <u>ernstige aanwijzingen van schuld</u> (artt. 12 §1 vierde lid 1°, 13 §1 derde lid 1° DJDR; MvT, p. 23 en p. 42)	3.3.1. Het OM gaat na of er ernstige aanwijzingen van schuld zijn	3.3.1. Het OM gaat na of er ernstige aanwijzingen van schuld zijn	OM	X		/	Kwalitatief: interviews met OM; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM	
	3.4. Maatregelen tijdens de voorbereidende rechtspleging strekken ertoe <u>een onderzoeksmaatregel of een maatregel van bewaring te treffen</u> (art. 3 §5 derde lid DJDR; MvT p. 21)	3.4.1. De wetgever voorziet de maatregel als een onderzoeksmaatregel of een maatregel van bewaring						
3.4.2. De JR legt geen maatregel op met een sanctionerende doelstelling	3.4.2. De JR legt geen maatregel op met een sanctionerende doelstelling	JR		X		/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse beschikkingen en interviews of focusgroepen met JR; kwantitatief: online vragenlijst met JR	
	3.4.3. Jongeren ervaren de maatregel als een onderzoeksmaatregel of een maatregel van bewaring >< <i>contra</i> : maatregelen hebben een sanctionerend karakter in de uitvoering	Jongeren die een maatregel werden opgelegd tijdens de voorbereidende		X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren die een maatregel werden opgelegd tijdens de voorbereidende rechtspleging (participatief traject)	
	3.4.4. Gesloten begeleiding – Als maatregel wordt met de jongere gewerkt aan de redenen waarom werd ingeschat dat geslotenheid nodig was (>< <i>Als sanctie wordt meer gefocust op het eigen gedrag, het eigen handelen en de eigen keuzes</i>) (MvT, p. 32)	Jongeren die een gesloten begeleiding werden opgelegd, medewerkers gesloten begeleiding		X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren in GI (participatief traject), interviews of focusgroepen met GI-medewerkers en documentenanalyse van de behandelplannen en werkingsdocumenten; kwantitatief: online vragenlijst met GI-medewerkers	
3.5. Herinvoering voorwaarde van voldoende aanwijzing dat <u>verder onderzoek noodzakelijk</u> is bij maatregel (art. 3 §5 tweede lid DJDR; MvT p. 22)	3.5.1. De JR toont in de motivering van de opgelegde maatregel aan dat er voldoende aanwijzingen zijn in (art. 149 Gw., art. 195 Sv.)	JR		X		/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen	
3.6. Er dient zo <u>snel</u> mogelijk te worden overgegaan naar de RTG, zodat de jongere snel duidelijkheid heeft over schuld of onschuld (MvT pp. 21-22)	<i>Zie indicatoren bij actie H.1.3</i>							

4. Bijstand van advocaat (en van een vertrouwenspersoon): in elke fase m.b.t. de reactie op een JD (MvT, pp. 23-24)	4.1. Er is een algemeen recht op bijstand van een advocaat telkens de jongere voor de JR of JRB moet verschijnen; ook op het niveau van het OM en in herstelrechtelijke processen is er in veel gevallen recht op bijstand van een advocaat (artt. 11 §2, 12 §1 vijfde lid, 13 §1, 15 §2, 22 §2 en 23 §1 vijfde lid DJDR)	4.1.1. In alle gevallen waarin bijstand van een advocaat verplicht is, wordt de jongere bijgestaan	Jeugdadvocaten	X		/	Kwalitatief: observaties en documenten- en rechtspraakanalyse	
		4.1.2. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat	OM en jeugdadvocaten		X		Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met jeugdadvocaten; Kwantitatief: registratie, offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met jeugdadvocaten	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten; Kwantitatief: registratie, offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met jeugdadvocaten
		4.1.3. Op het niveau van de JR/JRB wordt er (meer) beroep gedaan op een advocaat	JR en jeugdadvocaten		X		Kwalitatief: focusgroep met JR en focusgroep met jeugdadvocaten; Kwantitatief: registratie, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met jeugdadvocaten	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met met JR, interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten; Kwantitatief: registratie, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met jeugdadvocaten
		4.1.4. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat	HCA-diensten en jeugdadvocaten		X		Kwalitatief: focusgroep met HCA-medewerkers en focusgroep met jeugdadvocaten; Kwantitatief: registratie, online vragenlijst met jeugdadvocaten	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met HCA-medewerkers, interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten; Kwantitatief: registratie, online vragenlijst met HCA-medewerkers en online vragenlijst met jeugdadvocaten
		4.1.5. De jongere kent zijn/haar advocaat en voelt zich bijgestaan	Jongeren die bijgestaan werden door een		X		Kwalitatief: focusgroepen met jongeren	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)
4.2. Deze bijstand vereist specifieke competenties (art. 3 §2 1° DJDR)	4.2.1. De advocaat heeft in zijn opleiding een gedegen multidisciplinaire vorming genoten inzake jeugdzaken ~ G.1.1	Jeugdadvocaten	X		/	Kwalitatief: opleiding jeugdzaken doorlichten en interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten; Kwantitatief: online vragenlijst met jeugdadvocaten		
5. Proportionaliteit: de reactie op het JD moet in verhouding staan tot de ernst van de feiten én de maturiteit van de jongere (art. 3 §2 3° DJDR; MvT, p. 24)	5.1. Het OM houdt rekening met het beginsel van <u>proportionaliteit bij het opleggen van antwoorden</u> .	5.1.1. De proportionaliteit van het antwoord blijkt uit de wijze waarop het OM rekening gehouden heeft met de aard en ernst van de feiten én de maturiteit van de jongere	OM	X		/	Kwalitatief: documentenanalyse van de schriftelijke neerslag van het antwoord van het OM	
		5.2. De <u>reacties</u> op een vastgesteld misdrijf van de JR/JRB zijn <u>proportioneel</u> (MvT, p. 23)	5.2.1. De proportionaliteit van de reactie blijkt uit de wijze waarop de JR/JRB rekening gehouden heeft met de factoren uit art. 16 §1 DJDR	JR	X		/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen
	5.3. Het decreet voorziet in een <u>hiërarchie</u> tussen de verschillende reacties (artt. 20 §2 en 29 §2 DJDR; MvT, pp. 50 en 60) ~ D. <u>Subsidiariteit</u>							
	5.4. Het voorstel tot een PP en een <u>bemiddelingsakkoord</u> minimaal laten <u>beoordelen door een advocaat</u> , draagt bij tot proportionele voorstellen (MvT, pp. 10, 42 en 44)	5.4.1. Elk voorstel tot een PP en een bemiddelingsakkoord wordt voorgelegd aan een advocaat	Advocaten van jongeren die een aanbod tot PP of bemiddelingsvoorstel hebben gekregen	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten; Kwantitatief: online vragenlijst met jeugdadvocaten	
	5.5. De <u>lange 'gesloten begeleiding'</u> wordt enkel opgelegd voor <u>limitatief bepaalde JD én</u> rekening houdend met <u>leeftijd</u> (art. 37 DJDR; MvT, pp. 17 en 64)	5.5.1. De JRB motiveert de lange 'gesloten begeleiding' in het licht van de ernst van het JD en de leeftijd van de jongere	JR	X		/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van vonnissen	
	5.6. De <u>termijn</u> van de maatregelen of sancties van <u>gesloten oriëntatie en gesloten begeleiding</u> , moet in <u>rekening worden gebracht</u> wanneer ten gronde een <u>lange 'gesloten begeleiding'</u> wordt uitgesproken en opgelegd (art. 37 §1 in fine DJDR; MvT, p. 19)	5.6.1. Het decreet voorziet dat de termijn van de voorheen opgelegde maatregelen of sancties van gesloten oriëntatie en gesloten begeleiding worden aangerekend op de termijn van de sanctie van lange gesloten begeleiding ~ G.3.2.1 en G.3.2.2						
		5.6.2. De termijn van de voorheen opgelegde maatregelen of sancties van gesloten oriëntatie en gesloten begeleiding worden effectief aangerekend op de termijn van de sanctie van lange gesloten begeleiding ~ G.3.2.1 en G.3.2.2 en D.2.4.3	JR		X		Kwantitatief: registratie	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met JR, Kwantitatief: registratie en online vragenlijst met JR

Bijlagen

<p>6. Hoorrecht: jongeren de kans geven om zoveel als mogelijk te participeren en deel te nemen aan de procedure (MvT, p. 29)</p>	<p>6.1. De jongere moet steeds zelf aanwezig zijn wanneer hij/zij voor het OM (voorwaarden, PP), de JR of de JRB moet verschijnen. Vertegenwoordiging door zijn/haar advocaat is uitgesloten (art. 15 §1 eerste lid DJDR; MvT p. 29)</p>	<p>6.1.1. De jongere is steeds zelf aanwezig wanneer hij/zij voor het OM, de JR of de JRB moet verschijnen</p>	Jongeren, OM en JR	X				<p>Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject), interviews of focusgroepen met JR en interviews met OM; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR</p>	
		<p>6.1.2. De jongere voelt zich gehoord door het OM, de JR of de JRB</p>	Jongeren die in contact zijn gekomen met het OM, de JR of de JRB			X		<p>Kwalitatief: focusgroepen met jongeren</p>	<p>Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)</p>
	<p>6.2. Het horen van een jongere vanop afstand is in bepaalde omstandigheden, en wanneer de technische ondersteuning hiervoor aanwezig is, een volwaardig alternatief om invulling te geven aan het hoorrecht (art. 15 §1 tweede en derde lid DJDR; MvT, p. 29)</p>	<p>6.2.1. Videoconferentie wordt enkel georganiseerd op uitdrukkelijk verzoek van de jongere, na overleg met zijn advocaat</p>	<p>6.2.1. Videoconferentie wordt enkel georganiseerd op uitdrukkelijk verzoek van de jongere, na overleg met zijn advocaat</p>	Jongeren die een verzoek tot videoconferentie gedaan hebben	X			/	<p>Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject) en interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten; kwantitatief: online vragenlijst met jeugdadvocaten</p>
			<p>6.2.2. In geval van gebruik van videoconferentie, kunnen de partijen vertrouwelijk met hun advocaat communiceren</p>	Jongeren en jeugdadvocaten die gebruik gemaakt hebben van videoconferentie	X			/	<p>Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject) en interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten; kwantitatief: online vragenlijst met jeugdadvocaten</p>
		<p>6.2.3. In geval van gebruik van videoconferentie, kunnen alle partijen elkaar zien en horen</p>	Partijen in zaken waar gebruik gemaakt is van videoconferentie	X			/	<p>Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject), interviews of focusgroepen met andere partijen betrokken bij de videoconferentie, interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten en observaties van de videoconferentie; kwantitatief: online vragenlijst met jeugdadvocaten</p>	
		<p>6.2.4. In geval van gebruik van videoconferentie, voelt de jongere zich gehoord door de JR of de JRB</p>	Jongeren die deelgenomen hebben aan een videoconferentie	X			/	<p>Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)</p>	
<p>7. Recht op informatie: minderjarige verdachten en delictplegers moeten op een door hen begrijpbare manier tijdig op de hoogte worden gebracht van de rechtswaarborgen die zij (kunnen) genieten (MvT, p. 36), van het verloop van de procedure en de verwachtingen die hiermee gepaard gaan.</p>	<p>7.1. De professionelen moeten zelf het <u>initiatief</u> nemen om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., te <u>informer</u>en over hun rechten (MvT, p. 36)</p>	<p>7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure</p>	OM, JR, jeugdadvocaten, HCA-diensten, SD, GI en Priv. VZ.		X		<p>Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met HCA-diensten, focusgroepen met SD, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, online vragenlijst met JA</p>	<p>Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten, interviews of focusgroepen met HCA-diensten, interviews of focusgroepen met SD, interviews of focusgroepen met GI en interviews of focusgroepen met Priv. VZ.; kwantitatief: online/offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met de overige verschillende professionele actoren</p>	
		<p>7.1.2. De minderjarige verdachten en delictplegers zijn op basis van de informatie in staat de rechten uit te oefenen op het moment dat zij dat nodig achten (MvT, p. 36)</p>	Jongeren die in contact zijn gekomen met het OM, de JR, de JRB, jeugdadvocaten, HCA, SD,		X		<p>Kwalitatief: focusgroep met jongeren</p>	<p>Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)</p>	
		<p>7.1.3. Het is voor de jongeren en ouders/ opvoedingsverantwoordelijken duidelijk hoe de procedure verloopt ~ G.4.1.1</p>	Ouders/ opvoedingsverantwoordelijken	X			/	<p>Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject) en interviews met ouders/ opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)</p>	

B. Een afdoend antwoord op jeugd delinquentie vanuit verschillende kaders, al dan niet gecombineerd (MvT, p. 12)

Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting			Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie
				Nee	Ja			
					Tijdens vooronderzoek	Retroactief		
1. Herstel: herstelgericht en herstelrechtelijk handelen als volwaardige reactie op jeugd delinquentie verder consolideren en verfijnen (MvT, p. 5)	1.1. Het herstelrechtelijk aanbod, in volledige vrijwiligheid, krijgt maximale prioriteit (artt. 20 §1 tweede lid, 29 §1 tweede lid DJDR; MvT, p. 12)	1.1.1. Aandeel herstelrechtelijk aanbod of PP t.o.v. andere antwoorden ~ H.1.1.1. tem H.1.3.1	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
	1.2. Het opnemen van verantwoordelijkheid wordt zo veel als mogelijk aangemoedigd (MvT, p. 5)	Zie F.2.1.1 tem F.2.1.4						
	1.3. De jongere ondersteunen om zelf initiatief te nemen bij de invulling van zijn/haar herstel van de gevolgen van het JD krijgt een belangrijke plaats (MvT, p. 10)	Zie J.1.1.1 1.3.1. De jongere heeft zelf initiatief genomen bij de invulling van zijn/haar herstel van de gevolgen van het JD (MvT, pp. 43 en 50)	Jongeren, OM en JR	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject), interviews of focusgroepen met OM en interviews of focusgroepen met JR; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
		1.3.2. De jongere voelt zich ondersteund om zelf initiatief te nemen bij de invulling van zijn/haar herstel van de gevolgen van het JD ~ J.3.1.2	Jongeren	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)
2. Sanctie: het (her)bevestigen van de norm is het vertrekpunt wanneer een jongere een JD pleegt (art. 3 §3 tweede lid 2° DJDR; MvT, p. 7)	2.1. Er wordt voorzien in een specifiek en duidelijk aanbod aan normbevestigende reacties n.a.v. een JD (MvT, p. 7)	Zie G.2.1.1 en G.2.1.2. 2.1.1. De reactie 'gesloten begeleiding' is uitgebouwd als vrijheidsberovende reactie op een JD – de eerste finaliteit van deze reactie is niet hulpverlening (artt. 27 en 36 DJDR; MvT, p. 17) ~ E.2	JR			X	/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse vonnissen, interviews of focusgroepen met JR, documentenanalyse van de behandelprogramma's van jongeren in een GI; kwantitatief: online vragenlijst met JR
	2.2. De bepaling van de verantwoordelijkheid wordt tijdig en gepast beoogd (art. 3 §1 1° DJDR) (zie snelle reactie en gedifferentieerd)	Zie H. Snelle reactie Zie J. Constructieve reactie						

Bijlagen

3. Gesloten zorg: jongeren met een psychiatrische problematiek die niet verantwoordelijk geacht kunnen worden voor een JD, krijgen een eigensoortig antwoord waarin zorg en beveiliging voorop staan (MvT, p. 13)	3.1. Er wordt voorzien in de mogelijkheid om een jongere toe te vertrouwen aan een afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst ~ C.1.6	3.1.1. Er is een (groter) aanbod aan jeugdpsychiatrische diensten voor jongeren	/			X	/	Kwantitatief: registratie	
		3.1.2. Bij vermoeden van psychiatrische problematiek wordt een deskundige aangesteld door de jeugdrechter	JR	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met JR; Kwantitatief: online vragenlijst met JR	
		3.1.3. In geval van psychiatrische problematiek wordt geen sanctie opgelegd	/	X			/	Kwantitatief: registratie	
		3.1.4. Jongeren met een psychiatrische problematiek worden toevertrouwd aan afdelingen van een jeugdpsychiatrische dienst	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie	
4. Recidivebeperking (MvT, p. 26)	3.2. De JRB kan een plaatsing in een jeugdpsychiatrische dienst enkel uitspreken op basis van een door een jeugdpsychiater opgesteld, onafhankelijk verslag dat minder dan één maand oud is (artt. 39 en 49 DJDR)	3.2.1. Elke plaatsing in een jeugdpsychiatrische dienst is gebaseerd op een door een jeugdpsychiater opgesteld onafhankelijk verslag dat minder dan één maand oud is en waaruit blijkt dat het oordeelsvermogen of het vermogen tot beheersen van handelingen ernstig is aangetast	Jeugdpsychiaters	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de verslaggeving en interviews of focusgroepen met jeugdpsychiaters	
		4.1. Recidive wordt vermeden ter bescherming van de maatschappij door multidisciplinair in te zetten op preventie (art. 3 §1 5° DJDR; MvT, p. 36)							
		4.2. Door kort op de bal te reageren van (vermoedelijke) delictplegers kan de preventieve werking van het maatschappelijk antwoord op het JD worden verhoogd, criminele fenomenen worden beheerst en kan worden bijgedragen tot een	4.2.1. De cijfers van jeugd delinquentie dalen	/			X	/	Kwantitatief: registratie
			4.2.2. De cijfers van recidive dalen	/			X	/	Kwantitatief: registratie
		4.3. Verder normoverschrijdend gedrag van de jongere wordt voorkomen door het in kaart brengen en aanpakken van criminogene factoren en het versterken van beschermende factoren (MvT, p. 48)	4.3.1. Criminogene factoren worden in kaart gebracht en aangepakt	/	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de dossiers van jongeren en interviews of focusgroepen met persoonlijke begeleiders van jongeren (vb. HCA-diensten, GI, Priv. VZ)
			4.3.2. Beschermende factoren worden versterkt in een reactie op een JD	/	X			/	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR; Kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
		4.4. De JR/JRB kan een gesloten oriëntatie in de GI bevelen indien er dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan die betrekking hebben op de vereisten van bescherming van de openbare veiligheid (artt. 26 §3 3° en 35 eerste lid DJDR)	4.4.1. De JR/JRB motiveert de uitspraak tot gesloten oriëntatie in de GI	/	X			/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen
			4.4.2. Aantal keren dat advies (eerste keer na 10 dagen, tweede keer na 1 maand) al dan niet gevolgd wordt door de JR en JRB en motivering hiervoor ~ G.3.2.3	JR			X		Kwantitatief: registratie
		4.5. De JRB kan de gesloten begeleiding, terbeschikkingstelling en uithandengeving enkel uitspreken op basis van een maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek van een multidisciplinair team dat uitdrukkelijk advies geeft over de mate waarin de jongere zich op het ogenblik van de feiten ten volle bewust was van de ernst van de feiten en de gevolgen van zijn daden en dat tevens een risicotaxatie inhoudt (artt. 37 §8 derde lid en 38 §3 DJDR; MvT, p. 66) ~ J.3.	4.5.1. Elke gesloten begeleiding, terbeschikkingstelling en uithandengeving wordt voorafgegaan door een gedegen, kwaliteitsvol maatschappelijk en medisch-psychologisch onderzoek van een multidisciplinair team: de ernst van de feiten en de gevolgen van zijn daden, rekening houdende met zijn persoonlijkheid en maturiteit en zijn sociale context zijn factoren die worden onderzocht	Multidisciplinair team	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de verslaggeving en interviews of focusgroepen met multidisciplinaire teams
			4.5.2. Het gevoerde multidisciplinair onderzoek resulteert in een onderbouwd oriëntatieverslag ~ J.5.1.3.	/	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse
5. Straf: uitzonderlijk is bestraffing van toepassing	5.1. De uithandengeving zorgt voor de toepasselijkheid van het volwassenenstrafrecht, in het raam waarvan (eventueel) een straf kan worden opgelegd (art. 38 DJDR; MvT, p. 67) ~ D. Subsidiariteit en plaatsing als last resort	5.1.1. De JRB geeft de jongere uit handen met het oog op vervolging onder het volwassenenstrafrecht (motivering)	JR			X	Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie; eventueel bijkomend kwalitatief: rechtspraakanalyse	

C. Een gedifferentieerde aanpak van jeugddelinquentie (MvT, p. 3)

Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting			Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie
				Nee	Ja			
					Tijdens vooronderzoek	Retroactief		
1. Gedifferentieerd aanbod: uitgebreid en flexibel inzetbaar palet aan afhandelingsmogelijkheden	1.1. Zorgen voor diversificatie m.b.t. de versterking van reacties die ter beschikking staan van het OM en van de JR en de JRB teneinde te voorzien in een alternatief voor plaatsing (MvT, p. 11) ~ D. Subsidiariteit en plaatsing als last resort	1.1.1. Het OM maakt gebruik van de nieuwe afhandelingsmogelijkheden >< contra : er is sprake van net-widening ~ A.2.1.1 en H1.2 en D.1.1.2	OM		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
		1.1.2 De SD adviseert de nieuwe afhandelingsmogelijkheden	SD	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met SD; Kwantitatief: online vragenlijst met SD
		1.1.3. De JR en JRB maken gebruik van de nieuwe afhandelingsmogelijkheden >< contra : er is sprake van net-widening	JR		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
		1.1.4. Uitbouw van aanbod van 'alternatieve' antwoorden (Bv. aantal diensten, mogelijke leerprojecten, etc.)	Agentschap Opgroeien	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met Agentschap Opgroeien
	1.2. Cumulatie van reacties is mogelijk (artt. 20 §2 en 29 §2 DJDR; MvT, p. 7)	1.2.1. Er worden reacties gecumuleerd	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
	1.3. T.a.v. JR en JRB wordt de verplichting opgelegd om duidelijk en expliciet aan te geven waarom men voor de ene of andere reactie kiest en met welke factoren al dan niet rekening wordt gehouden (art. 16 §1 DJDR; MvT, p. 11) ~ G.3.1.2.	1.3.1. Zaakspecifieke motivering in beschikkingen en vonnissen	/			X	/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen
		1.3.2. Beslissingsfactoren worden in de motivering in beschikkingen en vonnissen aangehaald	/			X	/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen
		1.3.3. Afwijkingen van de voorrangsregeling worden gemotiveerd	/			X	/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen
	1.4. Het voorziene pakket aan antwoorden omvat zo veel als mogelijk alle jongeren, dus ook de jongeren waarbij er sprake is van een complexe en meervoudige problematiek (MvT, p. 13)	1.4.1. De ontwikkeling van het aanbod van antwoorden houdt rekening met alle doelgroepen	Beleidsmaker en wetgever	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse
	1.5. Wanneer wordt ingeschat dat er (ook) nood is aan jeugdhulpverlening, moet er aandacht zijn voor de verbinding tussen de reactie op het JD en de verontrustende opvoedings- of leefsituatie (art. 4 §2 laatste lid DJDR; MvT, p. 19)	Zie E. Gescheiden trajecten						
1.6. Er wordt voorzien in de mogelijkheid om een jongere toe te vertrouwen aan een afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst ~ B. 3.1	Zie B. 3.1.1 tem B. 3.1.4							

Bijlagen

<p>2. Het antwoord moet op maat zijn van alle betrokken partijen: het antwoord moet tegemoet komen aan de belangen en behoeften van alle betrokken partijen (MvT, p. 8) ~B.4.5 en 15.3</p>	<p>2.1. De (vermoedelijke) delictpleger is adequaat benaderd om actief mee te werken (MvT, p. 8)</p>	<p>2.1.1. Het OM, de JR en RB geven aan op welke manier ze rekening gehouden hebben met de mogelijkheden, maturiteit, beperkingen en draagkracht van (vermoedelijke) delictpleger bij het opleggen van een reactie (art. 16 § 1 2° DIDR; MvT, pp. 9 en 24) ~D. <i>Proportionaliteit</i></p>						
		<p>2.1.2. De minderjarige (vermoedelijke) delictpleger ervaart de ondersteuning geboden door de HCA-diensten en advocaten bij de uitwerking en invulling van de reactie op het JD als voldoende (MvT, p. 8) ~B. 1.3.2</p>						
	<p>2.2. De ouders/ opvoedingsverantwoordelijken zijn adequaat benaderd om actief mee te werken ~ F. 3.</p>	<p>2.2.1. Het OM, de JR en JRB geven aan op welke manier ze rekening gehouden hebben met de mogelijkheden, maturiteit, beperkingen en draagkracht van ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij het opleggen van een reactie (MvT, p. 9) ~D. <i>Proportionaliteit</i></p>						
			<p>2.2.2. Ouders/opvoedingsverantwoordelijken zijn ondersteund door mensen die daar specifieke competenties voor hebben (MvT, p. 21) ~A. 4.2.1. en G. 1.1.2. en K. 1.3.1</p>					
			<p>2.2.3. Ouders/opvoedingsverantwoordelijken voelen zich ondersteund doorheen het ganse traject van reacties op het JD (MvT, p. 9) ~J. 1.3.2.</p>					
	<p>2.3. Het slachtoffer is adequaat benaderd in het kader van de afhandeling van het JD</p>	<p>Zie J. 1.2.1 tem J. 1.2.3</p>						

D. Subsidiariteit en plaatsing als last resort										
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie			
				Nee	Ja					
					Tijdens vooronderzoek			Retroactief		
1. Subsidiariteits- en prioriteitsbeginsel: er bestaat een voorkeursregeling of hiërarchie in de afhandelingsmogelijkheden (artt. 20 §§ 1-2 en 29, §§ 1 en 3 DJDR; Mvt, p. 24)	1.1. De afhandelingsmogelijkheden van het OM worden uitgebreid om te <u>vermijden dat jongeren dieper doordringen in het gerechtelijk apparaat</u> (artt. 3 §3, 3° en 11 en 13 DJDR; MVT, pp. 11 en 23)	1.1.1. Het OM gebruikt de nieuwe afhandelingsmogelijkheden	OM	X			/	Kwalitatief: interviews met OM; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM		
		1.1.2. Er is een minder grote doorstroom na het gebruik van de afhandelingsmogelijkheden van het OM >< <i>contra</i> : er is sprake van <i>net-widening</i> (verhoudingsgewijs minder septs) ~ C.1.1.1 en H.1.2.1	/			X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie	
		1.1.3. Er zijn bijkomende middelen voorzien voor de opvolging en ondersteuning van de nieuwe afhandelingsvormen	OM	X				/	Kwalitatief: interviews met OM; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM	
	1.2. Er dient steeds geopteerd te worden voor de <u>minst ingrijpende</u> , effectieve tussenkomst (Mvt, p. 24)	1.2.1. Aandeel van alle antwoorden >< <i>contra</i> : herstelrechtelijk aanbod is niet altijd minst ingrijpend		/			X	/	Kwantitatief: registratie	
			1.2.2. OM, JR, JRB motiveren waarom antwoorden hoger in de voorkeursregeling niet gepast zijn ~ G.3.1.2.	/			X	/	Kwalitatief: interviews met OM; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM	
	1.3. Antwoorden worden voor <u>een zo kort mogelijke duur</u> genomen (art. 3 §5 DJDR) >< <i>contra</i> : aangezien de algemene herzieningsmogelijkheid is afgeschaft (art. 60 DJDR), zou het kunnen dat JR en JRB kiezen voor de maximale duur om deze later - zo nodig - te herzien in een minder strenge of ingrijpende maatregel of sanctie	1.3.1. <i>Contra</i> : mate waarin de duur gelijk is aan maximaal mogelijke duur die in wet voorzien is		OM en JR			X		Kwantitatief: registratie; kwalitatief: documentenanalyse van het antwoord van het OM, rechtsspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen, interviews met het OM en interviews of focusgroepen met JR; Kwantitatief: registratie, offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR	
			1.4.1. Aantal keer dat de vraag tot herziening uitgaat van OM/JR/ JRB/ouders/ jongeren	/			X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
			1.4.2. Aantal keer dat de voorziene herzieningsmogelijkheid gebruikt wordt door JR en JRB	/			X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
	1.4. De opgelegde maatregel of sanctie kan <u>herzien, ingetrokken of gewijzigd worden in een minder strenge of ingrijpende maatregel of sanctie</u> (art. 16 §2 DJDR)	1.4.3. Rol van SD (en uitvoerende diensten) in aanleveren van de noodzakelijke informatie		SD	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met SD; kwantitatief: online vragenlijst met SD	
		1.5.1. De JRB motiveert de keuze voor langdurige gesloten begeleiding voor jongeren die in aanmerking komen voor uithandengeving	/		X			/	Kwalitatief: rechtsspraakanalyse van vonnissen	
		1.5.2. Aantal uithandengevingen en langdurige gesloten begeleidingen	/			X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie	

Bijlagen

2. Plaatsing als last resort: gesloten begeleiding kan slechts in laatste instantie worden overwogen wanneer dat noodzakelijk is en alle andere maatregelen niet of niet meer zinvol zijn (Mvt, p. 50)	2.1. Er wordt voorzien in een voorkeursregeling of hiërarchie in de reacties. <u>Er wordt voorkeur gegeven aan reacties die geen plaatsing met zich meebrengen</u> (Mvt, p. 12)	2.1.1. Aandeel van plaatsingen in het geheel van reacties	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
		2.1.2. Er is overeenstemming tussen het oriëntatieadvies (na 10 dagen)/ oriëntatievoorstel (1 maand) en de uiteindelijke beslissing van al dan niet plaatsing ~ <i>K. Evidence based</i>	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
		2.1.3. Motivering van plaatsing in GI en verwijzing naar de toegangsvoorwaarden en noodzaak van geslotenheid of beveiliging: de link tussen de aard van de reactie en de ernst van de feiten moet duidelijk zijn	/	X			/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen
	2.2. Er wordt voorzien in diverse alternatieven voor een vrijheidsberoving (Mvt, pp. 24-25) ~ <i>C. Gedifferentieerd</i>	2.2.1. Gebruik van elektronische monitoring en huisarrest door de JRB	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
		2.2.2. De JRB motiveert het gebruik van elektronische monitoring en huisarrest als alternatief voor plaatsing	JR	X			/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse beschikkingen en vonnissen en interviews of focusgroepen met JR; kwantitatief: online vragenlijst met JR
	2.3. De toegang tot de GI wordt beperkt tot minderjarige (vermoedelijke) delictplegers (Mvt, p. 17) (met uitzondering van time-out)	2.3.1. Aantal plaatsingen in de GI	/			X	/	Kwantitatief: registratie
		2.3.2. VOS-zaken worden niet 'geherkwalificeerd' naar JD om jongeren te kunnen plaatsen in GI ~ <i>E.1.1.2.</i>						
	2.4. De gesloten begeleiding wordt voor een zo kort mogelijke duur genomen en de decretaal bepaalde maximale duur wordt niet overschreden (art. 37 §1 DJDR; Mvt, p. 16)	2.4.1. Gemiddelde duur dat een jongere n.a.v. een JD in een GI verblijft zowel in voorbereidende rechtspleging als de rechtspleging ten gronde	/			X	/	Kwantitatief: registratie
		2.4.2 Er is overeenstemming tussen het oriëntatieadvies (na 10 dagen)/ oriëntatievoorstel (1 maand) en de uiteindelijke beslissing van de duur van de gesloten begeleiding ~ <i>K. Evidence based</i>	/	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de oriëntatieadviezen en -voorstellen en rechtspraakanalyse van de beschikkingen en vonnissen
		2.4.3. De termijn van de maatregelen of sancties van gesloten oriëntatie en gesloten begeleiding, moet in rekening worden gebracht wanneer ten gronde een lange 'gesloten begeleiding' wordt uitgesproken en opgelegd (art. 37 §1 in fine DJDR; Mvt, p. 19) ~ <i>A.5.6.2</i>						
		2.4.4. De strafmaat van meerderjarigen wordt in rekening gebracht bij lange gesloten begeleiding	JR	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met JR; kwantitatief: online vragenlijst met JR
		2.4.5. Een plaatsing wordt op geregelde tijdstippen geëvalueerd met oog op intrekken of herzien (artt. 20 §2, 26 §4, 35, 37 §5 en 39 §2 DJDR)	OM en JR	X			/	Kwalitatief: interviews met OM en interviews of focusgroepen met JR; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
		2.4.6. Aantal keren dat een maatregel of sanctie van gesloten oriëntatie of begeleiding opgeheven wordt voor de einddatum bereikt wordt en rol van SD /GI hierin	SD en GI	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met SD en interviews of focusgroepen met GI; Kwantitatief: registratie, online vragenlijst met SD en online vragenlijst met GI

E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening									
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie		
				nee	Ja				
					Tijdens vooronderzoek			Retroactief	
1. Gescheiden trajecten: er wordt een onderscheid gemaakt in de aanpak van jongeren die een JD gepleegd hebben en jongeren in een verontrustende situatie (MvT, p. 7)	1.1. De toegang tot de GI wordt beperkt tot minderjarige (vermoedelijke) delictplegers (MvT, p. 17) (met uitzondering van time-out)	1.1.1. Er zitten enkel jongeren die een JD gepleegd hebben in de GI	GI	X		/	Kwantitatief: registratie		
		1.1.2. Er wordt geen gebruik gemaakt van herkwalificatie om jongeren in een GI te plaatsen	/	X		/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen		
		1.1.3. Er wordt een aanbod van beveiligende opvang voorzien in private voorzieningen voor jongeren in een verontrustende situatie	/	X		/	Kwalitatief: uitbouw aanbod beveiligende opvang in private voorzieningen opvolgen via documentenanalyse en interviews met Priv. VZ.		
2. Vlotte verbinding tussen enerzijds de reactie op een JD en anderzijds jeugdhulpverlening (MvT, pp. 14-15); de reactie op een JD is helder afgescheiden, maar vlot combineerbaar met jeugdhulp waar nodig (MvT, p.4) ~ B.2.1.1.	2.1. Wanneer wordt ingeschat dat er (ook) nood is aan jeugdhulpverlening, moet er aandacht zijn voor de verbinding tussen de reactie op het JD en de verontrustende opvoedings- of leefsituatie (art. 4 §2 laatste lid DJDR; MvT, p. 19)	2.1.1. Indien nood aan jeugdhulpverlening, is er aandacht voor de verbinding tussen de reactie op het JD en de verontrustende opvoedings- of leefsituatie in gedeelde trajecten	OM, JR en SD	X		/	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR en interviews of focusgroepen met SD; Kwantitatief: registratie, offline/online vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met SD		
		2.2.1. De gerechtelijke actoren gaan na of vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen	OM, JR en SD		X		Kwalitatief: interviews OM, focusgroep met JR en focusgroepen met SD; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR	Kwalitatief: interviews OM, interviews of focusgroep met JR en interviews of focusgroepen met SD; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met SD	
		2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in een vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening	OM, JR en SD		X		Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, en focusgroepen met SD; Kwantitatief: registratie, offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, en interviews of focusgroepen met SD; Kwantitatief: registratie; offline/online vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met SD	
	2.2. Een antwoord op een gepleegd JD staat jeugdhulpverlening in een vrijwillig kader niet in de weg (MvT, p. 14)	2.2.3. Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp	Jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken		X		Kwalitatief: focusgroepen met jongeren en interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject) en interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)	
		2.3. Wanneer - naast het antwoord op het JD - nood blijkt aan gerechtelijke hulpverlening, wordt voorzien in een derde vorderingsgrond (art. 47 DJH; MvT, p. 14)	2.3.1. Het OM maakt gepast gebruik van de derde vorderingsgrond	OM				/	Kwalitatief: interviews met OM; Kwantitatief: registratie en offline/online vragenlijst met OM
			2.3.2. De SD waakt over de verbinding tussen het antwoord op een JD en de reactie op de VOS en naadloosheid van het traject	SD	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met SD; kwantitatief: online vragenlijst met SD
	2.4. Werken met voorwaarden en ambulante maatregelen is een manier om het hulpverleningsaanbod te verbinden aan een antwoord op een JD (artt. 11, 24, 25 en 34 DJDR; MvT, p. 15)	2.4.1. Gebruik van voorwaarden (i.c. het onderwerpen aan de richtlijnen van..., het aanmelden bij een ...) en ambulante maatregelen om in te spelen op hulpverleningsnoden	/		X		Kwalitatief: rechtspraakanalyse beschikkingen en vonnissen; Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie; kwalitatief: rechtspraakanalyse beschikkingen en vonnissen	
	2.5. In het bijzonder voor minderjarige delictplegers met een meervoudige en complexe problematiek dienen ambulante maatregelen en plaatsing in een afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst effectief mogelijk te zijn (art. 39 DJDR; MvT, p. 15)	2.5.1. Er is een samenwerkingsakkoord met federale overheid	/	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van het samenwerkingsakkoord	
		2.5.2. Er zijn meer plaatsen ter beschikking in jeugdpsychiatrische diensten	/			X	/	Kwantitatief: registratie	
2.5.3. Gebruik door JR en/of JRB van ambulante maatregelen/sancties of plaatsing in jeugdpsychiatrische dienst, in het bijzonder voor jongeren met meervoudige en complexe problematiek		JR		X			Kwalitatief: focusgroep met JR; Kwantitatief: registratie, online vragenlijst met JR	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met JR; Kwantitatief: registratie, online vragenlijst met JR	

F. Verantwoordelijkheid van minderjarige delictplegers								
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie	
				Nee	Ja			
					Tijdens vooronderzoek			Retroactief
1. Het aanspreken op de individuele verantwoordelijkheid mbt het gepleegde delict: minderjarigen die een delict plegen tussen de leeftijd van 12 en 18 jaar worden geacht (strafrechtelijk) verantwoordelijk te zijn voor de gepleegde feiten (MvT, p. 4)	1.1. Het optreden van de professionelen bij het decreet beoogt het vaststellen van het JD en het bepalen van de verantwoordelijkheid hiervoor (art. 3 §1 DJDR)	1.1.1. Mate waarin OM, JR en JRB jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand	OM en JR		X	Kwalitatief: interviews met OM en focusgroep met JR; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR	Kwalitatief: interviews met OM en interviews of focusgroepen met JR, eventueel aanvullend observaties op zittingen van JR en JRB; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR	
	1.2. Delicten gepleegd door jongeren onder de 12 jaar kunnen enkel aanleiding geven tot een doorverwijzing naar de jeugdhulp (art. 4 §1 DJDR)	1.2.1. Er zijn geen antwoorden voor JD gepleegd door 12 jarigen op het niveau van het OM	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
		1.2.2. Er zijn geen vervolgingen voor -12 jarigen op het niveau van de JR/JRB	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
	1.3. Geesteszieke jongeren die een JD plegen, kunnen toevertrouwd worden aan een open of gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst met oog op zorg en beveiliging (art. 39 §1 DJDR; MvT, p. 5)	1.3.1. Aantal plaatsingen in een jeugdpsychiatrische dienst van geesteszieke jongeren die een JD pleegden (open, dan wel gesloten)	/		X		/	Kwantitatief: registratie
2. Het actief opnemen van de individuele verantwoordelijkheid m.b.t. de gevolgen van het gepleegde JD: hierbij wordt sterk de nadruk gelegd op responsabilisering en het opnemen van 'individuele' verantwoordelijkheid (MvT, pp. 5, 6, 9, 50, 60)	2.1. De jongere moet de kans geboden en aangemoedigd worden om zelf zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen voor de gevolgen van het JD	2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe	OM, JR, JRB, SD, jeugdadvocaten en HCA-diensten		X	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroepen met SD en focusgroep met jeugdadvocaten en focusgroep met HCA-diensten; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, interviews of focusgroepen met SD en interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten, interviews of focusgroepen met HCA-medewerkers; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR, SD, jeugdadvocaten en HCA-diensten	
		2.1.2. In het kader van het PP en het herstelrechtelijk aanbod neemt de jongere verantwoordelijkheid op in herstel naar slachtoffer en/of samenleving (MvT, pp. 9, 23, 43-45, 48-50 en 60)	Jongeren	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)	
		2.1.3. In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid m.b.t. de gevolgen van het JD	HCA-diensten, GI en Priv. VZ.		X		Kwalitatief: interviews of focusgroepen met HCA-diensten, interviews of focusgroepen met GI en interviews of focusgroepen met Priv. VZ.; kwantitatief: online vragenlijst met HCA-diensten, GI en Priv. VZ.	
		2.1.4. De mate waarin jongeren zich aangesproken voelen tot het opnemen van verantwoordelijkheid m.b.t. de gevolgen van het JD en hun beleving hiervan	Jongeren		X		Kwalitatief: focusgroepen met jongeren	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)
3. Gedeelde, gedragen verantwoordelijkheid: minderjarigen dienen ondersteund te worden in het proces van 'groeien in verantwoordelijkheid' (MvT, pp. 6, 7, 23). ~1.1.3. en 1.3.2.	3.1. Opnemen van verantwoordelijkheid door minderjarige delictplegers ontslaat ouders en opvoedingsverantwoordelijken niet van hun verantwoordelijkheid (MvT, p. 45)	3.1.1. Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich ondersteund voelen in de omgang met het gedrag van de betrokken jongere	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken		X	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)	
		3.1.2. Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich aangesproken voelen op hun verantwoordelijkheid	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken		X	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)	
		3.1.3. Ouders/opvoedingsverantwoordelijken zijn niet benaderd als falende individuen en er werd hen geen schuld toegekend (MvT, p. 9)	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken		X	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject), eventueel aanvullende observaties bij OM en JR	
3.2. Er is sprake van een gedeelde, gedragen verantwoordelijkheid. Ouders/opvoedingsverantwoordelijken moeten betrokken worden in de opvolging van het antwoord (MvT, p. 6).	3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken, OM, JR, jeugdadvocaten, SD, HCA-diensten en SD		X	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken, interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met SD, focusgroep met HCA-medewerkers, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ. Kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met jeugdadvocaten	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken, interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten, interviews of focusgroepen met SD, interviews of focusgroepen met HCA-medewerkers, interviews of focusgroepen met GI en interviews of focusgroepen met Priv. VZ. Kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM,		
		3.2.2. Mate waarin jongeren zich gesteund voelen door hun ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij de opvolging en uitvoering van de opgelegde antwoorden	Jongeren		X	Kwalitatief: focusgroepen met jongeren	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)	

	<p>3.3. Waar nodig – als <u>ouders/opvoedingsverantwoordelijken</u> zich onttrekken aan de contextgerichte werking of er zijn indicaties van een on gepaste reactie – moet het mogelijk zijn om hen op <u>hun verantwoordelijkheid te wijzen</u> als reactie op het ID (art. 18 DJDR; MVT, p. 6)</p>	<p>3.3.1. Aantal keer delictgericht werken met ouders/opvoedingsverantwoordelijken en de inhoud of uitvoering van deze reactie</p>	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
	<p>3.4. De jongere wordt <u>actief ondersteund en begeleid</u> in het proces van voorbereiding, uitwerking en uitvoering van het PP (Mvt, p. 23). Dit mag er echter niet toe leiden dat het initiatief weggenomen wordt bij de jongere (Mvt, pp. 43 en 54)</p>	<p>3.4.1. Mate waarin jeugdadvocaten de jongeren bijstaan in hun beslissing om een PP al dan niet te aanvaarden en eventueel nadien bij de uitwerking van het voorstel (Mvt, p. 23)</p>	Jeugdadvocaten	X			/	Kwantitatief: registratie, online vragenlijst met jeugdadvocaten; kwalitatief: interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten
		<p>3.4.2. Mate van ondersteuning en begeleiding door de HCA-dienst bij de uitwerking van het voorstel van het PP en daaropvolgend de uitvoering van het PP</p>	HCA-diensten	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met HCA-diensten en observaties bij HCA-diensten; kwantitatief: online vragenlijst bij HCA-diensten
		<p>3.4.3. Mate waarin jongeren zich ondersteund en begeleid voelen bij de voorbereiding, uitwerking en uitvoering van het PP door hun jeugdadvocaat en/of de HCA-dienst</p>	Jongeren	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)

G. Een duidelijk antwoord op jeugd delinquentie									
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting			Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie	
				Nee	Ja				
					Tijdens vooronderzoek	Retroactief			
1. Communiceren in een begrijpbare taal: de gebruikte taal is duidelijk voor de jongere (MvT, p. 7)	1.1. Structureel garanderen dat professionals over voldoende <u>vaardigheden</u> beschikken om te communiceren in een voor de jongere begrijpbare taal (MvT, p. 7) ~A.4.2.1	1.1.1. Professionals hebben voldoende achtergrond om gepast met jongeren en context te communiceren (zowel verbaal als schriftelijk)	OM, JR, SD, jeugdadvocaten en HCA-diensten	X			/	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, interviews of focusgroepen met SD, interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten en interviews of focusgroepen met HCA-diensten; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM, JR, SD, jeugdadvocaten en HCA-diensten	
		1.1.2. De jongere begrijpt wat naar hem of haar gecommuniceerd wordt, zowel verbaal als schriftelijk (art. 3 DJDR) (vb. door gebruik van tolken)	Jongeren		X (verbaal)	X (schriftelijk)		Kwalitatief: focusgroepen met jongeren	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject), eventueel aanvullende observaties bij OM en JR; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
		1.1.3. De context begrijpt wat er naar hen gecommuniceerd wordt	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken en slachtoffers		X (verbaal)	X (schriftelijk)		Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject), eventueel aanvullende interviews of focusgroepen met slachtoffers, eventueel aanvullende observaties bij OM en JR
2. Duidelijk herbevestigen van de overschreden norm: er wordt voorzien in een normbevestigende reactie wanneer een minderjarige een JD pleegt (MvT, p. 7)	2.1. Er moet een <u>duidelijk signaal</u> gegeven worden dat de <u>norm overschreden</u> is en dat hiermee in meerder of mindere mate schade is berokkend aan het slachtoffer en/of de maatschappij (MvT, p. 7)	2.1.1. De jongere is bij de besluitvorming en bij de uitvoering gewezen op zijn normoverschrijding door de professionals waarmee hij of zij in contact is gekomen (MvT, p. 7)	OM, JR en HCA-diensten	X			/	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, interviews of focusgroepen met HCA-diensten, observaties bij OM, observaties bij JR, observaties bij HCA-diensten, documentenanalyse (vb. waarschuwingsbrief, schriftelijke neerslag antwoord OM) en rechtspraakanalyse van vonnissen; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en HCA-diensten	
		2.1.2. De jongere ervaart het antwoord n.a.v. een JD als normbevestigend.	Jongeren	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)	
3. Het opgelegde antwoord moet duidelijk zijn: tot op het niveau van de uitvoering is het voor de jongere en ouders/opvoedingsverantwoordelijken duidelijk wat hem/haar te wachten staat (MvT, p. 7)	3.1. De <u>inhoud</u> van het opgelegde antwoord moet <u>duidelijk</u> zijn voor de jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken (MvT, p. 7)	3.1.1. Het OM, de JR en de JRB hebben duidelijk aangegeven op welke grond wordt ingegrepen, welke antwoord gekozen wordt en ze hebben ook gemotiveerd waarom (MvT, p. 7) ~C.1.3 en D.1.1.2	OM en JR	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de schriftelijke neerslag van het antwoord van het OM, rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen, observaties bij OM en JR	
		3.1.2. Voor de jongere is het duidelijk op welke grond wordt ingegrepen, welke antwoord wordt opgelegd en wat de motivatie hiervoor is	Jongeren	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)	

		3.1.3. De gevolgen van het (niet) naleven van het antwoord zijn duidelijk en op voorhand gekend voor de jongere (vb. vervangende maatregel, verval van strafvordering ...) (MvT, pp. 16 en 55)	Jongeren	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)
		3.1.4. Het opgelegde antwoord is duidelijk voor de ouders/opvoedingsverantwoordelijken (MvT, p. 8)	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)
	3.2. De delictpleger moet de maximale termijn duidelijk en op voorhand meekrijgen (MvT, p. 7)	3.2.1 Het OM neemt in hun schriftelijke neerslag op hoe lang het antwoord mag duren. Wanneer het een combinatie van antwoorden betreft, is voor elk antwoord afzonderlijk de maximale duur opgenomen ~ A.5.6.1. en A.5.6.2	/	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van het schriftelijke neerslag antwoord van het OM
		3.2.2. De JR en JRB hebben in hun beschikkingen en vonnissen opgenomen hoe lang de reactie mag duren. Wanneer het een combinatie van reacties betreft, is voor elke reactie afzonderlijk de maximale duur opgenomen (MvT, pp. 51 en 60) ~ A.5.6.1 en A.5.6.2	/	X			/	Kwalitatief: rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen
		3.2.3. Het oriëntatieadvies (na 10 dagen) en of - voorstel (1 maand) dat een gesloten begeleiding adviseert, bevat ook een voorstel over de duur van de gesloten begeleiding in een gemeenschapsinstelling ~ B.4.4.2	/	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse
		3.2.4. Het OM, de JR en de JRB delen de duur van het antwoord mondeling mee aan de jongere	OM en JR	X			/	Kwalitatief: observatie bij OM en observatie bij JR
4. Duidelijk aanbod aan antwoorden moet onderscheiden worden van het jeugdhulpverleningsaanbod: er wordt een onderscheid gemaakt in de aanpak van jongeren die een JD gepleegd hebben en jongeren in een verontrustende situatie (MvT, p. 7) ~ E. Onderscheid tussen de antwoorden op jeugddelicten en jeugdhulpverlening	4.1. Het onderscheid tussen antwoorden op een JD en jeugdhulpverlening moet duidelijk zijn in de uitvoering van de antwoorden (MvT, p. 7)	4.1.1. Alle professionelen communiceren het onderscheid tussen jeugdhulp en antwoorden op JD duidelijk naar de betrokken partijen ~ A.7.1.3.	OM, JR, SD en jeugdadvocaten	X			/	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, interviews of focusgroepen met SD en interviews of focusgroepen met jeugdadvocaten; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, SD en jeugdadvocaten
	4.1.2. Het onderscheid wordt begrepen door de betrokken partijen	De jongeren, ouders/opvoedingsverantwoordelijken en slachtoffers	X				/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject), interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject) en interviews of focusgroepen met slachtoffers (participatief traject)

H. Een snel antwoord op jeugd delinquentie								
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie	
				Nee	Ja			
					Tijdens vooronderzoek			Retroactief
1. Er moet een snel antwoord zijn op een JD: de jongere moet tijdig op zijn verantwoordelijkheid gewezen worden, zonder dat zijn rechtswaarborgen in het gedrang komen (MvT, p. 8)	1.1. De tijd tussen het plegen van het delict en het antwoord op het delict moet zo kort mogelijk zijn om een positieve impact te hebben op de minderjarige en duidelijk te zijn voor de jongere (MvT, p. 8) (zie duidelijkheid) ~ F.2.	1.1.1. De tijd tussen het plegen van het delict en het eerste antwoord op het delict is verkort	/		X		Kwantitatief: registratie	
	1.2. Afhandelingsmogelijkheden van het OM zijn uitgebreid om zo snel mogelijk te reageren ~ A.2.1.1 en C.1.1.1.	1.2.1. Het OM maakt gebruik van zijn afhandelingsmogelijkheden om zo snel mogelijk te reageren ~ D.1.1.2	/	X			/	Kwalitatief: interviews met OM; Kwantitatief: registratie en online vragenlijst met OM
	1.3. De duur van de verschillende fasen van het traject zijn begrensd	1.3.1. De duurtijd van de voorbereidende rechtspleging is begrensd (art. 21 DJDR)	/					
		1.3.2. De gemiddelde duur van de voorbereidende rechtspleging is verkort (MvT, pp. 21-22)	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie
		1.3.3. Er zijn gevolgen opgelegd als de termijn van de voorbereidende rechtspleging werd overschreden (MvT, p. 21)	/					
	1.3.4. Er wordt slechts uitzonderlijk gebruik gemaakt van het verlengen van de voorbereidende rechtspleging (art. 21 DJDR; MvT, p. 21)	/		X		Kwantitatief: registratie	Kwantitatief: registratie	

I. Een herstelrechtelijk en herstelgericht antwoord op jeugddelinquentie										
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie			
				Nee	Ja					
					Tijdens vooronderzoek			Retroactief		
1. Het herstelrechtelijk aanbod: focust op het proces en hoe recht doen na het JD op een andere manier dan binnen de rechtbank (MvT, p. 7) ~ B.1	1.1. Het herstelrechtelijk aanbod wordt - indien de voorwaarden vervuld zijn - <u>prioritair</u> gebruikt door OM, JR en JRB en ze motiveren indien ze dit niet doen (artt. 20 §1 tweede lid, 29 §1 tweede lid DJDR; MvT, pp. 10 en 12)	1.1.1. Aantal keer dat gebruik gemaakt wordt van het herstelrechtelijk aanbod	/			X	/	Kwantitatief: registratie		
		1.1.2. Wanneer voor een ander antwoord dan het herstelrechtelijk aanbod wordt gekozen, wordt dit gemotiveerd	/			X	/	Kwalitatief: documentenanalyse van de schriftelijke neerslag van het antwoord van het OM en rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen		
		1.2. Voorzien in de garantie dat dader en slachtoffer de kans krijgen om in elke fase gebruik te maken van het herstelrechtelijk aanbod indien aan de voorwaarden voldaan is (MvT, pp. 10 en 13)	1.2.1. Het OM, de JR en de JRB hebben een herstelrechtelijk aanbod gedaan (MvT, p. 40)	/				X	/	Kwantitatief: registratie
			1.2.2. De HCA-diensten nemen actief contact op met de partijen nadat het herstelrechtelijk aanbod is gedaan	HCA-diensten		X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de werkdocumenten van de HCA-diensten en interviews of focusgroepen met HCA-diensten; kwantitatief: online vragenlijst met HCA-diensten
			1.2.3. Aantal keer dat herstelbemiddeling/hergo wordt opgestart, leidt tot een akkoord en is uitgevoerd	/			X			Kwantitatief: registratie
			1.2.4. OM, JR, JRB houden rekening met het uitgevoerde akkoord	OM en JR		X			/	Kwalitatief: interviews met OM en interviews of focusgroepen met JR; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
			1.2.5. De HCA-diensten garanderen dat de basisprincipes (vb. vrijwilligheid en vertrouwelijkheid) doorheen het hele herstelrechtelijke proces nageleefd worden	HCA-diensten		X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de werkdocumenten van de HCA-diensten, interviews of focusgroepen met HCA-diensten en observatie bij HCA-diensten; kwantitatief: online vragenlijst met HCA-diensten
			1.2.6. Dader, slachtoffer, ouders/opvoedingsverantwoordelijken zijn voldoende geïnformeerd over het bestaan en de inhoud van het herstelrechtelijk aanbod ~ A.7.	Daders, slachtoffers en ouders/opvoedingsverantwoordelijken		X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met daders, interviews of focusgroepen met slachtoffers (participatief traject) en interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)
			1.2.7. Het is voldoende duidelijk dat dader, slachtoffer, ouders/opvoedingsverantwoordelijken kunnen terugkomen op hun beslissing tot deelname aan het herstelrechtelijk aanbod ~ A.7.	Daders, slachtoffers en ouders/opvoedingsverantwoordelijken		X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met daders, interviews of focusgroepen met slachtoffers (participatief traject) en interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)
		1.3. Tijdens herstelbemiddeling/hergo staat het <u>herstellen</u> van de door het slachtoffer en de gemeenschap geleden gevolgen en de verbroken sociale betrekkingen aangericht door het JD, centraal (MvT, pp. 9 en 12)	1.3.1. De dialoog tussen dader en slachtoffer staat centraal, met focus op de gevolgen van het JD (MvT, p. 13)	Daders, slachtoffers en bemiddelaars/begeleiders die deelgenomen hebben aan herstelbemiddeling/hergo		X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met daders, interviews of focusgroepen met slachtoffers (participatief traject), interviews of focusgroepen met bemiddelaars/begeleiders en documentenanalyse van de werkdocumenten van de HCA-diensten	
		2. Het herstelgericht aanbod is een parallelle interventie waarbij, in tegenstelling tot het herstelrechtelijk aanbod, gefocust wordt op het resultaat, namelijk de relatie met het slachtoffer en de maatschappij herstellen en de jongere wijzen op zijn verantwoordelijkheid (MvT, p. 7)	2.1 Er is in elke fase plaats voor <u>herstelgericht werken bij om het even welke interventie</u> er gebeurt (MvT, p. 7)	2.1.1. Het OM, de JR en de JRB hebben de mogelijkheid van een PP aangeboden	/		X		/	Kwantitatief: registratie
				2.1.2. Aantal keer dat een PP wordt opgestart, leidt tot een akkoord en is uitgevoerd	/			X		Kwantitatief: registratie
				2.1.3. (OM) JR, JRB houden rekening met het (deels) uitgevoerde plan	OM en JR		X			/
2.1.4. Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie	HCA-diensten, GI en Priv. VZ.						X		Kwalitatief: focusgroep met HCA-diensten, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.	
2.2. Er is in elke fase aandacht voor het <u>herstel van de relatie tussen de ouders/opvoedingsverantwoordelijken en de jongere</u> , ook wanneer de jongere geplaatst is (MvT, p. 10)	2.2.1. De jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken ervaren dat er moeite wordt gedaan en mogelijkheden zijn om de relatie tussen beiden te herstellen en/of te onderhouden			Jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken		X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject) en interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)	

Bijlagen

	2.3. De vermoedelijke delictpleger moet de gevolgen van het JD <u>herstellen op een betekenisvolle manier</u> voor alle mogelijke betrokken partijen (MVT, p. 9)	2.3.1. De jongere zelf, het slachtoffer en de ouders/opvoedingsverantwoordelijken ervaren manier waarop de gevolgen hersteld zijn door de jongere als betekenisvol	Jongeren, slachtoffers, ouders/opvoedingsverantwoordelijken en de samenleving	X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject), interviews of focusgroepen met slachtoffers (participatief traject) en interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)
--	--	--	---	---	--	--	---	---

J. Een constructief antwoord op jeugddelinquentie								
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie	
				Nee	Ja			
					Tijdens vooronderzoek			Retroactief
1. Vormgeven van constructieve antwoorden op het JD: door het actief betrekken van alle betrokken partijen	1.1. Er moet maximale ruimte zijn voor eigen inbreng en actieve participatie van de minderjarige (vermoedelijke) delictpleger (MvT, pp. 8, 43 en 50)	1.1.1. De jongere is in elke fase de mogelijkheid geboden om actief mee te werken en om eigen inbreng te geven aan de invulling en uitwerking van de reactie op het JD en het herstel van hun schade (MvT, pp. 8, 10, 11 en 50)	OM, JR, HCA-diensten en GI	X		/	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, interviews of focusgroepen met HCA-diensten, interviews of focusgroepen met GI en observatie bij OM en JR; Kwantitatief: registratie, offline/online vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, HCA-diensten en GI	
		1.1.2. De (vermoedelijke) delictpleger heeft het gevoel dat er voldoende tijd is vrijgemaakt om te luisteren naar hem/haar en dat hij/zij de kans gekregen heeft om een oplossing te kiezen die nuttig en/of noodzakelijk is voor hem/haar (MvT, pp. 8 en 43)	Jongeren	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)	
		1.1.3. De jongere heeft, in het kader van het PP, zelf gekozen welke afhandeling voor hem/haar nuttig en/of noodzakelijk is enervaart dit ook zo	Jongeren die een PP hebben uitgewerkt	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)	
	1.2. Het slachtoffer moet maximaal en constructief betrokken worden (MvT, p. 8)	1.2.1. Het herstelrechtelijk aanbod tussen (vermoedelijke) delictpleger en slachtoffer is systematisch aangeboden op alle niveaus (MvT, p. 8) ~ I. 1.2 en D. Subsidiariteit						
		1.2.2. Het slachtoffer voelt zich betrokken en erkend in zijn slachtofferschap doorheen de gehele gerechtelijke procedure (MvT, p. 8)	Slachtoffers die wensen betrokken te zijn bij de afhandeling van het JD	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met slachtoffers (participatief traject)	
		1.2.3. Het slachtoffer wordt geïnformeerd over de opgelegde reactie (MvT, p. 8)	Slachtoffers, politie, OM en HCA-diensten griffie JRB	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met slachtoffers (participatief traject), interviews of focusgroepen met politie, interviews of focusgroepen met OM, interviews of focusgroepen met HCA-diensten en interviews of focusgroepen met de griffie van de JRB; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met HCA-diensten	
	1.3. De ouders/opvoedingsverantwoordelijken moeten gezien worden als partners in het traject (actief betrokken worden) (MvT, p. 9) ~ F.3.	1.3.1. Het OM, de JR en JRB vragen naar het perspectief van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij elk antwoord, zowel bij het opleggen als het uitvoeren ervan (MvT, pp. 9 en 48)	OM en JR	X		/	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR en observatie bij OM en JR; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR	
		1.3.2. De ouders/opvoedingsverantwoordelijken voelen zich betrokken en erkend in de gehele gerechtelijke procedure	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)	
		1.3.3. Aantal keer dat delictgericht gewerkt wordt met ouders/opvoedingsverantwoordelijken ~ F.3.3.1						
	2. Het opgelegde antwoord moet als zinvol ervaren worden door de betrokken partijen (MvT, p. 8)	2.1. Er gaat voor de jongere een positieve impuls uit van het antwoord op het JD (MvT, p. 8)	2.1.1. De jongere geeft aan dat hij/zij iets geleerd heeft uit het antwoord op het JD (MvT, p. 8)	Jongeren	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)
			2.1.2. Het opgelegde antwoord heeft een duidelijke focus op re-integratie van de jongere (MvT, p. 12)	/	X		/	Kwalitatief: documentenanalyse van de schriftelijke neerslag van het antwoord van het OM en rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen
		2.2. De ouders/opvoedingsverantwoordelijken ervaren dat er een positieve impuls uitgaat van het antwoord op een JD voor de jongere (MvT, p. 8)	2.2.1. De ouders/opvoedingsverantwoordelijken geven aan dat de jongere iets geleerd heeft uit het antwoord op het JD (MvT, p. 8)	Ouders/opvoedingsverantwoordelijken	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject)
			2.3. De sanctie 'gesloten begeleiding' is gericht op het re-integratietraject van de jongere (art. 37 §3 DJDR; MvT, pp. 19 en 59)	2.3.1. De GI neemt het aspect re-integratie in de samenleving (hetzij het thuismilieu, hetzij een aangepaste private voorziening, hetzij...) expliciet op in het geïndividualiseerd, residentieel, forensisch traject van de jongere (MvT, p. 19)	/	X		/
2.3. De mogelijkheden tot opvolging en samenwerking na het verblijf in de GI worden bepaald (MvT, pp. 16 en 58)		2.3.2. Er worden uitvoeringsmodaliteiten voorzien die een geleidelijke overgang naar de buitenwereld mogelijk maken (MvT, p. 16)	/	X		/	Kwalitatief: beleidsanalyse	
		2.3.3. De mogelijkheden tot opvolging en samenwerking na het verblijf in de GI worden bepaald (MvT, pp. 16 en 58)	GI	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met GI; kwantitatief: online vragenlijst met GI	
		2.3.4. De jongere ervaart de gesloten begeleiding als een re-integratietraject	Jongeren die een gesloten begeleiding doormaken/doorgemaakt hebben	X		/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)	

Bijlagen

3. Gepast: de reactie is op maat en op niveau van de jongere	3.1. De gepastheid van een reactie is niet los te koppelen van het belang van het kind (artt. 3 en 63 tweede lid DJDR; MVT, p.47)	3.1.1. Uit de genomen beslissing blijkt duidelijk dat er rekening is gehouden met het belang van het kind	/	X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de schriftelijke neerslag van het antwoord van het OM en rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen	
	3.2. De uitgebreide(re) bevoegdheid voor het OM geeft hen de mogelijkheid om op maat en op niveau van de betrokken jongere te reageren (MVT p. 38)	3.2.1. Het OM maakt gebruik van de meest gepaste afhandelingsmogelijkheid >-< <i>contra</i> : er is sprake van <i>net-widening</i>	OM		X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen OM; Kwantitatief: offline/online vragenlijst OM
		3.2.2. De betrokken jongere ervaart het antwoord op zijn/haar maat en niveau	Jongeren		X			/	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject)
	3.3. Het systeem van voorwaarden/ambulante reacties biedt ruimte om rekening te houden met de specifieke persoonlijkheid en leefomgeving van de (vermoedelijke) delictpleger (artt. 11, 24, 25, 33 en 34 DJDR; MVT, pp. 15-16)	3.3.1. Er wordt gebruik gemaakt van voorwaarden/ambulante reactie gericht op de specifieke persoonlijkheid en leefomgeving van de (vermoedelijke) delictpleger	OM en JR		X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van de schriftelijke neerslag van het antwoord van het OM, rechtspraakanalyse van beschikkingen en vonnissen, interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR; Kwantitatief: registratie, offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
3.4. De uitvoering van het antwoord moet zo dicht mogelijk bij de verblijfplaats van zijn/haar ouders, wettelijke vertegenwoordigers of opvoedingsverantwoordelijken gebeuren (art. 17 §1 DJDR; MVT, p. 47)	3.4.1. De uitvoering van het antwoord gebeurt zo dicht mogelijk bij de verblijfplaats van zijn/haar ouders of opvoedingsverantwoordelijken	/		X			/	Kwalitatief: documentenanalyse van het dossier van de jongere	
4. Geinformeerde besluitvorming ~ <i>K. Evidence based</i>	4.1. De toegang tot de Gi vangt voor elke jongere aan met een gesloten oriëntatie wanneer hij/zij één van de bepaalde JD heeft gepleegd, of hiervan verdacht wordt, én wanneer voor deze jongere de nood aan vrijheidsberoving in beeld komt (artt. 26 en 35 DJDR; MVT, p. 18) ~ <i>D. Subsidiariteit en plaatsing als last resort</i>	4.1.1. Elk gesloten begeleiding vangt aan met een gesloten oriëntatie van één maand							
		4.1.2. Jongeren ondergaan een gedegen, kwaliteitsvol multidisciplinair onderzoek tijdens de gesloten oriëntatie: de ernst van het delict, C27:J27de context waarbinnen het JD gepleegd werd, de persoonlijkheid, de gedragsmatige ontwikkeling en de totale evolutie van de jongere zijn factoren die worden onderzocht ~ B. 4.5.							

K. Evidence based werken								
Operationele doelstelling	Actie	Indicator	Doelgroep	Nulmeting		Onderzoeksdesign nulmeting tijdens vooronderzoek	Onderzoeksdesign retroactieve nulmeting en toekomstige evaluatie	
				nee	Ja			
					Tijdens vooronderzoek			Retroactief
1. Evidence based werken als basisprincipe: er wordt gestreefd naar een aanpak met effectieve gevolgen, die nadien ook blijvend zijn (MvT, p. 8)	1.1. Een effectief antwoord wordt gedefinieerd als elke planmatige en doelgerichte aanpak ter bevordering van de psychische, sociale, cognitieve of lichamelijke ontwikkeling van een jongere (MvT, p. 11) ~ J. Constructief	1.1.1. Er wordt gebruik gemaakt van effectieve antwoorden ter bevordering van de psychische, sociale, cognitieve of lichamelijke ontwikkeling van een jongere	OM, JR, JRB, jongeren en ouders	X			/	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR, interviews of focusgroepen met jongeren (participatief traject) en interviews of focusgroepen met ouders/opvoedingsverantwoordelijken (participatief traject); kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
	1.2. Het aanbod aan antwoorden houdt rekening met recente wetenschappelijke inzichten en speelt in op de actuele noden (MvT, p. 12)	1.2.1. Wetenschappelijke inzichten en goede praktijken worden gebundeld in de gebruiksvriendelijke interventiedatabank	/	X			/	Kwalitatief: nagaan of er een gebruiksvriendelijke interventiedatabank gebruikt wordt
		1.2.2. OM, JR, JRB houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties	OM, JR en SD		X		Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR en focusgroepen met SD; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR	Kwalitatief: interviews met OM, interviews of focusgroepen met JR en interviews of focusgroepen met SD; kwantitatief: offline/online vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en SD
		1.2.3. Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, GI en Priv. VZ) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten	HCA-diensten, GI en Priv. VZ.		X		Kwalitatief: focusgroep met HCA-diensten, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.	Kwalitatief: interviews of focusgroepen met HCA-diensten, interviews of focusgroepen met GI en interviews of focusgroepen met Priv. VZ.; kwantitatief: online vragenlijst met HCA-diensten, GI en Priv. VZ.
		1.3. De vereisten op het vlak van specifieke en permanente opleiding voor alle professionelen die betrokken zijn bij de rechtsbedeling, opvang en begeleiding van (vermoedelijke) delictplegers, worden gestipuleerd (MvT, p. 25)	1.3.1. De professionelen genieten een gedegen specifieke en permanente opleiding	OM, JR, Jeugdadvocaten, SD, HCA-diensten, GI en Priv. VZ	X			/
2. Evaluatie van de toegang tot jeugdhulp van minderjarige (vermoedelijke) delictplegers: op vastgestelde tijdstippen om enerzijds na te gaan of toegang tijdig en tot de gepaste HV kan worden verleend en anderzijds om in te spelen op veranderende maatschappelijke noden en praktijken	2.1. Er moet voorzien worden in gerichte monitoring en rapportering van de hulpverlening (MvT, p. 15)	2.1.1. De uitwerking van een evaluatiekader van de gerechtelijke hulpverlening	SWVG	X			/	Zie project evaluatie van DIJH
		2.1.2. Er wordt periodiek gerapporteerd over de tijdigheid en de gepasteheid van de hulpverlening, veranderende noden en vernieuwde inzichten m.b.t. hulpverlening	SWVG	X			/	Kwalitatief: periodiciteit en inhoud van de rapportering nagaan
3. Monitoring, rapportering en evaluatie van het jeugd delinquentierecht (MvT, p. 10)	3.1 Een beter zicht krijgen op het effect van de ingezette antwoorden ten aanzien van minderjarigen die JD plegen of hiervan verdacht worden (MvT, p. 10)	3.1.1. Het decreet jeugd delinquentierecht wordt na drie jaar geëvalueerd (art. 88 DJDR)	/	X			/	/

Bijlage 2. Lijst van indicatoren opgenomen in de nulmeting en de actoren waarop ze betrekking hebben

Tabel 1 Indicatoren en doelgroep

Indicatoren/ respondenten	OM	JR	JRB	SDJ	HCA-diensten	GI en Priv. VZ.	Jongeren	Ouders	Jeugd-advocaten
A.2.1.1. Het OM, de JR en de JRB maken enkel gebruik van de voor hem voorziene afhandelingsmogelijkheden (MvT, p. 23)	X	X	X						
A.4.1.2. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat	X								X
A.4.1.4. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat					X				X
A.4.1.5. De jongere kent zijn/haar advocaat en voelt zich bijgestaan							X		
A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure	X	X	X	X	X	X			
A.7.1.2. De minderjarige verdachten en delictplegers zijn op basis van de informatie in staat de rechten uit te oefenen op het moment dat zij dat nodig achten (MvT, p. 36)							X		
E. 2.2.1. Gerechtelijke actoren (OM, JR, JRB, SD, ...) gaan na of er vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen	X	X	X	X	X	X			
E.2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening	X	X	X	X	X	X			
E.2.2.3. Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp							X	X	
E.2.5.3. Gebruik door JR en/of JRB van ambulante maatregelen/sancties of plaatsing in jeugdpsychiatrische dienst, in het bijzonder voor jongeren met meervoudige en complexe problematiek	X	X	X						

F.1.1.1. Mate waarin OM, JR en JRB jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand	X	X	X						
F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe	X	X	X	X	X	X			
F.2.1.3. In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid m.b.t de gevolgen van het JD					X	X			
F.2.1.4. De mate waarin jongeren zich aangesproken voelen op het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict en hun beleving hiervan							X		
F.3.1.1. Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich ondersteund voelen in de omgang met het gedrag van de betrokken jongere								X	
F.3.1.2. Mate waarin ouders/ opvoedingsverantwoordelijken zich aangesproken voelen op hun verantwoordelijkheid								X	
F.3.1.3. Ouders/opvoedingsverantwoordelijken zijn niet benaderd als falende individuen en er werd hen geen schuld toegekend (MvT, p. 9)								X	
F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/ opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	X	X	X	X	X	X		X	
F.3.2.2. Mate waarin jongeren zich gesteund voelen door hun ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij de opvolging en uitvoering van de opgelegde antwoorden							X		
G.1.1.2. De minderjarige begrijpt wat naar hem gecommuniceerd wordt, zowel verbaal als schriftelijk (art. 3 DJDR) (vb. door gebruik van tolken)							X		
G.1.1.3. De context begrijpt wat er naar hen gecommuniceerd wordt								X	
I.2.1.4. Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie					X	X			

K.1.2.2. OM, JR, JRB en SD houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties	X	X	X	X					
K.1.2.3. Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, ambulante diensten ...) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten					X	X			

Bijlage 3. Lijst van indicatoren in de nulmeting opgesomd per actor: 'omgekeerde oefening'

Tabel 2 Omgekeerde oefening openbaar ministerie

Openbaar ministerie	
Indicator	Onderzoeksdesign
A.2.1.1. Het OM, de JR en de JRB maken enkel gebruik van de voor hem voorziene afhandelingsmogelijkheden (MvT, p. 23)	Kwalitatief: interviews met OM en focusgroep met JR; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR
A.4.1.2. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met jeugdadvocaten; kwantitatief: registratie, offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met jeugdadvocaten
A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met HCA-diensten, focusgroepen met SD, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, online vragenlijst met JA
E.2.2.1. Gerechtelijke actoren (OM, JR, JRB, SD, ...) gaan na of er vrijwillige HV kan blijven doorlopen	Kwalitatief: interviews OM, focusgroep met JR en focusgroepen met SD; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
E.2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, en focusgroepen met SD; kwantitatief: registratie, offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
F.1.1.1. Mate waarin OM, JR en JRB jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand	Kwalitatief: interviews met OM en focusgroep met JR; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroepen met SD en focusgroep met jeugdadvocaten en focusgroep met HCA-diensten; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR

F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/ opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken, interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met SD, focusgroep met HCA-medewerkers, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met jeugdadvocaten
K.1.2.2. OM, JR, JRB houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR en focusgroepen met SD; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR

Tabel 2 Omgekeerde oefening jeugdrechters

Jeugdrechters	
Indicator	Onderzoeksdesign
A.2.1.1. Het OM, de JR en de JRB maken enkel gebruik van de voor hem voorziene afhandelingsmogelijkheden (MvT, p. 23)	Kwalitatief: interviews met OM en focusgroep met JR; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR
A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met HCA-diensten, focusgroepen met SD, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, online vragenlijst met JA
E.2.2.1. Gerechtelijke actoren (OM, JR, JRB, SD, ...) gaan na of er vrijwillige HV kan blijven doorlopen	Kwalitatief: interviews OM, focusgroep met JR en focusgroepen met SD; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
E.2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, en focusgroepen met SD; kwantitatief: registratie, offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR

E.2.5.3. Gebruik door JR en/of JRB van ambulante maatregelen/sancties of plaatsing in jeugdpsychiatrische dienst, in het bijzonder voor jongeren met meervoudige en complexe problematiek	Kwalitatief: focusgroep met JR; kwantitatief: registratie, online vragenlijst met JR
F.1.1.1. Mate waarin OM, JR en JRB jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand	Kwalitatief: interviews met OM en focusgroep met JR; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroepen met SD en focusgroep met jeugdadvocaten en focusgroep met HCA-diensten; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
K.1.2.2. OM, JR, JRB houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR en focusgroepen met SD; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR

Tabel 3 Omgekeerde oefening jeugdadvocaten

Jeugdadvocaten	
Indicator	Onderzoeksdesign
A.4.1.2. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met jeugdadvocaten; Kwantitatief: registratie, offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met jeugdadvocaten
A.4.1.4. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat	Kwalitatief: focusgroep met HCA-medewerkers en focusgroep met jeugdadvocaten; kwantitatief: registratie, online vragenlijst met jeugdadvocaten
A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met HCA-diensten, focusgroepen met SD, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, online vragenlijst met JA

F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroepen met SD en focusgroep met jeugdadvocaten en focusgroep met HCA-diensten; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken, interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met SD, focusgroep met HCA-medewerkers, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met jeugdadvocaten

Tabel 4 Omgekeerde oefening sociale diensten van de jeugdrechtbank

Sociale diensten van de jeugdrechtbank	
Indicator	Onderzoeksdesign
A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met HCA-diensten, focusgroepen met SD, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, online vragenlijst met JA
E.2.2.1. Gerechtelijke actoren (OM, JR, JRB, SD, ...) gaan na of er vrijwillige HV kan blijven doorlopen	Kwalitatief: interviews OM, focusgroep met JR en focusgroepen met SD; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
E.2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, en focusgroepen met SD; kwantitatief: registratie, offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroepen met SD en focusgroep met jeugdadvocaten en focusgroep met HCA-diensten;

	kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken, interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met SD, focusgroep met HCA-medewerkers, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met jeugdadvocaten
K.1.2.3. Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, GI en Priv. VZ) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten	Kwalitatief: focusgroep met HCA-diensten, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.

Tabel 5 Omgekeerde oefening HCA-diensten

HCA-diensten	
Indicator	Onderzoeksdesign
A.4.1.4. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat	Kwalitatief: focusgroep met HCA-medewerkers en focusgroep met jeugdadvocaten; kwantitatief: registratie, online vragenlijst met jeugdadvocaten
A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met HCA-diensten, focusgroepen met SD, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, online vragenlijst met JA
F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroepen met SD en focusgroep met jeugdadvocaten en focusgroep met HCA-diensten; kwantitatief: offline vragenlijst met OM en online vragenlijst met JR
F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken, interviews met OM, focusgroep met JR,

besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met SD, focusgroep met HCA-medewerkers, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met jeugdadvocaten
I.2.1.4. Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie	Kwalitatief: focusgroep met HCA-diensten, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.
K.1.2.3. Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, GI en Priv. VZ) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten	Kwalitatief: focusgroep met HCA-diensten, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.

Tabel 6 Omgekeerde oefening gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen	
Indicator	Onderzoeksdesign
A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure	Kwalitatief: interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met HCA-diensten, focusgroepen met SD, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR, online vragenlijst met JA
F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken, interviews met OM, focusgroep met JR, focusgroep met jeugdadvocaten, focusgroepen met SD, focusgroep met HCA-medewerkers, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.; kwantitatief: offline vragenlijst met OM, online vragenlijst met JR en online vragenlijst met jeugdadvocaten
I.2.1.4. Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie	Kwalitatief: focusgroep met HCA-diensten, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.

K.1.2.3. Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, GI en Priv. VZ) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten	Kwalitatief: focusgroep met HCA-diensten, focusgroep met GI en focusgroep met Priv. VZ.
--	---

Tabel 7 Omgekeerde oefening jongeren

Jongeren	
Indicator	Onderzoeksdesign
A.4.1.5. De jongere kent zijn/haar advocaat en voelt zich bijgestaan	Kwalitatief: focusgroepen met jongeren
A.7.1.2. De minderjarige verdachten en delictplegers zijn op basis van de informatie in staat de rechten uit te oefenen op het moment dat zij dat nodig achten (MvT, p. 36)	Kwalitatief: focusgroep met jongeren
E.2.2.3. Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp	Kwalitatief: focusgroepen met jongeren en interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken
F.2.1.4. De mate waarin jongeren zich aangesproken voelen op het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict en hun beleving hiervan	Kwalitatief: focusgroepen met jongeren
F.3.2.2. Mate waarin jongeren zich gesteund voelen door hun ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij de opvolging en uitvoering van de opgelegde antwoorden	Kwalitatief: focusgroepen met jongeren
G.1.1.2. De minderjarige begrijpt wat naar hem gecommuniceerd wordt, zowel verbaal als schriftelijk (art. 3 DJDR) (vb. door gebruik van tolken)	Kwalitatief: focusgroepen met jongeren

Tabel 8 Omgekeerde oefening ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Ouders/opvoedingsverantwoordelijken	
Indicator	Onderzoeksdesign
E.2.2.3. Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp	Kwalitatief: focusgroepen met jongeren en interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken

F.3.1.1. Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich ondersteund voelen in de omgang met het gedrag van de betrokken jongere	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken
F.3.1.2. Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich aangesproken voelen op hun verantwoordelijkheid	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken
F.3.1.3. Ouders/opvoedingsverantwoordelijken zijn niet benaderd als falende individuen en er werd hen geen schuld toegekend (MvT, p. 9)	Interviews + observaties OM, JR, JRB
F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken
G.1.1.3. De context begrijpt wat er naar hen gecommuniceerd wordt	Kwalitatief: interviews met ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Bijlage 4. Samenstelling van de stuurgroep

Naam	Voornaam	Instelling
Aerts	Nadine	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Casteur	Peter	Agentschap Opgroeien – Jongerenwelzijn
Craeynest	Kim	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Dams	Herman	Unie Nederlandstalige Jeugd magistraten
Danckaerts	Joëlle	Hof van Beroep Brussel
David	Tom	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Decock	Geert	Unie Nederlandstalige Jeugdadvocaten
De Witte	Julie	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
De Wolf	Nadine	Unie van Jeugdadvocaten
Gysemberg	Tina	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Louwagie	Jole	Departement WVG
Massoels	Magda	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Michiels	Geert	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Rom	Marjan	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Trips	Marc	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Van der Mussele	Eric	Unie van Jeugdadvocaten
Van Deynse	Sonja	HCA Vlaanderen - Parcours
Van Mulders	Stefaan	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Vanvelthoven	Wendy	Parket-Generaal Brussel
Van Wellen	Ellen	Agentschap Opgroeien - Jongerenwelzijn
Ven	Isabelle	Unie Nederlandstalige Jeugd magistraten
Coeck	Ibe	Onderzoeker (LINC, KU Leuven)
Goedseels	Eef	Co-promotor (NICC)
Hadermann	Emma	Onderzoeker (LINC, KU Leuven)
Pleysier	Stefaan	Co-promotor (LINC, KU Leuven)
Put	Johan	Promotor (LINC & ISR, KU Leuven)
Van Kelecom	Eva	Onderzoeker (LINC, KU Leuven)

Bijlage 5. Toelichting bij aanvang van de kwantitatieve vragenlijst openbaar ministerie, jeugdrechters en jeugdadvocaten

Geachte heer

Geachte mevrouw

Deze vragenlijst kadert in het “Vooronderzoek Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht”. Het vooronderzoek heeft tot doel de nodige informatie te verzamelen om **een duidelijk beeld te vormen van de situatie van het jeugddelinquentiesysteem vóór 1 september 2019**. Dit om het mogelijk te maken dat de monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet over drie jaar op een adequate wijze kan verlopen (vergelijking van de toestand voor en na de inwerkingtreding). Er worden daartoe interviews gehouden met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken en vragenlijsten afgenomen bij verschillende groepen professionelen (parketmagistraten, jeugdrechters, jeugdadvocaten, medewerkers van gemeenschapsinstellingen, HCA-diensten en private voorzieningen).

Het onderzoek betreft de doelstellingen van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet en de wijze waarop de praktijk functioneert. Het is daarbij uiterst belangrijk alle betrokkenen aan het woord te laten, zodat alle perspectieven op wet en praktijk kunnen worden meegenomen. Dat moet toelaten het decreet te evalueren en het beleid te informeren, over positieve elementen én verbeterpunten. Zo kunnen de resultaten van het onderzoek mee de toekomst van het jeugddelinquentierecht bepalen, wat uiteraard voor alle betrokkenen van belang is.

Dit onderzoek heeft een ‘gunstig oordeel’ gekregen van de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van de KU Leuven, waar u ook terecht kan voor eventuele klachten of bezorgdheden: smec@kuleuven.be. U kan uiteraard ook steeds de promotoren of onderzoekers contacteren; hun contactgegevens vindt u hieronder.

Het invullen van de vragenlijst neemt ongeveer 15 minuten in beslag.

Deelname aan deze vragenlijst is vrijwillig. Op elk moment kan het invullen van de vragenlijst stopgezet worden, zonder dat hiervoor een reden opgegeven moet worden.

De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Uw naam wordt daarbij niet gepubliceerd. De anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens wordt in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.

Alvast hartelijk dank voor uw deelname aan deze bevraging!

Johan Put (johan.put@kuleuven.be)

Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)

Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)

Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)

Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)

Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)

Bijlage 6. Kwantitatieve vragenlijst openbaar ministerie

A) Achtergrondgegevens

1. Samenstelling jeugdparket
  - Jeugdparket:
.....
  - Aantal parketmagistraten:
.....
  - Aantal parketcriminologen:
.....
2. Hoe lang bent u al actief als jeugdparketmagistraat?
  - 0-4 jaar
  - 5-9 jaar
  - 10-14 jaar
  - 15-19 jaar
  - 20 jaar of langer
3. Hebt u de gespecialiseerde opleiding jeugdrecht van IGO (familie, jeugd en horen) gevolgd?
  - Ja
  - Nee
  - In opleiding
4. Zo ja, in welke mate bent u tevreden over de kwaliteit/inhoud van deze gespecialiseerde opleiding?
  - Zeer ontevreden
  - Enigszins ontevreden
  - Niet tevreden en niet ontevreden
  - Enigszins tevreden
  - Zeer tevreden
5. Welke bevoegdheden heeft het jeugdparket nog naast jeugdzaken?
  - IFG-zaken
  - Zedenzaken
  - Burgerlijke zaken (familie)
  - Protectionele jeugdzaken
  - Andere:.....

B) Afhandelingsmogelijkheden

6. Legde het OM enkel antwoorden op die wettelijk geregeld zijn?
  - Ja
  - Nee

7. Welke factoren wogen het sterkste door bij de keuze van de afhandelingswijze? (*maximum drie antwoorden*)

- De persoonlijkheid en de maturiteitsgraad van de betrokkene
- De leefomgeving en de context van de betrokkene
- De ernst van de feiten
- De omstandigheden waarin de feiten zijn gepleegd
- De schade en de gevolgen voor het slachtoffer
- Recidive
- De veiligheid van de betrokkene
- De openbare veiligheid

C) Advocaat

8. Werd de advocaat verwittigd bij een waarschuwingsbrief?

- Ja
- Nee

9. Werd de advocaat verwittigd bij een herinnering aan de wet?

- Ja
- Nee

10. Werd de advocaat verwittigd bij een aanbod tot herstelbemiddeling?

- Ja
- Nee

11. Werd de advocaat verwittigd bij een vordering?

- Ja
- Nee

12. In hoeveel procent van de gevallen (processen-verbaal) riepen jullie de ouders/jongeren op?

.....

Indien de ouders/jongeren opgeroepen werden, in hoeveel procent van de gevallen was de advocaat dan ook aanwezig?

.....

Indien de afhandeling schriftelijk verliep, in hoeveel procent van de gevallen werd de advocaat dan ook betrokken?

.....

13. Ik hechtte belang aan de aanwezigheid van een jeugdadvocaat.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

14. Ik hield rekening met de inbreng van een jeugdadvoocaat bij mijn keuze van de afhandelingswijze.
- Nooit
  - Zelden
  - Soms
  - Vaak
  - Altijd
  - Er was zelden inbreng van de jeugdadvoocaat

D) Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

Beantwoord volgende stellingen.

15. Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
16. Ik hield rekening met de leeftijd van de jongeren in de manier waarop ik hen informatie gaf.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
17. Ik hield rekening met de mentale toestand van de jongeren in de manier waarop ik hen informatie gaf.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
18. Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord

E) Vrijwillige hulpverlening

19. Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, ging ik bij elke stap in de procedure na of die hulpverlening kon blijven doorlopen.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

20. Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, hield ik daarmee rekening bij het nemen van een beslissing.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

21. Ik ging steeds na of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

22. Als er nood bleek aan hulpverlening in een vrijwillig kader, verwees ik de betrokkene door naar de gepaste hulpverlening.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

23. Meldde u zelf aan bij gemandateerde voorzieningen?

- Ja
- Nee

F) Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten

24. Jongeren waren over het algemeen verantwoordelijk voor wat ze gedaan hadden.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide

- Akkoord
  - Helemaal akkoord
25. Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op de feiten die hij/zij gepleegd heeft.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
26. Ik sprak de jongere aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft.
- Nooit
  - Zelden
  - Soms
  - Vaak
  - Altijd
- G) *Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten***
27. Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden).
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
28. Ik sprak de jongere aan op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden).
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
29. Stelde u over het algemeen ook herstelbemiddeling (indien aan de voorwaarden voldaan) voor:
- Bij seponering
  - Bij waarschuwingsbrief
  - Bij herinnering aan de wet
  - Bij doorwijzing naar de jeugdhulp
  - Bij vordering

30. Bij de afhandeling hield ik rekening met de positie van het slachtoffer.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

H) Het betrekken van ouders bij het opleggen van een reactie

31. Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de keuze van de afhandelingswijze.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

I) Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

32. Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

33. Ik hield rekening met de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

J) Nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentedecreet

Volgende stellingen peilen naar uw standpunt over nieuwe aspecten van het Vlaamse jeugddelinquentedecreet. Aan het einde van deze vragenlijst volgt de mogelijkheid om hier eventuele opmerkingen of nuances over te formuleren. Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen.

-
34. Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
35. Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
36. Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
37. Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
38. Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide

- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

39. Ik ben er voorstander van dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

40. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

41. Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

42. Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

43. Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord

-
- Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
44. Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
45. Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentiedecreet (12 jaar).
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
46. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
47. Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.
- Helemaal niet akkoord
  - Niet akkoord
  - Tussen beide
  - Akkoord
  - Helemaal akkoord
  - Geen mening
48. In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.
- Helemaal niet akkoord

- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

Bijlage 7. Kwantitatieve vragenlijst jeugdrechters

Het is belangrijk om nog eens te benadrukken dat, op het laatste deel na, deze vragen peilen naar de situatie van **vóór de inwerkingtreding van het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet**. De vragenlijst heeft dan ook tot doel om een beeld te vormen over de praktijk van de jeugdrechters vóór 1 september 2019. De tussentitels geven telkens aan welk thema de volgende vragen behandelen.

Achtergrondgegevens jeugdrechter

2. Wat is uw geslacht?
  - Man
  - Vrouw
  - X
3. Wat is uw leeftijdscategorie?
  - ...
4. Hoe lang bent u al actief als jeugdrechter?
  - 0-4 jaar
  - 5-9 jaar
  - 10-14 jaar
  - 15-19 jaar
  - 20 jaar of meer
5. Waar was uw werkzaam voorafgaand aan uw functie als rechter? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.
  - Advocatuur
  - Openbaar ministerie
  - Bedrijfsleven
  - Overheid
  - Andere: ...

Opleiding of vorming jeugdrechters

6. Hebt u de opleiding jeugdrecht van IGO gevolgd?
  - Ja
  - Nee
  - Ik ben nog in opleiding

7. Zo ja: "Ik ben tevreden met de inhoud van deze opleiding."
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beiden
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
8. Zijn er bepaalde thema's die ontbraken tijdens de opleiding?
- ...
9. Zou u interesse hebben in een opleiding over de volgende thema's? Meerdere antwoorden zijn mogelijk:
- Begrijpen van diagnostiek
  - Leefwereld van jongeren
  - Drugsproblematiek
  - Jeugdcriminologie
  - Recente juridische ontwikkelingen
  - Diversiteit
  - Berekenen van schadevergoedingen
  - Andere: ...
  - Ik heb geen interesse in een opleiding over bovenstaande thema's
10. Hebt u nog bijkomende opleidingen in verband met jeugd of jeugdrecht gevolgd?
- Ja
  - Nee
11. Zo ja, welke aanvullende thema's kwamen hier aan bod?
- Geen
  - Begrijpen van diagnostiek
  - Leefwereld van jongeren
  - Drugsproblematiek
  - Jeugdcriminologie
  - Recente juridische ontwikkelingen
  - Diversiteit
  - Berekenen van schadevergoedingen
  - Andere: ...

Optreden jeugdrechters

12. Het is wenselijk dat eenzelfde rechter familiezaken, VOS- en MOF-zaken m.b.t dezelfde minderjarige behandelt.
- Akkoord: voor familiezaken, VOS en MOF
  - Wel voor VOS en MOF, niet voor familiezaken
  - Wel voor familiezaken en VOS, niet voor MOF
  - Wel voor familiezaken en MOF, niet voor VOS
  - Niet akkoord: telkens andere rechters
13. In een MOF-zaak is het opportuun dat eenzelfde rechter optreedt tijdens de voorbereidende rechtspleging, de rechtspleging ten gronde en de uitvoeringsfase.
- Akkoord: in de drie fasen
  - Wel in voorbereidende fase en fase ten gronde, niet in uitvoeringsfase
  - Wel in fase ten gronde en uitvoeringsfase, niet in voorlopige fase
  - Wel in voorlopige fase en uitvoeringsfase, niet in fase ten gronde
  - Niet akkoord: telkens andere rechters
14. Ik bezocht jongeren die geplaatst zijn in hun instelling.
- Altijd
  - Vaak
  - Soms
  - Zelden
  - Nooit
15. Ik ben voorstander van het dragen van de toga (door de jeugdrechters) in jeugdzaken.
- Nooit
  - Altijd
  - Enkel bij openbare zittingen (fase ten gronde), niet bij kabinetszittingen (in de voorbereidende fase)
  - Andere: ...

Beslissingsproces jeugdrechters

16. Welke factoren wogen het sterkste door bij het nemen van een beslissing over een maatregel (voorbereidende fase)? Duid maximum drie antwoorden aan.

- De persoonlijkheid en de maturiteitsgraad van de betrokkene
- De leefomgeving en de context van de betrokkene
- De ernst van de feiten
- De omstandigheden waarin de feiten zijn gepleegd
- De schade en de gevolgen voor het slachtoffer
- De vroegere maatregelen die ten aanzien van de betrokkene werden genomen, en zijn gedrag gedurende de uitvoering ervan (vb. de uitkomst van bemiddelingsproces op niveau van het openbaar ministerie)
- De veiligheid van de betrokkene
- De openbare veiligheid

17. Welke factoren wogen het sterkste door bij het nemen van een beslissing over een maatregel (fase ten gronde)? Duid er ten hoogste drie aan.

- De persoonlijkheid en de maturiteitsgraad van de betrokkene
- De leefomgeving en de context van de betrokkene
- De ernst van de feiten
- De omstandigheden waarin de feiten zijn gepleegd
- De schade en de gevolgen voor het slachtoffer
- De vroegere maatregelen die ten aanzien van de betrokkene werden genomen, en zijn gedrag gedurende de uitvoering ervan (vb. de uitkomst van bemiddelingsproces op niveau van het openbaar ministerie)
- De veiligheid van de betrokkene
- De openbare veiligheid

Afhandelingsmogelijkheden van jeugdrechters

18. Soms legde ik maatregelen op die niet expliciet wettelijk geregeld zijn

- Nee
- Ja

19. Zo ja, welke maatregelen?

- ...

20. Ik legde tijdens de voorbereidende rechtspleging gemeenschapsdienst (max. 30 uur) op.
- Altijd
  - Vaak
  - Soms
  - Zelden
  - Nooit

Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

21. Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over **zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.**
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beiden
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
22. Ik informeerde de jongere over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure:
- Bij de eerste voorleiding
  - Op de zitting ten gronde
  - Telkens als hij voor mij verscheen
  - Op geen enkel moment
23. De jongere werd geïnformeerd over **zijn/haar rechten en het verloop van de procedure ...** (meerdere antwoorden zijn mogelijk).
- Door mijzelf, ik nam hier initiatief voor
  - Door mijzelf, als de jongere hierom vroeg
  - Ik ga ervan uit dat de jongere daarover al werd geïnformeerd door anderen (advocaat, consulent, parket ...)
  - De jongere werd hierover niet geïnformeerd
24. Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg over hun rechten en het verloop van de procedure **begreep.**
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beiden
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord

25. Op welke manier communiceert u met een minderjarige cliënt buiten de zittingen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Persoonlijk contact
- Telefonisch contact
- Mailverkeer
- WhatsApp
- Sms
- Sociale media (Facebook, TikTok, Snapchat, Instagram, Wickr Me...)
- Andere:...
- Ik communiceer niet met de minderjarige cliënt buiten de zittingen

Vrijwillige hulpverlening

26. Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, ging ik bij elke stap in de procedure na of die hulpverlening kon blijven doorlopen.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit

27. Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, hield ik daarmee rekening bij het nemen van een beslissing.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit

28. Ik ging steeds na of er nood was aan hulpverlening in vrijwillig kader.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit

29. Als er nood bleek aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwees ik de betrokkenen steeds door naar de gepaste hulpverlening.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit

30. Als er ook voor dezelfde minderjarige ook een gerechtelijk VOS-dossier lopende was ...

- hield ik beide dossiers parallel aan
- schorste ik het VOS-dossier zolang het MOF-dossier liep
- sloot ik het VOS-dossier af bij de opstart van het MOF-dossier
- andere: ...

Huidig aanbod van jeugdpsychiatrie

31. Ik ben tevreden met het huidig residentieel psychiatrisch aanbod.

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beiden
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord

32. Ik ben tevreden met het huidig ambulante psychiatrisch aanbod.

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beiden
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord

Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten

33. Ik beschouw het als mijn taak om de jongeren aan te spreken over de feiten die hij/zij gepleegd heeft.

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit

34. Ik vond het belangrijk om de jongere aan te spreken op wat hij/zij gedaan heeft.

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beiden
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord

35. Op de volgende momenten stelde ik de jongere verantwoordelijk voor de gepleegde feiten:

- Wanneer de jongere op mijn bureau was
- Tijdens de zitting
- Op geen enkel moment
- Andere: ...

Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten

36. Ik vind het belangrijk dat de jongere actief zijn verantwoordelijkheid opneemt bij de afhandeling van het delict (wanneer de feiten vaststaan).

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beiden
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord
- OF → Heel belangrijk (1)– (2) – (3) – (4) – (5) Helemaal niet belangrijk

37. Ik vind het mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststaan).

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beiden
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord
- OF → Helemaal mijn taak (1)– (2) – (3) – (4) – (5) Helemaal niet mijntaak

38. Ik gaf de jongere inspraak bij de keuze van de afhandelingswijze

- Altijd
- Vaak
- Soms
- Zelden
- Nooit

Het betrekken van ouders bij het opleggen van een reactie

39. Ik betrok ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de **keuze** van de afhandelingswijze.
- Altijd
  - Vaak
  - Soms
  - Zelden
  - Nooit
40. Ik betrok ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de **uitvoering** van de opgelegde maatregel.
- Altijd
  - Vaak
  - Soms
  - Zelden
  - Nooit

Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

41. Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
42. Ik hield rekening met deze wetenschappelijke inzichten bij het opleggen van reacties.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord

Vragen over nieuwe aspecten uit het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet

Volgende stellingen peilen naar uw standpunt over nieuwe aspecten van het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet. Duid het cijfer aan dat overeenstemt met de mate waarin u akkoord gaat met volgende stellingen. Na deze stellingen volgt de mogelijkheid om hier eventuele opmerkingen of nuances over te formuleren.

43. Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het **openbaar ministerie**.

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beide
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord
- Ik heb hier nog geen mening over gevormd

44. Ik ben voorstander van de invoering van het **positief project**.

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beide
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord
- Ik heb hier nog geen mening over gevormd

45. Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor **gescheiden trajecten** (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds)

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beide
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord
- Ik heb hier nog geen mening over gevormd

46. Ik ben voorstander van de invoering van de **derde vorderingsgrond**.

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beide
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord
- Ik heb hier nog geen mening over gevormd

47. Ik ben voorstander van de invoering van het feit dat een **herziening** enkel nog kan “ten voordele van de jongere” (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beide

-
- Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd
48. Ik ben voorstander van het feit dat een gesloten plaatsing altijd start met een '**oriëntatie**'.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd
49. Ik ben voorstander dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een **private instelling** geplaatst kunnen worden.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd
50. Ik ben voorstander van de invoering van **langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar)**.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd
51. Ik ben voorstander van de invoering van **de terbeschikkingstelling** van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd

52. Ik ben voorstander van het behoud van de **uithandengeving**.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd
53. Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een **herstelrechtelijke afhandeling**.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd
54. Ik ben voorstander van de ingevoerde **minimumleeftijd** in het jeugddelinquentiedecreet (12 jaar).
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd
55. Ik ben voorstander dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet (in de toekomst) **geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen** geplaatst kunnen worden.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord
  - Ik heb hier nog geen mening over gevormd
56. Ik ben voorstander van de invoering van de mogelijkheid van **elektronische monitoring** als reactie op het gepleegde jeugddelict.
- Helemaal akkoord
  - Akkoord
  - Tussen beide
  - Niet akkoord
  - Helemaal niet akkoord

- Ik heb hier nog geen mening over gevormd

57. In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.

- Helemaal akkoord
- Akkoord
- Tussen beide
- Niet akkoord
- Helemaal niet akkoord
- Ik heb hier nog geen mening over gevormd

58. Opmerkingen of nuances over bovenstaande stellingen:

- ...

Afsluitende tekst

U hebt de vragenlijst succesvol afgerond, bedankt voor uw deelname!

Wij zullen in de nabije toekomst ook nog focusgroepen organiseren met de diverse actoren om meer diepgaand op een aantal aspecten in te gaan. Daarvoor zoeken we ook jeugdrechters die daaraan willen deelnemen. Als u daarin geïnteresseerd bent, mag u uw gegevens achterlaten door op onderstaande link te klikken.

Uw antwoorden op deze vragenlijst worden in elk geval anoniem verwerkt en kunnen op geen enkele manier gelinkt worden aan de gegevens die u invult op onderstaande link. Deze gegevens zullen namelijk enkel gebruikt worden om contact op te nemen voor het maken van concrete afspraken omtrent de bijkomstige focusgroep.

Invulpagina voor bijkomende vragenlijst

Bedankt voor uw interesse om mee te werken aan een bijkomende focusgroep. Gelieve onderstaande gegevens in te vullen zodat we u kunnen contacteren voor het maken van concrete afspraken omtrent de bijkomstige focusgroep.

- Naam + Voornaam:
- Mailadres:
- Regio/afdeling:
  - Antwerpen
  - Mechelen
  - Turnhout
  - Hasselt
  - Tongeren
  - Dendermonde
  - Gent

- Oudenaarde
- Brussel
- Leuven
- Brugge
- Ieper
- Kortrijk
- Veurne

We nemen zo snel mogelijk contact met u op voor verder praktische afspraken.

Alvast bedankt!

Bijlage 8. Kwantitatieve vragenlijst jeugdadvocaten

Achtergrondgegevens jeugdadvocaat

Vooreerst worden enkele achtergrondgegevens bevroegd. We willen nogmaals benadrukken dat de anonimiteit en vertrouwelijkheid in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd worden.

Q3: Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- X

Q4: Wat is uw leeftijd?

- Drop down van 20-99 jaar*

Q5: In welk arrondissement werkt u als (jeugd)advocaat? (*selectievak*)

- Antwerpen, afdeling Antwerpen
- Antwerpen, afdeling Mechelen
- Antwerpen, afdeling Turnhout
- Brussel, afdeling Brussel
- Brussel, afdeling Halle-Vilvoorde
- Leuven, afdeling Leuven
- Limburg, afdeling Hasselt
- Limburg, afdeling Tongeren
- Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde
- Oost-Vlaanderen, afdeling Gent
- Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde
- West-Vlaanderen, afdeling Brugge
- West-Vlaanderen, afdeling Ieper
- West-Vlaanderen, afdeling Kortrijk
- West-Vlaanderen, afdeling Veurne

Q6: In welke hoedanigheid werkt u als advocaat?

- Tableau-advocaat
- Advocaat-stagiair

Q7: Hoe lang bent u al werkzaam als advocaat?

- 0-4 jaar
- 5-9 jaar

- 10-14 jaar
- 15-19 jaar
- 20 jaar of langer

Q8: Hoe lang bent u al werkzaam als jeugdadvoocaat?

- 0-4 jaar
- 5-9 jaar
- 10-14 jaar
- 15-19 jaar
- 20 jaar of langer
- Ik ben nog niet werkzaam als jeugdadvoocaat, maar ben dat wel van plan in de toekomst
- Ik was in het verleden werkzaam als jeugdadvoocaat, maar nu niet meer
- Ik ben nooit werkzaam geweest als jeugdadvoocaat

Q9: Bent u lid van de Unie van Jeugdadvocaten?

- Ja
- Nee, maar ik ken deze organisatie wel
- Nee, ik ken deze organisatie niet

Q10: Bent u lid van de jeugdpermanentie aan uw balie?

- Ja
- Nee
- Er is geen jeugdpermanentie aan mijn balie

Q11: Bent u lid van de Salduz-permanentie aan uw balie?

- Ja
- Nee
- Er is geen Salduz-permanentie aan mijn balie

Q12: Treedt u ook op als 'voogd ad hoc' van minderjarigen?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q13: In welke materies binnen de advocatuur bent u ook actief? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Familierecht (13_1)

- Strafrecht (13_2)
- Aansprakelijkheidsrecht (13_3)
- Verkeersrecht (13_4)
- Sociaal recht (13_5)
- Fiscaal recht (13_6)
- Vennootschapsrecht (13_7)
- Andere: ... (13_8)

Q14: Hebt u de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies, gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

Q15: Hebt u de OVB-opleiding Salduz-verhoorbijstand (SUPRALAT) gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

Q16: Hebt u de OVB-opleiding Cassatieprocedure in strafzaken gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

Q17: Hebt u de basisopleiding bemiddeling gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

Optreden jeugdadvocaten – algemeen

Hierna volgen enkele algemene vragen over (het optreden van) de jeugdadvocaat. Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen.

Q19: Jeugdadvocaten moeten een afzonderlijk statuut krijgen.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord

- Helemaal akkoord

Q20: Ik vind het noodzakelijk dat iedereen die als jeugdadvocaat optreedt, de bijzondere opleiding van de Orde van Vlaamse Balies gevolgd heeft.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q21: Ik ben tevreden over de invulling van de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Ik heb de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies, niet gevolgd.

Q22: Eens ik toegewezen word aan een minderjarige, sta ik deze zo mogelijk bij zolang hij/zij onder de toepassing van het jeugdrecht valt.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q23: Ik ben voorstander van het dragen van de toga (door de jeugdadvocaten) in jeugdzaken.

- Altijd
- Nooit
- Enkel bij openbare zittingen (fase ten gronde), niet bij kabinetszittingen (voorbereidende fase)
- Andere:...

Q24: Er is voldoende controle op de kwaliteit van het optreden van jeugdadvocaten.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord

- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Optreden jeugdadvocaten – visie

Uitzonderlijk betreffen de volgende vragen zowel het optreden in MOF-zaken (minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, ongeacht hun leeftijd op het moment van de behandeling van de zaak) als het optreden in gerechtelijke VOS-zaken (minderjarigen in verontrustende situaties). Wat deze laatsten betreft, wordt bovendien een leeftijdsonderscheid gemaakt tussen jongere en oudere minderjarigen, waarbij we (louter indicatief) 12 jaar als grens hanteren (respectievelijk aangeduid als VOS -12 en VOS +12).

Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen.

Q26: De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q27: Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q28: Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q29: Ik beschouw me als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q30: Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q31: Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					

2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q32: De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q33: De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q34: Ik bespreek samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q35: Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q36: Bij het verdedigen van een minderjarige, ben ik gebonden door zijn/haar voorkeuren of wensen.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q37: Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q38: Als jeugdadvocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Q39: Ik beschouw het vooral als mijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
1. MOF					
2. VOS -12					
3. VOS +12					

Het is belangrijk om te benadrukken dat de hierna volgende vragen peilen naar de situatie van **vóór de inwerkingtreding van het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet**. De vragenlijst heeft dan ook tot doel om een beeld te vormen over de praktijk van de jeugdadvocaten vóór 1 september 2019. Al deze vragen betreffen enkel MOF-zaken.

Het optreden van de jeugdadvocaat op het niveau van het openbaar ministerie

Q41: In welke mate hebt u vóór de invoering van het decreet (1 september 2019) minderjarige verdachten bijgestaan op het niveau van het Openbaar Ministerie?

- Nooit (= in geen enkele zaak)
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd (= in elke zaak)

Het optreden van de jeugdadvocaat in herstelgerichte processen

Volgende vragen peilen naar het optreden van de jeugdadvocaat binnen herstelgerichte processen.

Q43: Op welke manier werd u op de hoogte gebracht van het herstelrechtelijk aanbod aan een minderjarige cliënt? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Via het parket (43_1)
- Via de jeugdrechter (43_2)
- Via de minderjarige (34_3)
- Via de ouders van de minderjarige (43_4)
- Via de HCA-dienst (43_5)
- Andere:... (43_6)

Q44: Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen. (1 = helemaal niet akkoord; 2 = niet akkoord; 3 = tussen beide; 4 = akkoord; 5 = helemaal akkoord).

1. Ik beschouwde het als mijn taak om ervoor te zorgen dat zo veel als mogelijk voorrang gegeven werd aan het herstelrechtelijk aanbod.
2. Ik beschouwde het als mijn taak om af te wege van de cliënt moest ingaan op het herstelrechtelijk aanbod.

Q45: Geef aan in welke mate volgende situaties zich voordeden. (1 = nooit; 2 = zelden; 3 = soms; 4 = vaak; 5 = altijd).

1. In welke mate was er voorafgaand contact met de minderjarige naar aanleiding van een herstelrechtelijk proces?
2. In welke mate was er voorafgaand contact met de HCA-dienst naar aanleiding van een herstelrechtelijk proces?
3. In welke mate was u aanwezig op de contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst?
4. In welke mate gaf u advies aan de minderjarige indien er een akkoord gesloten werd binnen een herstelrechtelijk proces?

Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

Volgende vragen peilen naar het contact met en het informeren van jongeren.

Q47: Wanneer ik ambtshalve werd aangewezen als advocaat, verliep de feitelijke contactname gemakkelijk.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q48: In welke mate had u voorafgaand aan de zitting contact met de minderjarige?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q49: Op welke manier communiceerde u met een minderjarige cliënt buiten de zittingen? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Persoonlijk contact (49_1)
- Telefonisch contact (49_2)
- Mailverkeer (49_3)

- Sms (49_4)
- WhatsApp (49_5)
- Sociale media (Facebook, TikTok, Snapchat, Instagram, Wickr Me...) (49_6)
- Andere:...(49_7)
- Ik communiceerde niet met de minderjarige cliënt buiten de zittingen (49_8)

Q50: Bezocht u een minderjarige cliënt die in een instelling verbleef?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q51: Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q52: De jongere werd geïnformeerd over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure...

- Door mijzelf, ik nam hier initiatief voor
- Door mijzelf, als de jongere hierom vroeg
- Ik ging ervan uit dat de jongere daarover al werd geïnformeerd door anderen (jeugdrechter, consulent, parket,...)
- Andere:...

Indien "Ik ging ervan uit dat de jongere daarover al werd geïnformeerd door anderen (jeugdrechter, consulent, parket,...) → Naar vraag 51 "Nadat ik het gerechtelijk dossier ingekeken heb, bespreek ik de inhoud ervan met de minderjarige cliënt."

Indien "Andere:..." → Naar vraag 51 "Nadat ik het gerechtelijk dossier ingekeken heb, bespreek ik de inhoud ervan met de minderjarige cliënt."

Q53: Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q54: Nadat ik het gerechtelijk dossier ingekeken had, besprak ik de inhoud ervan met de minderjarige cliënt.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q55: Als ik na inzage van het gerechtelijk dossier overleg pleegde met de minderjarige...

- Besprak ik die informatie, zonder een kopij van de stukken te laten zien
- Liet ik een kopij van de stukken zien en bespraken we de informatie
- Liet ik een kopij van de stukken zien en beantwoordde ik eventuele vragen
- Andere:...
- Ik besprak de inhoud van het gerechtelijk dossier niet met de minderjarige

Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten

Volgende vragen peilen naar het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten.

Q57: Ik informeerde de minderjarige cliënt over de mogelijkheden die er in de wet staan om zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen (herstelrechtelijk aanbod, geschreven project,...)

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q58: Ik liet de ruimte voor de minderjarige cliënt om zelf een constructief antwoord op de feiten voor te stellen.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q59: Had de minderjarige naar uw gevoel inspraak met betrekking tot het antwoord op de feiten, vb. in geval van herstelbemiddeling, gemeenschapsdienst,...

- Nooit
- Zelden
- Soms

- Vaak
- Altijd

Het betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij het opleggen van een reactie

Volgende vragen peilen naar de betrokkenheid van ouders/opvoedingsverantwoordelijken.

Q61: Indien er tegenstrijdige belangen waren tussen de minderjarige cliënt en zijn/haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken...

- Verdedigde ik uitsluitend de belangen van de minderjarige cliënt.
- Hield ik ook rekening met de belangen van de ouders.
- Andere:...

Q62: In welke mate besprak u informatie met betrekking tot de minderjarige cliënt met zijn/haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q63: Ik heb beroepsgeheim ten aanzien van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige cliënt.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

Volgende vragen peilen naar de wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht.

Q65: Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q66: Ik hield rekening met deze wetenschappelijke inzichten bij het reageren op of voorstellen van maatregelen.

- Helemaal niet akkoord

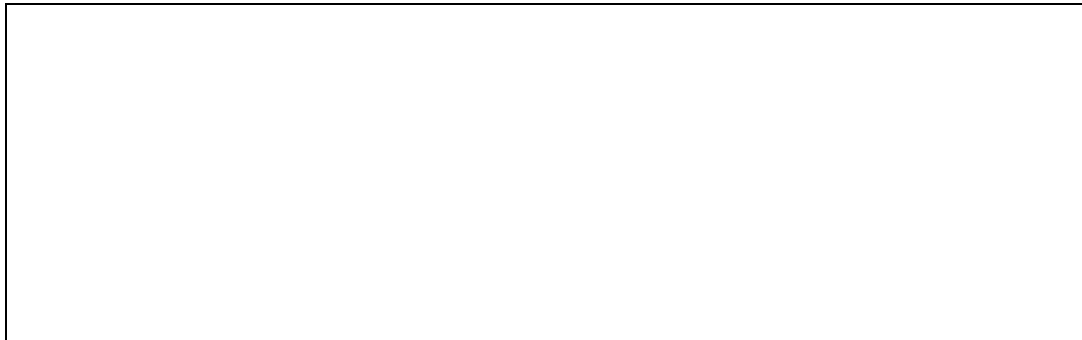
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Vragen over nieuwe aspecten uit het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet

Q68: Volgende stellingen peilen naar uw standpunt over nieuwe aspecten van het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet. Aan het einde van deze vragenlijst volgt de mogelijkheid om hier eventuele opmerkingen of nuances over te formuleren. Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen. (1 = helemaal niet akkoord; 2 = niet akkoord; 3 = tussen beide; 4 = akkoord; 5 = helemaal akkoord; 6 = geen mening)

1. Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie.
2. Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.
3. Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).
4. Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.
5. Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).
6. Ik ben er voorstander van dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.
7. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.
8. Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).
9. Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.
10. Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.
11. Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.
12. Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht (12 jaar).
13. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.
14. Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.
15. In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.

Q69: Indien u opmerkingen of nuances wil toevoegen aan uw antwoorden met betrekking tot het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, kan dit hier:

Uitleiding

U hebt de vragenlijst succesvol afgerond, bedankt voor uw deelname!

Wij zullen in de nabije toekomst ook nog focusgroepen organiseren met de diverse actoren om meer diepgaand op een aantal aspecten in te gaan. Hiervoor zoeken we ook jeugdadvocaten. Als u hierin geïnteresseerd bent, mag u uw gegevens achterlaten door op onderstaande link te klikken.

Uw antwoorden op deze vragenlijst worden in elk geval anoniem verwerkt en kunnen op geen enkele manier gelinkt worden aan de gegevens die u invult op onderstaande link. Deze gegevens zullen namelijk enkel gebruikt worden om contact op te nemen voor het maken van concrete afspraken omtrent de bijkomstige focusgroep.

https://kuleuven.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_6eY99dcmMbdbJqt

Bijlage 9.   Topiclijst interviews openbaar ministerie

A) Basisgegevens

Bij vraag 1 geeft u aan dat er [...] parketcriminologen tewerkgesteld zijn. Kan u ons meer vertellen over wat de rol van de parketcriminologen juist inhoudt?

Bij vraag 4 geeft u aan dat u [...] bent over de kwaliteit/inhoud van deze gespecialiseerde opleiding jeugdrecht van het IGO. Welke bijkomende thema's zouden nog een meerwaarde zijn?

B) Afhandelingsmogelijkheden

Wat was voor u de rol of de taak van het OM bij MOF-zaken?

A.2.1.1. Het OM, de JR en de JRB maken enkel gebruik van de voor hem voorziene afhandelingsmogelijkheden

Bij vraag 6 [JA] geeft u aan dat er enkel praktijken werden gehanteerd die tot de wettelijke bevoegdheden behoorden.

Bij vraag 6 [NEE] geeft u aan dat er praktijken werden gehanteerd die niet tot de wettelijke bevoegdheden behoorden? Wat houden die praktijken in?

➤ Hadden jullie bv. afspraken rond spijbelen, druggebruik door jongeren of rond verkeersmisdrijven of bepaalde diversie maatregelen? En hoe waren die geregeld?

Waren er afspraken of richtlijnen betreffende een afhandelings- of vorderingsbeleid?

Zo ja, wat hielden deze afspraken of richtlijnen dan in?

Door wie werd dat beleid opgesteld/bepaald?

Werd dat beleid geformaliseerd?

C) Advocaat

A.4.1.2. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat

Bij vraag 13 geeft u aan [...] belang te hechten aan de aanwezigheid van een jeugdadvocaat? Waarom wel of niet?

Bij vraag 14 geeft u aan [...] rekening te houden met de inbreng van een jeugdadvocaat bij uw keuze van de afhandelingswijze. Waarom wel of niet?

D) Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure

Hoe informeerde u de jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure?

- Nam u hiertoe zelf initiatief? Of beantwoordde u eerder vragen die door de jongeren gesteld werden?

Hoe informeerde u de jongeren op een manier die hen in staat stelde om alles te begrijpen?

- Vraag 16 in de kwantitatieve bevraging peilde in welke mate u rekening hield met de leeftijd van de jongeren in uw communicatie. Op welke manier hield u er rekening mee?
- Vraag 17 in de kwantitatieve bevraging peilde in welke mate u rekening hield met de mentale toestand van de jongeren in uw communicatie. Op welke manier hield u er rekening mee?
- Hoe informeerde u jongeren die een andere taal spraken?
  - Probeerde u de taal te spreken die de jongeren beheersten?
  - Maakten jullie gebruik van tolken? En waren daar voorwaarden aan verbonden?

Vraag 18 in de kwantitatieve bevraging peilde in welke mate u naging of de jongeren begrepen wat u gezegd had. Op welke manier ging u dat na?

E) Vrijwillige hulpverlening

E.2.2.1. Gerechtelijke actoren (OM, JR, JRB, SD, ...) gaan na of er vrijwillige HV kan blijven doorlopen

Bij vraag 19 geeft u aan dat u [...] naging of een reeds opgestart traject van vrijwillige hulpverlening kon blijven doorlopen. Hoe ging u dat concreet na?

E.2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening

Bij vraag 21 geeft u aan dat u [...] naging of er nood was aan vrijwillige hulpverlening. Hoe ging u dat concreet na?

Hanteerden jullie criteria om de nood aan vrijwillige hulpverlening na te gaan? Zo ja, welke criteria? Bij welke diensten kan u meer informatie verkrijgen? (politie, sociale dienst)

Waren jullie goed op de hoogte van het landschap van gemandateerde voorzieningen? Vindt u het belangrijk dat jullie dat landschap kennen en waarom wel of niet?

Via welke kanalen waren jullie op de hoogte van het aanbod en van wat de diensten/voorzieningen concreet doen?

Hoe besloot u of u de weg van een VOS en/of een MOF kiest?

- Was er sprake van VOS-zaken die in een MOF-zaak werden omgezet? Of omgekeerd een MOF-zaak in een VOS-zaak? En waarom?

F) Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten

F.1.1.1. Mate waarin OM en JR jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand

Wat is uw visie op het concept verantwoordelijkheid? Hoe zou u het concept definiëren?

- Op welke manier stelde u jongeren verantwoordelijk voor de feiten?
- Hield u rekening met bepaalde factoren? Zo ja, met welke factoren en waarom?

Mogelijke topics: leeftijd, mentale toestand, aard feiten, druk peers

G) Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten

F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe

Op welke momenten sprak u jongeren aan op het actief opnemen van verantwoordelijkheid?

Op welke manier sprak u jongeren dan aan op het actief opnemen van verantwoordelijkheid?

Hoe konden jongeren actief hun verantwoordelijkheid opnemen?

- Informeerde u jongeren over mogelijkheden om zelf actief verantwoordelijkheid op te nemen?

Vraag 29 peilde in welke situatie u herstelbemiddeling zou voorstellen.

Hoe wordt herstelbemiddeling aangeboden?

Zijn er bepaalde zaken, misdrijven die niet in aanmerking komen voor herstelbemiddeling?

- Wordt de HCA-dienst meteen verwittigd op het moment dat het aanbod wordt gedaan en op welke manier wordt de dienst verwittigd? (Brief, dossiers inkijken op het parket, mail)

Vraag 30 peilde in hoeverre u rekening hield met de positie van het slachtoffer. Op welke manier hield u rekening met het slachtoffer?

H) Het betrekken van ouders bij het opleggen van een reactie

F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

Op welke wijze betrok u ouders en opvoedingsverantwoordelijken actief bij de afhandeling en uitvoering van de opgelegde antwoorden?

I) Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

K.1.2.2. OM en JR houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties

Via welke kanalen waren jullie op de hoogte van wetenschappelijke inzichten?

- Hebben jullie een abonnement op een tijdschrift (bv. TJK)? Gaan jullie naar studiedagen? Zijn jullie ingeschreven op Sociaal.net?

J) Nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet

Vraag 34 peilde naar de uitbreiding van jullie bevoegdheden. Vindt u het al dan niet interessant dat het parket meer bevoegdheden heeft gekregen inzake de afhandeling van jeugddelicten met het nieuwe decreet? En waarom?

Verwacht u minder vorderingen vanwege die uitbreiding van bevoegdheden?

Verwacht u *netwidening*?

Vraag 35 peilde naar het positief project. Waarom bent u wel of geen voorstander van het positief project?

We zijn stilaan aangekomen bij het einde van de bevraging. Zijn er nog toekomstplannen of andere zaken waarover u iets wil vertellen of toevoegen aan dit interview?

Bijlage 10. Topiclijst focusgroep jeugdrechters

A.2.1.1. Het OM, de JR en de JRB maken enkel gebruik van de voor hem voorziene afhandelingsmogelijkheden

Het eerste deel van de vragen gaat over het gebruik van jullie afhandelingsmogelijkheden.

Uit de bevraging blijkt dat een nipte minderheid (10 van de 23) respondenten aangeeft 'soms' maatregelen op te leggen die niet expliciet wettelijk geregeld zijn, zoals bv. avondklok, huisarrest binnen de voorziening, praetoriaanse voorwaarden, een toekomstplan opstellen...

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Welke maatregelen legden jullie soms op die niet expliciet wettelijk geregeld zijn?
- Hoe frequent kwam het voor dat dergelijke maatregelen opgelegd worden?
- Waarom ging de voorkeur in deze gevallen uit naar maatregelen die niet expliciet wettelijk geregeld zijn?

De meerderheid (79%) geeft aan 'soms' of 'vaak' gemeenschapsdienst op te leggen tijdens de voorbereidende rechtspleging.

- Welke criteria hanteerden jullie om te bepalen of wordt overgegaan tot het opleggen van gemeenschapsdienst tijdens de voorbereidende rechtspleging?

A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure

Dit onderdeel gaat over de manier waarop de jongeren geïnformeerd worden over hun rechten en over het verloop van de procedure.

Drie vierde van de jeugdrechters beschouwt het als zijn/haar taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.

- Hoe deden jullie dat dan precies?
- Op welk moment(en) deden jullie dat dan?
  - Bij de eerste voorleiding? Waarom wel/niet?
  - Op de zitting ten gronde? Waarom wel/niet?
- Gebeurde dit dan op jullie initiatief of enkel als de jongere hierom vraagt?
- In welke gevallen kwam het voor dat jullie de jongere hierover niet informeren?
- Werd deze informatie dan door iemand anders gegeven (bv. advocaat)?

Bij het geven van informatie is het ook belangrijk dat de jongeren begrijpen wat er gezegd wordt. In de bevraging geeft de meerderheid (87%) aan dit af te toetsen bij de jongeren.

Dit voorzichtig in vraag stellen want het doctoraat van Eef kwam tot de omgekeerde conclusie.

- Op welke manier toetste jullie af of de jongere jullie uitleg begreep?
  - Welke bewoording gebruikten jullie hiervoor?
  - Kunnen jullie voorbeelden geven?

- Op welke manier hielden jullie bij het communiceren rekening met volgende factoren?
  - Leeftijd van de jongere
  - Mentale toestand van de jongere
  - De taal die je jongere beheerste
- Hoe losten jullie het op als de jongere een andere taal spreekt?
  - Dezelfde taal spreken als de jongere als dat ging?
  - Een tolk aanstellen, onder welke voorwaarden?
  - Beroepen doen op een familielid die kon vertalen als tussenpersoon?

E.2.2.1. Gerechtelijke actoren gaan na of er vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen

Het volgende onderdeel gaat over de vrijwillige hulpverlening.

De meerderheid (60%) van de jeugdrechters geeft aan 'altijd' of 'vaak' na te gaan bij elke stap van de procedure of de vrijwillige hulpverlening die liep, kon blijven doorlopen.

- Hoe gingen jullie dit na ?
- Op welke moment gingen jullie dit na?
- In welke gevallen gingen jullie dit niet na?
- Van welke criteria hing dit af?

De meerderheid (62%) van de jeugdrechters geeft eveneens aan 'altijd' of 'vaak' rekening te houden met het lopen van vrijwillige hulpverlening bij het nemen van een beslissing.

- Op welke manier deden jullie dit?
  - Alternatief: hoe kwam dit tot uiting?
- Bij welke diensten konden jullie meer informatie verkrijgen over het eventuele traject in de vrijwillige hulpverlening dat loopt? (bv. politie of sociale dienst?)
- Kunnen jullie een voorbeeld geven over hoe een beslissing zou verschillen als in hetzelfde geval al dan niet vrijwillige hulpverlening loopt?
- Namen jullie dit ook op in de motivering van de beslissing?

E.2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening

Ook de meerderheid (60%) geeft aan de jongere door te verwijzen naar gepaste hulpverlening als hier nood aan bleek.

- Hoe gebeurde dit dan?
- Op welk moment gebeurde dit dan?
- Hanteerden jullie criteria om na te gaan of hier nood aan was?
- Zijn er bepaalde signalen waarbij jullie sowieso doorverwezen naar vrijwillige hulpverlening?
- Wanneer werd er wel/niet doorverwezen naar vrijwillige hulpverlening als daar nood aan was?
  - Alternatief: gebeurt dit consequent als de nood vastgesteld wordt of zijn er bepaalde gevallen waarbij toch geopteerd wordt dit niet te doen ook al is er nood vastgesteld?

Drie vierde van jullie geeft aan het MOF en VOS dossier parallel aan te houden als er al een gerechtelijk VOS-dossier lopende was. De andere optie die genoemd werd was een OTSD voor het VOS-dossier tijdens dat het MOF-dossier loopt.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Welke aanpak verkozen jullie?
- Verschilde de aanpak naargelang de zaak?
  - Zo ja, van welke criteria hangt dit af?
- Vroegen jullie soms aan het parket om de zaak als een VOS/MOF te vorderen zodat u een bepaalde maatregelen zou kunnen vorderen?

Eventueel: hier al verder gaan op de vraag over de invoering van de derde vorderingsgrond (cf. vraag 4 over de nieuwe aspecten van het Vlaams Jeugddelinquentedecreet). Maar dan zeggen dat er op het einde van de focusgroep verder op wordt ingegaan als er nog tijd over is.

F.1.1.1. De mate waarin OM, JR en JRB jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand

Het volgende onderdeel gaat over de jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en het aanspreken van de jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe.

Iedereen gaf aan het als zijn/haar taak te zien om de jongere aan te spreken over de feiten die hij/zij gepleegd heeft en dit ook altijd of vaak te doen.

- Waarom vonden jullie dit belangrijk?
- Op welke manier spraken jullie de jongere dan aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft?
  - Welke bewoordingen gebruikten jullie hiervoor?
  - Kunnen jullie voorbeelden geven?
- Op welke momenten deden jullie dit?
  - Telkens de jongere voor de jeugdrechter verschijnt (50%)
  - Enkel als de jongere op kabinet was (17%)
  - Enkel tijdens de zitting (13%)

F.2.1.1. De mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe

Iedereen geeft ook aan de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer deze vaststonden).

- Waarom vonden jullie dit belangrijk?
- Op welke manier deden jullie dit?
- Op welke momenten deden jullie dit?
- Wat waren de verschillende mogelijkheden waarop jongeren actief hun verantwoordelijkheid konden opnemen?
- Op welke manier informeerde jullie de jongeren over de mogelijkheden die er in de wet staan om actief hun verantwoordelijkheid op te nemen voor de gepleegde feiten?

- *Voorbeelden achter de hand houden en eerst zelf de vraag laten beantwoorden*
- Bv. Herstelgericht proces/ gemeenschapsdienst/ ...
- Bv. Cliënt zelf een constructief antwoord laten voorstellen
- Bv. Inspraak van de minderjarige m.b.t. het antwoord op de feiten
- Gingen jullie systematisch na of de jongere een bemiddeling op parketniveau aangeboden werd?
- Hielden jullie dan rekening met het antwoord van de jongere daarop/ de uitkomst daarvan bij het nemen van een beslissing?

Drie vierde geeft aan de jongere ‘vaak’ of ‘soms’ inspraak te geven bij de keuze van afhandelingswijze. Eén vierde stelt daarentegen dit ‘nooit’ of ‘zelden’ te doen.

- Gaven jullie de jongere inspraak bij de keuze van afhandelingswijze? Waarom wel/niet?
- Hoe gaven jullie de jongere inspraak?
- Van welke criteria hing het af of jullie de jongere inspraak gaven hierin?

F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/ opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

De volgende vragen gaan over de betrokkenheid van ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken.

Net de meerderheid (56%) van de jeugdrechters geeft aan de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, ‘altijd’ of ‘vaak’ mee te betrekken bij de keuze van de afhandelingswijze, tegenover een kleine minderheid (44%) die aangeeft dit ‘zelden’ of ‘soms’ te doen.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Op welke manier betrokken jullie ouders/ opvoedingsverantwoordelijken bij de besluitvorming?
- Waarom betrokken jullie de ouders al dan niet bij de keuze van de afhandelingswijze?
- Van welke criteria hing dit af?
- In welke gevallen gebeurde dit sowieso wel/niet?

Ongeveer één derde (30%) geeft aan de ouders ook actief te betrekken bij de uitvoering van de opgelegde maatregel, maar ongeveer twee derde (70%) geeft aan dit slechts ‘zelden’ of ‘soms’ te doen. (vb. bij de praktische zaken van een gemeenschapsdienst of bij het regelen van bezoekmomenten wanneer een plaatsing wordt opgelegd).

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Op welke manier betrokken jullie ouders/ opvoedingsverantwoordelijken bij de uitvoering van de opgelegde maatregel(s)?
- Waarom betrokken jullie de ouders al dan niet bij uitvoering van de maatregel(s)?
- Van welke criteria hing dit af?
- In welke gevallen gebeurde dit sowieso wel/niet?

K.1.2.2. het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties

De volgende vragen gaan over de mate waarin jullie rekening houden met wetenschappelijke inzichten bij het opleggen van reacties.

Uit de bevraging blijkt dat een nipte minderheid (10 van de 23 respondenten; 43%) vindt dat ze op de hoogte zijn van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die jeugdrechters kunnen opleggen. Ook een nipte minderheid (10 van de 23 respondenten; 43%) geeft aan rekening te houden met de wetenschappelijke inzichten

- Wat verstaan jullie onder wetenschappelijke inzichten?
- Hoe belangrijk vinden jullie het om rekening te houden met wetenschappelijke inzichten?
- Via welke kanalen blijven jullie op de hoogte van wetenschappelijke inzichten?
  - *Voorbeelden achter de hand houden en eerst zelf de vraag laten beantwoorden*
  - Bv. Abonnementen op tijdschriften (bv. TJK), studiedagen, ingeschreven op sociaal.net...
- Wat zou het gemakkelijker maken op de hoogte te blijven?
- Met welke inzichten hielden jullie dan rekening bij het reageren op een jeugddelict?
- Op welke manier hielden jullie rekening met de wetenschappelijke inzichten?
  - *Voorbeelden achter de hand houden en eerst zelf de vraag laten beantwoorden*
  - Bv. Vaker herstelgericht aanbod aanraden omdat er de laatste jaren meer aandacht was voor het herstel naar het slachtoffer toe?
  - Bv. Bepaalde maatregelen niet opleggen?

E.2.5.3. Het gebruik door de jeugdrechter en/of de jeugdrechtbank van ambulante maatregelen/sancties of plaatsing in jeugdpsychiatrische dienst, in het bijzonder voor jongeren met meervoudige en complexe problematiek

Verwijzing naar for-K en de recente aanpassing van het decreet om dit weer mogelijk te maken?

De laatste vraag over de situatie van voor de inwerkingtreding van het decreet gaat over de maatregelen die jullie opleggen in het geval het gaat om een jongere met een meervoudige en complexe problematiek.

- Wat verstaan jullie onder ‘jongeren met een meervoudige en complexe problematiek’?
  - Zijn er bepaalde criteria waar een jongere aan moet voldoen vooraleer hij/zij onder deze ‘categorie’ valt?
- Op welke manier stellen jullie vast dat je jongere een complexe en meervoudige problematiek heeft?
- Maken jullie voor jongeren met een meervoudige en complexe problematiek vaker gebruik van ambulante maatregelen, voorlopig dan wel ten gronde?
  - Waarom wel/niet?
  - Zo ja: hoe veel vaker?
  - Zo nee: welke maatregelen en/of sancties leggen jullie in dergelijke zaken dan wel op?
- Maken jullie voor jongeren met een meervoudige en complexe problematiek vaker gebruik van een plaatsing in een jeugdpsychiatrische dienst?
  - Waarom wel/niet?

- Zo ja: hoe veel vaker?
- Zo nee: welke maatregelen en/of sancties leggen jullie in dergelijke zaken dan wel op?

Eventueel: *Ervaren jullie moeilijkheden bij het plaatsen van jongeren in een jeugdpsychiatrische dienst?*

De volgende vragen gaan over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Ik zal dan telkens jullie mening vragen ten aanzien van de belangrijkste nieuwe aspecten die het decreet met zich heeft meegebracht. Het eerste aspect waar we graag jullie mening en ervaring over zouden horen is...

1. Uitbreiding afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie

De meesten (48%) gaan (helemaal) akkoord, 39% tussen beide, 13% (helemaal) niet akkoord

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
- Wat zijn de eventuele nadelen?

2. Invoering positief project

De meesten (39,1%) gaan (helemaal) akkoord, 26,1% tussen beide, 26,1% (helemaal) niet akkoord, geen mening 8,7%

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
- In welke omstandigheden zouden jullie dit wel/niet toepassen?
- Hebben jullie dit al uitgesproken als sanctie?

3. Gescheiden trajecten VOS/MOF

34% (helemaal) akkoord, 9% tussen beide, **de meesten (56%) gaan (helemaal) niet akkoord**

- Waarom gaan jullie niet/wel akkoord met gescheiden trajecten?

Koppelen aan vraag bij E.2.2.2. dat 3/4^e van de respondenten aangeeft MOF en VOS samen aan te houden.

4. Invoering derde vorderingsgrond

8% (helemaal) akkoord, 8% tussen beide, **drie vierde (75%) gaat (helemaal) niet akkoord** en 8% geen mening.

- Waarom zijn jullie geen voorstander?

5. Herziening enkel nog mogelijk ten voordele van de jongere (afschaffing artikel 60 Jeugdbeschermingswet)

9% (helemaal) akkoord, 17% tussen beide, **de meesten (69%) gaan (helemaal) niet akkoord** en geen mening 4%

- Waarom zijn jullie geen voorstander?
- Hoe zien jullie dit verlopen in de praktijk?

6. Gesloten plaatsing start altijd met een gesloten oriëntatie

De meesten (61%) gaan (helemaal) akkoord, 26% tussen beide, 13% (helemaal) niet akkoord

- Waarom zijn jullie wel voorstander?

- Wat zijn de voordelen van een gesloten oriëntatie?
  - Waarom zijn sommigen toch twijfelachtig? Is het in bepaalde gevallen toch niet geschikt?
7. MOF-jongeren niet langer in een private instelling plaatsen
- 8,7% (helemaal) akkoord, 13% tussen beide, **de meesten (69,5%) gaan (helemaal) niet akkoord** en 8,7% geen mening
- Waarom zijn jullie/wel geen voorstander?
  - Wat zijn hier de nadelen/voordelen van?
8. Invoering langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar)
- 26% (helemaal) akkoord, **evenveel respondenten duiden hier tussen beide als (helemaal) niet akkoord aan (34%)**
- Hoe staan jullie hier tegenover?
  - Hoe komt dat de mening zo verdeeld zijn?
  - Welke zijn de verschillende argumenten pro en contra?
9. Invoering terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding
- 21,7% (helemaal) akkoord, 17,4% tussen beide, **de helft (52,1%) gaat (helemaal) niet akkoord** en 8,7% geen mening.
- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
10. Behoud van de uithandengeving
- De meesten (60,8%) gaan (helemaal) akkoord**, 26,1% tussen beide, 31,4% (helemaal) niet akkoord en 8,7% geen mening.
- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
    - Hebben jullie het gevoel dat jullie anders zeggenschap zouden verliezen?
11. Prioriteit geven aan herstelrechtelijk afhandeling
- Drie vierde (73,9%) gaat (helemaal) akkoord**, 21,7% tussen beide, 4,3% (helemaal) niet akkoord
- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
  - Bieden jullie altijd herstelrecht aan? Ook als herstelrecht in de voorbereidende fase misgelopen is?
  - In welke omstandigheden bieden jullie het wel/niet aan?
12. Minimumleeftijd 12 jaar
- De meerderheid (87%) gaat (helemaal) akkoord**, 4,3% tussen beide, 8,6% (helemaal) niet akkoord
- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
13. VOS-jongeren niet langer in gemeenschapsinstellingen plaatsen
- 13% (helemaal) akkoord, 8,7% tussen beide, **de meerderheid (63,9%) gaat (helemaal) niet akkoord** en 4,3% geen mening.

- Waarom jullie wel/geen voorstander?
  - Heeft dit te maken met capaciteitsangst van beveiligde opvang? (werd gezegd op de stuurgroep)
- Zijn jullie dan wel voorstander om MOF- en VOS-jongeren gemengd in een instelling plaatsen?

14. Elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict

Bijna de helft (47,8%) gaat (helemaal) akkoord, 16,1% tussen beide, 21,7% (helemaal) niet akkoord en 8,7% geen mening.

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
- Hebben jullie dit al toegepast onder het nieuwe systeem?

15. In het algemeen: vooruitgang op vorige systeem

0% (helemaal) akkoord, 22,6% tussen beide, **de meerderheid (60,4%) gaat (helemaal) niet akkoord** en 8,7% geen mening.

- Niemand van de respondenten gaat (helemaal) akkoord?
- Waarom zijn wel/geen voorstander van het nieuwe systeem?
- Welke aspecten die hierboven nog niet aan bod zijn gekomen, vinden jullie niet/wel goed? Waarom?
- Zijn er nog andere nieuwe elementen die jullie graag willen bespreken?

Vragen over samenwerking met andere actoren

- Hoe verliep de samenwerking met het jeugdparket?
- Hoe verliep de samenwerking met de sociale dienst?
- Hoe verliep samenwerking met de advocatuur?
- Hoe verliep samenwerking met uitvoerende diensten?
- Hoe verliep de samenwerking met de politie?
- Zijn er nog andere actoren/ organisaties waar jullie regelmatig mee samenwerkten?

Extra vragen die opgenomen werden in kwantitatieve vragenlijst, buiten de indicatoren

Uit de vragenlijst blijkt dat jullie op verschillende manieren buiten de zitting contact hebben met de jongeren (bv. persoonlijk contact, telefonisch contact of contact per brief).

- Om welke redenen hielden jullie contact met de jongeren buiten de zitting?
- Werd dit contact frequent gehouden?
- Op basis van welke criteria werd bepaald op welke manier0 jullie contact houden met een jongere? (bv. voor sommige jongeren is een ‘persoonlijk onderhoud’ nodig).

De overgrote meerderheid (91,6%) (n=24) van de deelnemers gaf aan dat het wenselijk is dat eenzelfde jeugdrechter zowel de MOF- als VOS-zaken van dezelfde minderjarige behandelt.

- Waarom was dit wenselijk?
- In welke gevallen was het mogelijks niet wenselijk dat dezelfde jeugdrechter zowel de MOF als VOS dossiers van een minderjarige behandelt?

Eveneens blijkt dat net iets meer dan één derde (37%) van de respondenten de jongere 'soms' bezocht in de instelling. Telkens één vijfde (21%) geeft aan dit ofwel 'vaak', 'zelden' of 'nooit' te doen.

- Hoe vaak bezochten jullie geplaatste jongeren in hun instelling?
- Waarom niet vaker?
- Van wat hing het af of jullie de geplaatste jongere bezoeken in hun instelling?

De schade en gevolgen voor het slachtoffer komen in de fase ten gronde op de vijfde plaats en in de voorbereidende fase slechts op de zesde plaats.

- Hielden jullie in de fase ten gronde meer rekening met het de schade en gevolgen voor het slachtoffer dan in de voorbereidende fase? Waarom?
- Hoe verliep de samenwerking met crisishulp? (vb. voor het uitspreken van een plaatsing?)

Bijlage 11.   Topiclijst focusgroep jeugdadvocaten

A.4.1.2. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat

We starten met de bijstand van een jeugdadvocaat op het niveau van het openbaar Ministerie.

In de kwantitatieve bevraging gaf de meerderheid aan zelden of nooit een minderjarige verdachte bij te staan op het niveau van het Openbaar Ministerie.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Wat is de reden hiervoor, volgens jullie?
- Belang van bijstand op niveau OM?

A.4.1.4. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat

In dit stukje gaan we dieper in op het optreden van de jeugdadvocaat in herstelrechtelijke processen. De bijstand in de verschillende fasen in een herstelgericht proces komen aan bod.

VRAAG: Wat is jullie rol als jeugdadvocaat in herstelgerichte processen?

- Herstelgericht **aanbod**
- Op welke manier wordt er beslist om **al dan niet in te gaan** op het herstelrechtelijk aanbod?
  - Redenen om de beslissing wel of niet over te laten aan de minderjarige
  - Redenen om wel of niet een herstelrechtelijke afhandeling aan te raden aan de minderjarige
- Moet er volgens jullie steeds **voorrang** gegeven worden aan het herstelrechtelijk aanbod? Waarom wel/niet?
- Hoe verliep het **voorafgaand contact** met de minderjarige?
  - Contactname zelf
  - Informatie
  - Belang
- Hoe verliep het **voorafgaand contact met de HCA-dienst**?
  - Meerwaarde, belang, informatie
  - Medeweten minderjarige
- In welke gevallen achtten jullie het **zinnig om aanwezig** te zijn op contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst?
  - Meerwaarde, belang
  - Inbreng
  - Advies in geval van akkoord sluiten

A.7.1.1. De professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/... op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure

Dit onderdeel gaat over het contact met de minderjarige cliënten en de manier waarop ze geïnformeerd worden over hun rechten en over het verloop van de procedure.

Uit de bevraging blijkt dat in sommige gevallen de **contactname niet gemakkelijk** verliep wanneer men ambtshalve aangesteld werd als advocaat.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Redenen waarom wel/niet gemakkelijk?

De meeste jeugdadvocaten gaven aan bijna altijd contact te hebben met de minderjarige **voorafgaand** aan de zitting.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Negatieve ervaring indien er geen voorafgaand contact was?

Bijna alle jeugdadvocaten beschouwden het als hun taak om de jongere te **informeren** over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Hoe verliep dit?
  - Op welke manier
  - Op welk moment
- Terugkoppeling niveau van OM: amper bijstand, dus hoe/door wie moest dit dan gebeuren, volgens jullie?
- Terugkoppeling herstelrechtelijk aanbod: niet altijd voorafgaand contact met de minderjarige. Hoe/door wie moest dit dan gebeuren, volgens jullie?
- Informeren van minderjarigen in een **instelling**? (*kwantitatief: één vijfde bezocht minderjarige cliënten in een instelling*)

Bij het geven van informatie is het ook belangrijk dat de jongeren **begrijpen** wat er gezegd werd. In de bevraging gaven bijna alle respondenten aan dit af te toetsen bij de jongeren.

- Op welke manier werd dit afgetoetst door jullie?
- Met welke factoren werd hierbij rekening gehouden? (leeftijd, mentale capaciteit, taal, tolk,...)

Verder gaf de meerderheid aan de **inhoud van het gerechtelijk dossier** te bespreken met de minderjarige cliënt en werd dit voornamelijk gedaan zonder een kopij van de stukken te laten zien.

- Waarom werd de inhoud van het gerechtelijk dossier wel of niet besproken met de minderjarige cliënt?
- Waarom werd er wel of geen kopij van de stukken getoond aan de minderjarige?

F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe

Het volgende onderdeel gaat over de jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe.

In de bevraging gaf de meerderheid aan de jongeren te informeren over de mogelijkheden die er bestaan om hun **verantwoordelijkheid op te nemen** en hen de ruimte te geven om **zelf een constructief antwoord** op de feiten voor te stellen. Daarnaast gaf een minderheid aan dat zij de indruk hadden dat de jongere **zelden of nooit inspraak** had.

- Wat is jullie ervaring hiermee? Sluit jullie ervaring aan bij deze cijfers, of net niet?
- Op welke manier spraken jullie de jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid?
- Hoe werd er beslist op welke manier de jongere verantwoordelijkheid kon/moest opnemen voor de feiten? (door wie, hoorrecht, voorstel van de jongere zelf of opgelegd,...)
- Met welke factoren werd er rekening gehouden bij het voorstellen/opleggen van een antwoord? (bv. positie van het slachtoffer)
- Wist de jongere voorafgaand aan de zitting welke maatregel opgelegd zou worden? (cfr. Sociale dienst: gaven aan dit vooraf met de jongeren te bespreken)

F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

Het volgende stukje gaat over de betrokkenheid van ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken.

96,0% van de jeugdadvocaten gaf aan **uitsluitend de belangen van de minderjarige** te verdedigen indien er tegenstrijdige belangen waren met de ouders.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Komt het voor dat ouders de jeugdadvocaat betalen (bv. indien ze iemand kennen)? Bemoedigt dit de situatie indien er tegenstrijdige belangen zijn?

De cijfers waren tegenstrijdig wat betreft het beroepsgeheim enerzijds (76%) en het delen van informatie met de ouders anderzijds (10% nooit).

- Welke informatie kan/mag er gedeeld worden met de ouders?
- Welke informatie zeker niet?
- Inspraak van de jongere? bv. voorafgaand aftoetsen en enkel informatie delen indien toestemming van de jongere OF als jeugdadvocaat zelf de inschatting maken?

K.1.2.2. De professionelen houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties

Uit de bevraging bleek veel twijfel over het al dan niet op de hoogte zijn van wetenschappelijke inzichten en of hier rekening mee gehouden werd bij het reageren op of het voorstellen van maatregelen.

- Wat beschouwen jullie als ‘wetenschappelijke inzichten’?

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Via welke kanalen op de hoogte? Bv. abonnement op tijdschriften (TJK, IHB,...), nieuwsbrief sociaal.net,...

EXTRA: Vragen die opgenomen werden in kwantitatieve vragenlijst, buiten de indicatoren.

In de bevraging gaf de meerderheid van de respondenten aan enkel voorstander te zijn van het dragen van de toga bij openbare zittingen.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Redenen om in de andere fasen geen toga te dragen?
- Belang om wel/geen toga te dragen? (bv. afschrikkend effect voor jongeren)

De antwoorden op de vraag of er voldoende controle is op de kwaliteit van het optreden van jeugdadvocaten, zijn verdeeld.

- Wat is jullie mening hierover?
- Kunnen jullie iets meer vertellen over het vergoedingssysteem?
  - Puntensysteem, kwaliteit versus kwantiteit van behandeling van zaken,...

Vragen over nieuwe aspecten uit het Vlaams Jeugddelinquentedecreet

Tot slot willen we graag nog terugkomen op enkele elementen die ingevoerd werden in het nieuwe decreet. We hebben hierbij een selectie gemaakt van de elementen waarbij de meningen verdeeld waren.

1. Uitbreiding afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie
62.3% (helemaal) akkoord
2. Invoering positief project
77.6% (helemaal) akkoord = in overeenstemming met resultaten over voorrang geven aan herstelgericht aanbod
3. Gescheiden trajecten VOS/MOF
64.2% (helemaal) akkoord
4. Invoering derde vorderingsgrond
34.7% (helemaal) akkoord
23.5% geen mening
5. Herziening enkel nog mogelijk ten voordele van de jongere (afschaffing artikel 60 Jeugdbeschermingswet)
Eerder (helemaal) akkoord, maar ook veel stemmen voor “tussen beide” en “geen mening” (resp. 29.6% en 14.3%)
6. Gesloten plaatsing start altijd met een oriëntatie
77.6% (helemaal) akkoord
7. MOF-jongeren niet langer in een private instelling plaatsen
32.7% (helemaal) niet akkoord, maar ook stemmen voor “tussen beide” en “geen mening” (resp. 26.5% en 19.4%)

Vgl. met VOS-jongeren niet meer in GI + voorstander van gescheiden trajecten: meningen minder verdeeld

8. Invoering langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar)
38.8% (helemaal) niet akkoord; 29.6% tussen beide
9. Invoering terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding
36.8% (helemaal) akkoord; 24.5% tussen beide
10. Behoud van de uithandengeving
48.0% (helemaal) akkoord
11. Prioriteit geven aan herstelrechtelijk afhandeling
80.6% (helemaal) akkoord = in overeenstemming met resultaten over voorrang geven aan herstelgericht aanbod
12. Minimumleeftijd 12 jaar
65.3% (helemaal) akkoord
13. VOS-jongeren niet langer in gemeenschapsinstellingen plaatsen
51.0% (helemaal) akkoord
14. Elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict
47.9% (helemaal) akkoord
15. In het algemeen: vooruitgang op vorige systeem
Eerder (helemaal) akkoord, maar iets meer "tussen beide" (resp. 31.7% en 35.7%)

Zijn er nog andere nieuwe elementen die jullie graag willen bespreken?

Bijlage 12. Topicslijst focusgroepen sociale dienst

1. Werking

VRAAG: Kunnen jullie in het algemeen wat vertellen over de functie en werking van de sociale dienst (vóór 1 september)?

- Wat is het **belang/** de **meerwaarde** van de sociale dienst?
- Wat was de voornaamste **taak/rol** van een consulent van de sociale dienst?
- Hoe verliep de uitvoering van een **maatschappelijk onderzoek**?
  - Huisbezoek? Gesprekken op sociale dienst? Gesprekken met minderjarige, ouders, andere gezinsleden, andere betrokkenen?
  - Systematisch maatschappelijk onderzoek/ opvolging? *Bv. i.g.v. first offenders*
  - Nieuw maatschappelijk onderzoek in geval van nieuwe feiten door dezelfde jongere?
- Hoe verliep de samenwerking met de **jeugdrechters**?
  - Informeerden jullie de jeugdrechter op regelmatige tijdstippen over het verloop van de maatregel?
  - Op welke manier hielden jullie de jeugdrechter op de hoogte? (mondeling, schriftelijk, telefonisch,...)
  - Werd de situatie op regelmatige basis opnieuw besproken met de jeugdrechter?
  - Hebben jullie het gevoel dat jullie advies gevolgd werd?
  - Wat was jullie rol tijdens de zitting?
- Hoe verliep de samenwerking met de **politie**?
- Hoe verliep de samenwerking met het **parket**?
- Hoe verliep de samenwerking met de **gemeenschapsinstellingen**, indien jongeren daar geplaatst werden?
- Wat was het gemiddeld aantal **dossiers** per consulent? Waren de **termijnen** hierbij haalbaar?

2. Informeren & aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid

VRAAG: Op welke manier kwam het **advies** voor de jeugdrechter tot stand na het maatschappelijk onderzoek? *Indien nog niet aan bod gekomen*

- **Criteria** voor het adviseren van een bepaalde maatregel?
- Gingen jullie na of er op niveau van het parket reeds een **aanbod tot herstelbemiddeling** gedaan werd?

Indien wel nagegaan bij parket:

- Hoe verliep dit?

Indien geen aanbod op parketniveau:

- Adviseerden jullie steeds het herstelrechtelijk aanbod?
- Werd er prioriteit gegeven aan het herstelrechtelijk aanbod?

- Voor welke feiten/jongeren werd er een herstelrechtelijk aanbod gedaan/aangemoedigd? Voor welke feiten/jongeren net niet?
- Hadden de jongeren zelf **keuze/inbreng** in de manier waarop ze hun verantwoordelijkheid opnamen?
- Welke **andere mogelijkheden** (naast herstelrechtelijk aanbod) adviseerden jullie aan de jeugdrechter opdat de jongere zelf actief verantwoordelijkheid kon opnemen voor de gevolgen van de gepleegde feiten?

VRAAG: Op welke manier **spraken** jullie de jongeren zelf **actief aan** op hun verantwoordelijkheid?

- Beschouwden jullie dit als jullie taak? *Indien eerder nog niet aan bod gekomen bij open vraag naar voornaamste taak/rol.*

VRAAG: Informeerden jullie de minderjarige verdachten op regelmatige tijdstippen over het verloop van de procedure?

- Op welke manier informeerden jullie de minderjarigen over het verloop van een maatschappelijk onderzoek? (wie bevraagd werd, wat bevraagd werd, welke informatie in het dossier kwam, wie toegang had tot dit dossier,...)
Indien nog niet aan bod gekomen bij de vorige vraag
- Op welke manier Informeerden jullie de jongeren over het dossier m.b.t. het maatschappelijk onderzoek + hun recht op inzage?
- Op welke manier informeerden jullie de jongeren over welke informatie doorgegeven werd aan de jeugdrechter en hulpverleners?
- Op welke manier informeerden jullie de jongeren over welke informatie de jeugdconsulent kon verkrijgen van hulpverleners (en opnam in het dossier)?
- Hoe toetsten jullie af of de jongere het begrepen had? (rekeninghouden met leeftijd, mentale capaciteit,...)
- Doorheen de procedure? Indien er iets veranderde?
- Kwam het voor dat jongeren/ouders zelf een extra gesprek aanvroegen?

VRAAG: Maakten jullie actief gebruik van het registratiesysteem?

- Wat is jullie ervaring met het registratiesysteem? (tevredenheid, moeilijkheden,...)

3. Vrijwillige hulpverlening

VRAAG: Wat werd er gedaan indien een **MOF**-jongere aangemeld werd waarvoor reeds een **VOS**-dossier lopende was (of omgekeerd)?

- Link delict – achterliggende problematiek?
  - Namen jullie de VOS op in het MOF-dossier (of omgekeerd) en/of werd er een afzonderlijk dossier geopend?
- Zelfde werking in geval van VOS als in geval van MOF?
- Hoe verliep de samenwerking met hulpverleningsactoren? (Welke?)

VRAAG: Op welke manier adviseerden jullie de jeugdrechter om de jongere **door te verwijzen** naar de gepaste hulpverlening indien er nood bleek aan hulpverlening in een vrijwillig kader?

- Samenwerkingen om door te verwijzen? (OCJ, andere?)
Indien hierboven nog niet aan bod gekomen
- Criteria voor 'nood aan hulpverlening'?
Alternatieve vraag: Zijn er bepaalde factoren waarbij er een 'rood lichtje' gaat branden indien ze aanwezig zijn?
- Hoeveel doorverwijzingen naar de vrijwillige hulpverlening gebeurden er per maand/jaar/totaal aantal dossiers?
  - Werd dit systematisch geregistreerd?
  - Hadden jullie hier zicht op?

4. Betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken

VRAAG: Op welke manier werden de ouders/opvoedingsverantwoordelijken **betrokken**?

- Werden de ouders **op voorhand geïnformeerd** over het verloop van de procedure? (het maatschappelijk onderzoek, het advies voor de jeugdrechter en de opgelegde maatregel)
- Op welke manier werden de ouders op de hoogte gehouden van het **maatschappelijk onderzoek**?
- Op welke manier werden de ouders op de hoogte gehouden van het **advies** voor de jeugdrechter?
- Hadden de ouders **inbreng** in het advies voor de jeugdrechter?
- Werden de ouders betrokken bij de **uitvoering** van de opgelegde maatregel?

5. Wetenschappelijke inzichten

VRAAG: Op welke manier bleven jullie op de hoogte van wetenschappelijke inzichten?

- Op welke manier hielden jullie hiermee rekening bij het uitvoeren van het maatschappelijk onderzoek en het opstellen van een advies voor de jeugdrechter?

6. Nieuwe aspecten van het Jeugddelinquentierecht

Tot slot zijn we benieuwd naar jullie mening over een aantal nieuwe aspecten in het Jeugddelinquentiedecreet. Daarom willen we vragen om deze vragenlijst in te vullen. Achteraf is er de mogelijkheid om dit verder te bespreken.

Geef aan in welke mate u akkoord gaat met de volgende stellingen inzake het nieuwe Jeugddelinquentiedecreet.

		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	Geen mening
1.	Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Ik ben er voorstander van dat gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht (12 jaar).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15.	In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bijlage 13. Topiclijst focusgroep HCA-diensten

Goedemorgen iedereen,

Eerst en vooral bedankt om naar hier te komen en deel te willen nemen aan deze focusgroep.

We zullen onszelf eerst kort voorstellen. Wij zijn Ibe Coeck en Eva Van Kelecom, onderzoekers aan het Leuvens Instituut voor Criminologie aan de KU Leuven. Momenteel zijn wij hoofdzakelijk bezig met het vooronderzoek "Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht".

Dit onderzoek is er gekomen op vraag van de Vlaamse overheid in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het vormt eigenlijk de voorbereiding van de evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet binnen drie jaar. Op dit moment zijn we bezig met de nulmeting, waarbij we verschillende professionelen bevragen, alsook jongeren en ouders over de praktijk van vóór de inwerkingtreding van het decreet. Bij de evaluatie kan dan een vergelijking gemaakt worden tussen de situatie voor en na de inwerkingtreding. De uiteindelijke bedoeling is om na te gaan in hoeverre de nieuwe doelstellingen concreet zullen doorwerken in de praktijk.

Jullie deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Dat wil zeggen dat jullie niet verplicht zijn om deel te nemen en jullie ook niet verplicht zijn om op alle vragen te antwoorden. Zoals jullie kunnen zien, hebben we ook een recorder bij. Wij willen graag dit groeps gesprek opnemen, zodat wij het achteraf makkelijker kunnen verwerken voor de onderzoeksresultaten. Deze verwerking gebeurt anoniem, waarbij jullie naam of HCA-dienst niet vermeld wordt. Alles wat ik nu net gezegd heb, staat ook op het papier dat jullie gekregen hebben. Zouden jullie hierop jullie naam, handtekening en de datum van vandaag kunnen invullen (10 maart 2020)?

Hebben jullie nog vragen alvorens we echt van start gaan?

Oké, we willen nogmaals benadrukken dat we met deze bevraging peilen naar de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe decreet en dus vóór 1 september?

1. Informeren

De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure A.7.1.1.

VRAAG: Hoe verliep de contactname met de jongere nadat een maatregel bij de HCA-dienst werd aangeboden of opgelegd?

- Kregen jullie voldoende gegevens om de jongeren en/of hun ouders te bereiken?
- Op welke manier verkregen jullie die gegevens?

VRAAG: Werd er bij een eerste contactname en/of ontmoeting informatie gegeven aan de jongere (mondeling of schriftelijk)? En over wat werd er dan info gegeven?

- ➔ Informeerden jullie de jongeren over het verloop van de procedure? Wat zeiden jullie dan juist over de procedure?
- ➔ Informeerden jullie de jongere over hun rechten? Welke rechten werden besproken?

- Namen jullie hiertoe zelf initiatief (standaard/systematisch)? Of beantwoordden jullie eerder vragen die door de jongeren gesteld werden?
- Stelden de jongeren veel vragen over hun rechten en het verloop van de procedure?
- Informeerden jullie de jongeren over welke informatie doorgegeven werd aan de jeugdrechter/jeugdconsulent?

VRAAG: Hoe informeerden jullie de jongeren op een manier die hen in staat stelden om alles te begrijpen?

- Op welke manier hielden jullie rekening met de leeftijd van de jongeren in de communicatie?
- Op welke manier hielden jullie rekening met de mentale capaciteiten van de jongeren in de communicatie?
- Werden er soms jongeren aangemeld die het Nederlands of het Frans niet zo machtig zijn?
  - Hoe communiceerden jullie dan?
- Hoe communiceerden jullie met ouders/opvoedingsverantwoordelijken die een andere taal dan Nederlands of Frans spraken?
  - Probeerden jullie de taal te spreken die zijn dan wel beheersten?
  - Maakten jullie gebruik van tolken? En waren daar voorwaarden aan verbonden?

VRAAG: Hoe toetsten jullie af of de jongeren begrepen hadden wat er gezegd was? Op welke manier gingen jullie dat na?

2. Het actief opnemen van verantwoordelijkheid

Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe *F.2.1.1.*

In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid m.b.t. de gevolgen van het JD *F.2.1.3.*

VRAAG: Wat verstaan jullie onder het concept verantwoordelijkheid (m.b.t. het plegen van feiten)?

- Maakt de leeftijd, mentale capaciteiten, aard feiten, druk *peers* een verschil qua mate van verantwoordelijkheid?

VRAAG: Op welke manieren spraken jullie de jongeren aan op het opnemen van verantwoordelijkheid? M.b.t. de gevolgen voor het slachtoffer, de samenleving, de (relatie met) ouders

VRAAG: Hadden de jongeren zelf keuze/inbreng in de manier waarop ze hun verantwoordelijkheid opnamen binnen de maatregel die ze kregen aangeboden/opgelegd?

- Hoe konden jongeren zelf actief hun verantwoordelijkheid opnemen binnen jullie aanbod?
- Gaven jullie zelf suggesties hieromtrent aan de jongeren?

3. Herstelgericht werken

Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie *I.2.1.4.*

VRAAG: Wat verstaan jullie onder herstelgericht werken?

VRAAG: Op welke manier werd er gewerkt rond herstel binnen (...)? Herstel naar slachtoffer, onmiddellijke omgeving, samenleving.

- gemeenschapsdienst
- leerproject
- hergo
- bemiddeling

VRAAG: Zijn er bepaalde feiten, situaties of persoonlijkheidskenmerken van de vermoedelijke dader of het slachtoffer die ervoor zorgen dat een herstelrechtelijke afhandeling niet mogelijk of niet aangewezen is?

- ➔ Voor welke feiten/situaties/welke jongeren zouden jullie (...) aan of afraden?
  - bemiddeling
  - hergo
  - leerproject
  - gemeenschapsdienst

VRAAG: We willen hierbij ook nog even peilen naar de positie van het slachtoffer. Op welke manier werd het slachtoffer betrokken in (...)?

- bemiddeling: *wie werd eerst gecontacteerd – jongere of slachtoffer?*
- hergo: *wie werd eerst gecontacteerd – jongere of slachtoffer?*
- leerproject
- gemeenschapsdienst

4. Betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden F.3.2.1.

VRAAG: Op welke manier werden de ouders/opvoedingsverantwoordelijken betrokken?

- Informeerden jullie de ouders/opvoedingsverantwoordelijken over de aangeboden/opgelegde maatregel? Hoe?
- Waren de ouders/opvoedingsverantwoordelijken aanwezig op contactmomenten?
- Welke rol kunnen ouders/opvoedingsverantwoordelijken spelen? *Steun/hulp voor de jongere?*
- In hoeverre hielden jullie rekening met de aanwezigheid en inbreng van ouders/opvoedingsverantwoordelijken? Waarom wel of niet?
- Wat deden jullie in het geval van tegenstrijdige belangen tussen de jongere en zijn of haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken? *Beide kanten verdedigen, enkel jongere, enkel ouders/opvoedingsverantwoordelijke (beroepsgeheim m.b.t. informatie die van de jongere verkregen werd)*

5. Advocaat

In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat A.4.1.4

VRAAG: Op welke manier werd de jongere vóór de invoering van het nieuwe decreet bijgestaan door een jeugdadvocaat in jullie verschillende diensten?

- Werd de jongere bijgestaan i.h.k.v.:
  - Bemiddeling?
  - Hergo?
  - Leerproject?
  - Gemeenschapsdienst?
- ➔ *Waren de jeugdadvocaten aanwezig op contactmomenten?*
- ➔ *Hadden de jeugdadvocaten voorafgaand of nadien contact met de jongere? Hoe: telefonisch/mail/brief?*

- *Hadden de jeugdadvocaten voorafgaand of nadien contact met de HCA-dienst? Hoe: telefonisch/mail/brief?*
- *Wat was de rol van de jeugdadvocaat? Advies geven bij bv. intake of afsluiten overeenkomst, informeren, aanspreken op verantwoordelijkheid, stem van de jongere zijn.*

VRAAG: In hoeverre hechtten jullie belang aan de aanwezigheid van een jeugdadvocaat? Waarom wel of niet?

VRAAG: In hoeverre hielden jullie rekening met de aanwezigheid en inbreng van een jeugdadvocaat? Waarom wel of niet?

6. Wetenschappelijke inzichten

Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, ambulante diensten, ...) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten K.1.2.3.

VRAAG: Op welke manier bleven jullie op de hoogte van wetenschappelijke inzichten? Abonnement tijdschriften, studiedagen

- Op welke manier hielden jullie hiermee rekening in jullie werking?

7. Nieuwe aspecten van het jeugddelinquentierecht

Tot slot zijn we benieuwd naar jullie mening over een aantal nieuwe aspecten in het jeugddelinquentiedecreet. Daarom willen we vragen om deze vragenlijst in te vullen. Achteraf is er de mogelijkheid om dit nog te bespreken.

		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	Geen mening
1.	Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Ik ben er voorstander van dat gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.						
8.	Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht (12 jaar).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15.	In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VRAAG: Zijn er nog zaken van deze korte bevraging die jullie graag willen toelichten, nuanceren of motiveren?

VRAAG: Kunnen jullie ons nog iets meer vertellen over de relatie tussen de diverse HCA-afhandelingen? In het verleden was dat misschien relatief afbakenbaar, maar nu wordt het toch wat minder evident o.a. door de invoering van het positief project. Hoe verhoudt zich dat juist binnen jullie dienst tot de andere afhandelingsvormen? Wat is de mogelijke impact?

Bijlage 14. Topiclijst focusgroep gemeenschapsinstellingen

Goedemorgen iedereen,

Eerst en vooral bedankt om naar hier te komen en deel te willen nemen aan deze focusgroep.

We zullen onszelf eerst kort voorstellen. Wij zijn Ibe Coeck en Emma Hadermann, onderzoekers aan het Leuvens Instituut voor Criminologie aan de KU Leuven. Momenteel zijn wij hoofdzakelijk bezig met het vooronderzoek "Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht". Dit onderzoek is er gekomen op vraag van de Vlaamse overheid in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het vormt eigenlijk de voorbereiding van de evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet binnen drie jaar. Op dit moment zijn we bezig met de nulmeting, waarbij we verschillende professionelen bevragen, alsook jongeren en ouders over de praktijk van vóór de inwerkingtreding van het decreet. Bij de evaluatie kan dan een vergelijking gemaakt worden tussen de situatie voor en na de inwerkingtreding. De uiteindelijke bedoeling is om na te gaan in hoeverre de nieuwe doelstellingen concreet zullen doorwerken in de praktijk.

Jullie deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Dat wil zeggen dat jullie niet verplicht zijn om deel te nemen en jullie ook niet verplicht zijn om op alle vragen te antwoorden. Zoals jullie kunnen zien, hebben we ook een recorder bij. Wij willen graag dit groeps gesprek opnemen, zodat wij het achteraf makkelijker kunnen verwerken voor de onderzoeksresultaten. Deze verwerking gebeurt anoniem, waarbij jullie naam of GI niet specifiek vermeld wordt. Alles wat ik nu net gezegd heb, staat ook op het papier dat jullie gekregen hebben. Zouden jullie hierop jullie naam, handtekening en de datum van vandaag kunnen invullen (16 september 2020)?

Hebben jullie nog vragen alvorens we echt van start gaan?

Oké, we willen nogmaals benadrukken dat we met deze bevraging peilen naar de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe decreet en dus vóór 1 september.

1. Informeren

De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure A.7.1.1.

VRAAG: Werd er bij een eerste plaatsing en/of ontmoeting informatie gegeven aan de jongere (mondeling of schriftelijk)? En over wat werd er dan info gegeven?

- ➔ Informeerden jullie de jongeren over het verloop van de procedure? Wat zeiden jullie dan juist over de procedure?
- ➔ Informeerden jullie de jongere over hun rechten? Welke rechten werden besproken?
  - Namen jullie hiertoe zelf initiatief (standaard/systematisch)? Of beantwoordden jullie eerder vragen die door de jongeren gesteld werden?
  - Stelden de jongeren veel vragen over hun rechten en het verloop van de procedure?
  - Informeerden jullie de jongeren over welke informatie doorgegeven werd aan de jeugdrechter/jeugdconsulent of andere hulpverleners? Op welke manier?

- ➔ Informeerden jullie de jongeren na die eerste ontmoeting (nog) op regelmatige tijdstippen over het verdere verloop van de procedure en/of over hun rechten?
- Systematisch of enkel indien er iets veranderde doorheen de procedure?
  - Kwam het voor dat jongeren zelf een extra gesprek aanvroegen voor meer informatie omtrent de procedure of hun rechten?

VRAAG: Hoe informeerden jullie de jongeren op een manier die hen in staat stelden om alles te begrijpen?

- Op welke manier hielden jullie rekening met de leeftijd van de jongeren in de communicatie?
- Op welke manier hielden jullie rekening met de mentale capaciteiten van de jongeren in de communicatie?
- Werden er soms jongeren opgenomen die het Nederlands of het Frans niet zo machtig zijn?
  - Hoe communiceerden jullie dan?
- Hoe communiceerden jullie met ouders/opvoedingsverantwoordelijken die een andere taal dan Nederlands of Frans spraken?
  - Probeerden jullie de taal te spreken die zijn dan wel beheersten?
  - Deden jullie beroep op een verwante die kon vertalen als tussenpersoon?
  - Maakten jullie gebruik van tolken? En waren daar voorwaarden aan verbonden?

VRAAG: Hoe toetsten jullie af of de jongeren begrepen hadden wat er gezegd was? Op welke manier gingen jullie dat na?

2. Betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden *F.3.2.1*.

VRAAG: Op welke manier werden de ouders/opvoedingsverantwoordelijken betrokken?

- Informeerden jullie de ouders/opvoedingsverantwoordelijken over de plaatsing? Hoe, op welke manier?
  - Werden zij ook gedurende de hele periode op de hoogte gehouden? Hoe, op welke manier?
- Waren de ouders/opvoedingsverantwoordelijken aanwezig op bepaalde contactmomenten? Welke contactmomenten zijn dat?
- Werden de ouders betrokken bij de uitvoering van de plaatsing?
  - Welke rol kunnen ouders/opvoedingsverantwoordelijken spelen? *Steun/hulp voor de jongere?*
  - In hoeverre hielden jullie rekening met de aanwezigheid en inbreng van ouders/opvoedingsverantwoordelijken? *Waarom wel of niet?*
  - Wat deden jullie in het geval van tegenstrijdige belangen tussen de jongere en zijn of haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken? *Beide kanten verdedigen, enkel jongere, enkel ouders/opvoedingsverantwoordelijke (beroepsgeheim m.b.t. informatie die van de jongere verkregen werd)*

3. Het actief opnemen van verantwoordelijkheid

Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe *F.2.1.1.*

In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid m.b.t. de gevolgen van het JD *F.2.1.3.*

VRAAG: Wat verstaan jullie onder het concept verantwoordelijkheid (m.b.t. het plegen van feiten)?

- Maakt de leeftijd, mentale capaciteiten, aard feiten, druk *peers* een verschil qua mate van verantwoordelijkheid?

VRAAG: Op welke manieren spraken jullie de jongeren aan op het opnemen van verantwoordelijkheid? M.b.t. de gevolgen voor het slachtoffer, de samenleving, de (relatie met) ouders

- Beschouwden jullie dit als jullie taak?

VRAAG: Hadden de jongeren zelf keuze/inbreng in de manier waarop ze hun verantwoordelijkheid opnamen binnen hun plaatsing in de gemeenschapsinstelling?

- Hoe konden jongeren zelf actief hun verantwoordelijkheid opnemen binnen jullie aanbod?
- Gaven jullie zelf suggesties hieromtrent aan de jongeren?

4. Herstelgericht werken

Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie *I.2.1.4.*

VRAAG: Wat verstaan jullie onder herstelgericht werken?

VRAAG: Op welke manier werd er gewerkt rond herstel binnen een plaatsing? Herstel naar slachtoffer, onmiddellijke omgeving, samenleving.

- We willen hierbij ook nog even peilen naar de positie van het slachtoffer. Op welke manier werd het slachtoffer betrokken in jullie werking, begeleiding?
  - Op welke manier geven jullie de impact van de feiten op het slachtoffer een plaats in jullie werking, begeleiding?
  - Bestaan er specifieke initiatieven, projecten voor? Zo ja, welke? *Bijv. slachtoffer in beeld*

VRAAG: Hebben jullie een idee hoeveel van de jongeren in een gemeenschapsinstelling tegelijkertijd een herstelrechtelijk aanbod hebben lopen?

- Werken jullie mee aan een herstelrechtelijk aanbod en zo ja, op welke manier? Promoten?
  - In welke mate werken jullie al dan niet structureel samen met de HCA-diensten?
  - Bestaan er specifieke herstelrechtelijke projecten voor jullie doelgroep? Zo ja, welke?
  - Zijn er bepaalde feiten, situaties of persoonlijkheidskenmerken van de dader die ervoor zorgen dat een herstelrechtelijke afhandeling niet mogelijk of niet aangewezen is? -> Voor welke feiten/situaties/welke jongeren zouden jullie het herstelrechtelijk aanbod aan of afraden?

5. Wetenschappelijke inzichten

Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, ambulante diensten, ...) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten *K.1.2.3.*

VRAAG: Op welke manier bleven jullie op de hoogte van wetenschappelijke inzichten? *Abonnement tijdschriften, studiedagen*

- Op welke manier hielden jullie hiermee rekening in jullie werking?

6. Samenwerking

VRAAG: Hoe verliep de samenwerking met de jeugdrechters?

- Hadden jullie een rechtstreeks contact?
- Hadden jullie een structureel contact?
- Komen er vaak jeugdrechters langs in de gemeenschapsinstelling om hun minderjarigen te bezoeken?

VRAAG: Hoe verliep de samenwerking met de jeugdconsulenten van de sociale dienst?

- Hadden jullie een rechtstreeks contact?
- Hadden jullie een structureel contact?
- Komen er vaak consulenten langs in de gemeenschapsinstelling om hun minderjarigen te bezoeken?

VRAAG: Komen er vaak jeugdadvocaten langs in de gemeenschapsinstelling om hun minderjarigen te bezoeken?

7. Nieuwe aspecten van het jeugddelinquentierecht

Tot slot zijn we benieuwd naar jullie mening over een aantal nieuwe aspecten in het jeugddelinquentiedecreet. Daarom willen we vragen om deze vragenlijst in te vullen. Achteraf is er de mogelijkheid om dit verder te bespreken.

Geef aan in welke mate u akkoord gaat met de volgende stellingen inzake het nieuwe jeugddelinquentiedecreet.

		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	Geen mening
1.	Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6.	Ik ben er voorstander van dat gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht (12 jaar).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15.	In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VRAAG: Voor jullie brengt het nieuwe decreet toch ook een aantal verschuivingen met zich mee; ik denk daarbij onder andere aan meer delict-gericht werken, vaste termijnen/specifieke 3-6-9 modules, de voorafgaande oriëntatie. Dit deel van het decreet (splitsing VOS-MOF) is eigenlijk nog niet in werking getreden, maar ik vermoed dat er wel al veranderingsprocessen bezig zijn. Kunnen jullie even vertellen wat er specifiek op dit moment verandert en nog gaat veranderen voor jullie?

- Hoe staan jullie hier tegenover?
- Wat zijn jullie toekomstverwachtingen?

Bijlage 15. Topiclijst focusgroep private voorzieningen

Goedemorgen iedereen,

Eerst en vooral bedankt om naar hier te komen en deel te willen nemen aan deze focusgroep.

We zullen onszelf eerst kort voorstellen. Wij zijn Ibe Coeck en Eef Goedseels. Ik ben onderzoeker aan het Leuvens Instituut voor Criminologie aan de KU Leuven. En Eef is copromotor van dit project vanuit het NICC. Het vooronderzoek “Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht”. Dit onderzoek is er gekomen op vraag van de Vlaamse overheid in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Het vormt eigenlijk de voorbereiding van de evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet binnen drie jaar. Op dit moment zijn we bezig met de nulmeting, waarbij we verschillende professionelen bevragen, alsook jongeren en ouders over de praktijk van vóór de inwerkingtreding van het decreet. Bij de evaluatie kan dan een vergelijking gemaakt worden tussen de situatie voor en na de inwerkingtreding. De uiteindelijke bedoeling is om na te gaan in hoeverre de nieuwe doelstellingen concreet zullen doorwerken in de praktijk.

Jullie deelname aan dit onderzoek is vrijwillig. Dat wil zeggen dat jullie niet verplicht zijn om deel te nemen en jullie ook niet verplicht zijn om op alle vragen te antwoorden. Zoals jullie kunnen zien, hebben we ook een recorder bij. Wij willen graag dit groeps gesprek opnemen, zodat wij het achteraf makkelijker kunnen verwerken voor de onderzoeksresultaten. Deze verwerking gebeurt anoniem, waarbij jullie naam of dienst niet specifiek vermeld wordt. Alles wat ik nu net gezegd heb, staat ook op het papier dat jullie gekregen hebben. Zouden jullie hierop jullie naam, handtekening en de datum van vandaag kunnen invullen (18 september 2020)?

Hebben jullie nog vragen alvorens we echt van start gaan?

Oké, we willen nogmaals benadrukken dat we met deze bevraging peilen naar de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe decreet en dus vóór 1 september.

1. Informeren

De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure A.7.1.1.

VRAAG: Werd er bij een eerste plaatsing en/of ontmoeting informatie gegeven aan de jongere (mondeling of schriftelijk)? En over wat werd er dan info gegeven?

- ➔ Informeerden jullie de jongeren over het verloop van de procedure? Wat zeiden jullie dan juist over de procedure?
- ➔ Informeerden jullie de jongere over hun rechten? Welke rechten werden besproken?
  - Namen jullie hiertoe zelf initiatief (standaard/systematisch)? Of beantwoordden jullie eerder vragen die door de jongeren gesteld werden?
  - Stelden de jongeren veel vragen over hun rechten en het verloop van de procedure?
  - Informeerden jullie de jongeren over welke informatie doorgegeven werd aan de jeugdrechter/jeugdconsulent of andere hulpverleners? Op welke manier?

- ➔ Informeerden jullie de jongeren na die eerste ontmoeting (nog) op regelmatige tijdstippen over het verdere verloop van de procedure en/of over hun rechten?
- Systematisch of enkel indien er iets veranderde doorheen de procedure?
  - Kwam het voor dat jongeren zelf een extra gesprek aanvroegen voor meer informatie omtrent de procedure of hun rechten?

VRAAG: Hoe informeerden jullie de jongeren op een manier die hen in staat stelden om alles te begrijpen?

- Op welke manier hielden jullie rekening met de leeftijd van de jongeren in de communicatie?
- Op welke manier hielden jullie rekening met de mentale capaciteiten van de jongeren in de communicatie?
- Werden er soms jongeren opgenomen die het Nederlands of het Frans niet zo machtig zijn?
  - Hoe communiceerden jullie dan?
- Hoe communiceerden jullie met ouders/opvoedingsverantwoordelijken die een andere taal dan Nederlands of Frans spraken?
  - Probeerden jullie de taal te spreken die zijn dan wel beheersten?
  - Deden jullie beroep op een verwante die kon vertalen als tussenpersoon?
  - Maakten jullie gebruik van tolken? En waren daar voorwaarden aan verbonden?

VRAAG: Hoe toetsten jullie af of de jongeren begrepen hadden wat er gezegd was? Op welke manier gingen jullie dat na?

2. *Betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken*

Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden *F.3.2.1*.

VRAAG: Op welke manier werden de ouders/opvoedingsverantwoordelijken betrokken?

- Informeerden jullie de ouders/opvoedingsverantwoordelijken over de opgelegde reactie? Hoe, op welke manier?
  - Werden zij ook gedurende de hele periode op de hoogte gehouden? Hoe, op welke manier?
- Waren de ouders/opvoedingsverantwoordelijken aanwezig op bepaalde contactmomenten? Welke contactmomenten zijn dat?
- Werden de ouders betrokken bij de uitvoering van de opgelegde reactie?
  - Welke rol kunnen ouders/opvoedingsverantwoordelijken spelen? *Steun/hulp voor de jongere?*
  - In hoeverre hielden jullie rekening met de aanwezigheid en inbreng van ouders/opvoedingsverantwoordelijken? *Waarom wel of niet?*
  - Wat deden jullie in het geval van tegenstrijdige belangen tussen de jongere en zijn of haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken? *Beide kanten verdedigen, enkel jongere, enkel ouders/opvoedingsverantwoordelijke (beroepsgeheim m.b.t. informatie die van de jongere verkregen werd)*

3. *Het actief opnemen van verantwoordelijkheid*

Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe *F.2.1.1.*

In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid m.b.t. de gevolgen van het JD *F.2.1.3.*

VRAAG: Wat verstaan jullie onder het concept verantwoordelijkheid (m.b.t. het plegen van feiten)?

- Maakt de leeftijd, mentale capaciteiten, aard feiten, druk *peers* een verschil qua mate van verantwoordelijkheid?

VRAAG: Op welke manieren spraken jullie de jongeren aan op het opnemen van verantwoordelijkheid? M.b.t. de gevolgen voor het slachtoffer, de samenleving, de (relatie met) ouders

- Beschouwden jullie dit als jullie taak?

VRAAG: Hadden de jongeren zelf keuze/inbreng in de manier waarop ze hun verantwoordelijkheid opnamen binnen jullie begeleiding?

- Hoe konden jongeren zelf actief hun verantwoordelijkheid opnemen binnen jullie aanbod?
- Gaven jullie zelf suggesties hieromtrent aan de jongeren?

!!! Mag/kan verantwoordelijkheid op dezelfde manier verwacht worden binnen de werking van For-K's?

4. *Herstelgericht werken*

Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie *I.2.1.4.*

VRAAG: Wat verstaan jullie onder herstelgericht werken?

VRAAG: Op welke manier werd er gewerkt rond herstel binnen jullie begeleiding? Herstel naar slachtoffer, onmiddellijke omgeving, samenleving.

- We willen hierbij ook nog even peilen naar de positie van het slachtoffer. Op welke manier werd het slachtoffer betrokken in jullie werking, begeleiding?
  - Op welke manier geven jullie de impact van de feiten op het slachtoffer een plaats in jullie werking, begeleiding?
  - Bestaan er specifieke initiatieven, projecten voor? Zo ja, welke? *Bijv. slachtoffer in beeld*

VRAAG: Hebben jullie een idee hoeveel van jullie jongeren tegelijkertijd een herstelrechtelijk aanbod hebben lopen?

- Werken jullie mee aan een herstelrechtelijk aanbod en zo ja, op welke manier? Promoten?
  - In welke mate werken jullie al dan niet structureel samen met de HCA-diensten?
  - Bestaan er specifieke herstelrechtelijke projecten voor jullie doelgroep? Zo ja, welke?
  - Zijn er bepaalde feiten, situaties of persoonlijkheidskenmerken van de dader die ervoor zorgen dat een herstelrechtelijke afhandeling niet mogelijk of niet aangewezen is? -> Voor welke feiten/situaties/welke jongeren zouden jullie het herstelrechtelijk aanbod aan of afraden?

!!! Heeft herstelgericht werken dezelfde betekenis binnen de werking van For-K's in vergelijking met de GI? Eigen programma waardoor ook meer verschillen/variantie als gevolg **Nog specifieke punten?**

5. *Wetenschappelijke inzichten*

Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, ambulante diensten, ...) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten K.1.2.3.

VRAAG: Op welke manier bleven jullie op de hoogte van wetenschappelijke inzichten? *Abonnement tijdschriften, studiedagen*

- Op welke manier hielden jullie hiermee rekening in jullie werking?

6. Samenwerking

VRAAG: Hoe verliep de samenwerking met de jeugdrechters?

- Hadden jullie een rechtstreeks contact?
- Hadden jullie een structureel contact?
- Komen er vaak jeugdrechters langs om hun minderjarigen te bezoeken/te zien?

VRAAG: Hoe verliep de samenwerking met de jeugdconsulenten van de sociale dienst?

- Hadden jullie een rechtstreeks contact?
- Hadden jullie een structureel contact?
- Komen er vaak consulenten langs om hun minderjarigen te bezoeken/te zien?

VRAAG: Komen er vaak jeugdadvocaten langs om hun minderjarigen te bezoeken/te zien?

7. Nieuwe aspecten van het jeugddelinquentierecht

Tot slot zijn we benieuwd naar jullie mening over een aantal nieuwe aspecten in het jeugddelinquentiedecreet. Daarom willen we vragen om deze vragenlijst in te vullen. Achteraf is er de mogelijkheid om dit verder te bespreken.

Geef aan in welke mate u akkoord gaat met de volgende stellingen inzake het nieuwe jeugddelinquentiedecreet.

		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	Geen mening
1.	Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).						
6.	Ik ben er voorstander van dat gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht (12 jaar).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15.	In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VRAAG: Voor jullie brengt het nieuwe decreet toch ook een aantal verschuivingen met zich mee; ik denk daarbij onder andere aan de gescheiden trajecten. Dit deel van het decreet (splitsing VOS-MOF) is eigenlijk nog niet in werking getreden, maar ik vermoed dat er wel al veranderingsprocessen bezig zijn. Kunnen jullie even vertellen wat er specifiek op dit moment verandert en nog gaat veranderen voor jullie?

- Hoe staan jullie hier tegenover?
- Wat zijn jullie toekomstverwachtingen?

Bijlage 16. Topiclijst focusgroepen GI-jongeren

1. Rechten

Als jongeren in contact komen met politie, parket en de jeugdrechter, hebben zij ook een aantal rechten. Wij hebben een aantal rechten opgeschreven en we willen graag weten of jullie deze rechten kennen.

De verschillende rechten van jongeren oplist en per recht vragen of ze dit kennen/weten wat het inhoudt DUS niet meteen de uitleg erbij geven.

- **Recht op bijstand van een advocaat:** als jullie verhoord werden door de politie, als jullie op het parket waren, op de zitting voor de jeugdrechter.
- **Recht om gehoord te worden:** kregen jullie de kans om zelf iets te zeggen als jullie bij de procureur waren en/of voor de jeugdrechter moesten verschijnen? **Bv.** voordat de procureur besliste om een jeugdrechter te vorderen, voordat de jeugdrechter dit leerproject of een andere maatregel oplegde,...
- **Recht op informatie:** werd aan jullie uitgelegd waarom jullie verhoord werden door de politie, waarom jullie uitgenodigd werden op het parket, waarom jullie voor de jeugdrechter moesten verschijnen, wat er allemaal ging gebeuren, welke beslissingen er genomen werden,....?

Wie heeft jullie uitgelegd wat deze rechten betekenen? (procureur, jeugdrechter, advocaat, consulent, iemand anders)

Was het **duidelijk** voor jullie wat deze rechten betekenen?

Hadden jullie het gevoel dat deze rechten **gerespecteerd** werden? *Kan al aan bod komen terwijl we de rechten overlopen*

1. Informatie/communicatie

Jullie zijn allemaal minstens één keer in contact gekomen met justitie. Dat wil zeggen dat jullie een proces doorlopen hebben van politie, parket, de jeugdrechter en tot slot de opgelegde maatregel. We willen graag weten hoe jullie dit hele proces ervaren hebben.

Door wie werd er **uitgelegd** wat er ging gebeuren, wat de volgende stappen waren? Was dit allemaal duidelijk voor jullie?

Wie gaf hier **uitleg** bij? Bij wie konden jullie terecht voor meer **informatie** en als jullie vragen hadden?

Zijn jullie op de hoogte van de **termijn** die jullie gekregen hebben?

Als jullie een **brief** kregen van het parket of de rechtbank, was dan alles duidelijk? Bij wie konden jullie terecht als jullie niet begrepen wat in de brief stond, of als jullie hier nog vragen over hadden?

Als jullie ouders een andere taal dan het Nederlands spreken, hoe werd er dan voor gezorgd dat zij ook alles begrepen? (overschakeling naar Frans, Engels, Duits,... of aanwezigheid van een tolk)

Hoe hebben jullie het contact met de **jeugdrechter** ervaren? Droeg de jeugdrechter een **toga**? Wat vonden jullie hiervan?

Kenden jullie je **consulent** van de sociale dienst? Wat was jullie ervaring met de consulent? Waarvoor konden jullie bij hem/haar terecht?

Hoe kwamen jullie met jullie **advocaat** in contact (toegewezen, via ouders,...)? Vanaf welk moment stond deze advocaat jullie bij (politie, parket, jeugdrechtbank)?

Wie was voor jullie een **steunfiguur** doorheen het proces? (ouders, familie, vrienden,...)

2. Verantwoordelijkheid opnemen

*Zoals jullie weten, wordt er verwacht dat je je **verantwoordelijkheid opneemt** als je een delict hebt gepleegd, zeker als je schade hebt veroorzaakt. Je kan schade veroorzaken bij een concreet slachtoffer of eerder aan de brede maatschappij. Dan zijn er verschillende manieren om je verantwoordelijkheid op te nemen voor wat er gebeurd is.*

Wat betekent het voor jullie om zelf verantwoordelijkheid op te nemen voor wat je gedaan hebt?

Op welke manier werden jullie **gewezen** op het opnemen van jullie verantwoordelijkheid? Was het voor jullie **duidelijk** wat hiermee bedoeld werd?

Door **wie** werden jullie gewezen op het opnemen van jullie verantwoordelijkheid?

Wat vinden jullie hiervan? **Hoe** kwam het over bij jullie?

Vinden jullie de invulling van geslotenheid zinvol (met het oog op het opnemen van verantwoordelijkheid)?

Wat zijn volgens jullie goede **manieren** om je verantwoordelijkheid op te nemen?

Eventueel vragen over herstelbemiddeling stellen, indien dit door de jongeren aangehaald wordt.

3. Hulpverlening

*Soms kan het zijn dat jongeren **hulpverlening** nodig hebben, bv. een psycholoog, het centrum voor alcoholgebruik,... Dan wordt er niet meer enkel gekeken naar welke feiten ze gepleegd hebben, maar ook naar de **redenen** waarom hij (of zij) de feiten gepleegd heeft.*

Op welke manier werd er gevraagd of gezegd dat jullie nood hadden aan hulpverlening? Door wie? En werd er ook aangegeven waarom?

Alternatieve vraag: Als jullie hulpverlening nodig hadden, door **wie** werd jullie dan gezegd wat er mogelijk was?

Werd er ook gekeken naar de **redenen** waarom je het feit gepleegd hebt?

Soms kan het zijn dat er **verschillende soorten hulpverlening** nodig zijn. Spraken de hulpverleners onder elkaar over jou? Werd dit op voorhand met jou besproken (tegen wie, wat gezegd zou worden)?

Wat is jullie ervaring met de hulpverlening?

Wat vonden jullie van het **contact** met de hulpverlener(s)?

Slot

Heel erg bedankt dat jullie wilden deelnemen aan dit gesprek. Jullie antwoorden zijn een grote hulp voor ons onderzoek!

Heeft iemand zelf nog een vraag over de onderwerpen die aan bod zijn gekomen of over het onderzoek in het algemeen?

Als er nog tijd over is:

Zoals we gezegd hebben, gaan er enkele dingen veranderen door de nieuwe wetgeving. Wij willen graag weten wat jullie mening is over een aantal **nieuwe dingen**.

- Meer nadruk op verantwoordelijkheid en herstel naar het slachtoffer toe?
- Minimumleeftijd?
- Elektronische monitoring?
- Loskoppelen VOS en MOF? (mits uitleg)

Wat vinden jullie van het aanbod tot **herstelbemiddeling**?

- Wat is het doel hiervan, volgens jullie?
- Op welke manier wordt volgens jullie dit doel bereikt aan de hand van herstelbemiddeling?
- Denken jullie nog aan andere manieren om de schade van het slachtoffer te herstellen? *Eventueel toelichten dat het niet enkel om materiële schade gaat dat vergoed moet worden, maar ook om emotionele schade.*
- Wat vonden jullie van het contact met de HCA-dienst?

Bijlage 17. Topicslijst focusgroepen HCA-jongeren

1. Rechten

*Als jongeren in contact komen met politie, parket en de jeugdrechter, hebben zij ook een aantal **rechten**. Wij hebben een aantal rechten opgeschreven en we willen graag weten of jullie deze rechten kennen.*

De verschillende rechten van jongeren oplist en per recht vragen of ze dit kennen/weten wat het inhoudt DUS niet meteen de uitleg erbij geven.

- **Recht op bijstand van een advocaat:** als jullie verhoord werden door de politie, als jullie op het parket waren, op de zitting voor de jeugdrechter.
- **Recht om gehoord te worden:** kregen jullie de kans om zelf iets te zeggen als jullie bij de procureur waren en/of voor de jeugdrechter moesten verschijnen? **vb.** voordat de procureur besliste om een jeugdrechter te vorderen, voordat de jeugdrechter dit leerproject of een andere maatregel oplegde,...
- **Recht op informatie:** werd aan jullie uitgelegd waarom jullie verhoord werden door de politie, waarom jullie uitgenodigd werden op het parket, waarom jullie voor de jeugdrechter moesten verschijnen, wat er allemaal ging gebeuren, welke beslissingen er genomen werden,...

Wie heeft jullie uitgelegd wat deze rechten betekenen? (procureur, jeugdrechter, advocaat, consulent, iemand anders)

Was het **duidelijk** voor jullie wat deze rechten betekenen?

Hadden jullie het gevoel dat deze rechten **gerespecteerd** werden? *Kan al aan bod komen terwijl we ze overlopen.*

2. Informatie/communicatie

Jullie zijn allemaal minstens één keer in contact gekomen met justitie. Dat wil zeggen dat jullie een proces doorlopen hebben van politie, parket, de jeugdrechter en tot slot de opgelegde maatregel. We willen graag weten hoe jullie dit hele proces ervaren hebben.

Door wie werd er **uitgelegd** wat er ging gebeuren, wat de volgende stappen waren? Was dit allemaal duidelijk voor jullie?

Door wie werden jullie hierin **bijgestaan**? (consulent, advocaat, ouders, andere)

Wie gaf hier **uitleg** bij? Bij wie konden jullie terecht voor meer **informatie** en als jullie vragen hadden?

Als jullie een **brief** kregen van het parket of de rechtbank, was dan alles duidelijk? Bij wie konden jullie terecht als jullie niet begrepen wat in de brief stond, of als jullie hier nog vragen over hadden?

Als jullie ouders een andere taal dan het Nederlands spreken, hoe werd er dan voor gezorgd dat zij ook alles begrepen? (overschakeling naar Frans, Engels, Duits,... of aanwezigheid van een tolk)

Hoe hebben jullie het contact met de **jeugdrechter** ervaren? Droeg de jeugdrechter een toga? Wat vonden jullie hiervan?

Kenden jullie je **consulent** van de sociale dienst? Wat was jullie ervaring met de consulent? Waarvoor konden jullie bij hem/haar terecht?

Hoe kwamen jullie met jullie **advocaat** in contact (toegewezen, via ouders,...)? Vanaf welk moment stond deze advocaat jullie bij (politie, parket, jeugdrechtbank)?

Kunnen jullie wat meer vertellen over de rol die jullie **ouders** speelden in het hele proces? Op welke manier steunden zij jullie? Op welke manier hielpen zij jullie om de maatregel uit te voeren? Op welke manier hadden zij jullie (nog) meer kunnen steunen?

3. Verantwoordelijkheid opnemen

*Zoals jullie weten, wordt er verwacht dat je je **verantwoordelijkheid opneemt** als je een delict hebt gepleegd, zeker als je schade hebt veroorzaakt. Je kan schade veroorzaken bij een concreet slachtoffer of eerder aan de brede maatschappij. Dan zijn er verschillende manieren om je verantwoordelijkheid op te nemen voor wat er gebeurd is.*

Wat betekent het voor jullie om zelf verantwoordelijkheid op te nemen voor wat je gedaan hebt?

Door **wie** werden jullie gewezen op het opnemen van jullie verantwoordelijkheid?

Op welke manier werden jullie **gewezen** op het opnemen van jullie verantwoordelijkheid? Was het voor jullie **duidelijk** wat hiermee bedoeld werd?

Wat vinden jullie hiervan? **Hoe** kwam het over bij jullie?

Wat zijn volgens jullie goede **manieren** om je verantwoordelijkheid op te nemen?

Eventueel vragen over herstelbemiddeling stellen, indien dit door de jongeren aangehaald wordt.

! niet enkel tijdens rots en water, ook tijdens andere fases van het proces (parket, jeugdrechter).

4. Hulpverlening

*Soms kan het zijn dat jongeren **hulpverlening** nodig hebben, bv. een psycholoog, het centrum voor alcoholgebruik,... Dan wordt er niet meer enkel gekeken naar welke feiten ze gepleegd hebben, maar ook naar de **redenen** waarom hij (of zij) de feiten gepleegd heeft.*

Op welke manier werd er gevraagd of gezegd dat jullie nood hadden aan hulpverlening? Door wie? En werd er ook aangegeven waarom?

Alternatieve vraag: Als jullie hulpverlening nodig hadden, door **wie** werd jullie dan gezegd wat er mogelijk was?

Werd er ook gekeken naar de **redenen** waarom je het feit gepleegd hebt?

Soms kan het zijn dat er **verschillende soorten hulpverlening** nodig zijn. Spraken de hulpverleners onder elkaar over jou? Werd dit op voorhand met jou besproken (tegen wie, wat gezegd zou worden)?

Wat is jullie ervaring met de hulpverlening?

Wat vonden jullie van het **contact** met de hulpverlener(s)?

Slot

Heel erg bedankt dat jullie wilden deelnemen aan dit gesprek. Jullie antwoorden zijn een grote hulp voor ons onderzoek!

Heeft iemand zelf nog een vraag over de onderwerpen die aan bod zijn gekomen of over het onderzoek in het algemeen?

Als er nog tijd over is:

Zoals we gezegd hebben, gaan er enkele dingen veranderen door de nieuwe wetgeving. Wij willen graag weten wat jullie mening is over een aantal **nieuwe dingen**.

- Meer nadruk op verantwoordelijkheid en herstel naar het slachtoffer toe?
- Minimumleeftijd?
- Elektronische monitoring?
- Loskoppelen VOS en MOF? (mits uitleg)

Wat vinden jullie van het aanbod tot **herstelbemiddeling**?

- Wat is het doel hiervan, volgens jullie?
- Op welke manier wordt volgens jullie dit doel bereikt aan de hand van herstelbemiddeling?
- Denken jullie nog aan andere manieren om de schade van het slachtoffer te herstellen?
Eventueel toelichten dat het niet enkel om materiële schade gaat dat vergoed moet worden, maar ook om emotionele schade.
- Wat vonden jullie van het contact met de HCA-dienst?

Bijlage 18. Topiclijst interviews ouders

De eerste vraag gaat over het contact van jouw zoon/dochter met justitie. Ik wil nogmaals benadrukken dat de gegevens vertrouwelijk verwerkt worden.

- Hoe vaak is jouw zoon/dochter in aanraking gekomen met justitie?
- Welke maatregel(en) werd(en) de laatste keer opgelegd?

1. Communicatie/informatie

Het eerste thema gaat over het contact met de verschillende personen/actoren doorheen het traject en de manier waarop je informatie kreeg.

VRAAG: Hoe heb je het traject in het algemeen ervaren?

- Hoe heb je het contact met de **politie** ervaren?
- Hoe heb je het contact met de **procureur/het parket** ervaren?
- Hoe heb je het contact met de **consulent van de sociale dienst** ervaren?
- Hoe heb je het contact met de **jeugdrechter** ervaren?
  - Droeg de jeugdrechter een **toga**? Hoe kwam dit over bij jullie?
- Had je een **advocaat**?
  - Hoe heb je het contact met de advocaat ervaren?
  - Hoe heb je het contact met de **advocaat van je zoon/dochter** ervaren?
    - Gaf de advocaat van je zoon/dochter informatie door aan jou?
Indien hieruit niet duidelijk is of het om dezelfde advocaat gaat, dit nog expliciet bevragen.
- Werd bij het begin van de zitting **uitgelegd wie er allemaal aanwezig** was? (OM, jeugdrechter,...)?
- Was het duidelijk welke rol de verschillende actoren/personen hadden?

VRAAG: Op welke manier kreeg je (**mondeling**) uitleg over het verloop van de procedure?

- **Door wie** werd er uitgelegd wat er ging gebeuren, wat de volgende stappen waren?
- Was het **duidelijk** wat er ging gebeuren?
- Bij wie kon je terecht met **vragen**?
  - Vast aanspreekpunt?
- Op welke manier werd er door de consulent/rechter/procureur afgetoetst of je alles **begrepen** had?
- **Indien anderstaligen:** Op welke manier werd je geïnformeerd indien je een andere taal dan het Nederlands beter begrijpt?
  - Tolk?
  - Overschakeling naar Frans, Engels, Duits?

VRAAG: *Voor de jeugdrechter komen is ingrijpend voor minderjarigen, maar het kan ook een invloed hebben op jou als ouder. Hierdoor kan het zijn dat je tijdens de zitting niet alles gehoord hebt wat*

er gezegd werd, of nadien dingen vergeten bent. Op welke manier kon je **na de zitting** nog informatie vragen met betrekking tot wat er gezegd werd door de jeugdrechter/procureur/consulent?

- Op welke manier kon je nadien nog informatie vragen met betrekking tot de **opgelegde maatregel/voorwaarden**?

VRAAG: Als je een **brief** van het parket of de jeugdrechter ontving, was alles dan **duidelijk**?

- Werd de informatie in de brieven op een **duidelijke, begrijpbare manier** geschreven?
- **Bij wie** kon je terecht indien bepaalde informatie in een brief niet duidelijk was of als je hier nog vragen bij had?
- **Indien anderstaligen:** Ontvingen jullie brieven in een andere taal dan het Nederlands indien jullie die taal beter begrijpen?

Alternatieve vraag: Hadden jullie de mogelijkheid om aan te geven dat jullie brieven in een andere taal dan het Nederlands wensten te ontvangen?

2. Ouders worden betrokken

VRAAG: Op welke manier werd je als ouder betrokken? *Niveau OM, jeugdrechter*

- Had je het gevoel dat je **gehoord** werd?
  - Parket/procureur
  - Jeugdrechter
- Had je het gevoel dat er ook effectief **geluisterd** werd naar jou?

Alternatieve vraag: Had je het gevoel dat er **rekening gehouden** werd met wat jullie zeiden?

  - Parket/procureur
  - Jeugdrechter
- Had je het gevoel dat je inspraak had met betrekking tot **de maatregel** die opgelegd werd aan je zoon/dochter? *Parket/procureur & jeugdrechter*
  - Werd bij jou afgetoetst of de maatregel/voorwaarde **op maat** van jouw zoon/dochter was?
  - Werd bij jou afgetoetst of de maatregel/voorwaarde **haalbaar** was?
  - Werd bij jou afgetoetst wat de **invloed** van de maatregel/voorwaarde kon zijn op je (gezins)leven?

VRAAG: Op welke manier werd je geïnformeerd over het **doel** of het **belang** van de opgelegde maatregel/voorwaarden?

VRAAG: Op welke manier werd je betrokken bij de **uitvoering** van de opgelegde maatregel/voorwaarden?

- Op welke manier kreeg je hier een **verantwoordelijkheid** in?
  - *Bv.* Zoon/dochter motiveren om de opgelegde maatregel uit te voeren of om zich aan de voorwaarden te houden

- Op welke manier stelde de consulent bepaalde verwachtingen met betrekking tot rapportering over het verloop van de uitvoering? *Bv.* als jullie merkten dat de voorwaarden niet nageleefd werden

VRAAG: Had je een idee over de **termijnen** die aan de procedure gekoppeld waren?

3. Ouders voelen zich aangesproken op hun verantwoordelijkheid

*Zoals jullie weten, wordt er verwacht dat jongeren **verantwoordelijkheid** opnemen als ze een delict gepleegd hebben, zeker wanneer zij schade veroorzaakt hebben.*

VRAAG: Hoe heb je dit ervaren?

VRAAG: Vond je dat je zelf ook (deels) verantwoordelijk was voor het gedrag van jullie zoon/dochter?

- Op welke manier uitte zich dat?

VRAAG: Had je het gevoel dat de verantwoordelijkheid bij jullie gelegd werd door de procureur/rechter/...?

Alternatieve vraag: Hadden jullie het gevoel dat de procureur/rechter de schuld bij jullie legde(n)?

4. Vrijwillige hulpverlening

*Soms kan het zijn dat jongeren **hulpverlening** nodig hebben, bv. een psycholoog, een ontwenningencentrum,...*

VRAAG: Was dat het geval voor jouw zoon/dochter?

VRAAG: Op welke manier/via welke weg kreeg je informatie over de verschillende hulpverleningsmogelijkheden?

Alternatieve vraag: Als je zoon/dochter hulpverlening nodig had, **door wie** werd je dan uitgelegd wat er mogelijk was?

- Consulent, procureur/parket, jeugdrechter, advocaat, ...?

VRAAG: Wat was je ervaring met betrekking tot de **doorverwijzing**?

Alternatieve vraag: Werd je vlot doorverwezen naar de juiste hulpverlener?

VRAAG: Hoe heb je het contact met de **hulpverlener(s)** ervaren?

VRAAG: *Soms kan het zijn dat er **verschillende soorten hulpverlening** nodig zijn.* Wat is jouw ervaring hiermee?

- Had je het gevoel dat de **samenwerking** tussen de verschillende hulpverleningsinstanties vlot verliep?
- Was je ervan op de hoogte indien er **informatie gedeeld** werd tussen verschillende hulpverleners?

VRAAG: Werd er voldoende aandacht besteed aan de achterliggende problematiek, of werd er voornamelijk gefocust op het delict? *Door de procureur/parket, de jeugdrechter*

VRAAG: Was het voor jullie duidelijk hoe de maatregel een **antwoord** kon bieden op de achterliggende problematiek?

5. Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich ondersteund voelen in de omgang met het gedrag van de betrokken jongere

VRAAG: *Het is niet altijd gemakkelijk om als ouder om te gaan met het gedrag van je zoon of dochter. Kreeg je bijstand op dat vlak? Op welke manier?*

- Kreeg je hier voldoende **informatie** over?
- Wie waren jouw voornaamste **steunfiguren**? (consulent, hulpverleners, familieleden, vrienden,...)

Slot

We zijn aan het einde van het interview gekomen. Heb je zelf nog vragen over een van de thema's of wil je iets toevoegen dat nog niet aan bod gekomen is?

Nogmaals heel erg bedankt dat je wilde deelnemen. Dit is een grote hulp voor ons onderzoek.

Als je achteraf nog vragen hebt, mag je mij steeds contacteren.

Bijlage 19. Schriftelijke geïnformeerde toestemming voor jeugdadvocaten, jeugdrechters, sociale dienst, HCA-diensten, gemeenschapsinstellingen en private voorzieningen

Titel van het onderzoek:

EF 49. Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'

Naam + contactgegevens promotor en onderzoeker(s):

Johan Put (johan.put@kuleuven.be)

Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)

Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)

Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)

Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)

Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)

Doel en methodologie van het onderzoek:

Het onderzoek heeft tot doel om de nodige bijkomende informatie te verzamelen om een duidelijk beeld te vormen van de situatie van het jeugddelinquentiesysteem vóór 1 september 2019. Dit om het mogelijk te maken dat de monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet binnen de drie jaar op een adequate wijze kan verlopen. Er worden interviews gehouden met jongeren, ouders/opvoedingsverantwoordelijken en verschillende professionelen (parketmagistraten, jeugdrechters, medewerkers van HCA-diensten...) om inzicht te verkrijgen op de punten waarvoor nog onvoldoende informatie beschikbaar is.

Duur van het gesprek:

Twee tot drie uur.

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik weet dat ik zal deelnemen aan een interview.
- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:
  - Het onderzoek draagt bij tot het verbeteren van de implementatie van de doelstellingen van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet in de praktijk. De resultaten zullen niet alleen voordelig zijn voor de betrokken jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken, maar ook voor de verschillende professionelen die dagelijks het jeugddelinquentiedecreet naar beste vermogen toepassen in de praktijk.
- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:
.....
- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan,...) weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:
  - Johan Put (johan.put@kuleuven.be)
  - Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)
  - Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)
  - Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)
  - Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)
  - Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)

- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum:

Naam en handtekening proefpersoon

Naam en handtekening onderzoeker

Bijlage 20. Schriftelijke geïnformeerde toestemming het openbaar ministerie

Titel van het onderzoek:

EF 49. Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'

Naam + contactgegevens promotor en onderzoeker(s):

Johan Put (johan.put@kuleuven.be)

Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)

Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)

Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)

Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)

Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)

Doel en methodologie van het onderzoek:

Het onderzoek heeft tot doel om de nodige bijkomende informatie te verzamelen om een duidelijk beeld te vormen van de situatie van het jeugddelinquentiesysteem vóór 1 september 2019. Dit om het mogelijk te maken dat de monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet binnen de drie jaar op een adequate wijze kan verlopen. Er worden interviews gehouden met jongeren, ouders/opvoedingsverantwoordelijken en verschillende professionelen (parketmagistraten, jeugdrechters, medewerkers van HCA-diensten...) om inzicht te verkrijgen op de punten waarvoor nog onvoldoende informatie beschikbaar is.

Duur van het gesprek:

Eén uur

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik weet dat ik zal deelnemen aan een interview:
- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:
  - Het onderzoek draagt bij tot het verbeteren van de implementatie van de doelstellingen van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet in de praktijk. De resultaten zullen niet alleen voordelig zijn voor de betrokken jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken, maar ook voor de verschillende professionelen die dagelijks het jeugddelinquentiedecreet naar beste vermogen toepassen in de praktijk.
- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:
.....
- Voor vragen evenals voor de uitoefening van mijn rechten (inzage gegevens, correctie ervan,...) weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:
  - Johan Put (johan.put@kuleuven.be)
  - Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)
  - Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)
  - Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)
  - Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)
  - Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)
- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum:

Naam en handtekening proefpersoon

Naam en handtekening onderzoeker

Bijlage 21. Schriftelijke geïnformeerde toestemming bij de kwalitatieve bevraging voor jongeren en ouders/ opvoedingsverantwoordelijken

Geïnformeerde toestemming

Titel van het onderzoek:

EF 49. Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'

Naam + contactgegevens promotor en onderzoeker(s):

Johan Put (johan.put@kuleuven.be)

Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)

Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)

Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)

Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)

Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)

Doel en methodologie van het onderzoek:

Om het nieuwe jeugddelinquentiedecreet op een goede manier te evalueren, moeten we een duidelijk beeld kunnen vormen van hoe het er in de praktijk aan toe is gegaan voor dit nieuwe decreet in werking is getreden. Om dit mogelijk te maken worden er interviews afgenomen met jongeren, ouders/opvoedingsverantwoordelijken en verschillende professionelen (parketmagistraten, jeugdrechters, medewerkers van HCA-diensten...). Op die manier verzamelen we informatie over de onderwerpen waar we nog niet voldoende informatie over hadden om de evaluatie tot een goed einde te brengen.

Duur van het gesprek:

Eén uur

- Ik begrijp wat van mij verwacht wordt tijdens dit onderzoek.
- Ik weet dat ik zal deelnemen aan een focusgroep
- Ikzelf of anderen kunnen baat bij dit onderzoek hebben op volgende wijze:
  - Het onderzoek draagt bij tot het verbeteren van de manier waarop in de praktijk de nieuwe regelgeving rond jeugddelinquentie wordt uitgevoerd. De resultaten zijn niet alleen voordelig voor jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken die meewerken aan dit onderzoek, maar ook voor verschillende professionelen die deze regelgeving dagelijks in de praktijk moeten toepassen. Dit onderzoek zorgt er namelijk voor dat duidelijk wordt op welke vlakken er nog ruimte is voor verbetering.
- Ik begrijp dat mijn deelname aan deze studie vrijwillig is. Ik heb het recht om mijn deelname op elk moment stop te zetten. Daarvoor hoef ik geen reden te geven en ik weet dat daaruit geen nadeel voor mij kan ontstaan.
- De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Mijn naam wordt daarbij niet gepubliceerd, anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens is in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.
- Ik wil graag op de hoogte gehouden worden van de resultaten van dit onderzoek. De onderzoeker mag mij hiervoor contacteren op het volgende e-mailadres:
.....
- Voor vragen weet ik dat ik na mijn deelname terecht kan bij:
  - Johan Put (johan.put@kuleuven.be)
  - Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)
  - Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)
  - Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)

Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)

Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)

- Voor eventuele klachten of andere bezorgdheden omtrent ethische aspecten van deze studie kan ik contact opnemen met de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van KU Leuven: smec@kuleuven.be

Ik heb bovenstaande informatie gelezen en begrepen en heb antwoord gekregen op al mijn vragen betreffende deze studie. Ik stem toe om deel te nemen.

Datum:

Naam en handtekening proefpersoon

Naam en handtekening onderzoeker

**Bijlage 22. Informatiebrief en meldingsstrookje voor ouders/
opvoedingsverantwoordelijken**

Leuven, 3 juni 2020

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Op 1 september 2019 werd het Belgische jeugdrechtstelsel in Vlaanderen vervangen door het nieuwe Vlaamse decreet betreffende het jeugddelinquentierecht. Binnen drie jaar moet nagegaan worden of dit decreet de vooropgestelde doelstellingen bereikt. Om dit mogelijk te maken, is het noodzakelijk te weten hoe de situatie vóór 1 september 2019 was. De Vlaamse overheid gaf de opdracht om die situatie in beeld te brengen aan het Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin. Belangrijk bij dit onderzoek is dat er niet enkel geluisterd wordt naar de mening van professionele actoren, zoals rechters en hulpverleners. Minstens even belangrijk is de mening van de personen die belang hebben bij een goed functioneren van het jeugddelinquentierecht. Om die reden zijn we op zoek naar jongeren die hun ervaring met het jeugddelinquentierecht met ons willen delen in een groepsgesprek.

Via de Grubbe vernamen wij dat uw zoon/dochter in contact is geweest met het jeugddelinquentierecht en daarom zou kunnen deelnemen aan zo een groepsgesprek. Het is de begeleiding van de organisatie die contact nam met uw kind om hem/haar in te lichten over ons onderzoek en te vragen of hij/zij geïnteresseerd was om deel te nemen. Uw zoon/dochter gaf aan bereid te zijn om door de onderzoekers gecontacteerd te worden om de deelname voor te bereiden. De deelname is vrijwillig (en kan op eender welk moment stopgezet worden) en de gemaakte vervoersonkosten worden vergoed. De deelname is ook volledig anoniem en de informatie die uw kind meedeelt zal dus in geen geval te koppelen zijn aan zijn of haar specifieke situatie.

Als u niet wil dat uw kind door de onderzoekers gecontacteerd wordt om de deelname praktisch uit te werken, dan kan u ons dit laten weten door onderstaand strookje in te vullen en binnen de week aan uw contactpersoon binnen de Grubbe te bezorgen. U kan dit ook via mail (*) of telefonisch laten weten (*, tel. *).

Als u meer informatie wenst, kan u steeds contact opnemen met de Grubbe (+ contactgegevens zoals afgesproken met de organisatie).²²⁸

Met vriendelijke groeten,

Ibe Coeck, Emma Hadermann, Eva Van Kelecom – onderzoekers, KU Leuven
Stefaan Pleysier, Johan Put, Eef Goedseels – promotoren, KU Leuven

---

²²⁸ Met vragen over ethische bezorgdheden kan u ook steeds terecht bij de sociaal-maatschappelijke ethische commissie van de KU Leuven op het mailadres smec@kuleuven.be

---

STROOKJE TERUG TE BEZORGEN BIJ **WEIGERING VAN DEELNAME AAN HET
ONDERZOEK**

Dhr./Mevr. ....wens(t)(en) dat mijn/ons kind

.....(naam en voornaam) niet deelneemt aan het

wetenschappelijk vooronderzoek met betrekking tot 'Monitoring en evaluatie van het decreet
jeugddelinquentierecht'.

Bijlage 23. Resultaten focusgroepen sociale diensten

Inleiding

Onderstaande tekst kwam tot stand op basis van de kwalitatieve bevraging bij de Sociale diensten van de jeugdrechtbank. Er vonden twee focusgroepen plaats in september 2020, enerzijds met consulenten van Oost- en West-Vlaanderen (FG1; 4 participanten), anderzijds met consulenten uit Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant (FG2; 4 participanten). Het betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Na afloop van de focusgroep vulden de participanten een kwantitatieve vragenlijst in over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

De kwalitatieve interviewleidraad is gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Op die manier kan de conclusie van deze bijlage bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag *“Welk beeld geeft de toestand vóór 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?”*. De concrete indicatoren waar deze resultaten betrekking op hebben, zijn de volgende:

- De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure (A.7.1.1.);
- Gerechtelijke actoren (OM, JR, JRB, SD,...) gaan na of er vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen (E. 2.2.1.);
- Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening (E.2.2.2.);
- Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe (F.2.1.1.);
- Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.1.);
- OM, JR, JRB houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties (K.1.2.2.).

Tijdens de focusgroep werd gestart met de werking van de sociale diensten, omdat dit kon bijdragen tot het schetsen van een ruimer totaalbeeld van de werking van het jeugddelinquentiesysteem voor de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Op die manier kunnen de antwoorden op de indicatoren in een heldere brede context geïnterpreteerd worden. Hoofdstuk 1 tot 6 behandelen de thema's met betrekking tot de indicatoren: het informeren van jongeren, het doorlopen van vrijwillige hulpverlening, het doorverwijzen indien er nood is aan vrijwillige hulpverlening, het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid, het betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken en het

rekeninghouden met wetenschappelijke inzichten. Vervolgens schetst hoofdstuk 7 de thema's die naast de indicatoren bevraagd werden, met name de *case load*, de ervaring met het registratiesysteem en de samenwerkingsverbanden. Het laatste hoofdstuk schetst op basis van de kwantitatieve bevraging een overzicht van de meningen van de respondenten over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie vóór die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit het toekomstig evaluatieonderzoek.

1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten (MvT, p. 36) en over het verloop van de procedure

1.1. Verloop van de procedure

Het informeren van de jongeren over het verloop van de procedure gebeurde volgens de consulenten tijdens het eerste gesprek van het maatschappelijk onderzoek. Tijdens dit gesprek werd o.a. meegedeeld wie de consulent was, hoe het maatschappelijk onderzoek zou verlopen, binnen welke termijn de jongere iets kon verwachten, wie de jeugdrechter was en welke maatregelen er voorhanden waren. Wat dit laatste betreft, verduidelijkt één consulent dat hij alle maatregelen toelichtte en zich niet beperkte tot hetgeen hij adviseerde aan de jeugdrechter. De jeugdrechter kon namelijk steeds afwijken van dit advies of een combinatie van maatregelen opleggen. Twee andere consulenten verwezen voor meer informatie naar een boekje 'Jij en de jeugdrechtbank' waar alle informatie voor minderjarigen in terug te vinden is, hoewel één van hen er niet van uitging dat de jongeren dit lazen. Daarnaast geeft een consulent aan dat hij tijdens het eerste gesprek duidelijk vermeldde dat hij beroepsgeheim heeft (bv. bij contactname met de school). Deze consulent informeerde de jongere en zijn ouders eveneens over de mogelijkheid om een eigen advocaat aan te stellen, waarbij hij de voordelen (eigen keuze van de advocaat) en de nadelen (betalend) toelichtte. Een andere consulent deed steeds navraag of er al een jeugdadvocaat aangesteld was en gaf de contactgegevens van die persoon door aan de minderjarige. Tot slot haalt deze consulent nog aan dat hij de minderjarige erop voorbereidde dat het slachtoffer aanwezig kon zijn op de zitting in het geval van een burgerlijke partijstelling.

Een verandering in het verloop van de procedure werd daarentegen minder expliciet toegelicht. Zo gaven de consulenten een waarschuwing wanneer een minderjarige de opgelegde maatregel niet naleefde, maar deden zij dit niet tijdens een officieel contactmoment. Eén van hen verklaart dit door te stellen dat jongeren voor de jeugdrechter verschenen wanneer er iets veranderde, of dat zij door de hulpverleners op de hoogte gebracht werden wanneer er iets veranderde in het hulpverleningstraject. Een andere consulent vat het als volgt samen:

Ik denk niet dat onze jongeren vaak uit de lucht kwamen vallen dat er plots iets was veranderd waar zij niet van op de hoogte waren. (FG1 – participant 2)

De beroepsprocedure werd eveneens in mindere mate toegelicht. Eén consulent gaf die informatie wanneer de minderjarige er zelf naar vroeg. Vier participanten aan de focusgroep stellen in vraag of zij de jongeren hierover moesten informeren, maar zijn het erover eens dat het de taak van de advocaat was om de beroepsprocedure toe te lichten. Enkele consulenten beschouwden het eveneens niet als hun taak om de minderjarige te informeren over de informatie die verkregen werd van hulpverleners. Zij gingen er namelijk vanuit dat de desbetreffende hulpverlener dit reeds besproken had met de minderjarige voordat de informatie doorgegeven werd aan de consulent.

Wat de rol van de gerechtelijke actoren betreft, stellen drie consulenten dat deze voorgesteld werden op de onmiddellijke voorleiding. Eén van hen licht hierbij toe dat wanneer er eerst een aanmelding voor maatschappelijk onderzoek is, tijdens het eerste gesprek toegelicht werd wat de jongere kon verwachten van de kabinetszitting, waardoor de actoren op de zitting zelf niet meer voorgesteld werden.

1.2. Advies aan de jeugdrechter

Na afronding van het maatschappelijk onderzoek formuleerde de consulent een advies met betrekking tot de maatregel, wat overgemaakt werd aan de jeugdrechter. Ook al bepaalden ze niet aan de hand van een checklist welke maatregel het meest geschikt was, ze maakten wel gebruik van enkele criteria. Ten eerste werd er rekening gehouden met de aard van de feiten, waarbij een van de consulenten stelt dat hij de link probeerde te leggen tussen het misdrijf en de maatregel. Hierbij halen twee consulenten aan dat er bij drugsfeiten bijvoorbeeld automatisch gedacht werd aan een leerproject. Een tweede element waarmee rekening werd gehouden, is of het de eerste keer was dat de jongere feiten pleegde. Zo geven zij aan dat er enkele hardleerse jongeren waren “met een abonnement op de gemeenschapsinstelling” (FG1 – participant 3). Wanneer de jongere reeds een herstelgerichte maatregel opgelegd kreeg, werd er rekening gehouden met hoe deze uitgevoerd werd. Ten derde kon de houding van de jongere een rol spelen in het bepalen van het advies. Zo geven twee respondenten aan dat de houding van de jongere naar de feiten en naar het slachtoffer toe bepalend zijn om al dan niet een leerproject of gemeenschapsdienst voor te stellen. Ten vierde hielden verschillende consulenten rekening met de betrokkenheid en de reactie van de ouders. Wanneer ouders zelf reeds een huisarrest opgelegd hadden, werd dit opgenomen in het bepalen van het advies aan de jeugdrechter. Daarentegen kwamen zij eveneens in contact met ouders die de feiten van hun kind minimaliseerden en geen sanctie oplegden. In dat geval beschouwde een van de consulenten het als haar taak om vanuit de maatschappij te reageren, omdat dit vanuit de sociale context niet gebeurde. Tot slot benadrukken de consulenten dat het belangrijk is om individueel te bekijken welke sanctie voor een bepaalde jongere het meest geschikt was. Zo werd er rekening gehouden met kwetsbaarheden, zoals een ASS-problematiek en de beïnvloedbaarheid van een jongere. Bij zulke jongeren werd er bekeken of zij meer baat zouden hebben bij een individueel leerproject of een sociale vaardigheidstraining. Eén van de consulenten vat het voorgaande samen:

Ik wil maar zeggen dat er heel veel elementen meespeelden in wat je eigenlijk adviseerde; hoe dingen verliepen, en dat omgevingsfactoren en de context bepalend konden zijn.
(FG2 – participant 4)

Bij het tot stand komen van het advies aan de jeugdrechter, stellen de consultants dat er altijd bevraagd werd welke maatregel de minderjarige aan zichzelf zou opleggen. Een klassieke vraag om hierbij te stellen, was 'Moest jij jeugdrechter zijn, wat zou jij jezelf geven als straf?' (FG 1 – participanten 1, 2 en 3; FG 2 – participant 4). De consultants benadrukken hierbij wel dat jongeren steeds hun mening mochten geven en dat hier rekening mee gehouden werd, maar dat dit niet betekende dat zij hun zin kregen:

Rekening mee houden wil voor mij nooit zeggen dat ze hun goesting kregen. Het is niet omdat zij vonden van 'dit of dat zou ik willen'... Ik vond op z'n minst dat je dat in overweging moest nemen, maar in die overweging kwamen er nog een hele hoop andere factoren dan enkel wat hij vond. (FG2 – participant 3)

Een andere consulent beaamt dit en geeft hierbij aan dat het ervan afhing hoe de jongere tegenover de maatregel stond. Ze maakt hierbij het onderscheid tussen een jongere die gemeenschapsdienst vroeg om zijn kosten af te lossen en een jongere die een leerproject voorstelde om er snel van af te zijn.

Hoewel de consultants met veel factoren rekening hielden, geven zij aan dat het maatschappelijk onderzoek binnen een MOF-dossier zeer beperkt was en zij relatief snel wisten hoe het advies aan de jeugdrechter zou luiden. Om die reden wisten de jongeren vaak al na het eerste gesprek wat er voorgesteld zou worden aan de jeugdrechter. Enkele consultants geven hierbij aan dat de minderjarigen niet inhoudelijk op de hoogte gebracht werden van wat zij op papier zetten, maar dat zij wel mondeling de reden voor een bepaald advies toelichtten. Verschillende respondenten halen eveneens aan dat wanneer het niet meteen duidelijk was welke maatregel zij zouden adviseren, zij de minderjarige hier nadien alsnog van op de hoogte brachten:

Dus dat wist hij wel, wat ik erin schreef ja. Ik zei 'je hebt het gesprek hier zelf gehoord.' [...] en op 't einde van dat eenmalig kort gesprek, als het over die dossiers ging, dan zei ik al 'als de rechter mij nu hier zou vragen om advies, denk ik hieraan, maar ik ga er zelf over moeten nadenken [...] als mijn advies anders zou zijn dan ik hier nu al een stukje aangeef, dan ga je van mij een telefoon krijgen en dan weet je wat ik voorgesteld heb'. (FG1 – R4)

Een consulent merkt op dat jongeren soms wel verbaasd waren wanneer er na lange tijd een plaats vrijkwam in de gemeenschapsinstelling. Zij werden namelijk geïnformeerd op het moment van de aanmelding, maar door de wachtlijst kon het een tijdje duren voordat zij effectief geplaatst werden. Dit wordt beaamd door drie andere consultants. Zij stellen daarbij dat de jongeren dan nog onder de plaatsing uit probeerden te komen, omdat zij op dat moment beter gedrag stelden.

Hoewel de consultants de minderjarigen op de hoogte brachten van de informatie die zij doorgaven aan de jeugdrechter, geven drie van hen aan dat zij de minderjarige er niet spontaan op wezen dat hij recht heeft op inzage van het dossier.

1.3. Rechterlijke beslissing

Mede op basis van het advies van de consulent nemen de jeugdrechters vervolgens een beslissing. Hierbij stellen verschillende consulenten dat hun advies met betrekking tot de maatregelen in de meeste gevallen gevolgd werd door de jeugdrechter. Een uitzondering was wanneer een plaats vrijkwam in de gemeenschapsinstelling, maar de jeugdrechter te lang wachtte met de definitieve beslissing, waardoor ze de plaats kwijt waren.

Eén consulent stelt hierbij dat minderjarigen vroeger vaak om uitleg vroegen bij dit vonnis, maar dat dit de laatste jaren minder het geval was. Het was belangrijk om dat zo simpel mogelijk uit te leggen, zodat de minderjarige begreep wat er opgelegd werd en waarom. Het belang van het toelichten van de opgelegde maatregel, wordt door een andere consulent verduidelijkt aan de hand van twee voorbeelden. Zo gaf hij in het geval van huisarrest aan de jongeren mee dat er uitzonderingen aangevraagd konden worden (bv. een afspraak bij de tandarts) en dat ze naar spoed mochten gaan wanneer er iets ernstig gebeurd was. Daarnaast haalt hij schoollopen als voorwaarde aan, waarbij hij aan de minderjarigen verduidelijkte dat zij in geval van onwettige afwezigheid niet enkel problemen met de school hadden, maar dat dit een reden kon zijn voor de jeugdrechter om een nieuwe maatregel op te leggen.

1.4. Begrepen?

Tijdens de focusgroep geven alle consulenten aan dat zij na het geven van de informatie aftoetsen of de minderjarige alles begrepen had. Zo vroegen verschillende van hen om de belangrijkste informatie, zoals de opgelegde maatregel, te herhalen. Een andere consulent benadrukte dat de minderjarige contact mocht opnemen wanneer hij nog vragen had, maar dat weinigen dat deden. Een van de consulenten geeft eveneens aan dat sommige jongeren intellectueel beperkt zijn. In die gevallen deed hij zijn uitleg aan de hand van de slides die gebruikt werden bij kleine kinderen in een VOS-situatie.

2. Gerechtelijke actoren (OM, JR, JRB, SD ...) gaan na of er vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen

Wanneer de jongere al opgevolgd werd door een hulpverleningsinstantie, namen verschillende consulenten contact daarmee op. In dat geval kwamen zij in contact met “de hele sociale kaart” (FG1 – participant 4). Internaten, pleegzorg, scholen, psychiatrie, voorzieningen, JAC’s, CAW’s, psychologen en CGG’s zijn slechts enkele voorbeelden. Naast de hulpverleners die betrekking hadden op de jongeren, haalt een consulent aan dat zij ook in contact kwamen met hulpverleners die betrokken waren op de ouders, zoals huishoudhulpen, de huisarts en ziekenhuizen.

In het algemeen stellen de meeste consulenten dat zij een goede relatie hebben met de verschillende hulpverleningsinstanties die betrokken zijn. In de samenwerking met het CLB botsten zij voornamelijk op het beroepsgeheim. Een consulent stelt echter dat dit afhing van persoon tot persoon, waarbij sommigen wel informatie doorgaven en zij bij anderen toestemming nodig hadden van de minderjarige om informatie door te krijgen. Een andere respondent haalt daarnaast de moeizame samenwerking met een contextbegeleidingsdienst aan. Zo stelt zij dat deze begeleiders vertrokken vanuit de hulpvraag van de cliënt en het dossier gesloten werd eens daaraan tegemoetgekomen werd. Er werd dan echter niet gereflecteerd of voldaan was aan de

verwachtingen van de jeugdrechtbank. Diezelfde consulent haalt aan dat de contextbegeleiders niet altijd werkten met het netwerk en niet aan de slag gingen met bijkomende zorgen. Een andere consulent stelt echter dat de samenwerking tussen de sociale dienst en het OCJ goed verliep en weet dit aan het feit dat zij in hetzelfde gebouw gevestigd waren, waardoor overleg mogelijk was.

Wat de private voorzieningen betreft, stelt een consulent dat het voornamelijk moeilijk was wanneer het moeilijk liep met de jongere, omdat de situatie dan niet altijd houdbaar was. In zo'n gevallen werd er druk gelegd op de consulenten om in te grijpen, terwijl zij ook niet altijd een antwoord konden bieden. Daarnaast haalde een consulent het voorbeeld aan van de psychiatrie, waarvan ze vaak te horen kreeg dat er geen hulpvraag was vanuit de cliënt. De consulent beschouwde het op zoek gaan naar de hulpvraag en het motiveren van de jongere echter als onderdeel van het hulpverleningstraject. Zij stelde vast dat deze jongeren vaak door de mazen van het net vielen, terwijl zij de hulpverlening hard nodig hadden.

Een van de consulenten besluit dat hulpverleners in het algemeen te weinig op de hoogte waren van de werking van de sociale dienst. Zo waren zij bijvoorbeeld niet gekend met het systeem van de wachtlijsten bij de gemeenschapsinstellingen. Verschillende consulenten zijn echter van mening dat de samenwerking met de hulpverleningsactoren belangrijk was, omdat ze elkaar nodig hadden om ergens te geraken. Een andere consulent nuanceert de moeizame samenwerking eveneens:

Heel veel samenwerking begint bij jezelf en hoe je zelf kijkt naar de andere partij en of je zelf een poging wil ondernemen om een beetje begrip op te brengen voor de moeilijkheden waar zij [voor] staan... (FG2 – participant 3)

Verschillende consulenten hadden echter de indruk dat hulpverleners binnen de vrijwilligheid achteruit leunden eens zij ervan op de hoogte waren dat de jeugdrechtbank betrokken was naar aanleiding van een MOF. Verder stelde de context van een minderjarige in een MOF-dossier soms in vraag of het toegestaan was om zelf op zoek te gaan naar hulpverlening, terwijl de intrinsieke motivatie net van groot belang was binnen een hulpverleningstraject. Dit werd dan ook aangemoedigd door de consulent. Alle consulenten die deelnamen aan de focusgroep, zijn van mening dat het verder lopen van de vrijwillige hulpverlening aangewezen was wanneer dit goed liep. Eén van hen beschouwde dit als het geven van een positief signaal naar de betrokkenen. Een consulent vat het belang van het doorlopen van vrijwillige hulpverlening samen:

Als je dat wegnam van mensen en dat direct naar jou toetrok, naar de jeugdrechtbank toetrok, dan gaf je de mensen niet eens de kans om binnen de vrijwilligheid met hulpverlening aan de slag te gaan. (FG1 – participant 4)

3. Als er nood blijkt aan hulpverlening in een vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening

Wanneer de consulenten een minderjarige opvolgden in het kader van een MOF-dossier, werd in sommige gevallen nagegaan of er nood was aan vrijwillige hulpverlening. Zo stelt één van de consulenten dat zij in het geval van drugsfeiten op zoek ging naar de oorzaak:

Ik zag het dikwijls als een symptoom. Van wat vlucht je weg, waarom neem je drugs? En dan als ik toch voelde dat er daar iets onder zat, probeerde ik dat ook wel dichterbij te volgen dan als ik het gevoel had dat daar niet echt iets onder zat. (FG1 – participant 3)

Wanneer de consulenten zich zorgen maakten om de opvoedingssituatie, verwezen zij in eerste instantie door naar het CLB. Hierbij geeft een van de consulenten aan niet snel een dossier aan te melden bij het OCJ, omdat ze dit als de taak van de brede instap – zoals het CLB – beschouwde. Verder haalt een andere consulent aan dat doorverwijzen niet gemakkelijk was, omdat hulpverleners dan de indruk kregen dat het werk in hun schoenen geschoven werd. Doorverwijzing naar vrijwillige hulpverlening gebeurde volgens deze consulenten dan ook in beperkte mate. Zij verklaren dit door het feit dat het zeer uitzonderlijk was dat er nog niets van hulpverlening lopende was en een jongere dan een misdrijf pleegde. Twee andere consulenten geven daarentegen aan dat zij binnen een MOF-dossier de mogelijkheid hadden om heel de context te bekijken en dat de jeugdrechter de bevoegdheid had om vrijwillige hulpverlening aan te bieden, wat volgens hen wel vaker gedaan werd. Hierbij werd evenwel rekening gehouden met de ernst van de achterliggende problematiek.

4. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe

4.1. Uitvoeren van de maatregel

De voornaamste wijze waarop de consulenten de jongeren wezen op het opnemen van hun verantwoordelijkheid, was door met het spreekwoordelijke vingertje te wijzen wanneer zij een maatregel niet naleefden. Een andere respondent merkt hierbij op dat dit niet veel effect had bij de veelplegers, omdat zij wisten dat er niet meteen een gevolg aan gegeven kon worden:

Maar die mannen wisten ook dat dat niet voor direct was hé. Dus zij wisten dat zij x aantal maanden hun gang konden gaan. (FG1 – participant 4)

Verder haalt een consulent aan dat veel minderjarigen er moeite mee hadden om zich in te leven in de situatie van het slachtoffer. Een andere consulent beaamt dit door te stellen dat een kleine groep jongeren zelf aangaf dat hij iets verkeerd gedaan had en dat hij ervoor wilde zorgen dat het terug goed kwam. Verschillende consulenten trachtten hieraan tegemoet te komen door de situatie te projecteren op het leven van de minderjarige. Eén van hen stelde bijvoorbeeld in vraag wat de gevolgen voor de minderjarige zouden zijn wanneer hij 's ochtends merkt dat zijn fiets gestolen is en hij een belangrijke afspraak had die dag. Een andere consulent vult aan dat zij de minderjarigen erop wees dat het evengoed zijn oma kon zijn, wanneer zijn slachtoffer een oud vrouwtje was. Op die manier probeerden zij de jongere een klik te laten maken, berouw te laten tonen en inzicht te laten krijgen in de gevolgen van hun misdrijf.

Wanneer het een minderjarige betrof die in een gemeenschapsinstelling geplaatst werd, stelt een van de consulenten dat daar een traject doorlopen werd om de criminogene factoren te identificeren en een activatieplan uit te werken. In andere gevallen verviel hij zelf vaak in die begeleidersrol, bijvoorbeeld door dieper in te gaan op hoe het kwam dat de jongere steeds in zulke situaties terecht kwam.

Verder beschouwt een consulent het naleven van de opgelegde maatregel als een vorm van verantwoordelijkheid. Minderjarigen lieten vaak hun ouders bellen om bijvoorbeeld een uitzondering aan te vragen op hun huisarrest, terwijl hij verwachtte dat de minderjarige dit zelf deed. Hier komt eveneens de financiële vergoeding aan bod, waarbij verschillende consulenten stellen dat de schade vaak door de ouders vergoed werd en er bijgevolg nog amper jongeren waren die hun schuld aflostten via het Vereffeningsfonds. Op die manier namen de ouders een deel van de verantwoordelijkheid over van hun kind. Een andere consulent nuanceert dit door te stellen dat de financiële schade soms zo groot was dat jongeren niet over de mogelijkheid beschikten om het volledige bedrag te vergoeden:

Dan worden ze zodanig hard geconfronteerd met hun verantwoordelijkheid en sommigen wilden dat wel opnemen, maar konden het gewoon niet. (FG1 – participant 3)

Tenslotte wezen verschillende consulenten de minderjarige op de gevolgen wanneer hij deze feiten als meerderjarige zou plegen. Enkele consulenten vullen tijdens de focusgroep aan dat jongeren (en hun ouders) vaak bang zijn om een strafblad te hebben, aangezien dit voor verschillende jobs voorgelegd moet kunnen worden.

4.2. Herstelgericht proces

Opvallend is dat nog weinig de link gelegd wordt met een herstelgericht proces wanneer het gaat om het opnemen van verantwoordelijkheid. Zo haalt slechts één respondent het leerproject en de gemeenschapsdienst aan als wijze waarop jongeren herstel konden bieden naar de samenleving toe. Zij voegt hier de mogelijkheid tot een herstelgericht groepsoverleg aan toe, omdat jongeren dan zelf met een plan konden komen om het goed te maken ten aanzien van het slachtoffer, de maatschappij en de mensen rondom hen. Een andere consulent haalt aan dat jongeren in sommige gevallen voorstelden om een brief naar het slachtoffer te sturen.

Verder haalt een consulent aan dat niet elke minderjarige in aanmerking kwam voor een herstelgericht proces en dat het ook voorkwam dat het slachtoffer niet in gesprek wilde gaan met de minderjarige. Volgens een van de consulenten overlapt een herstelbemiddeling met het leerproject, aangezien hier eveneens gereflecteerd werd over de gevolgen van het misdrijf, met het enige verschil dat het slachtoffer hier niet aanwezig was.

Wat het herstelgericht groepsoverleg betreft, stelt een consulent dat hier zeer mooie dingen uit voort konden komen, maar dat dit eveneens een grote impact kon hebben op de minderjarige en het slachtoffer. Zo haalt hij een voorval aan waarbij het slachtoffer opnieuw gevictimiseerd werd, doordat de jongere in discussie ging over het exacte verloop van de feiten. Een positief voorbeeld dat hij aanhaalt, was dat hij samen met het slachtoffer ging eten op kosten van de minderjarige, nadat hij een oud vrouwtje van haar handtas beroofd had.

Het beperkt voorkomen van een herstelgericht groepsoverleg wijten de consulenten aan het feit dat dit zeer tijdrovend is. Het vergt namelijk veel voorbereiding om alle partijen samen te brengen op het cirkelgesprek. Daarnaast merkt een van de consulenten op dat het herstelgericht groepsoverleg overgekomen is uit Australië, terwijl de samenleving daar helemaal anders in elkaar zit. Hij benadrukt hierbij dat er problemen komen wanneer bepaalde methodieken zomaar geïmporteerd worden uit andere landen. Verder verklaren verschillende consulenten het beperkte

herstelaanbod door te stellen dat de denkpiste anders was en dat zij voornamelijk focusten op de minderjarige verdachte. Daarbij maakten zij niet de reflex dat er ook een slachtoffer is dat betrokken kan worden bij de afhandeling van het misdrijf. Een consulent stelt dat het niet de taak van de consulent was om het gesprek met het slachtoffer aan te gaan.

4.3. Herstelaanbod op parketniveau

Daarnaast stelt een consulent dat zij geen zicht heeft op het aantal herstelbemiddelingen aangezien dat aanbod gebeurde op het niveau van het parket. Enkele anderen vermelden daarentegen dat er steeds in de vordering staat of er al dan niet bemiddeling voorgesteld werd. Vervolgens wisten zij enkel of de bemiddeling succesvol afgerond werd, maar kregen zij geen informatie over de reden van een vroegtijdige stopzetting van het proces of wat er inhoudelijk aan bod gekomen is. Bijgevolg werd er bij het voorstellen van de maatregel geen rekening gehouden met het herstelgericht proces.

Eén consulent merkt op dat zij ervan uitging dat wanneer de herstelbemiddeling gelukt was, het dossier niet tot bij de jeugdrechter kwam. Een andere reageert echter dat beide processen parallel kunnen verlopen. Een derde consulent stelt dat een dossier in praktijk vaak niet tot bij de jeugdrechter kwam na een succesvolle herstelbemiddeling.

5. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

Verschillende respondenten betrokken de ouders bij het eerste gesprek van het maatschappelijk onderzoek. Hierbij startten enkele consulenten vanuit een gezamenlijk gesprek, terwijl anderen eerst het gesprek aangingen met de minderjarige en nadien met de ouders. Een consulent voegt hieraan toe dat het afhing van de kwalificatie van het misdrijf. Zo maakte hij het onderscheid tussen een kleine diefstal en seksuele delicten. Tijdens dit eerste gesprek, werden de ouders, net als de minderjarigen, geïnformeerd over het verloop van de procedure. Een consulent benadrukt namelijk dat de ouders eveneens in een situatie terecht komen waar ze niets van kennen:

Heel veel mensen kwamen in contact met een wereld dat ze niet kenden; wat komt er over z'n kop, wat is dit hier. (FG2 – participant 4)

Hij stelt echter wel dat sommige consulenten de ouders uitgebreider informeerden dan anderen.

Wat het advies met betrekking tot de maatregel betreft, vonden verschillende consulenten het van belang om de ouders inspraak te geven. Zij zijn namelijk van mening dat ouders vaak goed konden inschatten wat hun kind nodig had. Eén van de consulenten benadrukt dat dit niet altijd leidde tot een gezamenlijk gedragen voorstel, maar hij wel merkte dat het van belang is dat ouders (en minderjarigen) een stukje de regie in handen konden nemen.

Vervolgens brachten verschillende consulenten de ouders ervan op de hoogte wat het advies aan de jeugdrechter zou zijn. Zij vonden het namelijk van belang dat zowel de minderjarige als zijn ouders wisten wat het advies was op het moment dat de minderjarige voor de jeugdrechter kwam. Twee andere consulenten beamen dat de ouders hier op dezelfde manier over geïnformeerd werden als de jongeren. Wanneer na het eerste gesprek al duidelijk was hoe het advies zou luiden, brachten zij de minderjarige en zijn ouders hier meteen van op de hoogte. Wanneer het advies

nadien nog veranderde, werden zowel de minderjarige als zijn ouders door de consulenten gecontacteerd.

Verder was het van belang of de ouders al dan niet aanwezig waren op de zitting. Zo geven verschillende consulenten aan dat dit een indruk gaf van hoe betrokken ouders waren en dit het verschil kan maken tussen een plaatsing of een herstelrechtelijke maatregel. Een consulent verduidelijkt dat wanneer een jongere zonder ouders op zitting verscheen, de jeugdrechter minder geneigd was om hem terug naar huis te laten gaan, omdat hij er geen zicht op had waar 'thuis' was en of de ouders daar aanwezig zouden zijn.

Daarnaast geven verschillende consulenten aan dat ouders een verantwoordelijkheid kregen in het opvolgen van de maatregel. Zo verwachtten zij dat ouders hen ervan op de hoogte brachten wanneer hun kind niet naar school ging of zich niet aan het huisarrest hield. Eén van hen benadrukt dat ouders het belang ervan echter niet altijd inzagen en sommige ouders niet tegen hun kind durfden ingaan. Een andere consulent probeerde de ouders te motiveren, door erop te wijzen dat het in het belang van de minderjarige was:

Ik heb nu één voorbeeld in mijn hoofd dat ik zei van 'alé mama, je moet er écht mee achter staan en het durven zeggen als hij naar buiten gaat. Hij komt ook in de problemen als je er niks van zegt.' (FG1 – participant 1)

Verder keken veel ouders naar de consulent om de minderjarige bij te sturen, terwijl deze van mening zijn dat het begon in de context van de jongere. Zo stelt een consulent dat het net van belang was dat ouders hun kind zo goed mogelijk begrepen. Volgens een andere consulent was het echter niet gemakkelijk om de ouders te responsabiliseren.

Wat het uitvoeren van de maatregel betreft, werden ouders voornamelijk betrokken bij het HCA-traject. Hierbij werden de ouders volgens de consulenten uitgenodigd op het eerste gesprek waar de informatie meegedeeld werd, alsook op het gesprek ter afronding van het herstelgericht proces. Verder werden ouders voornamelijk betrokken wanneer hun kind in een gemeenschapsinstelling geplaatst werd. Zo namen zij deel aan de rondetafelgesprekken, waar zij maximaal geïnformeerd werden.

Tot slot komt aan bod dat ondanks alle informatie, de ouders niet altijd bevatten wat er gezegd werd. Hierbij komt eveneens de taalbarrière aan bod, waarbij een consulent aanhaalt dat de minderjarige de informatie vertaalde naar de ouders, maar hij op dat moment de controle verloor over wat net aan hen doorgegeven werd.

6. OM, JR, JRB houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties

Wat de wetenschappelijke inzichten betreft, geven drie consulenten tijdens de focusgroep aan dat zij hiervan te weinig op de hoogte waren. Verschillende van hen verklaarden dat zij te weinig tijd hadden om er actief naar op zoek te gaan en dat ze niet de ruimte hebben om hier prioriteit aan te geven wanneer zij hierover een mail kregen of iets op intranet zagen. Eén consulent haalt aan dat zij voornamelijk op de hoogte was van wetenschappelijke inzichten door naar een vorming te gaan, waar een andere consulent aan toevoegt dat het dan voornamelijk verplichte vormingen betrof.

Verschillende consultants stellen daarbij dat zij na een studiedag eveneens te weinig tijd hadden om die informatie bewust toe te passen:

We zijn zó veel bezig dat je heel weinig tijd hebt om actief te gaan terugkoppelen van ‘wat heb ik hier net eigenlijk gehoord op die studiedag? Hoe kan ik dat toepassen op die casus?’
(FG1 – participant 2)

Een andere consultant benadrukt daarentegen dat een verwijzing naar wetenschappelijk onderzoek nuttig kon zijn om jongeren te wijzen op het belang van een maatregel. Zo haalt hij het voorbeeld aan van psychiatrisch onderzoek dat de invloed van druggebruik op de hersens aantoonde. Diezelfde consultant haalt verder aan dat wanneer uit wetenschappelijk onderzoek zou blijken dat de ene maatregel meer impact heeft dan een andere, hij daarmee ook rekening zou houden in zijn advies aan de jeugdrechter. Een andere consultant stelt daarentegen dat elke situatie uniek is en je geen zekerheid hebt dat een bepaald wetenschappelijk onderzoek van toepassing is op een bepaalde jongere. Daarnaast merkt een consultant op dat het niet altijd makkelijk is om de relevantie van een onderzoek in te schatten:

Wetenschappelijk onderzoek is ook altijd dubbel, want bij heel veel wetenschappelijke onderzoeken kan je er veel wetenschappelijke onderzoeken naast zetten die compleet het tegenovergestelde [zeggen]... En dan moet je al heel goed weten ‘wie heeft er dat gedaan over hoeveel? Wat is de relevantie ervan?’ (FG2 – participant 3)

7. Aanvullende aspecten

7.1. Case load

Wat de case load betreft, zijn de aanwezige consultants het erover eens dat het aantal MOF-dossiers relatief beperkt is. Zo geeft één van hen aan dat 20 tot 25 procent van de lopende dossiers, MOF-dossiers betreft. Hij nuanceert dit echter door te stellen dat VOS en MOF vaak verstrengeld is en het percentage beduidend lager ligt wanneer hij de dossiers bekijkt die uitsluitend MOF zijn. Bij de overige respondenten ligt dit, naar eigen zeggen, nog lager. Zij behandelden slechts enkele MOF-dossiers en zagen het aantal dossiers en de ernst van de feiten dalen.

In één van de regio's wordt gewerkt met MOF-consulenten. Deze MOF-consulenten specialiseren zich in MOF-dossiers, maar nemen eveneens VOS-dossiers op. Een andere respondent ziet het voordeel hiervan in, aangezien deze gespecialiseerde consultants een uitgebreider maatschappelijk onderzoek kunnen doen (zie verder), alsook een betere opvolging kunnen verzekeren.

Verder komen de termijnen aan bod die gelden wanneer een jongere geplaatst wordt in een gemeenschapsinstelling. Eén van de consultants haalt aan dat het haalbaar is om na vijf dagen telefonisch contact op te nemen. Daarentegen blijkt het minder evident om na een maand ter plaatse te gaan, omdat dit volgens de consultants een hele dag in beslag neemt en zij nadien een verslag voor de jeugdrechter moeten opmaken.

7.2. Registratiesysteem

Om de dossiers na aanmelding te registreren, werkten de sociale diensten met Domino. Hierin moesten zij een antwoord registreren op drie herstelgerichte vragen: Wat is de houding van de jongeren ten aanzien van de feiten?; Wat is de houding van de ouders ten aanzien van de feiten?; Welke reactie willen ze op de feiten? Een respondent haalt aan dat dit registratiesysteem doorheen de jaren verschillende keren gewijzigd was. Twee andere consulenten stellen echter dat het telkens praktischer werd en er rekening gehouden werd met de aanvullingen. Een van hen haalt eveneens aan dat er dankzij de opbouw van het registratiesysteem veel tijd bespaard werd met het uitschrijven van het maatschappelijk onderzoek. Eén consulent merkt echter op dat er geen afzonderlijk MOF-luik inzat, waardoor zij in een VOS-format moesten werken. De andere consulenten die deelnamen aan deze focusgroep, beamen dat dit een gebrek in het systeem was.

7.3. Samenwerking

Hoewel consulenten in principe geen contact mochten opnemen met de politie, geven enkele participanten aan de focusgroep aan dat dit soms toch gebeurde. Hoewel er voornamelijk in het kader van een VOS-dossier aan de wijkagent gevraagd werd hoe het ging, vertelt een consulent dat in een van haar MOF-dossiers de wijkagent langsging bij de jongere, contact opnam met de school en de consulent hiervan op de hoogte bracht. Een andere consulent stelt eveneens dat de sectie jeugd en gezin een goed beeld had van wie de jongeren waren, met wie zij contact hadden, wie de ouders waren enz. Deze informatie kwam eveneens op officiële wijze bij hen terecht.

Volgens een van de consulenten was het contact met de politie voornamelijk een meerwaarde wanneer een jongere nieuwe feiten pleegde en zij hier geen (of pas een jaar later) informatie over kregen via het parket. Eén van de consulenten merkt hierbij echter op dat wanneer het parket niet vorderde voor die nieuwe feiten, zij hieraan geen gevolg konden koppelen. Een andere consulent stelt echter dat zij de jongere er dan wel op konden aanspreken of dit konden meegeven aan de HCA-dienst.

Verder geven de consulenten aan dat er in beperkte mate contact was met het parket wanneer het om een MOF-dossier ging. In zo'n geval kregen zij de vordering en gingen zij aan de slag in samenspraak met de jeugdrechter. Enkele consulenten stellen hierbij dat zij niet altijd van alles op de hoogte werden gesteld, bijvoorbeeld wanneer er nieuwe feiten gepleegd werden. Op die manier ging er veel informatie verloren. Een van de consulenten wijt de moeizame samenwerking met het parket aan het feit dat zij de zaak vanuit een ander standpunt benaderden:

Zij bekeken het echt vanuit wij zijn de maatschappij, we moeten hier echt de maatschappij beschermen. En wij probeerden te kijken naar de positieve dingen en hoe kunnen we vooruit met die gasten. (FG1 – participant 1)

Daarnaast betrof de reactiesnelheid van het parket een grote bekommernis van verschillende consulenten. Zo kwam de vordering vaak pas na enkele jaren. Soms was dit te wijten aan bijkomstige onderzoeksdaden in het geval van ernstige feiten, maar hiervan waren de consulenten in afwachting van de vordering niet op de hoogte. Verder kwam het voor dat jongeren (al dan niet oprecht) niet meer wisten over welke feiten het ging of welke verklaring zij afgelegd hadden, doordat er reeds zoveel tijd overheen gegaan was. Soms was de jongere ook al meerderjarig tegen

de tijd dat er gevorderd werd, wat de zaak evenwel bemoeilijkte. Enkele consulenten stellen dat zij in dat geval geen contact meer opnamen met het parket om te informeren naar de voortgang van het dossier.

Daarentegen waren de jeugdrechters volgens de meeste consulenten meer bereikbaar en aanspreekbaar, zowel telefonisch als via mail. Zo geeft een consulent aan dat er in de onderzoeksfase vaak overlegd werd wanneer het een complex dossier betrof. Naast het formeel overleg, werden informele activiteiten georganiseerd waaraan jeugdrechters en consulenten deelnemen, zoals een etentje en een uitstap naar de cinema. Op zo'n moment konden frustraties uitgesproken worden en kon nadien met een goede werkrelatie verder samengewerkt worden. In uitzonderlijke gevallen nam de jeugdrechter contact op met de consulent om na te vragen hoe het naleven van de maatregelen verliep.

Wat de samenwerking met de gemeenschapsinstellingen betreft, stelt een van de consulenten dat dit relatief vlot verliep en zij vaak op dezelfde lijn zaten wat de oriëntatie betrof. Daarentegen stellen enkele consulenten dat er te weinig informatie naar hen doorstroomde, waardoor niet altijd geweten was dat er binnen de gemeenschapsinstelling aan de slag gegaan werd met de jongere. Zij zijn dan ook van mening dat er te veel gefocust werd op een uitstroomperspectief, terwijl de jongere net in de gemeenschapsinstelling terecht kwam omdat andere hulpverlening niet werkte. Enkele consulenten merken echter op dat dit afhangt van instelling tot instelling. Eén consulent zag daarentegen wel evoluties wanneer hij langdurige trajecten opvolgde. Binnen deze langdurige trajecten werd deze consulent eveneens om de zes weken uitgenodigd op het rondetafelgesprek, waarbij de verschillende levensdomeinen overlopen werden.

8. Nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet

Hieronder volgt een overzicht van de kwantitatieve gegevens met betrekking tot de houding van de consulenten ten aanzien van de nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet, aangevuld met de informatie uit de focusgroepen²²⁹ (zie figuur 1).

Vooreerst blijkt dat alle consulenten (helemaal) akkoord gaan met het behoud van de uithandengeving en dat zeven van de acht consulenten er (helemaal) akkoord mee gaan dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie. Verder gaat een grote meerderheid van de consulenten (helemaal) akkoord met de invoering van het positief project, de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie, de mogelijkheid van elektronische monitoring en herstelrecht als prioriteit.

Met betrekking tot de invoering van het langdurige gesloten begeleiding, gaan vier consulenten (helemaal) akkoord en geven de overige consulenten 'tussen beide' aan. Daarnaast zijn de meningen verdeeld wat betreft de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht en het feit dat herziening enkel nog ten voordele van de jongere kan. Voor beide aspecten gaan namelijk drie

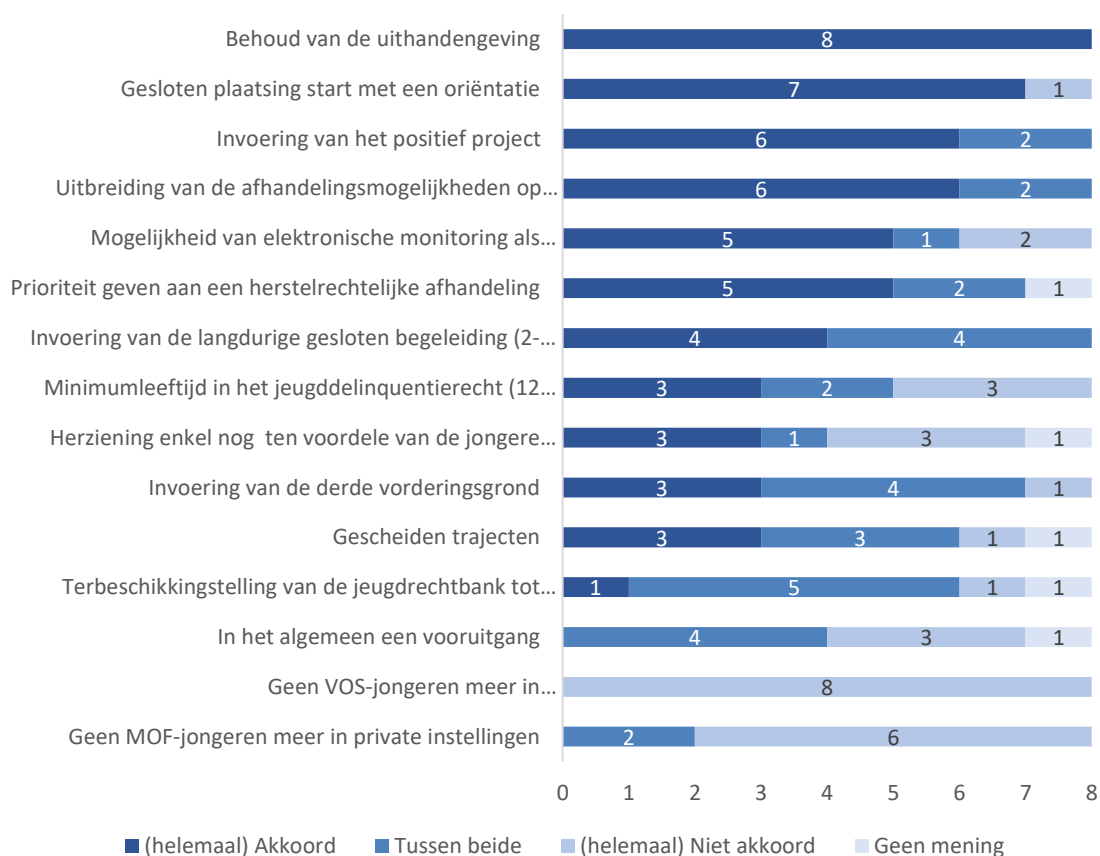
---

²²⁹ Na afloop van de focusgroep met de consulenten uit Oost- en West-Vlaanderen werd de kwantitatieve vragenlijst met betrekking tot de nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet ingevuld en werd er dieper ingegaan op enkele aspecten. Omwille van tijdsgebrek werd de vragenlijst met betrekking tot deze aspecten via mail overgemaakt aan de consulenten uit Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant. Alle desbetreffende consulenten bezorgden de vragenlijst ingevuld terug. Doorheen de focusgroep kwamen wel enkele aspecten aan bod.

consulenten (helemaal) akkoord en gaan eveneens drie consulenten (helemaal) niet akkoord. Verder geeft de helft van de consulenten ‘tussen beide’ aan bij de stelling omtrent de derde vorderingsgrond, maar blijken drie consulenten wel (helemaal) akkoord te gaan met deze invoering. Daarnaast geven evenveel consulenten ‘(helemaal) akkoord’ en ‘tussen beide’ aan bij de vraag naar de invoering van de gescheiden trajecten.

Verder gaat slechts één consulent (helemaal) akkoord met de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtsbank tot maximum tien jaar na de gesloten begeleiding, waarbij een grote meerderheid ‘tussen beide’ aangeeft. Tot slot is het opvallend dat alle consulenten er (helemaal) niet akkoord mee gaan dat er geen VOS-jongeren meer in de gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden en gaan zes van de acht consulenten er (helemaal) niet mee akkoord dat er geen MOF-jongeren meer in private instellingen geplaatst kunnen worden.

In het algemeen blijken weinig consulenten voorstander te zijn van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. De helft van de consulenten geeft namelijk ‘tussen beide’ aan, drie van hen gaan (helemaal) niet akkoord en één consulent heeft hier geen mening over. Met andere woorden gaat geen enkele consulent (helemaal) akkoord met de stelling “In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.”

Figuur 1 Houding van de consulenten ten aanzien van de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet (frequentie, N = 8)

Tijdens beide focusgroepen uiten de consulenten voornamelijk hun bezorgdheid over de keuze van de gescheiden trajecten in MOF- en VOS-dossiers:

[...] dat je niet meer kijkt naar 'wie is die jongen of dat meisje en wat zijn zijn mogelijkheden en wat zou een ideaal traject zijn of wat is de oorzaak', maar dat je gewoon kijkt van da's een delinquent en die moet opgesloten worden of voorwaarden krijgen, want meer kunnen we niet meer. (FG1 – participant 2)

Volgens hen komt het namelijk niet vaak voor dat minderjarigen een misdrijf plegen en er verder niets aan de hand is. Eén van deze consulenten stelt hierbij in vraag waarom een dossier op rechtbankniveau zou komen wanneer het een zuivere MOF is. Hij is namelijk van mening dat dit zaken zijn die vroeger in de minne geregeld werden. Verschillende consulenten geven verder aan dat zij automatisch op het VOS-traject komen, door tijdens het maatschappelijk onderzoek in het kader van een MOF een diepgaand gesprek aan te gaan.

Wat de derde vorderingsgrond betreft, stelt een consulent dat zij dit intussen reeds twee keer ingeroepen heeft, omdat het traject anders vastliep. Je kan omwille van de gescheiden trajecten namelijk niet langer jongeren aanmelden voor bepaalde hulpverleningsvormen vanuit een MOF-dossier. Een andere consulent gaat hier echter tegenin en geeft aan dat de derde vorderingsgrond ervoor zorgt dat het dossier meteen naar de jeugdrechtbank toegetrokken wordt.

Verder hebben verschillende consulenten de angst dat het fout zal aflopen met VOS-jongeren die gesloten begeleiding nodig hebben en niet meer geplaatst kunnen worden in een gemeenschapsinstelling. Vaak is gesloten begeleiding namelijk de enige manier om de jongeren te beveiligen. De consulenten voorspellen dan ook dat dit voor veel problemen zal zorgen en het zal duren tot een jongere dood teruggevonden wordt. Een van hen stelt in vraag wat de private voorzieningen zullen ondernemen om tegemoet te komen aan de VOS-problematiek en dat de voorzieningen 'het horen donderen in Keulen' (FG 1 – participant 4) wanneer het gaat over beveiligde opvang. Zij stellen hier nog bij dat dit voornamelijk een politieke beslissing is die berust op enkele jongeren die zware feiten plegen, maar die voorwaarden opgelegd krijgen omdat er geen plaats is in de gemeenschapsinstelling. Volgens deze consulenten wordt er bijgevolg onterecht gefocust op MOF-plegers, aangezien dit slechts een klein percentage van de dossiers betreft.

Met betrekking tot de afschaffing van artikel 60, waardoor herziening enkel nog mogelijk is in het voordeel van de minderjarige, benadrukken twee consulenten dat ze hier helemaal niet akkoord mee gaan. Eén van hen verduidelijkt dat voornamelijk de termijnen van de gemeenschapsinstellingen 'aan een aantal realiteiten voorbijgaan' (FG1 – participant 2). Verder geeft een andere consulent aan dat zijn grootste verwondering bij het nieuwe decreet is dat er niks opgelegd kan worden aan een kind jonger dan twaalf jaar die feiten pleegt, zelfs niet ten aanzien van burgerlijke partijen. Tot slot is het opvallend dat enkele consulenten tijdens het invullen van de vragenlijst vragen wat het positief project is. Wanneer een andere consulent hierbij de vergelijking maakt met het geschreven project, reageren zij dat ze dit ook niet kennen.

Bijlage 24. Resultaten focusgroep HCA-dienst

Inleiding

Onderstaande tekst kwam tot stand op basis van de kwalitatieve bevraging bij de medewerkers van diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling (HCA-medewerkers). In totaal namen tien medewerkers deel, één van elke regio. Naast een regionale verdeling, werd er na onderling overleg door de HCA-coördinatoren ook een opdeling gemaakt naar expertise (leerproject, bemiddeling, herstelgericht groepsoverleg en gemeenschapsdienst), zodat tijdens de focusgroep vanuit verschillende invalshoeken inbreng gegeven kon worden. De focusgroep vond plaats op 10 maart 2020 en duurde iets meer dan twee uur.

Dit rapport betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Na afloop van de focusgroep vulden de participanten een kwantitatieve vragenlijst in over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

De kwalitatieve interviewleidraad is gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Op die manier kan de conclusie van deze bijlage bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag *“Welk beeld geeft de toestand vóór 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?”*. De concrete indicatoren waar deze resultaten betrekking op hebben, zijn de volgende:

- In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat (A.4.1.4.)
- De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure (A.7.1.1.)
- De professionelen jongeren spreken jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe (F.2.1.1.)
- Professionelen betrekken ouders/ opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.1.)
- Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie (I.2.1.4.)
- Uitvoeringsorganisaties (HCA-diensten, ambulante diensten ...) houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten (K.1.2.3.)

De eerste zes hoofdstukken behandelen de thema's met betrekking tot de indicatoren: de bijstand van een jeugdadvocaat, het informeren van jongeren, het aanspreken op de verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe, het betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken, het besteden van aandacht aan herstelgericht werken, het rekening houden met wetenschappelijke inzichten. Het laatste hoofdstuk schetst op basis van de kwantitatieve bevraging

een overzicht van de meningen van de respondenten over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie vóór die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit het toekomstig evaluatieonderzoek.

1. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat

Het eerste thema betreft de bijstand van de advocaat tijdens een herstelgericht proces. In het geval van een leerproject of een gemeenschapsdienst, stelt een HCA-medewerker dat zij enkel contact had met de advocaat tijdens de zitting. Hier brengt een andere HCA-medewerker tegenin dat sommige advocaten af en toe belden of mailden om te vragen hoe de uitvoering van de maatregel verliep. Twee anderen stellen daarentegen dat dit bij hen niet gebeurde, maar brachten de advocaat er wel van op de hoogte wanneer de maatregel opstartte. Volgens hen werd het eindverslag eveneens aan de advocaat bezorgd. Een andere HCA-medewerker verklaart dat de advocaat op de hoogte gebracht werd van het opstarten en afsluiten van de maatregel, omdat de naam in de beschikking stond.

In het geval van herstelbemiddeling, geven verschillende HCA-medewerkers aan dat het dossier op hetzelfde moment bezorgd werd aan het Bureau Juridische Bijstand met de vraag om een advocaat aan te stellen. Twee van hen halen aan dat ze een afspraak met de balie hadden dat de advocaat de aanstelling moest bevestigen, zodat de juiste contactgegevens doorgegeven werden aan de jongere. Enkele participanten aan de focusgroep zijn van mening dat er niet altijd voorafgaand contact was tussen de advocaat en de minderjarige.

Na de aanstelling informeerden de HCA-medewerkers die deelnamen aan de focusgroep de advocaat over de eventuele opstart van de bemiddeling. Eén van hen stelt dat zij de advocaten ervan op de hoogte brachten wanneer zij op huisbezoek gingen, maar deze hier zelden tot nooit op aanwezig waren. Twee anderen stellen daarentegen dat er bijna nooit een advocaat betrokken was in geval van herstelbemiddeling. Zij vertrokken hierbij vanuit het informeren van de jongere, waaraan zij meedeelden dat ze doorheen het hele herstelgerichte proces een beroep konden doen op een advocaat.

De rol van de advocaat bestond volgens de meeste HCA-medewerkers uit het adviseren van de jongere om al dan niet in te gaan op het herstelaanbod. Eén van hen kaart hierbij aan dat advocaten soms de jongeren al hadden aangespoord om in te gaan op het herstelaanbod, voordat zij de kans hadden om vanuit de HCA-dienst de werking toe te lichten. In dat geval was het voor deze HCA-medewerker moeilijk om het principe van vrijwilligheid nog uit te leggen en dit te benadrukken. Daarnaast stelt een andere HCA-medewerker dat het ervan afhing of de advocaat bemiddeling-minded was, of hij al dan niet de jongere adviseerde om in te gaan op het herstelaanbod. Een andere houdt er echter een andere mening op na:

Soms ging het ook over dat de advocaat zei ‘voor zo’n feiten, bemiddeling?’, en die beleving van de advocaat van ‘doe dat toch niet’. Allee, ‘t ging niet altijd over bemiddeling-minded zijn... (Participant 10)

Daarnaast halen twee HCA-medewerkers aan dat de advocaat gecontacteerd werd wanneer er een schadevraag was, zoals wanneer het aandeel van de jongere met betrekking tot de schade niet duidelijk was. Een andere HCA-medewerker voegt toe dat de advocaat eveneens kon tussenkomen wanneer afspraken over een afbetaling niet nagekomen werden. In dat geval kon de advocaat in overleg gaan met de jongere en de zaak rechtekken. Een derde belangrijke taak van de advocaat was het goedkeuren van de overeenkomst. Zo geven drie HCA-medewerkers aan dat de ontwerpovereenkomst voorgelegd werd aan de advocaat, zodat hij kon nagaan of dit in verhouding stond tot de feiten.

Tot slot geven twee HCA-medewerkers aan dat er veel belang gehecht werd aan de inbreng van de advocaat. Eén van hen verduidelijkt dat de jongere en zijn context ook veel belang daaraan hechtten en de raad meestal opvolgden. Drie participanten aan de focusgroep zijn van oordeel dat advocaten soms een vreemde dynamiek teweegbrachten wanneer het ging om feiten die in groep gepleegd werden. Zo stelt één van hen dat zij in dat geval individueel pleitten voor hun cliënt en gaf een andere het voorbeeld van een advocaat die ook pleitte voor de andere jongeren bij het verdelen van de schadevergoeding.

Verder was de betrokkenheid van advocaten bij een herstelgericht groepsoverleg groter. Volgens verschillende HCA-medewerkers waren advocaten hierop aanwezig en hadden zij een actieve rol: in de kring lichtten zij de juridische afbakening toe en tijdens het privé-overleg met de jongere gaven ze input omtrent de overeenkomst.

Ten slotte verwijst een van de participanten naar het certificaat van de jeugdadvocaten. Aan zijn balie moesten advocaten namelijk de bijzondere opleiding gevolgd hebben, voordat ze mochten optreden in bemiddelingsdossiers. Verschillende andere HCA-medewerkers geven aan dat dit in hun regio ook geldt en gingen er bovendien vanuit dat dit een verplichting was. De eerste HCA-medewerker maakt echter de bedenking dat het volgen van de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten niet overal een verplichting was.

2. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure

2.1. Rechten en verloop gerechtelijke procedure

Zoals eerder vermeld, informeerden de HCA-medewerkers de jongeren omtrent de mogelijkheid om een beroep te doen op een advocaat. Daarnaast lichtten zij de gerechtelijke procedure toe, met inbegrip van de informatie omtrent de politie, het parket, de mogelijkheid tot seponering en de jeugdrechtbank. Eén participant verwijst naar de onthaalbrochure die alle informatie omvatte, alsook nuttige adressen van de advocatuur, het justitiehuis, en dergelijke. Deze HCA-medewerker haalt eveneens het decreet rechtspositie, de opmaak van het dossier en de klachtenprocedure aan. Anderen geven aan dat de jongeren vaak zeiden dat de klachtenprocedure niet toegelicht moest

worden, omdat dit niet nodig zou zijn. Enkelen verwezen opnieuw naar de folder; anderen vermeldden expliciet het telefoonnummer waarnaar de jongere kon bellen in geval van een klacht.

Volgens verschillende HCA-medewerkers stelden de jongeren bijna nooit vragen over hun rechten. Eén participant aan de focusgroep nuanceert dit echter door aan te geven dat jongeren wel het verlangen hadden om rechtvaardig behandeld te worden:

[...] maar dat zat niet in structuur van juridische vragen, maar wel in 't idee van 'ik wil niet méér betalen, 'k wil ook maar alleen voor mijn deel opdraaien', dus in die zin was dat wel een bekommernis omtrent eerlijkheid of rechtvaardigheid. (Participant 7)

Anderen merken op dat jongeren vaak wilden weten wat de gevolgen zijn wanneer zij niet ingingen op het herstelaanbod of wanneer het slachtoffer niet wilde deelnemen. In die zin betroffen dit volgens enkele participanten wel vragen omtrent hun rechten, omdat zij inzicht wilden verwerven in de verhouding tot de gerechtelijke procedure. Twee van hen stellen echter dat zij zelf al informatie daarover gaven voordat de jongere hiernaar vroeg.

2.2. Verloop herstelgericht proces

Wanneer een gemeenschapsdienst opgelegd werd, lichtten de HCA-medewerkers vooreerst de procedure, de timing en het verdere verloop van de maatregel toe. Zij legden eveneens in grote lijnen uit wat de maatregel inhield. Eén van hen gebruikte hiervoor een folder. Verder werd eveneens aandacht besteed aan de feiten. Er kwam onder andere de beleving van de feiten en de maatregel aan bod en de context kreeg de kans zijn mening daarover te formuleren. In het geval van een leerproject, werden de feiten volgens één van de HCA-medewerkers niet meteen besproken, omdat dit nog uitgebreid aan bod zou komen doorheen het traject. Alle informatie werd vervolgens opgenomen in een soort overeenkomst, die ondertekend werd door de jongere, eventueel zijn ouders en de HCA-medewerker. Hierin werden eveneens praktische afspraken opgenomen, zoals de groepsafspraken, de verwachting van een actieve medewerking, geen gebruik van gsm's, drugs en alcohol. Enkele HCA-medewerkers halen aan dat deze overeenkomst verplicht was, omdat zij moesten kunnen aantonen dat zij alle informatie gegeven hadden. Eén van hen stelt zelfs dat zij – opgelegd door de vzw – een verslag moest maken van de gegeven informatie en dit moest registreren in de contactenbladen. Tot slot werden contactgegevens uitgewisseld.

Wat herstelbemiddeling betreft, werd er eveneens gestart met informatie omtrent het verloop van het proces, met inbegrip van de principes van vrijwilligheid, vertrouwelijkheid en neutraliteit. Daarnaast haalt een HCA-medewerker aan dat er gewerkt werd rond de feiten, waarbij overlopen werd wat er gebeurd was, welke gevolgen dit had voor de minderjarige en voor de mensen die mee aan tafel zaten (bv. zijn ouders). Daarna werd er ingegaan op de boodschap die de jongere wilde geven en de vragen die hij wilde stellen aan de andere partij. Dit wordt beaamd door verschillende respondenten. Eén van hen vult aan dat zij werkten met een schema, zodat elke HCA-medewerker dezelfde informatie gaf en dat in dezelfde volgorde gebeurde. Wanneer er sprake was van financiële schade, informeerde een andere HCA-medewerker de jongere eveneens over de familiale verzekering, hoewel de advocaat dit volgens hem ook vaak opnam (*supra*). Er werd eveneens verwezen naar het Vereffeningsfonds, wat een manier was voor de jongeren om de schade te vergoeden.

2.3. Begrepen?

Om ervoor te zorgen dat de jongere alle informatie begreep, deed een van de HCA-medewerkers zijn uitleg aan de hand van een schema. Er moest wel een selectie gemaakt worden van de informatie die gegeven werd op het eerste gesprek, omdat het anders te veel was voor de jongere.

Om af te toetsen of ze alles begrepen hadden, vroegen verschillende HCA-medewerkers om de belangrijkste zaken samen te vatten. Eén van hen vroeg doorheen het gesprek verschillende keren of de jongere het begrepen had en benadrukte dat de jongere hem mocht contacteren wanneer hij nog vragen had. Een andere HCA-medewerker checkte eveneens bij de ouders of zij alles begrepen hadden, zodat zij dit achteraf opnieuw konden bespreken met hun kind. Tot slot kwam een van de HCA-medewerkers in een volgend gesprek terug op de informatie die reeds gegeven werd, om af te toetsen wat de jongere hiervan nog wist.

De HCA-medewerkers zijn het erover eens dat ze bij het geven van de informatie steeds rekening hielden met de leeftijd en de capaciteit van de jongere. Het was dan ook een automatisme om hun woordgebruik aan te passen aan de jongere die voor hen zat. Wanneer de jongere een andere taal sprak die de HCA-medewerkers zelf machtig waren, schakelden zij over naar die taal. Hierbij werd voornamelijk het Frans vernoemd. Enkelen benadrukken dat het voornamelijk de ouders waren die anderstalig waren en dat de jongeren meestal de Nederlandse taal beheersten. Eén van hen voegt nog toe dat er bij de verdeling van de dossiers rekening gehouden werd met welke collega's zich comfortabel voelden om de gesprekken in een andere taal, zoals Frans, Engels of Duits te voeren.

Daarnaast stelt een van de participanten in de focusgroep de vraag of de anderen een beroep deden op een collega als tolk. Eén van de HCA-medewerkers verklaart dat zij in één gesprek een beroep deed op een Spaanstalige collega, omdat ze merkte dat bepaalde boodschappen niet overkwamen. Een andere HCA-medewerker haalt een dossier aan waarbij een collega-hulpverlener Arabisch kon en vertaalde. Hij werd door de ouders echter te veel betrokken bij het proces, waardoor zij beslisten om dat in de toekomst niet meer te doen.

Slechts twee HCA-medewerkers geven aan dat er binnen hun dienst budget was om een beroep te doen op een officiële tolk. Eén van hen voegt hieraan toe dat dit enkel gedaan werd wanneer het echt nodig was en er niemand anders kon vertalen. Een andere HCA-medewerker maakte meermaals gebruik van Babel230. Aangezien slechts in een beperkt aantal dossiers gebruik gemaakt kon worden van een officiële tolk, werd er vaak een beroep gedaan op iemand uit de omgeving van de jongeren. Eén van de HCA-medewerkers liet de vertaling naar de ouders toenamelijk niet graag over aan de jongeren, omdat ze merkte dat bepaalde boodschappen niet correct overgebracht werden. Zij staaft dit aan de hand van volgend voorbeeld:

Ik had net uitgelegd dat zijn dossier naar de rechtbank ging en die ouders bleven daar stoïcijns zitten en ik vroeg nog eens aan hem 'heb je dat nu vertaald aan je ouders dat 't naar de rechtbank gaat?' Hij zei dat nog eens en die mensen begonnen alle twee te wenen.
(Participant 2)

---

²³⁰ Babel, de Vlaamse tolkentelefoon vzw, biedt telefonisch tolkhulp aan hulp- en dienstverlenende organisaties.

Eén van de HCA-medewerkers voegt nog toe dat zij bij het vastleggen van de afspraak reeds bevroeg of er een tolk nodig was. Zij besprak op dat moment met de jongere wie mee op gesprek zou komen om voor zijn ouders te vertalen, wat beaamd wordt door twee anderen. Zij vinden het namelijk belangrijk dat de ouders op een goede manier geïnformeerd werden. Tot slot haalt een HCA-medewerker aan dat het voorkwam dat zij zelf overschakelde naar een andere taal om de voorbereidende gesprekken te voeren, maar dat er voor het direct bemiddelingsgesprek tussen de verdachte en het slachtoffer een beroep gedaan werd op een tolk. Verschillende anderen treden haar bij en stellen dat bijvoorbeeld Frans noch de moedertaal van de context, noch van henzelf is en het daarom belangrijk was om gebruik te maken van een tolk tijdens het direct bemiddelingsgesprek.

2.4. Delen van informatie

Alle HCA-medewerkers die deelnemen aan de focusgroep geven aan dat zij de jongere steeds op de hoogte brachten van de informatie die doorgegeven werd aan het parket, de consultant of de jeugdrechter. Zij beschouwden dit namelijk als een onderdeel van het principe van vertrouwelijkheid. Zo legde één van hen het verslag voor aan de jongere en werden er zaken uit gewist waarmee de jongere niet akkoord ging. Verschillende anderen stellen eveneens dat de jongere zaken mocht aanvullen. Enkele HCA-medewerkers benadrukken dat de informatie beperkt bleef tot de medewerking en het verloop van het proces, en er nooit inhoudelijke informatie doorgegeven werd (bv. blijvend druggebruik). Een andere HCA-medewerker vult aan dat zowel het standpunt van de begeleider als het standpunt van de jongere opgenomen werd wanneer er een punt van discussie was:

Dat ging vooral [over] de medewerking en hoe het leerproject verlopen was, maar dat er daar door de begeleider gezegd werd 'de medewerking is niet goed' en de jongere zegt 'ik vind van wel', dan ging dat wel blijven staan en mocht die wel zijn eigen ding daarnaast zetten, maar hij mocht dat niet wissen. (Participant 2)

Een van de HCA-medewerkers merkt het verschil met herstelbemiddeling op. In dat geval werd er namelijk geen verslag opgemaakt voor de verwijzers, maar was deze terugkoppeling beperkt tot het al dan niet succesvol afronden van het proces. Een andere HCA-medewerker vult aan dat, indien de partijen tot een overeenkomst kwamen, deze wel aan de verwijzer bezorgd werd, maar dat dit door alle partijen nagelezen en aangepast kon worden, tot iedereen akkoord ging en de overeenkomst ondertekende.

3. Professionelen jongeren spreken jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe

3.1. Verantwoordelijkheid opnemen binnen de verschillende afhandelingsvormen

Het derde thema betreft het aanspreken van de jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe. Hierbij verklaarden enkele HCA-medewerkers dat zij de jongeren voornamelijk daarop wezen door hen te laten nadenken over de gevolgen van de feiten. Eén van hen benadrukt dat dit startte bij de erkenning van de feiten:

[...] als ze maar een deel erkenden, moesten ze maar een deel verantwoordelijkheid opnemen of misschien juist niet en daar startten we wel mee en dan bekeek je gaandeweg inderdaad van 'hoe zie jij dat zelf? Vind je dat je iets verkeerd hebt gedaan? Vind je dat je iets fout hebt gedaan? Vind je dat je dat moet goedmaken?' (Participant 4)

Een andere HCA-medewerker geeft aan dat hij aan de hand van een herstelgericht proces inzicht, inleving en erkenning wil bekomen en het doel een positieve progressie richting verantwoordelijkheid is. Iemand stelt hierbij in vraag of er bij maatregelen ook zo diep ingegaan werd op het aandeel van de jongeren met betrekking tot de feiten, waarop een HCA-medewerker stelt dat hij steeds vertrok vanuit het verhaal van jongere en inderdaad vragen stelde omtrent de feiten. Hij benadrukt dat het een onderdeel van het proces was dat de jongere zich inleefde in de feiten en uiteindelijk het gevoel had dat hij iets moest goedmaken.

In het geval van een gemeenschapsdienst werd er volgens enkele HCA-medewerkers minder gewerkt rond het debat van de verantwoordelijkheid. Zo geeft één van hen aan dat wanneer de jongere volhield dat hij de feiten niet gepleegd had, zij uitlegde dat de jeugdrechtster die maatregel opgelegd had en de jongere de kans had om beroep aan te tekenen indien hij niet akkoord ging. Een andere beaamt dat gemeenschapsdienst voornamelijk een proces was rond de jongere zelf en minder over de schade ten aanzien van het slachtoffer. Eén van hen voegt toe dat de erkenning van de feiten niet teruggekoppeld werd naar de slachtoffers en deze er dus niet van op de hoogte waren in welke mate de jongere zijn verantwoordelijkheid had opgenomen. Verschillende andere HCA-medewerkers gaan hier echter tegenin door te stellen dat de gemeenschapsdienst enkele uren dossierbespreking omvatte, waarbij een delictanalyse gedaan werd om stil te staan bij de feiten en de gevolgen ervan. Op die manier werd het slachtoffer (onrechtstreeks) binnen gebracht bij de maatregel. De duur van deze delictanalyse verschilde echter van regio tot regio (bv. vijf uur in de ene en anderhalf uur in de andere regio).

Daarnaast vond één van de HCA-medewerkers het van belang dat een jongere zelf stappen ondernam om de uitvoering van de maatregel tot een goed einde te brengen. Zo verwachtte zij dat de jongere zelf contact opnam wanneer hij de brief kreeg of wanneer hij een afspraak niet kon aannemen en dat hij zelf vervoer regelde naar de werkplaats. Er werd hierbij door verschillende HCA-medewerkers een onderscheid gemaakt naar leeftijd en capaciteit van de jongeren. Zo kon er volgens hen niet verwacht worden van een 13-jarige dat hij 's avonds het openbaar vervoer nam en hing het ervan af of de jongere gewend was om het openbaar vervoer te nemen, bijvoorbeeld om naar school te gaan. Er werd ook rekening gehouden met de thuissituatie, de ondersteuning die de jongere kreeg en of hij al dan niet in een instelling verbleef. In die zin werden de ouders eveneens op hun verantwoordelijkheid gewezen, namelijk om de (praktische) ondersteuning te bieden die de jongere nodig had om zijn verantwoordelijkheid op te nemen. Wanneer een jongere in een instelling verbleef, gingen enkele HCA-medewerkers op zoek naar iemand anders die deze ondersteuning kon bieden, vaak de individuele begeleider van de jongere.

De ernst van de feiten speelde voor de meeste HCA-medewerkers die deelnemen aan de focusgroep geen rol in het meer of minder verantwoordelijkheid leggen bij de desbetreffende jongere. Eén medewerker brengt hier echter tegenin dat de grootte van de financiële schade wel een rol speelt, aangezien de jongere niet altijd voor het hele schadebedrag verantwoordelijk gesteld

kon worden. Een andere HCA-medewerker voegt nog het voorbeeld toe van een zwakbegaafde jongere die zedenfeiten pleegde. In dat geval kon volgens hem wel een soort van erkenning voor de feiten nagestreefd worden, maar was het opnemen van verantwoordelijkheid en het bekomen van schuldinzicht niet altijd mogelijk.

Volgens een HCA-medewerker was er bij herstelbemiddeling meer ruimte om te werken rond de verantwoordelijkheid, aangezien de jongere vrijwillig inging op dit aanbod. Zij benadrukte dat de jongere zelf de keuze moest maken om op het herstelaanbod in te gaan en moest nadenken over wat hij gedaan had en wat hij wilde herstellen. Daarbij haalt één van de HCA-medewerkers aan dat het aan de partijen zelf was om te bepalen of de feiten al dan niet geschikt waren voor deze afhandelingsvorm. Er kan dan ook geconcludeerd worden dat geen enkele HCA-dienst voor bepaalde feiten weigerde het bemiddelingsproces op te starten. Ook wanneer de jongere zijn verantwoordelijkheid bleef nuanceren of ontkennen, wilden de meeste HCA-medewerkers de keuze bij het slachtoffer laten om al dan niet te stoppen met het bemiddelingsproces. Een uitzondering daarop is wanneer er sprake was van een psychopathologie. In dat geval geven enkele HCA-medewerkers aan dat er eerst aan de problematiek gewerkt moest worden, vooraleer het bemiddelingsproces verdergezet kon worden.

Met betrekking tot dit thema, bracht een participant op de focusgroep nog de samenwerking tussen de HCA-dienst en de gemeenschapsinstellingen aan, waarbij zij een vorming gaven omtrent de delictanalyse, slachtofferinzicht, maatschappelijk verzwarende feiten, en dergelijke. Dit werd echter gefinancierd vanuit de gemeenschapsinstellingen zelf die ervoor kozen om deze vorm van herstel binnen te brengen, waardoor er geen zekerheid was dat dit project zou blijven bestaan.

Er werd ook nog ingegaan op de keuze van de afhandelingsvorm. Zo haalt een participant aan dat er in eerste instantie gekozen werd voor groepstrajecten, maar hiervan afgeweken werd wanneer het om seksuele feiten of drugsfeiten ging. Een andere HCA-medewerker merkt hierbij op dat het traject rond die feiten begeleid werd door andere diensten. Daarnaast werd er rekening gehouden met praktische omstandigheden, bijvoorbeeld wanneer een jongere voltijds werkte en zich niet vrij kon maken op woensdagnamiddag of 's avonds. Volgens enkele HCA-medewerkers speelden bepaalde capaciteiten, zoals taal en leeftijd, ook een rol. Een van de participanten merkt echter op dat zij hier weinig marge bij hadden, omdat de keuze voor de afhandelingsvorm reeds gemaakt werd op het niveau van de verwijzers. Een andere ging hierover in gesprek met de consulent en verwees in sommige gevallen door naar een andere afhandelingsvorm.

3.2. Herstel werd bepaald door de partijen

Verschillende HCA-medewerkers benadrukken dat de manier waarop de jongere zijn verantwoordelijkheid opnam, niet op voorhand vastlag, maar ingevuld werd door de partijen zelf. Zo was het van belang om na te gaan wat de jongere zelf wilde doen en wat het slachtoffer ervan verwachtte.

Wanneer de jongere een gemeenschapsdienst opgelegd kreeg, mocht hij volgens de meeste HCA-medewerkers mee beslissen over de werkplaats. Zij hielden rekening met zijn interesses om de kans

op slagen te vergroten. Eén van hen vult aan dat het eveneens kon helpen naar de toekomst toe wanneer de jongere bijvoorbeeld solliciteerde voor een vakantiejob in die sector en kon voorleggen dat hij reeds in die richting gewerkt had (zonder daarbij het kader uit te leggen).

Wat het leerproject betreft, geven enkele HCA-medewerkers eveneens aan dat de jongere inbreng had in de thema's die in de diepte aan bod kwamen, zonder honderd procent de inhoud te bepalen. Eén van hen merkt hierbij op dat het slechts één partij was, namelijk de jongere, die vanuit zijn standpunt bepaalde wat 'verantwoordelijkheid' was. Een andere HCA-medewerker voegt toe dat hij vanuit zijn rol als begeleider de maatschappij vertegenwoordigde door in vraag te stellen hoe de ouders en het slachtoffer over de (gevolgen van) de feiten zouden kunnen denken. Een andere benadrukt dat de inbreng van de jongere zeer belangrijk was:

't Was een beetje streven naar proceseigenaar zijn ook voor de jongere, van voor een stuk jezelf tegen te komen van welke richting mijn dossier hier uitgaat. (Participant 10)

Wanneer er feiten in groep gepleegd werden, werd er volgens een HCA-medewerker geen onderscheid gemaakt in de mate waarop de verschillende jongeren meer of minder verantwoordelijkheid moesten opnemen. In herstelbemiddeling werd dit daarentegen wel besproken, waarbij de jongeren dat zelf konden aangeven en er rekening gehouden werd met hoe het slachtoffer ernaar keek. Zo stellen enkele HCA-medewerkers dat sommige slachtoffers de verschillende jongeren in dezelfde mate verantwoordelijk achtten, onder het motto 'samen uit, samen thuis'.

Een uitzondering op het proces laten bepalen door de partijen, was wanneer zij het herstelaanbod gebruikten om informatie te krijgen of om elkaar verwijten te maken omtrent de gepleegde feiten. Eén van de HCA-medewerkers haalt een voorbeeld aan waarbij dit niet meer leidde tot een constructief herstel. Zij heeft dit toen met de partijen besproken en uiteindelijk hebben zij zelf afgehaakt. Op die manier lag de beslissing tot stopzetting alsnog bij de partijen zelf.

4. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

4.1. Informeren

Doorheen de focusgroep komt verschillende malen aan bod dat de HCA-medewerkers het van belang vonden om de ouders op een goede manier te informeren over het gerechtelijk proces, de maatregelen en het herstelgericht proces. Zo werden zij betrokken bij het kennismakingsgesprek wanneer de jongere een maatregel opgelegd kreeg of inging op het herstelaanbod. Wanneer de ouders het Nederlands niet (voldoende) beheersten, werd er overgeschakeld naar een andere taal (bv. Frans, Engels, Duits) of werd er een beroep gedaan op een tolk. Verder nam een HCA-medewerker tussentijds telefonisch contact op met de ouders. Een andere HCA-medewerker deelde daarentegen op het eerste gesprek aan de ouders mee dat zij enkel contact zou opnemen als de uitvoering van de maatregel niet goed verliep.

Daarnaast haalt één van de participanten aan de focusgroep aan dat er een paar keer per jaar een infoavond georganiseerd werd voor alle ouders wiens kind een leerproject volgde. Dit was een twee uur durende sessie, waarin toegelicht werd hoe het leerproject eruitzag en welke methodieken er

gehanteerd werden, zonder te spreken over de inhoud van het dossier en het leerproject. De opkomst was naar eigen zeggen echter zeer beperkt, waarbij slechts een paar ouders deelnamen van de honderden die aangeschreven werden. Een andere HCA-medewerker vult aan dat zij hierdoor geïnspireerd waren, maar het in haar regio nooit opgestart raakte. De beperkte opkomst wijt één van hen aan het feit dat dit vaak na afloop van de maatregel plaatsvond, omdat zij de ouders groepeerden.

Een andere HCA-medewerker haalt aan dat de ouders eveneens betrokken werden bij het eerste kennismakingsgesprek naar aanleiding van een gemeenschapsdienst. Hoewel verschillende HCA-medewerkers dit organiseerden met als doel de ouders een forum te geven en ervaringen uit te wisselen met andere ouders in dezelfde situatie, merkt één van hen op dat schaamte een grote rol speelde en sommige ouders net niet wilden dat anderen hen in die context zagen.

Wanneer de ouders van de jongere gescheiden waren, werd tijdens het kennismakingsgesprek besproken of de HCA-medewerker hier verder mee moest gaan. Zo stelt één van hen dat hij hier niet meer op doorging wanneer de aanwezige ouder aangaf dit te regelen. Voor hem was het dan ook voldoende wanneer één van de ouders burgerlijk verantwoordelijk was. Verschillende HCA-medewerkers geven aan dat dit soms toch voor problemen zorgde, bijvoorbeeld wanneer een jongere zijn papa al jaren niet meer gezien had en niet wilde dat hij hiervan op de hoogte gebracht werd. Eén van hen vult aan dat ouders dit soms als aangrijpingspunt zagen om terug contact op te nemen met hun kind en/of hun ex-partner.

Verder informeerden HCA-medewerkers de ouders wanneer zij vragen hadden. Zo kwamen er voornamelijk vragen met betrekking tot hun eigen verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld wanneer feiten zich (deels) afspeelden op sociale media, waarbij ouders in vraag stelden wat ze konden doen om dit in de toekomst te vermijden. Hetzelfde gold voor drugsfeiten:

Bij drugs merkten we dat heel fel, dat ouders behoefte hadden om zelf informatie te krijgen, waar is hij mee bezig en dit en dat. (Participant 8)

Verschillende HCA-medewerkers geven eveneens aan dat ouders om hulp vroegen, omdat ze machteloos waren en niet meer wisten wat te doen. Zij wijten dit aan het feit dat de consulent minder goed bereikbaar was dan de HCA-medewerkers. Eén van hen gaf deze hulpvraag door aan de consulenten en voegt hieraan toe dat het systeem op dat vlak faalde, omdat er geen onmiddellijke hulp geboden kon worden op het moment dat zich een crisis voordeed.

Tot slot vonden de HCA-medewerkers het van belang om de ouders te informeren over de grenzen van hun beroepsgeheim. Zo gaf één van hen het voorbeeld waarbij er drugs op tafel lagen wanneer zij op huisbezoek kwam. Een participant zou dit ter sprake brengen en de betrokkenen informeren wanneer zij hier verdere stappen rond zou ondernemen. Een andere participant zou in dat geval de consulent aanraden om eens langs te gaan. Deze transparantie is volgens hen ook van belang wanneer er nieuwe feiten aangehaald werden door de jongere of zijn ouders.

4.2. Uitvoering maatregel

Bij de uitvoering van het leerproject werden ouders voornamelijk betrokken in functie van praktische afspraken. Zo sprak één van de HCA-medewerkers met de ouders af of er een herinnering gestuurd moest worden naar de jongere en/of zijn ouders. Anderen beamen dat ouders op de hoogte gehouden wilden worden en zij liefst de sessies met de jongere én zijn ouders inplanden. Eén van hen verklaart dat het belangrijk was dat de context meekreeg waarrond gewerkt werd tijdens het leerproject, zodat zij nadien een aantal van die zaken verder konden opnemen. Daarnaast werden ouders eveneens uitgenodigd op de eerste kennismaking met de werkplaats in het geval van een gemeenschapsdienst. Wanneer de ouders dit wensten, konden zij eveneens het contract ondertekenen. Eén HCA-medewerker stelt echter dat jongeren niet altijd wilden dat hun ouders meekwamen naar de werkplaats en hij die beslissing bij de ouders en de jongeren liet.

De grootste betrokkenheid van ouders vond plaats wanneer jongeren gingen op het herstelaanbod. Zo hield een HCA-medewerker voet bij stuk dat hij niet binnenging in het kader van het huisbezoek wanneer de ouders niet thuis bleken te zijn. De meeste anderen gaven in dat geval een korte toelichting, wisselden contactgegevens uit en planden een nieuwe afspraak in. Eén van hen merkt op dat zij in het kader van een leerproject twintig uur met de jongere spraken zonder ouders, maar een andere brengt hiertegen in dat er op dat moment al een kennismaking met de ouders plaatsgevonden had. Een HCA-medewerker verklaart dat het afhing of de jongere haar verwachtte, of zij al dan niet binnenging. Zij vroeg wel alsnog de contactgegevens van de ouders, zodat zij hen eveneens kon informeren. Een andere participant aan de focusgroep is van mening dat de jongere aangeschreven was en de kern van de situatie is, waardoor hij het huisbezoek zou laten doorgaan. Tenslotte hielden enkelen rekening met de leeftijd van de jongere in de beslissing om al dan niet binnen te gaan wanneer de ouders niet aanwezig waren.

Doorheen het bemiddelingsproces was de rol van de ouders ten aanzien van het slachtoffer eveneens van belang. Zo geven verschillende HCA-medewerkers aan dat slachtoffers wilden weten welke straf de ouders reeds opgelegd hadden en hoe de ouders naar de feiten keken. Eén van hen spreekt echter over een dubbele loyautéit, waarbij de ouders enerzijds hun kind wilden beschermen, maar anderzijds verantwoordelijkheid en begrip wilden tonen ten aanzien van het slachtoffer. Volgens een andere HCA-medewerker is die erkenning vanwege de ouders ten aanzien van het slachtoffer noodzakelijk:

Soms was er wel nood om erkenning te geven aan het slachtoffer als eerste, omdat 't slachtoffer ook wel een stukje kon zien van 'ah ja die ouders willen ook wel gewoon hun kind beschermen.' Maar dat die erkenning er ook bij andere partijen wel ook... Dat dat echt een noodzakelijk iets was. (Participant 5)

Eén van de participanten aan de focusgroep haalt zelfs een voorbeeld aan waarbij de mama van de verdachte tijdens een direct bemiddelingsgesprek niet naast haar zoon wilde zitten, maar naast het slachtoffer, omdat zij zich zelf ook slachtoffer voelde van wat er gebeurd was.

Een HCA-medewerker voegt hier echter aan toe dat ouders soms ook het bemiddelingsproces bemoeilijkten, bijvoorbeeld wanneer de jongere en zijn slachtoffer overeenkwamen dat de schade niet vergoed moest worden, maar de ouders wel een financiële bijdrage wilden leveren. Wanneer

de ouders en de jongere daar niet uit geraakten, verwees een andere HCA-medewerker door naar de advocaat om hierover advies in te winnen. Daarnaast kwam het ook voor dat ouders het niet zagen zitten dat hun kind zou ingaan op het herstelaanbod. Twee HCA-medewerkers bespraken dit met de ouders en de jongeren, maar lieten de uiteindelijke keuze aan hen. Een andere brengt hier echter tegenin dat wanneer de jongere wil ingaan op het herstelaanbod, hij deze ondersteunde door vanuit zijn ervaring de positieve kant te belichten. Verschillende participanten aan de focusgroep vinden dit echter te verregaand, omdat zij niet tussen de ouders en de jongere wilden staan om tussen hen te bemiddelen.

Daarnaast halen verschillende HCA-medewerkers de dynamiek tussen ouders aan wanneer er verschillende jongeren betrokken waren bij de feiten. Zo geeft één van hen het voorbeeld waarbij tien jongeren telkens in kleinere groepjes verschillende feiten pleegden, waarbij de ouders voorstelden om samen te zitten en de verantwoordelijkheid op te nemen. Hiervoor vond een groeps gesprek plaats samen met de ouders en hun advocaten om na te gaan wie bereid was om een deel te vergoeden. Een andere HCA-medewerker haalt een voorbeeld aan waarbij er zedenfeiten plaatsgevonden hadden, waarbij de ouders hadden samengezeten en van mening waren dat het de fout van het meisje zelf was. In dat geval vertrok zij vanuit de opdracht van het parket, waarbij de feiten vastgesteld waren en de desbetreffende jongeren de verdachten waren.

Verder blijken sommige ouders de verantwoordelijkheid van hun zoon of dochter te willen overnemen. Zo geven verschillende HCA-medewerkers voorbeelden van ouders die wilden controleren of hun kind de opgelegde maatregel uitvoerde of de gemeenschapsdienst zelf wilden uitvoeren. Bij een herstelbemiddeling kwam het eveneens voor dat ouders wilden instaan voor de vergoeding of het herstel. In dat geval ging de HCA-medewerker het gesprek aan met de jongere zonder ouders, om de jongere de kans te geven zijn verantwoordelijkheid op te nemen en dit te kunnen doen op zijn eigen manier. Wanneer de ouders echter voet bij stuk hielden en de verantwoordelijkheid op zich wilden nemen, werd dit op die manier gecommuniceerd naar het slachtoffer en lag de keuze bij hem om hier al dan niet akkoord mee te gaan.

Tot slot werden de ouders betrokken doordat zij na afloop van de maatregel het afsluitend verslag konden nalezen. Zo werd hen – net als de jongeren – de kans gegeven om aan te vullen voordat het verslag overgemaakt werd aan de jeugdrechter (supra).

5. Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie

‘Herstelgericht werken’ blijkt geen éénduidige invulling te krijgen. Een HCA-medewerker benoemt hierbij het proces richting de erkenning, inleving, kennis en inzicht met betrekking tot de gevolgen en het slachtoffer. Verschillende andere participanten aan de focusgroep voegen hieraan toe dat herstelgericht werken eveneens verwees naar de methodische invulling, waarbij gefocust werd op de gevolgen van de feiten, in plaats van op de dader zelf. Twee anderen associëren ‘herstelgericht’ met het vrijwillige aspect van bemiddeling, terwijl ‘herstelrechtelijk’ zou verwijzen naar het gerechtelijk kader errond. Eén van hen vat het als volgt samen:

Herstelgericht is meer de filosofie die we willen verspreiden in de wereld, om herstelgericht te werken binnen een herstelrechtelijk kader. (Participant 6)

Een HCA-medewerker merkt hierbij op dat dit verder kon gaan dan de context van een misdrijf. Hij verwijst naar herstelgericht werken op school, waarbij gewerkt werd rond een bepaald klimaat en de onderlinge relaties. Er wordt geconcludeerd dat dit een moeilijke term was die tot veel (semantische) discussies leidde. Een participant merkt hierbij op dat de semantische discussie niet zo belangrijk was, omdat de invulling die ze hieraan gaven en het werk dat ze deden hetzelfde bleef.

Een HCA-medewerker koppelt hier vervolgens het verschil in de begripsbepaling van ‘herstel’ aan. Volgens verschillende HCA-medewerkers was het herstel duidelijker binnen bemiddeling en hergo, aangezien dit ging om twee partijen (verdachte en slachtoffer) en soms ook de ouders en de samenleving in het algemeen. Bovendien formuleerde de jongere binnen een hergo een engagement naar zichzelf, het slachtoffer en de maatschappij toe.

Een participant vindt dat de begripsinvulling van ‘herstel’ anders was in het geval van een gemeenschapsdienst of een leerproject. Een andere brengt hiertegen in dat binnen het leerproject reeds twee uur ingepland werd om stil te staan bij (de gevolgen van de feiten voor) het slachtoffer en eveneens de stap gemaakt werd naar herstel ten aanzien van zichzelf, de ouders en de bredere context.

Met betrekking tot een gemeenschapsdienst werd er volgens een HCA-medewerker ook tijd uitgetrokken om daarbij stil te staan, maar lag de focus voornamelijk op herstel naar de samenleving en naar zichzelf toe. Een andere HCA-medewerker geeft een voorbeeld met betrekking tot direct herstel, waarbij jongeren schade berokkend hadden aan een werkplaats en daar vervolgens hun gemeenschapsdienst uitvoerden. Verschillenden benadrukken dat zij telkens probeerden een link met de feiten te leggen bij de keuze van de werkplaats. ‘Herstel’ blijkt echter moeilijk een invulling te krijgen wanneer het om drugsfeiten ging, omdat het slachtoffer in dat geval een vager begrip was. Bijgevolg werd er naar aanleiding van die feiten voornamelijk rond de jongere zelf en de samenleving gewerkt. Een HCA-medewerker besluit dat herstel ten aanzien van de verdachte zelf, het slachtoffer en de samenleving in elke afhandelingsvorm aan bod kwam:

Ik denk dat die polen bij alles wat we deden wel aan bod kwamen, maar 't hing er een beetje van af bij welke afhandelingsmogelijkheid dat je zat, waar de nadruk lag of waar de focus vooral lag. (Participant 8)

6. Uitvoeringsorganisaties houden bij inhoudelijke ontwikkeling van hun aanbod rekening met wetenschappelijke inzichten

Om op de hoogte te blijven van de wetenschappelijke inzichten, worden interessante artikels uit een krant of vakliteratuur doorgestuurd naar collega's binnen het team. Een andere HCA-medewerker vernoemt een onderzoeksproject naar herstelbemiddeling, waaraan drie HCA-diensten deelnamen. Na afloop ontstond hieruit een werkgroep:

Elk jaar wordt er een ander thema gebracht en in 't begin waren dat dan thema's die uit dat onderzoek kwamen, en nu kiezen wij eigenlijk, staat dat los van dat onderzoek, maar is dat wel het moment geweest om tussen onze drie diensten [informatie] uit te wisselen rond iets van de praktijk. (Participant 9)

Wat studiedagen betreft, bleken niet alle HCA-diensten hier evenveel budget voor vrij te maken. Zo stelt een Participant dat er omwille van budget en tijd steeds minder ruimte was om naar studiedagen te gaan en het steeds minder voorkwam dat collega's samen naar eenzelfde studiedag gingen. Een andere Participant aan de focusgroep verklaart dat zij een VTO-beleid²³¹ hadden en bij naburige HCA-diensten navroegen wat hun VTO-beleid was, om dit in kaart te brengen en het eigen beleid te herwerken. Enkel reageren hierop dat deze afstemming iets zou zijn voor een coördinatorenoverleg, wat zij tot dan toe misten in de werking. Zij verwijzen hierbij naar Moderator vzw, waarvan de verschillende diensten op één lijn zaten.

Volgens verschillende HCA-medewerkers is het echter niet gemakkelijk om de effectiviteit van de interventie te meten, zowel voor de maatregelen als voor het herstel aanbod. Zo werd er vaak van uitgegaan dat een interventie geslaagd was, wanneer de jongere geen recidive pleegde, terwijl dit niet het doel van een alternatieve afhandeling is. Zij verwijzen evenwel naar het onderzoek van Bureau Beke inzake de vier afhandelingsmogelijkheden.

7. Nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet

Na afloop van de focusgroep, vullen de tien Participant een kwantitatieve vragenlijst in die peilt naar hun houding ten aanzien van enkele nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet. Hieronder volgen deze kwantitatieve resultaten, aangevuld met de resultaten van de nabespreking (Figuur 1).

Niet geheel onverwacht zijn alle HCA-medewerkers die de vragenlijst invulden er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling. Eén van hen is echter niet (helemaal) voorstander van de invoering van het positief project en duidt 'tussen beide' aan bij deze stelling. Negen respondenten zijn er voorstander van dat gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie, waarmee de overige respondent (helemaal) niet akkoord gaat.

Verder gaat een grote meerderheid (helemaal) akkoord met de minimumleeftijd van twaalf jaar in het jeugddelinquentierecht en gaan iets minder respondenten (helemaal) akkoord met het feit dat er geen VOS-jongeren meer in de gemeenschapsinstelling geplaatst kunnen worden. Daarnaast zijn zes respondenten voorstander van het behoud van uithandengeving, van de afschaffing van artikel 60 waardoor herziening enkel nog in het voordeel van de jongere kan en van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie.

Slechts de helft van de respondenten gaat (helemaal) akkoord met de keuze voor gescheiden trajecten, waarbij één respondent 'tussen beide' aankruist en de overige HCA-medewerkers geen mening hebben. Verder zijn de meningen met betrekking tot de elektronische monitoring verdeeld. Hier gaan namelijk vier respondenten (helemaal) mee akkoord, drie respondenten (helemaal) niet mee akkoord en kruisen eveneens drie respondenten 'tussen beide' aan. Daarnaast gaan vier respondenten (helemaal) akkoord met de invoering van de derde vorderingsgrond, maar geven vijf HCA-medewerkers hier 'geen mening' bij aan.

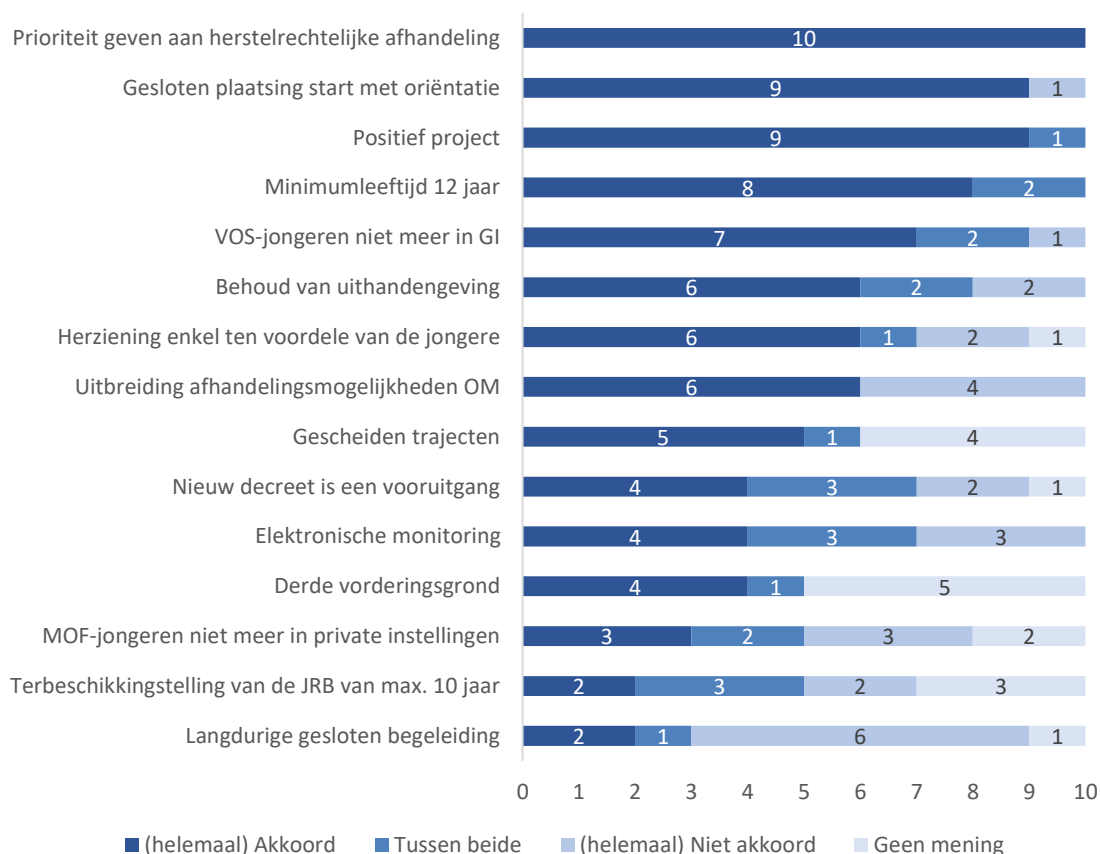
Verder zijn de meningen enorm verdeeld met betrekking tot de stellingen "Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private

---

²³¹ Beleid met betrekking tot Vorming, Training en Opleiding

instelling geplaatst kunnen worden.” en “Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.”. Zo wordt elke antwoordcategorie bij deze twee stellingen door enkele respondenten aangeduid. Zes respondenten gaan ten slotte (helemaal) niet akkoord met de invoering van de langdurige gesloten begeleiding.

In het algemeen vinden slechts vier HCA-medewerkers het nieuwe decreet een vooruitgang op het oude systeem en gaan twee respondenten hier (helemaal) niet mee akkoord. Drie geven ‘tussen beide’ aan en één HCA-medewerker heeft hier geen mening over.

Figuur 1 Houding van de HCA-medewerkers ten aanzien van de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentedecreet (frequentie, N = 10)

Tijdens het invullen van de vragenlijst, wordt bij enkele aspecten verduidelijking gevraagd, namelijk de herziening ten voordele van de minderjarige, de derde vorderingsgrond en de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank. Daarnaast was een HCA-medewerker er niet van op de hoogte dat MOF-jongeren binnen het oude systeem wel in private instellingen geplaatst konden worden en stelt één van de HCA-medewerkers in vraag wat de oriëntatie bij gesloten plaatsing inhoudt. Een participant benoemt de oriëntatie als een risicoanalyse, waaraan een andere toevoegt dat voorstander zijn van deze oriëntatie, een geloof in de risicoanalyse impliceert. Enkele anderen zien de oriëntatie daarentegen als meer dan een risicoanalyse, aangezien de jongeren een maand lang geobserveerd worden.

Met betrekking tot de VOS-jongeren, halen enkele HCA-medewerkers aan dat de weglopers nergens anders terecht kunnen dan in de gemeenschapsinstelling. Eén van hen verduidelijkt dat ze de filosofie wel begrijpt, maar dat er dan een oplossing voor alle scenario's moet komen. Met betrekking tot de afhandelingsmogelijkheden van het Openbaar Ministerie, stelt een HCA-medewerker dat dit in haar regio ingeperkt wordt, omdat bepaalde dienstverleningen niet langer uitgewerkt mogen worden op parketniveau. Doorheen de focusgroep kwam eveneens aan bod dat enkele HCA-medewerkers reeds merkten dat de advocaten actiever zijn.

Ten slotte wordt het diepst ingegaan op het positief project. De voornaamste bekommernis is dat het niet duidelijk is hoe het positief project zich verhoudt tot de andere afhandelingsmogelijkheden. Zo haalt een HCA-medewerker de moeilijke verhouding met herstelbemiddeling aan, omdat dit op parketniveau kan leiden tot een verval van strafvordering. Een andere participant vreest eveneens dat de combinatie van het positief project en herstelbemiddeling ertoe zal leiden dat advocaten het positief project vroegtijdig willen stopzetten wanneer het bemiddelingsproces succesvol afgerond is, omdat de feiten in dat geval geseponeerd worden. Daarnaast ondervindt een andere HCA-medewerker problemen met betrekking tot de vertrouwelijkheid. Hij geeft het voorbeeld van een positief project waarbij de jongere van alles wil ondernemen om herstel te bieden naar het slachtoffer toe, maar weet hij vanuit de herstelbemiddeling met de mededaders dat de slachtoffers niet op het herstelaanbod wilden ingaan. Enkele participanten vermelden eveneens dat het positief project parallel kan lopen aan het herstelaanbod, omdat er nog herstel geboden kan worden wanneer het slachtoffer niet wil deelnemen aan de bemiddeling.

Verder haalt een HCA-medewerker aan dat het positief project soms opgelegd wordt in combinatie met een gemeenschapsdienst en een leerproject, terwijl dit eigenlijk niet mag. Een andere participant aan de focusgroep vult aan dat de jeugdrechters uit zijn regio zich liever beperken tot het positief project, zonder bijkomstig herstelaanbod en dus voorrang geven aan het creatieve. Zo verwacht het parket van verschillende regio's dat er binnen het positief project niet gekozen wordt voor een gemeenschapsdienst of vorming. Sommige HCA-medewerkers zijn echter van mening dat sommige jongeren echt willen gaan werken en dit dan 'vrijwilligerswerk' genoemd wordt.

Daarnaast blijkt de financiering te verschillen, afhankelijk van het niveau waarop het aanbod gedaan wordt. Zo vermeldt een HCA-medewerker dat zij op parketniveau geen extra punten²³² krijgen, terwijl zij op jeugdrechtbankniveau wel extra punten krijgen wanneer er een aanbod tot positief project gedaan wordt.

Verder vermelden enkele HCA-medewerkers hoe hun jeugdrechters naar het positief project kijken. Zo geeft één van hen aan dat de jeugdrechters het positief project niet zullen aanbieden, wat beaamd wordt door een andere HCA-medewerker. Zij verklaart dit door het feit dat de jeugdrechters vinden dat dit aanbod op parketniveau moet gebeuren. Hierover stelt een andere participant dat de procureurs binnen haar regio enorme voorstander zijn van herstelbemiddeling

---

²³² De HCA-dienst wordt gesubsidieerd op basis van een puntensysteem. Voor elke afhandelingsvorm die uitgevoerd wordt, krijgt de dienst x aantal punten. Op basis daarvan wordt bepaald hoeveel middelen de desbetreffende HCA-dienst het jaar nadien krijgt.

en niet weten wat ze met het positief project moeten doen. De HCA-medewerkers concluderen dat zowel de verwijzers als zichzelf nog zoekende zijn naar de correcte werking van het positief project.

Enkele HCA-medewerkers verduidelijken dat het op het moment van de bevraging nog wat aanvoelen was en zij hier misschien anders over zullen denken wanneer zij met de verschillende aspecten in aanraking komen. Eén van hen benadrukt dat zij de vragenlijst invulde vanuit de idee dat achter de nieuwe aspecten zit, maar zich nog vragen stelt bij de praktische haalbaarheid. Verschillende respondenten vonden het niet gemakkelijk om de vragenlijst in te vullen en vonden dat het interessant kan zijn om deze vragenlijst aan alle HCA-medewerkers voor te leggen.

Bijlage 25. Resultaten focusgroep gemeenschapsinstellingen

Inleiding

Onderstaande tekst kwam tot stand op basis van de kwalitatieve bevraging bij begeleiders vanuit verschillende gemeenschapsinstellingen. De focusgroep vond plaats op 16 september 2020. In totaal beantwoordden zes participanten de topiclijst. Vijf van hen tijdens de focusgroep en één van hen bezorgde de antwoorden via mail. Deze bijlage betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Na afloop van de focusgroep vulden de participanten een kwantitatieve vragenlijst in over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

De kwalitatieve interviewleidraad is gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Op die manier kan de conclusie van deze bijlage bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag *“Welk beeld geeft de toestand vóór 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?”*. De concrete indicatoren waar deze resultaten betrekking op hebben, zijn de volgende:

- De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure (A.7.1.1.);
- Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.1.);
- De mate waarin en de wijze waarop professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe (F.2.1.1.);
- In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict (F.2.1.3.);
- Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie (I.2.1.4.);
- Uitvoeringsorganisaties houden bij inhoudelijke ontwikkelingen van hun aanbod rekening met hun wetenschappelijke inzichten (K.1.2.3.).

De hoofdstukken handelen respectievelijk over de hierboven opgesomde indicatoren: het informeren van jongeren, het betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken, het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid, aandacht voor herstelgericht werken en het rekening houden met wetenschappelijke inzichten. Het laatste hoofdstuk schetst kort de meningen van de respondenten over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles

betekent niet dat de bevindingen over de situatie vóór die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit het toekomstig evaluatieonderzoek.

1. Het informeren van de jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

Uit de focusgroep blijkt dat jongeren bij aankomst in de gemeenschapsinstelling werden geïnformeerd over hun rechten en het verloop van de procedure. In principe gebeurde dat individueel, maar in de time-out leefgroepen verliep dat in groep. Eén gemeenschapsinstelling werkte met een video, waarin het volledige verloop visueel werd getoond. Het begint vanaf de jongere bij de politie is, naar de gemeenschapsinstelling wordt gebracht en wat er hem vervolgens te wachten staat. Er wordt onder meer in beeld gebracht dat de jongeren zich moeten douchen bij binnenkomst, zich moeten inschrijven, naar de leefgroep mogen, alsook het moment dat informatie mondeling en schriftelijk wordt overgedragen. Deze gelegenheid werd bovendien aangegrepen om de beschikking of het vonnis te vertalen naar de jongere. De juridische taal op de zitting en in de beschikking of het vonnis was zodanig moeilijk dat ze vaak pas in de gemeenschapsinstelling begrepen wat er precies gezegd is geweest. Vervolgens werden specifiek het recht op hoger beroep overlopen, evenals de interne rechten zoals het recht op bezoek en briefwisseling.

Deze informatie werd ook schriftelijk aan de jongere bezorgd, aangezien de aankomst in de gemeenschapsinstelling zodanig indrukwekkend kon zijn dat hij of zij de grote hoeveelheid mondelinge informatie onmogelijk kon onthouden. Op die manier hadden jongeren de mogelijkheid dit nadien rustig door te nemen of zaken op te zoeken. Deze mondelinge en schriftelijke informatieoverdracht werd formeel afgesloten met een papier ter ondertekening van ontvangst.

Op verschillende manieren werd getracht na te gaan of alle essentiële informatie was vermeld. Een deelnemer legt uit dat er een soort checklist werd gehanteerd om na te gaan welke informatie was meegedeeld. Op die manier kon worden gecontroleerd welke en of uiteindelijk alle belangrijke zaken waren vermeld. In de time-out leefgroep vroegen de begeleiders ook aan reeds gekende jongeren of ze nog iets belangrijk vergeten te vermelden waren voor de jongens of de meisjes die nog nooit van de leefgroep deel uitgemaakt hadden. Soms waren zaken die niet zo belangrijk aanvoelden wel degelijk van belang voor de jongeren (bv. wanneer er mocht worden gerookt). Via deze werkwijze kregen ze deze informatie dan alsnog van elkaar, weliswaar onder leiding van de begeleiding.

Hoewel vanuit verschillende gemeenschapsinstellingen werd aangegeven dat herhaling nodig is, werden nergens extra momenten van toelichting ingelast. Jongeren konden wel te allen tijde vragen stellen aan de begeleiders, maar ook aan hun jeugdconsulent, hun advocaat of de JO-lijn. De meeste vragen gingen voornamelijk over de termijnen.

Daarnaast werden de jongeren vrij goed op de hoogte gehouden van de informatie die werd doorgegeven aan de jeugdconsulent en de jeugdrechter. Op maat van de jongeren was er een zekere transparantie in die verslaggeving. De participant verduidelijkte dat 'op maat' niet wil zeggen dat er zaken werden verzwegen, maar dat minder aangename boodschappen soms op een andere manier werden verwoord.

Een deelnemer geeft aan dat ze vaak te stuiten op verschillende communicatiebarrières. Ten eerste was de vertaling van het rechtssysteem en het juridisch woordgebruik naar jongerentaal niet eenvoudig. Daarnaast werden de gemeenschapsinstellingen vaak geconfronteerd met jongeren die het Nederlands of het Frans niet machtig waren. Vooral bij plaatsing van niet-begeleide minderjarigen verliep de informatieoverdracht moeizamer. *Google Translate*, een vertaalapparaat met verschillende talen en pictogrammen, was dan een hulpmiddel om boodschappen alsnog over te brengen. Ook tolkendiensten, zoals Babel en OTA²³³, werden ingezet. Aangezien er echter niet altijd tolken ter beschikking waren, werden ook personen uit de context van de jongeren (ouders, broers of zussen, etc.) als vertaler ingeschakeld. Aangezien hier zekere risico's aan verbonden zijn, werden ook vaak collega's die de andere taal machtig waren, opgeroepen voor deze gesprekken.

Ten tweede waren de cognitieve capaciteiten van de jongere eveneens van belang in de wijze van communiceren. Bij aanvang dienden de jongeren verschillende taken uit te werken, zoals een opsomming van mogelijke personen die op bezoek zouden willen en kunnen komen. Op basis daarvan probeerden de begeleiders af te leiden of de jongeren onder meer konden lezen en schrijven. De participanten geven ook aan dat ze vaak vroegen of de jongeren even konden herhalen wat ze net gehoord hadden. Op die manier werd duidelijk wat ze begrepen hadden en wat niet.

Want als je gaat vragen of ze het begrepen hebben, gaan ze toch altijd - ja - zeggen.
(Participant 3)

2. Het actief betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken

Twee deelnemers benadrukken de meerwaarde van ouders/opvoedingsverantwoordelijken binnen een hulpverleningstraject, maar in de praktijk werden zij slechts in geringe mate betrokken. Bij aanvang van de plaatsing in een gemeenschapsinstelling werden de ouders/opvoedingsverantwoordelijken steeds opgebeld, waardoor informatie kon worden uitgewisseld. Er werd kort toegelicht wat de plaatsing inhield; ouders/opvoedingsverantwoordelijken konden op dat moment ook informatie delen.

Dat kon ruim gaan hé, van gedrag naar hij 'slaapt met een beer', bij wijze van spreken. En vaak hoorde je dat die mensen wel blij waren om informatie te kunnen delen, want de zorg voor hun kind werd ook wel ontnomen. Dat is heel zwaar om te slikken als ouder, over het algemeen. (Participant 2)

Naast dit telefoongesprek werd, indien een thuisadres gekend was, ook een informatiebrochure per post verstuurd. Gedurende de plaatsing waren de bel- en bezoekmomenten de voornaamste gelegenheden om rechtstreeks contact te leggen met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken. Een participant licht toe dat de bezoekmomenten op één campus doorgingen binnen de leefgroep in plaats van in een bezoekerszaal. Deze huiselijkheid maakte een rustiger en aangenamer contact mogelijk tussen leefgroepbegeleiders en context.

---

²³³ Ondersteuningsteam Allochtone Jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand

Binnen de modules oriëntatie en time-out was het rechtstreeks contact beperkt tot de berichtgeving dat de jongere geplaatst is, desgevallend bij isolatie en eventueel bij een bezoekmoment. De aard en de korte termijn van de plaatsing maakten immers dat er minder met de context werd gewerkt dan in een begeleidingsmodule.

De concrete contextwerking in de begeleidingsmodule behoorde voornamelijk tot het takenpakket van de individuele begeleider van een jongere. Er was een evolutie gaande dat ouders/opvoedingsverantwoordelijken meer betrokken werden bij het trajectoverleg van hun kind. Daarnaast werden zij tijdens een huisbezoek of een activiteit, waarvan samen koken of een uitstap naar zee voorbeelden zijn, actief betrokken. Die momenten moesten immers bijdragen tot een nauwere band. Hoe meer de ouders/opvoedingsverantwoordelijken betrokken werden, hoe beter de begeleiding hen kon leren kennen. Die band moest het eenvoudiger maken om ook hen te overtuigen van de hulpverlening. Bij de beëindiging van het hulpverleningstraject binnen de gemeenschapsinstelling zijn zij namelijk opnieuw, minstens deels, aan zet. De meerderheid van de deelnemers schrijft deze opdracht dan ook grotendeels toe aan de jeugdconsulenten van de sociale dienst, aangezien eerder zij richting gaven aan het verdere traject van de jongere. Wanneer de jeugdconsulent langskwam in de gemeenschapsinstelling voor een overleg, werden de ouders/opvoedingsverantwoordelijken hierbij structureel betrokken. De verantwoordelijkheid die verschillende participanten aan de consulenten van de sociale dienst toeschrijven, kan worden geïllustreerd door hun visie over tegenstrijdige belangen tussen de jongere en zijn of haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken. In die verhouding kozen de gemeenschapsinstellingen uitdrukkelijk om vanuit de jongere te werken, juist vanwege de geringe mate van mogelijkheid tot inspraak door de ouder(s)/opvoedingsverantwoordelijke(n) binnen de gemeenschapsinstelling.

We hebben dat wel eens gehad met een jongere. Zijn ouders durfden of konden aan hun zoon niet aangeven dat zij het eigenlijk niet meer zagen zitten om hem terug naar huis te laten komen. Die jongere ging richting zitting en hij zei 'mijn ouders gaan er ook zijn en ze hebben mij gisteren aan de telefoon gezegd hoe ze ernaar uitkijken om mij terug thuis te hebben'. Dat is vooral schrijnend hé. Die informatie komt wel bij de consulenten... Dat wordt beter op een eerder moment door hen aangebracht, zodat de clash op de zitting vermeden kan worden. (Participant 2)

Zonder goedkeuring van de jongere werd geen informatie doorgegeven aan de ouders/opvoedingsverantwoordelijken. Een deelnemer verduidelijkt dat dergelijke situatie wel alarmbellen deed luiden, waardoor hierover in gesprek werd gegaan met de jongere. Blijvende tegenstrijdige belangen die van essentieel belang zijn, werden via een teambeslissing doorgegeven aan de consulent, die volgens hen in nauwer contact staat met de ouders/opvoedingsverantwoordelijken.

3. Het aanspreken van de jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheden

Het concept verantwoordelijkheid met betrekking tot de feiten werd door alle participanten ruim en casus specifiek geïnterpreteerd. In hoeverre een jongere hierop aangesproken kon worden, hing volgens alle deelnemers van veel verschillende factoren af. Mentale en cognitieve capaciteiten werden als de grootste hinderpalen bestempeld om tot verantwoordelijkheid te komen. Eén deelnemer met ervaring in de GES+-leefgroep verwijst hiervoor naar de "persoonlijke achtergrond en rugzak" van deze jongeren waardoor verantwoordelijkheid er een moeilijk thema was.

Ik denk dat een jongere die heel zwak is, het concept verantwoordelijkheid niet goed snapt. Als ze uit een moeilijke thuissituatie kwamen, moest je dit anders aanpakken dan bij gasten die het goed hebben. (Participant 4)

Jongeren met extreme gedrags- en emotionele problemen reageren doorgaans ook veel reactiever en hebben minder empathie, waardoor zij hun eigen aandeel vaak moeilijker kunnen zien en bijgevolg erkennen. Ook de leeftijd maakte een verschil in welke mate jongeren werden aangesproken op hun verantwoordelijkheid. Eén participant duidt dat ze meer inzette op verantwoordelijkheid als de jongere de leeftijd van 18 naderde, aangezien de gevolgen nadien onder het strafrecht groter zijn. Over de vraag of de aard van de feiten een rol speelde qua verantwoordelijkheid, zijn de meningen verdeeld. Eén deelnemer zegt dat ze het feitenrelaas nooit vooraf bekeek, aangezien dit het beeld van de jongere reeds kon kleuren alvorens hem of haar persoonlijk te kennen. Een andere deelnemer las dan weer standaard eerst het feitenrelaas. Zij nuanceert dat de feiten op zich geen verschil maakten, maar wel de manier waarop de jongere er mee omging. Bij diefstal maakte het bijvoorbeeld een verschil of de jongere zelf inzag en kon toegeven dat dit niet had mogen gebeuren.

Een participant geeft aan dat het hun job was om de jongere inzicht te doen krijgen in (hun aandeel van) het misdrijf. Ze maakten daarvoor gebruik van opdrachten waar in individuele momenten over werd gereflecteerd. Er werd dan ook ingezet op de erkenning van zijn of haar aandeel om tot slot te komen tot een vorm van (fysiek) herstel. Een andere participant legt uit dat hij er meermaals op drukte dat de jongeren de gevolgen van hun keuzes en beslissingen moeten dragen. De plaatsingsperiode binnen oriëntatie was echter te kort om in te zetten op het actief opnemen van verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict.

Meerdere participanten wijzen erop dat veel jongeren uit hun doelgroep moeilijk zelfstandig tot verantwoordelijkheid komen. Ze werden daarom continu aangesproken op wat het mogelijks kan inhouden. Begeleiders gaven met name zelf veel suggesties voor de wijze waarop verantwoordelijkheid actief vorm kan krijgen. Een deelnemer uit de bezorgdheid dat ze enerzijds de verantwoordelijk op die manier niet uit handen van de jongere wilde nemen, maar dat er anderzijds ook niet tot verantwoordelijkheid gekomen werd.

4. Herstelgericht werken

Herstel is een beetje de hype van het moment, maar het schiet zijn doel voorbij als gasten er niet achter staan en dat zie ik wel vaak gebeuren. (Participant 4)

Hoewel deze participant aangeeft dat er veel rond herstel werd gezegd en gedaan, geeft een andere deelnemer mee dat er potentieel ook nog meer herstelgericht gewerkt kon worden. Een derde deelnemer vult namelijk aan dat het niet structureel in het programma zat, maar eerder occasioneel werd aangewend. Enkele voorbeelden van herstelgerichte antwoorden die werden toegepast, zijn een activiteit waar je je moet inleven in het slachtoffer, klussen in de voorziening of een deel van het zakgeld dat werd ingehouden om materiële schade te vergoeden. Over dat laatste bestaat echter discussie. Sommige deelnemers geven aan dat er bij hen in de gemeenschapsinstelling geen zakgeld meer mocht ingehouden worden, waardoor de kans werd gemist om hen verantwoordelijkheid te laten opnemen voor de schade dat ze hadden aangericht.

Dat is ook hetgeen wat er in de maatschappij eigenlijk hoofdzakelijk van ons wordt verwacht. Potje breken, potje betalen. Te snel rijden, boete betalen. En dat is nu het stuk dat wordt weggehaald. (Participant 2)

En jongens weten dat ook, dat wordt ook gezegd hé 'als ik hier de MP3 op de grond gooi, breng ik gewoon mijn eigen MP3 van thuis mee. Ze kunnen toch geen geld afhouden.' (Participant 6)

Voor een herstelgericht aanbod werden, volgens de deelnemers, hoofdzakelijk altijd dezelfde vaste diensten aangesproken. De HCA-diensten kwamen bijvoorbeeld zelf infosessies geven in de gemeenschapsinstellingen over hun project 'slachtoffer in beeld'. Ook werd er samengewerkt met het Vereffeningsfonds, zodat jongeren zonder directe confrontatie met hun slachtoffer alsnog een vorm van herstel konden realiseren.

Ook bij de bespreking van dit thema herhalen verschillende participanten, net zoals bij de doelstelling verantwoordelijkheid, dat herstelgericht werken niet voor alle jongeren even evident was. Soms moest eerst aan andere zaken gewerkt worden, alvorens de situatie hersteld kon worden. Herstel verwacht namelijk een soort schuldbekentenis en voor sommigen was dat vanwege een gebrek aan bijvoorbeeld empathie onhaalbaar. Eén deelnemer spoort dan ook aan om meer aandacht te hebben voor kleine signalen als:

'Ah meneer, moet je een tas koffie?' Dat is eigenlijk hun vorm van herstel. Ik denk dat we als opvoeder de gast gewoon moeten laten zijn en onszelf daar meer in moeten trainen dan alles mooi in regels en procedures te [vatten]. (Participant 4)

Het klinkt misschien onnozel, maar soms was ik heel content dat er een gast afkwam met een heel lelijke tekening en dat hij zijn energie erin had gestoken. Dat zei zoveel meer dan dat je die gast sorry liet zeggen, terwijl hij het eigenlijk niet kon. Je moet werken op maat, je aanpassen aan de jongere en dat herstel ook kunnen zien. (Participant 6)

Twee participanten benadrukken tot slot dat het loutere (opgelegde) herstel ook niet voldoende was om recidive te vermijden. Er moest ook aan de slag worden gegaan met de beweegredenen tot het MOF.

De deelnemers schatten dat minder dan de helft van de jongeren in een gemeenschapsinstelling tegelijkertijd een herstelrechtelijk traject hadden lopen. Ze lazen vaak in de beschikkingen en de vonnissen dat het herstelrechtelijk aanbod niet aan de orde was. Een participant suggereert dat dit aanbod bij het eerste feit wel vaak werd voorgesteld, maar niet meer bij recidivisten waaruit hun doelgroep voornamelijk bestond.

5. Rekening houden met wetenschappelijke inzichten bij het ontwikkelen van het aanbod

Alle deelnemers geven een voorbeeld van hoe zij op de hoogte werden gehouden van wetenschappelijke inzichten en er trajectmatig rekening mee hielden in de uitoefening van hun werk. Een deelnemer expliciteert bijvoorbeeld een VTO-werkgroep binnen hun werking te hebben, die instond voor training en opleiding van het personeel. Een andere participant verduidelijkt dat ze jaarlijks één thema uitkozen om (wetenschappelijk) rond te werken. Het laatste thema betrof 'grensoverschrijdend gedrag en hoe omgaan met seksualiteit'. Een derde spreekt dan weer over een theoretisch bad voor nieuw personeel. Zij werden op die manier onderwezen over de belangrijkste pijlers van de gemeenschapsinstelling, de methodieken, enzovoort. Nog een andere sprak over de uitnodigingen tot studiedagen die hen via e-mail werd bezorgd. Kortom, er was wel degelijk aanbod aan inhoudelijk input, maar "het is niet altijd simpel om mensen er warm voor te krijgen". De hoge werkdruk wordt vernoemd als belemmerende factor hiervoor.

6. Nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet

Na afloop van de focusgroep, vulden de zes participanten een kwantitatieve vragenlijst in die peilde naar hun houding ten aanzien van enkele nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet. Hieronder volgen deze kwantitatieve resultaten, aangevuld met de resultaten van de korte nabespreking (zie figuur 1).

De helft van de respondenten geeft in de vragenlijst aan (helemaal) akkoord te gaan met de derde vorderingsgrond. Twee participanten geven na het invullen echter aan dat ze niet op de hoogte zijn zijn met wat de derde vorderingsgrond precies inhoudt. Verder gaan alle participanten (helemaal) akkoord met het positief project en met de regel dat een gesloten plaatsing moet starten met een oriëntatie. Ook een meerderheid gaat (helemaal) akkoord met de invoering van elektronische monitoring, het behoud van uithandengeving, en het invoeren van gescheiden trajecten voor VOS- en MOF-dossiers. Tijdens de focusgroep geeft één van de participanten echter aan dat een gemengd gevoel te hebben tegenover de scheiding van VOS- en MOF-dossiers.

...omdat ik de ervaring heb dat die twee precies nooit netjes gescheiden lopen. [...] Dus die scheiding op papier is heel mooi, maar in praktijk geloof ik daar niet in. (Participant 2)

De helft van de respondenten gaat telkens (helemaal) akkoord met het gegeven dat VOS-jongeren niet meer in een gemeenschapsinstelling geplaatst mogen worden. Eén participant meent dat ze door deze verandering van bepaalde VOS-dossiers een MOF-dossier maken om de jongere alsnog binnen te krijgen in een gemeenschapsinstelling. Andere participanten halen aan dat de scheiding tussen MOF- en VOS-dossiers momenteel nog niet praktisch haalbaar is, maar dat er in de toekomst hiervoor wel de nodige veranderingen doorgevoerd worden. Verder gaat eveneens de helft van de participanten (helemaal) akkoord dat er prioriteit gegeven wordt aan herstelrechtelijke afhandeling en dat jongeren voor maximum 10 jaar ter beschikking gesteld kunnen worden van de jeugdrecht-bank.

Wat betreft de langdurige gesloten begeleiding zijn de meningen verdeeld: de helft gaat (helemaal) akkoord en de andere helft positioneert zich 'tussen beide'. Tijdens de focusgroep geeft één van de participanten aan dat hij denkt dat overgegaan zal worden tot langdurige plaatsing voor jongeren in plaats van de kiezen voor uithandengeving. Hierbij geeft de participant echter ook aan

dat de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen hier helemaal niet op voorzien is. Eén participant geeft aan dat het niet duidelijk is hoe de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7) precies in zijn werk zal gaan.

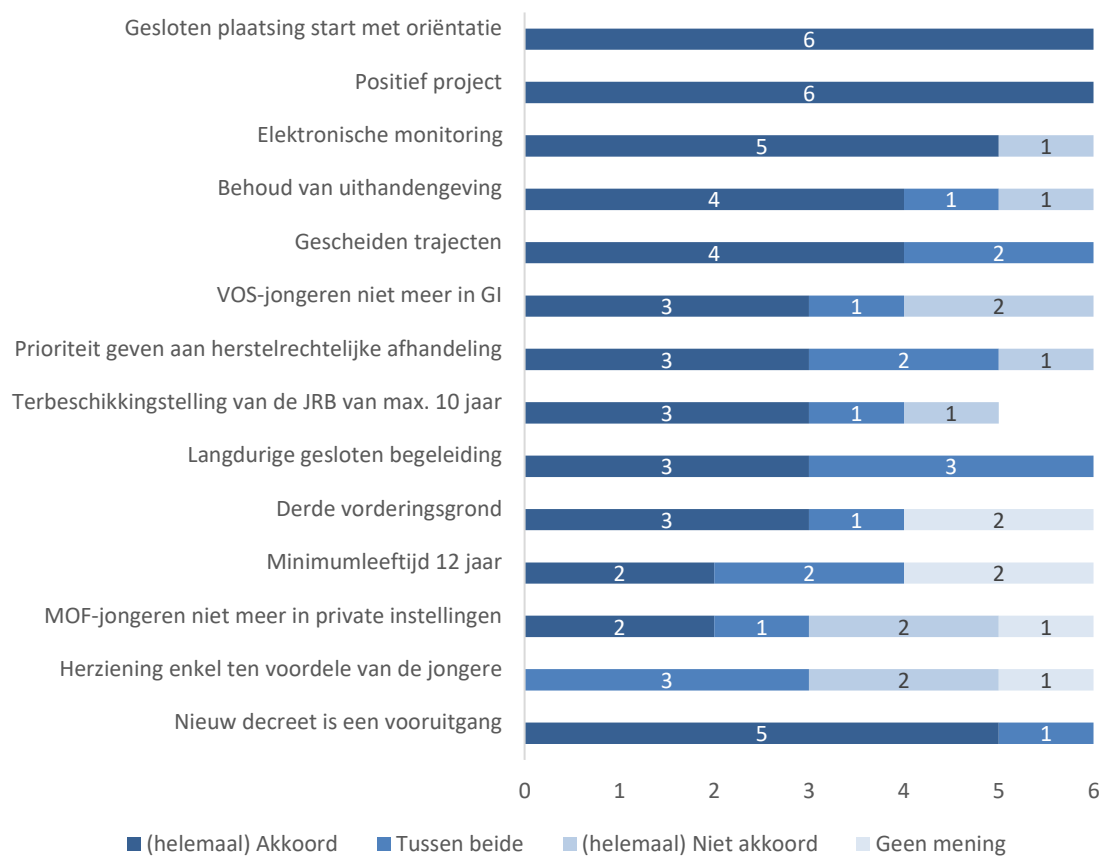
De invulling van alles staat gewoon nog niet op poten en dan is het heel moeilijk om een idee te krijgen van hoe dat gaat werken. Na x-aantal jaar ga je dan kunnen zien welke zwakke punten aangepakt moeten worden, maar tegen dat het nieuwe recht helemaal mooi loopt, zo mooi mogelijk loopt, zijn we tien jaar verder hé. (Participant 2)

Hoewel de meerderheid van de participanten meent dat het nieuwe decreet een vooruitgang is, zijn verschillende participanten het met elkaar eens dat de gemeenschapsinstellingen nog niet volledig voorbereid zijn op de wijzigingen die het nieuwe jeugddelinquentiedecreet voor hen in petto heeft omdat er nog veel onduidelijkheid heerst over de organisatorische aspecten ervan. Hierbij wordt ook de bezorgdheid geuit dat er van bovenaf te weinig voeling is met de praktijk:

Ik heb een beetje schrik dat, met alle respect voor de academici, er zowel in het decreet als hoe ze het in Brussel aan het uitschrijven zijn, ja daar zijn fantastisch goede ideeën bij, maar de snelheid waarop het verwacht wordt dat de jongens zich aanpassen en dat wij een aanpassing moeten maken, da's niet realistisch. (Participant 4)

Er wordt veel uitgeschreven met de academische achtergrond, maar die beseffen eigenlijk niet goed wat er op de leefgroep speelt. (Respondent 6)

Figuur 1 Houding van de medewerkers van de gemeenschapsinstellingen ten aanzien van de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentedecreet (frequentie, N = 6²³⁴)

²³⁴ Eén medewerker van de gemeenschapsinstellingen liet de vraag met betrekking tot de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank onbeantwoord, waardoor de steekproefgrootte daar N = 5 is.

Bijlage 26. Resultaten focusgroep private voorzieningen

Inleiding

Onderstaande tekst kwam tot stand op basis van de kwalitatieve bevraging bij begeleiders vanuit verschillende private voorzieningen. De focusgroep vond plaats op 18 september 2020. In totaal beantwoordde zes participanten de vragenlijst. Vijf van hen tijdens de focusgroep en één van hen bezorgde de antwoorden via mail. Deze bijlage betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Na afloop van de focusgroep vulden de participanten een kwantitatieve vragenlijst in over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

De kwalitatieve interviewleidraad is gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Op die manier kan de conclusie van deze bijlage bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag *“Welk beeld geeft de toestand vóór 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?”*. De concrete indicatoren waar de resultaten betrekking op hebben, zijn de volgende:

- De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure (A.7.1.1.);
- Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.1.);
- De mate waarin en de wijze waarop professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe (F.2.1.1.);
- In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict (F.2.1.3.);
- Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie (I.2.1.4.);
- Uitvoeringsorganisaties houden bij inhoudelijke ontwikkelingen van hun aanbod rekening met hun wetenschappelijke inzichten (K.1.2.3.).

De eerste vijf hoofdstukken behandelen de thema's met betrekking tot de indicatoren: het informeren van jongeren, het betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken, het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid, aandacht voor herstelgericht werken en het rekening houden met wetenschappelijke inzichten. Vervolgens schetst het zesde hoofdstuk de samenwerkingsverbanden met jeugdrechters, jeugdadvocaten en jeugdconsulenten. Het laatste hoofdstuk schetst kort de meningen van de respondenten over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting

heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie vóór die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit het toekomstig evaluatieonderzoek.

1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure.

Afhankelijk van de fase waarin het MOF-dossier zich bevond, kon de eerste ontmoeting tussen de begeleider van de voorziening en de jongere plaatsvinden wanneer de jongere nog in een gemeenschapsinstelling zat of net uit de gemeenschapsinstelling kwam. Tijdens het eerste gesprek werd er zo weinig mogelijk gefocust op wat er fout gelopen is, maar vooral ingegaan op waarnaar er in de toekomst toegewerkt wilde worden samen met de jongere, ouders of andere steunfiguren. De jongeren kregen bij de eerste ontmoeting met hun begeleider van een private voorziening veel informatie voorgeschoteld. Uit de focusgroep blijkt dat verschillende belangrijke onderwerpen aan bod kwamen.

Ten eerste kregen jongeren informatie over hun rechten. Twee participanten brachten deze informatie over aan de hand van de brochure vanuit het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin in verband met rechten in de jeugdhulp. Deze is beschikbaar in het Nederlands en in het Frans. Eén van de participanten geeft daarnaast aan dat het doornemen en het overhandigen van deze brochure standaard gedaan werd voor elke begeleiding binnen hun organisatie. De rechten die hierbij volgens verschillende participanten van de focusgroep het vaakst benadrukt werden zijn: het recht op privacy, het recht om het dossier in te kijken en het recht om klacht in te dienen (bijvoorbeeld bij de JO-lijn). Eén van hen kwam tijdens de verdere begeleiding af en toe terug op deze rechten, bijvoorbeeld bij een naderend verhoor of een naderende zitting.

Doorheen de focusgroep wordt duidelijk dat het belangrijk werd geacht de verhouding toe te lichten tussen het recht op inzage in het dossier, het beroepsgeheim en de rapportageplicht van de begeleiders aan de consulent en de jeugdrechter. Er werd bij de begeleiding betrokken van een verstandhouding waarbij transparantie tussen de jongeren en de begeleider centraal staat:

Zodat de jongere heel goed wist dat wat er in de begeleiding opgenomen werd, niet zomaar op café verteld mocht worden, maar wel aan de consulent en de jeugdrechter werd doorgegeven. Idealiter samen met de jongere, naar transparantie toe en zo. (Participant 1).

Vooraleer er een verslag naar de jeugdrechter, consulent of andere hulpverleners ging, wisten alle partijen wat hierin vermeld stond. Enkele participanten vindt het belangrijker om dit recht zelf toe te passen, dan het louter vermelden in het kennismakingsgesprek, bijvoorbeeld:

Er werd geen verslag opgesteld zonder dat de jongere dat gelezen had en dat we het echt samen overlopen hadden, zodat hij de mogelijkheid had om dingen aan te passen. Zodat hij niet alleen zijn handtekening zette. (Participant 1)

De jongeren kreeg tijdens het ontmoetingsgesprek niet alleen informatie over zijn/haar rechten, maar ook een voorstelling over de werking van de voorziening waar hij/zij terecht kwam. Eén van de participanten overhandigde ook een brochure aan de jongeren waarin de werking van hun dienst toegelicht werd. Deze toelichting had volgens een participant als doel duidelijkheid te scheppen over hoe het traject van de jongere er uit zal zien:

We probeerden duidelijk te maken dat er in blokken gewerkt werd, zodat de jongere wist dat er de eerste zes maanden samen rond een doel gewerkt werd en dat daarna de volgende stappen besproken werden met de consultant. Dan werd er ofwel gewerkt om terug thuis te gaan wonen of in een studio. (Participant 3)

Verschillende participanten geven wel aan dat ze geen garantie konden geven van het vooropgestelde traject tijdens het eerste kennismakingsgesprek. Wanneer de doelen bijvoorbeeld niet bereikt werden, sloot één van de participanten niet uit dat dat de jeugdrechter bijkomende maatregelen nam. Deze onzekerheid bood volgens de begeleiders weinig perspectief voor de jongeren over de toekomst.

Tijdens het eerste gesprek werd ten derde door verschillende participanten ook gepeild naar de motivatie en het engagement van de jongere naar de begeleiding toe. Voor de begeleiding startte, werd dan samen met de jongere (en eventueel de ouders) samen een behandelingsplan opgesteld waarvoor de jongere zijn engagement moest tonen. Naast focus op motivatie, werd er op dat moment met de jongere vooral in gesprek gegaan over zijn/ haar verwachtingen van het traject. Een begeleider nuanceert hierbij dat er vaak wel sprake was van extrinsieke motivatie, maar niet van intrinsieke motivatie. Eén van hen geeft aan dat de zaak terug naar de jeugdrechter werd gestuurd wanneer de jongere niet bereid bleek om mee te werken aan de begeleiding:

Er werd ook nagevraagd of de jongere bereid was om mee te werken aan wat de jeugdrechter opgelegd heeft, want als dat niet zo is, dan werd de NPT-begeleiding niet opgestart en dan ging de zaak terug naar de jeugdrechter die vervolgens moest beslissen welk gevolg daaraan gegeven werd. (Participant 1)

Ook tijdens het verdere traject bleef motivatie een belangrijk aspect. De momenten waarop een jongere niet meer gemotiveerd bleek, werd hierover in gesprek gegaan met de jongere om na te vragen hoe zij de situatie zagen. Nadien werden ze herinnerd aan de gemaakte afspraken over het traject en werd benadrukt dat de jongere had aangegeven zich te engageren voor het goede verloop van de begeleiding.

Belangrijk is om hier te vermelden dat alle participanten enkel informatie gaven over het verloop van het eigen begeleidingsproces en niet over het verloop van de procedure op niveau van de jeugdrechtbank. De voornaamste reden hiervoor was volgens twee van hen dat ze vaak zelf geen zicht hadden op de volgende stappen in het dossier van de jongere.

Wanneer de jeugdrechtbank geen informatie doorgaf, konden wij het ook niet doorgeven aan de jongere. [...] Wij werken in opdracht van de jeugdrechtbank, dus de jeugdrechtbank beslist wanneer 'het' stopt, maar ze legden niet uit waar de jongere zat in de procedure of dat het onderzoek nog lopende was... (Participant 1)

Dezelfde begeleider geeft wel aan bij één concreet geval het met de jongere te hebben gehad over de procedure op het niveau van de jeugdrechtbank. Wanneer er een kopie van een beschikking of een vonnis binnenkwam, werd deze namelijk samen met de jongere doorlopen om na te vragen of alles duidelijk was en of de jongere nog vragen had bij de opgelegde maatregelen.

Drie participanten geven ook expliciet aan open te staan om de vragen te beantwoorden die jongeren hebben. Eén van hen vroeg systematisch na of de jongere nog vragen had na het kennismakingsgesprek en vermeldde hier steeds bij dat de jongere nog contact kon opnemen met hem (of haar?).

De ervaring leert echter dat jongeren niet veel bijkomende vragen stellen over de informatie die ze gekregen hebben tijdens het ontmoetingsgesprek en het verdere verloop van het begeleidingstraject.

Indien dat wel het geval was, werd getracht deze te beantwoorden aan de hand van de eerder vermelde brochure. Wanneer jongeren echter vragen hadden waarop de begeleiders zelf geen passend of duidelijk antwoord konden geven, bijvoorbeeld over de procedure voor de jeugdrechtbank, werden ze doorverwezen naar de consulent, de jeugdrechter of de jeugdadvocaat. Een andere participanten vroeg dan wel zelf informatie op bij de consulent of de jeugdrechter en gaf op basis daarvan de nodige uitleg aan de jongeren. Er werd niet vanuit gegaan dat de jongeren deze informatie standaard al gekregen had van de jeugdadvocaat, jeugdrechter of consulent.

Volgens één van de participanten begrepen jongeren en ouders vaak de gerechtelijke taal niet. In die gevallen werd getracht om aan alle partijen duidelijk te maken wat er van hen verwacht werd. Na een overleg met consulent of een zitting op de jeugdrechtbank, werd steeds nagevraagd of ouders en jongeren alles hadden begrepen. Wat betreft spreektaal, blijkt dat het merendeel van de jongeren wel het Nederlands machtig was. Voornamelijk ouders waren het Nederlands of het Frans niet machtig. Wanneer er sprake was van een taalbarrière werd er zo veel als mogelijk een beroep gedaan op een officiële tolk. Drie respondenten vertellen dat het echter niet gemakkelijk was om op iedere keer een beschikbare tolk te vinden. Wanneer geen tolken beschikbaar waren, werd ook vaak een beroep gedaan op familieleden of vrienden die de taal wel machtig waren, bijvoorbeeld een jongere broer of zus. Dit probeerde men zo weinig mogelijk toe te passen omdat dit voor de familieleden ook een belasting kon zijn. Een andere mogelijkheid was het beroep doen op een collega-begeleider die de taal wel machtig was. Eén van hen geeft aan dat er ook werd ingezet op het opleiden van vrijwilligers om op te treden als tolk, zodat niet enkel via de officiële weg een beroep gedaan kon worden op tolken. Naast taalverschillen, bleek het soms ook moeilijk om de jongeren uitleg te geven omwille van culturele verschillen.

We hebben een jongere die dat uit Irak kwam, ja het loopt daar helemaal anders, dus je hebt helemaal geen referentiekader waar dat je kan zeggen van 'oké het is ongeveer zoiets'. Dan loopt dat wel echt heel moeilijk. We probeerden wel een verschil te maken door te zeggen dat we een neutrale dienst zijn en dat we dus geen politie zijn. Heel vaak denken jongeren ook dat we van de politie zijn of een verlengstuk van de politie, en we proberen daar ook heel duidelijk te zijn van 'nee, kijk, we willen jullie echt helpen' [...] maar je ziet, die jongeren, die angst dat blijft erin. (Participant 4)

Begeleiders hielden bij het informeren van de jongeren, naast taal- en culturele verschillen, vooral rekening met het functioneren van de jongeren. Soms wisten ze voor aanvang van het gesprek dat de manier van informeren afgestemd moest worden op de capaciteiten van de jongere, maar soms werd deze inschatting op het moment zelf gemaakt. Er werd steeds een zo concreet mogelijke taal gebruikt om af te kunnen stemmen op de jongeren. Twee begeleiders geven aan dat tijdens het gesprek ook werd nagegaan of de jongere alles begrepen had. Eén van hen deed dat aan de hand van de lichaamstaal van de jongeren.

We probeerden wel alles zo concreet en duidelijk uit te leggen. Het overlopen van de brochure verliep daardoor ook niet steeds op eenzelfde manier: andere accenten, doorgaan op bepaalde thema's... We probeerden heel erg te kijken naar de lichaamstaal van jongeren en ouders: knikken ze, kijken ze weg, zuchten ze... (Participant 6)

Eén van de begeleiders geeft echter aan dat ze er in de praktijk te snel vanuit ging dat jongeren de boodschap op de juiste manier begrepen hadden.

Ze knikken wel van ja en geven een oké antwoord als we vragen om te herhalen wat we gezegd hebben en dan lijkt daarmee de kous af. Ik weet niet of wij dat altijd voldoende hebben bevraagd. (Participant 1).

Een andere participant geeft aan dat hij het zag als de eigen verantwoordelijkheid om de jongeren bijkomende uitleg te geven wanneer bleek dat iets niet duidelijk was, maar ook dat jongeren vaak niet geïnteresseerd waren in de verdere uitleg.

2. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden.

Hoewel de ouders of andere steunfiguren niet altijd aanwezig waren tijdens het eerste gesprek, probeerden alle respondenten hen in de rest van het traject zo veel mogelijk te betrekken. De ouders speelden een cruciale rol omdat wat zij doen voor hun kinderen een grote en ook duurzame impact heeft. Er werd getracht om beide ouders zoveel mogelijk te betrekken, ook als ze beide (of één van beide) niet of weinig bij de opvoeding betrokken waren. Eén van de begeleiders geeft aan dat het betrekken van alle belangrijke personen de veiligheid verhoogde omdat er meer openlijk gebeurde en er minder onder de radar bleef. Er werd bijgevolg steeds getracht om zowel met de jongere als de ouders het traject invulling te geven.

Het was echter sterk afhankelijk van zaak tot zaak in welke mate de ouders betrokken konden worden. Wanneer het ouders betrof die weinig interesse toonden in hun kind of niet in gesprek wilden gaan met de begeleider, werd er verder gekeken naar andere steunfiguren waarbij de jongere terecht kon. Eén van de participanten geeft aan dat het soms moeilijk was om met tegenstrijdige belangen ervoor te zorgen dat alsnog transparant gecommuniceerd werd naar de ouders.

Wanneer de jongere zelf niet wilde dat de ouders ingelicht werden, werd in bepaalde gevallen de samenwerking met de ouders beperkt tot het minimum.

Soms werd er ook getwijfeld of het principe van ouders zo veel mogelijk betrekken wel kon doorgetrokken worden. Bijvoorbeeld wanneer er een meisje dreigde met zichzelf iets aan te doen wanneer haar mama ingelicht zou worden. Dan werd er afgesproken dat de mama enkel op de hoogte gebracht werd en dat er verder niet geprobeerd zou worden om ze opnieuw met elkaar te verbinden. Maar daarbuiten probeerden we altijd verbindend te zijn. (Participant 3).

In eerste instantie werd het contact en de samenwerking met de ouders bijgevolg steeds aangemoedigd met respect voor de mening van de jongere. Wanneer daarin geen vooruitgang geboekt werd, werden andere mogelijkheden verkend, zoals het bredere informele netwerk of het hulpverleningslandschap.

De jongere is geen eiland hé, maar het systeem van de jongere bestaat ook niet altijd uit de ouders. (Participant 1)

Wat deden we als de ouders even niet konden of niet aanwezig waren of niet in de mogelijkheid waren? Dan ging je verder zoeken... Ook vanuit de overtuiging dat wij passanten zijn en dat wij ervoor moeten zorgen dat de dingen die wij doen gewaarborgd worden. Dat er altijd ondersteuning kan zijn, ook als wij weg zijn. (Participant 3)

Verschillende begeleiders stellen dan ook dat de jongeren nood hadden aan een netwerk rondom hen en dat er ingezet moest worden op verbinden. Hoewel er steeds de voorkeur werd gegeven aan het betrekken van ouders, konden ook vrienden belangrijke contextfiguren zijn. Eén van de begeleiders

geeft aan dat ze sowieso van bij de start van de begeleiding aan de slag ging met het ganse gezin, zowel de jongere als de ouders, broers en zussen en bredere context. Twee begeleiders kaarten aan dat de context doorheen de jaren steeds meer betrokken werd.

Dat is iets dat 20 jaar geleden ook al bestond, maar nu is het nog belangrijker geworden. Veel eerder nog dan gezin, gaat het over de context in de brede zin. (Participant 3)

We gaan nog een stap verder dan contextgericht, we zijn aan het evolueren naar maatschappijgericht. (Participant 2)

Verder blijkt uit de focusgroep dat met ouders op een gelijkaardige manier werd omgegaan als met jongeren. Wanneer de ouders aanwezig waren bij het kennismakingsgesprek, werd met hen eveneens de brochure vanuit het departement welzijn, volksgezondheid en gezin in verband met rechten in de jeugdhulp overlopen. Ook bij de ouders werd steeds afgetoetst of ze deze informatie begrepen hadden. Wanneer er sprake was van een taalbarrière, werd op zoek gegaan naar een manier waarop er toch behoorlijk met de ouders in gesprek kon gegaan worden. Hoewel de nodige inspanningen gedaan werden, bleef het echter wel een uitdaging wanneer de ouders het Nederlands of Frans niet machtig waren. Ook hier werd aangehaald dat het niet gemakkelijk was om een beroep te doen op een tolk: het was niet vanzelfsprekend om een tolk mee te nemen in een intensieve contextbegeleiding.

We merkten dat – door te werken in een andere taal dan het Nederlands – we vaak extra alert moesten zijn op bewoordingen/fijngevoeligheden/... - dit opdat er geen miscommunicatie, misverstanden zouden ontstaan. (Participant 6).

3. De mate waarin en de wijze waarop professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe / In de uitvoering van alle soorten antwoorden wordt gewerkt rond het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict.

Uit de focusgroep blijkt dat de participanten verantwoordelijkheid op verschillende manieren invulden. Volgens twee participanten begon het opnemen van verantwoordelijkheid met het erover in gesprek kunnen gaan. Wanneer er bijgevolg sprake was van weerstand of de jongere ontkende de feiten, kon er volgens één van hen niet tot verantwoordelijkheid gekomen worden. Twee andere begeleiders vinden dat erkenning van de feiten door de jongere een belangrijke stap was in het proces van verantwoordelijkheid opnemen. Vanaf dat de jongere zijn aandeel in de feiten toegegeven had, kon namelijk verder gekeken worden naar hoe de schade hersteld kon worden. Een andere participant vult dit aan door te stellen dat naast het erkennen van de feiten, het ook belangrijk was dat de jongere inzicht had in de oorzaken van de gepleegde feiten en de risico's die konden leiden tot nieuwe feiten.

Eén van de begeleiders werkte met motiverende gespreksvoering om na te gaan of de jongere oprecht was bij het erkennen van zijn verantwoordelijkheid en of de jongere gemotiveerd zou blijven om geen feiten meer te plegen.

Vaak was er wel sprake van extrinsieke motivatie, maar niet van intrinsieke motivatie. [...] Want het kon wel zijn dat de jongere toegaf dat hij die feiten gepleegd had en wist dat hij daarvoor in de gemeenschapsinstelling zat, maar dat ze er nog niet aan uit waren dat ze geen nieuwe feiten meer wilden plegen. (Participant 1)

Voor deze begeleider maakt niet recidiveren ook een deel uit van het proces tot verantwoordelijkheid. Twee anderen beamen het belang van motivatie: wanneer een jongere een ongeïnteresseerde houding

had, viel dat niet onder het opnemen van verantwoordelijkheid. Wanneer uit de gesprekken bleek dat de jongere geen besef had van zijn verantwoordelijkheid, werd hier verder op ingegaan om de jongere hierover te laten reflecteren.

Verschillende participanten geven echter aan dat het opnemen van verantwoordelijkheid een proces was.

Alle kleine dingen maken dat je ooit iets verder geraakt. Het kan beginnen met een jongere die gewoon ergens op tijd is. Maar dan is er nog een lange weg te gaan tot de jongere is bij het compenseren van slachtoffers. (Participant 4)

Twee van hen benadrukten dan ook het belang om tijdens dit proces ook rekening te houden met de persoon van de jongere zelf. Onder andere het sociaal-emotioneel functioneren en het verleden van jongere diende in acht genomen te worden.

Het was ook belangrijk om maatschappijperspectief en slachtofferperspectief binnen te brengen. Maar de gasten hebben vaak een eigen rugzak en er moest voldoende erkenning zijn voor de eigen rugzak vooraleer naar het slachtoffer of naar de maatschappij gekeken kon worden door hen. (Participant 1)

Het normen- en waardenpatroon van thuis doet ook veel. Als je bepaalde zaken meekrijgt van thuis is het moeilijk om te verwachten dat ze de bril van de maatschappij ineens gaan opzetten. Als begeleider moet je u daar heel bewust van zijn dat het thuis dus helemaal anders kan zijn, daarover moet dan in gesprek gegaan worden. Wanneer er thuis bijvoorbeeld gezegd wordt: 'inbreken is een manier om inkomsten te verwerven en om eten te kopen voor het gezin, dus als dat nodig is, doen we dat'. Allez, het is nu een beetje op flessen getrokken, maar helaas niet al te veel bij sommigen. (Participant 1)

In dit proces naar verantwoordelijkheid opnemen bleek de vertrouwensband tussen de begeleider en de jongere van groot belang. De samenwerkingsrelatie met de begeleider was belangrijk om te zicht te krijgen in hoeverre een jongere verantwoordelijkheid opneemt.

Wanneer de begeleiding al opgestart werd als de jongere nog in de gemeenschapsinstelling zat, dan stond de relatieopbouw al een stuk verder wanneer die daar buiten kwam in vergelijking met de gevallen waarin de begeleiding pas startte nadat de jongere uit de gemeenschapsinstelling kwam. (Participant 2)

We merkten ook dat als er een vaste begeleider was waar dat een goeie klik mee was, dat er daar heel mooie dingen mee op tafel kwamen. Maar wanneer dat deze drie weken vakantie had en er was een vervanger, ja, die gast stuurde zijn kat hé, die kwam niet opdagen, die... Je zou kunnen zeggen dat die respectloos gedrag stelde, maar als de vaste begeleider er was, werd dat wel terug opgenomen. Dus ja, 't is absoluut niet zwart-wit. En die samenwerkingsrelatie met de begeleider was daar ook ja, heel belangrijk in om zicht te krijgen dan in hoeverre een jongere verantwoordelijkheid opneemt. (Participant 2)

Naast een evolutie in het betrekken van de ouders gaf een begeleider aan dat de aandacht voor verantwoordelijkheid van de jongere de afgelopen jaren eveneens is toegenomen.

4. Er wordt aandacht besteed aan herstelgericht werken bij om het even welke interventie

Ook herstel bleek de laatste decennia een opmars gekend te hebben. Twee begeleiders geven aan dat ze systematisch nagingen of de jongere herstelmaatregelen had opgelegd gekregen en of de jongere deze dan ook naleefde.

Tijdens de begeleiding van de jongere ligt de nadruk zowel op de dader als op het slachtoffer. Vanuit de private voorziening was er echter nooit rechtstreeks contact met slachtoffers. Tijdens de begeleiding werd wel aandacht besteed aan het slachtofferperspectief zodat de jongere werd aangemoedigd om hierbij stil te staan. Er werd geprobeerd om na te denken wat het meeste helpend is voor alle partijen en hoe een begeleiding op maat van iedereen afzonderlijk kon worden geboden.

Bij incidenten binnen de leefgroep of een gezin, gingen we bekijken hoe deze konden worden hersteld (naar een collega, ouders, broers en zussen ...), dan gingen we wel met de jongeren kijken op welke manier er herstel kon zijn. (Participant 6)

De inhoud van het herstel moest niet altijd iets groots zijn, een brief of het inzetten op de talenten van de jongere kon volgens één van de begeleiders al voldoende zijn.

De meeste jongeren die begeleid werden door de participanten hadden gelijktijdig een HCA-aanbod lopen. De nadruk op herstel vond dan vooral plaats tijdens de gesprekken met de HCA-diensten. Een begeleider geeft echter aan dat jongeren niet vaak naar de HCA-diensten gingen en dat daaraan door de jeugdrechter ook geen gevolg gegeven werd.

5. Uitvoeringsorganisaties houden bij inhoudelijke ontwikkelingen van hun aanbod rekening met hun wetenschappelijke inzichten

Hoewel enkele participanten voorbeelden aanhalen van hoe ze op de hoogte bleven van wetenschappelijke inzichten (bv. studiedagen, vormingen en eigen ervaring), werd benadrukt dat de begeleiders uit de private voorzieningen eerder *practice based* dan *evidence based* werkten.

Eén van hen wijst op de meerwaarde van de verbeterde samenwerking tussen de praktijk en de wetenschappelijke wereld, ten eerste omdat het niet duidelijk is welke *evidence based* praktijken er allemaal bestaan en ten tweede om samen tot nieuwe initiatieven te komen.

Er komen veel goede ideeën naar boven voor nieuwe ontwikkelingen en nieuwe modellen. Moest je met uw goed idee snelle toegang hebben tot onderzoekers, dan kunnen ze dat ontwikkelen. We willen onze input geven, beetje richting geven. (Participant 3)

Een andere participant beaamt het belang van de terugkoppeling van de informatie van studiedagen naar andere leefgroepen, teamcoördinatoren, ...

Tijdens de focusgroep werd vaak gesteld dat de werkwijze van de begeleiders gebaseerd is op de eerder vermelde NPT-methodiek, maar dat ze daarvoor niet officieel opgeleid zijn.

6. Samenwerking

In dit onderdeel wordt de samenwerking tussen de begeleiders van de private voorzieningen en de jeugdrechters, jeugdconsulenten en jeugdadvocaten toegelicht.

Over de samenwerking met **jeugdrechters** waren de verschillende begeleiders het ermee eens dat het sterk verschilt van jeugdrechter tot jeugdrechter in welke mate er een kwaliteitsvolle samenwerking was.

Er zit een groot verschil op. Het is een continuüm: het kon zijn dat de jeugdrechter ineens de beschikking stuurde en dat het werd opgelegd en wij ermee moesten starten, zonder dat de consulent of de jeugdrechter ons geïnformeerd had. Maar er zijn ook jeugdrechters die je wel zelf kan mailen om af te toetsen. (Participant 1)

Je hebt jeugdrechters waarmee je kon afstemmen en jeugdrechters die je niet hoorde behalve op zitting en wanneer je dan zag wat het gevolg was. [...] Maar er zijn wel nog steeds heel betrokken jeugdrechters. Die heel ver gaan in het verdedigen van het belang van de minderjarige en het alleen maar goed voorhebben. (Participant 2)

Ik heb alleen maar positieve ervaring met jeugdrechters, die deden hun werk goed en waren betrokken en kwamen veel te weten over het dossier via de consulent. Ook zelfs als de jeugdrechter niet reageerde, dan zagen we wel dat hij soms refereerde naar het dossier en dat is voor ons genoeg. (Participant 5)

Wij hebben niet de ervaring dat jeugdrechters naar onze voorziening kwamen, maar sommigen waren zeker bereid om hierin stappen te zetten moest dit een expliciete vraag zijn. Zo weet ik dat er een jeugdrechter naar het afsluimoment van een jongere is geweest die het YAR-project had afgerond. Ook een consulente was hierbij aanwezig. (Participant 6)

Eén van de participanten geeft als voorbeeld dat de informatiedoorstroom van jeugdrechters naar private voorzieningen niet altijd liep zoals het hoorde:

Er was een jongere 18 jaar geworden en de jeugdrechtbank had besloten om het dossier af te sluiten, maar noch de jongere, noch wij waren daarvan geïnformeerd. Dus dan kom je in absurde situaties waarbij dat we de jongere nog drie weken begeleid hebben, nadat dat dossier gesloten was. De consulent was niet op de hoogte, wij waren niet op de hoogte, de jongere was niet op de hoogte, totdat wij er dan eigenlijk bijna per toeval... [...] we zijn daar dan achter gekomen, dat we dat bij de consulent gecheckt hebben en dat die zei 'ja effectief, die zijn dossier is afgesloten want hij is 18 geworden, dus ja stop maar met de begeleiding, ofwel kan het in vrijwilligheid'. [...] Wat heel bijzonder is hé, dat dat zo kan lopen. Dat zijn uitzonderlijke gevallen, maar ja, als het dan gaat over geïnformeerd zijn, soms liep dat ook wel mis... (Participant 1)

Aanspreekbaarheid van de jeugdrechter was eveneens van groot belang voor de samenwerking. De afstand tussen de jeugdrechter en de jongere werd dan ook als nadelig ervaren voor de jongere.

We hebben nog een lange weg af te leggen, zij zitten in hun eigen wereld en spijtig genoeg is dat nog zo tot op de dag van vandaag. (Participant 3)

Volgens één van de respondenten was de samenwerking met de jeugdrechter over de jaren heen zelf geminderd:

Vroeger werden we apart uitgenodigd door de jeugdrechter om ons verhaal te doen. De jeugdrechter vroeg toen ten minste informatie en meningen. En dat is ook weg. (Participant 2)

Twee andere begeleiders nuanceerden dit door de haalbaarheid van een nauwe samenwerking voor jeugdrechters in vraag te stellen.

Jeugdrechters moeten veel jongeren opvolgen; in hoeverre kan je dan veel samenwerking verwachten? (Participant 5)

Wat betreft jeugdconsulenten hebben de participanten eveneens wisselende ervaringen.

Om de zes weken zaten wij wel samen met de consulenten, en we belden en mailden regelmatig om hen op de hoogte te houden. Maar naar samenwerking en correcte informatie krijgen, daar zat veel variatie op. Sommige consulenten waren vlot bereikbaar en daar kon mee afgestemd worden, maar met sommige consulenten liep dat moeilijk. (Participant 1)

Eén van de begeleiders geeft aan een verschil te merken tussen nieuwe en meer ervaren consulenten. Waar diegenen die al langer werkzaam zijn als consulent eerder een gelijkende werkwijze hadden, liep die van diegenen die pas gestart zijn in de functie sterk uiteen.

De nieuwere generatie doet het allemaal op een andere manier. Sommige consulenten komen niet buiten en doen alles vanop hun bureau, terwijl andere echt betrokken zijn en mee komen op huisbezoek. (Participant 5)

Er was volgens de respondenten een grote werklast onder de consulenten en eveneens een groot verloop. Volgens hen gaat daardoor de continuïteit verloren en blijven er maar weinig consulenten over die meegegroeid zijn met het landschap.

Ook in de ervaring met de samenwerking met jeugdadvocaten konden de begeleiders geen rechte lijn trekken.

Er zit veel variatie op. Maar er zijn er ook die het wel goed doen en die voor hun cliënten gaan en die het heel lang volgen. Ik heb ooit een advocaat gehad die de gezinssituatie beter kende dan de jeugdrechter, maar dat gebeurt jammer genoeg te weinig. (Participant 4)

We hebben al gewerkt met zeer betrokken jeugdadvocaten, die onze manier van werken met de jongeren en met de gezinnen ook meenemen. Zo heeft een advocaat (na afspraak en toestemming van de jongere en ouder) het historisch verhaal in woord en beeld gelezen van de jongere om op die manier beter/ander inzicht te krijgen wat deze jongere al had meegemaakt en van waaruit sommige gedachten, gedragingen ... konden komen. Maar we hebben ook jeugdadvocaten die de context en de contextbegeleider niet bevragen, meenemen in hun verhaal, maar dit is (gelukkig) zeldzaam. (Participant 6)

De begeleiders stelden eveneens dat het van belang was dat een jongere steeds een vaste jeugdadvocaat had, maar dat dit niet het geval was.

We hadden vaak te maken met jeugdadvocaten kort voor je met de jongere bij de rechter kwam en dan kwam daar ergens uit het decor een jeugdadvocaat die zelf van toeten of blazen wist en dan het woord deed bij de jeugdrechter. (Participant 3)

7. Nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet

Na afloop van de focusgroep, vulden de tien participanten een kwantitatieve vragenlijst in die peilde naar hun houding ten aanzien van enkele nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet. Hieronder volgen deze kwantitatieve resultaten, aangevuld met de resultaten van de korte nabespreking (zie figuur 1).

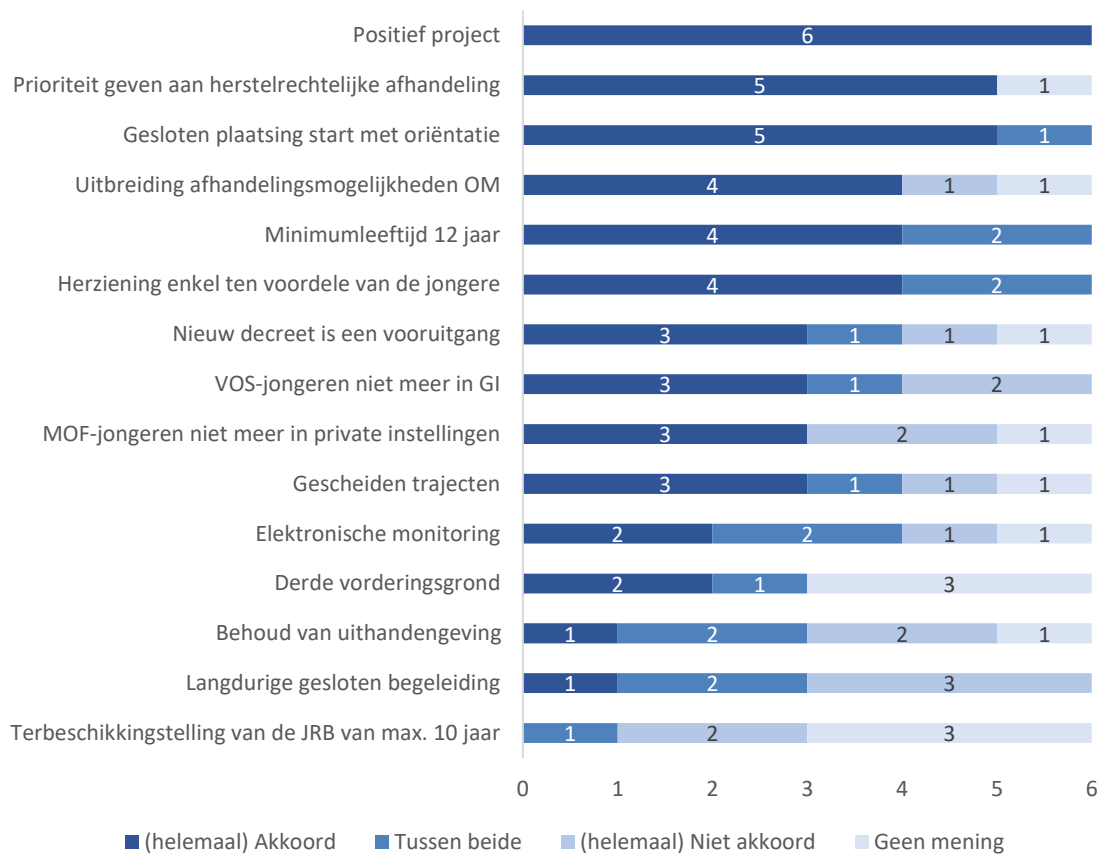
Uit de kwantitatieve gegevens blijkt dat de participanten de invoering van het positief project en de voorrang aan herstelrechtelijke afhandeling goed ontvangen. Dit wordt eveneens bevestigd tijdens de focusgroep. Beiden worden namelijk gezien als manieren waarop de jongere zijn stem kan laten gelden. Dezelfde participanten geven ook aan bezorgd te zijn over de rechtspositie van de minderjarige en hoopt dat er steeds een jeugdadvocaat aanwezig zal zijn om deze te waarborgen.

Eveneens de meerderheid van de participanten gaat akkoord met de uitbereiding van de afhandelingsmogelijkheden van het openbaar ministerie, de minimumleeftijd van 12 jaar, de herziening van de reacties ten voordele van de jongeren en dat gesloten plaatsing dient te starten met een oriëntatie. Verder gaat de helft akkoord met de stelling dat VOS-jongeren niet meer in een gemeenschapsinstelling terecht kunnen, dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen terecht kunnen en dat er gescheiden trajecten zijn voor VOS- en MOF-jongeren. Eén van de participanten geeft tijdens de nabespreking echter aan dat wanneer er VOS-elementen naar boven komen in een MOF-dossier, ze daar ook in de toekomst nog op gaan blijven focussen. Een van hen verwacht daarnaast dat de uitstroom uit de gemeenschapsinstellingen de instroom in de private voorzieningen wel voor een stuk gaat beïnvloeden.

De meningen blijken verdeeld over elektronische monitoring, de derde vorderingsgrond en het behoud van uithandengeving. Wat betreft elektronische monitoring gaan drie participanten (helemaal) akkoord, twee positioneren zich tussen beiden, één gaat (helemaal) niet akkoord en één participant geeft aan hier (nog) geen mening over te hebben. Bij de stelling over de derde vorderingsgrond gaan twee participanten (helemaal) akkoord, positioneert één van hen zich tussen beide en geeft de rest aan hierover (nog) geen mening te hebben. Slechts één participant gaat (helemaal) akkoord met het behoud van uithandengeving. Telkens twee participanten positioneren zich tussen beide en gaan (helemaal) niet akkoord. Eén van hen geeft aan hierover (nog) geen mening te hebben.

Wat betreft de stellingen over langdurige gesloten begeleiding gaat de helft van participanten (helemaal) niet akkoord. Twee van hen positioneren zich tussen beide en één gaat (helemaal) akkoord. Over de terbeschikkingstelling aan de jeugdrechtbank van 10 jaar geeft de helft aan (nog) geen mening te hebben. Twee participanten gaan (helemaal) niet akkoord en één van positioneert zich tussen beide.

De helft van de participanten meent dat het nieuwe decreet een vooruitgang is.

Figuur 1 Houding van de medewerkers van de private voorzieningen ten aanzien van de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet (frequentie, N = 10)

Bijlage 27. Resultaten focusgroepen jongeren

Inleiding

Onderstaande tekst kwam tot stand op basis van de kwalitatieve bevraging bij jongeren die in aanraking kwamen met het jeugdrechtssysteem. Er vonden twee focusgroepen plaats: een focusgroep met jongeren die een leerproject opgelegd kregen (HCA-jongeren; 5 participanten); een focusgroep met jongeren die in een gemeenschapsinstelling geplaatst werden (GI-jongeren; 6 participanten). Het betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet. Hierbij wordt steeds vermeld welke meningen afkomstig zijn van jongeren die het leerproject volgden, dan wel van jongeren die geplaatst werden in een gemeenschapsinstelling.

De kwalitatieve interviewleidraad is gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Op die manier kan de conclusie van deze bijlage bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag *“Welk beeld geeft de toestand vóór 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?”*. De concrete indicatoren waar deze resultaten betrekking op hebben, zijn de volgende:

- De jongere kent zijn/haar advocaat en voelt zich bijgestaan (A.4.1.5)
- De minderjarige verdachten en delictplegers zijn op basis van de informatie in staat de rechten uit te oefenen op het moment dat zij dat nodig achten (A.7.1.2)
- Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp (E.2.2.3)
- Jongeren voelen zich aangesproken op het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict en hun beleving hiervan (F.2.1.4)
- Jongeren voelen zich gesteund door hun ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij de opvolging en uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.2)
- De minderjarige begrijpt wat naar hem gecommuniceerd wordt, zowel verbaal als schriftelijk (G.1.1.2)

De eerste zes hoofdstukken behandelen de thema's met betrekking tot de indicatoren: het contact van de minderjarige met hun advocaat, het uitoefenen van de rechten, het beroep doen op hulpverlening, het opnemen van hun verantwoordelijkheid, de steun vanwege hun ouders en het begrijpen van alle informatie. In een laatste hoofdstuk komen nog enkele aanvullende aspecten aan bod.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie voor die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) ook toepasselijk kunnen zijn vóór de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit toekomstig evaluatieonderzoek.

1. De jongere kent zijn/haar advocaat en voelt zich bijgestaan

Wat het contact met de jeugdadvoocaat betreft, verwijzen alle jongeren voornamelijk naar de bijstand tijdens het politieverhoor. De HCA-jongeren stellen dat hun recht op bijstand van een jeugdadvoocaat steeds gewaarborgd werd. Enkele van hen geven aan dat zij meerdere uren moesten wachten om verhoord te worden, tot de advocaat er was. Verder haalt een HCA-jongere aan dat hij tijdens het politieverhoor een onderbreking vroeg om te overleggen met zijn advocaat. Dit werd hem toegestaan en dat overleg verliep volgens hem op een goede manier.

Zowel de HCA- als de GI-jongeren maken hierbij echter het onderscheid tussen een pro deo advocaat en een eigen gekozen en betaalde advocaat. Zij waren er namelijk van overtuigd dat een pro deo advocaat zijn werk minder goed deed en in opdracht van de politie en de jeugdrechter werkte:

Weet je wat het probleem bij ons is? We moeten een advocaat pakken die de staat ons toewijst. [...] En die die voor de staat werken, die gaan ons niet helpen. Want die krijgen geld van de staat. (FG GI – participant 2)

Een van de HCA-jongeren stelt daarentegen dat zijn pro deo advocaat hem goed verdedigde. Verder bleken de jongeren ervan op de hoogte te zijn dat zij een nieuwe advocaat konden aanvragen. Eén van de HCA-jongeren merkt echter op dat zij hiervoor een brief naar de jeugdrechter moesten sturen en hier nauwelijks antwoord op kwam.

Volgens verschillende HCA- en GI-jongeren konden zij niet bij hun advocaat terecht indien zij nog vragen hadden. Zo stelt één van de GI-jongeren dat zijn advocaat niet altijd telefonisch bereikbaar was en niet terugbelde wanneer de jongere hem probeerde te contacteren. Een HCA-jongere stelt daarentegen dat dit afhing van advocaat tot advocaat en zijn advocaat de enige was die hem op een goede manier informeerde.

2. De minderjarige verdachten en delictplegers zijn op basis van de informatie in staat de rechten uit te oefenen op het moment dat zij dat nodig achten

Zoals eerder vermeld, werd het recht op de bijstand van een advocaat volgens de jongeren steeds gewaarborgd. Verder geven verschillende HCA- en GI-jongeren aan dat zij door de politie gewezen werden op hun zwijgrecht. Eén van de GI-jongeren maakt hierbij wel de opmerking dat wanneer hij hiervan gebruik maakte, de politie in het proces-verbaal noteerde dat de jongere iets te verbergen had.

Verder halen verschillende HCA-jongeren aan dat ze voorafgaand aan het politieverhoor een blad kregen met hun rechten. Slechts bij twee jongeren overliep hun advocaat deze rechten met hen, maar dit bleef beperkt tot de belangrijkste zaken. Volgens de overige jongeren werd het blad hen toegeschoven om in de politiecel te lezen en kregen zij hier geen uitleg bij. De meeste HCA-jongeren waren er aan de hand van de schriftelijke informatie evenwel van op de hoogte dat ze in beroep konden gaan en dat ze recht hadden op een gratis advocaat. Eén HCA-jongere haalt tot slot aan dat er verschillende formulieren waren voor wanneer hij aangehouden werd en wanneer hij vrijwillig op verhoor ging.

Tijdens de zitting werd eveneens het recht om gehoord te worden gewaarborgd. Zo geven verschillende jongeren aan dat hen gevraagd werd of zij nog iets te zeggen hadden. Een van de GI-jongeren stelt hier echter bij dat er niet echt naar hem geluisterd werd en dat voornamelijk de rechter, de procureur, de advocaat en de consulent hun zegje deden. Dit sluit aan bij de ervaring van een HCA-jongere, die stelt dat de advocaat en de procureur onderling overlegden, zonder hem erbij te betrekken. Een HCA-jongere haalt eveneens aan dat hij zijn verhaal deed, maar de jeugdrechter amper luisterde en vervolgens de maatregel bepaalde.

3. Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp

Enkele HCA-jongeren halen tijdens de focusgroep aan dat zij informatie kregen omtrent druggebruik en wat dit met je lichaam deed. Eén jongere stelt echter dat hij een informatiebundel kreeg over heroïne, terwijl hij wiet gebruikte, waardoor hij deze informatie niet nuttig vond. Een andere HCA-jongere haalt hierbij aan dat op de beschikking aangegeven werd wat de gevolgen van druggebruik zijn en dat hier eveneens een telefoonnummer bij stond. Diezelfde jongere stelt dat zijn advocaat vertelde wat hij best kon doen en hij deze raad opvolgde. Volgens een andere jongere werd er pas ingegaan op zijn problematiek tijdens het leerproject:

Ik heb eigenlijk pas op het leerproject hulp gekregen een beetje. De rechter heeft nooit iets gezegd over iets van hulp of zo. [Het was] pas op 't leerproject dat mijn begeleider daarover begon te praten. (FG HCA – participant 2)

Hoewel één HCA-jongere de hulpverlening die hij kreeg goed vond, halen verschillende GI-jongeren aan dat de psychologen hun woorden verdraaiden en hun drugsproblematiek erger voorstelden naar de jeugdrechter toe. Eén van de HCA-jongeren was zich er wel van bewust dat hulpverleners informatie aan elkaar doorgaven, maar dit werd steeds met hem besproken:

Ja, bij mij was dat wel zo, ze bellen dan zo naar elkaar om te weten wie aan wat werkt. [...] ja, ze zeiden altijd wat ze aan elkaar gingen zeggen en zo. (FG HCA – participant 5)

4. De mate waarin jongeren zich aangesproken voelen op het opnemen van verantwoordelijkheid met betrekking tot de gevolgen van het delict en hun beleving hiervan

Volgens een van de HCA-jongeren sprak de jeugdrechter hem aan op het opnemen van zijn verantwoordelijkheid. Een andere jongere vult aan dat voornamelijk de consulent dit deed, door te zeggen wat hij moest doen om zijn verantwoordelijkheid op te nemen. Deze jongeren legden zich hierbij neer en wilden hun verantwoordelijkheid opnemen voor de gevolgen van hun misdrijf. Om die verantwoordelijkheid op te nemen, vonden deze HCA-jongeren het belangrijk om hun fout toe te geven:

Je moet ook toegeven aan uw fouten. Als je er niet meer onderuit kan, geef je beter gewoon toe hé. (FG HCA – participant 4)

Ze geven hier wel bij aan dat hoe sneller zij toegaven, hoe sneller ze hun straf kregen en ervan af waren. Het uitvoeren van de opgelegde straf is volgens de meeste jongeren evenwel de manier om hun verantwoordelijkheid op te nemen. Zo stelt een van de GI-jongeren dat het pas duidelijk werd wat hij moest doen eens de maatregel opgelegd werd.

Een plaatsing in de gemeenschapsinstelling is volgens de jongeren echter geen goede maatregel. Zo stelt een van de GI-jongeren dat de meesten het gevoel hadden dat zij hun tijd verdoen en beaamt een andere dat de plaatsing hen niet vooruithielp. Zij hadden verwacht dat het een soort bootcamp zou zijn waarbij ze gingen sporten en dingen bijleren. Ze wilden dan ook graag meer inspraak in welke activiteiten er plaatsvonden. Verder vonden verschillende jongeren het niet rechtvaardig dat hun plaatsing telkens nog verlengd kon worden:

Gewoon zeggen twee maanden. Ik zit hier twee maanden, naar huis. Niet kijken of je naar huis kán gaan of is uw thuissituatie wel goed. Nee, gewoon zitten en naar huis.
(FG GI – participant 6)

Hoewel de jongeren dus op de hoogte waren van de termijn die de jeugdrechter opgelegd had, wisten ze niet wanneer ze exact zouden vrijkomen. Daarenboven stellen enkele GI-jongeren dat geplaatste jongeren van elkaar leerden, doordat plegers van minder ernstige feiten (bv. diefstal) samenzaten met plegers van ernstigere feiten (bv. verkrachting). Een andere GI-jongere beaamt dat dealers elkaar leerden kennen en eveneens overgingen van soft drugs (bv. wiet) naar hard drugs (bv. cocaïne en speed). Dat deze jongeren een plaatsing niet als een gepaste maatregel beschouwden, blijkt eveneens uit het volgende citaat:

Weet je wat de rechter soms denkt? ‘Het zal wel helpen als we ze in een gesloten kamer plaatsen’. Ze denken wij gaan vrijkomen, wij gaan weer op rechte pad zijn.
(FG GI – participant 1)

Verder geven enkele GI-jongeren aan dat zij stappen wilden ondernemen om de schade ten aanzien van het slachtoffer te herstellen. Zo stelt een van hen dat hij een brief naar het slachtoffer stuurde, wilde een andere zijn spijt betuigen tijdens de zitting en stelt een derde jongere dat hij medelijden had met het slachtoffer en in bemiddeling wilde gaan. De jongeren kregen echter niet altijd inspraak in de wijze waarop zij hun verantwoordelijkheid zouden opnemen. Zo wilden twee GI-jongeren eveneens een brief sturen of in bemiddeling gaan, maar werd dit hen verhinderd omdat zij geen schuldinzicht vertoonden en een gevaar voor de maatschappij zouden zijn. Daarnaast haalt een HCA-jongere aan dat hij een werkstraf voorstelde in plaats van huisarrest, maar werd hier niet in meegegaan. Een andere HCA-jongere kreeg de kans om iets voor te stellen, maar er werd daarmee geen rekening gehouden:

Mijn advocaat en consulent die zeggen ‘ja dat is bespreekbaar’ en zo, maar dan doe ik dat en dan komt er niks van. (FG HCA – participant 4)

Tot slot stellen verschillende HCA- en GI-jongeren dat hun ouders meer op hun verantwoordelijkheid gewezen werden dan zichzelf. Zo geeft een van de GI-jongeren aan dat zijn vader verweten werd geen toezicht uit te oefenen en er niet van op de hoogte te zijn wat zijn zoon uitspookte. Diezelfde jongere snapte niet waarom zijn ouders zoiets verweten werd, terwijl hij degene was die in de fout ging. Daarnaast vond de jeugdrechter het volgens een HCA-jongere niet gepast dat zijn moeder huilde op de zitting, omdat het ook haar fout was dat de jongere feiten gepleegd had.

5. Mate waarin jongeren zich gesteund voelen door hun ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij de opvolging en uitvoering van de opgelegde antwoorden

Tijdens de focusgroep met de HCA-jongeren viel een grote stilte toen er gevraagd werd hoe zij het contact met hun ouders ervaren gedurende het proces. Uiteindelijk haalde een jongere aan dat hij zijn moeder na zijn arrestatie pas kon zien wanneer hij bij de rechter was en er voordien geen contact mocht zijn. Een andere jongere stelt dat zijn moeder wel van zijn arrestatie op de hoogte gebracht werd, maar hij haar zelf toen niet gezien heeft. Nog een andere jongere vult aan dat zijn moeder geen informatie kreeg over wat er gebeurd was en zij hier pas uren later telefonisch van op de hoogte gebracht werd. Een jongere haalt hier nog bij aan dat hij ver van huis geplaatst werd, waardoor zijn ouders niet vaak op bezoek konden komen.

Aangezien de HCA-jongeren stilvielen bij de vraag naar hun ouders, werd tijdens de focusgroep in de gemeenschapsinstelling gevraagd welke steunfiguren belangrijk waren doorheen het proces. Bij de meeste jongeren betrof dat de moeder. Eén van de GI-jongeren voegt hieraan toe dat zijn broertjes en zusjes een motivatie waren voor hem, omdat hij niet wilde dat zij ook geplaatst zouden worden. Door zijn best te doen om de opgelegde maatregel uit te voeren, wilde hij het goede voorbeeld geven.

6. De minderjarige begrijpt wat naar hem gecommuniceerd wordt, zowel verbaal als schriftelijk

Op vlak van het verloop van de procedure, stelt een GI-jongere dat de politie hem ervan op de hoogte bracht dat zij na het verhoor het parket zouden contacteren en hij vervolgens ofwel voorgeleid, ofwel vrijgelaten zou worden. Twee andere GI-jongeren stellen daarentegen dat zij geen informatie kregen omtrent de procedure tot zij voorgeleid werden. Tijdens de focusgroep met de HCA-jongeren komt eveneens aan bod dat zij pas geïnformeerd werden wanneer zij voor de jeugdrechter verschenen.

Volgens een van de GI-jongeren stelden de verschillende aanwezigen zich voor. Twee andere jongeren wisten daarentegen niet wie de procureur was en wat zijn rol op de zitting was. Zo stelt de ene in vraag waarom de procureur daar aanwezig was en wist de andere pas wie de procureur was wanneer deze aan het woord was:

Ik wist niet eens wie mijn procureur was. Je hoort dat pas wanneer dat die praten. Je hoort aan de manier waarop dat die praat dat die tegen jou is. (FG GI – participant 2)

Verder vraagt één van de GI-jongeren hoe je kon zien wie de jeugdrechter is, aangezien alle actoren een toga droegen. Hierop reageert een andere jongere dat de jeugdrechter voorgesteld werd en stelt een derde jongere dat je de jeugdrechter kon herkennen doordat hij in het midden zat.

Tenslotte halen enkele GI-jongeren aan dat hun ouders geen Nederlands spraken en er in dat geval gebruik gemaakt werd van een tolk. Een van deze jongeren stelt echter dat een tolk niet altijd te vertrouwen is en hun woorden verdraaid werden. Twee jongeren merken daarnaast op dat hun broer soms meekwam om te vertalen wat er gezegd werd.

Wat de schriftelijke communicatie betreft, stelt een van de jongeren uit de gemeenschapsinstelling dat er vaak moeilijke woorden in de brieven stonden die hij niet begreep. Hij bleek bij niemand terecht te kunnen om hier meer uitleg over te krijgen of vragen over te stellen. Verder haalt een HCA-jongere aan dat zijn voorwaarden opgesomd werden in de beschikking, maar hier verder geen uitleg bij gegeven werd.

7. Aanvullende aspecten

Doorheen de focusgroepen komen enkele thema's aan bod die geen betrekking hebben op de indicatoren. Zo geven de jongeren hun mening met betrekking tot de jeugdrechter en de procureur en komt de toepassing van elektronisch toezicht bij minderjarigen spontaan aan bod. Hieronder volgt een beschrijving van deze aanvullende thema's.

In het algemeen hadden de minderjarigen vertrouwen in de jeugdrechter. Zo verliep volgens één van de GI-jongere alles zoals het hoorde wanneer hij voor de jeugdrechter moest verschijnen en waren verschillende HCA-jongeren eerlijk tegen de jeugdrechter. Zij maken hierbij het onderscheid met de politie, die hun woorden kon verdraaien. Zij hadden er meer vertrouwen in wanneer zij rechtstreeks mondelinge toelichting konden geven aan de jeugdrechter. Enkele GI-jongeren hadden daarentegen moeite met het feit dat zij telkens voor een andere jeugdrechter geleid werden, terwijl zij wel een vaste jeugdrechter hadden. Volgens één van hen had dit een invloed op de maatregel die opgelegd werd:

Elke rechter zegt een getal: één maand, de andere rechter zegt twee maanden [...] Wie weet, weet die rechter niet dat een vorige zo veel gezegd heeft. Of dat de vorige misschien gezegd heeft 'met een strikt plan naar huis' en dan zegt deze ineens 'naar Mol'. Dat is ook niet correct hé. (FG GI – participant 4)

Verder zijn verschillende GI-jongeren van mening dat jeugdrechters, maar voornamelijk ook de procureur, geen zicht hadden op wat voor jongere ze voor zich hadden. Hoewel enkele van hen het normaal vonden dat de procureur oordeelde op basis van de feiten, verwachtten zij van de jeugdrechter dat hij een eigen oordeel velde en daarbij meer aspecten dan louter de feiten in acht nam. Deze jongeren stellen vervolgens dat de jeugdrechter altijd meeging in het verhaal van de procureur, maar hier gaan twee GI-jongeren tegenin.

Zowel de GI- als de HCA-jongeren zijn van mening dat ze niet altijd met respect behandeld werden. Zo haalt een GI-jongere aan dat er tijdens de zitting op hem geroepen werd en dat de jeugdrechter vrolijk meedeelde dat hij in Everberg geplaatst werd. Een van de HCA-jongere voelde zich eveneens uitgedaagd door de jeugdrechter, die een informatiebundel over heroïne meegaf en zei dat de jongere voldoende tijd had om het te lezen. Daarnaast voelden verschillende GI- en HCA-jongeren zich behandeld als een crimineel, omdat hun handboeien niet af mochten toen zij voor de jeugdrechter verschenen. Deze situaties leidden ertoe dat één van de GI-jongeren de indruk had dat de maatregel niet in zijn belang opgelegd werd:

Dat is precies of ze lachten ons voor onze neus uit. Dat moest zagezegd het beste zijn voor ons, maar zij genieten ervan. (FG GI – participant 4)

Ten slotte droeg de jeugdrechter niet altijd een toga. Eén van de GI-jongeren geeft hierbij aan dat de jeugdrechter zich steeds netjes kleepte, maar dat hij niet altijd een toga droeg. Een andere GI-jongere duidt hierbij op het verschil tussen het kabinet en de zitting. Geen enkele jongere associeerde het dragen van de toga met iets negatief. Zo geven zij aan dat het vooral visualiseerde dat zij op de rechtbank waren en dat die persoon de jeugdrechter (of procureur) was.

Ten slotte is het opvallend dat één van de GI-jongeren spontaan het elektronisch toezicht bij minderjarigen aanhaalt. Hij wilde namelijk liever een enkelband, zodat hij sneller naar huis kon en naar school kon gaan, in plaats van in de gemeenschapsinstelling te zitten.

Bijlage 28. Resultaten interviews ouders

Inleiding

Onderstaande onderzoeksresultaten werden bekomen aan de hand van twee kwalitatieve diepte-interviews met ouders van wie een kind in aanraking kwam met justitie op het moment dat hij minderjarig was. De zoon van de ene ouder kwam ongeveer tien keer in aanraking met justitie en werd naar aanleiding van het laatste feit geplaatst in een open voorziening. Deze ouder kon echter niet met zekerheid zeggen hoe vaak haar zoon in aanraking kwam met justitie, omdat het al lang geleden was. Er kwam niet aan bod welke feiten haar zoon gepleegd had. Omwille van de focus van het onderzoek, werd dit niet expliciet bevraagd. De zoon van de andere ouder kwam eveneens meermaals in contact met justitie en werd zowel in een open voorziening als in een gemeenschapsinstelling geplaatst. Na afloop van de plaatsingen kreeg hij voorwaarden opgelegd. Hoewel er niet expliciet bevraagd werd voor welke feiten hij in aanraking kwam met justitie, kwamen doorheen het interview feiten als diefstal, agressie en druggebruik aan bod.

Deze participanten werden bereikt via Ouderparticipatie Jeugdhulp Vlaanderen. In elke regio werd tijdens de maandelijkse oudergroep toelichting gegeven over het onderzoeksproject, waarbij de vraag gesteld werd of er ouders bereid waren om deel te nemen aan een focusgroep. Om de privacy van de ouders te waarborgen, werd deze vraag gesteld door de regioverantwoordelijken binnen elke oudergroep. Nadien werden de contactgegevens van de ouders die bereid waren om deel te nemen, doorgegeven aan de onderzoekers.

Door de beperkte respons, namelijk twee ouders, werd ervoor gekozen om het onderzoeksopzet aan te passen. Zo werd de vooropgestelde focusgroep vervangen door twee kwalitatieve diepte-interviews. Beide interviews vonden plaats in juli 2020 in een vertrouwde omgeving voor de respondenten. De interviews duurden respectievelijk ongeveer één en tweeënhalf uur.

De topiclijst is gebaseerd op de indicatoren uit het reeds goedgekeurde toetsingskader. De concrete indicatoren waar deze vragen betrekking op hebben, zijn de volgende:

- Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp (E.2.2.3);
- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken voelen zich ondersteund in de omgang met het gedrag van de betrokken jongere (F.3.1.1.);
- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken voelen zich aangesproken op hun verantwoordelijkheid (F.3.1.2);
- Ouders/opvoedingsverantwoordelijken zijn niet benaderd als falende individuen en er werd hen geen schuld toegekend (F.3.1.3);
- Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.1);
- De context begrijpt wat er naar hen gecommuniceerd wordt (G.1.1.3).

De eerste vijf hoofdstukken behandelen de thema's met betrekking tot de indicatoren. Vervolgens schetst punt 6 de ervaring die ouders hebben met de verschillende gerechtelijke en hulpverleningsactoren waar zij (en hun kind) mee in aanraking kwamen.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie vóór die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit het toekomstig evaluatieonderzoek.

1. Bij nood aan vrijwillige hulpverlening weten de betrokkenen waar ze terecht kunnen voor hulp

Met betrekking tot de vrijwillige hulpverlening voor de minderjarige, blijkt dat de ene ouder zelf op zoek ging naar een psycholoog en haar zoon daar niet vanuit justitie naar doorverwezen werd. De andere ouder stelt eveneens dat er geen hulpverlening aangeboden werd vanuit justitie.

2. Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich ondersteund voelen in de omgang met het gedrag van de betrokken jongere

Ouder 1 ziet de gevolgen van het gepleegde misdrijf van haar minderjarige zoon als een proces waar ze samen door moeten. Er blijkt echter weinig begeleiding en ondersteuning te zijn voor ouders, wat ervoor zorgt dat zij (?) achterbleef in dat proces. Ze geeft aan dat ze voor zichzelf veel geïnvesteerd heeft in hulpverlening, maar benadrukt dat niet elke ouder dit doet: “Maar ik kan wel aannemen dat er heel veel ouders zijn die dat gewoon niet weten of niet doen (...) dat kan niet goed komen hé.” (Ouder 1). Ze heeft het zowel over begeleiding en ondersteuning op vlak van procedure, als op vlak van hulpverlening. Beide ouders geven verder aan dat hulpverlening van negen tot vijf niet voldoende is, maar dat ze ondersteuning nodig hebben op het moment dat er een crisissituatie is. Hierbij is het volgens hen belangrijk om geïnformeerd te worden over de verschillende instanties waarbij ze terecht kunnen, maar dat gebeurt weinig. Volgens Ouder 1 bestaan er zo veel diensten en worden er verschillende instanties opgericht, maar vind je hier als ouder de weg niet naartoe:

Ja en je moet eens actief gaan opzoeken. Je vindt uw weg niet zé. Ik vond mijne weg toen ook niet. (Ouder 1)

Volgens haar zou dit vanuit justitie moeten aangeboden worden, maar ze verwacht niet dat de focus van het nieuwe decreet hierop ligt. Dit zorgt ervoor dat zij in de kou blijven staan.

Verder had één van de bevroegde ouders geen advocaat, maar wel een vertrouwenspersoon. Het betrof iemand die zij reeds lange tijd kende en met wie zij contact opnam op het moment dat haar zoon in aanraking kwam met justitie. Zij gaf deze persoon haar volle vertrouwen. Dit uitte zich in het feit dat er voorafgaand aan de zitting niets afgesproken werd en de vertrouwenspersoon het woord mocht nemen wanneer zij vond dat ze moest tussenkomen in naam van de ouder. Hoewel dit een belangrijke steunfiguur betrof, kon deze haar niet bijstaan op vlak van inhoud en procedure, omdat de vertrouwenspersoon geen juriste is. Toch gaf de ouder aan zeer blij te zijn dat ze een vertrouwenspersoon had die voor haar kon spreken:

Ik zag mij dat zelf eigenlijk niet mogelijk om door de emotie en door...Het is toch wel niet zo evident allemaal. (Ouder 1).

Daarnaast blijkt de betrokkenheid bij de organisatie Oudersparticipatie een belangrijke steun te bieden. Zo geeft één van de ouders aan dat zij daar veel deugd aan gehad heeft om met ouders te praten die in een gelijkaardige situatie zaten. Toch benadrukt zij dat dit losstaat van hulpverlening, omdat er niet ingegaan wordt op de individuele situatie van de ouders. De andere ouder haalt hier voornamelijk kracht uit doordat zij via Oudersparticipatie in contact komt met verschillende instanties die hulp vragen bij de opzet van hun werking:

Bijvoorbeeld ook instellingen die naar ons toe hier vragenlijsten sturen, die zeggen van 'kijk, is dat duidelijk voor de ouders? Vinden jullie dat dat ook relevant is? Zijn dat de goeie vragen die we stellen aan de ouders?'. (Ouder 2)

Op die manier kunnen zij hun stem laten horen en hun ervaringen delen, waardoor zij zich nuttig voelt. De twee bevroegde ouders kwamen bij deze organisatie terecht via doorverwijzing. De ene ouder kreeg de contactgegevens door via de contextbegeleider van de voorziening waar haar zoon geplaatst werd. De andere ouder nam contact op met Oudersparticipatie nadat zij een informatiefolder over Jongerenwelzijn zag liggen bij de OBJ.

Tot slot benadrukken beide ouders het belang van een ondersteunend netwerk. Dit blijkt echter niet vanzelfsprekend te zijn:

Dus je moet eigenlijk goed omringd zijn door iemand of door een aantal mensen, ofwel moet je een beetje netwerk hebben waar dat je echt op kunt steunen en dan op de gepaste moment de gepaste mens, want een netwerk, niet iedereen kan begeleiding doen of wil ondersteuning bieden (...). (Ouder 1)

3. Mate waarin ouders/opvoedingsverantwoordelijken zich aangesproken voelen op hun verantwoordelijkheid, niet benaderd zijn als falende individuen en hen geen schuld toegekend werd

Beide ouders vinden het belangrijk dat hun zoon verantwoordelijkheid opneemt voor de feiten die hij gepleegd heeft. Volgens één van de bevroegde ouders beseften jongeren niet wat de gevolgen zijn van sommige dingen die ze doen en beslissingen die zij nemen. Zij is dan ook van mening dat het belangrijk is om hen van bij het begin te wijzen op die verantwoordelijkheid. Deze ouder legde eveneens een deel van die verantwoordelijkheid bij zichzelf. Zo stelde zij in vraag hoe ze in deze situatie terechtgekomen zijn en hoe dit had kunnen gebeuren. Op die manier zocht ze haar eigen verantwoordelijkheid hierin en probeerde ze daaraan te werken.

Verder werden beide ouders op hun verantwoordelijkheid gewezen door de gerechtelijke actoren. De ene ouder geeft aan dat de schuld niet automatisch bij de ouders gelegd mocht worden, maar dat jeugdrechters dit wel vaak deden. Bij de ene ouder uitte dat zich in het feit dat zij niet betrokken werd bij de hele procedure:

Vanuit justitie kreeg je 't gevoel dat je niet meetelt, heb ik altijd zo aangevoeld. (...) je hebt hier niks te zeggen, want anders zou de situatie niet zo gelopen zijn. (Ouder 1)

4. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

Beide ouders geven aan dat zij in het algemeen te weinig betrokken werden, zowel op vlak van hulpverlening als op vlak van procedure. Zij stellen dat er binnen het systeem iets ontbrak om de ouders op een gelijkwaardige manier te betrekken en dat het afhing van wie de betrokken actoren waren en welke invulling zij gaven aan hun rol. Eén van hen verwoordde het als volgt:

Op papier staat er een procedure, maar de invulling ervan, dat zijn de mensen die het doen en daar hangt zo veel van af; hoe er door degenen die daarin betrokken zijn, wordt gekeken naar ouders in dit geval. (Ouder 1)

De ene ouder meende zich niet te herinneren of zij op de zitting aan het woord gelaten werd. Ze stelt hierbij ook in vraag of er dan effectief geluisterd werd en er iets gedaan werd met haar inbreng. Daarbij geeft ze aan dat de ongeïnteresseerde houding van de jeugdrechter niet uitnodigend was om zelf iets in te brengen. Het is volgens haar voornamelijk de jeugdadvocaat die het woord kreeg. Dit wordt bevestigd door de andere ouder:

Maar dat is dan ook zo weer het onderonsje precies, vond ik zo van ah ja wij denken dit (...) wij handelen zo. (Ouder 2)

Bij het opleggen van de maatregel hadden de ouders (en de minderjarige) eveneens weinig inspraak. Zo werd er niet afgetoetst of de maatregel haalbaar was en welke invloed dit zou hebben op het (gezins-)leven van de minderjarige. Bijkomstig werd er geen uitleg gegeven over het doel van de opgelegde maatregel, waardoor het voor de ene ouder en haar zoon voornamelijk als straf ervaren werd. Daarentegen werd zij bij de uitvoering van de maatregel binnen de voorziening wel betrokken. Zo werd zij uitgenodigd op het intakegesprek en vonden er verschillende gesprekken plaats om de situatie in kaart te brengen en te bekijken welke elementen aangepakt moesten worden. Doorheen de verblijfsperiode in de voorziening vonden er nog verschillende gesprekken plaats, waarbij telkens zijzelf, haar zoon, de individuele begeleider en de contextbegeleidster samenzaten. Daarnaast vond er éénmalig een één-op-één-gesprek plaats met de contextbegeleidster. Naar het einde toe werd de ouder eveneens betrokken bij de gesprekken waarop de opties voor na het bereiken van de meerderjarigheid besproken werden. Die samenwerking was voor haar heel belangrijk.

In de situatie van de andere ouder, werd beslist dat haar zoon zich moest laten opnemen in de psychiatrie. Wanneer zij dit weigerden, werd de plaatsing in een voorziening opgelegd. De ouder vond dit echter geen geldige motivatie van de jeugdrechter. Ze was er dan ook van overtuigd dat haar zoon hier niet beter van zou worden:

Want de bedoeling is uiteindelijk dat die mannen gaan bijleren en dat ze vooruitgaan en dat ze iets leren van wat er met hen gebeurt. En als dat niet gebeurt, dan vind ik dat het geen resultaat boekt. (Ouder 2)

Dit wijt ze onder andere aan het feit dat er slechts een beperkt schoolaanbod was, waardoor haar zoon achterstand opliep en uiteindelijk met lege handen terug in de maatschappij terechtkwam.

5. De context begrijpt wat er naar hen gecommuniceerd wordt

In het algemeen bleek er een gebrek aan communicatie en informatie te zijn naar de ouders toe. Zo verwachtte de ene ouder dat de advocaat van de minderjarige informatie zou geven over de procedure wanneer zij in de wachtzaal zaten om bij de jeugdrechter te gaan, maar dat gebeurde niet. Verder werd er op de zitting niet toegelicht welke actoren aanwezig waren en wat hun rol was. Zij stelt dat het een grote zwemvijver is als je de wetgeving niet kent en je bijgevolg op het moment zelf ziet wat er gebeurt. Na de uitspraak van de rechter was er eveneens geen mogelijkheid om hier bijkomstige vragen over te stellen, noch bij de jeugdrechter, noch bij de jeugdadvocaat. Deze ouder vermoedt dat haar zoon ook enkel contact had met zijn jeugdadvocaat op het moment van de bijstand, bv. bij de jeugdrechter of tijdens een verhoor, en daarbuiten niet de mogelijkheid had om vragen te stellen. De andere ouder geeft eveneens aan dat ouders voornamelijk op de hoogte zijn doordat zij informatie aan elkaar doorgeven. Zij stelt echter wel dat de consulent van de sociale dienst informatie gaf over wat de verwachtingen van de jeugdrechter waren met betrekking tot de uitvoering van de maatregel.

De schriftelijke communicatie bleek daarentegen wel duidelijk te zijn, aangezien de opgelegde maatregel en de bijhorende termijn hierin vermeld staan. Ouder 1 haalt echter aan dat dit niet geldt op vlak van de procedure. Zo heeft zij zelf informatie opgezocht over de beroepsprocedure en de termijn die hieraan gekoppeld werd.

6. Ervaring met de gerechtelijke en hulpverleningsactoren

Hierboven werden reeds enkele voorbeelden gegeven van het gebrek aan informatie over de gerechtelijke procedure. Dat blijkt verder uit het feit dat ouders slechts in beperkte mate betrokken werden door de verschillende actoren wanneer hun minderjarige zoon in aanraking kwam met justitie. Hieronder volgt een overzicht per actor.

6.1. Politie en parket

Eén van de ouders geeft aan nooit betrokken te zijn geweest wanneer haar zoon in contact kwam met de politie. Zij stond er op dat moment niet bij stil, omdat ze niet op de hoogte was van de regels. Bijgevolg liet zij het gebeuren. Verder gaven beide ouders aan dat zij nooit betrokken werden op het niveau van het parket en enkel in contact kwamen met de procureur tijdens de zitting.

6.2. Jeugdrechter

Wat de jeugdrechter betreft, hebben beide ouders een negatieve ervaring. Zo geeft de ene ouder aan dat de jeugdrechter ongeïnteresseerd overkwam, zonder motivatie om te luisteren. Dit beïnvloedde de houding van haar zoon ten aanzien van de jeugdrechter. De andere ouder deelt deze mening, door te stellen dat de manier waarop de jeugdrechter tegen haar zoon sprak, hem niet motiveerde. Beide ouders benadrukken hierbij dat dit hun ervaring is en dat de houding van de jeugdrechter ten aanzien van minderjarige delictplegers kan verschillen van persoon tot persoon. Een van hen verwoordt het als volgt:

Ja ik denk, het hangt ervan af van hoe zie je u taak hé, echt zoals ze op papier staat, zoals de wet het voorlegt of bied je ook een toegevoegde waarde, de menselijkheid. (Ouder 1)

De andere ouder haalde het voorbeeld aan van een jongere die een diefstal pleegde in een frituur, waarbij hij betrapt werd door de uitbater. Deze informeerde naar het 'waarom' van deze feiten en gaf de jongere vervolgens een tweede kans, door hem te laten werken in zijn zaak. De respondent wil hiermee benadrukken dat jongeren kansen moeten krijgen om fouten te maken en dat deze visie vaak ontbreekt bij jeugdrechters. Dit heeft volgens haar tot gevolg dat jongeren rebels zijn en meer weerstand zullen bieden. Hierbij stelt ze dat jongeren levenservaring moeten opdoen door zelf de dingen te ondervinden en uit hun fouten te leren. De ene jongere zal daar meer kansen voor nodig hebben dan de andere. Ze benadrukt wel dat deze aanpak niet bij alle jongeren zal werken.

Naast de houding van de jeugdrechter, stelt deze ouder zich ook vragen bij het opleggen van de gepaste maatregel. Zo geeft zij aan dat er te weinig rekening gehouden werd met de individuele en omgevingsfactoren, doordat de jeugdrechter een maatregel oplegde op basis van het procesverbaal van de politie enerzijds en de verslagen van de consulent van de sociale dienst anderzijds. Zo ging er volgens haar veel informatie verloren:

En dat is wat er allemaal verloren gaat ook in jeugdrechtbanken en in rechtszaken en in heel die... Maar dat zijn wel, vind ik, belangrijke zaken. (...) Je kan die historie van zo een jongere niet zomaar negeren en weggoeien. (Ouder 2)

Zij haalt als voornaamste argument hiervoor aan dat we in een complexe maatschappij leven die veel van ons vraagt. Bij het opleggen van een straf die niet aangepast was aan het individu, werden jongeren onstabiel, met als gevolg dat zij niet konden functioneren binnen die complexe maatschappij. Bijgevolg vond zij de term 'jongerenwelzijn' niet gepast, omdat er te weinig ingezet werd op het vroegtijdig ondersteunen van jongeren:

Als je de middelen niet vrijmaakt om jonge mensen goed te zetten in de maatschappij, wat wil je dan middelen vrijmaken om achteraf hetgeen wat verkeerd loopt recht te zetten? (Ouder 2)

Tijdens kabinetsbesprekingen droeg de jeugdrechter geen toga, tijdens de zitting wel. Dit werd door één van de ouders als positief beschouwd. Zij vond dit normaal, omdat je op die manier duidelijk iemand een plaats gaf.

Naast het feit dat ouders weinig betrokken werden door justitie, was justitie ook weinig betrokken bij de ouders. Zo geeft één van de ouders het voorbeeld van de organisatie van dialoogdagen, waarop casussen besproken werden met verschillende actoren. Hier waren de gerechtelijke actoren echter vaak niet aanwezig, omdat ze geen tijd hadden. Zij stelt dat dit net een kans was om de kant van de ouders mee te nemen bij het oordelen over situaties van minderjarige delictplegers.

6.3. Consulent van de sociale dienst van de jeugdrechtbank

Volgens de ene ouder vond er slechts één gesprek met de consulent van de sociale dienst plaats in drie jaar. Doordat er gesteld werd dat de jongere 'onder toezicht van de sociale dienst' staat, verwachtte zij echter dat er meer ondersteuning zou zijn. Tijdens het gesprek zat zij mee aan tafel en werd ze betrokken. Er werden voorwaarden gesteld en afspraken gemaakt met het oog op een terugkeer naar huis. Nadien werd dit echter niet meer opgevolgd door de consulent. Deze ouder gaf verder aan dat er een individueel gesprek tussen haar en de consulent ingepland stond, waarbij

deze niet kwam opdagen. Nadien werd er geen nieuwe afspraak ingepland, waardoor de ouder teleurgesteld was. Het contact met de consulent vat zij dan ook als volgt samen:

Een drukke consulent die onbereikbaar was. (Ouder 1)

Daarnaast had de andere ouder de indruk dat de consulent in functie van de jeugdrechter werkte. Zo gaf ze aan dat de consulent steeds meeding in de gedachtegang van de jeugdrechter en eveneens weinig inzicht had in de achtergrond van de jongere.

6.4. Jeugdadvocaat

De ene ouder geeft aan dat de vaste jeugdadvocaat oppervlakkig en ongeïnteresseerd overkwam. Zo kon ze begrip opbrengen voor het beroepsgeheim van de jeugdadvocaat, maar verwachtte ze wel informatie te krijgen over de procedure. Ze kreeg echter slechts in beperkte mate antwoorden op haar vragen en de jeugdadvocaat informeerde haar niet spontaan. Hierbij haalde ze een voorbeeld aan waarbij de advocaat haar niet had verwittigd dat er een uitspraak was en dat er beroep aangetekend kon worden. Door het gebrek aan deze informatie enerzijds en het laattijdig in ontvangst nemen van de schriftelijke communicatie anderzijds, was de beroepstermijn reeds verstreken op het moment dat zij van deze mogelijkheid op de hoogte was. Deze ouder wijt het gebrek aan informatie aan het feit dat advocaten enkel betaald werden voor de bijstand die ze aan de jongere verleenden en niet voor de tijd die ze bijkomstig aan de ouders besteedden.

Verder gaf deze ouder aan dat de vaste jeugdadvocaat vaak vervangen werd. Hierdoor werd haar zoon door verschillende jeugdadvocaten bijgestaan, die niet het volledige dossier kenden. Zij deden wel hun best, maar de constante wissel bemoeilijkte de opbouw van een vertrouwensband:

De vraag is dan: in welke mate hebben minderjarigen of de jongere vertrouwen in zijn advocaat? Als je die maar af en toe ziet en als het altijd iemand anders is. (Ouder 1)

Net als bij de consulent van de sociale dienst, hadden beide ouders het gevoel dat de jeugdadvocaat niet inging tegen de procureur of de jeugdrechter. Zij hadden dan ook de indruk dat de jeugdadvocaat niet veel inspraak had tijdens de zitting.

Tot slot haalde één van de ouders aan dat je als ouder de mogelijkheid hebt om zelf een advocaat te nemen. Dit vond ze in haar situatie echter niet gepast, omdat zij uitging van een samenwerking tussen alle betrokkenen.

6.5. Hulpverlening

De zonen van beide bevraagde ouders kregen minstens éénmaal het verblijf in een voorziening opgelegd als maatregel. Om die reden wordt vooreerst het contact met de begeleiders binnen deze voorzieningen besproken. Nadien komt de hulpverlening van buiten de voorziening aan bod.

Binnen de voorziening blijken de individuele begeleider en de contextbegeleider de belangrijkste hulpverleners voor de minderjarige te zijn. Beide ouders geven hierbij aan dat het belangrijk was dat er een klik was tussen de jongere en deze begeleiders. Dit bleek er te zijn in de situatie van de ene ouder. Volgens haar had haar zoon iemand nodig die naast hem stond en was dit gelukt.

Daarentegen geeft de andere ouder aan dat er binnen de voorziening te veel gehandeld werd vanuit de theorie, in plaats van de begeleiding aan te passen aan de noden van de jongere. Zo zou er meer

gekeken moeten worden naar wat de jongere nodig had en hoeveel tijd hij hiervoor nodig had. Hiermee bedoelt zij de tijd die de jongere nodig had en niet de tijd die door de gerechtelijke actoren bepaald werd. 's Nachts bleek er bijvoorbeeld geen begeleiding aanwezig te zijn, enkel een bewaker die zijn ronde deed over verschillende blokken. De respondent geeft wel aan dat ze andere ouders kent die wel een positieve ervaring hebben met de begeleiders van de voorziening waar hun kind verbleef.

Naast de begeleiding, hadden nog andere aspecten een invloed op het verloop van het verblijf in de voorziening. Zo was het volgens de bevroegde ouders belangrijk hoe de voorziening werkte, welke jongeren er verbleven en hoe de jongeren elkaar beïnvloedden. Eén van hen geeft hierbij aan dat haar zoon in een voorziening geplaatst werd waar enkele van zijn vrienden reeds verbleven en dat minderjarige delictplegers elkaar hier ook leerden kennen.

Wat de hulpverlening buiten de voorziening betreft, geven beide ouders aan dat hun zoon hulp kreeg van een psycholoog. De ene ouder ging hiernaar op zoek om te achterhalen wat de aanleiding tot de feiten waren. Deze vorm van hulpverlening bleek niet te werken, omdat het voorstel van haar kwam en haar zoon hier niet voor openstond. Volgens deze ouder was er geen informatie-uitwisseling tussen de psycholoog en de voorziening. Aangezien de focus van deze hulpverlening verschilde van die binnen de voorziening, vond de respondent dit ook niet nodig. Naast een psycholoog, kwam de zoon van de andere ouder in contact met het crisisteam, maar deze hulpverlening werd eveneens stopgezet, nadat ze hem aanspraken op zijn druggebruik.

Naast de professionele hulpverlening, geven beide respondenten aan dat het belangrijk is om als ouder betrokken te zijn en hun kind te steunen. Daarnaast was het ook van belang dat jongeren informele, vrijblijvende steunfiguren hadden waar ze een klik mee hadden.

Bijlage 29. Tabellen bij hoofdstuk 4 'registratiesystemen'

Tabel 1. Registratie van relevante indicatoren op het niveau van het jeugdparquet

	Indicator	Registratie	Systeem	Bemerkingen
1	Aantal aangemelde jeugddelicten	X	PJP	
2	Aantal aangemelde zaken in het kader van een VOS (ter vergelijking)	X	PJP	
3	Aantal aangemelde jeugddelicten naar (type) tenlastelegging	X	PJP	
4	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van een jeugddelict	X	PJP	
5	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van VOS (ter vergelijking)	X	PJP	
6	Aantal aangemelde minderjarigen in het kader van een jeugddelict naar leeftijd en geslacht	X	PJP	
7	Aantal klasseringen zonder gevolg (of seponeringen)	X	PJP	Uniforme (registratie-) praktijken?
8	Aantal seponeringen om technische redenen	X	PJP	Lijst met motieven uniform over alle parketten en aangepast aan nieuwe wetgeving?
9	Aantal seponeringen om opportuniteitsredenen	X	PJP	
10	Aantal seponeringen om 'andere' redenen	X	PJP	
11	Aantal waarschuwingsbrieven	X	PJP	Systematische registratie?
12	Aantal mondelinge waarschuwingen	X	PJP	Systematische registratie?
13	Aantal keer herstelrechtelijk aanbod (herstelbemiddeling)	X	PJP BinC- HCA	Systematische registratie (PJP)?
14	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door parketmagistraat	0		
15	Aantal keer dat een herstelbemiddeling wordt opgestart, tot een akkoord leidt en wordt uitgevoerd	X	PJP BinC- HCA	PJP = enkel volbracht (ja/nee), andere velden zijn facultatief BinC-HCA = uitbreider
16	Aantal keer vordering na niet geslaagde bemiddeling	X	PJP	Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaken
17	Aantal keer vordering gelijktijdig aan bemiddelingsaanbod	X	PJP	Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaken
18	Aantal keer positief project	X	PJP BinC- HCA	PJP: systematische registratie?

19	Aantal keer dat een positief project wordt opgestart, tot een voorstel leidt en wordt uitgevoerd	X	PJP BinC- HCA	PJP = enkel volbracht (ja/nee) BinC = uitgebreider
20	Aantal keer weigering positief project door parketmagistraat (+ reden)	0		
21	Aantal keer vordering na niet volbracht positief project	X	PJP	Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaken
22	Aantal keer voorwaarden	X	PJP	Systematische registratie?
23	Opgelegde voorwaarden	0/X	PJP	Dit is een vrij tekstveld
24	Aantal keer voorwaarden niet nageleefd	X	PJP	Systematische registratie?
24	Aantal keer vordering na niet nageleefde voorwaarden	X	PJP	Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaken
26	Aantal vorderingen	X	PJP DoMinO	PJP: uniforme registratie? (bv. hoe wordt omgegaan met het voegen van zaken?)
27	Aantal dagvaardingen na vordering	X	PJP	PJP: uniforme registratie? DoMino: wel registratie van vorderingen, niet van dagvaardingen (zou in principe wel mogelijk zijn)
28	Aantal rechtstreekse dagvaardingen	X	PJP	
29	Aantal keer snelrecht	X	PJP	
30	Aantal keer VOS-vordering tijdens/na procedure jeugddelict (derde vorderingsgrond)	X	PJP DoMinO	
31	Aandeel van elk van de afhandelingsmogelijkheden in het geheel van antwoorden op het niveau van het jeugdparket	X	PJP	Betrouwbaar?
32	Aantal keer dat het jeugdparket de betrokkenen doorverwijst naar de vrijwillige hulp	X	PJP	Systematische registratie?
33	Aantal keer dat antwoorden gecumuleerd worden	X	PJP	Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaken
34	Duur of termijn van de antwoorden (opgelegde en effectieve duur)	X	PJP	PJP: datum beslissing en

			BinC-HCA	datum volbracht of nageleefd BinC-HCA: verschillende data (datum beslissing, datum aanmelding, datum effectieve start,... + datum einde uitvoering, datum eindverslag,...)
35	Tijd tussen het plegen van het delict en de instroom in het systeem én tijd tussen de instroom en het eerste 'antwoord'	X	PJP	Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaken
36	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat bij een verschijning op het niveau van het jeugdparket	X	BJB	
37	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat in het kader van een herstelrechtelijk aanbod of positief project	X	BJB	
38	Aantal antwoorden ten aanzien van jongeren <12 jaar	X	PJP	Systematische registratie?
39	Type antwoord ten aanzien van jongeren <12 jaar	X	PJP	Systematische registratie?

Tabel 2. Registratie van relevante indicatoren op het niveau van de jeugdrechter en jeugdrechtbank (algemeen)

	Indicator	Registratie	Systeem	Bemerking
1	Instroom in het kader van een jeugddelict (zie ook hoger aantal vorderingen & dagvaardingen)	X	Dumbo	Dumbo: systematische registratie van binnenkomende akten?
2	Instroom in het kader van een VOS (ter vergelijking) (zie ook hoger aantal vorderingen & dagvaardingen VOS)	X	Dumbo	
3	Aantal lopende dossiers jeugddelict bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank	X	DoMinO	
4	Aantal lopende dossiers VOS bij de sociale diensten van de jeugdrechtbank (ter vergelijking)	X	DoMinO	
5	Aantal beschikkingen jeugddelict	X	Dumbo DoMinO	
6	Aantal beschikkingen VOS (ter vergelijking)	X	Dumbo DoMinO	
7	Aantal vonnissen jeugddelict	X	Dumbo DoMinO	
8	Aantal vonnissen VOS (ter vergelijking)	X	Dumbo DoMinO	
9	Aantal opgelegde maatregelen en sancties jeugddelict	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: betrouwbaar?
10	Aantal opgelegde maatregelen VOS in de voorlopige fase en de fase ten gronde (ter vergelijking)	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: betrouwbaar?

Tabel 3. Registratie van relevante indicatoren op het niveau van de jeugdrechter

	Indicator	Registratie	Systeem	Bemerking
1	Aantal keer herstelbemiddeling	X	Dumbo DoMinO BinC- HCA	Dumbo: betrouwbaar?
2	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door jeugdrechter	0		
3	Aantal keer hergo	X	Dumbo DoMinO BinC- HCA	Dumbo: betrouwbaar?
4	Aantal keer weigering hergo-overeenkomst door jeugdrechter	0		
5	Aantal keer positief project	X	Dumbo DoMinO BinC- HCA	Dumbo: betrouwbaar?
6	Aantal keer weigering positief project door jeugdrechter	0		
7	Aantal keer voorwaarden	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: betrouwbaar?
8	Opgelegde voorwaarden	0		DoMinO: opgenomen in vrij tekstveld?
9	Aantal keer voorwaarden niet nageleefd	0		Op basis van vervangende maatregel?
10	Aantal keer vervangende maatregel na niet nageleefde voorwaarden	0		Hoe achterhalen dat het om een 'vervangende' maatregel of een herziening gaat? Dumbo: variabele 'beslissing'?
11	Vervangende maatregel na niet naleving voorwaarden	0		Hoe achterhalen dat het om een 'vervangende' maatregel gaat?
12	Aantal keer ambulante maatregel	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: betrouwbaar?
13	Type ambulante maatregel	0		DoMinO? BinC?
14	Aantal keer gesloten oriëntatie	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: betrouwbaar?
15	Aantal keer gesloten begeleiding	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: betrouwbaar?
16	Aantal adviezen en inhoud van advies (al dan niet verdere geslotenheid)	0		Moet nog voorzien

				worden (DoMinO GI?)
17	Aantal oriëntatievoorstellen en inhoud voorstel (voorgestelde termijn van gesloten begeleiding)	0		Moet nog voorzien worden worden (DoMinO GI?)
18	Aantal keer herziening maatregel	0		Dumbo: variabele 'beslissing'?
19	Reden van herziening maatregel ('ten gunste', 'vervangende maatregel, 'andere')	0		Dumbo: variabele 'beslissing'?
20	Aantal keer verlenging maatregel	0		Dumbo: variabele 'beslissing'?
21	Aantal keer dat de jeugdrechter de betrokkenen doorverwijst naar de vrijwillige hulp	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: betrouwbaar? DoMinO: niet opgenomen?
22	Aandeel van elk van de reacties in het geheel van antwoorden op het niveau van de jeugdrechter	X	Dumbo DoMinO	
23	Aantal keer dat reacties gecumuleerd worden op het niveau van de jeugdrechter	X	Dumbo DoMinO	Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaken
24	Duur van de maatregelen (opgelegde en effectieve duur) - termijn?	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: termijn, begindatum, verwacht (=> berekend op basis van termijn), einde DoMinO: begindatum van de maatregel, einddatum van de maatregel, aantal dagen (=> berekend op basis van de begin- en einddatum) (= enkel effectieve duur)
25	Duur van de voorbereidende rechtspleging	0/X	PJP Dumbo DoMinO	Tijd tussen vordering en dagvaarding? Wat met zaken die niet gedagvaard worden? Vraagt ook een analyse op het niveau van de zaken

				DoMinO: wel datum vordering, maar niet datum dagvaarding
26	Aantal keer dat de beslissing genomen wordt om de termijn van de voorbereidende rechtspleging te verlengen	0		
27	Aantal verzoeken tot herziening van de opgelegde maatregel	0/X	Dumbo	Inleidende akte 'verzoeken': lijst al aangepast aan nieuwe wetgeving?
28	Aantal keer dat de jeugdrechter het advies of voorstel van het oriëntatiecentrum voor verdere geslotenheid volgt	0		Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaak, tenzij het als dusdanig geregistreerd wordt => advies / voorstel gevolgd: ja, nee
29	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat bij een verschijning op het niveau van de jeugdrechter	X	BJB	
30	Aantal keer dat een beroep gedaan wordt op een advocaat in het kader van een herstelrechtelijk aanbod of positief project	X	BJB	
31	Aantal keer dat een herstelbemiddeling wordt opgestart, tot een akkoord leidt en wordt uitgevoerd	X	BinC-HCA	
32	Aantal keer dat een hergo wordt opgestart, tot een overeenkomst leidt en wordt uitgevoerd	X	BinC-HCA	
33	Aantal keer dat een positief project wordt opgestart, tot een voorstel leidt en wordt uitgevoerd	X	BinC-HCA	

Tabel 4. Registratie van relevante indicatoren op het niveau van de jeugdrechtbank

	Indicator	Registratie	Systeem	Bemerking
1	Aantal keer vrijspraak	X	Dumbo DoMinO	
2	Aantal keer geen sanctie (maatregel volstaat)	X	Dumbo DoMinO	
3	Aantal keer berisping	X	Dumbo DoMinO	
4	Aantal keer herstelbemiddeling	X	Dumbo DoMinO BinC- HCA	Dumbo: betrouwbaar?
5	Aantal keer weigering bemiddelingsovereenkomst door jeugdrechtbank	0		
6	Aantal keer hergo	X	Dumbo DoMinO BinC- HCA	Dumbo: betrouwbaar?
7	Aantal keer weigering hergo-overeenkomst door jeugdrechtbank	0		
8	Aantal keer positief project	X	Dumbo DoMinO BinC- HCA	Dumbo: betrouwbaar?
9	Aantal keer weigering positief project door jeugdrechtbank	0		
10	Aantal keer vervangende sanctie na niet volbracht positief project	0		Hoe achterhalen dat het om een 'vervangende' sanctie gaat? Dumbo: variabele 'beslissing'?
11	Vervangende sanctie na niet volbracht positief project	0		Hoe achterhalen dat het om een 'vervangende' sanctie gaat?
12	Aantal keer voorwaarden	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: voldoende betrouwbaar?
13	Opgelegde voorwaarden	0		DoMinO: opgenomen in vrij tekstveld?
14	Aantal keer voorwaarden niet nageleefd	0		Op basis van vervangende sanctie?
15	Aantal keer vervangende sanctie na niet nageleefde voorwaarden	0		
16	Vervangende sanctie na niet naleving voorwaarden	0		
17	Aantal keer ambulante sanctie	X	Dumbo DoMinO	Dumbo: betrouwbaar?

18	Type ambulante sanctie	0		BinC? DoMinO?
19	Aantal keer vervangende sanctie na niet nageleefde ambulante sanctie	0		
20	Vervangende sanctie na niet nageleefde ambulante sanctie	0		
21	Aantal keer elektronisch toezicht	0/X	Dumbo DoMinO	Al opgenomen in de lijst van mogelijk op te leggen sancties/aard sanctie?
22	Aantal keer gesloten oriëntatie	X	Dumbo DoMinO DoMinO-GI	Dumbo: betrouwbaar?
23	Aantal keer gesloten begeleiding	X	Dumbo DoMinO DoMinO-GI	Dumbo: betrouwbaar?
24	Aantal adviezen en inhoud van advies (al dan niet verdere geslotenheid)	0		Moet nog voorzien worden (DoMinO GI?)
25	Aantal oriëntatievoorstellen en inhoud voorstel (voorgestelde termijn van gesloten begeleiding)	0		Moet nog voorzien worden (DoMinO GI?)
26	Aantal keer langdurige plaatsing	X	Dumbo DoMinO	
27	Aantal terbeschikkingstellingen van de jeugdrechtbank	X	Dumbo DoMinO	DoMinO: opgenomen in de lijst?
28	Aantal keer toevertrouwen aan open afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst	X	Dumbo DoMinO	DoMinO: opgenomen in de lijst? En kan onderscheid open / gesloten gemaakt worden?
29	Aantal keer toevertrouwen aan gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst	X	Dumbo DoMinO	
30	Aantal keer uithandengeving	X	Dumbo DoMinO	
31	Aantal keer herziening sanctie	0		
32	Reden van herziening sanctie ('ten gunste', 'vervangende maatregel', 'andere')	0		
33	Aantal keer verlenging sanctie	0		
34	Aantal keer dat de jeugdrechtbank de betrokkenen doorverwijst naar de vrijwillige hulp	X	Dumbo DoMinO	DoMinO: niet opgenomen?
35	Aandeel van elk van de reacties in het geheel van antwoorden op het niveau van de jeugdrechtbank	X	Dumbo DoMinO	
36	Aantal keer dat reacties gecumuleerd worden op het niveau van de jeugdrechtbank	X	Dumbo DoMinO	Dit vraagt een analyse op het

				niveau van de zaken
37	Duur van de sancties (opgelegde en effectieve duur) - termijn?	0/X	Dumbo DoMinO	Dumbo: termijn, begindatum, verwacht (=> berekend op basis van termijn), einde DoMinO: begindatum van de maatregel, einddatum van de maatregel, aantal dagen (=> berekend op basis van de begin- en einddatum) (= enkel effectieve duur)
38	Aantal keer dat de termijn van de voorheen opgelegde maatregel of sanctie van gesloten oriëntatie of begeleiding wordt aangerekend op de termijn van de sanctie van een langdurige gesloten plaatsing	?		Mogelijk om hier via registratie zicht op te krijgen of eerder via analyse van vonnissen?
39	Aantal keer dat de jeugdrechtbank het advies of voorstel van het oriëntatiecentrum voor verdere geslotenheid volgt	0		Dit vraagt een analyse op het niveau van de zaak, tenzij het als dusdanig geregistreerd wordt => advies /voorstel gevolgd: ja, nee
40	Aantal keer dat de termijn van de sanctie van de gesloten begeleiding in overeenstemming is met de voorgestelde termijn in het oriëntatievoorstel	?		Mogelijk om hier via registratie zicht op te krijgen of eerder via analyse van vonnissen?
41	Aantal keer dat een herstelbemiddeling wordt opgestart, tot een akkoord leidt en wordt uitgevoerd	X	BinC- HCA	

42	Aantal keer dat een hergo wordt opgestart, tot een overeenkomst leidt en wordt uitgevoerd	X	BinC-HCA	
43	Aantal keer dat een positief project wordt opgestart, tot een voorstel leidt en wordt uitgevoerd	X	BinC-HCA	

Detailrapporten

1 Detailrapport jeugdadvocaten

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

**Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie
van het decreet jeugddelinquentierecht'**

Detailrapport Jeugdadvocaten

Ibe Coeck
Emma Hadermann
Eva Van Kelecom
Prof. dr. Johan Put
Prof. dr. Stefaan Pleysier
Dr. Eef Goedseels

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Minderbroedersstraat 8 – B-3000 Leuven
 Tel 0032 16 37 34 32
 E-mail: swvg@kuleuven.be
 Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

Publicatie nr. 2021/18
 SWVG-Rapport 67/1
 Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Titel rapport: Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugd-delinquentierecht'
 'Detailrapport Jeugdadvocaten

Promotor: Prof. dr. Johan Put
 Copromotor: Prof. dr. Stefaan Pleysier en dr. Eef Goedseels
 Onderzoekers: Eva Van Kelecom, Ibe Coeck en Emma Hadermann

Coördinatie SWVG: Hilde Lauwers

Administratieve ondersteuning SWVG: Lut Van Hoof, Manuela Schröder

Dit rapport kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Overheid, programma 'Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek'. In deze tekst komen onderzoeksresultaten van de auteur(s) naar voor en niet die van de Vlaamse Overheid. Het Vlaams Gewest kan niet aansprakelijk gesteld worden voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de meegedeelde gegevens.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

Het consortium SWVG

<i>Deelnemende instellingen - Dagelijks bestuur</i>	
KU Leuven	
· LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy	Prof. dr. Chantal Van Audenhove
· Instituut voor Sociaal Recht	Prof. dr. Anja Declercq
· HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving	Prof. dr. Johan Put
· Leuvens Instituut voor Gezondheidsbeleid	Prof. dr. Tine Van Regenmortel
· Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen	Prof. dr. Erik Schokkaert
UGent	
· Vakgroep Marketing, Innovatie en Organisatie	Prof. dr. Paul Gemmel
· Vakgroep Publieke Governance, Management & Financiën	Prof. dr. Joris Voets
· Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg	Prof. dr. An De Sutter
Vrije Universiteit Brussel	
· Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen	Prof. dr. Dominique Verté
Universiteit Antwerpen	
· CRESC, UAntwerpen	Prof. dr. Peter Raeymaeckers
<i>Partnerinstellingen</i>	
Universiteit Hasselt	
· Centrum voor Statistiek	
Thomas More Hogeschool	
· Opleiding Toegepaste Psychologie	Dr. Peter De Graef
Arteveldehogeschool	
· Dienst onderzoek en dienstverlening	
Hogeschool Gent	
· Faculteit Mens en Welzijn	
UC Leuven-Limburg	
· Groep Gezondheid en Welzijn	
<i>Coördinatie en secretariaat</i>	
Coördinator SWVG Administratieve ondersteuning	Dr. Kathleen De Cuyper Manuela Schröder Lut Van Hoof

Detailrapport 67/1

Juni 2021

**Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'
Detailrapport Jeugdadvocaten**

Onderzoekers: Eva Van Kelecom, Emma Hadermann, Ibe Coeck

Promotor: prof. dr. Johan Put

Copromotor: prof. dr. Stefaan Pleysier en dr. Eef Goedseels

Samenvatting

Situering – Dit detailrapport kadert binnen de nulmeting van het vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet'. Deze nulmeting heeft tot doel om de situatie voor de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet in kaart te brengen. De indicatoren die aan bod komen, zijn gebaseerd op het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Vervolgens werd aan de hand van drie criteria een onderscheid gemaakt tussen indicatoren die binnen en buiten de scope van deze nulmeting vallen. Op die manier kan de conclusie van het detailrapport bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag "Welk beeld geeft de toestand voor 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?". De concrete indicatoren waar deze vraag betrekking op heeft, zijn de volgende:

1. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat. (A.4.1.2.)
2. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat. (A.4.1.4.)
3. De jeugdadvocaat neemt zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure. (A.7.1.1.)
4. De jeugdadvocaat spreekt de jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe. (F.2.1.1.)
5. De jeugdadvocaat betreft ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden. (F.3.2.1.)
6. De jeugdadvocaat houdt rekening met de wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties. (K.1.2.2.)

Methode – Vooreerst werd een kwantitatieve bevraging bij de Vlaamse jeugdadvocaten afgenomen. Om zo veel mogelijk jeugdadvocaten te bereiken, werd de vragenlijst verspreid vanuit de Orde van Vlaamse Balies. Na het invullen van de sociodemografische gegevens, sloten reeds zeven respondenten de vragenlijst af. De overige 112 respondenten worden als de onderzoekspopulatie beschouwd,

waarvan er 98 de vragenlijst volledig invulden. Na het afronden van de vragenlijst, konden de respondenten hun gegevens achterlaten, opdat zij gecontacteerd konden worden voor het kwalitatieve luik. Uiteindelijk maakten drie jeugdadvocaten deel uit van de focusgroep. De data-analyse van de kwantitatieve gegevens gebeurde aan de hand van SPSS. De kwalitatieve data werd geanalyseerd aan de hand van open en axiaal coderen.

Resultaten – Zowel op het niveau van het openbaar ministerie, als in herstelgerichte processen bleek de bijstand van jeugdadvocaten beperkt te zijn. Dit kan respectievelijk verklaard worden doordat minderjarigen zelf in beperkte mate contact hadden met de procureur en doordat een herstelgericht proces vaak schriftelijk verliep. De voornaamste rol van de jeugdadvocaat binnen een herstelgericht proces bestond erin om de jongere (voorafgaand) te informeren over het verloop ervan, de afweging te maken of er ingegaan moest worden op het herstelaanbod en het goedkeuren van de overeenkomst.

Op het niveau van de jeugdrechtbank informeerden de jeugdadvocaten de minderjarigen vlak voor de (kabinets-)zitting. Op dat moment gaven zij toelichting over het verloop van de zitting, hun rol als jeugdadvocaat, het beroepsgeheim, de mogelijke maatregel en de inhoud van het dossier.

Opdat de jongere zijn verantwoordelijkheid zou opnemen naar de gevolgen van het jeugddelict toe, overliepen de meeste jeugdadvocaten welke mogelijkheden er hiervoor bestonden. Nadien werd met de jongere besproken welke maatregel voorgesteld zou worden aan de jeugdrechter.

Naast het informeren van de jongere, hechtten de jeugdadvocaten eveneens belang aan het informeren van de ouders. Zij benadrukten wel telkens dat zij beroepsgeheim hadden met betrekking tot de inhoud van het dossier en enkel de belangen van de minderjarigen verdedigden.

Ondanks de mogelijkheid tot het volgen van bijscholingen, zijn de meeste jeugdadvocaten van mening dat zij onvoldoende wetenschappelijke inzichten hebben. Het aanstellen van experts, zoals psychologen en psychiaters, zou hieraan tegemoet kunnen komen wanneer een bepaalde problematiek gesignaleerd wordt.

Wat het optreden van jeugdadvocaten in het algemeen betreft, is een (grote) meerderheid van mening dat zij de continuïteit van de bijstand waarborgden, dat alle jeugdadvocaten de bijzondere opleiding gevolgd moesten hebben en dat jeugdadvocaten een afzonderlijk statuut zouden moeten krijgen. Daarnaast is er geen eensgezindheid over de kwaliteitscontrole op het optreden van jeugdadvocaten en zijn de meeste jeugdadvocaten er voorstander van dat de toga enkel op openbare zittingen gedragen moet worden. Met betrekking tot de typologie van de jeugdadvocaat, sloot de rol het dichtst aan bij die van een *guardian ad litem* wanneer hij een VOS-jongere jonger dan twaalf jaar verdedigde. De rol van de jeugdadvocaat bij het verdedigen van een minderjarige ouder dan twaalf jaar (VOS of MOF) was op basis van deze bevraging niet onder te brengen bij één van de typologieën.

Tot slot zijn de meningen met betrekking tot de nieuwe aspecten van het Vlaamse jeugddelinquentedecreet verdeeld. Met bepaalde aspecten gaat een meerderheid van de jeugdadvocaten (helemaal) akkoord, zoals het geven van prioriteit aan de herstelrechtelijke afhandeling, de invoering van het positief project en het starten van de gesloten plaatsing met een oriëntatie. Daarentegen zijn er een aantal aspecten waar de jeugdadvocaten in mindere mate voorstander van zijn, zoals het feit dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen geplaatst kunnen worden en de langdurige gesloten begeleiding.

Inhoud

Inleiding		495
Hoofdstuk 1	Onderzoekspopulatie	497
1	Sociodemografische kenmerken	497
2	Kenmerken met betrekking tot de advocatuur	497
Hoofdstuk 2	Op het niveau van het openbaar ministerie wordt er meer beroep gedaan op een advocaat	503
Hoofdstuk 3	In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat	505
1	Aanbod herstelgerichte processen	505
2	Contact met de minderjarige en de HCA-dienst	507
Hoofdstuk 4	De jeugdadvocaat neemt zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz. op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure	509
1	Contact met de minderjarige	509
2	Het informeren van jongeren	512
3	Begrepen?	514
Hoofdstuk 5	De jeugdadvocaat spreekt de jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe	515
Hoofdstuk 6	De jeugdadvocaat betreft ouders/ opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden	519
Hoofdstuk 7	De jeugdadvocaat houdt rekening met de wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van reacties	523
Hoofdstuk 8	Optreden van jeugdadvocaten	525
Hoofdstuk 9	Visie over het optreden van jeugdadvocaten	529
1	Resultaten	529
2	Conclusie typologie	537
Hoofdstuk 10	Nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet	541
Besluit		543

Bibliografie	547
Bijlage 1: Kwantitatieve vragenlijst	549
Bijlage 2: Kwalitatieve topiclijst	567
Bijlage 3: Frequentietabellen	573

Lijst Tabellen

Tabel 1	Hoedanigheid van de onderzoekspopulatie	498
Tabel 2.	'Bent u lid van de Unie van Jeugdadvocaten?'	499
Tabel 3	Overzicht kenmerken per typologie	537

Lijst Figuren

Figuur 1	Anciënniteit van de onderzoekspopulatie (frequentie, N = 112)	498
Figuur 2	'Bent u lid van de jeugdpermanentie/Salduz-permanentie aan uw balie?' (percentage, N = 112)	499
Figuur 3	'Treedt u ook op als 'voogd ad hoc' van minderjarigen?' (percentage, N = 112)	500
Figuur 4	'In welke materies binnen de advocatuur bent u ook actief?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 112)	500
Figuur 5	Genoten opleidingen (percentage, N = 112)	501
Figuur 6	'Ik ben tevreden over de invulling van de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies' (percentage, N = 112)	501
Figuur 7	'In welke mate hebt u vóór de invoering van het decreet minderjarige verdachten bijgestaan op het niveau van het openbaar ministerie?' (percentage, N = 104)	503
Figuur 8	'Op welke manier werd u op de hoogte gebracht van het herstelrechtelijk aanbod aan een minderjarige cliënt?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 100)	505
Figuur 9	Voorrang geven aan en ingaan op het herstelrechtelijk aanbod (percentage, N = 100)	506
Figuur 10	Bijstand aan de minderjarige tijdens een herstelrechtelijk proces (percentage)	507
Figuur 11	'Wanneer ik ambtshalve werd aangewezen als advocaat, verliep de feitelijke contactname gemakkelijk' (percentage, N = 100)	509
Figuur 12	'In welke mate had u voorafgaand aan de zitting contact met de minderjarige?' (percentage, N = 100)	510
Figuur 13	'Op welke manier communiceerde u met een minderjarige cliënt buiten de zitting?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 100)	511
Figuur 14	'Bezocht u een minderjarige cliënt die in een instelling verbleef?' (percentage, N = 100)	511
Figuur 15	'Ik beschouwde het als mijn taak om de minderjarige te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure' (percentage, N = 100)	512
Figuur 16	'De jongere werd geïnformeerd over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure...' (percentage, N = 100)	512

Figuur 17	‘Nadat ik het gerechtelijk dossier ingekeken had, besprak ik de inhoud ervan met de minderjarige cliënt’ (percentage, N = 100)	513
Figuur 18	‘Als ik na inzage van het gerechtelijk dossier overleg pleegde met de minderjarige...’ (percentage, N = 100)	513
Figuur 19	‘Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep’ (percentage, N = 100)	514
Figuur 20	De jongere informeren over het opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid (percentage, N = 100)	515
Figuur 21	‘Had de minderjarige naar uw gevoel inspraak met betrekking tot het antwoord op de feiten, bv. in geval van herstelbemiddeling, gemeenschapsdienst,...?’ (percentage, N = 100)	515
Figuur 22	‘Indien er tegenstrijdige belangen waren tussen de minderjarige cliënt en zijn/haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken...’ (percentage, N = 100)	519
Figuur 23	‘In welke mate besprak u informatie met betrekking tot de minderjarige cliënt met zijn/haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken?’ (percentage, N = 100)	519
Figuur 24	‘Ik heb beroepsgeheim ten aanzien van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige cliënt’ (percentage, N = 100)	520
Figuur 25	Wetenschappelijke inzichten (percentage, N = 100)	523
Figuur 26	Het optreden van jeugdadvocaten (percentage, N = 112)	525
Figuur 27	‘Ik ben voorstander van het dragen van de toga (door de jeugdadvocaten) in jeugdzaken’ (percentage, N = 112)	526
Figuur 28	‘De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten’ (percentage, N = 104)	529
Figuur 29	‘Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is’ (percentage, N = 104)	530
Figuur 30	‘Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige’ (percentage, N = 104)	530
Figuur 31	‘Ik beschouw me als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter’ (percentage, N = 104)	531
Figuur 32	‘Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat’ (percentage, N = 104)	531
Figuur 33	‘Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken’ (percentage, N = 104)	532
Figuur 34	‘De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter’ (percentage, N = 104)	532
Figuur 35	‘De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken’ (percentage, N = 104)	533

Figuur 36	'Ik bespreek samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is' (percentage, N = 104)	533
Figuur 37	'Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar' (percentage, N = 104)	534
Figuur 38	'Bij het verdedigen van een minderjarige, ben ik gebonden door zijn/haar voorkeuren of wensen' (percentage, N = 104)	534
Figuur 39	'Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan' (percentage, N = 104)	535
Figuur 40	'Als jeugdadvocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen' (percentage, N = 104)	535
Figuur 41	'Ik beschouw het vooral als mijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt' (percentage, N = 104)	536
Figuur 42	Houding van de jeugdadvocaten ten aanzien van de nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet (percentage, N = 98)	541

Inleiding

In dit detailrapport komen vooreerst de resultaten aan bod van de kwantitatieve bevraging bij de Vlaamse jeugdadvocaten, die werd afgenomen in januari 2020. Het betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet²³⁵. Deze kwantitatieve gegevens worden aangevuld met de resultaten uit de focusgroep die plaatsvond in september 2020. Op die manier worden de verschillende thema's meer in de diepte beschreven.

Zowel de kwantitatieve vragenlijst (bijlage 1) als de topiclijst voor de focusgroep (bijlage 2) zijn gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Op die manier kan de conclusie van het detailrapport bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag *“Welk beeld geeft de toestand voor 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?”*. De concrete indicatoren waar deze vraag betrekking op heeft, zijn de volgende:

1. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat. (A.4.1.2.)
2. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat. (A.4.1.4.)
3. De jeugdadvocaat neemt zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure. (A.7.1.1.)
4. De jeugdadvocaat spreekt de jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe. (F.2.1.1.)
5. De jeugdadvocaat betreft ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden. (F.3.2.1.)
6. De jeugdadvocaat houdt rekening met de wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties. (K.1.2.2.)

Naast de stellingen met betrekking tot de indicatoren werden bijkomende vragen opgenomen in de kwantitatieve vragenlijst, die eveneens aan bod kwamen tijdens de focusgroep. Deze vragen dragen bij aan het schetsen van een ruimer totaalbeeld van de werking van het jeugddelinquentiesysteem voor de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Op die manier kunnen de antwoorden op de indicatoren in een bredere context geplaatst worden. In dit detailrapport wordt bijgevolg ingegaan op het schetsen van de praktijk van de jeugdadvocaten voor de inwerkingtreding van het decreet, terwijl het hoofdrapport uitsluitend de resultaten met betrekking tot de indicatoren weergeeft.

In hoofdstuk 1 wordt vooreerst de onderzoekspopulatie omschreven, gevolgd door een overzicht van o.a. de hoedanigheid waarin de jeugdadvocaten werkzaam zijn, de materies waarin ze pleiten en de

---

²³⁵ Om de figuren overzichtelijk te houden, worden sommige antwoordcategorieën samengenomen. Van deze figuren zijn de gedetailleerde frequentietabellen terug te vinden in bijlage 3.

gevolgde opleiding. Hoofdstukken 2 tot en met 7 behandelen de indicatoren zoals hierboven weergegeven: de bijstand op het niveau van het OM, de bijstand in herstelgerichte processen, het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure, het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten, het betrekken van ouders en het rekening houden met wetenschappelijke inzichten. Per indicator worden eerst de kwantitatieve resultaten weergegeven, gevolgd door een meer diepgaande interpretatie van deze gegevens op basis van de verzamelde kwalitatieve data. Vervolgens behandelt hoofdstuk 8 een aantal stellingen met betrekking tot het statuut en het optreden van de jeugdadvocaten. In hoofdstuk 9 wordt weergegeven wat de visie van de respondenten is over het optreden van jeugdadvocaten. Tot slot behandelt hoofdstuk 10 de houding van de jeugdadvocaten ten aanzien van de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode voor de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie voor die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar zulks zal moeten blijken uit het toekomstig evaluatieonderzoek.

Voor meer informatie omtrent de methodologie verwijzen we naar het hoofdrapport.

Hoofdstuk 1

Onderzoekspopulatie

119 respondenten startten het invullen van de vragenlijst. Na de bevraging van enkele achtergrondgegevens, was er reeds een uitval van zeven respondenten. De achtergrondgegevens die door deze zeven respondenten ingevuld werden, worden niet opgenomen bij de beschrijving van de onderzoekspopulatie, aangezien zij geen inhoudelijke vragen hebben beantwoord. De overige 112 respondenten worden als de onderzoekspopulatie beschouwd, omdat zij (een deel van) de inhoudelijke vragen beantwoord hebben. Doorheen de bevraging sloten in totaal nog 14 respondenten de vragenlijst vroegtijdig af, dus 98 respondenten hebben de volledige vragenlijst ingevuld.

Na het afronden van de vragenlijst, konden de respondenten hun gegevens achterlaten, opdat zij gecontacteerd konden worden voor het kwalitatieve luik. Op die manier werden negen jeugdadvocaten uitgenodigd om deel te nemen aan de focusgroep. Omwille van de beschikbaarheid enerzijds en COVID-19 anderzijds maakten uiteindelijk drie jeugdadvocaten deel uit van de focusgroep.

1 Sociodemografische kenmerken

De onderzoekspopulatie die de vragenlijst invulde, telt 21 mannen (18,7 %) en 91 vrouwen (81,3 %). Dit komt overeen met een vervrouwelijking binnen de advocatuur sinds de jaren '90 (Hubeau et al., 2018; Quintelier & Martyn, 2015). De leeftijd van de respondenten ligt tussen 24 en 67 jaar, met een gemiddelde van 41,29 jaar. De meeste respondenten zijn werkzaam binnen het arrondissement Antwerpen (25,0 %), gevolgd door Limburg (21,4 %), West-Vlaanderen (17,9 %), Oost-Vlaanderen (17,0 %), Leuven (11,6 %) en tot slot Brussel (7,1 %).

2 Kenmerken met betrekking tot de advocatuur

Hieronder volgen enkele kenmerken van de respondenten die betrekking hebben op de advocatuur. Zo wordt weergegeven in welke hoedanigheid zij optreden als jeugdadvocaat, hoelang zij reeds werkzaam zijn als (jeugd-)advocaat, of zij lid zijn van de Unie van jeugdadvocaten, of zij lid zijn van de jeugd- en/of Salduz-permanentie, in welke mate zij optreden als voogd ad hoc, in welke materies zij pleiten en welke opleiding(en) zij gevolgd hebben.

Hoedanigheid

Uit Tabel 1 blijkt dat 97,3 procent van de onderzoekspopulatie werkzaam is als advocaat²³⁶. Daarnaast is 2,7 procent advocaat-stagiair.

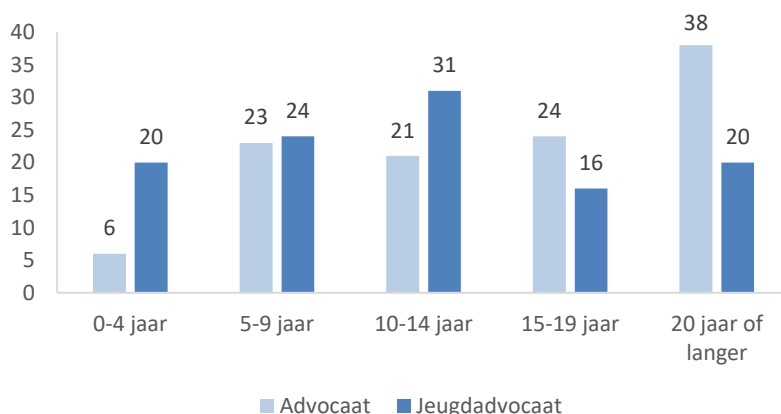
Tabel 37 Hoedanigheid van de onderzoekspopulatie

	Hoedanigheid	
	f	%
Advocaat	109	97,3
Advocaat-stagiair	3	2,7
Totaal	112	100,0

Anciënniteit

Zoals weergegeven in figuur 1, zijn 38 respondenten reeds 20 jaar of langer aan het werk als advocaat. Respectievelijk 23 en 24 respondenten zijn reeds 15 tot 19 jaar en 5 tot 9 jaar werkzaam als advocaat. Tot slot hebben 21 respondenten een anciënniteit van 10 tot 14 jaar en hebben 6 respondenten een anciënniteit van 0 tot 4 jaar.

Voor de anciënniteit als jeugdadvocaat liggen de cijfers anders. Zo zijn de meeste respondenten 10 tot 14 jaar werkzaam als jeugdadvocaat (31), gevolgd door 5 tot 9 jaar (24) en 0 tot 4 jaar en 20 jaar of langer (beide 20 respondenten). Tot slot hebben 16 respondenten een anciënniteit van 15 tot 19 jaar.

Figuur 51 Anciënniteit van de onderzoekspopulatie (frequentie, N = 112)

Lidmaatschap

Verder blijkt 35,7 procent van de respondenten lid te zijn van de Unie van Jeugdadvocaten (Tabel 2). De Unie geeft advies en bijstand aan kinderen en jongeren, bewaakt de rechten van verdediging van minderjarige slachtoffers en verdachten en realiseert de permanenties van gespecialiseerde jeugdadvocaten.²³⁷ Hierbij geeft 55,4 procent aan geen lid te zijn, maar de organisatie wel te kennen, terwijl 8,9 procent deze organisatie niet kent.

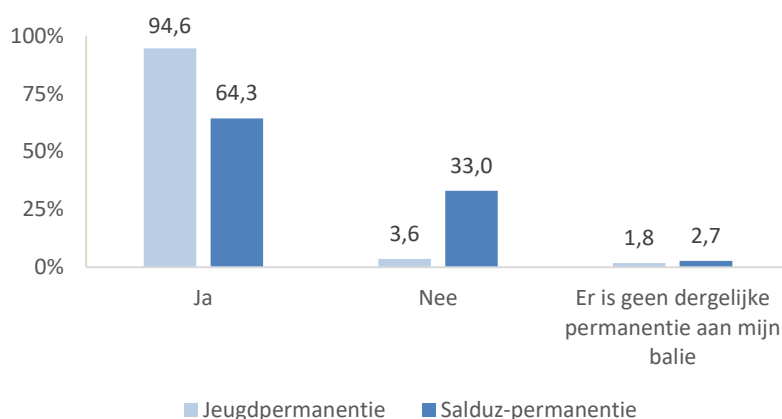
²³⁶ Hiermee worden de tableau-advocaten bedoeld die gerechtigd zijn het beroep uit te oefenen.

²³⁷ www.jeugdadvocaat.be

Tabel 38. 'Bent u lid van de Unie van Jeugdadvocaten?'

	Lid van de Unie van Jeugdadvocaten	
	f	%
Ja	40	35,7
Nee, maar ik ken deze organisatie wel	62	55,4
Nee, ik ken deze organisatie niet	10	8,9
Totaal	112	100,0

Uit figuur 2 blijkt dat bijna alle respondenten lid zijn van de jeugdpermanentie aan de balie. Dit houdt in dat advocaten meedraaien in een systeem waarbij er steeds bijzonder opgeleide jeugdadvocaten beschikbaar zijn om bijstand te verlenen aan minderjarigen bij kabinetsbesprekingen of een voorleiding bij de jeugdrechter. Verder draait 64,3 procent van de respondenten mee in de Salduz-permanentie. Hierbij draaien advocaten die de bijzondere opleiding verhoorbijstand gevolgd hebben, mee in een systeem waarbij er steeds advocaten beschikbaar zijn om bijstand te verlenen tijdens het verhoor van een verdachte.²³⁸ Advocaten die de bijzondere opleiding jeugdrecht gevolgd hebben en lid zijn van de jeugdpermanentie krijgen voorrang om zich in te schrijven op de permanentiedienst voor minderjarige verdachten.²³⁹ Respectievelijk 1,8 procent en 2,7 procent geven aan dat er geen jeugdpermanentie en geen Salduz-permanentie bestaat aan de balie waar hij werkzaam is.²⁴⁰

Figuur 52 'Bent u lid van de jeugdpermanentie/Salduz-permanentie aan uw balie?' (percentage, N = 112)

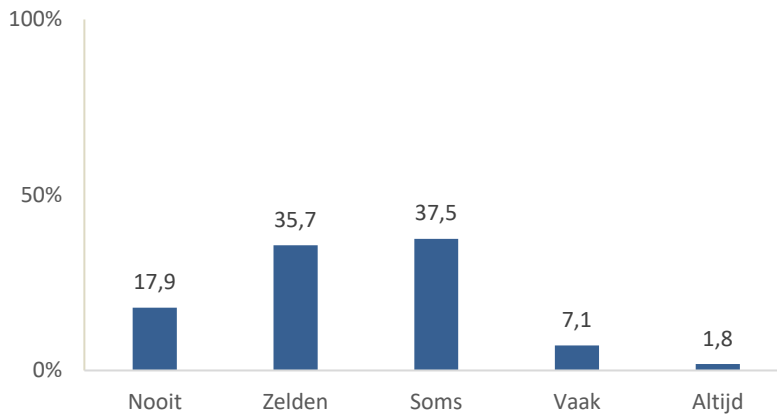
Optreden voogd ad hoc

Uit figuur 3 blijkt dat de meeste jeugdadvocaten zelden of nooit optreden als voogd ad hoc (respectievelijk 35,7 en 17,9 %). Een jeugdadvocaat verdedigt de belangen van de minderjarige als voogd ad hoc wanneer er een (mogelijke) tegenstrijdigheid bestaat tussen de belangen van het kind en die van zijn gebruikelijke wettelijke vertegenwoordigers (Verschelden, 2011).

²³⁸ Art. 2.2, § 1 Reglement OVB verhoorbijstand Salduz, BS 9 september 2019.

²³⁹ Art. 2.2, § 2 Reglement OVB verhoorbijstand Salduz, BS 9 september 2019.

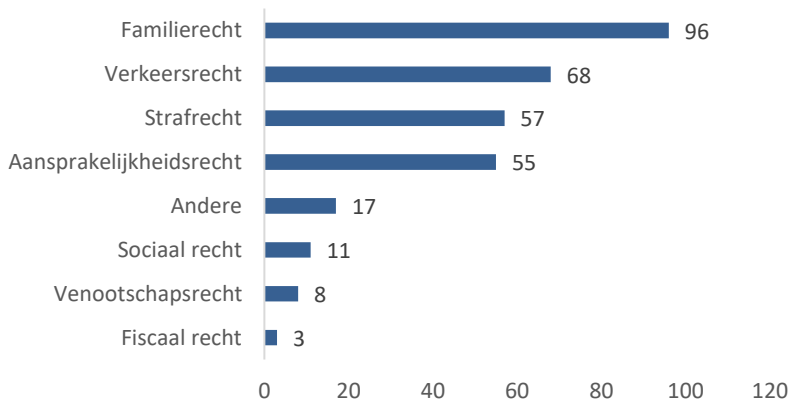
²⁴⁰ Uit een navraag blijkt dat elke balie zowel een jeugd- als Salduz-permanentie heeft. We kunnen ervan uitgaan dat het percentage dat overeenstemt met het antwoord 'er is geen dergelijke permanentie aan mijn balie' te wijten is aan de onwetendheid of een vergissing.

Figuur 53 'Treedt u ook op als 'voogd ad hoc' van minderjarigen?' (percentage, N = 112)

Materies

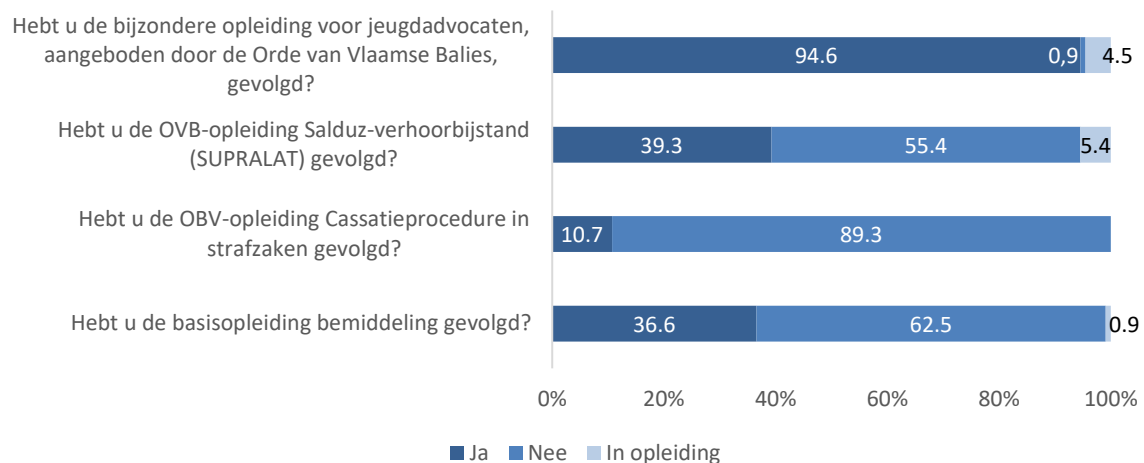
Figuur 4 geeft de materies weer waarbinnen de respondenten actief zijn, naast jeugdrecht. Zij konden hierbij meerdere antwoorden aanduiden. De meeste respondenten zijn actief binnen familierecht (96), gevolgd door verkeersrecht (68), strafrecht (57) en aansprakelijkheidsrecht (55). Slechts enkele respondenten zijn actief in sociaal recht (11), vennootschapsrecht (8) of fiscaal recht (3). Tot slot hadden de respondenten de mogelijkheid om zelf aan te vullen in welke materies ze nog actief zijn naast het jeugdrecht. Hierbij werd telkens tweemaal bewindvoering, contractenrecht, ondernemingsrecht en schuldbemiddeling ingevuld.

Figuur 54 'In welke materies binnen de advocatuur bent u ook actief?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 112)

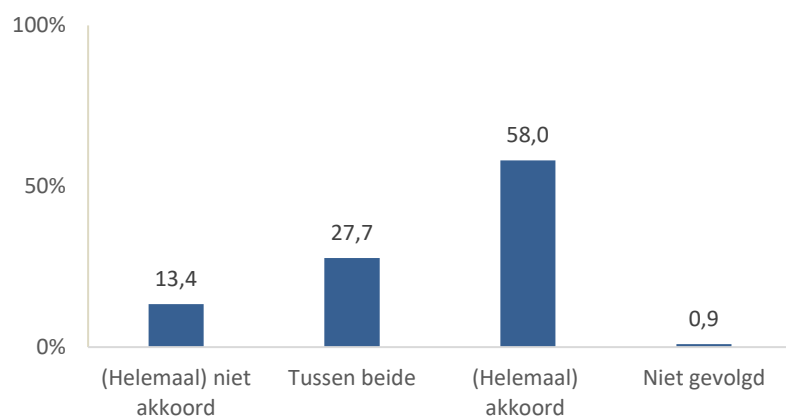
Opleiding

Uit figuur 5 blijkt dat zo goed als alle respondenten de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten gevolgd hebben (94,6 %) of in opleiding zijn (4,5 %). Aangezien de vraag tot deelname centraal verzonden werd vanuit de Orde van Vlaamse Balies (zie hoofdstuk 1 'Methodologie' in het hoofdrapport), is dit resultaat vanzelfsprekend.

Figuur 55 Genoten opleidingen (percentage, N = 112)

Hierbij is 58,0 procent tevreden over de invulling van de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten (figuur 6). Verder heeft een aanzienlijk aandeel van de respondenten ook andere opleidingen gevolgd (of is die aan het volgen): Salduz-verhoorbijstand (44,7 %); cassatieprocedure in strafzaken (10,7 %); bemiddeling (37,5 %).

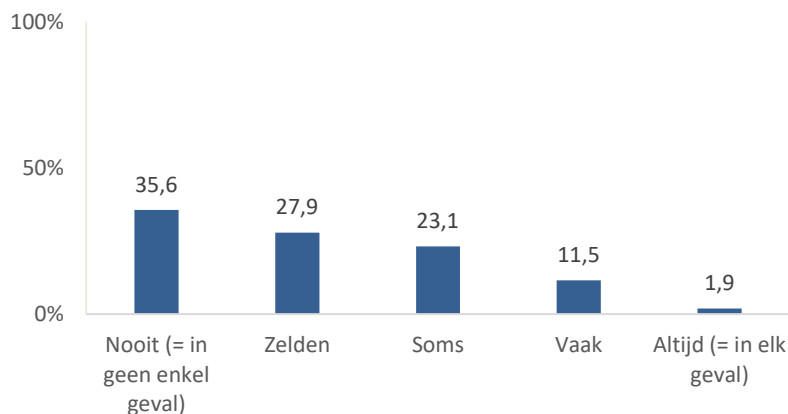
Figuur 56 'Ik ben tevreden over de invulling van de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies' (percentage, N = 112)

Hoofdstuk 2

Op het niveau van het openbaar ministerie wordt er meer beroep gedaan op een advocaat

De eerste indicator betreft het optreden van jeugdadvocaten op het niveau van het openbaar ministerie. Uit figuur 7 blijkt dat 35,6 procent van de jeugdadvocaten aangeeft nooit een minderjarige verdachte bijgestaan te hebben op het niveau van het openbaar ministerie en 27,9 procent aangeeft dit zelden gedaan te hebben.

Figuur 57 'In welke mate hebt u vóór de invoering van het decreet minderjarige verdachten bijgestaan op het niveau van het openbaar ministerie?' (percentage, N = 104)

Dit wordt bevestigd tijdens de focusgroep, waarbij twee participanten stellen dat zij nooit een minderjarige bijstonden op parketniveau en zij de procureur enkel zagen tijdens de openbare zittingen en Everbergzittingen. Daarentegen geeft een andere jeugdadvocaat aan meerdere keren op het parket langs te zijn geweest, waarbij de parketcriminoloog aftoetste met wat voor een jongere ze te maken hebben. Hij benadrukt wel dat hij zelf moest aandrigen om erbij te kunnen zijn. Een verklaring voor de beperkte bijstand op parketniveau, is dat de minderjarigen zelf amper contact hadden met de procureur en de parketcriminoloog.

De drie participanten benadrukken dat het belang van bijstand op het niveau van het openbaar ministerie hetzelfde is als bij de politie en de jeugdrechter. Zij halen aan dat de minderjarige op een andere manier benaderd wordt wanneer hij bijgestaan wordt, dat hij zich gesteund voelt, dat je zowel de minderjarige als zijn ouders op hun gemak kan stellen en er inhoudelijk toelichting gegeven kan worden.

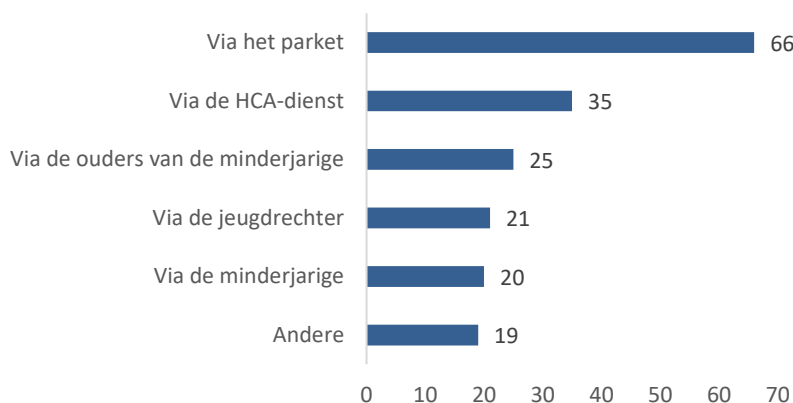
Hoofdstuk 3

In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat

In dit hoofdstuk volgen de resultaten met betrekking tot het optreden van jeugdadvocaten in herstelgerichte processen. De bijstand van jeugdadvocaten in de verschillende fasen van dit proces komen aan bod.

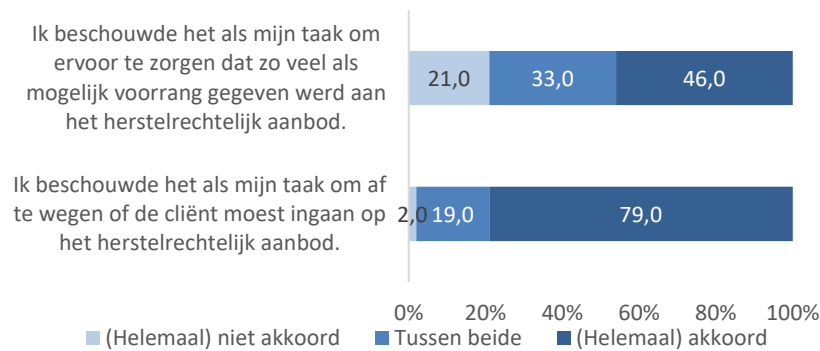
1 Aanbod herstelgerichte processen

Vooreerst werd gevraagd op welke manier de jeugdadvocaten op de hoogte gebracht werden van het herstelrechtelijk aanbod, waarbij ze meerdere antwoorden konden aanduiden. Uit figuur 8 blijkt dat de meeste respondenten (66) via het parket op de hoogte gebracht werden van het herstelrechtelijk aanbod. Daarnaast geeft een aanzienlijk deel (35) aan via de HCA-dienst op de hoogte gebracht te worden van het herstelrechtelijk aanbod. Verder werden zij hiervan op de hoogte gebracht door de ouders van de minderjarige (25), door de jeugdrechter (21) of door de minderjarige zelf (20). Daarnaast geven acht respondenten bij 'andere' aan dat zij via het Bureau Juridische Bijstand (BJB) aangesteld werden als jeugdadvocaat in een herstelrechtelijk proces. De drie jeugdadvocaten die deelnamen aan de focusgroep, geven eveneens aan dat er telkens een jeugdadvocaat aangesteld werd vanuit de BJB wanneer een herstelrechtelijk aanbod gedaan werd. Eén van hen voegt hieraan toe dat zij steeds gecontacteerd werd door de bemiddelingsdienst.

Figuur 58 'Op welke manier werd u op de hoogte gebracht van het herstelrechtelijk aanbod aan een minderjarige cliënt?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 100)

Iets minder dan de helft van de respondenten beschouwde het als zijn taak om ervoor te zorgen dat er zo veel als mogelijk voorrang gegeven werd aan het herstelrechtelijk aanbod, terwijl ongeveer vier vijfde het als zijn taak beschouwde om af te wegen of de cliënt op dit aanbod moest ingaan (figuur 9).

Figuur 59 Voorrang geven aan en ingaan op het herstelrechtelijk aanbod (percentage, N = 100)

Wat de voorrang van het herstelrechtelijk aanbod betreft, vindt een van de jeugdadvocaten die deelnam aan de focusgroep het van belang om te weten of het dossier ook gedagvaard was of niet, omdat er binnen bemiddeling soms hogere vergoedingen of zwaardere maatregelen overeengekomen werden dan de jeugdrechter zou opleggen. In het arrondissement van een andere jeugdadvocaat werd in de meeste gevallen het bemiddelingsproces afgewacht voordat er gedagvaard werd, terwijl de derde hier geen zicht op had. De drie participanten aan de focusgroep zijn van mening dat wanneer er een overeenkomst gesloten werd binnen het bemiddelingsproces, dit nadien niet meer op zitting hoefde te komen:

Ik vond, als de beide partijen tot een overeenkomst kwamen en daarmee was voor hen de zaak afgedaan en zij ervaren die regeling als correct, dan hoefde dat voor mij zeker niet meer op zitting.’ (Participant 1)

Een van hen is van mening dat de combinatie van herstelbemiddeling en dagvaarding niet uitgesloten moest worden, in het bijzonder wanneer binnen het bemiddelingsproces een overeenkomst gesloten werd over de financiële vergoeding. De jeugdrechter kon hier nadien rekening mee houden bij het opleggen van een maatregel.

Daarnaast zijn de participanten het erover eens dat er te weinig mogelijkheden waren om de reden voor de vroegtijdige stopzetting van het bemiddelingsproces terug te koppelen naar de verwijzer. Zo geeft een jeugdadvocaat het voorbeeld van een herstelaanbod, waarbij hij na inzage van het gerechtelijk dossier van mening was dat de kwalificatie van de feiten foutief was. Wanneer de desbetreffende jongere gedagvaard zou worden, zou hij voor de vrijspraak gaan. Op het standaardformulier voor de terugkoppeling kan echter ‘foutieve kwalificatie’ niet aangeduid worden als reden voor de stopzetting, waardoor er aangegeven moest worden dat de minderjarige niet wenste deel te nemen. De twee andere jeugdadvocaten zouden in dat geval de procureur mondeling op de hoogte brengen van de exacte redenen en dat aanhalen wanneer het op zitting kwam. Zij beschouwden het namelijk als hun taak om toe te lichten hoe het kwam dat de jongere niet inging op het herstelaanbod en zo te voorkomen dat er een te zwaar negatief gewicht gegeven werd aan de weigering tot deelname. Daarnaast maken de jeugdadvocaten de bedenking dat sommige minderjarige verdachten zich sociaal wenselijk kunnen opstellen, terwijl anderen de impact van niet-deelname moeilijker kunnen inschatten.

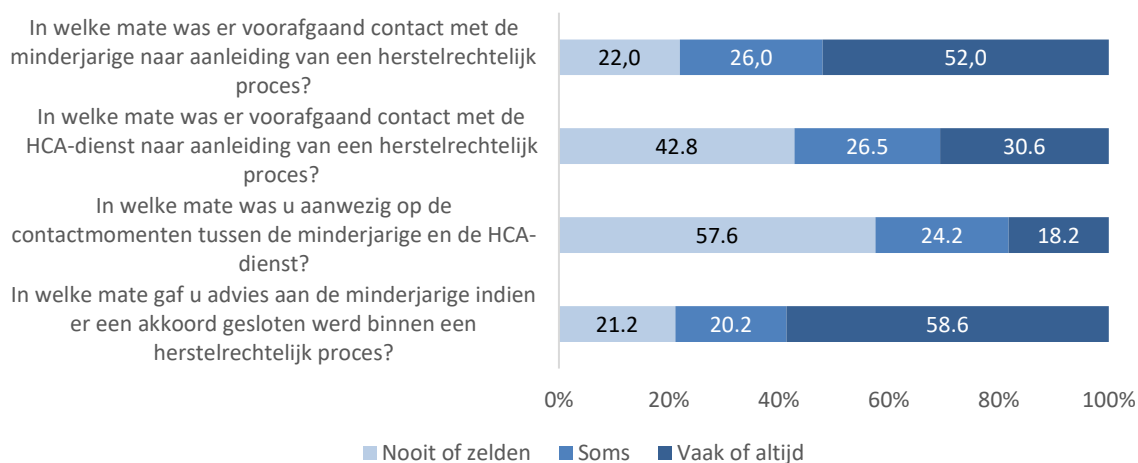
Niettegenstaande de voorgaande overwegingen, vinden de jeugdadvocaten dat het herstelgericht proces nuttig kon zijn, zowel voor de dader als voor het slachtoffer. Binnen dat proces kon er namelijk gereflecteerd worden over wat de gevolgen voor de andere partij waren en kregen de minderjarige

verdachten de kans om uit te leggen hoe dit is kunnen gebeuren en om hun excuses aan te bieden. Voornamelijk de jongeren voor wie dit het eerste feit was, hadden de behoefte om zich te verantwoorden ten aanzien van hun slachtoffer.

2 Contact met de minderjarige en de HCA-dienst

Uit figuur 10 blijkt dat 52,0 procent van de jeugdadvocaten vaak of altijd voorafgaand contact had met de minderjarige. Tijdens de focusgroep stellen echter twee jeugdadvocaten dat zij niet over voldoende contactgegevens beschikten. Zo kregen zij enkel het domicilieadres en heel af en toe een gsmnummer. Bijgevolg contacteerden zij de jongere via brief, maar hier kwam vaak geen reactie op. Bovendien vinden de jeugdadvocaten het lastig om de minderjarige via briefwisseling op de hoogte te brengen van de mogelijkheid tot bijstand, omdat zij niet wisten bij wie dit terecht kwam. Zo konden de ouders gescheiden zijn en/of niet op de hoogte zijn van de feiten. Een van hen is echter van mening dat het een voordeel is als ouders de brieven openen, wanneer het om een minderjarige ging die zijn zaken niet opvolgde.

Uit de kwantitatieve gegevens blijkt verder dat 30,6 procent voorafgaand contact had met de HCA-dienst. Uit de focusgroep blijkt dat dit vaak om praktische zaken ging, zoals het uitwisselen van de contactgegevens van de minderjarige. Daarnaast vinden zij het van belang om de situatie van de jongere te kaderen, bijvoorbeeld wanneer deze in een voorziening verbleef of cognitief niet in staat was om deel te nemen aan het bemiddelingsproces.

Figuur 60 Bijstand aan de minderjarige tijdens een herstelrechtelijk proces²⁴¹ (percentage)

Daarnaast is het opvallend dat 57,6 procent van de jeugdadvocaten zelden of nooit aanwezig was op contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst. Dit wordt beaamd in de focusgroep, waarbij twee participanten stellen dat het grootste deel van het proces schriftelijk gebeurde. Zo werden het slachtoffer en de dader wel (afzonderlijk) uitgenodigd op de bemiddelingsdienst voor een kennismakingsgesprek, maar verliep de rest van het proces schriftelijk. Een jeugdadvocaat lichtte de

²⁴¹ Bij de stellingen in vraag 45 was de optie "antwoord forceren" onbedoeld niet ingeschakeld. Hierdoor hebben niet alle respondenten elke stelling beantwoord. (1) Voorafgaand contact met de minderjarige: N = 100; (2) Voorafgaand contact met de HCA-dienst: N = 98; (3) Aanwezig op contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst: N = 99; (4) Advies geven bij het sluiten van een overeenkomst: N = 99.

rechten en de procedure toe in de brief, maar is zich ervan bewust dat de jongeren die het meeste extra uitleg nodig hadden, dikwijls geen contact opnamen. Een andere jeugdadvoocaat haalt aan dat wanneer hij zijn cliënt op voorhand informeerde, hij de indruk had dat deze minder nood had aan zijn aanwezigheid tijdens het bemiddelingsgesprek zelf. Dit wordt beaamd door de andere jeugdadvoocaat:

Maar was jullie ervaring ook niet dat als je die mensen van in het begin die informatie gaf, zij naar dat gesprek gingen [...] dan voelden zij zich precies sterk genoeg of dan ging dat precies, want dan hoorde ik daar eigenlijk, behalve wanneer je dan de schriftelijke rapportage kreeg, dan belden zij eigenlijk niet meer. (Participant 3)

De derde participant stelt echter dat de verdachte en het slachtoffer wel samengebracht werden, maar dat het gebruikelijk noch noodzakelijk was dat de advocaat daarbij aanwezig was. Wanneer hij zelf insisterde om aanwezig te zijn, werd dit niet geweigerd, maar hij werd er niet automatisch voor uitgenodigd.

Ondanks de beperkte aanwezigheid tijdens de contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst, vindt een van de jeugdadvocaten het van belang om minstens één keer een bemiddelingsgesprek bijgewoond te hebben. Op die manier kon hij de cliënten goed informeren over het verloop van dit proces. Daarnaast haalt een andere participant aan dat hij soms meeging wanneer de HCA-medewerker op plaatsbezoek ging. Verder stelt hij dat de focus binnen een herstelbemiddeling bij hen vaak lag op de financiële afhandeling, waarbij de verzekering en schade-experts betrokken worden, waardoor hij moeite had met zijn rol als jeugdadvoocaat.

Twee participanten benadrukken dat hun rol tijdens een hergo groter was, omdat zij daar fysiek aanwezig waren. Een hergo kon er soms hevig aan toe gaan, waarbij de rechten van de minderjarige niet altijd gewaarborgd werden. Zo haalt een jeugdadvoocaat het voorbeeld aan van een hergo waarbij een aantal deelnemers van mening waren dat de minderjarige geen recht had op bijstand. De participanten vinden het echter de taak van de HCA-dienst om het slachtoffer erover te informeren dat er een jeugdadvoocaat aanwezig zou zijn. Op die manier kon het slachtoffer, indien gewenst, zich ook laten bijstaan en konden zulke reacties vermeden worden. Deze vorm van een herstelgericht proces kwam evenwel amper voor.

Tot slot gaf meer dan de helft van de respondenten in de meeste gevallen advies bij het afsluiten van een overeenkomst (58,6 %). Tijdens de focusgroep wordt bevestigd dat er steeds een terugkoppeling gebeurde vanwege de HCA-dienst en dat een overeenkomst ter goedkeuring aan hen voorgelegd werd. De participanten vinden het van belang om na te gaan of alles correct geformuleerd werd en of de proportionaliteit gewaarborgd werd.

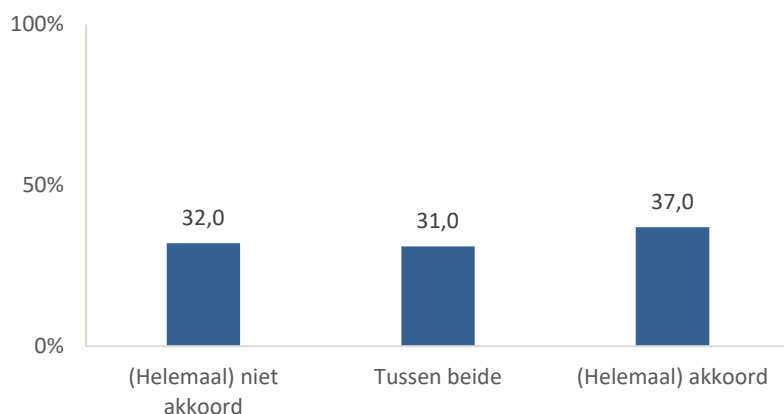
Hoofdstuk 4

De jeugdadvocaat neemt zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz. op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure

Dit hoofdstuk start met een beschrijving van de wijze waarop de contactname met de minderjarige verliep. Daarna volgt een weergave van de mate waarin en de manier waarop de jongeren geïnformeerd werden over hun rechten en het verloop van de procedure. Tot slot wordt toegelicht op welke manier de jeugdadvocaten afoetsten of de jongeren alles begrepen hadden.

1 Contact met de minderjarige

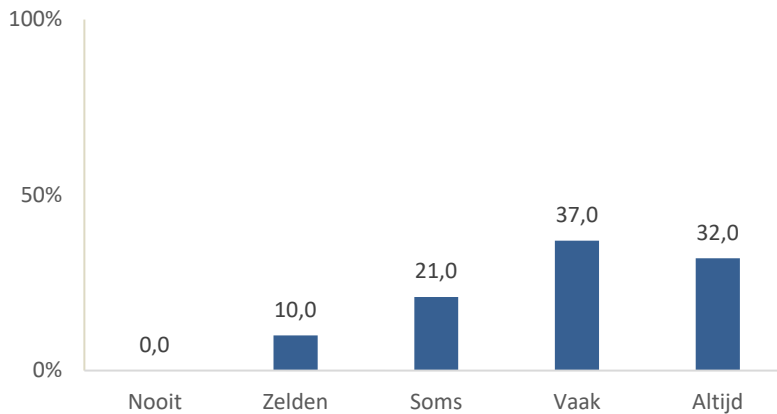
Bij de vraag of de feitelijke contactname gemakkelijk verliep nadat men ambtshalve aangewezen werd als jeugdadvocaat, zijn de antwoorden verdeeld (figuur 11). Zo hebben iets meer respondenten deze contactname als (heel) gemakkelijk ervaren (37,0 %). Daarentegen geven ongeveer evenveel respondenten (helemaal) niet akkoord (32,0 %) als tussen beide (31,0 %) aan.

Figuur 61 'Wanneer ik ambtshalve werd aangewezen als advocaat, verliep de feitelijke contactname gemakkelijk' (percentage, N = 100)

Eenzijds kan dit verklaard worden door het feit dat jeugdadvocaten niet altijd over voldoende contactgegevens beschikten na een ambtshalve aanstelling, zoals eerder beschreven (zie hoofdstuk 3). Anderzijds stellen de jeugdadvocaten tijdens de focusgroep dat zij reeds aangesteld werden voordat het maatschappelijk onderzoek afgerond was en zij het verslag van de sociale dienst vlak voor de zitting ontvingen. In dat geval vindt een van de jeugdadvocaten het niet nuttig om zich al meteen kenbaar te maken aan de jongere. Bijgevolg vond het eerste contact plaats wanneer de jongere voor het kabinet verscheen of gedagvaard werd voor de rechtbank. De andere participanten beamen dat de meeste aanstellingen gebeurden op het moment van een politieverhoor of een herstelbemiddeling en dat de band met de minderjarige op dat moment opgebouwd werd. Wanneer een van de jeugdadvocaten optrad in het kader van een Salduz-verhoorbijstand, werden de rechten op dat moment toegelicht en werden contactgegevens uitgewisseld.

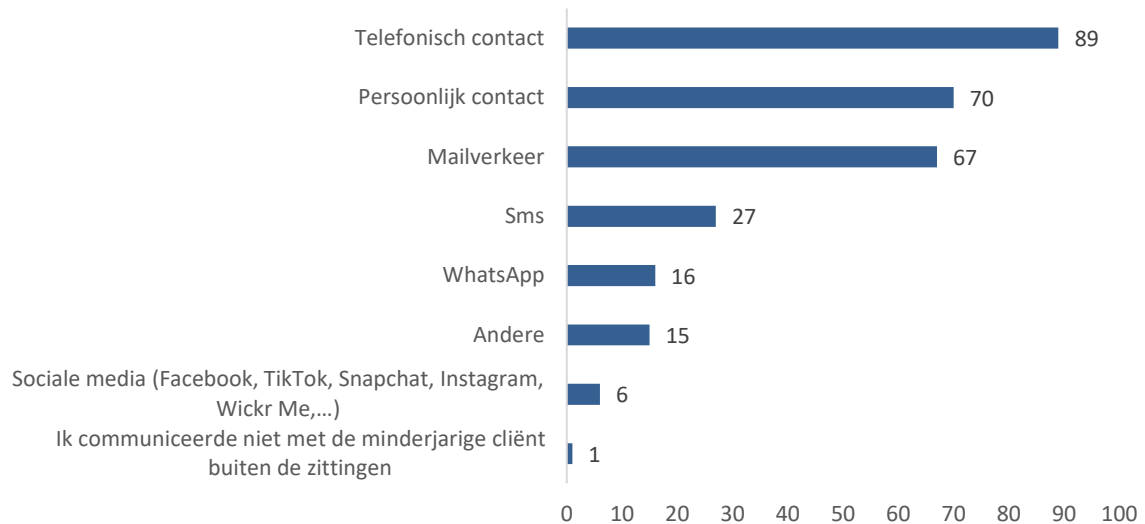
Wanneer er geen politieverhoor of herstelbemiddeling aan voorafging, vond het eerste contact meestal vlak voor de (kabinets-)zitting plaats. Dat sluit aan bij de bevindingen uit de kwantitatieve bevraging, waarin 69 procent van de jeugdadvocaten aangeeft dat zij vaak of altijd contact hadden met de minderjarige voorafgaand aan de zitting (figuur 12).

Figuur 62 ‘In welke mate had u voorafgaand aan de zitting contact met de minderjarige?’ (percentage, N = 100)

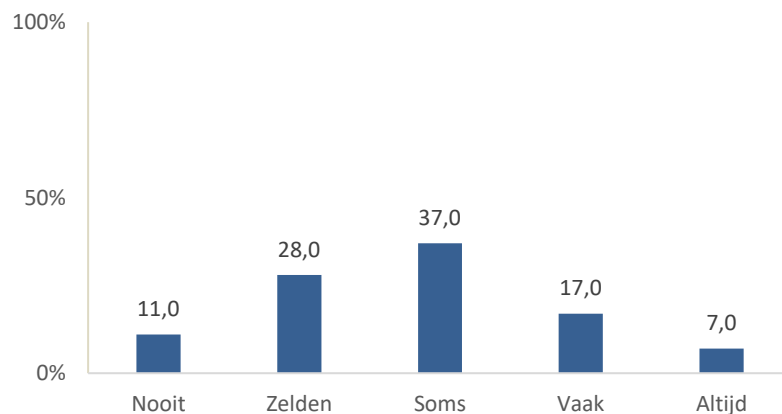
Het blijkt echter niet vanzelfsprekend te zijn dat het voorafgaand overleg in een vertrouwelijke sfeer kon plaatsvinden. Zo stellen twee participanten dat dit in de gang doorging en dat de politieagenten er vaak bijstonden vanuit veiligheidsoverwegingen. Eén van hen verduidelijkt dit door te stellen dat de zittingen ten gronde vaak heel lang duurden en hij soms bij de familie ging zitten in afwachting van de zitting. De derde stelt daarentegen dat de jeugdrechter vaak zijn bureau afstond voor het voorafgaand overleg. In het geval van een kabinetszitting geven de drie jeugdadvocaten aan dat de jeugdrechter wachtte tot het vertrouwelijk overleg afgerond was.

Buiten de zitting kon op verschillende manieren gecommuniceerd worden met de minderjarige cliënt. Bij deze stelling kregen de respondenten de mogelijkheid om meerdere antwoorden aan te duiden. In figuur 13 is zichtbaar dat de communicatie het meest gebeurde via telefonisch contact (89), gevolgd door persoonlijk contact (70) en mailverkeer (67). Verder communiceerde een kleiner aantal respondenten via sms met de minderjarige (27), alsook via WhatsApp (16). Bij “andere” geven zes respondenten aan dat zij via brief communiceerden met de minderjarige.

Figuur 63 'Op welke manier communiceerde u met een minderjarige cliënt buiten de zitting?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 100)

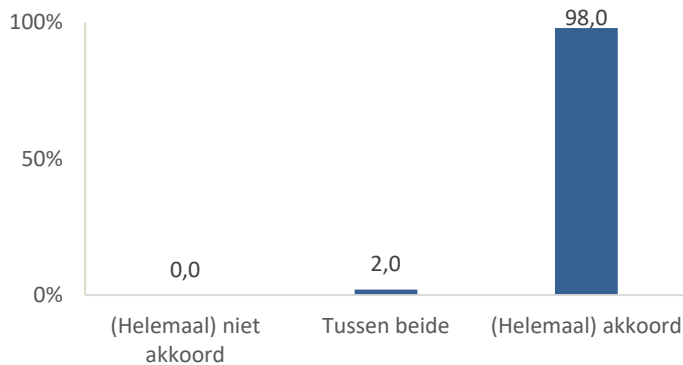
Het is hierbij opvallend dat slechts 24,0 procent van de jeugdadvocaten de minderjarige cliënt die in een instelling verbleef, vaak of altijd bezocht, zoals weergegeven in figuur 14. In de focusgroep verklaart een participant dit door te stellen dat het eerste contact al plaatsvond op de kabinetszitting en daar de nodige informatie verschaft werd. Een andere participant beaamt dit en zegt dat ze met deze jongeren vaak telefonisch contact hadden. Hij voegt nog toe dat zij verondersteld worden om veel naar de instelling te gaan, maar dat is praktisch niet mogelijk aangezien de jongeren verspreid zitten. Een uitzondering hierop is Beernem, waar hij op eigen initiatief regelmatig deelnam aan de rondetafelgesprekken.

Figuur 64 'Bezoekt u een minderjarige cliënt die in een instelling verbleef?' (percentage, N = 100)

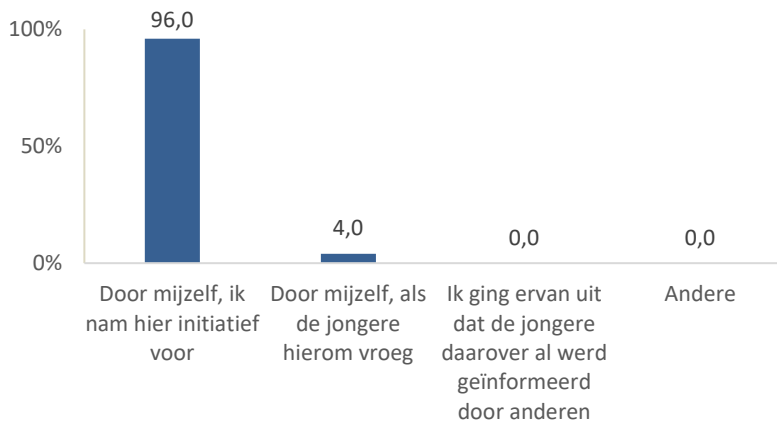
2 Het informeren van jongeren

Figuur 15 geeft weer dat bijna alle jeugdadvocaten het als hun taak beschouwden om de minderjarige te informeren over de rechten en het verloop van de procedure (figuur 15).

Figuur 65 'Ik beschouwde het als mijn taak om de minderjarige te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure' (percentage, N = 100)

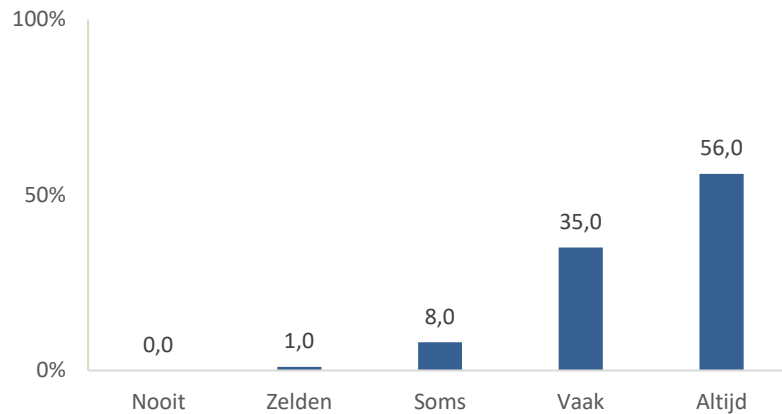
Dat komt overeen met de antwoorden op de vraag door wie de jongere geïnformeerd werd (figuur 16). Op deze vraag geeft namelijk 96,0 procent aan "door mijzelf, ik nam hier initiatief voor" en geeft de overige 4,0 procent "door mijzelf, als de jongere hierom vroeg" aan.

Figuur 66 'De jongere werd geïnformeerd over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure...' (percentage, N = 100)

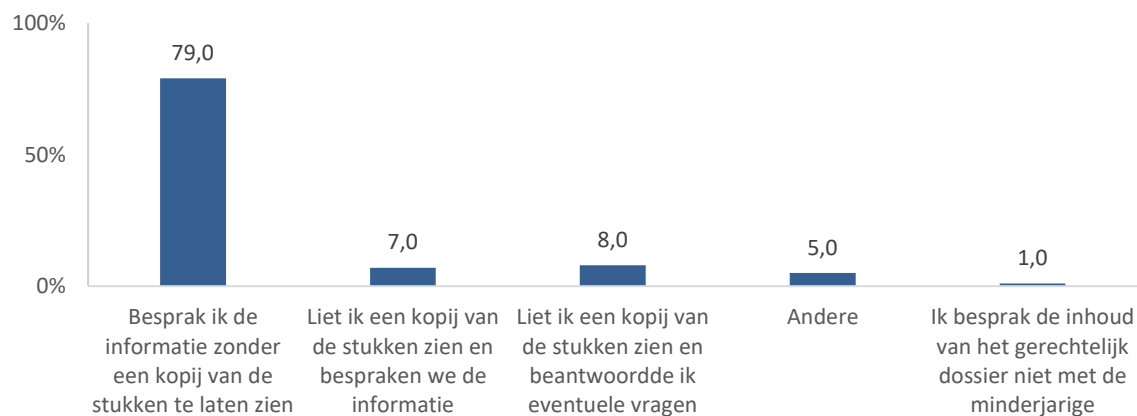
Tot slot werd bevraagd of de inhoud van het gerechtelijk dossier besproken werd met de jongeren nadat de advocaat dit had ingekeken (figuur 17). Hierbij stelt 91,0 procent dit vaak of altijd te hebben gedaan.

Figuur 67 'Nadat ik het gerechtelijk dossier ingekeken had, besprak ik de inhoud ervan met de minderjarige cliënt' (percentage, N = 100)

Uit figuur 18 blijkt dat deze informatie in de meeste gevallen besproken werd zonder een kopie van de stukken te laten zien (79,0 %). Daarnaast lieten sommige respondenten wel een kopie van de stukken zien, waarbij ze informatie gaven (7,0 %) of vragen van de cliënt beantwoordden (8,0 %). Eén respondent geeft aan dat hij de informatie uit het gerechtelijk dossier niet met de minderjarige besprak.

Figuur 68 'Als ik na inzage van het gerechtelijk dossier overleg pleegde met de minderjarige...' (percentage, N = 100)

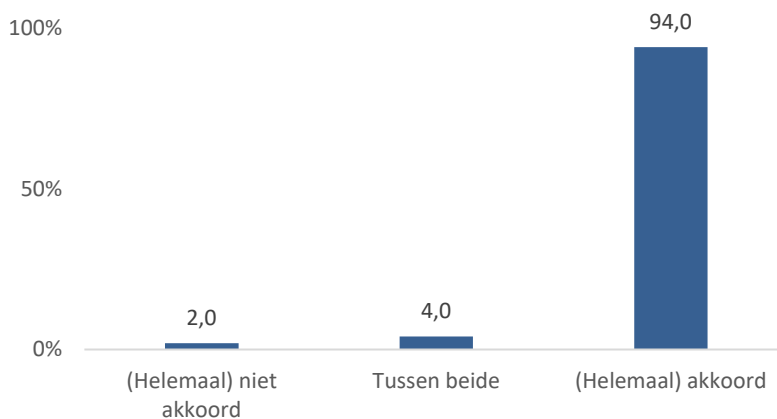
Op basis van de voorgaande figuren kan geconcludeerd worden dat geen enkele jeugdadvocaat in onze bevraging ervan uitging dat de jongere door anderen geïnformeerd werd. In de focusgroep is dieper ingegaan op welke informatie aan de minderjarigen gegeven werd. Zoals eerder vermeld, werden de jongeren in de meeste gevallen vlak voor de zitting geïnformeerd. Op dat moment werd er toegelicht hoe de zitting zou verlopen, wat de jongere daarvan mocht verwachten en wat hij van de jeugdadvocaat mocht verwachten. Daarnaast werd toegelicht welke actor waar plaatsnam op de openbare zitting, hoewel de participanten aangeven dat soms te vergeten, omdat het voor hen evident was. Een jeugdadvocaat informeerde de jongere eveneens over de jeugdrechter waarvoor hij zou verschijnen, omdat dit afhankelijk was van de fase in de procedure. Verder werd ook duidelijk meegedeeld dat de jeugdadvocaat beroepsgeheim had en uitsluitend de belangen van de minderjarige verdedigde. Een participant voegt nog toe dat hij de procedure niet herhaalde wanneer eenzelfde jongere verschillende keren voor de jeugdrechter verscheen. Deze jeugdadvocaat vroeg ook informatie aan de minderjarige, bijvoorbeeld over het schooltraject. Op die manier verliep het informeren in twee richtingen. Vervolgens

gaven de jeugdadvocaten op basis van het verslag van de sociale dienst een inschatting van de maatregel die opgelegd zou worden. Een van de participanten stelt echter dat dit niet altijd gemakkelijk was. Zo kwam het voor dat hij de jongere voorbereidde op een plaatsing in Everberg, maar hier geen plaats bleek te zijn of dat de jeugdrechter een plaatsing oplegde, terwijl hij dit niet verwachtte. Het is volgens de participanten echter van belang dat hij een jongere tijdig konden voorbereiden op een plaatsing.

Tot slot werd de inhoud van het dossier besproken. De jongeren wisten namelijk wel wat er gebeurd was, maar niet wat andere partijen eventueel over de feiten gezegd hebben. Deze informatie werd in de meeste gevallen meegedeeld zonder de gerechtelijke stukken te laten zien. Een participant benadrukt dat hij zéker geen kopie overhandigde. Een andere participant vult aan dat het moeilijk was om een kopie te maken van de stukken. De derde participant geeft het voorbeeld van een mastonderzoek²⁴², waarbij de minderjarige ontkende dat hij op de plaats van het misdrijf geweest was. Naar de toekomst toe was het van belang dat de jongere wist hoe zo'n mastonderzoek verliep, wat hij toelichtte aan de hand van de gerechtelijke stukken.

3 Begrepen?

Bij het informeren van de jongere, toetste 94,0 procent van de respondenten af of hij de uitleg begrepen had, zoals weergegeven in figuur 19.

Figuur 69 'Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep' (percentage, N = 100)

De participanten aan de focusgroep deden dit door zelf nog eens een samenvatting te geven van de belangrijkste zaken of de jongere te laten herhalen wat ze net gezegd hadden. Het bleek echter niet altijd gemakkelijk te zijn om in te schatten of de minderjarige alles begrepen had:

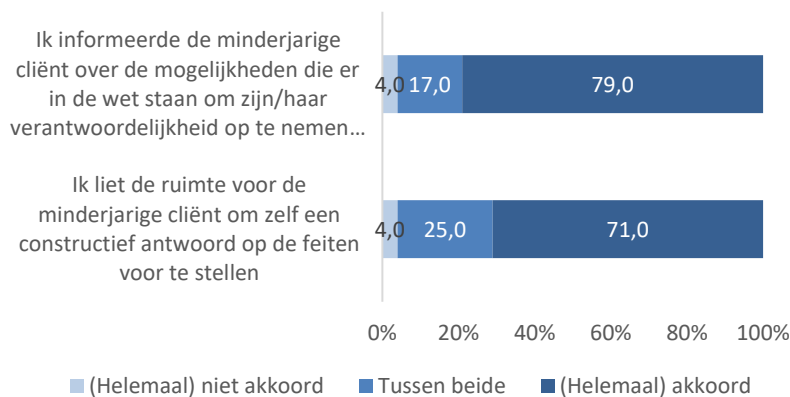
Soms dan dacht je dat ze 't begrepen hadden en als je dan vroeg 'wat was het' zeiden ze 'ah eigenlijk weet ik het toch niet zo goed'. (Participant 2)

²⁴² Volgens art. 88bis, § 1 Sv. kan de onderzoeksrechter de medewerking vorderen van de operator van een elektronisch communicatienetwerk, indien hij van oordeel is dat het opsporen van elektronische communicatie of het lokaliseren van de oorsprong of de bestemming van elektronische communicatie noodzakelijk is. In dat geval worden de dag, het uur, de duur en de plaats van de elektronische communicatie vastgesteld en opgenomen in een proces-verbaal. Met andere woorden kan aan de hand van gsm-signalen achterhaald worden of een persoon op een bepaald moment op een bepaalde plaats aanwezig was.

Hoofdstuk 5

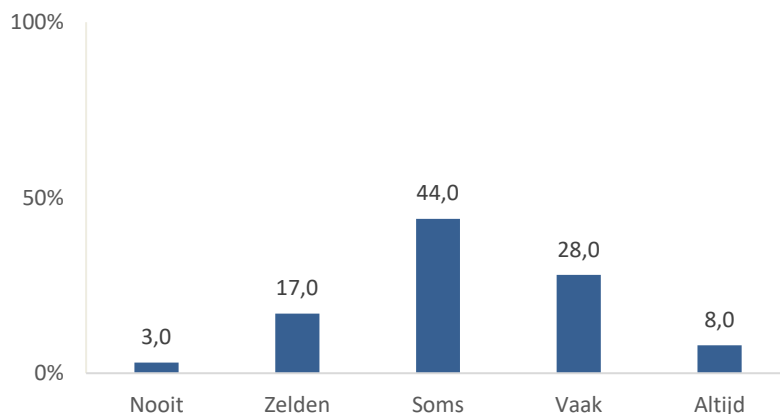
De jeugdadvocaat spreekt de jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe

Vervolgens peilt de vragenlijst naar het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten. Uit de kwantitatieve vragenlijst blijkt dat 79,0 procent van de respondenten de minderjarige cliënt informeerde over de mogelijkheden die hiervoor in de wet staan (figuur 20). Slechts 4,0 procent geeft aan dat zij dit niet deden. Verder liet 71,0 procent de ruimte voor de minderjarige cliënt om zelf een constructief antwoord op de feiten voor te stellen. Hierbij geeft opnieuw slechts 4,0 procent aan dit niet te doen.

Figuur 70 De jongere informeren over het opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid (percentage, N = 100)

Bij de vraag of de minderjarige inspraak had met betrekking tot het antwoord op de feiten (bv. in geval van herstelbemiddeling, gemeenschapsdienst,...) zijn de meningen verdeeld. Zo is in figuur 21 zichtbaar dat bijna de helft van de respondenten "soms" antwoordt. Daarnaast geven respectievelijk 28,0 en 8,0 procent aan vaak of altijd het gevoel te hebben dat de jongeren hierin inspraak hadden en respectievelijk 17,0 en 3,0 procent dat de jongeren hier zelden of nooit inspraak in hadden.

Figuur 71 'Had de minderjarige naar uw gevoel inspraak met betrekking tot het antwoord op de feiten, bv. in geval van herstelbemiddeling, gemeenschapsdienst,...?' (percentage, N = 100)

Tijdens de focusgroep komt vooreerst aan bod dat de jeugdadvocaten naar de minderjarigen toe vaak de eerste rechter waren, waarbij ze hen een spiegel voorhielden. Op die manier confronteerden zij de jongere met de gepleegde feiten en de gevolgen ervan. Daarnaast wezen zij de minderjarigen op hun verantwoordelijkheid door mee te delen dat zij een zwaardere straf zouden krijgen indien zij meerderjarig waren en dat ze nu gekend zijn in de Algemene Nationale Gegevensbank²⁴³.

Daarnaast overliepen de jeugdadvocaten de mogelijkheden waarop de jongeren hun verantwoordelijkheid konden opnemen. Hiervoor vinden zij een hergo een nuttig proces, omdat de jongeren daar rechtstreeks geconfronteerd werden met de gevolgen van hun daden:

Want wij mochten dat nog twintig keer zeggen, dat kwam soms niet aan hé. En als ze dan echt eens rechtstreeks die confrontatie hadden, dan was dat toch wel een heel andere ervaring, langs de twee kanten, denk ik. (Participant 1)

Verder stellen de jeugdadvocaten onder andere een sociale vaardigheidstraining of drughulpverlening voorop. Voor de financiële vergoeding verwezen de participanten de jongere door naar het Vereffeningfonds. Hoewel een van hen dit voornamelijk deed wanneer de ouders het niet breed hadden, zijn de overige jeugdadvocaten van mening dat de jongere zelf de impact moesten voelen, ook als hun ouders voldoende middelen hadden om de schade te vergoeden. Daarnaast betroffen het soms praktische zaken, zoals jongeren met een spijbelproblematiek een blad op school laten ondertekenen ter bevestiging van hun aanwezigheid. Op die manier konden discussies vermeden worden en kreeg de jongere de verantwoordelijkheid hierover.

Eén van de jeugdadvocaten geeft vervolgens aan dat de jongeren niet uit zichzelf een voorstel deden om hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de gevolgen op te nemen, maar het de taak van de jeugdadvocaat was om toe te lichten welke mogelijkheden er bestonden. Zo werden de mogelijkheden met de jongere overlopen en werd een voorstel gedaan aan de jeugdrechter. Volgens de participanten polste de jeugdrechter of de jongere hier achter stond en de maatregel zag zitten. Wanneer dit het geval was en het voorstel degelijk onderbouwd was, ging de jeugdrechter hier meestal in mee.

Om te bepalen welke maatregel zij voorstelden, hielden zij ten eerste rekening met de aard van het misdrijf. Zo kwam het de laatste jaren verschillende keren voor dat minderjarigen verhoord werden voor het verspreiden van naaktfoto's. Aangezien de minderjarigen zich vaak niet bewust waren van de ernst van deze feiten, werden enkel de meest ernstige gevallen gevorderd door het parket en legde de jeugdrechter geen maatregel op. De minderjarige erop wijzen dat het verspreiden van naaktfoto's niet onschuldig is, was volgens de verschillende gerechtelijke actoren namelijk voldoende. Ten tweede werd er rekening gehouden met de proportionaliteit met betrekking tot de gevolgen voor het slachtoffer. Ten derde werd er nagegaan of de jongere er zelf iets aan zou hebben. Zo zijn de participanten van mening dat wanneer er sprake was van middelengebruik, dit eerst aangepakt moest worden, aangezien de feiten daaraan geweten konden worden. Verschillende andere maatregelen opleggen zonder het middelengebruik aan te pakken, zou volgens hen niet tot resultaten leiden. Tot slot werd er rekening

---

²⁴³ Art. 44/2, § 1 Wet Politieambt bepaalt dat politiediensten de persoonsgegevens en andere informatie mogen verwerken in een operationele politionele gegevensbank, waarbij de informatie gestructureerd wordt zodat ze rechtstreeks kan worden teruggevonden.

gehouden met de (buiten-)schoolse activiteiten van de minderjarige, zodat de opgelegde maatregel praktisch haalbaar was.

De jeugdadvocaten benadrukken verschillende keren dat de minderjarigen bereid waren om hun verantwoordelijkheid op te nemen. Een van hen haalt aan dat zij alles wilden doen om te vermijden dat ze geplaagd werden. Volgens hem moesten sommige jongeren daarin getemperd worden, zodat de proportionaliteit gewaarborgd bleef. De jongeren namen vervolgens verantwoordelijkheid op voor het plegen van de feiten, door hun straf te aanvaarden:

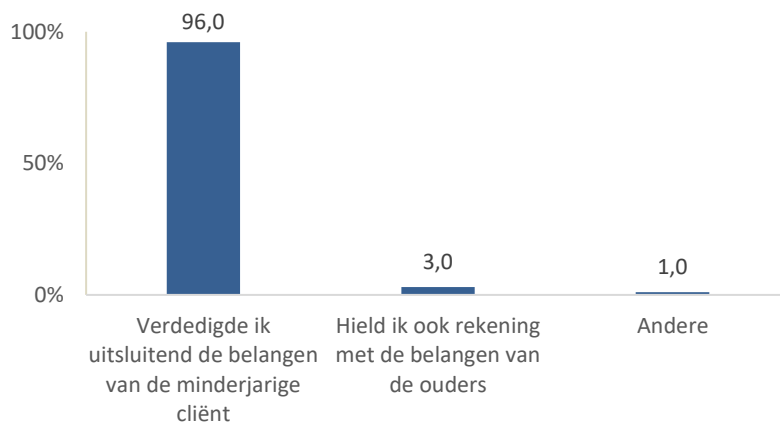
Maar ik heb eigenlijk ook nog maar weinig een jongere gezien die toegaf iets gedaan te hebben en die dan zei 'pff ik ben niet bereid om daar iets voor te doen'. Het merendeel van de jongeren, zeker als het de eerste keer was, die hadden wel nog zoiets van 'ja, goed, ik heb iets gedaan en ik ga mijn straf aanvaarden'. (Participant 2)

Hoofdstuk 6

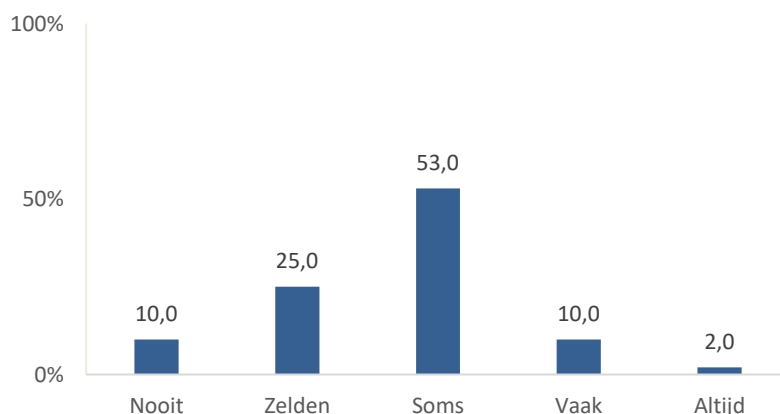
De jeugdadvocaat betreft ouders/ opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

Wanneer minderjarigen in contact kwamen met het jeugddelinquentiesysteem, werden de ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken hierbij betrokken. Bij het verdedigen of adviseren van een minderjarige cliënt kon het voorkomen dat de jeugdadvocaat op tegenstrijdige belangen van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken botste. In dat geval geeft 96,0 procent van de respondenten aan uitsluitend de belangen van de minderjarige te hebben verdedigd (figuur 22). Hierbij geeft 3,0 procent aan ook rekening te hebben gehouden met de belangen van de ouders en één respondent geeft bij “andere” aan dat dit dossier per dossier verschillend was.

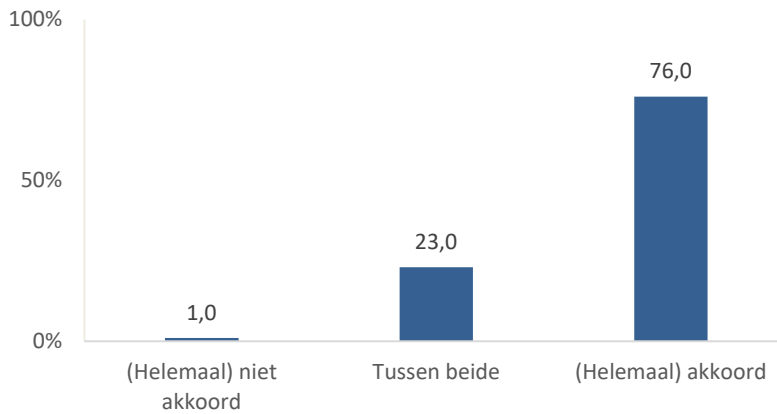
Figuur 72 'Indien er tegenstrijdige belangen waren tussen de minderjarige cliënt en zijn/haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken...' (percentage, N = 100)

Uit figuur 23 blijkt dat slechts 10,0 procent van de jeugdadvocaten nooit informatie over de minderjarige cliënt besprak met de ouders.

Figuur 73 'In welke mate besprak u informatie met betrekking tot de minderjarige cliënt met zijn/haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken?' (percentage, N = 100)

Daarentegen geeft 76,0 procent aan (helemaal) akkoord te gaan met de stelling ‘Ik heb beroepsgeheim ten aanzien van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige cliënt.’ (figuur 24). Hoewel dus drie vierde het beroepsgeheim erkent, sijnpele er in sommige gevallen informatie door naar de ouders.

Figuur 74 ‘Ik heb beroepsgeheim ten aanzien van de ouders/opvoedings-verantwoordelijken van de minderjarige cliënt’ (percentage, N = 100)

Tijdens de focusgroep komt vooreerst aan bod dat de jeugdadvocaten de ouders betrokken door hen (en de jongere) te informeren over het verloop van procedure. Zo merkten de participanten dat ouders met veel vragen zaten en konden zij hier als jeugdadvocaat aan tegemoetkomen door zaken te verduidelijken. Zij benadrukten wel dat zij beroepsgeheim hadden over de inhoud van het dossier. Eén van hen liet de ouders nooit aanwezig zijn bij een consult en verschafte hen geen informatie omtrent de feiten. Een andere jeugdadvocaat nuanceert dit door te stellen dat de minderjarigen vaak al veel over de feiten vertelden aan hun ouders of de jeugdadvocaat de toestemming gaven om hen te informeren in aanwezigheid van hun ouders:

[...] dan had die jongen die daarbij was, gezegd van ‘ik geef jou nu toelating om alles wat je aan mij zegt... mijn mama mag alles weten en ik heb geen geheimen’. Ja, als hij zeventien is en hij zegt mij dat... (Participant 2)

Daarnaast was het niet gemakkelijk om de minderjarigen bij te staan tijdens een politieverhoor zonder de aanwezigheid van de ouders. Zo kwam het voor dat ze er al bijzaten voordat de jeugdadvocaat aansloot en was het niet gemakkelijk om op dat moment nog aan de minderjarige te vragen of hij het verhoor liever zonder ouders liet plaatsvinden. Een participant stelt dat ouders dikwijls verklaringen wilden afleggen in de plaats van hun kinderen. Volgens een andere jeugdadvocaat kan het echter een geruststelling zijn voor de jongere als de ouders er wel bij zijn.

Wat de belangenvermenging betreft, wezen de jeugdadvocaten de ouders erop dat zij uitsluitend de belangen van de minderjarige verdedigden. Eén van hen lijkt aan te geven dat de ouders in dat geval zelf hun weg naar een advocaat moesten vinden, terwijl een andere participant hieromtrent meer uitleg gaf. Zo lichtte hij aan de ouders toe waarom de advocaat van een minderjarige pro deo is en dat hij als jeugdadvocaat de belangen van de ouders niet kon verdedigen. De drie participanten besluiten dat een jeugdrechter het niet zou toegelaten hebben dat een jeugdadvocaat optrad voor zowel de minderjarige als zijn ouders. Een uitzondering hierop deed zich voor wanneer er financiële schade berokkend werd

waarbij de verzekering kon tussenkomen (bv. rechtsbijstand of burgerlijke aansprakelijkheid). In dat geval namen de jeugadvocaten contact op met de verzekering, aangezien het ook in het belang van hun minderjarige cliënt was dat deze tussenkwam.

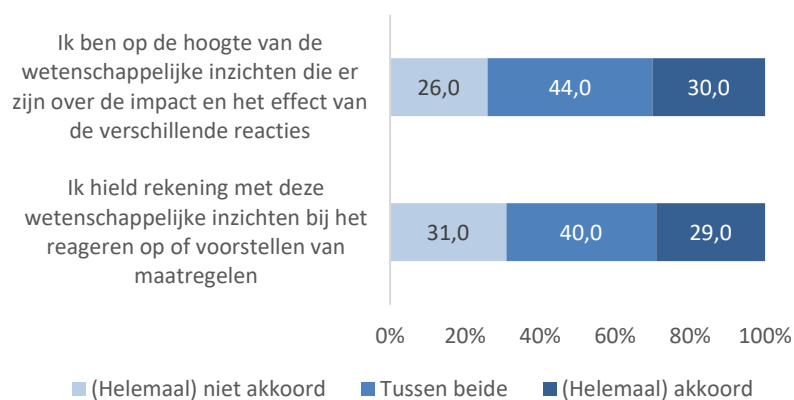
Een participant voegt nog toe dat ouders vaak op hun verantwoordelijkheid gewezen werden door de jeugdrechter. Daarnaast stoorde hij zich aan het feit dat sommige jeugdrechters telkens opnieuw een opmerking maakten wanneer de ouders het Nederlands niet (goed) beheersten. Hij zag de ouders dan ineenkrimpen en het vertrouwen in de rechtbank verliezen.

Hoofdstuk 7

De jeugdadvocaat houdt rekening met de wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van reacties

Het laatste thema betreft de wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht. Om dit na te gaan, werden twee stelling voorgelegd (figuur 25). Hierbij antwoordt 26,0 procent van de respondenten (helemaal) niet akkoord op de vraag of ze op de hoogte zijn van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties. Daarnaast geven méér respondenten aan (helemaal) akkoord te gaan met de stelling 'Ik hield rekening met deze wetenschappelijke inzichten bij het reageren op of voorstellen van maatregelen' (29,0 %).

Figuur 75 Wetenschappelijke inzichten (percentage, N = 100)

Tijdens de focusgroep kwam naar voor dat jeugdadvocaten ervaren dat zij te weinig wetenschappelijke inzichten hebben. De participanten geven aan dat er wel mogelijkheden zijn om zich bij te scholen, maar dat ze zelf kunnen kiezen in welke thema's en ze niet veel punten moeten opnemen voor verplichte bijscholingen. Sommige vaardigheden kwamen aan bod in de Salduz-opleiding, zoals het bijstaan van kwetsbare verdachten. Daarnaast heeft een van de participanten een postgraduaat inzake bemiddeling gevolgd, waarin communicatietechnieken aan bod kwamen die eveneens gebruikt konden worden in de omgang met minderjarige cliënten. Een andere jeugdadvocaat besluit dat zij het grootste deel van hun inzichten verwierven op basis van hun ervaring.

Daarnaast kaart een participant aan dat in andere disciplines sneller een beroep gedaan werd op een expert, bijvoorbeeld bij verkeersongevallen, arbeidsongevallen, de ontbinding van machines enz. Wanneer het echter een minderjarige en zijn context betrof, werd er enkel gekeken naar de sociale dienst. Ondanks dat de consultants hun job goed deden, konden zij onmogelijk expert zijn op vlak van alle (psychologische) problematieken. Zij stellen echter meteen de onpartijdigheid en neutraliteit van deze potentiële experts, zoals psychologen en psychiaters, in vraag:

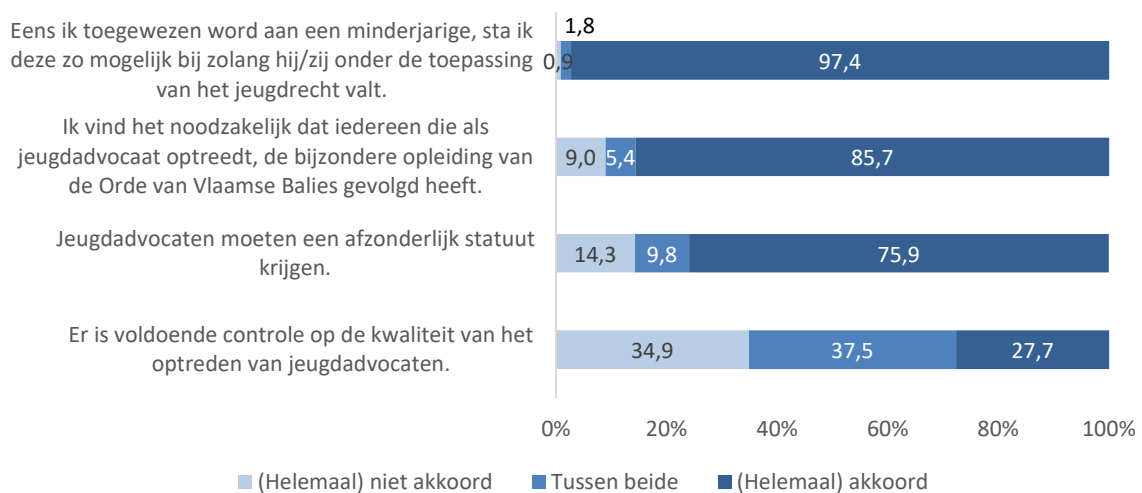
Want dat zijn ook mensen die misschien specialisten zijn daarin, maar die ook gekleurd zijn door hun eigen ervaring. (Participant 2)

Deze reflectie maken zij eveneens over zichzelf, waarbij ze stellen dat hun houding ten aanzien van hun minderjarige cliënten beïnvloed wordt door hun persoonlijke standaard en ervaring. Een participant haalt het voorbeeld aan waarbij hij aan zijn cliënt mededeelde dat hij zijn leefwereld kon inschatten, omdat hij van hetzelfde geboortjaar was als zijn eigen dochter. Enerzijds zijn de participanten dus van mening dat de eigen ervaring met minderjarigen meespeelt. Anderzijds vinden zij het minder vanzelfsprekend dat sommige gerechtelijke actoren zonder kinderen moesten oordelen vanuit het belang van minderjarigen.

Hoofdstuk 8

Optreden van jeugdadvocaten

Met betrekking tot het optreden van jeugdadvocaten werden aan de respondenten vier stellingen voorgelegd, namelijk (1) 'Eens ik toegewezen word aan een minderjarige, sta ik deze zo mogelijk bij zolang hij/zij onder de toepassing van het jeugdrecht valt'; (2) 'Ik vind het noodzakelijk dat iedereen die als jeugdadvocaat optreedt, de bijzondere opleiding van de Orde van Vlaamse Balies gevolgd heeft'; (3) 'Jeugdadvocaten moeten een afzonderlijk statuut krijgen'; en (4) 'Er is voldoende controle op de kwaliteit van het optreden van jeugdadvocaten'. De respondenten konden deze stellingen beantwoorden aan de hand van een 5-puntenschaal, gaande van "helemaal niet akkoord" tot "helemaal akkoord". De resultaten worden weergegeven in figuur 26.

Figuur 76 Het optreden van jeugdadvocaten (percentage, N = 112)

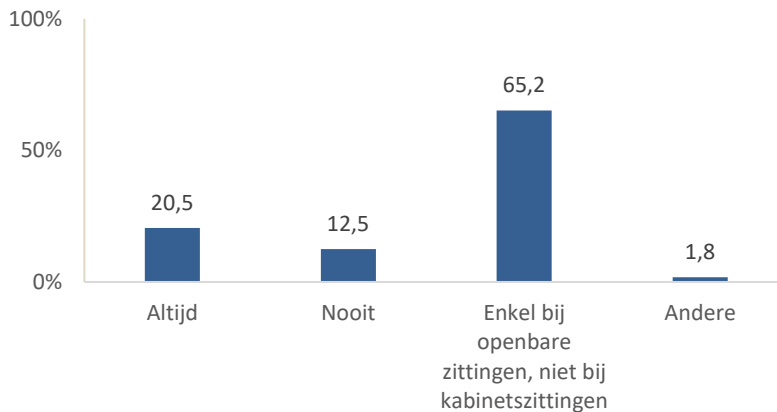
Wat betreft de continuïteit van de bijstand geeft 97,4 procent aan de minderjarige bij te staan zolang hij onder de toepassing van het jeugdrecht valt. Verder is meer dan vier vijfde van de respondenten van mening dat alle jeugdadvocaten de bijzondere opleiding gevolgd moeten hebben en vindt 75,9 procent dat jeugdadvocaten een afzonderlijk statuut moeten krijgen. Slechts een vierde van de jeugdadvocaten vindt dat er voldoende controle is op de kwaliteit van het optreden van jeugdadvocaten.

Met betrekking tot deze stellingen werd tijdens de focusgroep dieper ingegaan op de kwaliteitscontrole en het puntensysteem. Daaruit blijkt dat het optreden van jeugdadvocaten moeilijk te controleren is, aangezien er weinig administratie aan te pas komt. Er kan wel gecontroleerd worden of een jeugdadvocaat zelf pleit in de zaken die hij opvolgt, hij zich door een jeugdadvocaat laat vervangen in geval van afwezigheid en of de punten voor bijkomende opleidingen gehaald worden.

Daarnaast blijkt de ervaring met het puntensysteem niet altijd positief te zijn. Zo kreeg één van de drie jeugdadvocaten geen punten voor verricht werk in het kader van een herstelbemiddeling wanneer dit proces vroegtijdig stopgezet werd. Daarnaast haalt een andere jeugdadvocaat aan dat kabinetsbesprekingen soms niet als dusdanig benoemd werden, waardoor hij hiervoor eveneens geen punten kreeg. Bovendien is het belangrijk dat zij het geleverde werk in een dossier konden bewijzen, bijvoorbeeld door een aanwezigheidsattest, de beschikking of conclusies. Zij nuanceren deze nadelen

door te stellen dat zij in het algemeen voldoende bezoldigd werden voor pro deo bijstand binnen jeugdrecht en dat er ook zaken zijn waarin zij snel en veel punten krijgen (bv. de bijstand tijdens een kort politieverhoor en tijdens een verhoor in Everberg).

Bijkomstig werd aan de jeugdadvocaten gevraagd of zij voorstander zijn van het dragen van de toga in jeugdzaken (figuur 27). Hierbij geeft 65,2 procent van de respondenten aan hier enkel voorstander van te zijn bij openbare zittingen, maar niet bij kabinetszittingen. Bij “andere” geeft één respondent aan dat dit afhangt van de situatie en de minderjarige (0,9 %) en geeft één respondent aan dat dit niet nodig is bij aanwezigheid van de minderjarige (0,9 %).

Figuur 77 'Ik ben voorstander van het dragen van de toga (door de jeugdadvocaten) in jeugdzaken' (percentage, N = 112)

In tegenstelling tot de grote meerderheid in de kwantitatieve bevraging, geven de drie participanten aan dat zij zowel tijdens de kabinetsbespreking als op de openbare zitting verplicht zijn om de toga te dragen. Zij verwijzen evenwel naar balies waar dat niet hoeft tijdens de kabinetsbespreking. De participanten stellen echter dat wanneer zij hun toga vergaten, de jeugdrechter hier geen probleem van maakte.

Doorheen de jaren verdedigde een van de jeugdadvocaten slechts één jongere die bang was van hem wanneer hij zijn toga aanhad. Hij deed toen zijn kleurrijke jas aan, zodat de jongere kon zien dat hij nog steeds dezelfde persoon was. Hij voegt hieraan toe dat jongeren vaak vroegen of ze de toga eens mochten aandoen. Dat wekte de indruk dat de jongeren de toga niet intimiderend vonden, waardoor deze jeugdadvocaat dit geen belangrijke discussie vindt. Een andere participant vult aan dat de jongeren hem even vaak met als zonder toga zagen, omdat hij dit niet droeg tijdens het wachten voor de zitting. Deze jeugdadvocaat stelt echter dat sommige collega's de toga niet wilden dragen, zodat ze meer de gelijke van de cliënt zouden zijn. De twee andere participanten brengen daartegenin dat de jeugdadvocaat niet de gelijke van de jongere hoefde te zijn en dat zij zich eerder zouden identificeren met de jeugdrechter. Met andere woorden zouden zij de toga dragen wanneer de jeugdrechter dit doet en deze niet dragen wanneer de jeugdrechter geen toga draagt.

De drie deelnemende jeugdadvocaten voegen toe dat zij hun toga als hun werkkledij beschouwden en zijn het erover eens dat dit ertoe bijdroeg om hun kenbaar te maken naar de jongere toe. Dit uiterlijke kenmerk zorgde er namelijk voor dat het voor de minderjarigen duidelijk was wie de jeugdadvocaat was en dat er een afstand bewaard werd:

Ik vind dat je altijd, hoe zeer je ook met de minderjarige begaan bent en hoe graag je ook wil dat het goed afloopt voor hem en hoe hard je daar ook je best voor doet, ik vind het niet slecht dat er ook een zekere afstand is. (Participant 1)

Ten slotte benadrukken de participanten dat zij de toga met veel plezier uitdoen wanneer zou blijken dat het dragen ervan een negatieve impact heeft op de minderjarigen.

Hoofdstuk 9

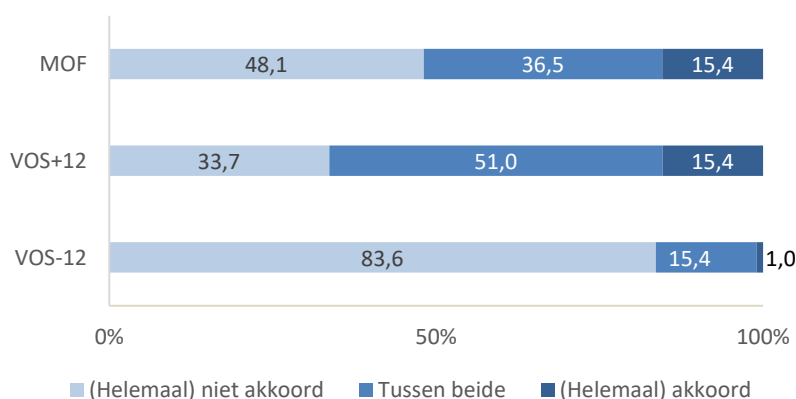
Visie over het optreden van jeugdadvocaten

Vervolgens werd de visie over het optreden van de jeugdadvocaat bevestigd aan de hand van veertien stellingen. In het bijzonder beoogden we hiermee te achterhalen welke rol jeugdadvocaten voornamelijk opnemen bij het verdedigen van een minderjarige cliënt: *guardian ad litem*, *amicus curiae* of *avocat défenseur* (Moreau, 2008). Een advocaat in de rol van *guardian ad litem* maakt voornamelijk zelf een inschatting van wat in het belang van de minderjarige is. Hierbij kan het voorkomen dat de advocaat afwijkt van het standpunt van de minderjarige zelf. M.a.w. gaat dit verder dan het louter verdedigen van de minderjarige in de juridische zin van het woord. In het geval van *amicus curiae* informeert de advocaat naar de mening van het kind én de andere betrokken partijen, en treedt hij op als informateur en tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de rechter. Hierbij zal hij een beroep doen op de rechtbank om te bepalen wat het belang van de minderjarige is. Tenslotte is de finaliteit van een *avocat défenseur* gelijkaardig aan die van een advocaat van een meerderjarige. In dat geval pleit de advocaat voor de rechten van zijn cliënt, treedt hij op als woordvoerder en creëert hij de ruimte voor de minderjarige om zijn mening te geven en gehoord te worden.

Elke stelling werd bevestigd voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben (MOF), minderjarigen in een verontrustende situatie die twaalf jaar of ouder zijn (VOS+12) en minderjarigen in een verontrustende situatie die de leeftijd van twaalf jaar nog niet bereikt hebben (VOS-12). Om een vergelijking te maken tussen deze drie groepen, worden de resultaten hieronder per stelling weergegeven. Tot slot volgt een conclusie over de rol die advocaten opnemen bij het verdedigen van elke groep jongeren.

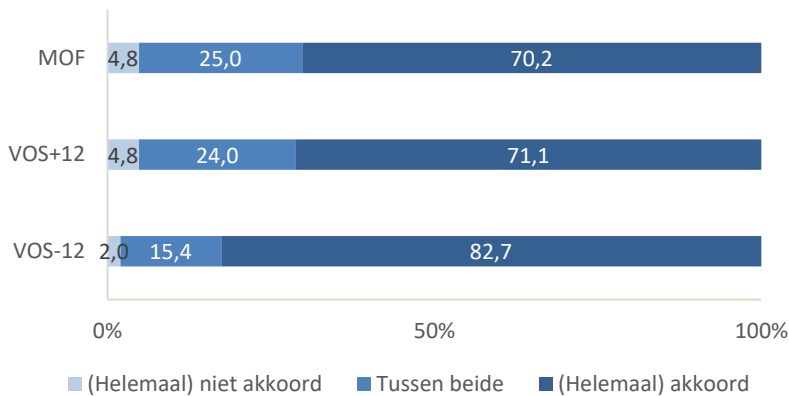
1 Resultaten

De eerste stelling betreft 'De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten.' In figuur 28 is duidelijk dat de meeste jeugdadvocaten (83,6 %) VOS-jongeren die nog geen twaalf jaar zijn, hier niet toe in staat achten. Beduidend minder respondenten nemen datzelfde standpunt in wanneer het om MOF-jongeren (48,1 %) of VOS-jongeren ouder dan twaalf jaar (33,7 %) gaat.

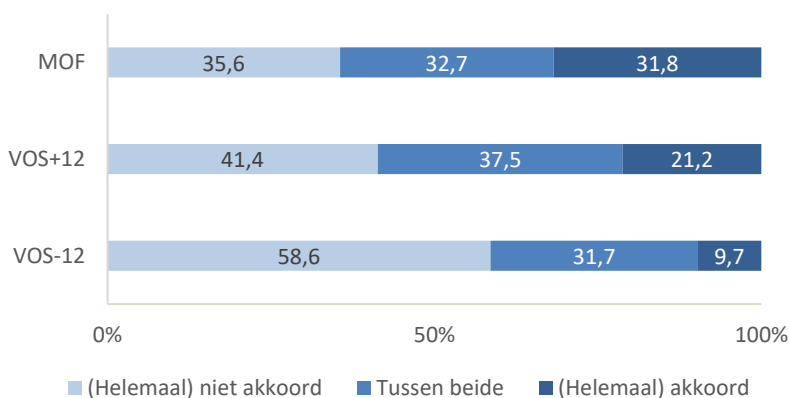
Figuur 78 'De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten' (percentage, N = 104)

Dit sluit aan bij de antwoorden op de stelling ‘Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is’, waarvan de antwoorden weergegeven worden in figuur 29. Hier geeft opnieuw ongeveer vier vijfde van de respondenten aan (helemaal) akkoord te gaan indien het een VOS-jongere betreft die nog geen twaalf jaar is. Daarnaast geven ongeveer evenveel respondenten aan (helemaal) akkoord te gaan indien het om een MOF-jongere (70,2 %) gaat, als wanneer het een VOS-jongere die ouder is dan twaalf jaar (71,1 %) betreft.

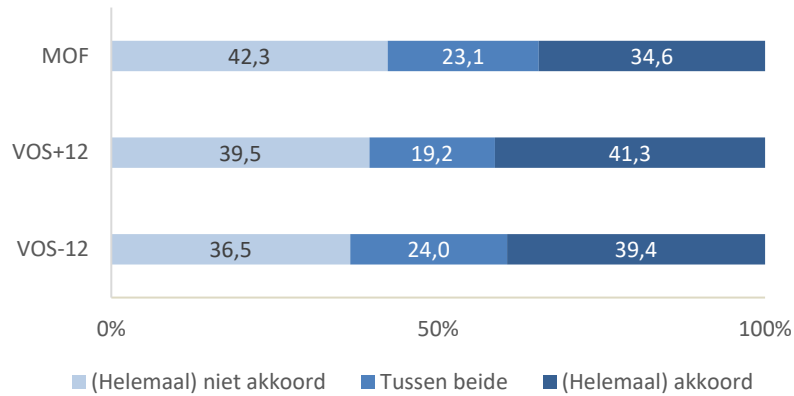
Figuur 79 ‘Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is’ (percentage, N = 104)

Figuur 30 geeft weer in welke mate de jeugdadvocaten akkoord gaan met de stelling ‘Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige.’ Slechts 9,7 procent gaat hiermee (helemaal) akkoord indien het om een VOS-jongere gaat die jonger is dan twaalf jaar. De meningen zijn meer verdeeld wanneer het om een MOF-jongere gaat. In geval van VOS-jongeren die ouder zijn dan twaalf jaar, gaat een vijfde van de respondenten (helemaal) akkoord met de stelling, terwijl ongeveer twee vijfde (helemaal) niet akkoord gaat.

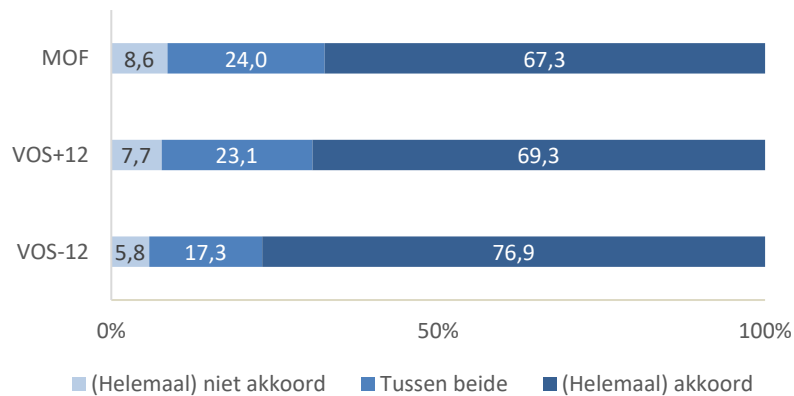
Figuur 80 ‘Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige’ (percentage, N = 104)

De volgende stelling wordt gelijkaardig beantwoord over de drie groepen heen (figuur 31). Zo beschouwen iets meer jeugdadvocaten zich als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter wanneer het om een VOS-jongere ouder dan twaalf jaar gaat (41,3 %), dan wanneer het een VOS-jongere jonger dan twaalf (39,4 %) of een MOF-jongere (34,6 %) betreft.

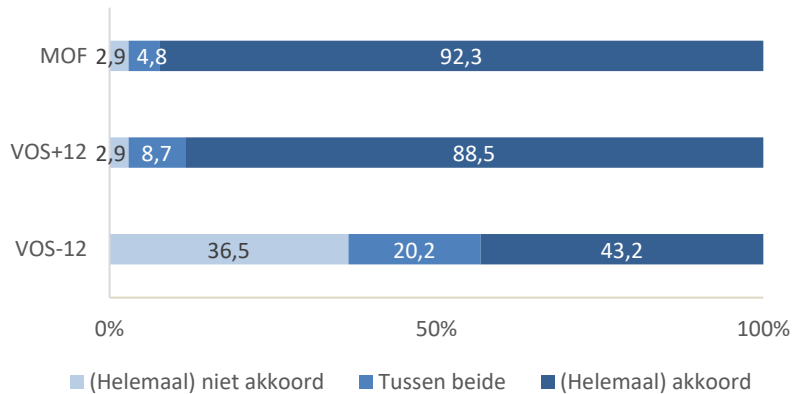
Figuur 81 'Ik beschouw me als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter' (percentage, N = 104)

Zoals weergegeven in figuur 32, gaat een grote meerderheid van de respondenten (helemaal) akkoord met de stelling 'Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat'. Dit geldt zowel voor een MOF-jongere, voor een VOS-jongere jonger dan twaalf als voor een VOS-jongere ouder dan twaalf (respectievelijk 67,3; 76,9 en 69,3 %).

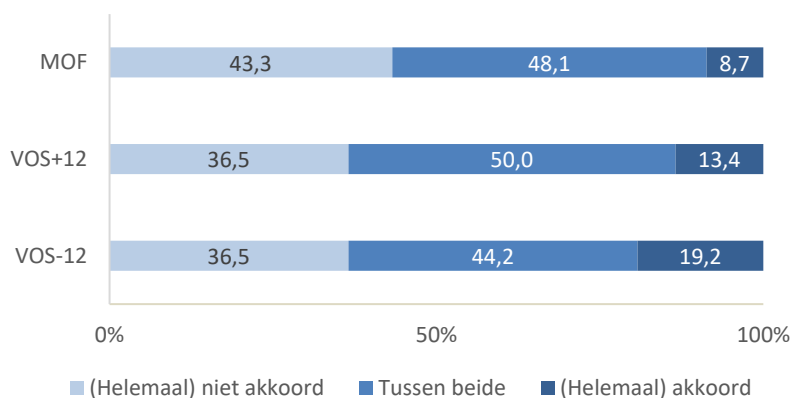
Figuur 82 'Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat' (percentage, N = 104)

Uit figuur 33 blijkt dat bijna alle respondenten (helemaal) akkoord gaan met de stelling ‘Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken’ wanneer zij een MOF-jongere (92,3 %) of een VOS-jongere ouder dan twaalf (88,5 %) bijstaan. Daarentegen gaat iets minder dan de helft van de jeugdadvocaten (43,2 %) (helemaal) akkoord met deze stelling wanneer het om een VOS-jongere jonger dan twaalf gaat. Bij deze groep jongeren suggereert 36,5 procent zelf voorstellen of alternatieven, zonder die vooraf met de minderjarige te bespreken.

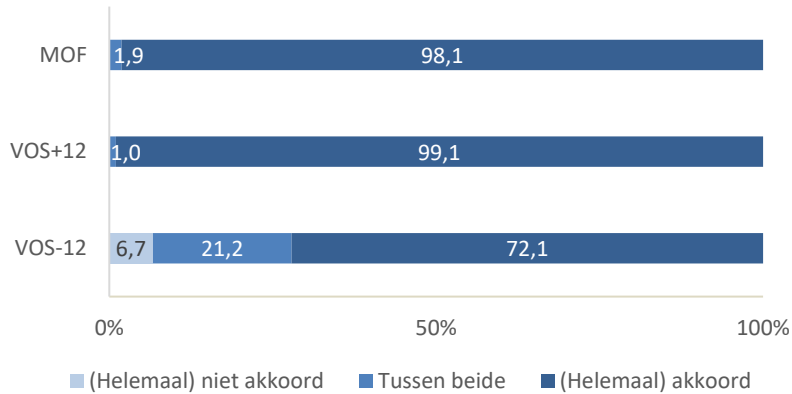
Figuur 83 ‘Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken’ (percentage, N = 104)

Ongeveer een vijfde van de jeugdadvocaten gaat (helemaal) akkoord met de stelling ‘De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter’ indien het om een VOS-jongere gaat die jonger is dan twaalf jaar (figuur 34). Iets minder respondenten gaan (helemaal) akkoord met deze stelling indien het VOS-jongeren ouder dan twaalf jaar (13,4 %) of MOF-jongeren (8,7 %) betreft.

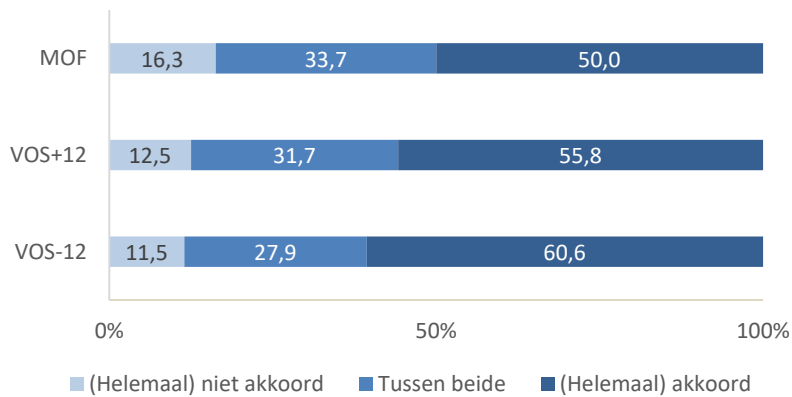
Figuur 84 ‘De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter’ (percentage, N = 104)

In figuur 35 is zichtbaar dat bijna alle respondenten (helemaal) akkoord gaan met de stelling ‘De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken’ wanneer zij een MOF-jongere (98,1 %) of een VOS-jongere ouder dan twaalf (99,1 %) verdedigen. Minder respondenten – maar nog steeds een grote meerderheid (72,1 %) –gaan (helemaal) akkoord indien het om een VOS-jongere gaat die jonger dan twaalf jaar is.

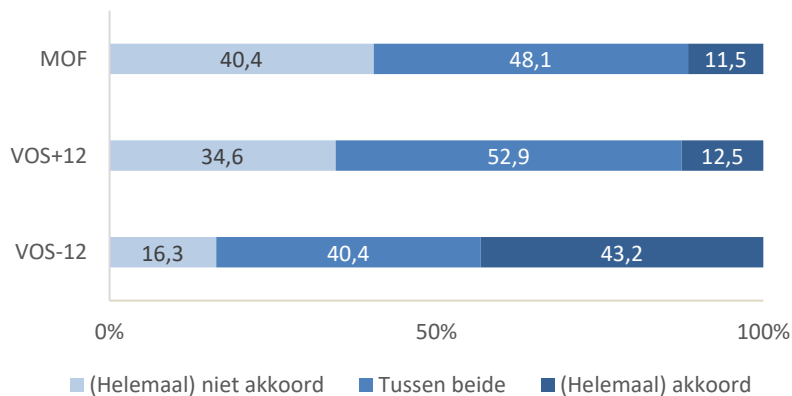
Figuur 85 ‘De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken’ (percentage, N = 104)

Uit figuur 36 blijkt dat (meer dan) de helft van de jeugdadvocaten met de jeugdrechter bespreekt wat het belang van de minderjarige is, zowel in geval van MOF-jongeren (50,0 %), VOS-jongeren ouder dan twaalf jaar (55,8 %) als VOS-jongeren jonger dan twaalf jaar (60,6 %).

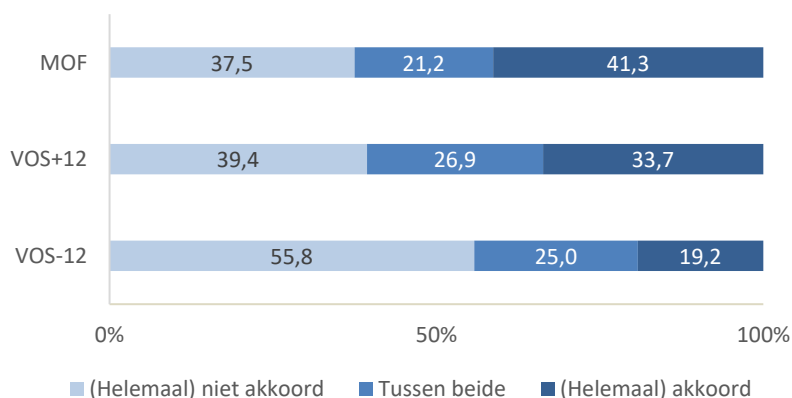
Figuur 86 ‘Ik bespreek samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is’ (percentage, N = 104)

In lijn met voorgaande resultaten achten meer respondenten (43,2 %) hun minderjarige cliënt onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is wanneer het om een VOS-jongere jonger dan twaalf gaat (figuur 37). Daarentegen acht slechts respectievelijk 11,5 procent en 12,5 procent MOF-jongeren en VOS-jongeren ouder dan twaalf onvoldoende rijp om dit zelf te bepalen. Dit komt overeen met de mate waarin zij VOS-jongeren jonger dan 12 jaar niet in staat achten om hun situatie in te schatten (figuur 28) en jeugdadvocaten zelf inschatten welke oplossing in het belang van de minderjarige is (figuur 29).

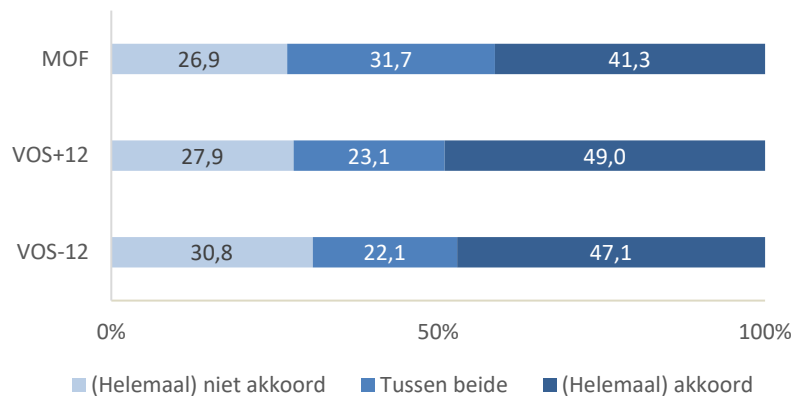
Figuur 87 'Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar' (percentage, N = 104)

Figuur 38 geeft weer dat 55,8 procent van de respondenten aangeeft niet gebonden te zijn door de voorkeuren of wensen van hun minderjarige cliënt wanneer dit een VOS-jongere jonger dan twaalf jaar is. Iets minder respondenten (41,3 %) geven daarentegen aan wél gebonden te zijn door de voorkeuren van hun cliënt wanneer het om een MOF-jongere gaat. Wat VOS-jongeren ouder dan twaalf betreft, zijn de meningen meer verdeeld. Dit sluit aan bij de voorgaande bevinding dat jeugdadvocaten in mindere mate uitsluitend de mening van een VOS-jongere jonger dan twaalf jaar vertolken (figuur 30) en de mindere mate waarin zij enkel eigen voorstellen of alternatieven suggereren wanneer zij die vooraf met de minderjarige hebben besproken indien het om een VOS-jongere jonger dan twaalf gaat (figuur 31).

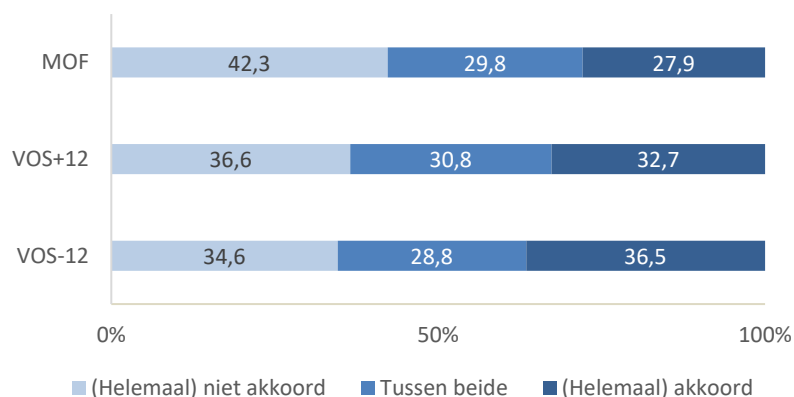
Figuur 88 'Bij het verdedigen van een minderjarige, ben ik gebonden door zijn/haar voorkeuren of wensen' (percentage, N = 104)

Uit figuur 39 blijkt dat de respondenten gelijkaardig antwoorden op de stelling 'Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan.' Zo gaat zowel voor MOF-jongeren, VOS-jongeren jonger dan twaalf jaar als VOS-jongeren ouder dan twaalf jaar iets minder dan de helft van de respondenten (helemaal) akkoord.

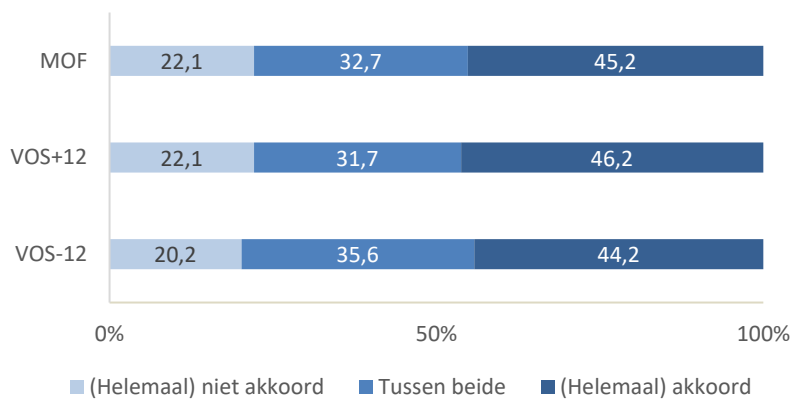
Figuur 89 'Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan' (percentage, N = 104)

Bij de stelling 'Als jeugdadvocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen' zijn de antwoorden gelijkaardig voor MOF-jongeren en VOS-jongeren ouder dan twaalf jaar (figuur 40). Zo gaan in beide gevallen iets meer respondenten (helemaal) niet akkoord (respectievelijk 42,3 % en 36,6 %) dan (helemaal) akkoord (respectievelijk 27,9 % en 32,7 %). Het omgekeerde is zichtbaar in geval van VOS-jongeren jonger dan twaalf jaar, maar het verschil tussen het aantal respondenten dat (helemaal) niet akkoord en (helemaal) akkoord gaat, is klein (respectievelijk 34,6 % en 36,5 %).

Figuur 90 'Als jeugdadvocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen' (percentage, N = 104)

Tot slot beschouwen ongeveer evenveel jeugdadvocaten het als hun taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt in het geval van een MOF-jongere (45,2 %), een VOS-jongere jonger dan twaalf (44,2 %) en een VOS-jongere ouder dan twaalf (46,2 %) (figuur 41).

Figuur 91 'Ik beschouw het vooral als mijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt' (percentage, N = 104)

2 Conclusie typologie

Zoals hiervoor vermeld, werden de kenmerken van de drie rollen omgevormd tot stellingen. Een overzicht hiervan is terug te vinden in tabel 3.

Tabel 39 Overzicht kenmerken per typologie

TYPOLOGIE	KENMERKEN
<i>Guardian ad litem</i>	<p>Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat.</p> <p>Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar.</p> <p>Bij het verdedigen van de minderjarige, ben ik gebonden door zijn/haar voorkeuren of wensen. (indien (helemaal) niet akkoord)²⁴⁴</p> <p>De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten. (indien (helemaal) niet akkoord)</p> <p>Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is.</p> <p>Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige. (indien (helemaal) niet akkoord)</p> <p>Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken. (indien (helemaal) niet akkoord)</p>
<i>Amicus curiae</i>	<p>Ik beschouw me als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter.</p> <p>De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter.</p> <p>Ik bespreek samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is.</p> <p>Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan.</p> <p>Als jeugdadvocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen.</p> <p>Ik beschouw het vooral als mijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt.</p>
<i>Avocat défenseur</i>	<p>De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten.</p> <p>Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is. (indien (helemaal) niet akkoord)</p> <p>Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige.</p> <p>Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken.</p> <p>De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken.</p> <p>Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar. (indien (helemaal) niet akkoord)</p>

Algemeen beschouwd blijkt uit de kwantitatieve bevraging dat de leeftijd meer bepalend is voor de rol die advocaten opnemen, dan de aard van de dossiers. Zo zijn de respondenten geneigd om een MOF-jongere en een VOS-jongere ouder dan twaalf jaar op de zelfde manier te behandelen, eerder dan eenzelfde houding aan te nemen ten aanzien van een VOS+12 en een VOS-12. In wat volgt, wordt getracht om voor elke groep jongeren (VOS-jongeren jonger dan twaalf jaar, VOS-jongeren ouder dan twaalf jaar en MOF-jongeren) te concluderen welke rol jeugdadvocaten opnemen bij het verdedigen van minderjarigen.

²⁴⁴ Het (helemaal) niet akkoord zijn met deze stelling leidt tot het behoren bij deze typologie, terwijl het wel (helemaal) akkoord zijn net een andere typologie van toepassing maakt.

Voor een VOS-jongere die jonger is dan twaalf jaar, sluit de rol van de jeugdadvocaat het meest aan bij die van een *guardian ad litem*. Zo worden voornamelijk deze jongeren als onvoldoende rijp geacht om zelf te bepalen wat het beste is voor hen en worden zij minder in staat gesteld om zelf hun situatie te kunnen inschatten. Dit komt overeen met het feit dat jeugdadvocaten zich minder gebonden voelen door de voorkeuren of wensen van een minderjarige indien het om een VOS-jongere jonger dan twaalf gaat en beduidend minder advocaten eigen voorstellen of alternatieven enkel suggereren als die vooraf met de minderjarige besproken werden. Er zijn echter drie stellingen waarbij het verschil tussen VOS-jongeren jonger dan twaalf jaar enerzijds en MOF-jongeren en VOS-jongeren ouder dan twaalf anderzijds, met betrekking tot deze typologie kleiner is. Zo geeft ongeveer 70 procent van de jeugdadvocaten voor de drie groepen aan dat het belang van de minderjarige centraal staat, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat. Verder schat 70 tot 80 procent van de jeugdadvocaten bij de drie groepen jongeren zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is. Met betrekking tot deze typologie geeft een participant aan de focusgroep het volgende voorbeeld:

Maar dat wordt dus soms echt gezegd hé: 'Ja, ik weet dat de minderjarige wel vraagt om naar huis te kunnen, maar dat is toch veel te vroeg' [...] Maar ik heb al collega's gehoord 'de minderjarige verdient een goeie bolwassing'. (Participant 3)

De antwoorden op de stellingen met betrekking tot een *amicus curiae* liggen voor de drie groepen jongeren dicht bij elkaar en neigen naar het midden. Zo geeft in de drie gevallen minder dan een vijfde van de respondenten aan dat de informatie die zij vernemen van de minderjarige, de ouders of de instelling meegedeeld worden aan de jeugdrechter. Verder laat iets minder dan de helft van de jeugdadvocaten impliciet aan de jeugdrechter verstaan wanneer hij het niet eens is met het standpunt van de cliënt en bespreekt iets meer dan de helft samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is. Daarnaast beschouwt iets minder dan de helft van de jeugdadvocaten het als zijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt en dit voor elke groep jongeren. Hierbij sluit aan dat iets minder dan de helft zich als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter beschouwt en ongeveer een derde van de jeugdadvocaten rekening houdt met de mening van alle betrokken partijen en dit telkens voor de drie groepen jongeren. Deze typologie komt eveneens beknopt aan bod tijdens de focusgroep:

Bij mij merken ze dat wel of ik erachter [mening van de cliënt] sta of niet. (Participant 3)

Tot slot lijkt de rol die jeugdadvocaten opnemen bij het verdedigen van jongeren, slechts gedeeltelijk aan te sluiten bij een *avocat défenseur* en dat voor de drie groepen jongeren. Hoewel bijna alle respondenten van mening zijn dat de minderjarige de kans moet krijgen om zelf zijn mening uit te drukken (zowel in het geval van VOS-12, VOS+12 als MOF), achten ze de minderjarige slechts in beperkte mate in staat om zelf zijn situatie in te schatten. Daarnaast schat meer dan 70 procent voor elk van de groepen zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is. Er wordt enkel een groot verschil gezien tussen de drie groepen bij de stelling 'Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken.' Hiermee gaat namelijk het grootste deel van de jeugdadvocaten (helemaal) akkoord in geval van een MOF-jongere of een VOS-jongere ouder dan twaalf, terwijl minder dan de helft hiermee (helemaal) akkoord gaat wanneer het om een VOS-jongere jonger

dan twaalf jaar gaat. Tot slot vertolkt voor de drie groepen minder dan de helft van de jeugdadvocaten uitsluitend de mening van de minderjarige. Hoewel de typologie van de jeugdadvocaten niet expliciet bevroegd werd tijdens de focusgroep, haalt een participant verschillende keren aan dat hij het subjectief belang van de minderjarige verdedigde, wat beaamd wordt door de andere twee. Zo stellen zij dat zij in gesprek met de cliënt wel hun eigen mening gaven, maar op zitting uitsluitend de mening van de minderjarige vertolkten. Zij benadrukten naar de jongere toe dat deze hen steeds mocht onderbreken wanneer zij iets fout geïnterpreteerd hadden. Hierbij sluit eveneens het kenmerk aan dat zij enkel alternatieve maatregelen voorstelden waar de minderjarige achterstaat.

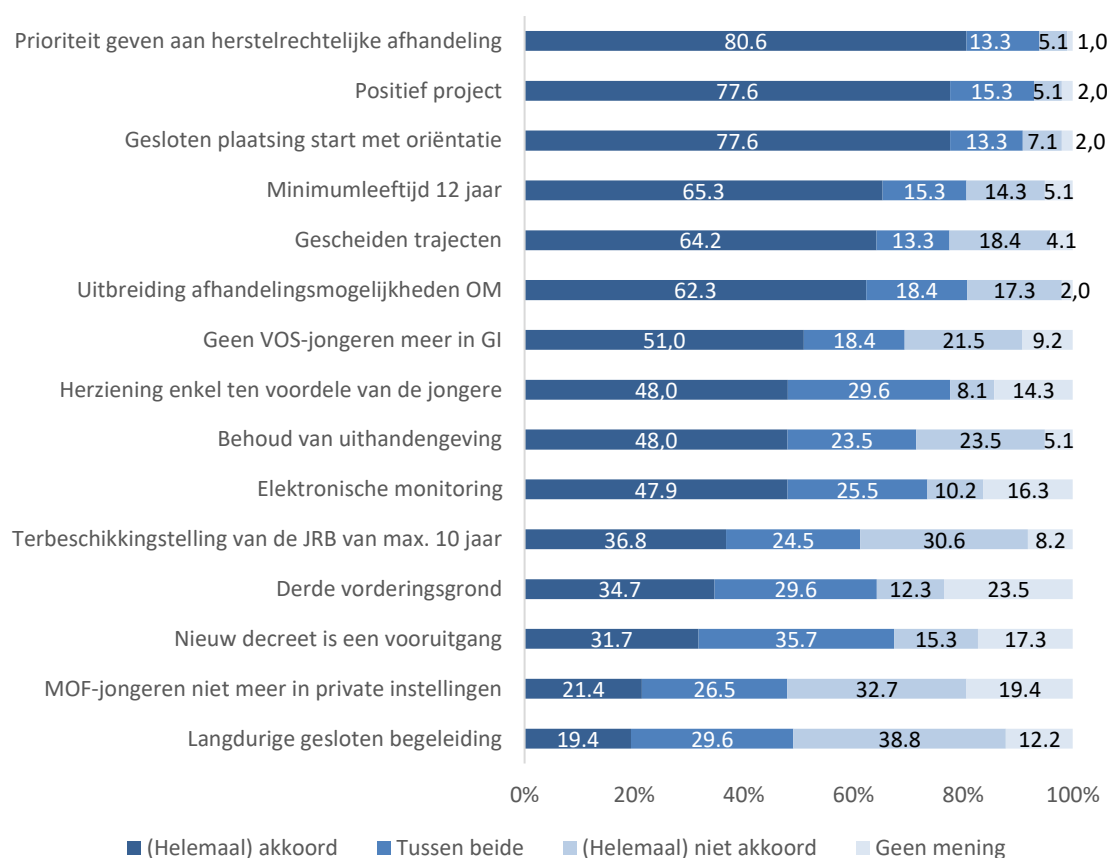
Op basis van deze bevraging kan de houding van jeugdadvocaten niet ondergebracht worden bij één van de typologieën wanneer het om een MOF-jongere of een VOS-jongere ouder dan twaalf jaar gaat. Ook de verwijzing naar een *guardian ad litem* indien het om een VOS-jongere jonger dan twaalf jaar gaat, dient met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. Er is namelijk geen analyse gebeurd op individueel niveau, waardoor het antwoord van een jeugdadvocaat op de ene stelling niet gelinkt werd aan zijn/haar antwoord op een andere stelling. Deze analyse zou ons in dit rapport te ver leiden.

Hoofdstuk 10

Nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet

Aan het einde van de vragenlijst werden aan de respondenten veertien nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet voorgelegd, waarbij ze konden aangeven in welke mate ze akkoord gaan met de invoering ervan. Ze hadden hierbij de mogelijkheid om “geen mening” aan te duiden. Daarnaast werd ook hun algemene indruk bevestigd aan de hand van de stelling ‘In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.’ In figuur 42 worden de antwoorden visueel voorgesteld.

Figuur 92 Houding van de jeugdadvocaten ten aanzien van de nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet (percentage, N = 98)

Uit de bevraging blijkt dat 80,6 procent van de jeugdadvocaten (helemaal) akkoord gaat met het feit dat er prioriteit gegeven wordt aan de herstelrechtelijke afhandeling, terwijl slechts 5,1 procent hier (helemaal) niet akkoord mee gaat. Hierbij sluit aan dat bijna vier vijfde (helemaal) akkoord gaat met de invoering van het positief project, terwijl slechts 5,1 procent hier (helemaal) niet akkoord mee gaat. Verder geeft 77,6 procent van de jeugdadvocaten aan er voorstander van te zijn dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie en gaat slechts 7,1 procent hier (helemaal) niet mee akkoord. Van de bevroegde jeugdadvocaten gaat 65,3 procent (helemaal) akkoord met de minimumleeftijd van twaalf jaar in het jeugddelinquentierecht. Een gelijkaardig percentage is voorstander van de keuze die gemaakt wordt voor de gescheiden trajecten. Ongeveer één op de vijf jeugdadvocaten is echter geen

voorzitter van dit onderscheid tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds. Een kleine meerderheid van de jeugdadvocaten is voorzitter van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie, terwijl slechts 17,3 procent hier geen voorzitter van is.

Wat VOS-jongeren betreft, gaat ongeveer de helft (helemaal) akkoord met het feit dat zij niet meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst worden. Verder gaat bijna de helft van de respondenten (helemaal) akkoord met de afschaffing van artikel 60 van de Jeugdbeschermingswet waardoor herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere, alsook met het behoud van de uithandengeving. Iets minder dan de helft is voorzitter van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.

De meningen zijn verdeeld wat betreft de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximum tien jaar. Zo is 36,8 procent hier voorzitter van, terwijl 30,6 procent van de jeugdadvocaten hier geen voorzitter van is. Verder is 34,7 procent voorzitter van de invoering van de derde vorderingsgrond, terwijl 12,3 procent hier geen voorzitter van is, 29,6 procent “tussen beide” als antwoord geeft en 23,5 procent hier “geen mening” over heeft. Er is eveneens onenigheid met betrekking tot het feit dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen geplaatst kunnen worden. Hierbij geeft 32,7 procent aan (helemaal) niet akkoord te gaan, gaat 21,4 procent (helemaal) akkoord, geeft 26,5 procent “tussen beide” als antwoord en heeft 19,4 procent hier “geen mening” over. Met de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar) gaat 38,8 procent (helemaal) niet akkoord. Een vijfde van de respondenten gaat hier (helemaal) mee akkoord en 12,2 procent heeft hier “geen mening” over.

In het algemeen vinden iets meer jeugdadvocaten het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het oude systeem, maar de meningen zijn verdeeld. Zo gaat 31,7 procent (helemaal) akkoord met de stelling, terwijl slechts 15,3 procent hier (helemaal) niet akkoord mee gaat. Daarnaast geven 35,7 procent van de jeugdadvocaten “tussen beide” als antwoord en heeft 17,3 procent hier “geen mening” over.

Besluit

Dit detailrapport is tot stand gekomen door een kwantitatieve bevraging bij Vlaamse jeugdadvocaten naar de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Daarop volgde een focusgroep om de verschillende thema's meer in de diepte te beschrijven. De kwantitatieve vragenlijst werd ingevuld door 112 jeugdadvocaten, waarvan er drie deelnamen aan de focusgroep. De indicatoren die hier bevestigd werden, zijn: de bijstand op het niveau van het OM, de bijstand in herstelgerichte processen, het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure, het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten, het betrekken van ouders en het rekening houden met wetenschappelijke inzichten. Daarnaast werden bijkomende vragen opgenomen die bijdragen aan het schetsen van een ruimer totaalbeeld van de werking van het jeugddelinquentiesysteem voor de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet.

Vooreerst wordt opgemerkt dat de bijstand van jeugdadvocaten beperkt is op het niveau van het openbaar ministerie. Een verklaring hiervoor kan zijn dat minderjarigen zelf weinig tot nooit contact hadden met de procureur of de parketcriminoloog. In de focusgroep wordt evenwel benadrukt dat het belang van de bijstand op dit niveau niet verschilde van de bijstand tijdens een politieverhoor of een verschijning voor de jeugdrechter.

Verder blijkt de rol van de jeugdadvocaat eveneens beperkt te zijn in herstelgerichte processen. Enerzijds verklaren de jeugdadvocaten dat dit voornamelijk een schriftelijk proces is. Anderzijds stellen zij dat wanneer de partijen samengebracht werden voor een rechtstreeks bemiddelingsgesprek, het noch gebruikelijk noch noodzakelijk was om hierop aanwezig te zijn, in het bijzonder wanneer zij vooraf de jongere (schriftelijk) informeerden over het verloop van het bemiddelingsproces. In een herstelgericht groepsoverleg was hun rol groter door hun fysieke aanwezigheid en hun inbreng, maar dit proces kwam in de praktijk amper voor. De voornaamste taken van de jeugdadvocaat binnen een herstelgericht proces is de afweging maken om in te gaan op het herstel aanbod en het goedkeuren van de overeenkomst.

Wanneer de jeugdadvocaat de minderjarige bijstond tijdens een politieverhoor of in een herstelgericht proces, werd de jongere op dat moment geïnformeerd over zijn rechten en het verloop van de procedure. In de andere gevallen werd de minderjarige hierover vlak voor de (kabinets-)zitting geïnformeerd. In elk geval beschouwden de jeugdadvocaten het als hun taak om de minderjarige te informeren. De voornaamste zaken die op dat moment toegelicht werden, zijn het verloop van de zitting, wat de jongere hiervan kon verwachten, wat hij van zijn jeugdadvocaat kon verwachten, het beroepsgeheim, een inschatting van de maatregel en de inhoud van het dossier. De meeste advocaten toetsten na het verstrekken van deze informatie af of de jongere alles begrepen had, voornamelijk door het hem te laten herhalen.

Opdat de jongere zijn verantwoordelijkheid zou opnemen naar de gevolgen van het jeugd delict toe, overliep een meerderheid van de jeugdadvocaten welke mogelijkheden er hiervoor bestonden. De voornaamste zaken die hierbij aan bod komen, zijn een herstelgericht groepsoverleg, schadevergoeding door middel van het Vereffeningsfonds, een sociale vaardigheidstraining en drughulpverlening. Hoewel jongeren zelf niet vaak een voorstel deden, besluiten de jeugdadvocaten dat zij er meestal alles aan wilden doen om het goed te maken en hun verantwoordelijkheid op te nemen.

Ondanks het feit dat de jeugdadvocaten het belangrijk vonden om ouders te betrekken en hen eveneens te informeren, benadrukten ze dat ze uitsluitend de belangen van de minderjarige verdedigden en dat ze beroepsgeheim hadden over de inhoud van het dossier. Een uitzondering hierop was de contactname met de verzekering met betrekking tot de vergoeding van de financiële schade. Deze afhandeling kwam eveneens ten goede van de minderjarige, waardoor de jeugdadvocaten dit niet als een belangentegenstrijdigheid ervaarden.

Zowel uit de kwantitatieve als de kwalitatieve bevraging blijkt dat jeugdadvocaten vinden dat zij te weinig wetenschappelijke inzichten hebben. De voornaamste wijze waarop zij deze inzichten verwierven, is door bijscholingen te volgen, maar hiervoor moesten zij niet veel punten opnemen. Daarnaast kon er volgens hen meer beroep gedaan worden op experts, zoals een psycholoog of psychiater. De deelnemende jeugdadvocaten benadrukken echter dat iedereen – ook zij zelf – steeds de situatie benaderde vanuit hun eigen referentiekader, wat zij ook als een gebrek aan wetenschappelijke inzichten beschouwden.

Zoals eerder vermeld, worden er naast de indicatoren enkele bijkomende thema's bevraged. Wat het optreden van de jeugdadvocaten in het algemeen betreft, zijn bijna alle respondenten van mening dat zij de minderjarige bijstonden zolang hij onder de toepassing van het jeugdrecht stond. Daarnaast vindt een grote meerderheid het noodzakelijk dat alle jeugdadvocaten de bijzondere opleiding gevolgd hebben en dat jeugdadvocaten een afzonderlijk statuut moeten krijgen. Verder is er geen eensgezindheid over de kwaliteitscontrole op het optreden van jeugdadvocaten. Zo was het niet mogelijk om alle handelingen in een dossier te bewijzen, waardoor de uitvoering ervan moeilijk controleerbaar was. Daarenboven zijn er handelingen waar zij geen punten voor kregen en handelingen waar zij gemakkelijk punten mee verdienden. Daarnaast zijn de meeste jeugdadvocaten voorstander van het dragen van de toga op openbare zittingen, maar niet op kabinetszittingen. Aangezien de jeugdadvocaten niet merken dat het dragen van de toga een negatieve indruk naliet bij de minderjarigen, vinden zij dit echter geen belangrijke discussie.

Verder wordt bevraged welke rol jeugdadvocaten voornamelijk opnamen bij het verdedigen van een minderjarige cliënt: *guardian ad litem*, *amicus curiae* of *avocat défenseur*. Elke stelling wordt bevraged voor minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit gepleegd hebben, minderjarigen in een verontrustende situatie die twaalf jaar of ouder zijn en minderjarigen in een verontrustende situatie die de leeftijd van twaalf jaar nog niet bereikt hebben. Algemeen beschouwd, blijkt uit de kwantitatieve bevraging dat de leeftijd meer bepalend is voor de rol die jeugdadvocaten opnemen, dan de aard van de dossiers. Zo zijn de respondenten geneigd om een MOF-jongere en een VOS-jongere ouder dan twaalf jaar op de zelfde manier te behandelen, eerder dan eenzelfde houding aan te nemen ten aanzien van een VOS+12 en een VOS-12. Met enige voorzichtigheid kan geconcludeerd worden dat de rol van de jeugdadvocaat het dichtst aansluit bij die van een *guardian ad litem* wanneer hij een VOS-jongere jonger dan twaalf jaar verdedigt. De rol van de jeugdadvocaat bij het verdedigen van een minderjarige ouder dan twaalf jaar (VOS of MOF) is op basis van deze bevraging niet onder te brengen bij één van de typologieën.

Ten slotte blijkt er verdeeldheid te bestaan over de algemene vraag of het nieuwe jeugddelinquentie-decreet een vooruitgang is ten opzichte van het vorige systeem. Bij de bevraging van specifieke aspecten is een (grote) meerderheid voorstander van de prioriteit die gegeven wordt aan de herstelrechtelijke afhandeling, de invoering van het positief project, het starten van de gesloten plaatsing met een oriëntatie, de minimumleeftijd, de keuze voor gescheiden trajecten en de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden van het OM. Daarnaast gaat ongeveer de helft van de jeugdadvocaten

---

(helemaal) akkoord met het feit dat er geen VOS-jongeren meer in de gemeenschapsinstelling geplaatst kunnen worden, herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere, de uithandengeving behouden wordt en elektronische monitoring bij minderjarigen ingevoerd wordt. Tot slot zijn de antwoorden meer verdeeld en gaat een minderheid akkoord met de invoering van de terbeschikkingstelling van maximum 10 jaar, de derde vorderingsgrond, de langdurige gesloten begeleiding en het feit dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen geplaatst kunnen worden.

Zoals in elk onderzoek, kunnen een aantal kritische reflecties gemaakt worden. Zo werd een responsgraad van 12,6 procent bekomen, ondanks dat de vragenlijst verspreid werd via de Unie van Vlaamse Balies en er twee herinneringsmails uitgestuurd werden. Het is echter mogelijk, zelfs waarschijnlijk, dat niet alle ontvangers van de uitnodigingsmail nog werkzaam zijn als jeugdadvocaat. Daarnaast namen slechts drie jeugdadvocaten deel aan de focusgroep, terwijl er negen hun gegevens achterlieten na het invullen van de kwantitatieve vragenlijst. Enkele afwezigheden zijn te wijten aan de geldende COVID-19 maatregelen en de onbeschikbaarheid op de vooropgestelde datum. Het is mogelijk dat er meer nuance en diepgang bekomen kan worden wanneer de responsgraad hoger ligt en er meer jeugdadvocaten deelnemen aan de focusgroep. Daarnaast biedt dit detailrapport enkel vanuit het perspectief van Vlaamse jeugdadvocaten een blik op de praktijk. In het hoofdrapport worden de antwoorden van de verschillende actoren samengebracht onder de desbetreffende indicatoren, wat tot meer genuanceerde resultaten leidt (zie hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting').

Bibliografie

Regelgeving

Wetboek van Strafvordering, *BS* 17 november 1808.

Wet op het Politieambt, *BS* 5 augustus 1992.

ORDE VAN VLAAMSE BALIES, *Reglement verhoorbijstand Salduz*, *BS* 9 september 2019.

Sociaalwetenschappelijke bronnen

Hubeau, B., Van Leuvenhaege, M., Van Houtte, J., Gibens, S., & Rutten, S. (2018). *De advocatuur*. Morsel: Intersentia.

Moreau, T. (2008). Le rôle de l'avocat face à l'enfermement du mineur. *Journal du droit des jeunes*, 275(5), 31-37.

Quintelier, B., & Martyn, G. (2015). De Belgische Advocatuur. In D. Heirbaut, X. Rousseaux, & M. De Koster (Red.), *Tweehonderd Jaar Jusitie: Historische Encyclopedie Van De Belgische Justitie / Deux Siècles De Justice: Encyclopédie Historique De La Justice Belge* (pp. 330-362). Brugge: die Keure.

Verschelden, G. (2011). De aanstelling van een voogd ad hoc en andere remedies tegen ouderlijk wanbeheer. *Tijdschrift voor familierecht*, 1, 13-17.

Bijlage 1: Kwantitatieve vragenlijst

Mailbericht

Geachte meester

Via deze weg willen we u uitnodigen om deel te nemen aan een bevraging naar aanleiding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentierecht:

https://kuleuven.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_cvHNFzpNJ5aj6rb.

Op dit moment loopt, op vraag van de Vlaamse overheid in het kader van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, een vooronderzoek naar de effecten van het nieuwe Vlaamse decreet betreffende het jeugddelinquentierecht. Dat onderzoek wordt uitgevoerd aan de rechtsfaculteit van de KU Leuven – Leuvens Instituut voor Criminologie (LINC) onder promotorschap van prof. Johan Put, prof. Stefaan Pleysier en dr. Eef Goedseels. Het onderzoek wordt begeleid door een stuurgroep, waarvan vertegenwoordigers van alle betrokken actoren deel uitmaken – o.a. de Unie van Jeugdadvocaten.

Artikel 88 van het Jeugddelinquentierecht legt de Vlaamse regering op binnen drie jaar na de inwerkingtreding van het decreet een rapport bij het Vlaams Parlement in te dienen over de evaluatie van het decreet. Ons onderzoek bereidt die evaluatie voor, op twee manieren:

- 2. Het uitwerken van de manier waarop dergelijke structurele monitoring en evaluatie van het decreet kan gebeuren, dus het toekomstige ‘onderzoeksdesign’ voor de evaluatie over drie jaar;*
- 3. De uitvoering van een zgn. ‘nulmeting’ van de situatie voorafgaande aan de inwerkingtreding van het decreet.*

In een eerste fase werd een evaluatiekader opgesteld a.d.h.v. de doelstellingen van het decreet en werd bekeken voor welke aspecten een verandering verwacht wordt t.o.v. de vorige wetgeving. Die aspecten worden momenteel in kaart gebracht via een nulmeting. Dat gebeurt op verschillende manieren, o.a. analyse van cijfermateriaal, registratiesystemen en documenten, maar ook door een bevraging van diverse actoren.

Aangezien het decreet o.a. de positie van de (jeugd)advocaat wil versterken, zouden we voor deze nulmeting liefst zo veel mogelijk jeugdadvocaten bevragen over de praktijk van vóór de inwerkingtreding van het decreet. Binnen drie jaar kan dan een vergelijking gemaakt worden tussen de situatie voor en na de inwerkingtreding. De bedoeling hiervan is om uiteindelijk na te kunnen gaan in hoeverre de nieuwe doelstellingen concreet zullen doorwerken in de praktijk. Voor deze bevraging is een samenwerking tot stand gekomen tussen het onderzoeksteam en de Orde van Vlaamse Balies.

De algemene bevraging van de jeugdadvocaten verloopt via een korte, online bevraging. Het invullen van deze vragenlijst neemt ongeveer 15 minuten in beslag. Het zou ons sterk vooruit helpen moest u de tijd vrijmaken om deze vragenlijst in te vullen. Hieronder vindt u de link naar deze online bevraging terug:

https://kuleuven.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_cvHNFzpNJ5aj6rb

Voor verdere vragen over het onderzoek kan u steeds een van de promotoren of onderzoekster Eva Van Kelecom contacteren (eva.vankelecom@kuleuven.be; 016 37 95 80).

Alvast bedankt voor uw medewerking en met vriendelijke groeten

Namens het onderzoeksteam

Emma Hadermann, Ibe Coeck en Eva Van Kelecom – onderzoekers, KU Leuven

Johan Put, Stefaan Pleysier en Eef Goedseels – promotoren, KU Leuven en NICC

Namens de Orde van Vlaamse Balies

Afzender namens OVB

Inleiding vragenlijst

Geachte heer

Geachte mevrouw

Deze vragenlijst kadert in het “Vooronderzoek Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht”. Het vooronderzoek heeft tot doel de nodige informatie te verzamelen om **een duidelijk beeld te vormen van de situatie van het jeugddelinquentiesysteem vóór 1 september 2019**. Dit om het mogelijk te maken dat de monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet over drie jaar op een adequate wijze kan verlopen (vergelijking van de toestand voor en na de inwerkingtreding). Er worden daartoe interviews gehouden met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken en vragenlijsten afgenomen bij verschillende groepen professionelen (parketmagistraten, jeugdrechters, jeugdadvocaten, medewerkers van gemeenschapsinstellingen, HCA-diensten en private voorzieningen).

Het onderzoek betreft de doelstellingen van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet en de wijze waarop de praktijk functioneert. Het is daarbij uiterst belangrijk alle betrokkenen aan het woord te laten, zodat alle perspectieven op wet en praktijk kunnen worden meegenomen. Dat moet toelaten het decreet te evalueren en het beleid te informeren, over positieve elementen én verbeterpunten. Zo kunnen de resultaten van het onderzoek mee de toekomst van het jeugddelinquentierecht bepalen, wat uiteraard voor alle betrokkenen van belang is.

Dit onderzoek heeft een ‘gunstig oordeel’ gekregen van de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van de KU Leuven, waar u ook terecht kan voor eventuele klachten of bezorgdheden: smec@kuleuven.be. U kan uiteraard ook steeds de promotoren of onderzoekers contacteren; hun contactgegevens vindt u hieronder.

Het invullen van de vragenlijst neemt ongeveer 15 minuten in beslag.

Deelname aan de vragenlijst is vrijwillig. Het invullen van de vragenlijst kan op elk moment stopgezet worden, zonder dat hiervoor een reden opgegeven moet worden.

De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Uw naam wordt daarbij niet gepubliceerd. De anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens worden in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.

Alvast hartelijk dank voor uw deelname aan deze bevraging!

Voor verdere vragen kan u terecht bij:

Johan Put (johan.put@kuleuven.be)

Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)

Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)

Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)

Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)

Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)

- Ik ga akkoord met bovenstaande informatie.

Indien niet aangeduid: melding “U kan enkel verdergaan naar de enquête indien u zich akkoord verklaart met deze informatie.”

Achtergrondgegevens jeugdadvocaat

Vooreerst worden enkele achtergrondgegevens bevraagd. We willen nogmaals benadrukken dat de anonimiteit en vertrouwelijkheid in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd worden.

Q3: Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- X

Q4: Wat is uw leeftijd?

- Drop down van 20-99 jaar*

Q5: In welk arrondissement werkt u als (jeugd)advocaat? (*selectievak*)

- Antwerpen, afdeling Antwerpen
- Antwerpen, afdeling Mechelen
- Antwerpen, afdeling Turnhout
- Brussel, afdeling Brussel
- Brussel, afdeling Halle-Vilvoorde
- Leuven, afdeling Leuven
- Limburg, afdeling Hasselt
- Limburg, afdeling Tongeren
- Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde
- Oost-Vlaanderen, afdeling Gent
- Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde
- West-Vlaanderen, afdeling Brugge
- West-Vlaanderen, afdeling Ieper
- West-Vlaanderen, afdeling Kortrijk
- West-Vlaanderen, afdeling Veurne

Q6: In welke hoedanigheid werkt u als advocaat?

- Tableau-advocaat
- Advocaat-stagiair

Q7: Hoe lang bent u al werkzaam als advocaat?

- 0-4 jaar
- 5-9 jaar
- 10-14 jaar
- 15-19 jaar
- 20 jaar of langer

Q8: Hoe lang bent u al werkzaam als jeugdadvocaat?

- 0-4 jaar
- 5-9 jaar
- 10-14 jaar
- 15-19 jaar
- 20 jaar of langer
- Ik ben nog niet werkzaam als jeugdadvocaat, maar ben dat wel van plan in de toekomst
- Ik was in het verleden werkzaam als jeugdadvocaat, maar nu niet meer
- Ik ben nooit werkzaam geweest als jeugdadvocaat

Q9: Bent u lid van de Unie van Jeugdadvocaten?

- Ja
- Nee, maar ik ken deze organisatie wel
- Nee, ik ken deze organisatie niet

Q10: Bent u lid van de jeugdpermanentie aan uw balie?

- Ja
- Nee
- Er is geen jeugdpermanentie aan mijn balie

Q11: Bent u lid van de Salduz-permanentie aan uw balie?

- Ja
- Nee
- Er is geen Salduz-permanentie aan mijn balie

Q12: Treedt u ook op als ‘voogd ad hoc’ van minderjarigen?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q13: In welke materies binnen de advocatuur bent u ook actief? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Familierecht (13_1)
- Strafrecht (13_2)
- Aansprakelijkheidsrecht (13_3)
- Verkeersrecht (13_4)
- Sociaal recht (13_5)
- Fiscaal recht (13_6)
- Venootschapsrecht (13_7)
- Andere: ... (13_8)

Q14: Hebt u de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies, gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

Q15: Hebt u de OVB-opleiding Salduz-verhoorbijstand (SUPRALAT) gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

Q16: Hebt u de OVB-opleiding Cassatieprocedure in strafzaken gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

Q17: Hebt u de basisopleiding bemiddeling gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

Optreden jeugdadvocaten – algemeen

Hierna volgen enkele algemene vragen over (het optreden van) de jeugdadvocaat. Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen.

Q19: Jeugdadvocaten moeten een afzonderlijk statuut krijgen.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q20: Ik vind het noodzakelijk dat iedereen die als jeugdadvocaat optreedt, de bijzondere opleiding van de Orde van Vlaamse Balies gevolgd heeft.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q21: Ik ben tevreden over de invulling van de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Ik heb de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies, niet gevolgd.

Q22: Eens ik toegewezen word aan een minderjarige, sta ik deze zo mogelijk bij zolang hij/zij onder de toepassing van het jeugdrecht valt.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q23: Ik ben voorstander van het dragen van de toga (door de jeugdadvocaten) in jeugdzaken.

- Altijd
- Nooit
- Enkel bij openbare zittingen (fase ten gronde), niet bij kabinetszittingen (voorbereidende fase)
- Andere: ...

Q24: Er is voldoende controle op de kwaliteit van het optreden van jeugdadvocaten.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Optreden jeugdadvocaten – visie

Uitzonderlijk betreffen de volgende vragen zowel het optreden in MOF-zaken (minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, ongeacht hun leeftijd op het moment van de behandeling van de zaak) als het optreden in gerechtelijke VOS-zaken (minderjarigen in verontrustende situaties). Wat deze laatste betreft, wordt bovendien een leeftijdsonderscheid gemaakt tussen jongere en oudere minderjarigen, waarbij we (louter indicatief) 12 jaar als grens hanteren (respectievelijk aangeduid als VOS -12 en VOS +12).

Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen.

Q26: De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q27: Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q28: Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q29: Ik beschouw me als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q30: Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q31: Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q32: De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q33: De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q34: Ik bespreek samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q35: Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q36: Bij het verdedigen van een minderjarige, ben ik gebonden door zijn/haar voorkeuren of wensen.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q37: Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q38: Als jeugdadvocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Q39: Ik beschouw het vooral als mijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt.

	Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord
4. MOF					
5. VOS -12					
6. VOS +12					

Het is belangrijk om te benadrukken dat de hierna volgende vragen peilen naar de situatie van **vóór de inwerkingtreding van het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet**. De vragenlijst heeft dan ook tot doel om een beeld te vormen over de praktijk van de jeugdadvocaten vóór 1 september 2019. Al deze vragen betreffen enkel MOF-zaken.

Het optreden van de jeugdadvocaat op het niveau van het openbaar ministerie

Q41: In welke mate hebt u vóór de invoering van het decreet (1 september 2019) minderjarige verdachten bijgestaan op het niveau van het Openbaar Ministerie?

- Nooit (= in geen enkele zaak)
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd (= in elke zaak)

Het optreden van de jeugdadvocaat in herstelgerichte processen

Volgende vragen peilen naar het optreden van de jeugdadvocaat binnen herstelgerichte processen.

Q43: Op welke manier werd u op de hoogte gebracht van het herstelrechtelijk aanbod aan een minderjarige cliënt? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Via het parket (43_1)
- Via de jeugdrechter (43_2)
- Via de minderjarige (34_3)
- Via de ouders van de minderjarige (43_4)
- Via de HCA-dienst (43_5)
- Andere: ... (43_6)

Q44: Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen. (1 = helemaal niet akkoord; 2 = niet akkoord; 3 = tussen beide; 4 = akkoord; 5 = helemaal akkoord)

1. Ik beschouwde het als mijn taak om ervoor te zorgen dat zo veel als mogelijk voorrang gegeven werd aan het herstelrechtelijk aanbod.
2. Ik beschouwde het als mijn taak om af te wege of de cliënt moest ingaan op het herstelrechtelijk aanbod.

Q45: Geef aan in welke mate volgende situaties zich voordeden. (1 = nooit; 2 = zelden; 3 = soms; 4 = vaak; 5 = altijd)

5. In welke mate was er voorafgaand contact met de minderjarige naar aanleiding van een herstelrechtelijk proces?
6. In welke mate was er voorafgaand contact met de HCA-dienst naar aanleiding van een herstelrechtelijk proces?
7. In welke mate was u aanwezig op de contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst?
8. In welke mate gaf u advies aan de minderjarige indien er een akkoord gesloten werd binnen een herstelrechtelijk proces?

Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

Volgende vragen peilen naar het contact met en het informeren van jongeren.

Q47: Wanneer ik ambtshalve werd aangewezen als advocaat, verliep de feitelijke contactname gemakkelijk.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q48: In welke mate had u voorafgaand aan de zitting contact met de minderjarige?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q49: Op welke manier communiceerde u met een minderjarige cliënt buiten de zittingen? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Persoonlijk contact (49_1)
- Telefonisch contact (49_2)
- Mailverkeer (49_3)
- Sms (49_4)
- WhatsApp (49_5)
- Sociale media (Facebook, TikTok, Snapchat, Instagram, Wickr Me...) (49_6)
- Andere:...(49_7)
- Ik communiceerde niet met de minderjarige cliënt buiten de zittingen (49_8)

Q50: Bezocht u een minderjarige cliënt die in een instelling verbleef?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q51: Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q52: De jongere werd geïnformeerd over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure...

- Door mijzelf, ik nam hier initiatief voor
- Door mijzelf, als de jongere hierom vroeg
- Ik ging ervan uit dat de jongere daarover al werd geïnformeerd door anderen (jeugdrechter, consulent, parket,...)
- Andere: ...

Indien “Ik ging ervan uit dat de jongere daarover al werd geïnformeerd door anderen (jeugdrechter, consulent, parket,...)” → Naar vraag 54 ‘Nadat ik het gerechtelijk dossier ingekeken heb, bespreek ik de inhoud ervan met de minderjarige cliënt.’

Indien “Andere:...” → Naar vraag 54 ‘Nadat ik het gerechtelijk dossier ingekeken heb, bespreek ik de inhoud ervan met de minderjarige cliënt.’

Q53: Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q54: Nadat ik het gerechtelijk dossier ingekeken had, besprak ik de inhoud ervan met de minderjarige cliënt.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q55: Als ik na inzage van het gerechtelijk dossier overleg pleegde met de minderjarige...

- Besprak ik die informatie, zonder een kopij van de stukken te laten zien
- Liet ik een kopij van de stukken zien en bespraken we de informatie
- Liet ik een kopij van de stukken zien en beantwoordde ik eventuele vragen
- Andere: ...
- Ik besprak de inhoud van het gerechtelijk dossier niet met de minderjarige

Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten

Volgende vragen peilen naar het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten.

Q57: Ik informeerde de minderjarige cliënt over de mogelijkheden die er in de wet staan om zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen (herstelrechtelijk aanbod, geschreven project, ...)

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q58: Ik liet de ruimte voor de minderjarige cliënt om zelf een constructief antwoord op de feiten voor te stellen.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q59: Had de minderjarige naar uw gevoel inspraak met betrekking tot het antwoord op de feiten, vb. in geval van herstelbemiddeling, gemeenschapsdienst, ...

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Het betrekken van ouders/opvoedingsverantwoordelijken bij het opleggen van een reactie

Volgende vragen peilen naar de betrokkenheid van ouders/opvoedingsverantwoordelijken.

Q61: Indien er tegenstrijdige belangen waren tussen de minderjarige cliënt en zijn/haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken...

- Verdedigde ik uitsluitend de belangen van de minderjarige cliënt.
- Hield ik ook rekening met de belangen van de ouders.
- Andere: ...

Q62: In welke mate besprak u informatie met betrekking tot de minderjarige cliënt met zijn/haar ouders/opvoedingsverantwoordelijken?

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q63: Ik heb beroepsgeheim ten aanzien van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige cliënt.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

Volgende vragen peilen naar de wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht.

Q65: Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q66: Ik hield rekening met deze wetenschappelijke inzichten bij het reageren op of voorstellen van maatregelen.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Vragen over nieuwe aspecten uit het Vlaams Jeugddelinquentiedecreet

Q68: Volgende stellingen peilen naar uw standpunt over nieuwe aspecten van het Vlaamse Jeugddelinquentiedecreet. Aan het einde van deze vragenlijst volgt de mogelijkheid om hier eventuele opmerkingen of nuances over te formuleren. Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen. (1 = helemaal niet akkoord; 2 = niet akkoord; 3 = tussen beide; 4 = akkoord; 5 = helemaal akkoord; 6 = geen mening)

16. Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie.
17. Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.
18. Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).
19. Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.
20. Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).
21. Ik ben er voorstander van dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.
22. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.

23. Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).
24. Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.
25. Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.
26. Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.
27. Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentierecht (12 jaar).
28. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.
29. Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.
30. In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.

Q69: Indien u opmerkingen of nuances wil toevoegen aan uw antwoorden met betrekking tot het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, kan dit hier:

Uitleiding

U hebt de vragenlijst succesvol afgerond, bedankt voor uw deelname!

Wij zullen in de nabije toekomst ook nog focusgroepen organiseren met de diverse actoren om meer diepgaand op een aantal aspecten in te gaan. Hiervoor zoeken we ook jeugdadvocaten. Als u hierin geïnteresseerd bent, mag u uw gegevens achterlaten door op onderstaande link te klikken.

Uw antwoorden op deze vragenlijst worden in elk geval anoniem verwerkt en kunnen op geen enkele manier gelinkt worden aan de gegevens die u invult op onderstaande link. Deze gegevens zullen namelijk enkel gebruikt worden om contact op te nemen voor het maken van concrete afspraken omtrent de bijkomstige focusgroep.

https://kuleuven.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_6eY99dcmMbDbJqt

Bijlage 2: Kwalitatieve topiclijst

INTRODUCTIE

- Onderzoek voor het steunpunt “Monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentie-recht”
- Nulmeting: bevragen actoren (jeugdadvocaten, jeugdrechters, sociale diensten, medewerkers van de GI, private instellingen en HCA, ook jongeren en ouders).
→ **Situatie vóór september 2019**
- Vrijwillige deelname
- Vertrouwelijke verwerking van de resultaten: geen namen of afdelingen vermeld
- Opname?

→ Geïnformeerde toestemming

A.4.1.2. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat

We starten met de bijstand van een jeugdadvocaat op het niveau van het Openbaar Ministerie.

In de kwantitatieve bevraging gaf de meerderheid aan zelden of nooit een minderjarige verdachte bij te staan op het niveau van het Openbaar Ministerie.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Wat is de reden hiervoor, volgens jullie?
- Belang van bijstand op niveau OM?

A.4.1.4. In herstelgerichte processen worden jongeren doorheen het gehele proces (meer) bijgestaan door een advocaat

In dit stukje gaan we dieper in op het optreden van de jeugdadvocaat in herstelrechtelijke processen. De bijstand in de verschillende fasen in een herstelgericht proces komen aan bod.

VRAAG: Wat is jullie rol als jeugdadvocaat in herstelgerichte processen?

- Herstelgericht **aanbod**
- Op welke manier wordt er beslist om **al dan niet in te gaan** op het herstelrechtelijk aanbod?
  - Redenen om de beslissing wel of niet over te laten aan de minderjarige
  - Redenen om wel of niet een herstelrechtelijke afhandeling aan te raden aan de minderjarige
- Moet er volgens jullie steeds **voorrang** gegeven worden aan het herstelrechtelijk aanbod? Waarom wel/niet?
- Hoe verliep het **voorafgaand contact** met de minderjarige?
  - Contactname zelf
  - Informatie
  - Belang

- Hoe verliep het **voorafgaand contact met de HCA-dienst**?
  - Meerwaarde, belang, informatie
  - Medeweten minderjarige
- In welke gevallen achtten jullie het **zinvol om aanwezig** te zijn op contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst?
  - Meerwaarde, belang
  - Inbreng
  - Advies in geval van akkoord sluiten

A.7.1.1. De professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/... op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure

Dit onderdeel gaat over het contact met de minderjarige cliënten en de manier waarop ze geïnformeerd worden over hun rechten en over het verloop van de procedure.

Uit de bevraging blijkt dat in sommige gevallen de **contactname niet gemakkelijk** verliep wanneer men ambtshalve aangesteld werd als advocaat.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Redenen waarom wel/niet gemakkelijk?

De meeste jeugdadvocaten gaven aan bijna altijd contact te hebben met de minderjarige **voorafgaand** aan de zitting.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Negatieve ervaring indien er geen voorafgaand contact was?

Bijna alle jeugdadvocaten beschouwden het als hun taak om de jongere te **informeren** over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Hoe verliep dit?
  - Op welke manier
  - Op welk moment
- Terugkoppeling niveau van OM: amper bijstand, dus hoe/door wie moest dit dan gebeuren, volgens jullie?
- Terugkoppeling herstelrechtelijk aanbod: niet altijd voorafgaand contact met de minderjarige. Hoe/door wie moest dit dan gebeuren, volgens jullie?
- Informeren van minderjarigen in een **instelling**? (*kwantitatief: een vijfde bezocht minderjarige cliënten in een instelling*)

Bij het geven van informatie is het ook belangrijk dat de jongeren **begrijpen** wat er gezegd werd. In de bevraging gaven bijna alle respondenten aan dit af te toetsen bij de jongeren.

- Op welke manier werd dit afgetoetst door jullie?

- Met welke factoren werd hierbij rekening gehouden? (leeftijd, mentale capaciteit, taal, tolk, ...)

Verder gaf de meerderheid aan de **inhoud van het gerechtelijk dossier** te bespreken met de minderjarige cliënt en werd dit voornamelijk gedaan zonder een kopij van de stukken te laten zien.

- Waarom werd de inhoud van het gerechtelijk dossier wel of niet besproken met de minderjarige cliënt?
- Waarom werd er wel of geen kopij van de stukken getoond aan de minderjarige?

F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe

Het volgende onderdeel gaat over de jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe.

In de bevraging gaf de meerderheid aan de jongeren te informeren over de mogelijkheden die er bestaan om hun **verantwoordelijkheid op te nemen** en hen de ruimte te geven om **zelf een constructief antwoord** op de feiten voor te stellen. Daarnaast gaf een minderheid aan dat zij de indruk hadden dat de jongere **zelden of nooit inspraak** had.

- Wat is jullie ervaring hiermee? Sluit jullie ervaring aan bij deze cijfers, of net niet?
- Op welke manier spraken jullie de jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid?
- Hoe werd er beslist op welke manier de jongere verantwoordelijkheid kon/moest opnemen voor de feiten? (door wie, hoorrecht, voorstel van de jongere zelf of opgelegd,...)
- Met welke factoren werd er rekening gehouden bij het voorstellen/opleggen van een antwoord? (bv. positie van het slachtoffer)
- Wist de jongere voorafgaand aan de zitting welke maatregel opgelegd zou worden? (*cfr. Sociale dienst: gaven aan dit vooraf met de jongeren te bespreken*)

F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

Het volgende stukje gaat over de betrokkenheid van ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken.

96,0% van de jeugdadvocaten gaf aan **uitsluitend de belangen van de minderjarige** te verdedigen indien er tegenstrijdige belangen waren met de ouders.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Komt het voor dat ouders de jeugdadvocaat betalen (bv. indien ze iemand kennen)? Bemoedigt dit de situatie indien er tegenstrijdige belangen zijn?

De cijfers waren tegenstrijdig wat betreft het beroepsgeheim enerzijds (76%) en het delen van informatie met de ouders anderzijds (10% nooit).

- Welke informatie kan/mag er gedeeld worden met de ouders?
- Welke informatie zeker niet?
- Inspraak van de jongere? bv. voorafgaand aftoetsen en enkel informatie delen indien toestemming van de jongere OF als jeugdadvocaat zelf de inschatting maken?

K.1.2.2. De professionelen houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties

Uit de bevraging bleek veel twijfel over het al dan niet op de hoogte zijn van wetenschappelijke inzichten en of hier rekening mee gehouden werd bij het reageren op of het voorstellen van maatregelen.

- Wat beschouwen jullie als ‘wetenschappelijke inzichten’?
- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Via welke kanalen op de hoogte? Bv. abonnement op tijdschriften (TJK, IHB, ...), nieuwsbrief sociaal.net, ...

EXTRA: Vragen die opgenomen werden in kwantitatieve vragenlijst, buiten de indicatoren.

In de bevraging gaf de meerderheid van de respondenten aan enkel voorstander te zijn van het dragen van de toga bij openbare zittingen.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Redenen om in de andere fasen geen toga te dragen?
- Belang om wel/geen toga te dragen? (bv. afschrikkend effect voor jongeren)

De antwoorden op de vraag of er voldoende controle is op de kwaliteit van het optreden van jeugdadvocaten, zijn verdeeld.

- Wat is jullie mening hierover?
- Kunnen jullie iets meer vertellen over het vergoedingssysteem?
  - Puntensysteem, kwaliteit versus kwantiteit van behandeling van zaken, ...

Vragen over nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet

Tot slot willen we graag nog terugkomen op enkele elementen die ingevoerd werden in het nieuwe decreet. We hebben hierbij een selectie gemaakt van de elementen waarbij de meningen verdeeld waren.

16. Uitbreiding afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie

62.3% (helemaal) akkoord

17. Invoering positief project

77.6% (helemaal) akkoord = in overeenstemming met resultaten over voorrang geven aan herstelgericht aanbod

18. Gescheiden trajecten VOS/MOF

64.2% (helemaal) akkoord

19. Invoering derde vorderingsgrond

34.7% (helemaal) akkoord

23.5% geen mening

-
20. Herziening enkel nog mogelijk ten voordele van de jongere (afschaffing artikel 60 Jeugdbeschermingswet)
- Eerder (helemaal) akkoord, maar ook veel stemmen voor “tussen beide” en “geen mening” (resp. 29.6% en 14.3%)
21. Gesloten plaatsing start altijd met een oriëntatie
- 77.6% (helemaal) akkoord
22. MOF-jongeren niet langer in een private instelling plaatsen
- 32.7% (helemaal) niet akkoord, maar ook stemmen voor “tussen beide” en “geen mening” (resp. 26.5% en 19.4%)
- Vgl. met VOS-jongeren niet meer in GI + voorstander van gescheiden trajecten: meningen minder verdeeld
23. Invoering langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar)
- 38.8% (helemaal) niet akkoord; 29.6% tussen beide
24. Invoering terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding
- 36.8% (helemaal) akkoord; 24.5% tussen beide
25. Behoud van de uithandengeving
- 48.0% (helemaal) akkoord
26. Prioriteit geven aan herstelrechtelijk afhandeling
- 80.6% (helemaal) akkoord = in overeenstemming met resultaten over voorrang geven aan herstelgericht aanbod
27. Minimumleeftijd 12 jaar
- 65.3% (helemaal) akkoord
28. VOS-jongeren niet langer in gemeenschapsinstellingen plaatsen
- 51.0% (helemaal) akkoord
29. Elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict
- 47.9% (helemaal) akkoord
30. In het algemeen: vooruitgang op vorige systeem
- Eerder (helemaal) akkoord, maar iets meer “tussen beide” (resp. 31.7% en 35.7%)

Zijn er nog andere nieuwe elementen die jullie graag willen besprek

Bijlage 3: Frequentietabellen

Tabel 1 Frequentietabellen bijzondere opleiding OVB

Figuur	Stelling		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	Opleiding niet gevolgd	N
Figuur 6	Ik ben tevreden over de invulling van de bijzondere opleiding voor jeugdadvocaten, aangeboden door de Orde van Vlaamse Balies.	Frequentie	1	14	31	56	9	1	112
		Percentage	0,9	12,5	27,7	50,0	8,0	0,9	100,0

Tabel 2 Frequentietabellen herstelgerichte processen, informeren, verantwoordelijkheid, betrokkenheid ouders, wetenschappelijke inzichten, (visie over) het optreden van de jeugdadvoocaat

Figuur	Stelling		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	N
Figuur 9	Ik beschouwde het als mijn taak om ervoor te zorgen dat zo veel als mogelijk voorrang gegeven werd aan het herstelrechtelijk aanbod.	Frequentie	2	19	33	36	10	100
		Percentage	2,0	19,0	33,0	36,0	10,0	100,0
	Ik beschouwde het als mijn taak om af te wegen of de cliënt moest ingaan op het herstelrechtelijk aanbod.	Frequentie	1	1	19	65	14	100
		Percentage	1,0	1,0	19,0	65,0	14,0	100,0
Figuur 11	Wanneer ik ambtshalve werd aangewezen als advocaat, verliep de feitelijke contactname gemakkelijk.	Frequentie	6	26	31	30	7	100
		Percentage	6,0	26,0	31,0	30,0	7,0	100,0
Figuur 15	Ik beschouwde het als mijn taak om de minderjarige te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.	Frequentie	0	0	2	31	67	100
		Percentage	0	0	2,0	31,0	67,0	100,0
Figuur 19	Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep.	Frequentie	2	0	4	49	45	100

		Percentage	2,0	0,0	4,0	49,0	45,0	100,0
Figuur 20	Ik informeerde de minderjarige cliënt over de mogelijkheden die er in de wet staan om zijn/haar verantwoordelijkheid op te nemen (herstelrechtelijk aanbod, geschreven project,...)	Frequentie	3	1	17	53	26	100
		Percentage	3,0	1,0	17,0	53,0	26,0	100,0
	Ik liet de ruimte voor de minderjarige cliënt om zelf een constructief antwoord op de feiten voor te stellen.	Frequentie	0	4	25	52	19	100
		Percentage	0	4,0	25,0	52,0	19,0	100,0
Figuur 23	Ik heb beroepsgeheim ten aanzien van de ouders/opvoedingsverantwoordelijken van de minderjarige cliënt.	Frequentie	1	0	23	41	35	100
		Percentage	1,0	0,0	23,0	41,0	35,0	100,0
Figuur 25	Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.	Frequentie	6	20	44	26	4	100
		Percentage	6,0	20,0	44,0	26,0	4,0	100,0
	Ik hield rekening met deze wetenschappelijke inzichten bij het reageren op of voorstellen van maatregelen.	Frequentie	7	24	40	27	2	100
		Percentage	7,0	24,0	40,0	27,0	2,0	100,0
Figuur 26	Ik vind het noodzakelijk dat iedereen die als jeugdadvoocaat optreedt, de bijzondere opleiding van de Orde van Vlaamse Balies gevolgd heeft.	Frequentie	3	7	6	31	65	112
		Percentage	2,7	6,3	5,4	27,7	58,0	100,0
	Er is voldoende controle op de kwaliteit van het optreden van jeugdadvocaten.	Frequentie	5	34	42	29	2	112
		Percentage	4,5	30,4	37,5	25,9	1,8	100,0
	Jeugdadvocaten moeten een afzonderlijk statuut krijgen.	Frequentie	4	12	11	55	30	112
		Percentage	3,6	10,7	9,8	49,1	26,8	100,0
		Frequentie	1	0	2	34	75	112

	Eens ik toegewezen word aan een minderjarige, sta ik deze zo mogelijk bij zolang hij/zij onder de toepassing van het jeugdrecht valt.	Percentage	0,9	0,0	1,8	30,4	67,0	100,0
Figuur 28	De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten. - MOF	Frequentie	5	45	38	16	0	104
		Percentage	4,8	43,3	36,5	15,4	0,0	100,0
	De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten. - VOS -12	Frequentie	28	59	16	1	0	104
		Percentage	26,9	56,7	15,4	1,0	0,0	100,0
	De minderjarige is in staat om zelf zijn/haar situatie in te schatten. - VOS +12	Frequentie	6	29	53	16	0	104
		Percentage	5,8	27,9	51,0	15,4	0,0	100,0
Figuur 29	Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is. - MOF	Frequentie	2	3	26	64	9	104
		Percentage	1,9	2,9	25,0	61,5	8,7	100,0
	Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is. - VOS -12	Frequentie	1	1	16	60	26	104
		Percentage	1,0	1,0	15,4	57,7	25,0	100,0
	Bij het verdedigen van de minderjarige, schat ik zelf in welke oplossing in het belang van de minderjarige is. - VOS +12	Frequentie	1	4	25	62	12	104
		Percentage	1,0	3,8	24,0	59,6	11,5	100,0
Figuur 30	Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige. - MOF	Frequentie	8	29	34	27	6	104
		Percentage	7,7	27,9	32,7	26,0	5,8	100,0
	Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige. - VOS -12	Frequentie	15	46	33	9	1	104
		Percentage	14,4	44,2	31,7	8,7	1,0	100,0
	Ik vertolk uitsluitend de mening van de minderjarige. - VOS +12	Frequentie	8	35	39	16	6	104
		Percentage						

		Percentage	7,7	33,7	37,5	15,4	5,8	100,0
Figuur 31	Ik beschouw me als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter. - MOF	Frequentie	11	33	24	26	10	104
		Percentage	10,6	31,7	23,1	25,0	9,6	100,0
	Ik beschouw me als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter. - VOS -12	Frequentie	10	28	25	31	10	104
		Percentage	9,6	26,9	24,0	29,8	9,6	100,0
	Ik beschouw me als tussenpersoon tussen alle betrokkenen en de jeugdrechter. - VOS +12	Frequentie	9	32	20	33	10	104
		Percentage	8,7	30,8	19,2	31,7	9,6	100,0
Figuur 32	Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat. - MOF	Frequentie	2	7	25	44	26	104
		Percentage	1,9	6,7	24,0	42,3	25,0	100,0
	Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat. - VOS -12	Frequentie	0	6	18	50	30	104
		Percentage	0	5,8	17,3	48,1	28,8	100,0
	Het belang van de minderjarige staat centraal, ook als dat betekent dat een maatregel moet worden genomen die hem/haar niet aanstaat. - VOS +12	Frequentie	2	6	24	48	24	104
		Percentage	1,9	5,8	23,1	46,2	23,1	100,0
Figuur 33	Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken. - MOF	Frequentie	0	3	5	55	41	104
		Percentage	0	2,9	4,8	52,9	39,4	100,0
	Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken. - VOS -12	Frequentie	8	30	21	28	17	104
		Percentage	7,7	28,8	20,2	26,9	16,3	100,0
		Frequentie	1	2	9	53	39	104

	Eigen voorstellen of alternatieven suggereren doe ik enkel als ik die vooraf met de minderjarige heb besproken. - VOS +12	Percentage	1,0	1,9	8,7	51,0	37,5	100,0
Figuur 34	De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter. - MOF	Frequentie	13	32	50	8	1	104
		Percentage	12,5	30,8	48,1	7,7	1,0	100,0
	De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter. - VOS -12	Frequentie	12	26	46	18	2	104
		Percentage	11,5	25,0	44,2	17,3	1,9	100,0
	De informatie die ik verneem van de minderjarige, de ouders of de instelling, deel ik met de jeugdrechter. - VOS +12	Frequentie	12	26	52	12	2	104
		Percentage	11,5	25,0	50,0	11,5	1,9	100,0
Figuur 35	De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken. - MOF	Frequentie	0	0	2	44	58	104
		Percentage	0	0	1,9	42,3	55,8	100,0
	De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken. - VOS -12	Frequentie	0	7	22	36	39	104
		Percentage	0	6,7	21,2	34,6	37,5	100,0
	De minderjarige moet de kans krijgen om zelf zijn/haar mening uit te drukken. - VOS +12	Frequentie	0	0	1	45	58	104
		Percentage	0	0	1,0	43,3	55,8	100,0
Figuur 36	Ik bespreek samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is. - MOF	Frequentie	5	12	35	36	16	104
		Percentage	4,8	11,5	33,7	34,6	15,4	100,0
	Ik bespreek samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is. - VOS -12	Frequentie	4	8	29	40	23	104
		Percentage	3,8	7,7	27,9	38,5	22,1	100,0
	Ik bespreek samen met de jeugdrechter wat het belang van de minderjarige is. - VOS +12	Frequentie	5	8	33	39	19	104
		Percentage						

		Percentage	4,8	7,7	31,7	37,5	18,3	100,0
Figuur 37	Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar. - MOF	Frequentie	7	35	50	7	5	104
		Percentage	6,7	33,7	48,1	6,7	4,8	100,0
	Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar. - VOS -12	Frequentie	4	13	42	33	12	104
		Percentage	3,8	12,5	40,4	31,7	11,5	100,0
	Ik acht de minderjarige onvoldoende rijp om zelf te bepalen wat het beste is voor hem/haar. - VOS +12	Frequentie	6	30	55	8	5	104
		Percentage	5,8	28,8	52,9	7,7	4,8	100,0
Figuur 38	Bij het verdedigen van een minderjarige, ben ik gebonden door zijn/haar voorkeuren of wensen. - MOF	Frequentie	4	35	22	36	7	104
		Percentage	3,8	33,7	21,2	34,6	6,7	100,0
	Bij het verdedigen van een minderjarige, ben ik gebonden door zijn/haar voorkeuren of wensen. - VOS -12	Frequentie	10	48	26	17	3	104
		Percentage	9,6	46,2	25,0	16,3	2,9	100,0
	Bij het verdedigen van een minderjarige, ben ik gebonden door zijn/haar voorkeuren of wensen. - VOS +12	Frequentie	5	36	28	29	6	104
		Percentage	4,8	34,6	26,9	27,9	5,8	100,0
Figuur 39	Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan. - MOF	Frequentie	5	23	33	38	5	104
		Percentage	4,8	22,1	31,7	36,5	4,8	100,0
	Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan. - VOS -12	Frequentie	5	27	23	42	7	104
		Percentage	4,8	26,0	22,1	40,4	6,7	100,0
		Frequentie	5	24	24	44	7	104

	Wanneer ik het niet eens ben met het standpunt van mijn cliënt, laat ik dit impliciet aan de jeugdrechter verstaan. - VOS +12	Percentage	4,8	23,1	23,1	42,3	6,7	100,0
Figuur 40	Als jeugdadvoocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen. - MOF	Frequentie	10	34	31	26	3	104
		Percentage	9,6	32,7	29,8	25,0	2,9	100,0
	Als jeugdadvoocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen. - VOS -12	Frequentie	6	30	30	34	4	104
		Percentage	5,8	28,8	28,8	32,7	3,8	100,0
	Als jeugdadvoocaat hou ik rekening met de mening van alle betrokken partijen. - VOS +12	Frequentie	6	32	32	31	3	104
		Percentage	5,8	30,8	30,8	29,8	2,9	100,0
Figuur 41	Ik beschouw het vooral als mijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt. - MOF	Frequentie	4	19	34	27	20	104
		Percentage	3,8	18,3	32,7	26,0	19,2	100,0
	Ik beschouw het vooral als mijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt. - VOS -12	Frequentie	2	19	37	25	21	104
		Percentage	1,9	18,3	35,6	24,0	20,2	100,0
	Ik beschouw het vooral als mijn taak om aan de minderjarige uit te leggen wat de jeugdrechter bedoelt. - VOS +12	Frequentie	3	20	33	27	21	104
		Percentage	2,9	19,2	31,7	26,0	20,2	100,0

Tabel 3 Frequentietabellen herstelgerichte processen

Figuur	Stelling		Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd	N
Figuur 10	In welke mate was er voorafgaand contact met de minderjarige naar aanleiding van een herstelrechtelijk proces?	Frequentie	9	13	26	28	24	100
		Percentage	9,0	13,0	26,0	28,0	24,0	100,0

In welke mate was er voorafgaand contact met de HCA-dienst naar aanleiding van een herstelrechtelijk proces?	Frequentie	16	26	26	11	19	98
	Percentage	16,3	26,5	26,5	11,2	19,4	100,0
In welke mate was u aanwezig op de contactmomenten tussen de minderjarige en de HCA-dienst?	Frequentie	27	30	24	13	5	99
	Percentage	27,3	30,3	24,2	13,1	5,1	100,0
In welke mate gaf u advies aan de minderjarige indien er een akkoord gesloten werd binnen een herstelrechtelijk proces?	Frequentie	10	11	20	26	32	99
	Percentage	10,1	11,1	20,2	26,3	32,3	100,0

Tabel 4 Frequentietabellen nieuwe aspecten jeugddelinquentiedecreet

Figuur	Stelling		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	Geen mening	N
Figuur 42	Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het Openbaar Ministerie	Frequentie	2	15	18	48	13	2	98
		Percentage	2,0	15,3	18,4	49,0	13,3	2,0	100,0
	Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.	Frequentie	1	4	15	52	24	2	98
		Percentage	1,0	4,1	15,3	53,1	24,5	2,0	100,0
	Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten.	Frequentie	5	13	13	46	17	4	98
		Percentage	5,1	13,3	13,3	46,9	17,3	4,1	100,0
	Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.	Frequentie	4	8	29	27	7	23	98
		Percentage	4,1	8,2	29,6	27,6	7,1	23,5	100,0
	Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere.	Frequentie	2	6	29	32	15	14	98
		Percentage	2,0	6,1	29,6	32,7	15,3	14,3	100,0

Ik ben er voorstander van dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.	Frequentie	1	6	13	57	19	2	98
	Percentage	1,0	6,1	13,3	58,2	19,4	2,0	100,0
Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.	Frequentie	4	28	26	15	6	19	98
	Percentage	4,1	28,6	26,5	15,3	6,1	19,4	100,0
Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar)	Frequentie	9	29	29	15	4	12	98
	Percentage	9,2	29,6	29,6	15,3	4,1	12,2	100,0
Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.	Frequentie	9	21	24	28	8	8	98
	Percentage	9,2	21,4	24,5	28,6	8,2	8,2	100,0
Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.	Frequentie	9	14	23	39	8	5	98
	Percentage	9,2	14,3	23,5	39,8	8,2	5,1	100,0
Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.	Frequentie	2	3	13	51	28	1	98
	Percentage	2,0	3,1	13,3	52,0	28,6	1,0	100,0
Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.	Frequentie	4	10	15	47	17	5	98
	Percentage	4,1	10,2	15,3	48,0	17,3	5,1	100,0
Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.	Frequentie	3	18	18	30	20	9	98
	Percentage	3,1	18,4	18,4	30,6	20,4	9,2	100,0
Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.	Frequentie	2	8	25	35	12	16	98
	Percentage	2,0	8,2	25,5	35,7	12,2	16,3	100,0
In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.	Frequentie	3	12	35	27	4	17	98
	Percentage	3,1	12,2	35,7	27,6	4,1	17,3	100,0

2 Detailrapport jeugdrechters

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

**Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie
van het decreet jeugddelinquentierecht'**

Detailrapport Jeugdrechters

Ibe Coeck
Emma Hadermann
Eva Van Kelecom
Prof. dr. Johan Put
Prof. dr. Stefaan Pleysier
Dr. Eef Goedseels

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Minderbroedersstraat 8 – B-3000 Leuven
 Tel 0032 16 37 34 32
 E-mail: swvg@kuleuven.be
 Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

Publicatie nr. 2021/18
 SWVG-Rapport 67/2
 Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Titel rapport: Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugd delinquentierecht'
 Detailrapport Jeugdrechters
 Promotor: Prof. dr. Johan Put
 Copromotor: Prof. dr. Stefaan Pleysier en dr. Eef Goedseels
 Onderzoekers: Emma Hadermann, Eva Van Kelecom en Ibe Coeck

Coördinatie SWVG: Hilde Lauwers

Administratieve ondersteuning SWVG: Lut Van Hoof, Manuela Schröder

Dit rapport kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Overheid, programma 'Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek'. In deze tekst komen onderzoeksresultaten van de auteur(s) naar voor en niet die van de Vlaamse Overheid. Het Vlaams Gewest kan niet aansprakelijk gesteld worden voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de meegedeelde gegevens.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

Het consortium SWVG

<i>Deelnemende instellingen - Dagelijks bestuur</i>	
KU Leuven	
· LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy	Prof. dr. Chantal Van Audenhove
· Instituut voor Sociaal Recht	Prof. dr. Anja Declercq
· HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving	Prof. dr. Johan Put
· Leuvens Instituut voor Gezondheidsbeleid	Prof. dr. Tine Van Regenmortel
· Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen	Prof. dr. Erik Schokkaert
UGent	
· Vakgroep Marketing, Innovatie en Organisatie	Prof. dr. Paul Gemmel
· Vakgroep Publieke Governance, Management & Financiën	Prof. dr. Joris Voets
· Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg	Prof. dr. An De Sutter
Vrije Universiteit Brussel	
· Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen	Prof. dr. Dominique Verté
Universiteit Antwerpen	
· CRESC, UAntwerpen	Prof. dr. Peter Raeymaeckers
<i>Partnerinstellingen</i>	
Universiteit Hasselt	
· Centrum voor Statistiek	
Thomas More Hogeschool	
· Opleiding Toegepaste Psychologie	Dr. Peter De Graef
Arteveldehogeschool	
· Dienst onderzoek en dienstverlening	
Hogeschool Gent	
· Faculteit Mens en Welzijn	
UC Leuven-Limburg	
· Groep Gezondheid en Welzijn	
<i>Coördinatie en secretariaat</i>	
Coördinator SWVG Administratieve ondersteuning	Dr. Kathleen De Cuyper Manuela Schröder Lut Van Hoof

Detailrapport 67/2

Juni 2021

Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'

Detailrapport Jeugdrechters

Onderzoekers: Emma Hadermann, Ibe Coeck, en Eva Van Kelecom

Promotor: Prof. dr. Johan Put

Copromotor: Prof. dr. Stefaan Pleysier en dr. Eef Goedseels

Samenvatting

Dit detailrapport kadert binnen de nulmeting van het vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'. Deze nulmeting heeft tot doel om de situatie voor de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet in kaart te brengen. De indicatoren die aan bod komen, zijn gebaseerd op het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Vervolgens werd aan de hand van drie criteria een onderscheid gemaakt tussen indicatoren die binnen en buiten de scope van deze nulmeting vallen. Op die manier kan de conclusie van het detailrapport bijdragen aan de beantwoording van de vierde onderzoeksvraag "Welk beeld geeft de toestand voor 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?".

Dit detailrapport geeft de resultaten weer van een kwantitatieve bevraging bij de Vlaamse jeugdrechters (24 respondenten) en een focusgroepgesprek (2 participanten).

Vooreerst geven de jeugdrechters aan maatregelen op te leggen die niet expliciet wettelijk geregeld waren om zo een maatregel op maat van de jongere te kunnen nemen. Verder informeerden de jeugdrechters de jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure voornamelijk bij de eerste verschijning. Er werd echter wel van uitgegaan dat de jongeren reeds door de advocaat geïnformeerd werd voor ze voor hen verschenen. Opdat de jongere de boodschap van de jeugdrechter zou begrijpen, werd rekening gehouden met de mentale toestand van de jongere en werd zo veel mogelijk 'de bril van de jongere' opgezet. In het geval dat de jongere een andere taal sprak, werd een beroep gedaan op een tolk, een familielid of een vriend van de jongere, dan wel op de jeugdrechter zelf wanneer de jongere een taal sprak die de jeugdrechter ook machtig was. Naast de taalbarrière was er sprake van een cultuurbarrière. Om geen belangrijke culturele informatie te mislopen, werkte de sociale dienst, waar mogelijk, samen met het ondersteuningsteam voor allochtonen (OTA).

Ondanks het belang dat gehecht werd aan de continuïteit van het lopende traject van vrijwillige hulpverlening, werd dit veelal ingebed in de gerechtelijke context als een verplicht na te leven voorwaarde wanneer het dossier op niveau van de jeugdrechtbank terecht kwam. Er werd wel benadrukt dat het MOF- en VOS-aspect van een jongere niet zomaar los van elkaar gezien konden worden.

Door het beperkt residentieel psychiatrisch aanbod moesten de jeugdrechters vaak inzetten op ambulante maatregelen terwijl er eigenlijk nood was aan een residentiële aanpak. Het aantal problematieken dat de jongere ervaarde, speelde niet mee in de beslissing om te plaatsen in een jeugdpsychiatrische dienst. Daarvoor werd voornamelijk gekeken naar de mate waarin de jongere de maatschappij verstoorde en in welke mate de context de jongere kon ondersteunen.

Daarnaast spraken de jeugdrechters de jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid. Het responsabiliseren van de jongeren stond daarbij centraal. Afhankelijk van de openheid van de jongere kon het actief opnemen van zijn verantwoordelijkheid plaatsvinden op verschillende tijdstippen tijdens de procedure.

Bij het nemen van een beslissing werd eveneens de draagkracht van de ouders mee in rekening gebracht. Ondanks dat jeugdrechters aan ouders geen maatregelen konden opleggen, werden ze wel gewezen op hun verantwoordelijkheid om de uitvoering van de maatregel organisatorisch mogelijk te maken.

Jeugdrechters geven aan dat ze te weinig tijd hadden om zich actief bezig te houden met het opzoeken van en leren uit wetenschappelijke inzichten. Een betere samenwerking tussen de wetenschap en de praktijk kan deze kennisstroom volgens hen verbeteren. Hoewel de meeste respondenten tevreden waren met de opleiding jeugdrecht van het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO), werden gesprekstechnieken en communicatievaardigheden het vaakst aangehaald als onderbelichte thema's tijdens de opleiding. Vaak werd de tijd om naar een opleiding te gaan, gezien als drempel om deze opleiding effectief bij te wonen.

Verder vonden de jeugdrechters het wenselijk dat eenzelfde rechter optrad in MOF- en VOS-zaken die betrekking hadden op eenzelfde minderjarige. Bij het nemen van een beslissing over een maatregel, zowel in de voorbereidende rechtspleging als in de rechtspleging ten gronde, waren de volgende vier factoren het meest doorslaggevend: de ernst van de feiten, de leefomgeving en context van de betrokkene, de vroegere maatregelen en het gedrag van de jongere tijdens de uitvoering ervan en de persoonlijkheid en de maturiteit van de jongere. Aan de openbare veiligheid en de gevolgen voor het slachtoffer werd minder aandacht besteed in het besluitvormingsproces.

Tot slot zijn de meningen met betrekking tot de nieuwe aspecten van het Vlaamse jeugddelinquentie-decreet verdeeld. Met bepaalde aspecten gaat een meerderheid van de jeugdrechters (helemaal) akkoord, zoals het geven van prioriteit aan de herstelrechtelijke afhandeling, de derde vorderingsgrond en het starten van de gesloten plaatsing met een oriëntatie. Van andere aspecten zijn jeugdrechters in mindere mate voorstander, zoals het feit dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen geplaatst kunnen worden en de invoering van de gescheiden trajecten.

Inhoud

Inleiding		593
Hoofdstuk 1	Onderzoekspopulatie	595
Hoofdstuk 2	Afhandelingsmogelijkheden jeugdrechters	599
Hoofdstuk 3	Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure	601
Hoofdstuk 4	Vrijwillige hulpverlening	607
Hoofdstuk 5	Aanbod van jeugdpsychiatrie	611
Hoofdstuk 6	Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten	613
Hoofdstuk 7	Het aanspreken van minderjarigen op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten	615
Hoofdstuk 8	Het betrekken van de ouders bij het opleggen van een reactie	619
Hoofdstuk 9	Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht	621
Hoofdstuk 10	Optreden jeugdrechters	623
Hoofdstuk 11	Beslissingsproces jeugdrechters	625
Hoofdstuk 12	Nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentierecht	627
Besluit		629
Bijlagen		633

Lijst Tabellen

Tabel 1	Geslacht, anciënniteit, (tevredenheid) gespecialiseerde opleiding jeugdrecht IGO en werkzaamheid voorafgaand aan functie als jeugdrechter	595
---------	---	-----

Lijst Figuren

Figuur 1	Interesse van jeugdrechters in opleidingsthema's (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 24)	596
Figuur 2	Thema's die aan bod kwamen in de bijkomende opleidingen jeugd(recht) (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 23)	597
Figuur 3	'Ik legde tijdens de voorbereidende rechtspleging gemeenschapsdienst (max. 30 uur) op' (frequentie, N = 23)	600
Figuur 4	'Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure' (frequentie, N = 23)	601
Figuur 5	'De jongere werd geïnformeerd over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure...' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 22)	601
Figuur 6	'Ik informeerde de jongere over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure op het volgende moment' (frequentie, N = 17)	602
Figuur 7	'Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg over hun rechten en het verloop van de procedure begreep' (frequentie, N = 17)	603
Figuur 8	'Op welke manier communiceerde u met een minderjarige cliënt buiten de zittingen?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 23)	605
Figuur 9	De mate waarin respondenten vrijwillige hulpverlening opstartten en al dan niet rekening houden met een lopend traject van vrijwillige hulpverlening (frequentie, N = 23)	607
Figuur 10	De manier waarop respondenten omgingen met een lopend gerechtelijk VOS-dossier als een MOF-dossier werd opgestart (frequentie, N = 22)	608
Figuur 11	'Ik was tevreden met het residentieel en ambulante psychiatrisch aanbod' (frequentie, N = 23)	611
Figuur 12	'Ik sprak de jongere aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft' (frequentie, N = 23)	613
Figuur 13	'Op de volgende momenten stelde ik de jongere verantwoordelijk voor de gepleegde feiten' (frequentie, N = 23)	614
Figuur 14	'Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)' (frequentie, N = 23)	615
Figuur 15	'Ik sprak de jongere aan op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)' (frequentie, N = 23)	615

Figuur 16	‘Ik gaf de jongere inspraak bij de keuze van de afhandelingswijze’ (frequentie, N = 23)	616
Figuur 17	Betrokkenheid van ouders/opvoedingsverantwoordelijken (frequentie, N = 23)	619
Figuur 18	Wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen (frequentie, N = 23)	621
Figuur 19	‘Het is wenselijk dat eenzelfde rechter familiezaken, VOS- en MOF-zaken m.b.t dezelfde minderjarige behandelt’ (frequentie, N = 24)	623
Figuur 20	‘In een MOF-zaak is het opportuun dat eenzelfde rechter optreedt tijdens de voorbereidende rechtspleging, de rechtspleging ten gronde en de uitvoeringsfase’ (frequentie, N = 24)	623
Figuur 21	‘Ik bezocht jongeren die geplaatst zijn in hun instelling’ (frequentie, N = 24)	624
Figuur 22	‘Ik ben voorstander van het dragen van de toga (door de jeugdrechters) in jeugdzaken’ (frequentie, N = 24)	624
Figuur 23	‘Welke factoren wogen het sterkste door bij het nemen van een beslissing over een maatregel in de voorbereidende rechtspleging en de rechtspleging ten gronde’ (frequentie, maximum drie antwoorden per respondent, N = 24)	625
Figuur 24	De mate waarin de respondenten akkoord gaan met de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet (frequentie, N = 23)	627

Inleiding

In dit detailrapport komen vooreerst de resultaten aan bod van de kwantitatieve bevraging bij de Vlaamse jeugdrechters, die werd afgenomen in januari 2020. Het betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet²⁴⁵. Deze kwantitatieve gegevens worden aangevuld met de resultaten uit de focusgroep die plaatsvond in september 2020. Op die manier worden de verschillende thema's meer in de diepte beschreven.

Zowel de kwantitatieve vragenlijst als de kwalitatieve interviewleidraad (zie bijlage 1 en 2) zijn gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Op die manier kan de conclusie van het detailrapport bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag *“Welk beeld geeft de toestand voor 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?”*. De concrete indicatoren waar dit detailrapport betrekking op heeft zijn de volgende:

1. De jeugdrechter maakt enkel gebruik van de door hem voorziene afhandelingsmogelijkheden (A.2.1.1.)
2. De jeugdrechter neemt zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure (A.7.1.1.)
3. De jeugdrechter gaat na of er vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen (E.2.2.1.)
4. De jeugdrechter verwijst door naar de gepaste hulpverlening als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader (E.2.2.2.)
5. De jeugdrechter gebruikt een ambulante maatregel of sanctie of een plaatsing in jeugdpsychiatrische dienst, in het bijzonder voor jongeren met meervoudige en complexe problematiek (E.2.5.3.)
6. De jeugdrechter stelt jongeren expliciet verantwoordelijk voor de gepleegde feiten en maakt hierbij een onderscheid naar leeftijd en geestestoestand (F.1.1.1.)
7. De jeugdrechter spreekt jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe (F.2.1.1.)
8. De jeugdrechter betreft ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden (F.3.2.1.)
9. De jeugdrechter houdt bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties (K.3.2.1.)

Tijdens de focusgroep werden enkel vragen gesteld die betrekking hadden op de indicatoren. In de kwantitatieve vragenlijst werden daarnaast wel nog bijkomende vragen opgenomen, die konden bijdragen aan het schetsen van een ruimer totaalbeeld van de werking van het jeugddelinquentiesysteem voor de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Op die manier kunnen de antwoorden op de

---

²⁴⁵ Om de figuren overzichtelijk te houden, worden sommige antwoordcategorieën samengenomen. Van deze figuren zijn de gedetailleerde frequentietabellen terug te vinden in bijlage 3.

indicatoren in een heldere brede context geïnterpreteerd worden. In dit detailrapport wordt bijgevolg ingegaan op het schetsen van de praktijk van de jeugdrechters voor de inwerkingtreding van het decreet, terwijl het hoofdrapport uitsluitend de resultaten met betrekking tot de indicatoren weergeeft. In het eerste hoofdstuk wordt de onderzoekspopulatie van zowel het kwalitatieve als het kwantitatieve luik omschreven. Hoofdstukken 2 tot en met 9 behandelen de indicatoren zoals hierboven weergegeven: de afhandelingsmogelijkheden van jeugdrechters, het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure, de vrijwillige hulpverlening, het huidige aanbod van jeugdpsychiatrie, het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten en op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten, het betrekken van de ouders bij het opleggen van een reactie en de wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht. In elk hoofdstuk worden per indicator eerst de kwantitatieve resultaten weergegeven, gevolgd door een meer diepgaande interpretatie van deze gegevens op basis van de verzamelde kwalitatieve data. Vervolgens behandelt hoofdstuk 10 het optreden van de jeugdrechters. Hoofdstuk 11 gaat in op de factoren die het sterkste doorwegen bij jeugdrechters bij het nemen van beslissingen. Het laatste hoofdstuk schetst op basis van de kwantitatieve bevraging een overzicht van de meningen van de respondenten over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode voor de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie voor die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) ook toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit toekomstig evaluatieonderzoek.

Voor meer informatie omtrent de methodologie verwijzen we naar het hoofdrapport (zie Hoofdstuk 1 'Methodologie').

Hoofdstuk 1

Onderzoekspopulatie

Bij aanvang startten 25 jeugdrechters met het invullen van de vragenlijst. Doorheen de vragen over de achtergrondkenmerken stopte er één respondent met invullen. Deze respondent werd niet meegenomen bij de verwerking van de achtergrondgegevens van de onderzoekspopulatie. Vanaf het vijfde thema in de vragenlijst 'afhandelingsmogelijkheden van jeugdrechters' haakte nog één respondent af. De beschikbare antwoorden van deze respondent worden wel weergegeven in de hoofdstukken met betrekking tot de thema's die hij beantwoordt heeft. De volledige vragenlijst werd uiteindelijk beantwoord door 23 respondenten. In totaal werden 52 jeugdrechters aangeschreven om de vragenlijst in te vullen, wat de responsgraad op 46,0 procent brengt voor het eerste tot en met het vierde thema in de vragenlijst en op 44,0 procent voor de daarop volgende thema's. Aangezien de steekproef in absolute aantallen ($N = 24$) beperkt is, worden de resultaten in dit rapport weergegeven in absolute cijfers en niet in percentages.

De onderzoekspopulatie ($N = 24$) telt 6 mannen en 18 vrouwen (zie tabel 1). De respondenten zijn tussen de 39 en 65 jaar oud, met een gemiddelde van 52 jaar ($SD = 7,83$). Twee derde van de respondenten heeft minder dan tien jaar ervaring als jeugdrechter.

Tabel 40 Geslacht, anciënniteit, (tevredenheid) gespecialiseerde opleiding jeugdrecht IGO en werkzaamheid voorafgaand aan functie als jeugdrechter

Gegevens	Waarden	N
Geslacht	Vrouw	18
	Man	6
Anciënniteit	0-4 jaar	6
	5-9 jaar	9
	10-14 jaar	2
	15-19 jaar	4
	20 jaar of langer	3
Gespecialiseerde opleiding jeugdrecht IGO	Ja	24
	Nee	0
Tevredenheid gespecialiseerde opleiding jeugdrecht IGO	Zeer tevreden	1
	Enigszins tevreden	17
	Niet tevreden en niet ontevreden	5
	Enigszins ontevreden	1
	Zeer ontevreden	1
Werkzaam voorafgaand aan functie als jeugdrechter	Advocatuur	19
	Openbaar ministerie	10
	Bedrijfsleven	4
	Overheid	3
	Academische wereld	1

Tabel 1 geeft eveneens weer dat alle respondenten de opleiding jeugdrecht van IGO hebben gevolgd, wat logisch is aangezien deze verplicht is. De meerderheid (18) van de respondenten was tevreden over deze opleiding. Vervolgens konden de respondenten vrij aangeven welke thema's volgens hen ontbraken tijdens

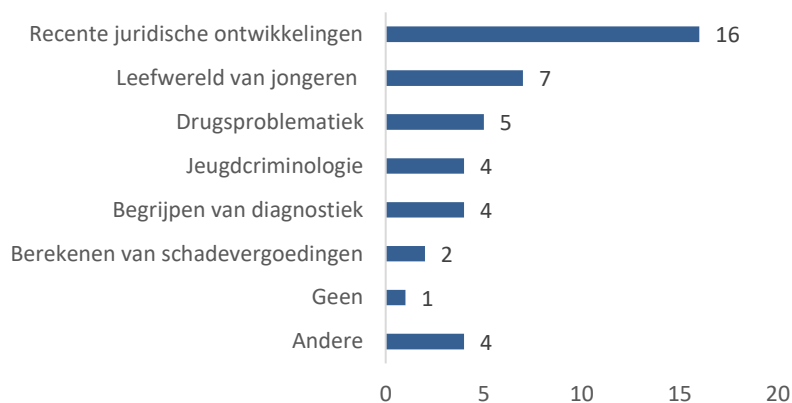
de opleiding van het IGO. In de gegeven suggesties (11), worden gesprekstechnieken en communicatievaardigheden met minderjarigen, ouders en begeleiders vier keer aangehaald. Ook wordt twee keer gesuggereerd dat het wetgevend kader uitgebreider aan bod mocht komen. De volgende thema's worden telkens eenmaal aangehaald: de impact van de tussenkomst van de jeugdrechter op de jongeren; jongeren in psychiatrie; de verwachtingen van jongeren, ouders en de hulpverlening over de rechtbank; alternatieve aanpakken van jeugdcriminaliteit.

Hierna werd aan de respondenten een lijst met onderwerpen voorgelegd met de vraag of ze interesse zouden hebben in een opleiding over dit onderwerp. Ook bij deze vraag konden de respondenten meerdere antwoorden aanduiden, deze worden weergegeven in figuur 1. Het meest frequent worden recente juridische ontwikkelingen, het begrijpen van diagnostiek en jeugdcriminologie aangegeven. Nadien volgen de thema's drugsproblematiek, de leefwereld van de jongere, berekenen van schadevergoedingen en diversiteit. Onder 'andere' opleidingen worden volgende thema's aangehaald: de effecten van psychische stoornissen op het gedrag van jongeren; de procedure; de verhouding tussen VOS- en MOF-oriëntatie conform het nieuwe jeugddelinquentiedecreet; psychiatrische gedwongen hulpverlening buiten de wet op de bescherming van de geesteszieken voor zowel VOS als MOF.

Figuur 93 Interesse van jeugdrechters in opleidingsthema's (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 24)

Bijna alle respondenten (23 van de 24) hebben ook daadwerkelijk een bijkomende opleiding gevolgd in verband met jeugd(recht). Figuur 2 geeft weer welke aanvullende thema's aan bod kwamen tijdens deze opleidingen. Het vaakst wordt juridische ontwikkelingen aangeduid, gevolgd door de leefwereld van de jongeren. De 'andere' aanvullende thema's zijn: biologische basis van menselijk gedrag, het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind, het jeugddelinquentierecht en recente wetwijzigingen.

Figuur 94 Thema's die aan bod kwamen in de bijkomende opleidingen jeugd(recht) (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 23)

Tijdens de focusgroep gaf één van de jeugdrechters aan dat tijdens de opleidingen van IGO slechts weinig bruikbare informatie specifiek voor jeugdrechters aan bod komt. Wanneer er wel een opleiding met betrekking tot jeugdrecht plaatsvindt, wordt slechts een beperkt deel ervan toegelicht. Ook naar de toegankelijkheid van de opleidingen wordt kritisch gekeken. Als de verplaatsing langer duurt dan de opleiding zelf, is de drempel groot om aanwezig te zijn.

Verder is in tabel 1 zichtbaar waar de respondenten werkzaam waren voorafgaand aan hun functie als jeugdrechter. Op deze vraag konden meerdere antwoorden aangeduid worden. De meeste respondenten waren reeds actief in de advocatuur (19), gevolgd door het openbaar ministerie (10); een beperkter aantal respondenten was actief in het bedrijfsleven (4), de overheid (3) of de academische wereld (3).

Na het invullen van de vragenlijst konden de respondenten hun gegevens achterlaten om vervolgens gecontacteerd te worden voor het kwalitatieve onderdeel van het onderzoek. Op die manier werden negen jeugdrechters uitgenodigd om deel te nemen aan de focusgroep. Omwille van de beschikbaarheid enerzijds en COVID-19 anderzijds namen uiteindelijk slechts twee jeugdrechters – een man en een vrouw²⁴⁶ – deel aan de kwalitatieve focusgroep.

²⁴⁶ Om de vertrouwelijkheid en anonimiteit te waarborgen, wordt er telkens een mannelijk persoonlijk voornaamwoord gebruikt.

Hoofdstuk 2

Afhandelingsmogelijkheden jeugdrechters

Het eerste thema met betrekking tot de indicatoren betreft de afhandelingsmogelijkheden van de jeugdrechters. Bijna de helft van de jeugdrechters (10) geeft aan dat ze reeds een maatregel oplegde die niet expliciet wettelijk geregeld was (N = 23). Enkele voorbeelden die ze hierbij zelf aanhaalden waren de volgende: avondklok opleggen, de jongere een toekomstplan laten uitschrijven, de jongere opleggen om stipt school te lopen, de jongere opleggen om respectvol om te gaan met de ouders, leerkrachten en begeleiders enz.

Ook tijdens de focusgroep gaven beide jeugdrechters aan niet expliciet wettelijk geregelde maatregelen te zien als efficiënte tools die gemakkelijk controleerbaar zijn. Dat liet namelijk toe om de maatregel zo concreet en gepersonaliseerd mogelijk te maken. Doordat de invulling nog niet vaststond, kon de maatregel op een verstaanbare manier omschreven worden. Dat is nodig opdat de jongere begreep waarom hen een bepaalde maatregel werd opgelegd. Eén jeugdrechter geeft bijvoorbeeld aan dat het niet voldoende is te stellen dat een jongere een zinvolle dagbesteding moet hebben. Er moet expliciet omschreven worden wat hier precies onder valt zodat voor de jongere (en de ouders) duidelijk is wat wel en niet kan. Deze concretisering gebeurde dan in bespreking met de jongere.

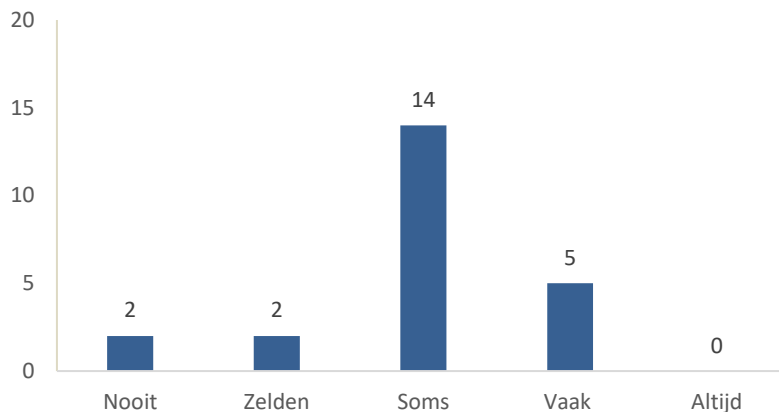
Beide jeugdrechters geven ook aan zo weinig mogelijk verwoordingen te gebruiken die limitatief geïnterpreteerd kunnen worden zoals 'namelijk'. Er werd wel gebruik gemaakt van woorden zoals 'onder andere', zonder dat dit afbreuk deed aan de concrete omschrijving van de maatregel. Eén van de respondenten geeft een voorbeeld van hoe een contactverbod concreet moest worden omschreven:

...van kijk als je die persoon ziet op de speelplaats, dan draait je je om en gaat je weg. En dan moet je ook schrijven: je mag geen contact opnemen via welke manier dan ook, niet via sociale media, niet telefonisch en niet face to face... (Participant 2).

Naast de mogelijkheid om zo concreet mogelijk te zijn, geven beide jeugdrechters aan dat deze werkwijze eveneens toeliet om de maatregel zo veel mogelijk op maat van de minderjarige (en zijn context) te nemen. Dat werd bijvoorbeeld gedaan door hem of haar zelf te laten vertellen wat hij of zij wil doen, waar hij of zij goed in is en hoe hij of zij zich voelt. Op dezelfde manier kon volgens de jeugdrechters eveneens rekening gehouden worden met wat de ouders vinden, aangezien zij een belangrijke rol spelen in het controleren van de uitvoering van de maatregelen. Beide jeugdrechters zijn dan ook tevreden dat niet alle maatregelen in de wetgeving vastlagen. Dit gaf hen de vrijheid om, binnen de contouren die de wetgeving wel heeft afgebakend, de criteria in te vullen naargelang de situatie van de jongere. Eén van de jeugdrechters stelt dat dergelijke personalisatie nooit in een wettekst gegoten kan worden.

De cijfers uit de kwantitatieve bevraging en de antwoorden uit de focusgroep moeten echter voorzichtig geïnterpreteerd worden. De wet laat namelijk zelf toe om voorwaarden op te leggen. Een aantal van de aangehaalde voorbeelden zijn juridisch perfect mogelijk, ook al werden ze niet als dusdanig benoemd in de wet en zijn ze dus niet 'expliciet wettelijk geregeld'. Dergelijke maatregelen (bv. het maken van een toekomstplan) zijn in elk geval niet als onwettig te beschouwen.

De volgende vraag handelt over het opleggen van gemeenschapsdienst in de voorbereidende rechtspleging. Uit figuur 3 blijkt alvast dat de grote meerderheid van de respondenten dat 'soms' of 'vaak' deed.

Figuur 95 'Ik legde tijdens de voorbereidende rechtspleging gemeenschapsdienst (max. 30 uur) op' (frequentie, N = 23)

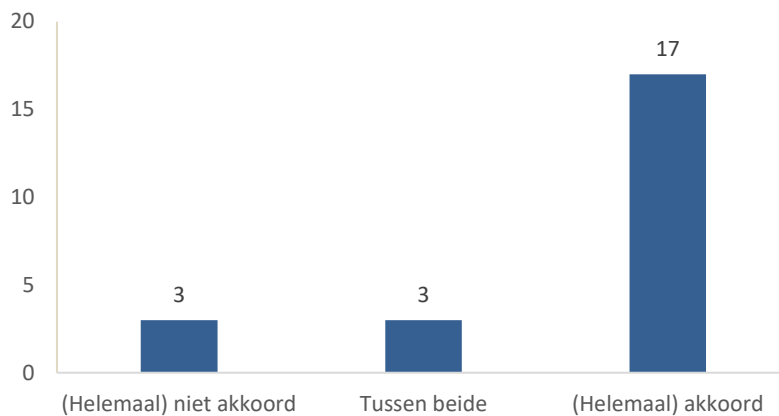
Tijdens de focusgroep werden de twee jeugdrechters dezelfde vraag voorgelegd. Hieruit blijkt dat de ze vooreerst gemeenschapsdienst in de voorbereidende rechtspleging oplegden om ervoor te zorgen dat de jongere een zinvolle tijdsbesteding had, bijvoorbeeld in de gevallen waarbij het schooltraject van de jongere helemaal fout liep. Beide jeugdrechters geven dan ook aan geen gemeenschapsdienst in de voorbereidende rechtspleging op te leggen wanneer bleek dat de jongere wel al zinvol actief bezig was. Ten tweede speelt ook de aard van de feiten een rol. Eén jeugdrechter geeft bijvoorbeeld aan dat wanneer iemand vandalisme gepleegd had, de jongere aan de hand van een gemeenschapsdienst de schade kon herstellen. Ook bij vermogensdelicten zoals diefstal of afpersing werd een gemeenschapsdienst gebruikt om de jongere te leren wat het is om te werken voor bijvoorbeeld een nieuwe gsm. Beide jeugdrechters geven daarnaast aan veel belang te hechten aan het educatieve aspect van de gemeenschapsdienst. Tijdens deze maatregelen werd namelijk aandacht besteed aan respectvol met elkaar omgaan, op tijd komen, bezig blijven, niet meteen iets opgeven ... Ook de context speelde voor beide jeugdrechters een belangrijke rol in het al dan niet opleggen van gemeenschapsdienst. Er werd zowel gekeken naar de persoon van de jongere als naar de ondersteuningscapaciteit van de ouders. Volgens de jeugdrechters was het al dan niet opleggen van gemeenschapsdienst dan ook maatwerk.

Hoofdstuk 3

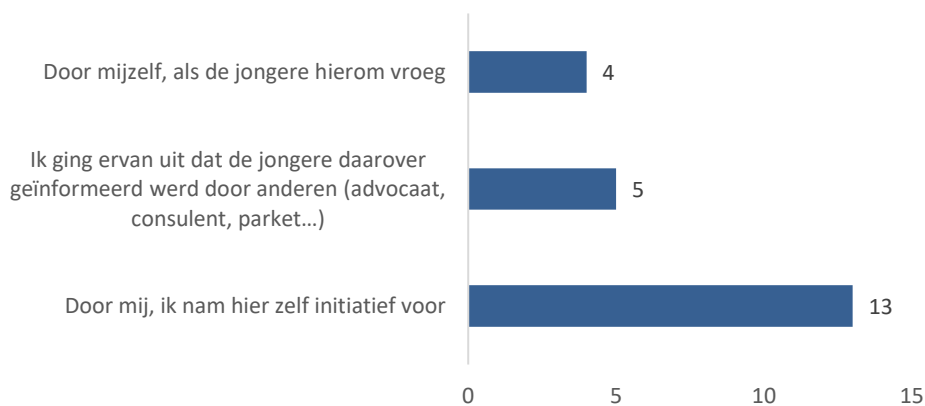
Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

Het vijfde thema peilt naar de mate waarin en de manier waarop de jongeren geïnformeerd werden over hun rechten en het verloop van de procedure. Ten eerste werd gevraagd in welke mate de respondenten het als hun taak beschouwen om de jongeren hierover te informeren. Uit figuur 4 blijkt dat 17 van de 23 respondenten er (helemaal) akkoord mee gaan dat dit tot hun takenpakket behoorde.

Figuur 96 'Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure' (frequentie, N = 23)

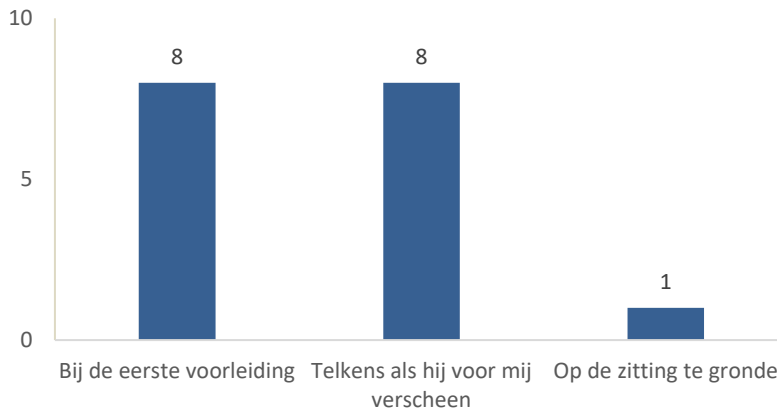
Figuur 5 geeft weer dat iets meer dan de helft van de respondenten de jongeren op eigen initiatief informeerde over hun rechten en het verloop van de procedure. De anderen deden dat op vraag van de jongere of gingen ervan uit dat de jongere daarover werd geïnformeerd door anderen.

Figuur 97 'De jongere werd geïnformeerd over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure...' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 22)²⁴⁷

²⁴⁷ Het aantal respondenten is hier 22 in plaats van 23 aangezien één respondent geen valide antwoord heeft gegeven op deze vraag.

Van de respondenten die aangeven de jongere zelf hierover te informeren (N = 17) zowel op eigen initiatief als wanneer de jongere hierom vroeg, deden acht respondenten dat telkens als de jongere voor hen verscheen (zie figuur 6). Evenveel respondenten deden dat enkel bij de eerste voorleiding.

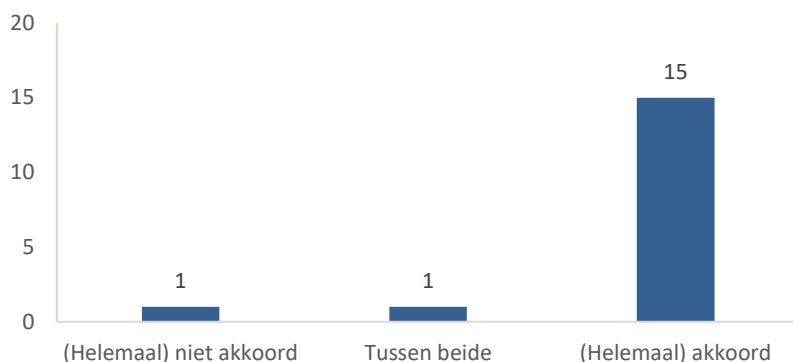
Figuur 98 'Ik informeerde de jongere over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure op het volgende moment' (frequentie, N = 17)

Beide jeugdrechters gaven tijdens de focusgroep aan het niet als hun taak te zien om de jongere uitgebreid in te lichten over hun rechten of het verloop van de procedure. Eén van hen verduidelijkt dat hij geen voorlezing deed van alle rechten aangezien dit volgens hem te lang duurt, de aandachtspanne van jongeren hiervoor te kort is en de informatie te moeilijk vatbaar is voor jongeren. Daarnaast is het informeren van de jongeren over de rechten en het verloop van de procedure volgens deze jeugdrechter eveneens niet de voornaamste focus wanneer de jongere voor hem verschijnt.

De andere jeugdrechter maakt een onderscheid tussen jongeren die voor de eerste keer, dan wel voor de 'zoveelste keer' voor een jeugdrechter verschijnen. Bij de laatste groep legde deze jeugdrechter niets van rechten of plichten meer uit en lichte hij enkel zijn beslissing toe. Beide jeugdrechters benadrukken wel dat ze uitleg gaven wanneer de jongere zelf informatie vroeg.

Eén van de jeugdrechters maakt daarbij de nuance dat wanneer de jongere vragen stelde waarvan het volgens hem niet zijn taak is om deze te beantwoorden, hij duidelijk maakte dat de jeugdadvoocaat instond voor de verdere verduidelijking van de onderwerpen die aan bod kwamen tijdens de zitting. De andere jeugdrechter bevestigt dit door te stellen dat de jeugdadvoocaat instond om erop toe te zien dat de jongere gebruikmaakt van zijn rechten. Volgens de jeugdrechters was er dan ook een belangrijke rol weggelegd voor de jeugdadvoocaat bij het informeren van de jongeren over de rechten en het verloop van de procedure. Beide jeugdrechters gaan er namelijk vanuit dat de jongere reeds door zijn advocaat werd geïnformeerd voor ze voor de jeugdrechter verschijnen.

Bij het geven van informatie is het ook belangrijk dat de jongeren begrijpen wat er gezegd wordt. In de bevraging geven 15 van de 17 jeugdrechters aan dat ze dat aftoetste bij de jongeren (zie figuur 7).

Figuur 99 'Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg over hun rechten en het verloop van de procedure begreep' (frequentie, N = 17)

In overeenstemming hiermee geven beide jeugdrechters tijdens de focusgroep aan dat ze steeds nagingen of de jongere begrepen had wat ze toegelicht hadden. Om er in eerste instantie voor te zorgen dat hun boodschap verstaanbaar overkwam voor de jongere, hielden beide jeugdrechters rekening met de mentale toestand en de leeftijd van de betrokken jongere. Zo geeft één van hen aan om zo goed en zo veel als mogelijk de taal van de jongere te spreken. Dit gebeurde door alles heel concreet toe te lichten door 'de bril van de jongere' op te zetten en van daaruit zaken te verduidelijken, zodat de jongere begreep wat er gebeurd was en wat de gevolgen daarvan zijn. Zo probeerde deze jeugdrechter de gebeurtenissen te 'vertalen' door de jongere zich te laten inbeelden hoe die zich zou voelen moest het slachtoffer bijvoorbeeld de zus of de vader van de jongere zijn. In de gevallen dat de jongere zeer beperkte mogelijkheden had, liet de jeugdrechter het gesprek op een zeer kinderlijke manier verlopen.

Je kan moeilijk zeggen waar die jongen bij is van ja, je begrijpt het zeker niet. Ik zeg dan bijvoorbeeld van 'ik ga het heel simpel uitleggen' en ik begin dan op een kinderlijke manier, zoals in de kleuterklas, dingen uit te leggen. (Participant 2)

Beide jeugdrechters geven eveneens aan dat het omgekeerde ook gold voor mentaal sterke jongeren, zij werden dan aangesproken op hun kwaliteiten om hen op die manier actief te betrekken in het gesprek.

Ik heb onlangs een jongere gehad die voor heel zware cyber crime voorkwam. Hyperintellectueel. De volgende keer dat die moest verschijnen voor mij was het met videoconferentie en dat lukte niet. Dus die gast zat daar voor da scherm en ik zag hem grijnzen he, want hij was al online. En ik zei tegen die gast 'allez kom, ik denk dat jij hier nu de man bent om te zeggen hoe dat we het moeten doen he'. Om te zeggen van, je past u aan, dus hij werd gestreeld in zijn ego van 'wow, de jeugdrechter kan het hier niet en ik mag hier nu zeggen van duw eens op die knop en probeer dit eens...' Ik had hem mee... Dus houd je daar rekening mee? Ja. (Participant 2)

Om na te gaan of de jongeren de boodschap effectief begrepen, geven de twee jeugdrechters aan dat ze naar de lichaamstaal van de jongeren keken. Daarnaast gaf één van hen de jongere soms de opdracht om de inhoud van het gesprek of de genomen beslissing uit te leggen aan zijn of haar ouders. Bovendien werd

de tactiek van het stellen van open vragen ook gebruikt als een manier om de aandacht van de jongere erbij te houden.

Wanneer de jongere een andere taal sprak, deden beide jeugdrechters een beroep op een tolk. Net omdat het te belangrijk is om te weten wat er gezegd wordt, geeft één van hen aan dat het slechts een uitzondering was om een beroep te doen op iemand anders dan een officiële tolk. Wanneer het mogelijk was, werd dan ook op voorhand een afspraak gemaakt met een officiële tolk. Tolken waren echter niet steeds beschikbaar op de momenten dat hier nood aan was. Beide jeugdrechters ijveren zo bijvoorbeeld voor de mogelijkheid om tolken online aanwezig te laten zijn en niet per se in persoon. Op die manier kunnen tolken op een dag meer prestaties doen, wat een gedeeltelijke oplossing biedt voor het tekort aan tolken.

In de gevallen dat er echter geen tolk aanwezig kon zijn, bijvoorbeeld op een onverwachte eerste verschijning, geeft één jeugdrechter aan meestal een beroep gedaan te hebben op een familielid of een vriend van de jongeren als tussenpersoon. Volgens hem moest hier echter voorzichtig mee omgesprongen worden, aangezien familie of vrienden niet in een onafhankelijke positie zitten. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat familieleden of vrienden druk uitoefenen op de minderjarige wanneer het gaat om een taal die de jeugdrechter zelf niet machtig is. Wanneer het geen officiële tolk was, wist de jeugdrechter dan ook niet of er juist vertaald werd. Daarnaast was dit een manier voor familieleden of vrienden om over veel informatie te beschikken die eigenlijk niet voor hen bedoeld was. Eén van de jeugdrechters nuanceert dit door te stellen dat familieleden of vrienden in bepaalde gevallen wel een betrouwbare figuur konden zijn en ze hier dan ook gebruik van maakten. Beide jeugdrechters traden soms zelf op als vertaler, hoewel dat in principe niet mag, wanneer de jongere een taal sprak die de jeugdrechter wel machtig was. In die gevallen werd steeds aan de andere aanwezigen (bv. jeugdadvocaat) gevraagd of zij ermee akkoord gingen dat de jeugdrechter deze rol opnam.

Beide jeugdrechters geven aan dat de taalbarrière bovendien vaak gepaard ging met een cultuurbarrière. Culturele aspecten konden namelijk eveneens gemist worden in de communicatie, terwijl dat wel waardevolle informatie was aangezien veel feiten volgens hen kaderen binnen een culturele achtergrond. Hoewel het moeilijk uit elkaar te halen is, had een tolk in principe enkel de opdracht om letterlijk te vertalen, waardoor ze de culturele boodschap die erachter schuilde niet verder mochten toelichten.

Bijvoorbeeld de problematiek van de broer die mag slagen op de zus wanneer de vader afwezig is in de moslimcultuur. Dus de papa is weg en dan wordt het mandaat gegeven aan de zoon en komt hij boven de moeder te staan. Maar ja, dat is een heel speciale problematiek, hij mag niet slaan uiteraard, maar in zijn hoofd moet hij slaan want hij is het hoofd op het moment dat de papa er niet is. (Participant 2)

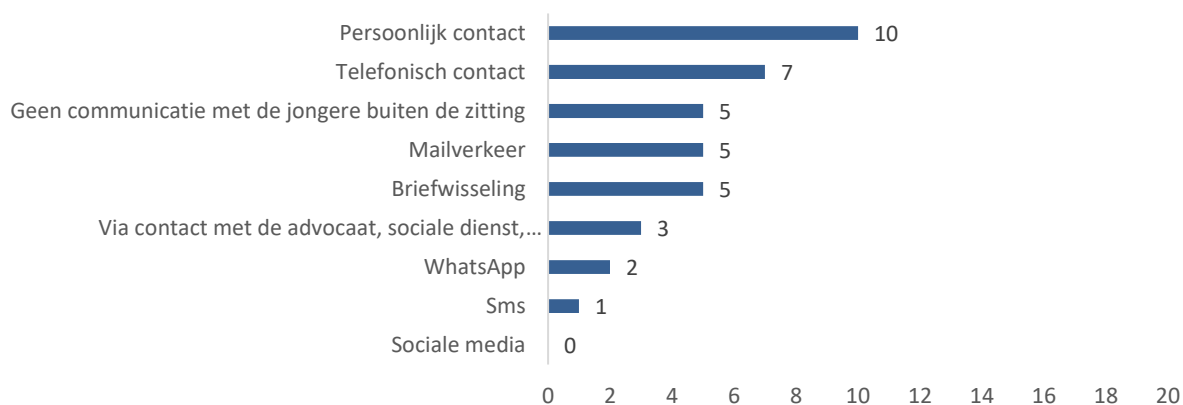
Om toch zicht te krijgen op de culturele aspecten die spelen, konden jeugdrechters een beroep doen op het ondersteuningsteam voor allochtonen (OTA). Beiden geven echter aan dat het OTA niet geassocieerd wilde worden met de jeugdrechtbank en dat ze daardoor te weinig deze culturele ondersteuning konden benutten. Om hier toch gebruik van te kunnen maken, lieten de jeugdrechters de sociale dienst samenwerken met het OTA zodat zij aanwezig konden zijn bij gesprekken tussen de sociale dienst en de jongere en tijdens huisbezoeken.

In heel veel culturen kun je over seksueel getinte zaken niet spreken. En dan merkt je dat het eigenlijk not done is om daarover te praten. Het is alsof die mensen zelf verkracht worden als je dat

zelf durft uitspreken. En zo'n dingen kun je niet in een kwartier gezegd krijgen of toegelicht krijgen. Daarom zouden die mensen, de Ondersteuningsdiensten Anderstaligen, bij de huisbezoeken dat wel veel makkelijker kunnen aanbrengen... (Participant 1)

Ondersteuning van taal en cultuur werd door de jeugdrechters als een hele uitdaging gezien en kon een grote hindernis zijn in het verloop van een zaak. Zowel op taal als cultuur moet volgens de jeugdrechters ingezet worden zodat dit in zijn geheel aangepakt kan worden. Eén van hen nuanceert echter dat taal en cultuur voor een groot deel samenhangen, maar ziet dit eerder als twee afzonderlijke aspecten. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat de jongere en de ouders Nederlands spreken en er toch een achterstand is onder de jeugdrechters qua kennis over de cultuur en hoe hiermee om te gaan. Ook hier geven beide respondenten aan dat het omgaan met taal en cultuur maatwerk is.

De laatste vraag in dit onderdeel gaat in op de manier waarop jeugdrechters communiceerden met een jongere buiten de zitting. Hier konden de respondenten telkens meerdere antwoorden aanduiden. Uit figuur 8 blijkt dat de meeste respondenten (10) buiten de zitting persoonlijk contact hadden met de jongere. Telefonisch contact wordt door zeven respondenten aangehaald en mailverkeer en briefwisseling elk door vijf respondenten. Contact via andere personen of diensten, via WhatsApp of sms worden slechts enkele keren aangeduid, respectievelijk drie, twee en één keer. Opmerkelijk is dat vijf respondenten aangeven niet te communiceren met de jongere buiten de zitting en dat geen enkele respondent contact heeft met de jongere via sociale media (Facebook, TikTok, Snapchat, Instagram, Wickr Me ...).

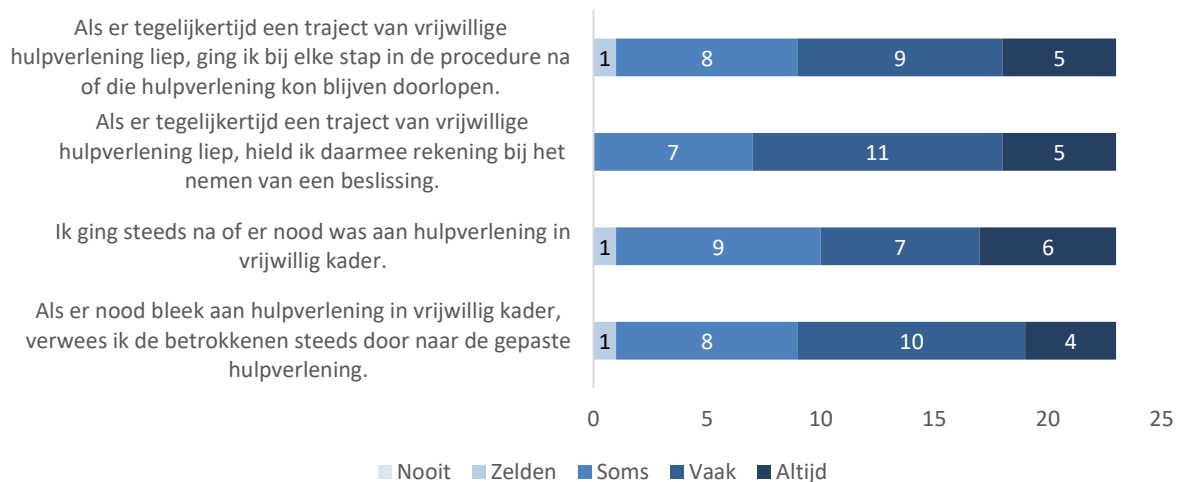
Figuur 100 'Op welke manier communiceerde u met een minderjarige cliënt buiten de zittingen?' (frequentie, meerdere antwoorden mogelijk, N = 23)

Hoofdstuk 4

Vrijwillige hulpverlening

Het zesde onderdeel van de vragenlijst peilt aan de hand van vier stellingen naar het opstarten van vrijwillige hulpverlening, dan wel het rekening houden met een lopend traject van vrijwillige hulpverlening. Vervolgens komt aan bod welke aanpak jeugdrechters hanteerden wanneer voor dezelfde minderjarige zowel een VOS- als een MOF-dossier lopende was.

Figuur 101 De mate waarin respondenten vrijwillige hulpverlening opstartten en al dan niet rekening houden met een lopend traject van vrijwillige hulpverlening (frequentie, N = 23)

Uit figuur 9 blijkt dat 14 van de 23 respondenten 'vaak' of 'altijd' nagingen of het traject van vrijwillige hulpverlening kon blijven doorlopen. In overeenstemming met de vorige cijfers, geeft deze figuur eveneens weer dat een meerderheid van de respondenten (16) 'altijd' of 'vaak' rekening hield met het lopende traject van vrijwillige hulpverlening bij het nemen van een beslissing. Ook iets meer dan de helft (13) van de respondenten ging 'altijd' of 'vaak' na of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader. Slechts één respondent meent dat hij dit 'zelden' deed. Eveneens gelijklopend met de voorgaande cijfers, verwezen 14 respondenten de betrokkenen 'altijd' of 'vaak' naar de gepaste hulpverlening wanneer daar nood aan bleek te zijn.

Met betrekking tot deze stellingen, gaven de jeugdrechters tijdens de focusgroep aan dat ze steeds navroegen welke hulpverlening er al liep. Eén van hen toetste dit af via de sociale dienst; hij kon deze informatie zelf niet grondig verzamelen aangezien de eerste verschijning vaak snel en onverwacht verliep. Op die manier beschikte de jeugdrechter toch over enige kennis van de voorgeschiedenis van de jongere. Beide jeugdrechters stellen eveneens dat het doorverwijsdocument van het ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ) beperkte informatie bevatte over de jongere. Eén van hen brengt bijkomend in dat sommige jongeren, of de ouders van de jongeren, zelf aangaven dat er hulpverlening liep of dat ze psychiatrisch begeleid werden. Het was volgens hem dan ook belangrijk te weten welke hulp er reeds liep wanneer hij merkte dat bijkomende hulp nodig was.

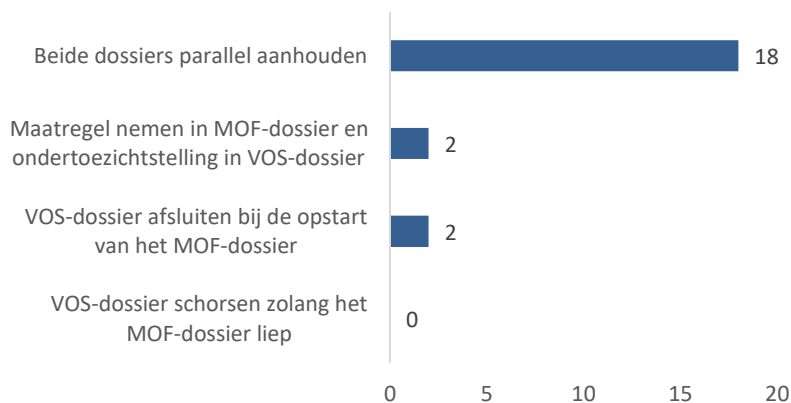
Naast het nagaan of er al vrijwillige hulpverlening liep, stelde deze jeugdrechter echter dat hij niet zelf de toets maakte of de jongere terug naar de vrijwillige hulpverlening kon. Wanneer het dossier op het niveau van de jeugdrechtbank zat, werd daar dan ook mee verdergegaan. In het geval dat er wel al vrijwillige

hulpverlening liep, werd aan de jongere duidelijk gemaakt dat er niets veranderde, maar dat het niet meer in een vrijwillige context kaderde en de jongere bijgevolg verplicht was om de hulpverlening te volgen. Ook wanneer ouders of jongeren bereid waren om op eigen initiatief hulpverlening op te starten op niveau van de jeugdrechtbank en dus bereid waren om de opgelegde hulpverlening te aanvaarden, bleef aanwezig zijn op de hulpverlening een voorwaarde die zonder uitzondering nageleefd moest worden. Als de jongere bereid was om iets te doen, moest er namelijk toch een opgetreden worden op het niveau van de jeugdrechtbank wanneer het dossier werd gevorderd.

Als er een jongere voorkomt, ga ik niet zeggen van ja, ben je bereid om dat of dat te doen zonder dat... je moet er toch iets... allee juridisch van maken, ja. (Participant 2)

Beide jeugdrechters stellen eveneens rekening te houden met de lopende vrijwillige hulpverlening in hun beslissing en dit mee op te nemen in het overwegend gedeelte van hun beslissing.

Zoals weergegeven in figuur 10 blijkt uit de kwantitatieve gegevens vervolgens dat wanneer er voor dezelfde minderjarige eveneens een gerechtelijk VOS-dossier lopende was, meer dan drie vierde van de respondenten de dossiers parallel aanhield. Dit komt overeen met de bevindingen weergegeven in figuur 19 dat veruit de meeste respondenten het opportuun achten dat dezelfde rechter een VOS- en MOF-dossier behandelt. Daarnaast geven de overige respondenten (2) aan dat ze een maatregel oplegden in het MOF-dossier en een ondertoezichtstelling uitspraken in het VOS-dossier. Slechts twee jeugdrechters sloten het VOS-dossier af bij de opstart van het MOF-dossier. Opmerkelijk is dat geen enkele respondent aangeeft het VOS-dossier te schorsen zolang het MOF-dossier liep.

Figuur 102 De manier waarop respondenten omgingen met een lopend gerechtelijk VOS-dossier als een MOF-dossier werd opgestart (frequentie, N = 22)²⁴⁸

Eén van de jeugdrechters geeft tijdens de focusgroep aan een ondertoezichtstelling uit te spreken in het VOS-dossier wanneer er tegelijkertijd maatregelen genomen werden in het MOF-dossier. Dat wil zeggen dat het dossier open werd gehouden, maar dat er geen actie in werd genomen. Als het MOF-dossier dan ten einde liep, werd verder gewerkt in het VOS-dossier. Volgens beide respondenten kon zowel de minderjarige als de tijd van de jeugdrechter niet zonder meer opgedeeld worden in een apart MOF- en een VOS-dossier. Wanneer gewerkt werd in het kader van het MOF-dossier is dat hetzelfde kader als het VOS-dossier, aangezien het gaat om dezelfde jongere. Ze geven ook aan dat het voor jongeren en ouders moeilijk te vatten was dat dit in twee dossiers verliep.

²⁴⁸ Het aantal respondenten is hier 22 in plaats van 23 aangezien één respondent geen valide antwoord heeft gegeven op deze vraag.

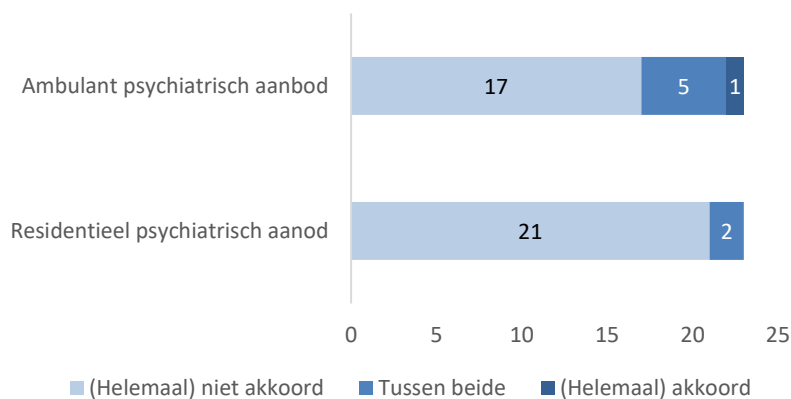
De twee jeugdrechters vroegen soms aan het parket om specifiek een MOF of een VOS te vorderen. Wanneer de informatie via een proces verbaal binnenkwam, werd overlegd met de procureur en/of de sociale dienst en vervolgens deed de jeugdrechter een suggestie om het dossier als een MOF dan wel een VOS te vorderen. Op die manier konden de jeugdrechters de zaak aanpakken zoals zij dat het meest opportuun vonden.

Hoofdstuk 5

Aanbod van jeugdpsychiatrie

Het zevende onderdeel van de vragenlijst polst naar de tevredenheid van de respondenten over het aanbod van jeugdpsychiatrie. Uit figuur 11 blijkt duidelijk dat de grote meerderheid van de jeugdrechters ontevreden was met het residentieel (21) en ambulant (17) psychiatrisch aanbod. Respectievelijk geven geen respondenten en slechts één respondent aan dat ze (helemaal) tevreden te waren met het residentieel en ambulant psychiatrisch aanbod.

Figuur 103 'Ik was tevreden met het residentieel en ambulant psychiatrisch aanbod' (frequentie, N = 23)

Tijdens de focusgroep geven beide jeugdrechters aan dat ze steeds op dezelfde manier met jongeren om gingen, onafhankelijk van de hoeveelheid problematieken die een jongere ervaaarde. Volgens een van hen was het niet omdat een jongere een meervoudige problematiek had dat deze noodzakelijker wijze een residentiële maatregel hoorde te krijgen. De keuze voor een residentiële maatregel hing voornamelijk af van de mate waarin iemand de maatschappij verstoorde en in welke mate de context de jongere kon ondersteunen.

Los van de ambulante maatregelen, wat is de basis van die minderjarige hé? Is dat stevig of niet? Zijn dat heel zwakke ouders? Dat gaat heel veel bepalen hé. Heel veel ambulante hulpverlening ga je niet kunnen opstarten als je zit met ouders die... ja. Die 't amper vatten wat er aan 't gebeuren is. (Participant 1)

Daarnaast wijzen beide jeugdrechters op het beperkte aanbod. Wanneer een jongere meervoudige problematieken had, kon er vaak niet op alles ingespeeld worden, doordat niet alle gewenste maatregelen beschikbaar waren om uit te voeren. Een jongere kon wel altijd met verschillende voorzieningen geholpen worden. Zo beslisten de jeugdrechters over de maatregelen op basis van wat er mogelijk en beschikbaar was op dat moment. Wanneer er bijvoorbeeld nood was aan een residentiële maatregel, maar er toch geen plaats was, zetten ze in op een ambulante maatregel die in dat geval minder geschikt was.

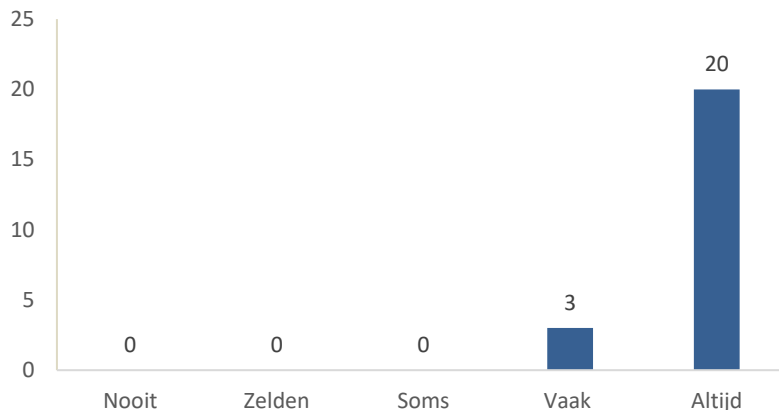
Als het niet mogelijk is om iets te organiseren dan zeggen we van 'oké, we hebben nu al twee dingen die aangepakt worden'. Dat is ook al... een plaatje vergt vier aanpakken, maar als je maar twee hebt die hun aanbod een plaats vrij hebben, ja oké... Als jeugdrechter moeten wij meestal tevreden zijn met iets en genoeg. (Participant 2)

Als we oordelen dat meer is nodig dan ambulante... maar we weten dat er binnen het eerste anderhalf jaar geen plaats is residentieel, dan ga ik toch op ambulante maatregelen inzetten die minder goed zijn voor dat geval. (Participant 2)

Hoofdstuk 6

Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten

Het volgende onderdeel handelt over het aanspreken van de jongeren op de gepleegde feiten. Uit de resultaten blijkt dat alle respondenten het (helemaal) eens zijn dat het hun taak was om de jongere aan te spreken over de gepleegde feiten (N = 23). In de lijn daarvan spraken 20 respondenten de jongeren hier dan ook altijd op aan en 3 respondenten deden dit vaak (zie figuur 12).

Figuur 104 'Ik sprak de jongere aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft' (frequentie, N = 23)

Eén van de respondenten tijdens de focusgroep zag het als zijn verantwoordelijkheid om de jongeren direct aan te spreken op zijn verantwoordelijkheid bij het eerste contact. Beide respondenten vonden dat dit belangrijk is opdat de jongere zich bewust werd van de waarden en normen en van de gepleegde feiten en de gevolgen daarvan. Eén van hen geeft ook aan dat het responsabiliseren van de jongere steeds het doel is dat een jeugdrechter voor ogen had. De verantwoordelijkheid van de jongere moest steeds uitgelegd worden op zo'n manier dat de jongere eveneens inzag dat hij verkeerd was. Het was namelijk belangrijk dat jongeren begrepen waarom een bepaalde maatregel opgelegd werd, zodat ze op basis daarvan verder konden werken in hun traject.

Om dat te vergemakkelijken, moest het begrip 'verantwoordelijkheid' volgens de respondenten dan ook concreter gemaakt worden, bijvoorbeeld door de bril van de jongere op te zetten en van daaruit de gepleegde feiten te verduidelijken. Zo kon de jeugdrechter duidelijk maken dat hij begrip had voor de situatie van de jongere, maar dat de gepleegde feiten niet normconform waren en de jeugdrechter deze niet goedkeurde. Beide respondenten geven eveneens aan dat ze hun woordgebruik aanpasten aan de minderjarige. Door de taal van de minderjarige te gebruiken trachtten de respondenten namelijk de drempel te verlagen en verbinding te maken met de jongere in het gesprek. Eén van de jeugdrechters wijst erop dat deze manier meer aansluit bij de leefwereld van de jongeren.

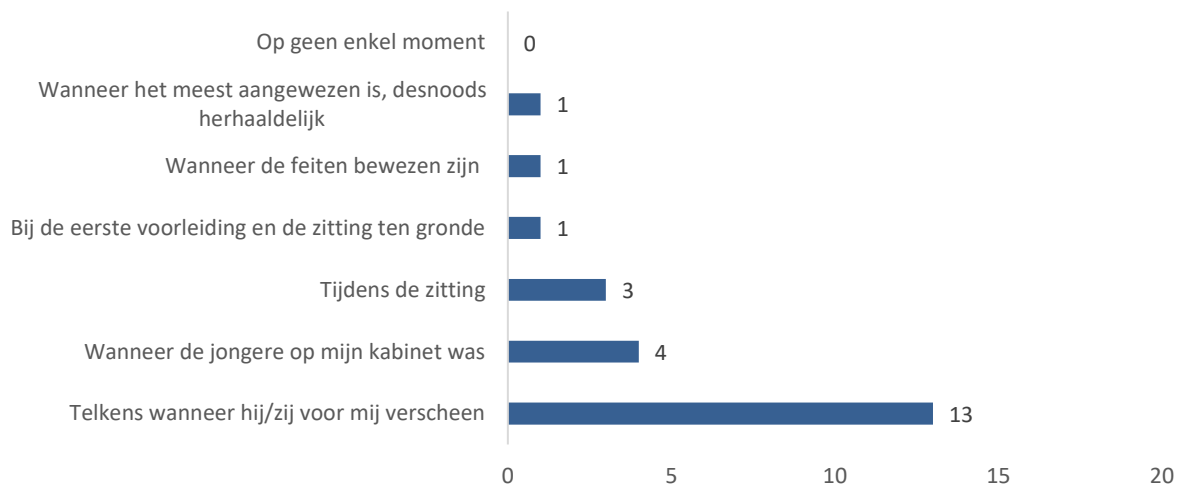
Ja, van kijk nekeer naar uw mama en papa hoe dat die hier nu zitten, die voelen zich zo slecht. 't Is voor hen concreet hé, dat de maatschappij ontgoocheld is in wat zij doen, dat interesseert hen niets.
(Participant 2)

Beide jeugdrechters vinden echter dat er geen rechte lijn te trekken was in de manier van omgaan met jongeren. Ook hier wordt de manier van aanpakken omschreven als 'maatwerk'. Het aanspreken op de gepleegde feiten was voor beide respondenten dan ook een gerechtvaardigde terechtwijzing en geen wijze

van de jeugdrechter om zijn 'macht' te tonen. Eén van de jeugdrechters stelt dat het aanspreken van de jongeren niet mocht gebeuren uit een machtsdrang, maar wel om de jongeren bewust te maken:

Awel ja, der is ook niks mis mee dat ze het eens voelen hé, ma 't is omdat ze dan ook... dat doe je niet vanuit die machtsdrang of die strijd, ma da's omdat je ze wilt bewustmaken van kijk, hier moet ge gewoon... die moet voelen om te begrijpen. (Participant 1).

De momenten waarop de respondenten de jongere verantwoordelijk stelden voor de gepleegde feiten varieert, zoals blijkt uit figuur 13. De meeste respondenten (13) deden dit telkens wanneer de jongere voor hen verscheen. De respondenten konden bij deze vraag maar één antwoordmogelijkheid aanduiden.

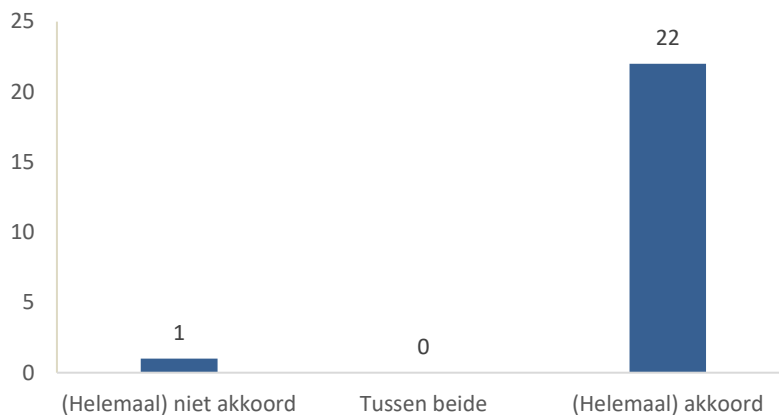
Figuur 105 'Op de volgende momenten stelde ik de jongere verantwoordelijk voor de gepleegde feiten' (frequentie, N = 23)

Ook uit de focusgroep blijkt dat de jeugdrechters de jongeren aanspraken op hun verantwoordelijkheid iedere keer de jongeren voor de jeugdrechter verschenen. Eén van hen geeft daarbij aan dat hij ook steeds aftoetste of de jongere begrepen had waarop hij aangesproken werd.

Hoofdstuk 7

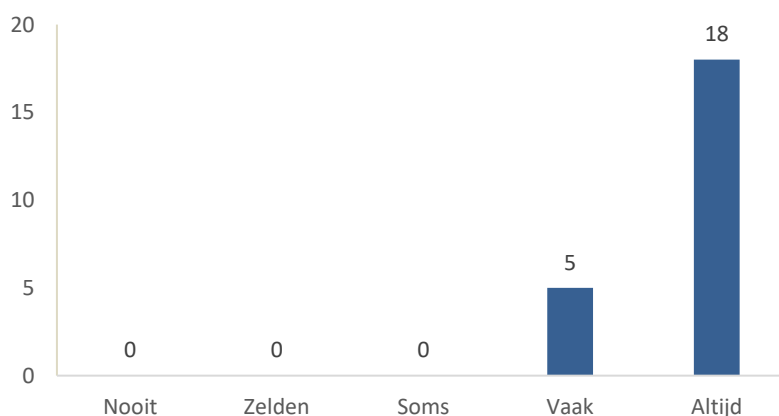
Het aanspreken van minderjarigen op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten

De volgende figuren geven weer hoe de respondenten omgingen met het aanspreken van de minderjarigen op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten. Uit figuur 14 blijkt dat alle respondenten, op één na, het als hun taak beschouwden om de jongeren hierop aan te spreken.

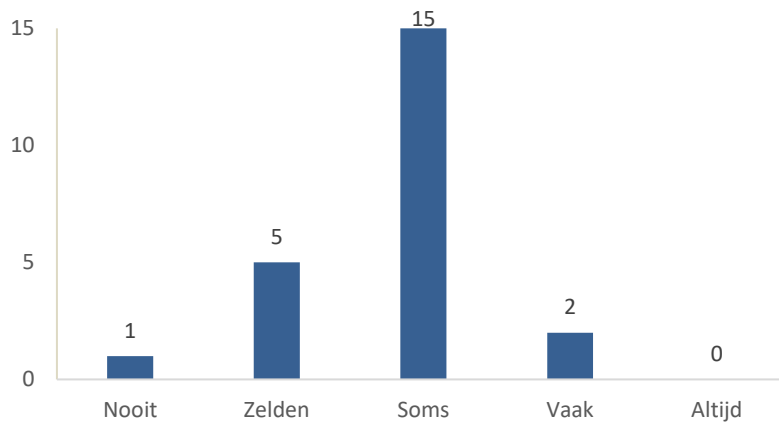
Figuur 106 'Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)' (frequentie, N = 23)

Gelijklopend met deze uitkomst geeft figuur 15 weer dat een overgrote meerderheid (18) dat dan ook 'altijd' deed.

Figuur 107 'Ik sprak de jongere aan op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)' (frequentie, N = 23)

Vervolgens gaf twee derde van de respondenten de jongere 'soms' inspraak bij de keuze van afhandelingswijze (zie figuur 16). Slechts sommigen deden dit 'vaak', terwijl een kwart dat 'zelden' of 'nooit' deed.

Figuur 108 'Ik gaf de jongere inspraak bij de keuze van de afhandelingswijze' (frequentie, N = 23)

De respondenten uit de focusgroep stellen dat ze de jongeren aanspraken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de feiten toe. Dat dwong, volgens één van de respondenten, de jongeren om na te denken en om vervolgens te weten te komen wat er leefde in de jongeren. De andere jeugdrechter bevestigt dat dit een goed medium was om de jongeren te laten nadenken en om concreet te stellen wat de jongeren gingen doen met de gevolgen van het gepleegde feit. Voorbeelden van manieren om actief verantwoordelijkheid op te nemen zijn een toekomstplan schrijven, bemiddeling, herstelgericht groepsoverleg, leerproject bij een HCA-dienst ...

Wanneer kon worden overgegaan naar het uitwerken van een manier om actief verantwoordelijkheid op te nemen, hing volgens één van de jeugdrechters af van de openheid van de jongeren. In het geval dat een jongere ontkende wat er gebeurd was of niet zag dat er iets goed te maken was, kon er nog niet nagedacht worden over het opnemen van verantwoordelijkheid, aangezien volgens de jeugdrechters de jongere hier dan nog niet klaar voor was. Soms kwamen jongeren pas na een bepaalde tijd tot inzicht in wat ze gedaan hadden, het opnemen van verantwoordelijkheid kon dan ook op ieder tijdstip van de procedure plaatsvinden. Enkel vanaf het moment dat de jongere zich ervan bewust was dat hij instond voor de gepleegde feiten en de gevolgen daarvan, kon volgens beide jeugdrechters met de jongere gewerkt worden aan het verder verbinding maken met de wereld rondom hem. Het actief opnemen van verantwoordelijkheid had dan ook als doel om aan het bewustwordingsproces van de jongeren te werken.

Ja, dat hangt er een beetje vanaf hoe dat het verloopt hé. Hoe open staan ze? Soms zitten ze nog helemaal in de ontkenning van hetgeen gebeurd is... ja, dan moet ge niet beginnen over 'hoe ga je het hier goedmaken?' Want wat goedmaken? Er valt niks goed te maken... Ze hebben dan ook geen verbinding met zichzelf, laat staan dat ze verbinding hebben met de wereld rondom hun.
(Participant 1)

Volgens één van de jeugdrechters was het belangrijk dat het besef uit de jongere zelf komt. Om te weten te komen op welke manier de jongere zelf verantwoordelijkheid wilde opnemen, vroeg hij aan de jongere om dat op te schrijven. Nadien kon de jongere ook gevraagd worden om hetgeen hij opgeschreven had, zelf te vertellen aan de jeugdrechter. De andere respondent bevestigt dat dit een goede manier was om te merken of het uitgewerkte voorstel van de jongere zelf kwam, of was ingefluisterd door bijvoorbeeld de jeugdadvocaat. Volgens beide jeugdrechters kon de oprechtheid van het voorstel eveneens worden nagegaan door de jongere er vragen over te stellen. Op die manier konden ze namelijk te weten komen of de jongere het meende of sociaal wenselijke antwoorden gaf.

De jeugdrechters geven echter aan dat het, afhankelijk van het niveau van de jongeren, niet mogelijk is om met alle jongeren over te gaan tot het uitwerken van een voorstel. Wanneer een jongere bijvoorbeeld een psychiatrische problematiek had en zich moeilijk kon inleven in anderen, was het niet mogelijk om van hem een voorstel tot het opnemen van verantwoordelijkheid te verwachten. Ook hier duiden beide respondenten op het maatwerk bij het omgaan met de verantwoordelijkheid van de jongere.

Wat betreft het geven van inspraak in de afhandelingswijze, lieten beide jeugdrechters die deelnamen aan de focusgroep de jongeren steeds aan het woord zodat zij konden aangeven wat zij graag wilden doen. De jongeren mochten dan zelf suggesties, argumenten of ideeën toelichten.

Bij het nemen van de beslissing werd er rekening gehouden met wat de jongeren zeiden, maar dat woog bij beide jeugdrechters niet per se door in hun beslissing. De jongere had bijgevolg geen beslissingsrecht, de beslissingsverantwoordelijkheid bleef bij de jeugdrechter. Eén van hen gaf aan dat de suggesties van de jongeren de beslissing niet per se onmiddellijk beïnvloedden, maar wel mee vorm konden geven aan de vervolgmaatregel. Deze jeugdrechter zag dat als een vorm van responsabiliseren. In bepaalde gevallen leidde de argumentatie van de jongere echter wel tot het nemen van een andere beslissing dan eerst gedacht. De jeugdrechters gaven dan ook aan dat er geen rechte lijn getrokken kon worden in wat er met de inbreng van de jongere werd gedaan. Daarnaast was het mogelijk dat jongeren geen gebruik maakten van de mogelijkheid om hun mening te geven doordat ze het gesprek niet wilden aangaan. In dergelijke gevallen vertrouwde de jeugdrechter op de jeugdadvocaat om de inspraak van de jongere te bewaken. Ook hier is er bijgevolg sprake van maatwerk in de manier van omgaan en rekening houden met de inbreng van de jongere.

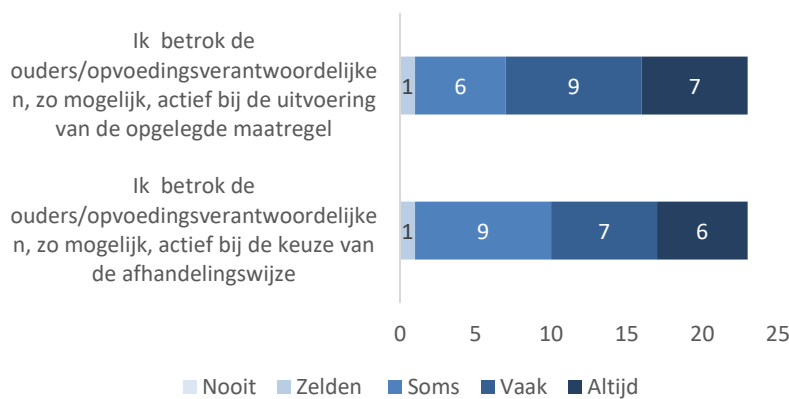
Geen van beide respondenten ging na of er bemiddeling is geweest op parketniveau of houden rekening met de uitkomst ervan bij het nemen van hun beslissingen. Op de vordering konden ze wel zien of er al dan niet een bemiddeling plaatsgevonden had, maar beiden geven aan hier geen rekening mee te mogen houden.

Hoofdstuk 8

Het betrekken van de ouders bij het opleggen van een reactie

Figuur 17 geeft weer in welke mate de ouder(s) of opvoedingsverantwoordelijke(n) betrokken werden bij de keuze van afhandelingswijze en de uitvoering van de opgelegde maatregel. De resultaten voor beide lopen licht uit elkaar. In iets meer dan de helft van de gevallen werden zij 'vaak' of 'altijd' betrokken in de keuze; in een grotere meerderheid van de zaken geldt dat eveneens 'vaak' of 'altijd' voor de uitvoering van de opgelegde maatregel.

Figuur 109 Betrokkenheid van ouders/opvoedingsverantwoordelijken (frequentie, N = 23)

Voor beide respondenten uit de focusgroep speelde de context van de jongeren een belangrijke rol in de keuze van afhandelingswijze. Het gedrag van de jongere was volgens hen vaak het gevolg van een gebrek aan opvoeding of een ontoereikende context. Beide respondenten voerden, wanneer mogelijk, een gesprek met de ouders voor een maatregel werd opgelegd. Er werd geluisterd naar hun inbreng en hun draagkracht werd beoordeeld. Wanneer uit dat gesprek bleek dat de context van de jongere onvoldoende ondersteuning bood, pasten beide jeugdrechters hun keuze van afhandelingswijze daaraan aan.

Bijvoorbeeld van die avondklok, ik heb dat nog opgelegd, en die jongere had dat goed verstaan, maar die wist dat ik niet wist dat zijn moeder geen klok kon lezen. Hij vond dat een super maatregel, maar die mama... Dus de politie had hem ondertussen al zoveel keer op straat aangetroffen, dus zat hij terug bij mij en dan was ik ook boos op die moeder en zei ik van allee, komaan zeg... het staat hier. Zij kon geen klok lezen, dus die jongen vertelde aan zijn moeder wat hij wilde. (Participant 1).

Verschillende types van ouders leidden zo tot verschillende types van antwoorden op de gepleegde feiten door de jongeren. Het was dus doorslaggevend in de beslissing van de jeugdrechter of de ouders afwezig dan wel betrokken waren bij hun zoon of dochter. Daarnaast werden eveneens de draagkracht en de cognitieve, financiële en pedagogische vaardigheden van de ouders in rekening gebracht bij het nemen van een beslissing. Ouders bepaalden volgens beide jeugdrechters voor een groot deel hoe er recht gesproken werd over hun kind. Het kon namelijk zijn dat jongeren die gelijkaardige feiten gepleegd hadden, toch totaal andere maatregelen kregen opgelegd op basis van hun thuiscontext.

Soms bleek uit het gesprek, dat volgde op het aanspreken van de jongeren op hun verantwoordelijkheid, dat de verantwoordelijkheid bij de ouders lag. Dan werd er overgegaan van het responsabiliseren van de jongere naar het responsabiliseren van de ouders. De andere jeugdrechter beaamt dit door te stellen dat

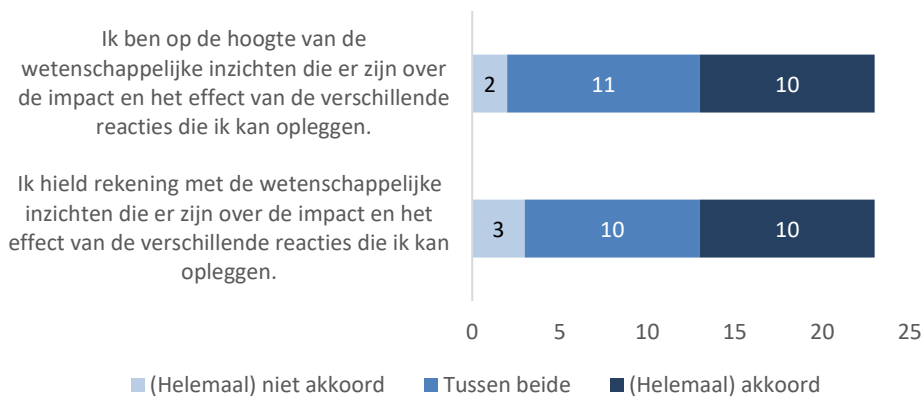
ouders ook op de feiten aangesproken konden worden, ook al hebben ze de feiten niet gepleegd. Dan konden er vragen gesteld worden zoals: 'waar waren jullie op het moment dat de jongere de feiten pleegde?' en 'wie gaat jullie kind in de toekomst in het oog houden?'. Omdat er geen maatregelen konden worden opgelegd aan de ouders, werd in dergelijke gevallen wel benadrukt dat de maatregelen die opgelegd werden aan de jongeren ook implicaties hadden voor hen.

Ook in andere gevallen moesten ouders volgens beide jeugdrechters de boodschap krijgen dat de opgelegde maatregel verplicht was en dat zij ook moeten bijdragen om dit organisatorisch mogelijk te maken. Het werd ook voor de ouders concreet gemaakt wat het opleggen van maatregelen voor hen betekende. De sociale dienst werkte samen met de ouders en de jongeren het praktische verloop van de opgelegde maatregelen uit. Ook wanneer de uitvoering van de maatregel misliep, werden zowel de jongeren als de ouders bij de sociale dienst geroepen om na te gaan waar het spaak liep. Na het opleggen van de maatregelen werden de ouders bijgevolg betrokken bij de uitvoering ervan, maar dit gebeurde niet meer door de jeugdrechter zelf. Ook met betrekking tot ouders geven de respondenten aan dat het maatwerk is, er zijn geen richtlijnen over hoe dat te doen. Het kan bijvoorbeeld ook zijn dat de ouders heel betrokken waren, maar er toch werd overgegaan tot een plaatsing, omdat de ouders ten einde raad waren.

Hoofdstuk 9

Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

Het voorlaatste onderdeel van de vragenlijst brengt in beeld in welke mate de respondenten op de hoogte zijn van de wetenschappelijke inzichten over de impact en de effecten van de verschillende reacties en de mate waarin de respondenten hier rekening mee houden. Weinigen geven aan hiervan niet of nauwelijks op de hoogte zijn of daarmee geen rekening te houden (zie figuur 18). Ongeveer de helft positioneert zich voor beide vragen 'tussen beide'.

Figuur 110 Wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen (frequentie, N = 23)

Beide jeugdrechters vinden dat ze niet genoeg op de hoogte zijn van de wetenschappelijke inzichten en zouden het interessant vinden om daarover meer te weten. Beiden zouden graag weten of wat ze aanvoelen ook bevestigd wordt door de wetenschap, in plaats van louter te beslissen op basis van hun ervaring. Eén van hen geeft aan zelf op zoek te gaan naar inzichten die in zijn eigen interesseveld liggen en deze dan vervolgens tussendoor door te nemen. Deze respondent gebruikt bijvoorbeeld KOOBER, een app die kernideeën van boeken samenvat zodat die op een beperkte tijd kunnen worden doorgenomen. De andere jeugdrechter weet niet waar te zoeken naar dergelijke informatie. Beide respondenten geven echter aan dat ze te weinig tijd hebben om actief met deze zoektocht bezig te zijn. Normaal gezien is 20 procent van de tijd van een jeugdrechter voorbestemd om zich verder te verdiepen in de juridische literatuur, maar in de praktijk blijft daarvan amper iets over. Het is een moeilijke afweging tussen de dingen waaraan de jeugdrechter zijn tijd wil besteden en waaraan niet.

Beide respondenten vinden het een taak van de universiteiten om de relevante studies rechtstreek de jeugdrechters aan te reiken. Het zou bijvoorbeeld handig zijn om samenvattingen van evoluties in bepaalde wetenschapsgebieden te ontvangen. Een andere mogelijkheid is dat de jeugdrechters zelf contact kunnen leggen met een universiteit met concrete vragen. Het is volgens hen dan ook belangrijk om te weten wie de belangrijke stakeholders zijn in bepaalde onderzoeksgebieden. Beide respondenten geven aan vooral geïnteresseerd te zijn in meer kennis inzake (ontwikkelings)psychologie en (kinder)psychiatrie. Ze benadrukken dat het jammer is dat de academische wereld en het werkveld over dezelfde onderwerpen werken en elkaar toch mislopen. Beide respondenten menen dat er meer ingezet moet worden op de vertaling van het academische onderzoek zodat het ook concreet en toegankelijk wordt voor de praktijk. Eén van de jeugdrechters meent dat de aanpak van Ted-talks een goed voorbeeld is van hoe jarenlang

onderzoek wordt toegelicht op een toegankelijke manier. De andere jeugdrechter bevestigt dit door te stellen dat op een half uur eveneens nuttige informatie gegeven kan worden die wel blijft hangen.

Beide respondenten zijn ook kritisch over studiedagen. Een studiedag is pas geslaagd wanneer de informatie die gegeven wordt onmiddellijk vertaald kan worden naar de jongeren die onder het toezicht van de jeugdrechter staan. De informatie van de studiedag moet ook aangepast zijn aan het doelpubliek:

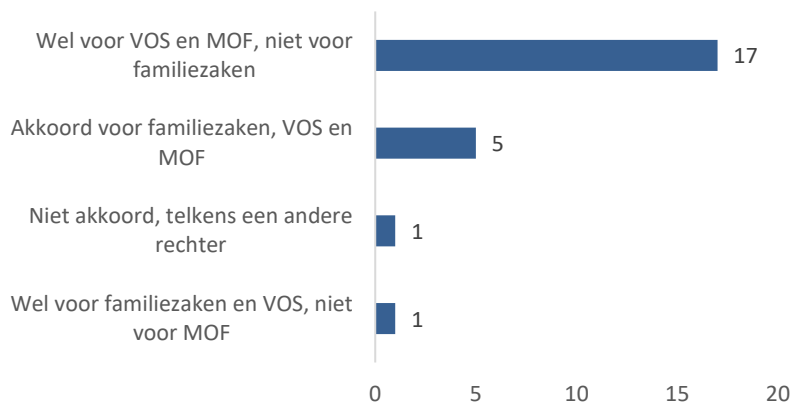
Het is jammer als tijdens de studiedag tijd wordt besteed aan het uitleggen van het verschil tussen MOF en VOS. (Participant 1)

Geen van beide respondenten heeft abonnementen op tijdschriften of nieuwsbrieven om op de hoogte te blijven.

Hoofdstuk 10

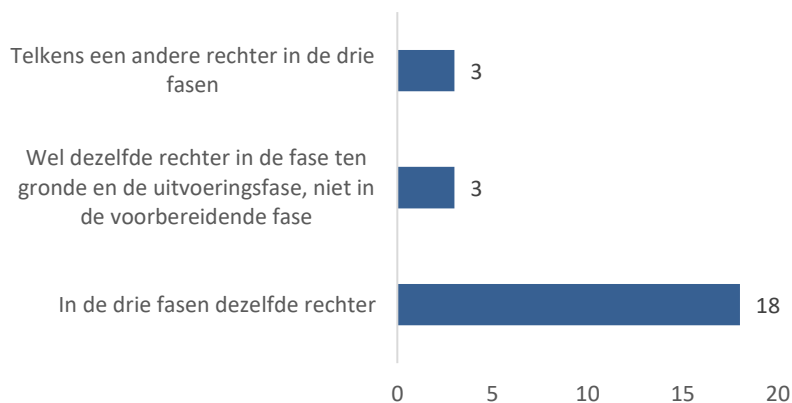
Optreden jeugdrechters

Met betrekking tot het optreden van jeugdrechters werden vier stellingen aan de respondenten voorgelegd. Als eerste werd gevraagd of ze het wenselijk vonden dat eenzelfde rechter familiezaken, VOS- en MOF-zaken met betrekking tot dezelfde minderjarige behandelt (zie figuur 19). Ongeveer een vijfde van de respondenten gaat daarmee akkoord. Er is een veel grotere aanhang voor de bevoegdheid om wel VOS en MOF-zaken te mogen samennemen, zonder familiezaken.

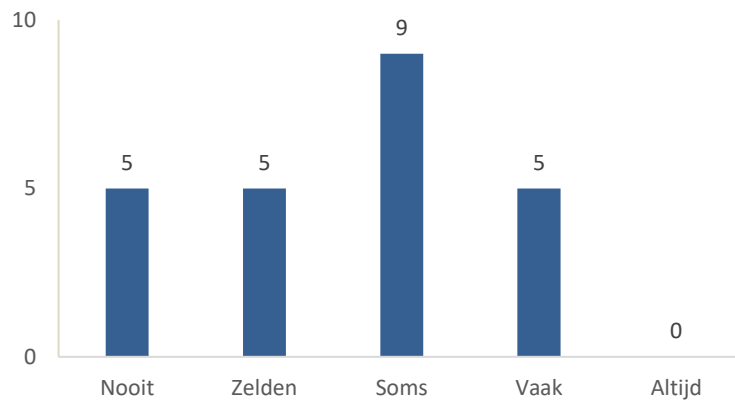
Figuur 111 'Het is wenselijk dat eenzelfde rechter familiezaken, VOS- en MOF-zaken m.b.t dezelfde minderjarige behandelt' (frequentie, N = 24)

Met de tweede stelling 'in een MOF-zaak is het opportuun dat eenzelfde rechter optreedt tijdens de voorbereidende rechtspleging, de rechtspleging ten gronde en de uitvoeringsfase' gaat drie vierde van de respondenten akkoord (zie figuur 20).

Figuur 112 'In een MOF-zaak is het opportuun dat eenzelfde rechter optreedt tijdens de voorbereidende rechtspleging, de rechtspleging ten gronde en de uitvoeringsfase' (frequentie, N = 24)

Ten derde werd gevraagd naar de mate waarin de respondenten de jongeren die geplaatst zijn, bezoeken in hun instelling. De resultaten worden weergegeven in figuur 21. Dat levert een divers beeld op, met slechts een beperkt aantal jeugdrechters dat dat 'vaak' doet. Opvallend is dat geen enkele respondent aangeeft dit 'altijd' te doen.

Figuur 113 'Ik bezocht jongeren die geplaatst zijn in hun instelling' (frequentie, N = 24)

De laatste stelling polst naar de mening van de jeugdrechters over het dragen van de toga (door jeugdrechters) in jeugdzaken. Zoals blijkt uit figuur 22 is de grote meerderheid van de respondenten voorstander om zowel in MOF- als VOS-zaken de toga te dragen bij de berechting ten gronde, maar niet in de voorbereidende rechtspleging.

Figuur 114 'Ik ben voorstander van het dragen van de toga (door de jeugdrechters) in jeugdzaken' (frequentie, N = 24)

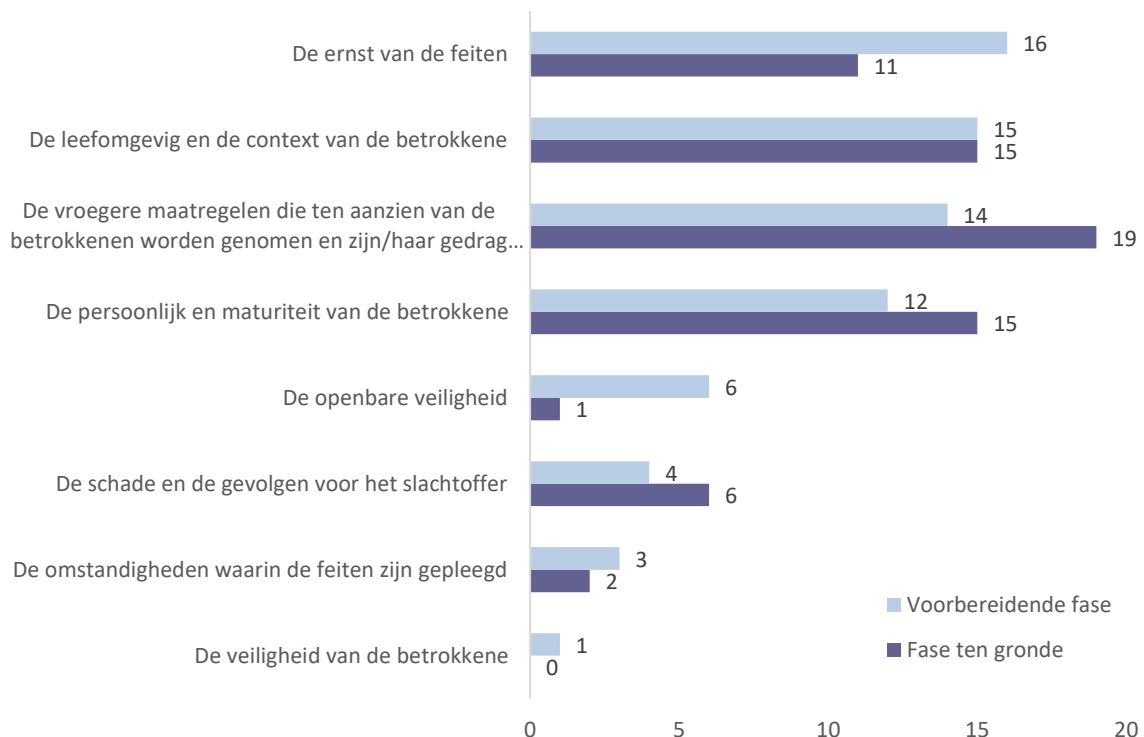

Hoofdstuk 11

Beslissingsproces jeugdrechters

In figuur 23 wordt weergegeven welke factoren voor de respondenten het sterkste doorwogen bij het nemen van een beslissing over een maatregel, respectievelijk in de voorbereidende rechtspleging en de rechtspleging ten gronde. Telkens konden de respondenten maximum drie factoren aanduiden. In de voorbereidende rechtspleging bleken (1) de ernst van de feiten, (2) de leefomgeving en de context van de betrokkene, (3) de vroegere maatregelen en het gedrag van de jongere tijdens de uitvoering ervan en (4) de persoonlijkheid en maturiteit van jongeren de vier meest doorslaggevende factoren te zijn. Hieruit wordt geconcludeerd dat naast de ernst van de feiten voornamelijk de persoon van de delictpleger centraal stond in het beslissingsproces over een voorlopige maatregel. De openbare veiligheid en de gevolgen voor het slachtoffer stonden hier pas op de vijfde en zesde plaats.

Tijdens de rechtspleging ten gronde speelden dezelfde vier factoren de belangrijkste rol bij het nemen van een beslissing. Hier werd echter het meeste belang gehecht aan de vroegere maatregelen ten aanzien van de minderjarige en zijn gedrag gedurende de uitvoering ervan, terwijl in de voorbereidende rechtspleging de ernst van de feiten het vaakst werd aangeduid. De veiligheid van de betrokkene werd geen enkele keer aangeduid als belangrijke factor tijdens de rechtspleging ten gronde en slechts één keer in de voorbereidende rechtspleging.

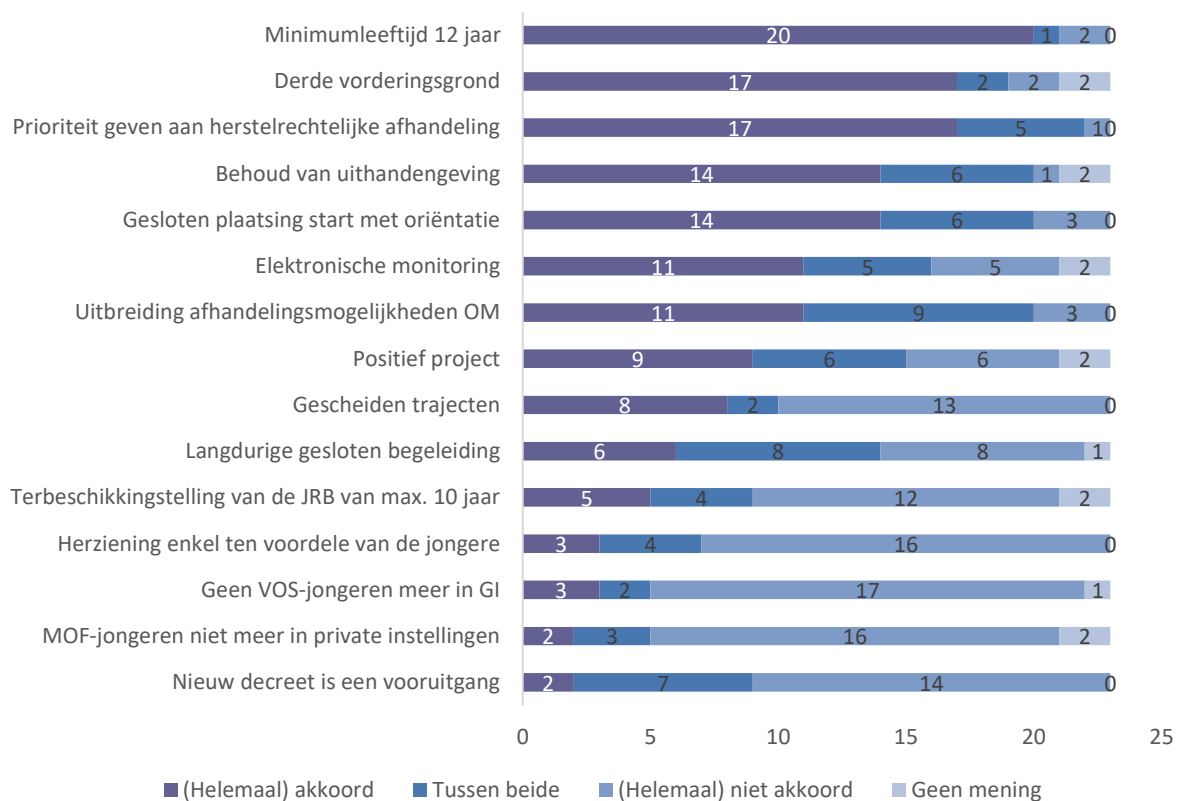
Figuur 115 'Welke factoren wogen het sterkste door bij het nemen van een beslissing over een maatregel in de voorbereidende rechtspleging en de rechtspleging ten gronde' (frequentie, maximum drie antwoorden per respondent, N = 24)

Hoofdstuk 12

Nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentierecht

De vragenlijst wordt afgesloten met het bevragen van de mening van de respondenten over veertien nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Naast de mogelijkheid om aan te geven in welke mate ze akkoord gaan met de invoering ervan konden ze ook 'geen mening' aanduiden. De laatste stelling "In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem" polst naar de algemene tevredenheid van de respondenten over het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. In figuur 24 worden de antwoorden weergegeven. Hieronder worden de meest opvallende antwoorden besproken.

Figuur 116 De mate waarin de respondenten akkoord gaan met de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet (frequentie, N = 23)

Bijna alle respondenten (20) gaan (helemaal) akkoord met de minimumleeftijd van twaalf jaar in het jeugddelinquentierecht. Ook over de invoering van de derde vorderingsgrond heerst er eensgezindheid onder de jeugdrechters, bijna drie vierde (17) van de respondenten gaan hiermee (helemaal) akkoord. Bijkomend gaat bijna drie vierde van de jeugdrechters (helemaal) akkoord met het geven van prioriteit aan een herstelrechtelijke aanpak.

Verder gaat iets meer dan de meerderheid (14) van de respondenten (helemaal) akkoord met het behoud van de uithandengeving. Aansluitend geven 14 jeugdrechters aan voorstander te zijn van het starten van een gesloten plaatsing met een oriëntatie en gaan slechts 3 van hen hier (helemaal) niet mee akkoord. Iets

minder dan de helft van de respondenten (11) is voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict en evenveel jeugdrechters (11) gaan (helemaal) akkoord met de uitbereiding van de afhandelingsmogelijkheden van het openbaar ministerie, slechts drie respondenten gaan (helemaal) niet akkoord. Daarnaast gaan negen respondenten (helemaal) akkoord met de invoering van het positief project. Telkens zes respondenten gaan hier (helemaal) niet mee akkoord of nemen een positie tussen beide in.

Verder gaat meer dan de helft (13) van de jeugdrechters (helemaal) niet akkoord met de keuze van gescheiden trajecten. Echter blijken acht van hen wel voorstander te zijn van het onderscheid tussen de reactie op het jeugddelict en het antwoord op de hulpvraag. De meningen blijken eveneens verdeeld over de invoering van de langdurig gesloten begeleiding (2-5-7 jaar). Hierbij stellen 8 jeugdrechters hier (helemaal) niet akkoord mee te gaan. Evenveel respondenten positioneren zich 'tussen beide'. Ook over de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximum tien jaar lopen de meningen uiteen. Zo zijn 12 respondenten hier voorstander van, terwijl 5 jeugdrechters hier geen voorstander van zijn.

Daarnaast gaat meer dan de helft (16) van de respondenten (helemaal) niet akkoord met de afschaffing van artikel 60 van de Jeugdbeschermingswet, waardoor herziening enkel nog kan ten voordele van de jongeren. Ook het merendeel van de respondenten (17) gaat er (helemaal) niet akkoord mee dat VOS-jongeren niet meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden. Ongeveer evenveel jeugdrechters (16) gaan (helemaal) niet akkoord dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen geplaatst kunnen worden.

Opmerkelijk is dat geen van de respondenten aangeeft (helemaal) akkoord te gaan met de stelling dat het nieuwe decreet een vooruitgang is. Van de respondenten geven er zelfs 14 aan hier (helemaal) niet akkoord mee te gaan, 7 van hen geven 'tussen beide' als antwoord en 2 respondenten hebben hier geen mening over.

In de focusgroep werden bovenstaande stellingen niet afzonderlijk voorgelegd aan de respondenten. Wel werd meer algemeen gevraagd hoe beide jeugdrechters staan tegenover het nieuwe Vlaams jeugddelinquentiedecreet. Hieruit blijkt onder andere dat beide jeugdrechters geen voorstander zijn van de derde vorderingsgrond. Ze vinden dat dit verwarrend is voor de betrokkenen dat er zowel een MOF als een VOS-dossier geopend wordt voor dezelfde minderjarige.

Verder zijn beide respondenten kritisch tegenover het spanningsveld tussen het decreet en de praktijk. Eén van hen stelt dat men voorbijgegaan is aan de realiteit bij het uitwerken van het decreet: er worden zaken juridisch uit elkaar getrokken die in de praktijk net een meer holistische aanpak nodig hebben. De andere jeugdrechter beaamt dit door te stellen dat er eerst iets fout moet lopen, voor hier verandering in komt, aangezien de praktijk zal moeten uitwijzen hoe het decreet in de toekomst aangepast dient te worden.

De stijfheid van het denken en de stijfheid van het systeem zijn hemeltemgend. (Participant 1)

Hoewel beiden aangeven dat de administratie van de bevoegde ministers bereid zijn om te luisteren naar de bezorgdheden van de praktijk, blijft het volgens hen voornamelijk draaien om het gebrek aan middelen. Volgens één van hen zijn de prioriteiten van het systeem aan het verschuiven van de belangen van de minderjarigen naar het belang van het systeem.

Besluit

Dit detailrapport is tot stand gekomen door een kwantitatieve bevraging bij Vlaamse jeugdrechters naar de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Daarop volgde een focusgroep om de verschillende thema's meer in de diepte te beschrijven. De kwantitatieve vragenlijst werd ingevuld door 24 jeugdrechters, waarvan er twee deelnamen aan de focusgroep. De indicatoren die hier bevestigd werden, zijn: de afhandelingsmogelijkheden van jeugdrechters, het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure, de vrijwillige hulpverlening, het huidige aanbod van jeugdpsychiatrie, het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten en op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten, het betrekken van de ouders bij het opleggen van een reactie en de wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht. Daarnaast werden bijkomende vragen opgenomen die bijdragen aan het schetsen van een ruimer totaalbeeld van de werking van het jeugddelinquentiesysteem voor de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet.

Bijna de helft van de jeugdrechters gaf aan dat ze reeds maatregelen opgelegd hadden die niet expliciet wettelijk geregeld waren. Ze zagen dit als efficiënte tools die gemakkelijk controleerbaar zijn en die het mogelijk maakten om een maatregel zo concreet mogelijk en op maat van de jongere te maken. Dergelijke personalisatie kan volgens de jeugdrechters nooit in een wettekst gegoten worden. Wat betreft gemeenschapsdienst in de voorbereidende rechtspleging legden jeugdrechters die voornamelijk op om ervoor te zorgen dat de jongere een zinvolle tijdsbesteding had. Er werd dan ook veel belang gehecht aan het educatieve aspect van de gemeenschapsdienst. Bij het beslissen over het opleggen van een gemeenschapsdienst werd steeds rekening gehouden met zowel de persoon van de jongere als de ondersteuningscapaciteit van de ouders.

De meerderheid van de jeugdrechters beschouwde het informeren van de jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure als hun taak. Meestal deden ze dit op eigen initiatief telkens als de jongeren voor hen verschenen dan wel enkel bij de eerste voorleiding. Tijdens de focusgroep gaven de twee respondenten echter aan dat ze het niet als hun taak beschouwden, aangezien dit niet de voornaamste focus was wanneer de jongere voor hen verscheen. Wanneer de jongeren een vraag stelden, beantwoordden de jeugdrechters deze wel, behalve in de gevallen ze van mening waren dat de jeugdadvocaat instond voor de verdere verduidelijking van de gevraagde thema's. Beide jeugdrechters gingen er dan ook vanuit dat de jongeren reeds door hun advocaat werden geïnformeerd voor ze voor de jeugdrechter verschenen. Daarnaast geeft de meerderheid van de jeugdrechters, zowel in de kwantitatieve vragenlijst als in de kwalitatieve focusgroep, aan dat ze bij de jongeren aftoetsten of ze begrepen hadden wat er gezegd werd. Om ervoor te zorgen dat de boodschap verstaanbaar was, werd onder andere rekening gehouden met de mentale toestand van de jongeren. Er werd eveneens zo veel mogelijk de taal van de jongeren gesproken door 'de bril van de jongeren' op te zetten en van daaruit zaken te verduidelijken. Om vervolgens na te gaan of de jongeren het effectief begrepen hadden, werd gekeken naar de lichaamstaal of werd gevraagd aan de jongeren om de inhoud van het gesprek te herhalen in hun eigen woorden. In het geval de jongeren een andere taal spraken, werd een beroep gedaan op een tolk. Wanneer dit door omstandigheden niet mogelijk was, werd de hulp ingeschakeld van een familielid of vriend van de jongeren als tussenpersoon. Hoewel het in principe niet mag, traden de jeugdrechters zelf op als vertaler in de gevallen dat de jongere een taal sprak die de jeugdrechter machtig was.

Naast de taalbarrière, werd ook gesproken over een cultuurbarrière. Ondanks dat dat belangrijke informatie was om rekening mee te houden in het beslissingsproces, werden culturele aspecten vaak gemist in de communicatie. Om toch enigszins zicht te krijgen op deze aspecten lieten de jeugdrechters de sociale dienst samenwerken met het ondersteuningsteam voor allochtonen (OTA). Taal en cultuur werden daarnaast grotendeels als een samenhangend geheel gezien, het was telkens maatwerk om op een gepaste manier met iedere situatie om te gaan. Buiten de zittingen hadden de meeste jeugdrechters voornamelijk persoonlijk, telefonisch of via mail of brief contact met de jongeren.

De meerderheid van de jeugdrechters hechtte belang aan de continuïteit van het lopende traject van vrijwillige hulpverlening. Wanneer er al vrijwillige hulpverlening liep, werd daarmee rekening gehouden in het overwegend gedeelte van de rechterlijke beslissing. Aftoetsen of de jongere terug naar de vrijwillige hulpverlening kon, leek minder evident. Wanneer het dossier op het niveau van de jeugdrechtbank zat, werd daarmee verder gegaan. De hulpverlening werd dan ook veelal ingebed in de gerechtelijke context, als een verplicht na te leven voorwaarden. In het geval er maatregelen genomen werden in een MOF-dossier terwijl een VOS-dossier lopende was, werd er een ondertoezichtstelling uitgesproken in dit het VOS-dossier. Na afloop van het MOF-dossier werd het VOS-dossier dan gereactiveerd. Er werd echter wel benadrukt dat het MOF- en VOS-aspect van een jongere niet zomaar los van elkaar gezien konden worden.

Daarnaast heerste er onder de jeugdrechters ontevredenheid over het residentieel en ambulante psychiatrisch aanbod. Door het beperkte aanbod, werd vaak ingezet op een ambulante maatregel, terwijl er eigenlijk nood was aan een residentiële maatregel. De hoeveelheid problematieken die een jongere ervaarde, speelde niet mee in de beslissing om over te gaan tot een plaatsing in een jeugdpsychiatrische dienst; jongeren werden steeds op zelfde manier behandeld. De keuze voor een residentiële maatregel hing voornamelijk af van de mate waarin iemand de maatschappij verstoortte en in welke mate de context de jongere kon ondersteunen.

Opdat de jongere zijn verantwoordelijkheid zou opnemen naar de gevolgen van het jeugddelict toe, spraken de jeugdrechters de jongeren hierop aan. Dit werd gedaan op een manier waaruit bleek dat ze begrip hadden voor de jongere, maar dat duidelijk was dat de feiten niet normconform waren. Het moment waarop kon overgegaan worden tot het actief opnemen van verantwoordelijkheid, hing af van de openheid van de jongere en kon bijgevolg op elk moment van de procedure plaatsvinden. De jongere moest namelijk tot inzicht zijn gekomen dat wat hij gedaan had, verkeerd was. Het actief opnemen van verantwoordelijkheid werd dan ook gezien als het werken aan het bewustwordingsproces van de jongere en aan de verbinding met de wereld rondom hen. Het was echter niet voor alle jongeren mogelijk om over te gaan tot het uitwerking van een voorstel tot verantwoordelijkheid opnemen (bv. jongeren met een psychiatrische problematiek die zich moeilijk kunnen inleven in anderen). Ook hier werd geduid op het maatwerk bij het omgaan met de verantwoordelijkheid van de jongeren.

De context van de jongeren speelde een belangrijke rol in de keuze van de afhandelingswijze. In de gevallen dat dit mogelijk was, werd voor het opleggen van een maatregel een gesprek gevoerd met de ouders om te luisteren naar hun inbreng en om hun draagkracht en hun financiële, cognitieve en pedagogische vaardigheden te beoordelen. Ouders bepaalden bijgevolg voor een groot deel hoe er recht gesproken werd over hun kind. Wanneer het nodig werd geacht, werden de ouders eveneens geresponsabiliseerd door de jeugdrechter. Dit gebeurde door te benadrukken dat de maatregelen die opgelegd werden aan de jongeren, ook implicaties hadden voor hen en zij moesten bijdragen aan het organisatorisch mogelijk maken van de uitvoering ervan.

Zowel uit de kwantitatieve als de kwalitatieve bevraging blijkt dat jeugdrechters vinden dat zij te weinig wetenschappelijke inzichten hebben. Het hebben van te weinig tijd om actief met deze zoektocht bezig te zijn, werd als voornaamste reden aangehaald. Ze zouden bijkomend graag weten of wat ze aanvoelen ook bevestigd wordt in de wetenschap, in plaats van louter te beslissen op basis van hun ervaring. De samenwerking tussen praktijk en de academische wereld kon volgens hen beter: er moet meer ingezet worden op de vertaling van het academische onderzoek zodat het ook concreet en toegankelijk wordt voor de praktijk. Ook tijdens studiedagen moet deze focus voor ogen gehouden worden: de gegeven informatie moet onmiddellijk vertaald kunnen worden naar de jongeren die onder het toezicht van de jeugdrechter staan.

Naast de indicatoren werden enkele bijkomende thema's bevroegd. Al zijn bijna alle respondenten tevreden met de inhouding van de verplichte opleiding jeugdrecht van IGO, gesprekstechnieken en communicatievaardigheden werden het vaakst aangehaald als onderbelichte thema's in de opleiding. Het vaakst werden bijkomende opleidingen gevolgd over recente juridische ontwikkelingen in het jeugdrecht. Er werd wel kritisch gekeken naar de toegankelijkheid van de opleidingen: de drempel om aanwezig te zijn was groot wanneer de verplaatsing naar de opleiding langer duurde dan de opleiding zelf. Wat het optreden van de jeugdrechters in het algemeen betreft, zijn de meeste respondenten van mening dat het wenselijk was dat eenzelfde rechter VOS- en MOF-zaken met betrekking tot dezelfde minderjarige behandelde, maar dat in familiezaken een andere rechter hoorde op te treden. De voorkeur ging eveneens uit naar het optreden van eenzelfde jeugdrechter tijdens de voorbereidende rechtspleging, de rechtspleging ten gronde en de uitvoeringsfase.

Bij het nemen van een beslissing over een maatregel, zowel in de voorbereidende rechtspleging als in de rechtspleging ten gronde, waren de volgende vier factoren het meest doorslaggevend: de ernst van de feiten, de leefomgeving en context van de betrokkene, de vroegere maatregelen en het gedrag van de jongere tijdens de uitvoering ervan en de persoonlijkheid en de maturiteit van de jongere. Aan de openbare veiligheid en de gevolgen voor het slachtoffer werd beduidend minder belang gehecht in het besluitvormingsproces.

Ten slotte blijkt er verdeeldheid te bestaan over de algemene vraag of het nieuwe jeugddelinquentie-decreet een vooruitgang is ten opzichte van het vorige systeem. Bij de bevraging van specifieke aspecten, is een (grote) meerderheid voorstander van de prioriteit die gegeven wordt aan de herstelrechtelijke afhandeling, de derde vorderingsgrond, het starten van de gesloten plaatsing met een oriëntatie, het behoud van de uithandengeving en de minimumleeftijd van 12 jaar. Verder gaat ongeveer de helft van de jeugdrechters (helemaal) akkoord met de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden van het OM, de invoering van het positief project, de terbeschikkingstelling van maximum 10 jaar en elektronische monitoring bij minderjarigen. Daarnaast is meer dan de helft van de jeugdrechters geen voorstander van de keuze van gescheiden trajecten, van de mogelijkheid van herziening enkel in het voordeel van de jongere, van het feit dat er geen VOS-jongeren meer in de gemeenschapsinstelling geplaatst kunnen worden en het feit dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen geplaatst kunnen worden. Tot slot zijn gaat een minderheid akkoord met de invoering van de langdurig gesloten begeleiding (2-5-7).

Zoals in elk onderzoek, kunnen een aantal kritische reflecties gemaakt worden. Zo namen er slechts twee jeugdrechters deel aan de focusgroep, terwijl er negen hun gegevens achterlieten na het invullen van de kwantitatieve vragenlijst. Enkele afwezigheden zijn te wijten aan de geldende COVID-19 maatregelen en de onbeschikbaarheid op de vooropgestelde datum. Het is mogelijk dat er meer nuance en diepgang bekomen kan worden wanneer er meer jeugdrechters deelnemen aan de focusgroep. Daarnaast biedt dit detailrapport een blik op de praktijk enkel vanuit het perspectief van Vlaamse jeugdrechters. In het

hoofdrapport worden de antwoorden van de verschillende actoren samengebracht onder de desbetreffende indicatoren, wat tot meer genuanceerde resultaten leidt (zie hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting').

Bijlagen

Bijlage 1 – Kwantitatieve online vragenlijst jeugdrechters

Geachte heer

Geachte mevrouw

Deze vragenlijst kadert in het “Vooronderzoek Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht”. Het vooronderzoek heeft tot doel de nodige informatie te verzamelen om **een duidelijk beeld te vormen van de situatie van het jeugddelinquentiesysteem vóór 1 september 2019**. Dit om het mogelijk te maken dat de monitoring en evaluatie van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet over drie jaar op een adequate wijze kan verlopen (vergelijking van de toestand voor en na de inwerkingtreding). Er worden daartoe interviews gehouden met jongeren en ouders/opvoedingsverantwoordelijken en vragenlijsten afgenomen bij verschillende groepen professionelen (parketmagistraten, jeugdrechters, jeugdadvocaten, medewerkers van gemeenschapsinstellingen, HCA-diensten en private voorzieningen).

Het onderzoek betreft de doelstellingen van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet en de wijze waarop de praktijk functioneert. Het is daarbij uiterst belangrijk alle betrokkenen aan het woord te laten, zodat alle perspectieven op wet en praktijk kunnen worden meegenomen. Dat moet toelaten het decreet te evalueren en het beleid te informeren, over positieve elementen én verbeterpunten. Zo kunnen de resultaten van het onderzoek mee de toekomst van het jeugddelinquentierecht bepalen, wat uiteraard voor alle betrokkenen van belang is.

Dit onderzoek heeft een ‘gunstig oordeel’ gekregen van de Sociaal-Maatschappelijke Ethische Commissie van de KU Leuven, waar u ook terecht kan voor eventuele klachten of bezorgdheden: smec@kuleuven.be. U kan uiteraard ook steeds de promotoren of onderzoekers contacteren; hun contactgegevens vindt u hieronder.

Het invullen van de vragenlijst neemt 15 à 20 minuten in beslag.

Deelname aan deze vragenlijst is vrijwillig. Het invullen van de vragenlijst kan op elk moment stopgezet worden, zonder dat hiervoor een reden opgegeven moet worden.

De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden en mogen gepubliceerd worden. Uw naam wordt daarbij niet gepubliceerd. De anonimiteit en de vertrouwelijkheid van de gegevens worden in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd.

Alvast hartelijk dank voor uw deelname aan deze bevraging!

Voor verdere vragen kan u terecht bij:

Johan Put (johan.put@kuleuven.be)

Stefaan Pleysier (stefaan.pleysier@kuleuven.be)

Eef Goedseels (eef.goedseels@just.fgov.be)

Ibe Coeck (ibe.coeck@kuleuven.be)

Emma Hadermann (emma.hadermann@kuleuven.be)

Eva Van Kelecom (eva.vankelecom@kuleuven.be)

- Ik ga akkoord met bovenstaande informatie.

Indien niet aangeduid: melding "U kan enkel verdergaan naar de enquête indien u zich akkoord verklaart met deze informatie."

Achtergrondgegevens jeugdrechter

Vooreerst worden enkele achtergrondgegevens bevroegd. We willen nogmaals benadrukken dat de anonimiteit en vertrouwelijkheid in elk stadium van het onderzoek gewaarborgd worden.

Q4: Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- X

Q5: Wat is uw leeftijd?

- Drop down van 20-99 jaar*

Q6: Hoe lang bent u al actief als jeugdrechter?

- 0-4 jaar
- 5-9 jaar
- 10-14 jaar
- 15-19 jaar
- 20 jaar of langer

Q7: Waar was u werkzaam voorafgaand aan uw functie als rechter? Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

- Advocatuur (7_1)
- openbaar ministerie (7_2)
- Bedrijfsleven (7_3)
- Overheid (7_4)
- Andere: ... (7_5)

Opleiding of vorming jeugdrechters

Q8: Hebt u de opleiding jeugdrecht van IGO gevolgd?

- Ja
- Nee
- Ik ben nog in opleiding

Indien "nee": Naar vraag 8 "Zou u interesse hebben in een opleiding over de volgende thema's?"

Q9: Ik ben tevreden over de inhoud van de opleiding jeugdrecht van IGO.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beiden
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q10: Zijn er bepaalde thema's die ontbraken tijdens de opleiding?

- ...

Q11: Zou u interesse hebben in een opleiding over de volgende thema's? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Begrijpen van diagnostiek (11_1)
- Leefwereld van jongeren (11_2)
- Drugsproblematiek (11_3)
- Jeugdcriminologie (11_4)
- Recente juridische ontwikkelingen (11_5)
- Diversiteit (11_6)
- Berekenen van schadevergoedingen (11_7)
- Andere: ... (11_8)
- Ik heb geen interesse in een opleiding over bovenstaande thema's (11_9)

Q12: Hebt u nog bijkomende opleidingen in verband met jeugd(recht) gevolgd?

- Ja
- Nee

Indien "nee": Naar einde blok

Q13: Welke aanvullende thema's kwamen hier aan bod? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Geen (13_1)
- Begrijpen van diagnostiek (13_2)
- Leefwereld van jongeren (13_3)
- Drugsproblematiek (13_4)
- Jeugdcriminologie (13_5)
- Recente juridische ontwikkelingen (13_6)
- Diversiteit (13_7)
- Berekenen van schadevergoedingen (13_8)
- Andere: ... (13_9)

Optreden jeugdrechters

Volgende vragen gaan over uw optreden als jeugdrechter. Het is belangrijk om nogmaals te benadrukken dat deze peilen naar de situatie van **vóór de inwerkingtreding van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet**. De vragenlijst heeft dan ook tot doel om een beeld te vormen over de praktijk van de jeugdrechters **vóór 1 september 2019**.

Q15: Het is wenselijk dat eenzelfde rechter familiezaken, VOS- en MOF-zaken m.b.t dezelfde minderjarige behandelt.

- Akkoord: voor familiezaken, VOS en MOF
- Wel voor VOS en MOF, niet voor familiezaken
- Wel voor familiezaken en VOS, niet voor MOF
- Wel voor familiezaken en MOF, niet voor VOS
- Niet akkoord: telkens andere rechter

Q16: In een MOF-zaak is het opportuun dat eenzelfde rechter optreedt tijdens de voorbereidende rechtspleging, de rechtspleging ten gronde en de uitvoeringsfase.

- Akkoord: in de drie fasen
- Wel in voorbereidende fase en fase ten gronde, niet in uitvoeringsfase
- Wel in fase ten gronde en uitvoeringsfase, niet in voorlopige fase
- Wel in voorbereidende fase en uitvoeringsfase, niet in fase ten gronde
- Niet akkoord: telkens andere rechter

Q17: Ik bezocht jongeren die geplaatst zijn in hun instelling.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q18: Ik ben voorstander van het dragen van de toga (door de jeugdrechters) in jeugdzaken.

- Nooit
- Altijd
- Enkel bij openbare zittingen (fase ten gronde), niet bij kabinetszittingen (in de voorbereidende fase)
- Andere: ...

Beslissingsproces jeugdrechters

Volgende vragen peilen naar het beslissingsproces van jeugdrechters.

Q20: Welke factoren wogen het sterkste door bij het nemen van een beslissing over een maatregel in de voorbereidende fase? (*maximum drie antwoorden*)

- De persoonlijkheid en de maturiteitsgraad van de betrokkene (20_1)
- De leefomgeving en de context van de betrokkene (20_2)
- De ernst van de feiten (20_3)
- De omstandigheden waarin de feiten zijn gepleegd (20_4)
- De schade en de gevolgen voor het slachtoffer (20_5)
- De vroegere maatregelen die ten aanzien van de betrokkene werden genomen, en zijn/haar gedrag gedurende de uitvoering ervan (vb. de uitkomst van een bemiddelingsproces op niveau van het openbaar ministerie, voorlopige maatregelen,...) (20_6)
- De veiligheid van de betrokkene (20_7)
- De openbare veiligheid (20_8)

Q21: Welke factoren wogen het sterkste door bij het nemen van een beslissing over een maatregel (fase ten gronde)? (*maximum drie antwoorden*)

- De persoonlijkheid en de maturiteitsgraad van de betrokkene (21_1)
- De leefomgeving en de context van de betrokkene (21_2)
- De ernst van de feiten (21_3)
- De omstandigheden waarin de feiten zijn gepleegd (21_4)
- De schade en de gevolgen voor het slachtoffer (21_5)
- De vroegere maatregelen die ten aanzien van de betrokkene werden genomen, en zijn/haar gedrag gedurende de uitvoering ervan (vb. de uitkomst van een bemiddelingsproces op niveau van het openbaar ministerie, voorlopige maatregelen,...) (21_6)
- De veiligheid van de betrokkene (21_7)
- De openbare veiligheid (21_8)

Afhandelingsmogelijkheden van jeugdrechters

Volgende vragen peilen naar de afhandelingsmogelijkheden van jeugdrechters.

Q23: Soms legde ik maatregelen op die niet expliciet wettelijk geregeld zijn

- Ja, namelijk:...
- Nee

Q24: Ik legde tijdens de voorbereidende rechtspleging gemeenschapsdienst (max. 30 uur) op.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

Volgende vragen peilen naar het informeren van jongeren.

Q26: Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q27: De jongere werd geïnformeerd over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure ...

- Door mijzelf, ik nam hier initiatief voor
- Door mijzelf, als de jongere hierom vroeg
- Ik ging ervan uit dat de jongere daarover al werd geïnformeerd door anderen (advocaat, consulent, parket ...)
- Andere:...

Indien "Ik ging ervan uit dat de jongere daarover al werd geïnformeerd door anderen (advocaat, consulent, parket,...)" → Naar vraag 30 "Op welke manier communiceert u met een minderjarige buiten de zittingen?"

Indien "Andere:..." → Naar vraag 30 "Op welke manier communiceert u met een minderjarige buiten de zittingen?"

Q28: Ik informeerde de jongere over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure...

- Bij de eerste voorleiding
- Op de zitting ten gronde
- Telkens als hij voor mij verscheen

Q29: Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q30: Op welke manier communiceert u met een jongere buiten de zittingen? (*meerdere antwoorden mogelijk*)

- Persoonlijk contact (30_1)
- Telefonisch contact (30_2)
- Mailverkeer (30_3)
- WhatsApp (30_4)
- Sms (30_5)
- Sociale media (Facebook, TikTok, Snapchat, Instagram, Wickr Me...) (30_6)
- Andere:... (30_7)
- Ik communiceer niet met een jongere buiten de zittingen (30_8)

Vrijwillige hulpverlening

Q32: Geef aan in welke mate volgende situaties zich voorgedaan hebben (1 = nooit; 2 = zelden; 3 = soms; 4 = vaak; 5 = altijd)

1. Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, ging ik bij elke stap in de procedure na of die hulpverlening kon blijven doorlopen.
2. Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, hield ik daarmee rekening bij het nemen van een beslissing.
3. Ik ging steeds na of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader.
4. Als er nood bleek aan hulpverlening in een vrijwillig kader, verwees ik de betrokkene door naar de gepaste hulpverlening.

Q33: Als er voor dezelfde minderjarige ook een gerechtelijk VOS-dossier lopende was ...

- Hield ik beide dossiers parallel aan
- Schorste ik het VOS-dossier zolang het MOF-dossier liep
- Sloot ik het VOS-dossier af bij de opstart van het MOF-dossier
- Andere: ...

Huidig aanbod van jeugdpsychiatrie

Volgende vragen betreffen het huidig aanbod van jeugdpsychiatrie.

Q35: Ik ben tevreden over het huidig residentieel psychiatrisch aanbod.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beiden
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q36: Ik ben tevreden met het huidig ambulante psychiatrisch aanbod.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten

Volgende vragen peilen naar het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten.

Q38: Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken over de feiten die hij/zij gepleegd heeft.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q39: Ik sprak de jongere aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q40: Op de volgende momenten stelde ik de jongere verantwoordelijk voor de gepleegde feiten:

- Wanneer de jongere op mijn kabinet was
- Tijdens de zitting
- Telkens wanneer hij/zij voor mij verscheen
- Op geen enkel moment
- Andere: ...

Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten

Volgende vragen peilen naar het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten.

Q42: Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden).

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q43: Ik sprak de jongere aan op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden).

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q44: Ik gaf de jongere inspraak bij de keuze van de afhandelingswijze

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Het betrekken van ouders bij het opleggen van een reactie

Volgende vragen peilen naar de betrokkenheid van ouders/opvoedingsverantwoordelijken.

Q46: Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de keuze van de afhandelingswijze.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Q47: Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de uitvoering van de opgelegde maatregel.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

Volgende vragen peilen naar de wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht.

Q49: Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Q50: Ik hield rekening met de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

Vragen over nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet

Q52: Volgende stellingen peilen naar uw standpunt over nieuwe aspecten van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Aan het einde van deze vragenlijst volgt de mogelijkheid om hier eventuele opmerkingen of nuances over te formuleren. Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen. (1 = helemaal niet akkoord; 2 = niet akkoord; 3 = tussen beide; 4 = akkoord; 5 = helemaal akkoord; 6 = geen mening)

1. Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie.
2. Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.

3. Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds)
4. Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.
5. Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (aanschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).
6. Ik ben er voorstander van dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.
7. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.
8. Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).
9. Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.
10. Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.
11. Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.
12. Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentiedecreet (12 jaar).
13. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.
14. Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.
15. In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.

Q53: Indien u opmerkingen of nuances wil toevoegen aan uw antwoorden met betrekking tot het nieuwe jeugddelinquentiedecreet, kan dit hier:

U hebt de vragenlijst succesvol afgerond, bedankt voor uw deelname!

Wij zullen in de nabije toekomst ook nog focusgroepen organiseren met de diverse actoren om meer diepgaand op een aantal aspecten in te gaan. Hiervoor zoeken we ook jeugdrechters. Als u hierin geïnteresseerd bent, mag u uw gegevens achterlaten door op onderstaande link te klikken.

Uw antwoorden op deze vragenlijst worden in elk geval anoniem verwerkt en kunnen op geen enkele manier gelinkt worden aan de gegevens die u invult op onderstaande link. Deze gegevens zullen namelijk enkel gebruikt worden om contact op te nemen voor het maken van concrete afspraken omtrent de bijkomstige focusgroep.

https://kuleuven.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_6gk1I0rhLqwIFMV

Bedankt voor uw interesse om mee te werken aan een bijkomende focusgroep. Gelieve onderstaande gegevens in te vullen zodat we u kunnen contacteren voor het maken van concrete afspraken.

- Voornaam + naam:
- E-mailadres:
- Arrondissement/afdeling:
  - Antwerpen, afdeling Antwerpen
  - Antwerpen, afdeling Mechelen
  - Antwerpen, afdeling Turnhout
  - Brussel, afdeling Brussel
  - Brussel, afdeling Halle-Vilvoorde
  - Leuven, afdeling Leuven
  - Limburg, afdeling Hasselt
  - Limburg, afdeling Tongeren
  - Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde
  - Oost-Vlaanderen, afdeling Gent
  - Oost-Vlaanderen, afdeling Oudenaarde
  - West-Vlaanderen, afdeling Brugge
  - West-Vlaanderen, afdeling Ieper
  - West-Vlaanderen, afdeling Kortrijk
  - West-Vlaanderen, afdeling Veurne

Bedankt voor het achterlaten van uw gegevens.

Wij nemen binnenkort contact met u op.

Bijlage 2 – Topiclijst focusgroep jeugdrechters

Deze focusgroep maakt deel uit van de nulmeting die plaatsvindt voor de uiteindelijk evaluatie van het jeugddelinquentiedecreet. Dit project gaat uit van het Steunpunt voor Welzijn, Volksgezondheid en gezin. In het begin van het jaar werd reeds een kwantitatieve vragenlijst rondgestuurd naar alle jeugdrechters. Deze kwalitatieve focusgroep maakt een aanvulling en verduidelijking uit op de reeds verzamelde data en gaat dus in op dezelfde thema's. Aangezien de vragen gekoppeld zijn aan de doelstellingen van het jeugddelinquentiedecreet kunnen deze bijgevolg heel gericht overkomen.

De deelname aan de focusgroep is vrijwillig. De resultaten worden vertrouwelijk verwerkt: er worden geen namen of afdelingen vermeld in de resultaten.

Is het voor jullie goed dat we de focusgroep opnemen?

Het is belangrijk om drie punten te benadrukken. Ten eerste polsen de vragen hier telkens naar de situatie van vóór de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet, dus van voor september 2019. Ten tweede ligt de focus hier op MOF-zaken, en dus niet op VOS-zaken. Als laatste is het niet onze verwachting om consensus of eenduidigheid te bereiken, het is net de bedoeling dat de verschillende praktijken en visies, als die er zijn, op tafel komen liggen.

Vragen met indicator

A.2.1.1. Het OM en de JR maken enkel gebruik van de voor hem voorziene afhandelingsmogelijkheden

Het eerste deel van de vragen gaat over het gebruik van jullie afhandelingsmogelijkheden.

Uit de bevraging blijkt dat een nipte minderheid (10 van de 23) respondenten aangeeft 'soms' maatregelen op te leggen die niet expliciet wettelijk geregeld zijn, zoals bv. avondklok, huisarrest binnen de voorziening, praetoriaanse voorwaarden, een toekomstplan opstellen...

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Welke maatregelen legden jullie soms op die niet expliciet wettelijk geregeld zijn?
- Hoe frequent kwam het voor dat dergelijke maatregelen opgelegd worden?
- Waarom ging de voorkeur in deze gevallen uit naar maatregelen die niet expliciet wettelijk geregeld zijn?

De meerderheid (79%) geeft aan 'soms' of 'vaak' gemeenschapsdienst op te leggen tijdens de voorbereidende rechtspleging.

- Welke criteria hanteerden jullie om te bepalen of wordt overgegaan tot het opleggen van gemeenschapsdienst tijdens de voorbereidende rechtspleging?

A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure

Dit onderdeel gaat over de manier waarop de jongeren geïnformeerd worden over hun rechten en over het verloop van de procedure.

Drie vierde van de jeugdrechters beschouwt het als zijn/haar taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.

- Hoe deden jullie dat dan precies?
- Op welk moment(en) deden jullie dat dan?
  - Bij de eerste voorleiding? Waarom wel/niet?
  - Op de zitting ten gronde? Waarom wel/niet?
- Gebeurde dit dan op jullie initiatief of enkel als de jongere hierom vroeg?
- In welke gevallen kwam het voor dat jullie de jongere hierover niet informeerden?
- Werd deze informatie dan door iemand anders gegeven (bv. advocaat)?

Bij het geven van informatie is het ook belangrijk dat de jongeren begrijpen wat er gezegd wordt. In de bevraging geeft de meerderheid (87%) aan dit af te toetsen bij de jongeren.

Dit voorzichtig in vraag stellen want het doctoraat van Eef kwam tot de omgekeerde conclusie.

- Op welke manier toetsten jullie af of de jongere jullie uitleg begreep?
  - Welke bewoording gebruikten jullie hiervoor?
  - Kunnen jullie voorbeelden geven?
- Op welke manier hielden jullie bij het communiceren rekening met volgende factoren?
  - Leeftijd van de jongere
  - Mentale toestand van de jongere
  - De taal die je jongere beheerste
- Hoe losten jullie het op als de jongere een andere taal sprak?
  - Dezelfde taal spreken als de jongere als dat ging?
  - Een tolk aanstellen, onder welke voorwaarden?
  - Beroep doen op een familielid die kon vertalen als tussenpersoon?

E.2.2.1. Gerechtelijke actoren gaan na of er vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen

Het volgende onderdeel gaat over de vrijwillige hulpverlening.

De meerderheid (60%) van de jeugdrechters geeft aan 'altijd' of 'vaak' na te gaan bij elke stap van de procedure of de vrijwillige hulpverlening die liep, kon blijven doorlopen.

- Hoe gingen jullie dit na ?
- Op welke moment gingen jullie dit na?
- In welke gevallen gingen jullie dit niet na?
- Van welke criteria hing dit af?

De meerderheid (62%) van de jeugdrechters geeft eveneens aan 'altijd' of 'vaak' rekening te houden met het lopen van vrijwillige hulpverlening bij het nemen van een beslissing.

- Op welke manier deden jullie dit?
  - Alternatief: hoe kwam dit tot uiting?
- Bij welke diensten konden jullie meer informatie verkrijgen over het eventuele traject in de vrijwillige hulpverlening dat liep? (bv. politie of sociale dienst?)

- Kunnen jullie een voorbeeld geven over hoe een beslissing zou verschillen als in hetzelfde geval al dan niet vrijwillige hulpverlening liep?
- Namen jullie dit ook op in de motivering van de beslissing?

E.2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening

Ook de meerderheid (60%) geeft aan de jongere door te verwijzen naar gepaste hulpverlening als hier nood aan bleek.

- Hoe gebeurde dit dan?
- Op welk moment gebeurde dit dan?
- Hanteerden jullie criteria om na te gaan of hier nood aan was?
- Zijn er bepaalde signalen waarbij jullie sowieso doorverwezen naar vrijwillige hulpverlening?
- Wanneer werd er wel/niet doorverwezen naar vrijwillige hulpverlening als daar nood aan was?
  - Alternatief: gebeurt dit consequent als de nood vastgesteld wordt of zijn er bepaalde gevallen waarbij toch gopteerd wordt dit niet te doen ook al is er nood vastgesteld?

Drie vierde van jullie geeft aan het MOF- en VOS-dossier parallel aan te houden als er al een gerechtelijk VOS-dossier lopende was. De andere optie die genoemd werd was een OTSD voor het VOS-dossier tijdens dat het MOF-dossier loopt.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Welke aanpak verkozen jullie?
- Verschilde de aanpak naargelang de zaak?
  - Zo ja, van welke criteria hangt dit af?
- Vroegen jullie soms aan het parket om de zaak als een VOS/MOF te vorderen zodat u een bepaalde maatregelen zou kunnen vorderen?

Eventueel: hier al verder gaan op de vraag over de invoering van de derde vorderingsgrond (cf. vraag 4 over de nieuwe aspecten van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet). Maar dan zeggen dat er op het einde van de focusgroep verder op wordt ingegaan als er nog tijd over is.

F.1.1.1. De mate waarin OM en JR jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand

Het volgende onderdeel gaat over de jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en het aanspreken van de jongeren op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe.

Iedereen gaf aan het als zijn/haar taak te zien om de jongere aan te spreken over de feiten die hij/zij gepleegd heeft en dit ook altijd of vaak te doen.

- Waarom vonden jullie dit belangrijk?
- Op welke manier spraken jullie de jongere dan aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft?
  - Welke bewoordingen gebruikten jullie hiervoor?
  - Kunnen jullie voorbeelden geven?
- Op welke momenten deden jullie dit?

- Telkens de jongere voor de jeugdrechter verschijnt (50%)
- Enkel als de jongere op kabinet was (17%)
- Enkel tijdens de zitting (13%)

F.2.1.1. De mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe

Iedereen geeft ook aan de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer deze vaststonden).

- Waarom vonden jullie dit belangrijk?
- Op welke manier deden jullie dit?
- Op welke momenten deden jullie dit?
- Wat waren de verschillende mogelijkheden waarop jongeren actief hun verantwoordelijkheid konden opnemen?
- Op welke manier informeerden jullie de jongeren over de mogelijkheden die er in de wet staan om actief hun verantwoordelijkheid op te nemen voor de gepleegde feiten?
  - *Voorbeelden achter de hand houden en eerst zelf de vraag laten beantwoorden*
  - Bv. Herstelgericht proces/ gemeenschapsdienst/ ...
  - Bv. Cliënt zelf een constructief antwoord laten voorstellen
  - Bv. Inspraak van de minderjarige m.b.t. het antwoord op de feiten
- Gingen jullie systematisch na of de jongere een bemiddeling op parketniveau aangeboden werd?
- Hielden jullie dan rekening met het antwoord van de jongere daarop/ de uitkomst daarvan bij het nemen van een beslissing?

Drie vierde geeft aan de jongere 'vaak' of 'soms' inspraak te geven bij de keuze van afhandelingswijze. Eén vierde stelt daarentegen dit 'nooit' of 'zelden' te doen.

- Gaven jullie de jongere inspraak bij de keuze van afhandelingswijze? Waarom wel/niet?
- Hoe gaven jullie de jongere inspraak?
- Van welke criteria hing het af of jullie de jongere inspraak gaven hierin?

F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/ opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

De volgende vragen gaan over de betrokkenheid van ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken.

Net de meerderheid (56%) van de jeugdrechters geeft aan de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, 'altijd' of 'vaak' te betrekken bij de keuze van de afhandelingswijze, tegenover een kleine minderheid (44%) die aangeeft dit 'zelden' of 'soms' te doen.

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Op welke manier betrekken jullie ouders/ opvoedingsverantwoordelijken bij de besluitvorming?
- Waarom betrekken jullie de ouders al dan niet bij de keuze van de afhandelingswijze?
- Van welke criteria hing dit af?

- In welke gevallen gebeurde dit sowieso wel/niet?

Ongeveer één derde (30%) geeft aan de ouders ook actief te betrekken bij de uitvoering van de opgelegde maatregel, maar ongeveer twee derde (70%) geeft aan dit slechts ‘zelden’ of ‘soms’ te doen. (vb. bij de praktische zaken van een gemeenschapsdienst of bij het regelen van bezoekmomenten wanneer een plaatsing wordt opgelegd).

- Wat is jullie ervaring hiermee?
- Op welke manier betrokken jullie ouders/ opvoedingsverantwoordelijken bij de uitvoering van de opgelegde maatregel(s)?
- Waarom betrokken jullie de ouders al dan niet bij uitvoering van de maatregel(s)?
- Van welke criteria hing dit af?
- In welke gevallen gebeurde dit sowieso wel/niet?

K.1.2.2. het OM, de jeugdrechter en de jeugdrechtbank houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties

De volgende vragen gaan over de mate waarin jullie rekening houden met wetenschappelijke inzichten bij het opleggen van reacties.

Uit de bevraging blijkt dat een nipte minderheid (10 van de 23 respondenten; 43%) vindt dat ze op de hoogte zijn van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die jeugdrechters kunnen opleggen. Ook een nipte minderheid (10 van de 23 respondenten; 43%) geeft aan rekening te houden met de wetenschappelijke inzichten

- Wat verstaan jullie onder wetenschappelijke inzichten?
- Hoe belangrijk vinden jullie het om rekening te houden met wetenschappelijke inzichten?
- Via welke kanalen blijven jullie op de hoogte van wetenschappelijke inzichten?
  - *Voorbeelden achter de hand houden en eerst zelf de vraag laten beantwoorden*
  - Bv. Abonnementen op tijdschriften (bv. TJK), studiedagen, ingeschreven op sociaal.net...
- Wat zou het gemakkelijker maken op de hoogte te blijven?
- Met welke inzichten hielden jullie dan rekening bij het reageren op een jeugddelict?
- Op welke manier hielden jullie rekening met de wetenschappelijke inzichten?
  - *Voorbeelden achter de hand houden en eerst zelf de vraag laten beantwoorden*
  - Bv. Vaker herstelgericht aanbod aanraden omdat er de laatste jaren meer aandacht was voor het herstel naar het slachtoffer toe?
  - Bv. Bepaalde maatregelen niet opleggen?

E.2.5.3. Het gebruik door de jeugdrechter en/of de jeugdrechtbank van ambulante maatregelen/sancties of plaatsing in jeugdpsychiatrische dienst, in het bijzonder voor jongeren met meervoudige en complexe problematiek

Verwijzing naar for-K en de recente aanpassing van het decreet om dit weer mogelijk te maken?

De laatste vraag over de situatie van voor de inwerkingtreding van het decreet gaat over de maatregelen die jullie opleggen in het geval het gaat om een jongere met een meervoudige en complexe problematiek.

- Wat verstaan jullie onder ‘jongeren met een meervoudige en complexe problematiek’?
  - Zijn er bepaalde criteria waar een jongere aan moet voldoen vooraleer hij/zij onder deze ‘categorie’ valt?
- Op welke manier stellen jullie vast dat je jongere een complexe en meervoudige problematiek heeft?
- Maken jullie voor jongeren met een meervoudige en complexe problematiek vaker gebruik van ambulante maatregelen, voorlopig dan wel ten gronde?
  - Waarom wel/niet?
  - Zo ja: hoe veel vaker?
  - Zo nee: welke maatregelen en/of sancties leggen jullie in dergelijke zaken dan wel op?
- Maken jullie voor jongeren met een meervoudige en complexe problematiek vaker gebruik van een plaatsing in een jeugdpsychiatrische dienst?
  - Waarom wel/niet?
  - Zo ja: hoe veel vaker?
  - Zo nee: welke maatregelen en/of sancties leggen jullie in dergelijke zaken dan wel op?

Eventueel: Ervaren jullie moeilijkheden bij het plaatsen van jongeren in een jeugdpsychiatrische dienst?

Vragen over nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet

Deze vragen eerder algemeen formuleren. En dan zien hoe ze hierop reageren en welke aspecten ze naar boven halen. Als ze er tijdens de focusgroep over beginnen, zeggen we dat er op het einde verder op wordt ingegaan als er nog tijd over is.

De volgende vragen gaan over de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Ik zal dan telkens jullie mening vragen ten aanzien van de belangrijkste nieuwe aspecten die het decreet met zich heeft meegebracht. Het eerste aspect waar we graag jullie mening en ervaring over zouden horen is...

16. Uitbreiding afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie

De meesten (48%) gaan (helemaal) akkoord, 39% tussen beide, 13% (helemaal) niet akkoord

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
- Wat zijn de eventuele nadelen?

17. Invoering positief project

De meesten (39,1%) gaan (helemaal) akkoord, 26,1% tussen beide, 26,1% (helemaal) niet akkoord, geen mening 8,7%

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
- In welke omstandigheden zouden jullie dit wel/niet toepassen?
- Hebben jullie dit al uitgesproken als sanctie?

18. Gescheiden trajecten VOS/MOF

34% (helemaal) akkoord, 9% tussen beide, **de meesten (56%) gaan (helemaal) niet akkoord**

- Waarom gaan jullie wel/niet akkoord met gescheiden trajecten?

Koppelen aan vraag bij E.2.2.2. dat 3/4^e van de respondenten aangeeft MOF en VOS samen aan te houden.

19. Invoering derde vorderingsgrond

8% (helemaal) akkoord, 8% tussen beide, **drie vierde (75%) gaat (helemaal) niet akkoord** en 8% geen mening.

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?

20. Herziening enkel nog mogelijk ten voordele van de jongere (afschaffing artikel 60 Jeugdbeschermingswet)

9% (helemaal) akkoord, 17% tussen beide, **de meesten (69%) gaan (helemaal) niet akkoord** en geen mening 4%

- Waarom zijn jullie geen voorstander?
- Hoe zien jullie dit verlopen in de praktijk?

21. Gesloten plaatsing start altijd met een gesloten oriëntatie

De meesten (61%) gaan (helemaal) akkoord, 26% tussen beide, 13% (helemaal) niet akkoord

- Waarom zijn jullie wel voorstander?
- Wat zijn de voordelen van een gesloten oriëntatie?
- Waarom zijn sommigen toch twijfelachtig? Is het in bepaalde gevallen toch niet geschikt?

22. MOF-jongeren niet langer in een private instelling plaatsen

8,7% (helemaal) akkoord, 13% tussen beide, **de meesten (69,5%) gaan (helemaal) niet akkoord** en 8,7% geen mening

- Waarom zijn jullie/wel geen voorstander?
- Wat zijn hier de nadelen/voordelen van?

23. Invoering langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar)

26% (helemaal) akkoord, **evenveel respondenten duiden hier tussen beide als (helemaal) niet akkoord aan (34%)**

- Hoe staan jullie hier tegenover?
- Hoe komt dat de mening zo verdeeld zijn?

- Welke zijn de verschillende argumenten pro en contra?

24. Invoering terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding

21,7% (helemaal) akkoord, 17,4% tussen beide, **de helft (52,1%) gaat (helemaal) niet akkoord** en 8,7% geen mening.

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?

25. Behoud van de uithandengeving

De meesten (60,8%) gaan (helemaal) akkoord, 26,1% tussen beide, 31,4% (helemaal) niet akkoord en 8,7% geen mening.

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
  - Hebben jullie het gevoel dat jullie anders zeggenschap zouden verliezen?

26. Prioriteit geven aan herstelrechtelijk afhandeling

Drie vierde (73,9%) gaat (helemaal) akkoord, 21,7% tussen beide, 4,3% (helemaal) niet akkoord

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
- Bieden jullie altijd herstelrecht aan? Ook als herstelrecht in de voorbereidende fase misgelopen is?
- In welke omstandigheden bieden jullie het wel/niet aan?

27. Minimumleeftijd 12 jaar

De meerderheid (87%) gaat (helemaal) akkoord, 4,3% tussen beide, 8,6% (helemaal) niet akkoord

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?

28. VOS-jongeren niet langer in gemeenschapsinstellingen plaatsen

13% (helemaal) akkoord, 8,7% tussen beide, **de meerderheid (63,9%) gaat (helemaal) niet akkoord** en 4,3% geen mening.

- Waarom jullie wel/geen voorstander?
  - Heeft dit te maken met capaciteitsangst van beveiligde opvang? (werd gezegd op de stuurgroep)
- Zijn jullie dan wel voorstander om MOF- en VOS-jongeren gemengd in een instelling plaatsen?

29. Elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict

Bijna de helft (47,8%) gaat (helemaal) akkoord, 16,1% tussen beide, 21,7% (helemaal) niet akkoord en 8,7% geen mening.

- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander?
- Hebben jullie dit al toegepast onder het nieuwe systeem?

30. In het algemeen: vooruitgang op vorige systeem

0% (helemaal) akkoord, 22,6% tussen beide, **de meerderheid (60,4%) gaat (helemaal) niet akkoord** en 8,7% geen mening.

- Niemand van de respondenten gaat (helemaal) akkoord?
- Waarom zijn jullie wel/geen voorstander van het nieuwe systeem?
- Welke aspecten die hierboven nog niet aan bod zijn gekomen, vinden jullie niet/wel goed? Waarom?
- Zijn er nog andere nieuwe elementen die jullie graag willen bespreken?

Vragen over samenwerking met andere actoren

- Hoe verliep de samenwerking met het jeugdparket?
- Hoe verliep de samenwerking met de sociale dienst?
- Hoe verliep de samenwerking met de advocatuur?
- Hoe verliep de samenwerking met uitvoerende diensten?
- Hoe verliep de samenwerking met de politie?
- Zijn er nog andere actoren/ organisaties waar jullie regelmatig mee samenwerkten?

Extra vragen die opgenomen werden in kwantitatieve vragenlijst, buiten de indicatoren

Uit de vragenlijst blijkt dat jullie op verschillende manieren buiten de zitting contact hebben met de jongeren (bv. persoonlijk contact, telefonisch contact of contact per brief).

- Om welke redenen hielden jullie contact met de jongeren buiten de zitting?
- Werd dit contact frequent gehouden?
- Op basis van welke criteria werd bepaald op welke manier jullie contact houden met een jongere? (bv. voor sommige jongeren is een ‘persoonlijk onderhoud’ nodig).

De overgrote meerderheid (91,6%) van de participanten gaf aan dat het wenselijk is dat eenzelfde jeugdrechter zowel de MOF- als VOS-zaken van dezelfde minderjarige behandelt.

- Waarom was dit wenselijk?
- In welke gevallen was het mogelijks niet wenselijk dat dezelfde jeugdrechter zowel de MOF- als VOS-dossiers van een minderjarige behandelt?

Eveneens blijkt dat net iets meer dan één derde (37%) van de respondenten de jongere ‘soms’ bezocht in de instelling. Telkens één vijfde (21%) geeft aan dit ‘vaak’, ‘zelden’ of ‘nooit’ te doen.

- Hoe vaak bezochten jullie geplaatste jongeren in hun instelling?
- Waarom niet vaker?
- Van wat hing het af of jullie de geplaatste jongere bezochten in hun instelling?

De schade en gevolgen voor het slachtoffer komen in de fase ten gronde op de vijfde plaats en in de voorbereidende fase slechts op de zesde plaats.

- Hielden jullie in de fase ten gronde meer rekening met het de schade en gevolgen voor het slachtoffer dan in de voorbereidende fase? Waarom?
- Hoe verliep de samenwerking met crisishulp? (vb. voor het uitspreken van een plaatsing?)

Bijlage 3 – Frequentietabellen

Tabel 1 Frequentietabellen informeren, psychiatrisch aanbod, verantwoordelijkheid en wetenschappelijke inzichten

Figuur	Stelling		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	N
Figuur 4	Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure	Frequentie	2	1	3	10	7	23
Figuur 7	Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg over hun rechten en het verloop van de procedure begreep	Frequentie	0	1	1	11	4	17
Figuur 11	Ik ben tevreden met het huidig residentieel psychiatrisch aanbod	Frequentie	14	7	2	0	0	23
	Ik ben tevreden met het huidig ambulante psychiatrisch aanbod	Frequentie	11	6	5	1	0	23
Figuur 14	Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)	Frequentie	0	0	0	4	19	23
Figuur 18	Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen	Frequentie	0	2	11	10	0	23
	Ik hield rekening met de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen	Frequentie	0	3	10	9	1	23

Tabel 2 Frequentietabellen nieuwe aspecten van het jeugddelinquentiedecreet

Figuur	Stelling		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	Geen mening	N
Figuur 24	Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie	Frequentie	2	1	9	7	4	0	23
	Ik ben voorstander van de invoering van het positief project	Frequentie	2	4	6	3	2	2	23
	Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten	Frequentie	4	9	2	7	4	0	23
	Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond	Frequentie	2	0	2	9	8	2	23
	Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere	Frequentie	6	10	4	2	0	1	23
	Ik ben er voorstander van dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie	Frequentie	3	0	6	11	3	0	23
	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden	Frequentie	7	9	3	2	0	2	23
	Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar)	Frequentie	4	4	8	5	1	1	23
	Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtsbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding	Frequentie	7	5	4	4	1	2	23
	Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving	Frequentie	0	1	6	11	3	2	23
	Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling	Frequentie	1	0	5	10	7	0	23
	Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentiedecreet (12 jaar)	Frequentie	1	1	1	12	8	0	23
	Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden	Frequentie	11	6	2	2	1	1	23

Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict	Frequentie	2	3	5	10	1	2	23
In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem	Frequentie	7	7	7	0	0	2	23

3 Detailrapport openbaar ministerie

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

**Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie
van het decreet jeugddelinquentierecht'**

Detailrapport Openbaar Ministerie

Ibe Coeck
Emma Hadermann
Eva Van Kelecom
Prof. dr. Johan Put
Prof. dr. Stefaan Pleysier
Dr. Eef Goedseels

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Minderbroedersstraat 8 – B-3000 Leuven
 Tel 0032 16 37 34 32
 E-mail: swvg@kuleuven.be
 Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

Publicatie nr. 2021/18
 SWVG-Rapport 67/3
 Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
 Titel rapport: Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'
 Detailrapport Openbaar Ministerie
 Promotor: Prof. dr. Johan Put
 Copromotor: Prof. dr. Stefaan Pleyzier en dr. Eef Goedseels
 Onderzoekers: Ibe Coeck, Emma Hadermann en Eva Van Kelecom

Dit rapport kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Overheid, programma 'Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek'. In deze tekst komen onderzoeksresultaten van de auteur(s) naar voor en niet die van de Vlaamse Overheid. Het Vlaams Gewest kan niet aansprakelijk gesteld worden voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de meegedeelde gegevens.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

Het consortium SWVG

<i>Deelnemende instellingen - Dagelijks bestuur</i>	
KU Leuven	
· LUCAS, Centrum voor zorgonderzoek en consultancy	Prof. dr. Chantal Van Audenhove
· Instituut voor Sociaal Recht	Prof. dr. Anja Declercq
· HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving	Prof. dr. Johan Put
· Leuvens Instituut voor Gezondheidsbeleid	Prof. dr. Tine Van Regenmortel
· Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen	Prof. dr. Erik Schokkaert
UGent	
· Vakgroep Marketing, Innovatie en Organisatie	Prof. dr. Paul Gemmel
· Vakgroep Publieke Governance, Management & Financiën	Prof. dr. Joris Voets
· Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg	Prof. dr. An De Sutter
Vrije Universiteit Brussel	
· Faculteit Psychologie en Educatiewetenschappen	Prof. dr. Dominique Verté
Universiteit Antwerpen	
· CRESC, UAntwerpen	Prof. dr. Peter Raeymaeckers
<i>Partnerinstellingen</i>	
Universiteit Hasselt	
· Centrum voor Statistiek	
Thomas More Hogeschool	
· Opleiding Toegepaste Psychologie	Dr. Peter De Graef
Arteveldehogeschool	
· Dienst onderzoek en dienstverlening	
Hogeschool Gent	
· Faculteit Mens en Welzijn	
UC Leuven-Limburg	
· Groep Gezondheid en Welzijn	
<i>Coördinatie en secretariaat</i>	
Coördinator SWVG Administratieve ondersteuning	Dr. Kathleen De Cuyper Manuela Schröder Lut Van Hoof

Deelrapport 67/3

Juni 2021

Vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht' Detailrapport Openbaar ministerie

Onderzoeker: Ibe Coeck, Emma Hadermann en Eva Van Kelecom

Promotor: Prof. dr. Johan Put

Copromotor: Prof. dr. Stefaan Pleysier en dr. Eef Goedseels

Samenvatting

Dit detailrapport kadert binnen de nulmeting van het vooronderzoek 'Monitoring en evaluatie van het decreet jeugddelinquentierecht'. Deze nulmeting heeft tot doel om de situatie voor de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet in kaart te brengen. De indicatoren die aan bod komen, zijn gebaseerd op het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Vervolgens werd aan de hand van drie criteria een onderscheid gemaakt tussen indicatoren die binnen en buiten de scope van deze nulmeting vallen. Op die manier kan de conclusie van het detailrapport bijdragen aan de beantwoording van de vierde onderzoeksvraag "Welk beeld geeft de toestand voor 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?".

Dit detailrapport geeft de resultaten weer van een kwantitatieve en kwalitatieve bevraging bij alle Vlaamse jeugdparquetten.

De essentiële opdracht van het parket bestond erin om, na het onderzoek, te beslissen over het al dan niet uitlokken van een jeugddelinquentie-interventie. Het OM besliste over de opportuniteit van vervolging, maar kon ook kiezen voor seponering of een andere afhandelingsvorm. Zo oefende het jeugdparquet t.a.v. jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, het vorderingsrecht uit. Daarnaast behoorden de waarschuwingsbrief, de herinnering aan de wet en het voorstel tot herstelbemiddeling tot hun mogelijkheden. Deze acties vormden samen de restrictieve regeling die mogelijk was op parketniveau. Deze wettelijke regeling werd als 'exhaustief' beoogd, d.w.z. dat het OM daarbuiten geen andere praktijken zou handhaven. Enkele parketmagistraten gaven echter aan ook delicten buiten deze wettelijke regeling te hebben afgehandeld, zodat zij de jeugdrechter niet (meteen) hoefden te vorderen. Vanuit het perspectief van de rechtswaarborgen konden dergelijke praktijken uiteraard soms in vraag worden gesteld.

Bij de keuze van afhandelingswijze waren de volgende vier factoren het meest doorslaggevend: de ernst van de feiten, de persoonlijkheid en maturiteitsgraad van de jongeren, de leefomgeving en de context van de betrokkenen, en de schade en gevolgen voor het slachtoffer. Aan recidive en openbare veiligheid werd minder aandacht besteed in het besluitvormingsproces.

De aanwezigheid van de jeugdadvocaat blijkt beperkt te zijn op het niveau van het OM. Dat kan verklaard worden door de beperkte afhandelingsmogelijkheden. Zo was er bij een waarschuwingsbrief of een herinnering aan de wet geen rol weggelegd voor de jeugdadvocaat, aangezien het louter een schriftelijke of mondelinge verwittiging betrof.

Verder hadden de jeugdparketmagistraten niet veel mogelijkheden om jongeren actief te informeren. Er werd dan ook van uitgegaan dat zij reeds door de jeugdadvocaat of door de politiedienst in het kader van Salduz werden geïnformeerd. Opdat de jongeren de boodschap van de jeugdparketmagistraat zouden begrijpen, werd er rekening gehouden met de mentale toestand alsook met de leeftijd van de jongeren en werd zo goed mogelijk de taal van de jongeren gesproken. In het geval dat de jongeren een andere taal spraken, werd een beroep gedaan op een tolk, een familielid of een buur, dan wel op de jeugdparketmagistraat zelf wanneer de jongeren een taal spraken die hij ook machtig was. Sommigen zagen de taalbarrière echter als een te grote hindernis op het niveau van het OM.

Naast het nagaan of er al vrijwillige hulpverlening liep, werd ook via het mozaïekdecreet nagevraagd of dat in vrijwilligheid kon blijven. Wanneer die hulpverlening goed liep, werd daar ook mee verdergegaan, al dan niet in combinatie met een andere afhandelingsmodaliteit. Er werd benadrukt dat het MOF- en VOS-aspect van een jongere niet zomaar los van elkaar gezien konden worden.

Daarnaast spraken de jeugdparketmagistraten de jongeren aan op (het actief opnemen van) hun verantwoordelijkheid. Op parketniveau was enkel het voorstel tot herstelbemiddeling beschikbaar als afhandelingsgrond waarbinnen jongeren actief herstel konden uitwerken met gespecialiseerde begeleiding. Er kon echter niet worden nagedacht over het opnemen van verantwoordelijkheid in het geval dat een jongere ontkende wat er gebeurd was. Enkel vanaf het moment dat de jongeren zich ervan bewust waren dat zij instonden voor de gepleegde feiten en de gevolgen daarvan, kon actief met de jongeren gewerkt worden rond verantwoordelijkheid.

Bij het nemen van een beslissing werd eveneens de draagkracht van de ouders mee in rekening gebracht. De ouders werden ook aangesproken op hun verantwoordelijkheid, ook al hadden ze de feiten niet gepleegd. Zo werd er onder meer gevraagd welke afspraken ze ondertussen met hun zoon of dochter hadden gemaakt.

Jeugdparketmagistraten geven aan dat ze te weinig tijd hadden om zich actief bezig te houden met het leren uit wetenschappelijke studies. Volgens hen kan samenwerking met universiteiten hun praktijkervaring echter verbreden met wetenschappelijke inzichten. Hoewel de meeste respondenten tevreden waren met de opleiding jeugdrecht van het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO), werden het hulpverleningslandschap en de psychologie van het kind het vaakst aangehaald als onderbelichte thema's tijdens de opleiding. Tot slot werden 'terugkomdagen' aanbevolen, zodat er geleerd kan worden van de *good practices* van elk jeugdparket.

Alle jeugdparketmagistraten zijn ten slotte voorstander van de uitbreiding van hun afhandelingsmogelijkheden. Verder blijkt er meer verdeeldheid te bestaan over het nieuwe jeugddelinquentie-decreet. Met bepaalde aspecten gaat een meerderheid van de jeugdparketmagistraten (helemaal) akkoord, zoals het geven van prioriteit aan de herstelrechtelijke afhandeling, de derde vorderingsgrond en het starten van de gesloten plaatsing met een oriëntatie. Van andere aspecten zijn jeugdparketmagistraten in mindere mate voorstander, zoals het feit dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen geplaatst kunnen worden en de mogelijkheid van herziening enkel in het voordeel van de jongeren. Ter afsluiting is het wel opmerkelijk dat geen van de jeugdparketmagistraten aangeeft (helemaal) niet akkoord te gaan met de stelling dat het nieuwe decreet een vooruitgang is.

Inhoud		
Inleiding		669
Hoofdstuk 1	Onderzoekspopulatie	671
Hoofdstuk 2	Afhandelingsmogelijkheden	673
Hoofdstuk 3	Jeugdadvocaat	677
Hoofdstuk 4	Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure	681
Hoofdstuk 5	Vrijwillige hulpverlening	685
Hoofdstuk 6	Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten	689
Hoofdstuk 7	Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten	693
Hoofdstuk 8	Het betrekken van de ouder(s) bij de keuze van afhandelingswijze	699
Hoofdstuk 9	Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht	701
Hoofdstuk 10	Nieuwe aspecten uit het Vlaamse Jeugddelinquentierecht	703
Besluit		707
Bibliografie		711
Bijlage 1: kwantitatieve vragenlijst		713
Bijlage 2: kwalitatieve vragenlijst		725
Bijlage 3: frequentietabellen		729

Lijst Tabellen

Tabel 1	Geslacht, anciënniteit, (tevredenheid) gespecialiseerde opleiding jeugdrecht IGO en bevoegdheden naast jeugdzaken van de respondenten (frequentie, N = 17)	671
---------	--	-----

Lijst Figuren

Figuur 1	'Welke factoren wogen het sterkste door bij de keuze van de afhandelingswijze?' (frequentie, maximum drie antwoorden per respondent, N = 14)	675
Figuur 2	'Werd de jeugdadvoocaat verwittigd bij elke afhandelingsmodaliteit?' (frequentie, N = 14)	677
Figuur 3	'Ik hechtte belang aan de aanwezigheid van een jeugdadvoocaat' (frequentie, N = 14)	678
Figuur 4	'Ik hield rekening met de inbreng van een jeugdadvoocaat bij mijn keuze van de afhandelingswijze' (frequentie, N = 14)	679
Figuur 5	Informeren van jongeren (frequentie, N = 14)	681
Figuur 6	Vrijwillige hulpverlening (frequentie, N = 14)	685
Figuur 7	'Jongeren waren over het algemeen verantwoordelijk voor wat ze gedaan hadden' (frequentie, N = 17)	689
Figuur 8	'Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken over de feiten die hij/zij gepleegd heeft' (frequentie, N = 16)	691
Figuur 9	'Ik sprak de jongere aan over de feiten die hij/zij gepleegd heeft' (frequentie, N = 17)	691
Figuur 10	De jongere aanspreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid (frequentie, N = 16)	693
Figuur 11	'Stelde u over het algemeen ook herstelbemiddeling (indien aan de voorwaarden voldaan) voor bij...' (frequentie, N = 14)	695
Figuur 12	'Bij de afhandeling hield ik rekening met de positie van het slachtoffer' (frequentie, N = 17)	696
Figuur 13	'Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de keuze van de afhandelingswijze' (frequentie, N = 14)	699
Figuur 14	Wetenschappelijke inzichten (frequentie, N = 17)	701
Figuur 15	Nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet (frequentie, N = 17)	703

Inleiding

In dit detailrapport komen vooreerst de resultaten aan bod van de kwantitatieve bevraging bij alle Vlaamse jeugdparketten, die werd afgenomen in de periode december 2019 - februari 2020. Het betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Deze gegevens worden aangevuld met de resultaten uit de interviews die meteen aansloten op de kwantitatieve bevragingen. Op die manier worden de verschillende thema's meer in de diepte beschreven.

Zowel de kwantitatieve vragenlijst als de kwalitatieve interviewleidraad zijn gebaseerd op de indicatoren uit het toetsingskader. Om tot dat toetsingskader te komen, werden de operationele doelstellingen uit de tekst van het decreet en de memorie van toelichting opgesplitst in subdoelstellingen, acties en indicatoren. Op die manier kan de conclusie van het detailrapport bijdragen aan het algemeen besluit op de vierde onderzoeksvraag *“Welk beeld geeft de toestand voor 1 september 2019 inzake het functioneren van het jeugddelinquentierecht, rekening houdend met zowel de beschikbare als de aanvullend te verwerken gegevens?”*. De concrete indicatoren waar deze vragen betrekking op hebben, zijn de volgende:

1. Het openbaar ministerie maakt enkel gebruik van de voorziene afhandelingsmogelijkheden (A.2.1.1.)
2. Op het niveau van het openbaar ministerie wordt er meer beroep gedaan op een advocaat (A.4.1.2.)
3. Het openbaar ministerie neemt zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure (A.7.1.1.)
4. Het openbaar ministerie gaat na of er vrijwillige hulpverlening kan blijven doorlopen (E.2.2.1.)
5. Het openbaar ministerie verwijst door naar de gepaste hulpverlening als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader (E.2.2.2.)
6. Het openbaar ministerie stelt jongeren expliciet verantwoordelijk voor de gepleegde feiten en maakt hierbij een onderscheid naar leeftijd en geestestoestand (F.1.1.1.)
7. Het openbaar ministerie spreekt jongeren aan op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het jeugddelict toe (F.2.1.1.)
8. Het openbaar ministerie betreft ouder(s)/opvoedingsverantwoordelijke(n) actief bij de keuze van afhandelingswijze (F.3.2.1.)
9. Het openbaar ministerie houdt bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties (K.3.2.1.)

Naast specifieke vragen over de indicatoren werden - waar relevant - bijkomende vragen opgenomen in de kwantitatieve vragenlijst, die eveneens aan bod kwamen tijdens het interview. Deze vragen dragen bij aan het schetsen van een ruimer totaalbeeld van de werking van het jeugddelinquentiesysteem voor de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Op die manier kunnen de antwoorden op de indicatoren in een bredere context worden geplaatst. In dit detailrapport wordt bijgevolg ingegaan op het schetsen van de praktijk van de jeugdparketten vóór de inwerkingtreding van het decreet, terwijl het hoofdrapport uitsluitend de resultaten over de indicatoren weergeeft.

In hoofdstuk 1 wordt vooreerst de onderzoekspopulatie omschreven. Vanaf hoofdstuk 2 tot en met hoofdstuk 9 worden de thema's met betrekking tot de hierboven aangehaalde indicatoren besproken: de afhandelingsmogelijkheden van het openbaar ministerie, de jeugdadvocaat, het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure, de vrijwillige hulpverlening, het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten en op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten, het betrekken van de ouders bij het opleggen van een reactie en de wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht. In elk hoofdstuk worden per indicator eerst de kwantitatieve resultaten weergegeven, gevolgd door een meer diepgaande interpretatie van deze gegevens op basis van de verzamelde kwalitatieve data. Tot slot behandelt hoofdstuk 10 de houding van de respondenten ten aanzien van de nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentie-decreet.

Er wordt in de verleden tijd gerapporteerd over de verzamelde data, aangezien deze betrekking hebben op de periode voor de inwerkingtreding van het jeugddelinquentiedecreet. De nulmeting heeft immers niet tot doel zich uit te spreken over de situatie na 1 september 2019. Dat alles betekent niet dat de bevindingen over de situatie voor die datum, niet meer (geheel of gedeeltelijk) toepasselijk kunnen zijn voor de periode nadien, maar dat zal moeten blijken uit het toekomstig evaluatieonderzoek.

Voor meer informatie omtrent de methodologie verwijzen we naar het hoofdrapport.

Hoofdstuk 1

Onderzoekspopulatie

Alle jeugdparketten (N = 6)²⁴⁹ en parketten-generaal (N = 3)²⁵⁰ uit Vlaanderen en Brussel hebben deelgenomen aan de bevraging. Elke afdeling binnen een jeugdparket werd apart bevroegd (N = 14), uitgezonderd voor één gerechtelijk arrondissement met twee afdelingen waarvoor een gezamenlijk parketbeleid werd gehanteerd. De leidend jeugdparketmagistraat werd telkens bevroegd (N = 14), soms bijgestaan door collega-jeugdparketmagistraten (N = 3) of een parketcriminoloog (N = 1). Voor de parketten-generaal zijn de drie procureurs-generaal bevroegd; individueel voor het kwantitatieve luik en gezamenlijk voor het kwalitatieve luik.

Tabel 41 Geslacht, anciënniteit, (tevredenheid) gespecialiseerde opleiding jeugdrecht IGO en bevoegdheden naast jeugdzaken van de respondenten (frequentie, N = 17)

Gegevens	Waarden	N
Geslacht	Vrouw	12
	Man	5
Anciënniteit	0-4 jaar	1
	5-9 jaar	5
	10-14 jaar	5
	15-19 jaar	2
	20 jaar of langer	4
Gespecialiseerde opleiding jeugdrecht IGO	Ja	17
	Nee	0
Tevredenheid gespecialiseerde opleiding jeugdrecht IGO	Zeer tevreden	4
	Enigszins tevreden	7
	Niet tevreden en niet ontevreden	5
	Enigszins ontevreden	1
	Zeer ontevreden	0
Bevoegdheden naast jeugdzaken	Burgerlijke zaken	17
	Zedenzaken	14
	IFG-zaken	14

In bovenstaande tabel 1 worden de achtergrondgegevens besproken. Er is enkel gebruik gemaakt van absolute aantallen, aangezien het een klein aantal respondenten betreft. De onderzoekspopulatie telt 5 mannen en 12 vrouwen. Zoals weergegeven in de tabel zijn de meeste respondenten 5 tot 9 jaar (5) en 10 tot 14 jaar (5) werkzaam als jeugdparketmagistraat, gevolgd door 20 jaar of langer (4). Twee respondenten hebben een anciënniteit van 15 tot 19 jaar en tot slot heeft één respondent een anciënniteit van 0 tot 4 jaar.

²⁴⁹ Jeugdparket Antwerpen (afdelingen Antwerpen, Mechelen en Turnhout), jeugdparket Limburg (afdelingen Hasselt en Tongeren), jeugdparket Oost-Vlaanderen (afdelingen Dendermonde, Gent en Oudenaarde), jeugdparket West-Vlaanderen (afdelingen Brugge, Ieper, Kortrijk en Veurne), jeugdparket Leuven en jeugdparket Brussel (afdelingen Halle-Vilvoorde en Brussel).

²⁵⁰ Parket-Generaal Antwerpen, Parket-Generaal Brussel en Parket-Generaal Gent.

Alle respondenten hebben de gespecialiseerde opleiding jeugdrecht (familie, jeugd en horen) van het Instituut voor gerechtelijke opleiding (IGO) gevolgd. Dat is logisch, aangezien die verplicht is. De meerderheid (11/17) was tevreden of zeer tevreden over deze opleiding. Tijdens de interviews wordt ook meermaals aangegeven dat het een heel algemene, ruime en volledige basisopleiding was, waar ze veel aan gehad hebben. Vijf respondenten zeggen dat ze niet tevreden, maar ook niet ontevreden waren. Slechts één respondent was enigszins ontevreden over de opleiding. Zes participanten duiden in de interviews dat het voornamelijk een theoretische uiteenzetting inhield, maar dat die opleiding niet voldoende was om het in praktijk waar te maken. Er zou daarom meer focus mogen liggen op praktijkgerichte casussen. Daarnaast gaven enkelen ook aan dat de opleidingsonderdelen niet altijd even bruikbaar waren, aangezien het zowel voor de zetelende als voor de staande magistratuur bedoeld is.

De helft van die opleiding ging dan bijvoorbeeld over de vereffening en verdeling in het kader van een echtscheiding, en voorlopige maatregelen, dus dat was niet zo afdelend.

Wat nuttig was voor familierechters, was niet zo nuttig voor het parket.

Ja, ik denk dat het een goede oplossing zou zijn dat één of twee modules samen zijn en een derde module volledig afzonderlijk, zodanig dat iedereen de juiste/nuttige informatie krijgt.
(Participanten 14-2 en 14-3)

De participanten konden tijdens de interviews aangeven welke thema's volgens hen ontbraken of waarop dieper ingegaan mocht worden. In de gegeven suggesties (9) wordt enerzijds het hulpverleningslandschap en anderzijds de psychologie van het kind twee keer aangehaald. De volgende thema's worden telkens eenmaal aangehaald: de hersenontwikkeling van een kind, de aanpak van gedragsstoornissen, aanbod in de psychiatrie, de mogelijke verklaringen van jeugddelinquentie, de multiculturele opvoeding en een bezoek aan een gemeenschapsinstelling. Tot slot bevelen drie participanten 'terugkomdagen' aan, zodat er geleerd kan worden van de *good practices* op elk jeugdparquet.

Laten debatteren hoe zaken in verschillende jeugdparketten worden behandeld, ook welke verschillende manieren van kijken dat er zijn naar een bepaald probleem. Misschien dat het ook te maken kan hebben op welke plaats, in welke maatschappelijke context je zit qua afhandeling.
(Participant 11)

Uit de kwantitatieve bevraging komt naar voren dat zowel alle jeugdparketten, als alle parketten-generaal belast werden met burgerlijke zaken (familie). Vanzelfsprekend behandelden ze ook allemaal protectionele jeugdzaken. Daarnaast behoorden zedenzaken en zaken van intrafamiliaal geweld tot de bevoegdheden van alle jeugdparketten. Vele jeugdparquetmagistraten namen deel aan overlegstructuren rond onder meer beleid, die ze bij de antwoordcategorie 'Andere' hebben verduidelijkt.

Hoofdstuk 2

Afhandelingsmogelijkheden

Het eerste inhoudelijke thema uit de vragenlijst betreft de afhandelingsmogelijkheden van de jeugdparketmagistraten. Dit thema is niet van toepassing voor de parketten-generaal, aangezien zij enkel in beroep zetelen. De essentiële opdracht van het parket bestond erin om, na het onderzoek, te beslissen over het al dan niet uitlokken van een jeugddelinquentie-interventie (Put, 2015, 219). Het OM besliste over de opportuniteit van vervolging, maar kon ook kiezen voor seponering of een andere afhandelingsvorm (Put, 2015, 154). Zo oefende het jeugdparket t.a.v. jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, het vorderingsrecht uit (Put, 2015, 170). Daarnaast behoorden de waarschuwingsbrief²⁵¹, de herinnering aan de wet²⁵² en het voorstel tot herstelbemiddeling²⁵³ tot hun mogelijkheden.

We waren de eerste dispatcher hé. Wij kozen eigenlijk wat er gebeurde met een dossier. Het kwam bij ons terecht en wij gaven richting aan het dossier: was het zwaarwichtig genoeg om naar de jeugdrechter te gaan? Ik vind dat wij een belangrijke taak hadden, in dat opzicht door te beslissen of de jeugdrechtbank daarin moest tussenkomen of niet. Ja, een beetje de draaischijf in de jeugd, vond ik ons. (Participant 10)

De bovenstaande benoemde acties vormden samen de restrictieve regeling die mogelijk was op parketniveau. Deze wettelijke regeling werd als ‘exhaustief’ beoogd, d.w.z. dat het OM daarbuiten geen andere praktijken zou handhaven (Put, 2015, 192). In de kwantitatieve vragenlijst geeft de meerderheid, namelijk elf respondenten, ook aan enkel antwoorden opgelegd te hebben die wettelijk geregeld waren. Twee respondenten gaven echter aan ook delicten buiten de wettelijke regeling af te handelen en één respondent heeft deze vraag niet ingevuld. Hoewel er juridisch gezien dus geen ruimte was voor een andere afhandeling en bijna alle respondenten dit beamen, blijkt uit de kwalitatieve interviews dat er in de praktijk nog diverse projecten en handelingswijzen bestonden.

Zo werden er in sommige gevallen ‘afspraken’ gemaakt die de minderjarige moest nakomen. Een voorbeeld dat wordt aangehaald, is een bezoek aan een brandwondencentrum in het kader van brandstichting. Een ander voorbeeld is de verkeersklassen die in samenwerking met de politie werden georganiseerd voor lichte verkeersinbreuken, zoals rijden zonder licht. Het jeugdparket ontving van de lokale politiezones dan lijsten met de namen van jongeren jonger dan 16 jaar die een PV van waarschuwing hadden gekregen en kon dan beslissen wie voor die klassen werd uitgenodigd. De politie confronteerde hen tijdens dit moment niet alleen met de verkeersregels, maar organiseerde ook een technisch gedeelte waarin ze onder meer werden aangeleerd hoe een band te vervangen. Op die manier werd het berispend karakter aangevuld met een educatief gedeelte. Jongeren die ingevolge een inbreuk op de drugswetgeving in aanraking kwamen met het jeugdparket, werden aangemaand een afspraak te maken voor een zogenaamd ‘therapeutisch advies’. Ook urinetesten werden in deze zaken voorgesteld.

---

²⁵¹ Art. 45ter, eerste en tweede lid Jeugdbeschermingswet.

²⁵² Art. 45ter, derde lid Jeugdbeschermingswet.

²⁵³ Art. 45quater Jeugdbeschermingswet; Samenwerkingsakkoord Herstelrechtelijk Aanbod.

Hoewel ze die afspraken niet konden afdwingen, werd met de medewerking van de jongeren rekening gehouden bij de verdere afhandeling van het dossier.

Ik ga daar heel eerlijk in zijn. Ik maak het onderscheid tussen vrijwilligheid en vrijblijvendheid. Het is een vrijwillig aanbod, maar daarom niet vrijblijvend. (Participant 1)

Ook de parketten-generaal stelden vast dat er een aantal begeleidingsprojecten werden voorgesteld aan de minderjarigen.

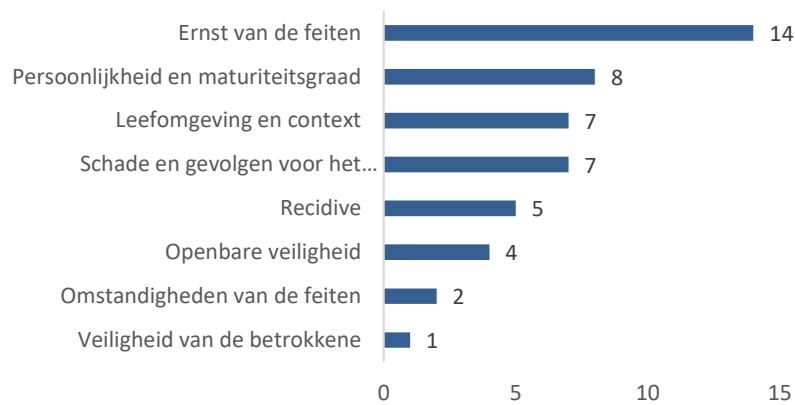
Dat is altijd een oud zeer geweest. [...] Er waren een aantal zaken waar wij ook achter stonden, maar die moeilijk lagen omdat de wet het eigenlijk niet toeliet. De minderjarige zelf was daar dan naar mijn aanvoelen bij gebaat, beter dan de jeugdrechter te vorderen om maatregelen te krijgen.

Als voorbeeld verwijzen verschillende participanten naar zaken van sexting en cyberpesten. Als daar een jeugdrechter voor gevorderd werd, was dat meteen enorm zwaarwichtig, terwijl het deel uitmaakt van de jongerencultuur. Voor deze specifieke cases werden dan ook in samenwerking met de HCA-diensten korte programma's ontwikkeld om jongeren alsnog, zonder tussenkomst van een rechter, bewust te maken. Vanuit het perspectief van de rechtswaARBorgen konden dergelijke praktijken uiteraard soms in vraag worden gesteld.

Binnen dit thema werd tijdens de interviews ook gevraagd of de jeugdparquetmagistraten handelden via een geformaliseerd afhandelings- en vorderingsbeleid. Zes participanten geven aan dat ze een draaiboek daaromtrent hanteerden; soms lokaal per afdeling, soms overkoepelend voor het gehele arrondissement. Dat bestond uit een aantal algemeen beschreven richtlijnen over hoe te reageren per misdrijf. Ondanks het bestaan van dat soort draaiboeken, waren de bepalingen niet dwingend, bleken vele daarvan gedateerd te zijn en primeerde continu overleg tussen de jeugdparquetmagistraten over twijfelgevallen alsook over bepaalde beslissingen. Ook de overige negen participanten geven aan constant gecommuniceerd te hebben met collega's, zodat vermeden werd dat eenzelfde dossier een andere afhandeling zou hebben gekend afhankelijk bij wie het terechtkwam.

Wij zitten naast elkaar in de gang, dus dat was heel gemakkelijk om even binnen te lopen en te vragen wat zij daarmee zouden doen. (Participant 14-3)

Onafhankelijk of het afhandelings- en vorderingsbeleid geformaliseerd was, menen alle jeugdparquetmagistraten dat er binnen hun parket een homogeen beleid werd gevoerd. Verschillende participanten benadrukken daarbij dat er ook steeds rekening werd gehouden met de specifieke omstandigheden van elk dossier. Het al dan niet voorgeschreven beleid kon namelijk niet automatisch op alle jongeren worden toegepast. In de kwantitatieve bevraging werd de respondenten gevraagd maximum drie factoren aan te duiden waarmee specifiek rekening werd gehouden bij de keuze van de afhandelingswijze. In figuur 1 wordt weergegeven welke het sterkste doorwogen.

Figuur 117 'Welke factoren wogen het sterkste door bij de keuze van de afhandelingswijze?' (frequentie, maximum drie antwoorden per respondent, N = 14)

De ernst van de feiten, de persoonlijkheid en maturiteitsgraad van de jongere, de leefomgeving en de context van de betrokkene, en de schade en gevolgen voor het slachtoffer blijken de vier meest doorslaggevende factoren te zijn.

Een gevolgverlening op maat in overeenstemming met zowel de persoonlijkheid als het milieu van de minderjarige, alsook in overeenstemming met de ernst van de feiten en rekening houdend met de gevolgen voor het slachtoffer en de maatschappij. (Participant 12-2)

Globaal beoordelen en niet het MOF-feit an sich: volledig wie is de minderjarige, wat is de ernst van de feiten, hoe zijn de feiten gepleegd, wat is de context van de minderjarige. (Participant 5)

Hieruit wordt geconcludeerd dat naast de ernst van de feiten voornamelijk de persoon van de delictpleger centraal staan in het beslissingsproces. Recidive en de openbare veiligheid staan hier pas op de vijfde en zesde plaats.

Tijdens de interviews werd ook gevraagd naar de rol van de parketcriminologen. Communicatie met hulpverlening en gemandateerde voorzieningen, administratieve taken als waarschuwingsbrieven versturen en doorverwijzen naar de HCA-diensten, bijstand in dossiers en op de kabinetszittingen, evenals projecten betreffende schoolverzuim of drugsproblematiek (bv. *clean-up*) bleken vaak onderdeel uit te maken van hun takenpakket. Er dient echter opgemerkt te worden dat hun rol een diverse invulling kende, afhankelijk van het aantal parketcriminologen dat een afdeling ter beschikking kreeg. Dat verschilde sterk tussen de verscheidene jeugdparketten, alsook binnen de afdelingen van eenzelfde jeugdparquet. In grotere afdelingen waar ze minstens over één voltijdse parketcriminoloog beschikten, werden oriënterende gesprekken en/of herinneringen aan de wet meestal door hen uitgevoerd in plaats van door de jeugdparquetmagistraten. In kleinere afdelingen, die niet over een voltijdse parketcriminoloog beschikten, was rechtstreeks contact met jongeren en ouders binnen een herinnering aan de wet of een oriënterend gesprek echter vaak niet mogelijk:

Halftijds criminoloog, dat impliceert dat ze hier maar één week op twee was. En dan kwam daar nog een keer verlof en ziekte bij, waardoor ze te weinig op korte termijn kon opvolgen. (Participant 7)

De parketcriminoloog deed af en toe een gesprek. Heel beperkt uiteraard. We konden eigenlijk niet meer doen, omdat we hier de mogelijkheden niet hadden. (Participant 11)

Opdrachten tot een oriënterend gesprek werden dan ook weleens aan de politie gegeven en herinneringen aan de wet werden om die reden niet uitgevoerd:

[Herinnering aan de wet] hebben we al een vijftal jaar, schat ik, niet meer toegepast [...] omwille van ja...te weinig capaciteit. (Participant 12-2)

De parketcriminoloog werd ook betrokken in de ketenaanpak inzake intrafamiliaal geweld, indien een pilootproject binnen die afdelingen liep.

Wij deden zowel intrafamiliaal geweld-dossiers, als jeugddossiers. Wij beschouwden dat als één pakket, omdat het ene vaak verweven was in het ander. Probleemgezinnen brengen probleemkinderen voort. En onze criminoloog werkte eigenlijk ook een beetje op die twee benen. [...] Wij zitten nog altijd in het pilootproject van casusaanpak. En dat is iets waarin de criminoloog eigenlijk zo goed als altijd aanwezig was. Dus hij werkte op de twee zijsporen die we hebben. (Participant 8)

Opmerkelijk is ook dat in één afdeling ter sprake komt dat de parketcriminoloog steeds aanwezig was bij een herstelgericht groepsoverleg²⁵⁴ (hierna: hergo). In principe is er steeds een politieambtenaar aanwezig (Balcaen, 2017), maar binnen die afdeling werd deze rol vervuld door de criminoloog.

In sommige afdelingen besloot de jeugdparquetmagistraat welke afhandelingsmogelijkheid werd toegepast, maar er zijn ook afdelingen waar de parketcriminoloog de zaak oriënteerde en een voorstel tot afhandeling deed. Die zaken betroffen veelal feiten gepleegd door *first offenders*, waar de jeugdparquetmagistraat *post hoc* goed- of afkeurde. Recidive en zwaardere feiten (bv. zedenzaken of geweldsdelicten) bleven dan weer doorgaans enkel tot de bevoegdheid van de jeugdparquetmagistraat behoren.

Op het niveau van de parketten-generaal is de rol voor de parketcriminologen ten slotte beperkt tot de ondersteuning van het expertisenetwerk jeugdbescherming. Zij werken met name niet concreet in de dossiers.

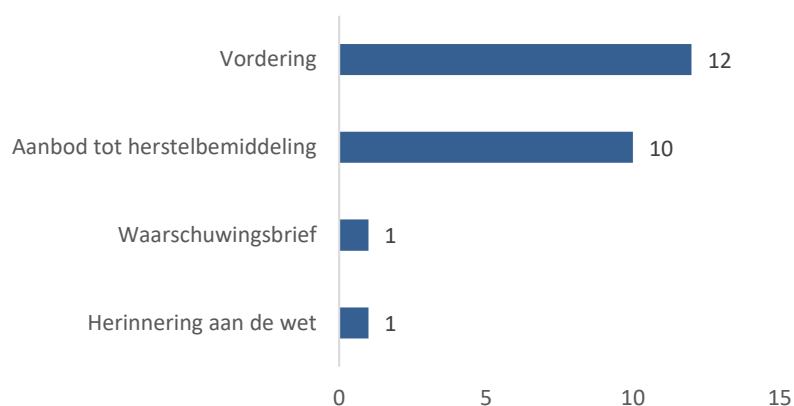
²⁵⁴ Art. 37bis §3 eerste lid Jeugdbeschermingswet.

Hoofdstuk 3

Jeugdadvocaat

Het volgende onderdeel handelt over de bijstand van een jeugdadvocaat op parketniveau. Dit thema werd niet bevestigd bij de parketten-generaal.

Uit figuur 2 blijkt dat de jeugdadvocaat bijna altijd verwittigd werd bij een vordering. Slechts één respondent geeft aan niet te verwittigen. In tegenstelling tot bij een waarschuwingsbrief of herinnering aan de wet, werd de jeugdadvocaat ook door de meerderheid van de respondenten verwittigd bij een aanbod tot herstelbemiddeling. Een parketmagistraat duidt echter dat ze een advocaat verwittigden, maar dat ze zelden rechtstreeks contact hadden en weinig feedback kregen over het proces.

Figuur 118 'Werd de jeugdadvocaat verwittigd bij elke afhandelingsmodaliteit?' (frequentie, N = 14)

Indien de jeugdadvocaat aanwezig was op het parketniveau, geven twee respondenten aan zelden belang te hebben gehecht aan zijn of haar aanwezigheid, maar ook evenveel respondenten deden dat altijd (zie figuur 3).

Omdat je toch te maken hebt met een minderjarige die kwetsbaar is. Alleen al door zijn leeftijd en vaak ook door zijn thuissituatie moet die bijgestaan worden door een advocaat. (Participant 7)

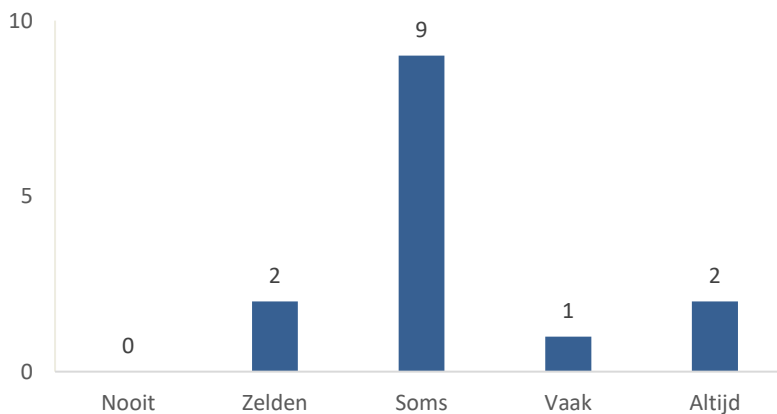
De meerderheid van de respondenten geeft echter aan er soms belang aan gehecht te hebben (zie figuur 3). Die antwoordcategorie verantwoordden de meeste participanten door de beperkte afhandelingsmodaliteiten. Zo haalt één jeugdparquetmagistraat aan dat er bij een waarschuwingsbrief of een herinnering aan de wet geen rol weggelegd was voor de jeugdadvocaat. Daarbij werden in principe geen voorwaarden opgelegd of afspraken gemaakt, maar betrof het louter een schriftelijke of mondelinge verwittiging.²⁵⁵

In belangrijke stappen van het traject moest die er absoluut bij zijn. Maar voor de stukjes die wij daar in konden wandelen vóór het nieuwe decreet, denk ik niet dat daar een kalf verdrongen is

²⁵⁵ Art. 45ter, eerste, tweede en derde lid Jeugdbeschermingswet.

als de advocaat er niet bij was, omdat we eigenlijk niet echt iets konden doen met die jongeren.
(Participant 3)

Uit de kwalitatieve interviews bleek echter dat er in de praktijk wel ‘afspraken’ werden gemaakt die de minderjarige moest nakomen (zie hoofdstuk 2). Eén participant deelt mee dat ze daarvoor veel kritiek en protest hadden gekregen, waardoor ze wel een jeugdadvocaat uitnodigden wanneer ze bepaalde projecten of extra-jurisdictionele handelingswijzen aan de jongeren oplegden. De meerderheid van de jeugdparquetmagistraten duidt het matig belang van de advocaat ook door te verwijzen naar de bepalingen rond Salduz III²⁵⁶ en Salduz IV²⁵⁷-verhoren²⁵⁸. Verschillende participanten geven namelijk aan dat de jeugdadvocaten daarbij een rol speelden door extra informatie te geven, te vertolken of opmerkingen te maken in het belang van de minderjarigen. Het parket werd dan via het proces-verbaal van de politiediensten op de hoogte gebracht van die kanttekeningen gemaakt door de jeugdadvocaat. Tot slot rapporteren drie participanten dat ze ook weinig (pro-)actieve inbreng van de jeugdadvocaten waarnamen. Het gebeurde volgens hen heel weinig dat hij een afhandelingsmogelijkheid suggereerde.

Figuur 119 'Ik hechtte belang aan de aanwezigheid van een jeugdadvocaat' (frequentie, N = 14)

Hoewel de meerderheid van de respondenten aangeeft soms belang te hebben gehecht aan de aanwezigheid van een jeugdadvocaat (zie figuur 3), werd er meer niet dan wel rekening gehouden met zijn of haar inbreng (zie figuur 4). Deze antwoordcategorie verantwoordden de participanten opnieuw door de beperkte afhandelingsmodaliteiten.

Zo haalt één jeugdparquetmagistraat bij wijze van voorbeeld aan dat de beslissing al genomen was wanneer de uitnodiging voor een herinnering aan de wet volgde. Achteraf werd het dossier in principe

²⁵⁶ Verhoren waarbij de minderjarige die niet van zijn vrijheid is benomen, ervan wordt verdacht als misdrijf omschreven feiten te hebben gepleegd waarvoor een vrijheidsstraf kan worden opgelegd.

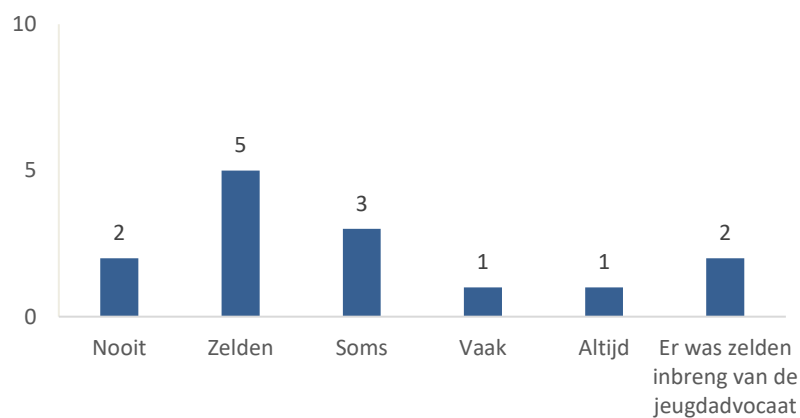
²⁵⁷ Verhoren waarbij de minderjarige die van zijn vrijheid is benomen, ervan wordt verdacht als misdrijf omschreven feiten te hebben gepleegd waarvoor een vrijheidsstraf kan worden opgelegd.

²⁵⁸ Omz. COL 11/2018 van het College van Procureurs-generaal bij de hoven van beroep van 16 augustus 2018 addendum 2 aan de omzendbrief COL 8/2011 betreffende de organisatie van recht op toegang tot een advocaat - situatie van de minderjarigen en de personen die ervan verdacht worden vóór de leeftijd van 18 jaar een als misdrijf omschreven feit gepleegd te hebben, 5.

afgesloten, waardoor voor de jeugdadvocaat geen rol was weggelegd. Een andere participant verwijst naar zijn autonomie.

Je was onafhankelijk van de jeugdadvocaten. Je nam gewoon je eigen beslissingen. Een andere beslissing nemen, omdat er een advocaat bij was ... Dat speelde eigenlijk geen rol bij mij.
(Participant 8)

Tot slot rapporteren drie participanten dat ze ook weinig (pro-)actieve inbreng van de jeugdadvocaten kregen waarmee rekening kon worden gehouden. Het gebeurde volgens hen heel weinig dat hij/zij een afhandelingsmogelijkheid suggereerde. Wanneer dat wel het geval was, verklaren enkele participanten het soms in acht te hebben genomen, namelijk indien het logisch en redelijk was wat de jeugdadvocaten vroegen. Zo gingen ze niet zomaar in op de vraag om te seponeren, maar werd het voorstel tot herstelbemiddeling wel in overweging genomen. Tot slot geeft slechts één respondent aan er altijd rekening mee gehouden te hebben (zie figuur 4).

Figuur 120 'Ik hield rekening met de inbreng van een jeugdadvocaat bij mijn keuze van de afhandelingswijze' (frequentie, N = 14)

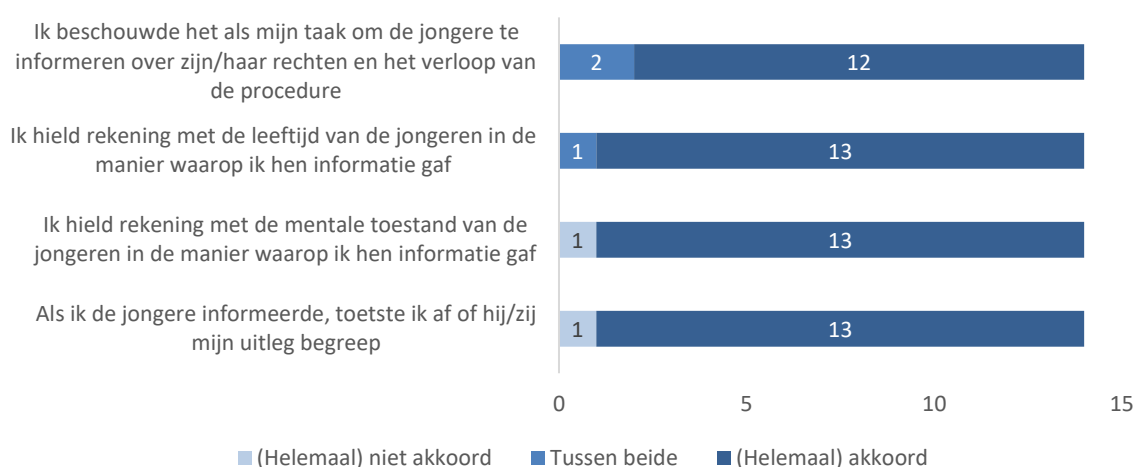

Hoofdstuk 4

Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

Het derde inhoudelijke thema peilt naar de mate waarin en de manier waarop de jongeren geïnformeerd werden over hun rechten en het verloop van de procedure. Dit thema werd niet bevraagd bij de parketten-generaal. Ten eerste werd gevraagd in welke mate de respondenten het als hun taak beschouwen om de jongeren hierover te informeren. Uit figuur 5 blijkt dat de overgrote meerderheid van de respondenten (helemaal) akkoord gaat dat dit tot hun takenpakket behoort.

Figuur 121 Informeren van jongeren (frequentie, N = 14)

Hoewel de meerderheid van de respondenten aangeeft het als hun taak te zien om de jongeren te informeren (zie figuur 5), werd dit tijdens de interviews enigszins genuanceerd door de beperkte afhandelingsmogelijkheden. Enkele participanten rapporteren dat ze weinig jongeren zagen, waardoor ze ook niet veel mogelijkheden hadden om actief te gaan informeren. Volgens enkele participanten was deze taak dan ook eerder weggelegd voor de jeugdadvocaat of de politiedienst in het kader van Salduz. Indien ze de minderjarigen wel uitnodigden, was dat veelal voor een herinnering aan de wet. Eén participant duidt daarbij dat hij niet veel rechten kon toelichten, aangezien het een loutere waarschuwing was waarna het dossier in principe werd afgesloten.²⁵⁹ In de interviews is dieper ingegaan op welke informatie aan de minderjarigen werd gegeven. Zo werd uitgelegd waar ze waren, alsook hoe en waarom ze op het jeugdparket zijn terechtgekomen. Bij een oriënterend gesprek werden ook de mogelijke gevolgen overlopen en werd de boodschap gegeven dat de betrokken jeugdparketmagistraat zou beslissen wat er verder moest gebeuren. Meerdere van hen geven aan dat ze geen voorlezing deden van alle rechten. Er werden bijgevolg niet veel woorden aan besteed. Verschillende jeugdparketmagistraten benadrukken wel dat ze uitleg gaven wanneer de jongeren zelf informatie vroegen.

²⁵⁹ In de praktijk ging het soms echter verder dan een loutere mondeling waarschuwing, aangezien er 'afspraken' werden gemaakt die de minderjarige moest nakomen (zie hoofdstuk 2).

Dat waren altijd dezelfde vragen: komt dat op mijn strafblad, gaat iemand dat weten als ik later een job zoek, wat gebeurt er als het slachtoffer niet wil meewerken aan een herstelbemiddeling? Daar kregen ze altijd onmiddellijk een antwoord op. (Participant 13-1)

Bij het geven van informatie is het ook belangrijk dat de jongeren begrijpen wat er gezegd wordt. In overeenstemming daarmee geven bijna alle jeugdparketmagistraten, zowel in het kwantitatieve als in het kwalitatieve luik, aan dat ze nagingen of de jongere begrepen had wat er was toegelicht. Om er in eerste instantie voor te zorgen dat hun boodschap verstaanbaar overkwam voor de jongeren, hielden ze bijna allemaal rekening met de mentale toestand en de leeftijd van de betrokken jongere. Er worden verscheidene manieren genoemd waarop de participanten zicht probeerden te krijgen op de capaciteiten van de minderjarigen. Zo begonnen enkelen hun contact met een algemeen gesprekje om na te gaan hoe de jongeren reageerden. Een andere benadrukt dat het belangrijk was om op voorhand de aanwezige informatie door te nemen, zodat hij op die manier reeds een inschatting van de toestand van de minderjarigen kon maken. Tot slot verwijzen sommige jeugdparketmagistraten ook naar een aanvoelen of mensenkennis waarmee ze de inschatting maakten.

Om zich ook daadwerkelijk verstaanbaar te maken, geven meerdere participanten aan dat ze zo goed mogelijk de taal van de jongere probeerden te spreken. Dat gebeurde door, bij wijze van voorbeeld, de procedure zonder juridisch taalgebruik te verduidelijken.

Je kon moeilijk zeggen dat we in de toekomst de jeugdrechter zouden vorderen om jeugdbeschermingsmaatregelen te treffen. Dan probeerde ik dat uit te leggen door het anders te verwoorden als 'indien je in de toekomst nog iets doet wat niet mag, dan gaan we met uw dossier naar de jeugdrechter en dan is de kans groot dat de jeugdrechter u een straf gaat opleggen.' Zo probeerde ik dat uit te leggen aan iemand van 12 of 13 jaar. Als dat iemand van 16 of 17 jaar was die ASO studeerde, dan kon ik dat anders uitleggen en probeerde ik dat anders te formuleren. (Participant 13-1)

Een andere participant geeft eveneens aan dat het omgekeerde dus ook gold voor oudere en/of mentaal sterke jongeren.

Je moest jongeren ook op hun waarde schatten hé. Ik vond dat je de maturiteit en de maturiteit die verwacht kon worden van die leeftijd, voor een stuk moest meenemen. (Participant 3)

Om na te gaan of de jongere de boodschap effectief begrepen had, geven vier jeugdparketmagistraten aan dat ze naar de lichaamstaal van de jongere keken. Verschillende participanten deden dit eveneens door te vragen om even te herhalen wat ze net hadden gezegd. Ook hier wordt door twee participanten de belangrijke rol van de jeugdadvocaat benadrukt; naar hen werd namelijk doorverwezen om de boodschap nogmaals over te brengen. Eén jeugdparketmagistraat geeft echter aan dat hij ervan uitging dat de minderjarige het begrepen had en dat hij dit dus niet aftoetste.

Wanneer de jongeren of de ouders/opvoedingsverantwoordelijken een andere taal spraken, deed één jeugdparketmagistraat hoe dan ook een beroep op een tolk. Acht andere jeugdparketmagistraten traden soms zelf op als vertaler, hoewel dat in principe niet mag, wanneer de jongere een taal sprak die hij wel machtig was (Frans of Engels). Indien het een andere taal was, deden zes van hen alsnog een beroep op een tolk. Er wordt in de interviews ook vaak aangegeven dat ze een beroep deden op een familielid of een buur als tussenpersoon. Volgens verschillende jeugdparketmagistraten moest hier echter voorzichtig mee worden omgesprongen. Vijf participanten rapporteren tot slot dat ze nooit beroep deden op tolken. Sommigen verduidelijken dat het louter uitzonderlijk voorkwam dat er geen

communicatie zonder officiële tolk mogelijk was, maar anderen zagen de taalbarrière als een te grote hindernis op het niveau van het OM.

In het kader van een herinnering aan de wet, denk in niet dat we al met tolken hebben gewerkt. Dat waren ook vaak opportuniteitsafwegingen die je dan deed hé. Woog het op om te wachten op een tolk voor iets waar dat je op vlak van de jeugdbescherming eigenlijk geen reactie ging geven? Die jongeren zagen wij dus nooit in het kader van een herinnering aan de wet. (Participant 14-2)

Als je geen goed gesprek kon voeren en al met een tolk moest beginnen, dan zag ik dat niet zitten. Dan was het rechtstreeks naar de jeugdrechtbank. (Participant 9)

Hoofdstuk 5

Vrijwillige hulpverlening

Het vierde inhoudelijke thema polst aan de hand van vier stellingen naar de opstart van vrijwillige hulpverlening, dan wel naar het rekening houden met een lopend traject van vrijwillige hulpverlening. Ook dat thema werd niet bevraagd bij de parketten-generaal. Uit figuur 6 blijkt dat elf respondenten 'vaak' of 'altijd' nagingen of een traject van vrijwillige hulpverlening kon blijven doorlopen. In de daaropvolgende interviews geven vier jeugdparketmagistraten uitdrukkelijk aan dat ze verkozen, wanneer het mogelijk was, de hulpverlening in vrijwilligheid te houden.

Wij wilden niet al die jongeren bij een jeugdrechter krijgen. We hadden liever hulpverlening in vrijwilligheid, net zodat zij ermee aan de slag konden gaan. (Participant 5)

Figuur 122 Vrijwillige hulpverlening (frequentie, N = 14)

Met betrekking tot deze stellingen geven de meeste jeugdparketmagistraten tijdens de focusgroep aan dat ze steeds navroegen welke hulp er al liep. Ze toetsten dit af via de politie, als belangrijkste bron. Zij waren immers hun oren, ogen en neus op het terrein. Op die manier beschikten de jeugdparketmagistraten toch over enige achtergrondkennis van de jongere. Verschillende participanten stellen eveneens dat ze contact opnamen met het ondersteuningscentrum jeugdzorg (OCJ) of het vertrouwenscentrum kindermishandeling (VK). Vier van hen brengen bijkomend in dat sommige ouders of de jongeren zelf aangaven dat er hulpverlening liep. Het was dan ook belangrijk te weten welke problemen er waren en wat al lopende was. Enkele participanten vermelden vervolgens (rechtstreeks) contact met het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) en artsen. Eén jeugdparketmagistraat duidt de burgerlijke dossiers van de familierechtbank tot slot ook aan als bron van informatie.

Dus in het kader van procedures ouderlijk gezag, omgangsrecht, dat hadden we natuurlijk ook nog allemaal hé. En het voordeel dat we met zo weinig waren, was dat we dat hier ook allemaal zelf deden. Ik deed ook burgerlijke zaken. Dat was een belangrijk element in onze jeugd dossiers hé. In de verhoren van de minderjarigen die gebeurden in het kader van onze burgerlijke dossiers, kwam er soms wel heel wat naar voor in verband met de thuissituatie of een vechtscheiding. Dat was een bijkomende bron. (Participant 11)

Eén respondent meent dat hij ‘soms’ naging welke hulp er al liep (zie figuur 6) en tijdens het interview verwijst hij hiervoor naar de verantwoordelijkheid die de sociale politie daarin kreeg. Hij nam bijgevolg enkel contact op met hulpverlening, indien hij door hen op de hoogte was gebracht.

We deden het eigenlijk niet constant in onze dossiers. Het was ook niet altijd geweten dat er al een traject was opgestart. Veel hing af van de kwaliteit van het proces-verbaal dat je binnenkreeg. De ene sociale dienst bij de politie ging dat al grondiger na dan de andere. (Participant 10)

Ten slotte rapporteren twee participanten dat ze zelden of nooit nagingen welke hulpverlening er al liep, waarvoor de werkdruk als reden wordt benoemd.

Naast het nagaan of er al vrijwillige hulpverlening liep, stelt bijna de helft van de participanten dat ze via het mozaïekdecreet²⁶⁰ zelf even navroegen of dat in vrijwilligheid kon blijven. Wanneer die hulpverlening goed liep, werd daar ook mee verdergegaan, al dan niet in combinatie met een andere afhandelingsmodaliteit.

Als je een vordering nam, was het ook heel interessant om te zeggen dat er al een CLB mee bezig was met eigenlijk een heel mooi traject, maar dat er nog werk was aan weerbaarheid of drugs en we daarom vorderden.” (Participant 3)

In overeenstemming met de eerste stelling hield de grote meerderheid van de respondenten ook rekening met een lopend traject van vrijwillige hulpverlening bij het nemen van een beslissing (zie figuur 6). Op welke manier daarmee rekening werd gehouden, verschilde echter.

Als daar al hulpverlening liep, ik ga niet zeggen dat het een verzachtende omstandigheid was, maar ik had toch altijd een klein beetje meer compassie met die minderjarige. Die had dan al een rugzak, waardoor het plegen van feiten misschien evidentier was. Stel nu drugsgebruik in het kader van vrijwillige hulpverlening. Ga je een jongere die betrapt was met een joint altijd voor de jeugdrechter gaan leiden om van daaruit weer in te grijpen? Ik denk dat ook jongeren buiten het jeugdhulplandschap experimenteren. Ik keek dus naar hun rugzak.

Ah nee, als er hulpverlening lopende was en ze gingen toch weer over tot feiten, dan deed mij dat soms sneller beslissen tot een vordering. Er was hulpverlening, maar die hadden er klaarblijkelijk geen vat op of het was niet voldoende. Misschien moest het dan nog dwingender worden. (Participanten 14-2 en 14-3)

Eén jeugdparquetmagistraat rapporteert echter dat hij zelden of nooit rekening hield met een traject van vrijwillige hulpverlening, waarvoor de beperkte afhandelingsmodaliteiten als reden wordt benoemd.

De zwaarste factor die zo'n traject kon doorkruisen, was een vordering, maar daar kon de sociale dienst van de jeugdrechtbank nog perfect afoetsen wat verder kon lopen van die vrijwillige hulpverlening. Dus in die zin zag ik daar geen enkele hindernis in. Bemiddeling, ik zag ook niet hoe dat een vrijwillige hulpverlening zou hebben doorkruist. (Participant 12-2)

Figuur 6 geeft weer dat alle respondenten ‘vaak’ of ‘altijd’ nagingen of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader. Eveneens vrij gelijklopend met de voorgaande cijfers blijkt dat wanneer de nood aan vrijwillige hulpverlening geïdentificeerd was, bijna alle respondenten de betrokkenen ‘altijd’ of

---

²⁶⁰ Art. 75 Decr.VI. 15 juli 2016 houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, BS 18 augustus 2016.

'vaak' doorverwezen naar de gepaste hulpverlening. Alle respondenten meldden ook zelf aan bij gemandateerde voorzieningen. Uit de interviews blijkt dat er verschillende criteria werden gehanteerd om de inschatting inzake de nood aan vrijwillige hulpverlening te maken. Verscheidene jeugdparquetmagistraten benoemen namelijk ondermaatse materiële opvoedingsomstandigheden, slechte hygiëne/voeding/verzorging, moeilijk gedrag op school, schoolverzuim, weglopen, (gebrek aan) invulling vrije tijd, verslavingsproblematiek en een vechtscheiding als alarmbellen.

Uit de bevraging van dat thema kan opnieuw (zie hoofdstuk 2) worden afgeleid dat er, naast het feit *an sich*, nog vele andere factoren doorwogen bij de keuze van de afhandelingswijze.

Zeker in de helft van de gevallen schulde er een VOS achter een MOF. (Participant 10)

Of er dan een gevolg voor MOF of VOS moest komen, was volgens de jeugdparquetmagistraten steeds een moeilijke afweging. De uiteindelijke doelstelling bepaalde tenslotte of de feiten werden aangepakt, dan wel op de VOS werd gewerkt.

Er was een MOF, maar er was eigenlijk eerder ondersteuning voor de minderjarige en zijn context op het thuisfront nodig waardoor het revolteren, het rebelleren of wat dan ook zo opgelost zou geraken. We hebben hier via een instelling een tijdelijk dagcentrum gehad voor minderjarigen, waar zij hun huiswerk na school konden maken en zodanig niet op straat liepen. Dat was in het kader van een VOS. Dus oriënteerde we het dossier naar een VOS om hen daar op te vangen, en ik moet zeggen dat het wel goed werkte. (Participant 11)

Bijna de helft van de participanten vertellen tot slot dat jeugdrechters soms vroegen aan het parket om een VOS specifiek als een MOF te vorderen. De jeugdparquetmagistraat moest dan met name een proces-verbaal voor een MOF vragen. Op die manier konden de jeugdrechters de zaak richting een bepaalde gewenste oplossing sturen, bijvoorbeeld plaatsing in een For-K²⁶¹. Hoewel de meeste participanten enkel duiden waarom dit werd gevraagd, noemen twee jeugdparquetmagistraten dit systeem verwerpelijk.

Moeilijk evenwicht. Ik geloof er wel in dat een MOF-dossier een etiket gaf aan de jongere. Maar ik begreep dan ook dat die MOF nodig was voor een speciale setting en dat die speciale setting ook wel goed was. Maar ik vond dat toch niet evident. Moeilijk. Dat gaf soms spanningen. Je werd dan eigenlijk echt soms onder druk gezet, terwijl ook onze beleidsnota voorschreef niet te vorderen. Ik heb het al gehad dat men eigenlijk een MOF-vordering vroeg wanneer een meisje in gedwongen opname zichzelf iets wilde aandoen met een mes. Toen iemand van de begeleiding het mes wilde afnemen, werd die gekwetst. Dat was voor mij geen dreiging met een wapen. Je moet ook nog een beetje correct blijven hé. (Participant 7)

---

²⁶¹ Art. 37, § 2, 11° Jeugdbeschermingswet: plaatsing in een gesloten afdeling van een jeugdpsychiatrische dienst is enkel mogelijk met toepassing van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, overeenkomstig artikel 43 Jeugdbeschermingswet.

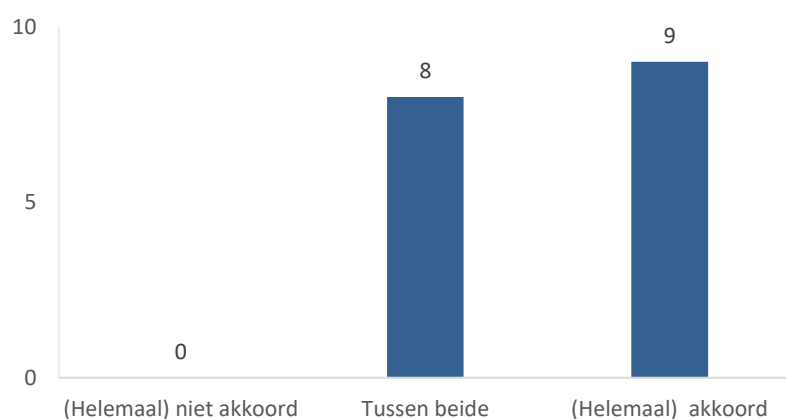

Hoofdstuk 6

Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten

Het volgende onderdeel handelt over het aanspreken van de jongeren op de gepleegde feiten. Uit figuur 7 blijkt dat negen respondenten aangeven (helemaal) akkoord te gaan met de stelling dat ze jongeren over het algemeen verantwoordelijk achtten voor wat ze gedaan hadden. De acht andere respondenten geven aan het niet helemaal eens, maar het ook niet helemaal oneens met die stelling te zijn.

Figuur 123 'Jongeren waren over het algemeen verantwoordelijk voor wat ze gedaan hadden' (frequentie, N = 17)

In de interviews werd aan de jeugdparketmagistraten gevraagd wat zij concreet begrepen onder het begrip verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten. Hoewel één participant aangeeft dat hij minderjarige daders eerder als slachtoffer van een bepaalde context - die de verantwoordelijkheid draagt - beschouwde, benoemen bijna de helft van de jeugdparketmagistraten erkenning van de feiten en schuldinzicht in hun antwoord.

Ik denk het inzien dat daar iets gebeurd is dat niet kon. En dat ze durfden zeggen 'Ja, dat is zo. Ja, ik ben bereid om dat te laten zien'. Dat was voor mij verantwoordelijkheid nemen. (Participant 3)

Verschillende participanten vinden dat belangrijk opdat de jongeren zich in het algemeen bewust werden van het verschil tussen goed en kwaad, dat ze eigenlijk reeds van jonge leeftijd geacht werden te kennen. Anderzijds koppelen ze dat ook aan de bewustwording over de impact van de specifieke gepleegde feiten. Vanaf dat moment kon namelijk aan die gevolgen worden gewerkt (zie hoofdstuk 7).

Voor mij was verantwoordelijkheid zich realiseren van wat je gedaan had, zich realiseren van de gevolgen die er waren en hoe jij als dader die gevolgen of die daden niet kon wegvagen, maar hoe je die kon neutraliseren of verzachten of de meest nadelige gevolgen daarvan kon oplossen. Dus wat als compensatie gegeven kon worden. 'Restorative justice'. (Participant 1)

Verantwoordelijkheid bestaat dus voor een groot deel uit het besef van de feiten, waardoor mentaliteits- en gedragswijziging kan volgen. Het doel van responsabilisering was volgens enkele jeugdparketmagistraten dan ook dat jongeren geen nieuwe feiten meer zouden plegen.

Hoewel de meerderheid van de respondenten de jongeren verantwoordelijk achtte voor wat ze gedaan hadden (zie figuur 7), wordt in de interviews ook geduid op het maatwerk bij het omgaan met de verantwoordelijkheid van de jongeren. Verantwoordelijkheid kon verschillen van dossier tot dossier en werd gekoppeld aan leeftijd, mentale toestand, aard van de feiten, context en druk van *peers*.

Over de invloed van leeftijd en mentale toestand is er weinig discussie tussen de jeugdparketmagistraten. De volgende quote is een mooie illustratie van de quasi-unanieme visie daaromtrent:

Ja, leeftijd speelde uiteraard een rol, omdat je de emotionele rijping van een kind van zes niet kon vergelijken met iemand van twaalf. En iemand van twaalf kon je niet vergelijken met iemand van vijftien. Wat dat niet wilde zeggen, vind ik, dat je die bewustwording niet kon doen op het moment dat er iets gebeurde. Het had natuurlijk daarenboven heel veel te maken met minderjarigen die geen normale intelligentie hebben hé. Dat speelde dan ook weer een rol. (Participant 8)

Er zijn slechts enkele participanten die menen dat een jonge leeftijd of beperkte cognitieve vaardigheden niet zozeer tot minder verantwoordelijkheid leidden. Belangrijk was wel dat deze verantwoordelijkheid van de jongeren op hun (taal)niveau werd uitgelegd, dat zij overigens als een zachtere manier omschrijven.

Ook over de aard van de feiten geven vrijwel alle participanten aan dat de ernst en de gevolgen in rekening werden gebracht. Hoe zwaarder de feiten, hoe duidelijker namelijk het verschil tussen goed en kwaad waarnaar verwezen werd bij de definiëring van het begrip verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten. Eén jeugdparketmagistraat differentieerde niet naargelang de ernst; jongeren dienden zich immers verantwoordelijk te voelen voor elke daad, van het kleinste tot het zwaarste feit.

Omtrent druk van *peers* zijn de meningen verdeeld. Bij feiten in groep zijn er steeds een aantal leiders met enkele volgelingen, waardoor de mate van verantwoordelijkheid mogelijks verschilde.

De verantwoordelijkheid van een meeloper was van een compleet andere orde: ik had hier niet moeten (bij)zijn, ik had ze ervan moeten afhouden, ik had mij bewust moeten zijn van het van het feit dat ik naar het slachtoffer toe ook een bedreiging uitmaakte, dat soort dingen hé. Dat is toch nog iets anders dan iemand die zelf al de plannen heeft gemaakt en heel bewust een bepaalde beslissing heeft genomen. Die verantwoordelijkheid ligt anders hé. (Participant 2)

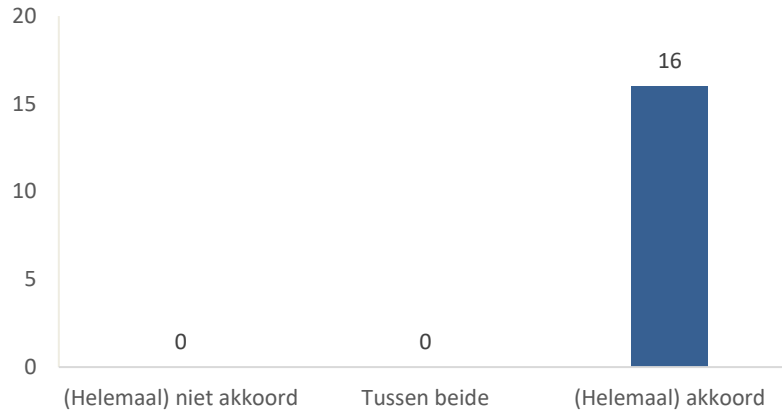
De meelopers zijn er ook iedere keer bij en zij zijn ook niet op het goede pad. Zo heel veel verschil maakte ik daar niet in. (Participant 9)

Waar ongeveer de helft van de jeugdparketmagistraten meer verantwoordelijkheid legde bij de aanstokers, maakte de andere helft hier weinig tot geen onderscheid in.

Tot slot koppelen drie participanten de context waarbinnen jongeren opgroeiden ook nog aan het concept verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten. Schrijnende situaties en omstandigheden

namen de verantwoordelijkheid van de jongere zelf niet per se weg, maar die rugzak speelde wel mee in de beoordeling.

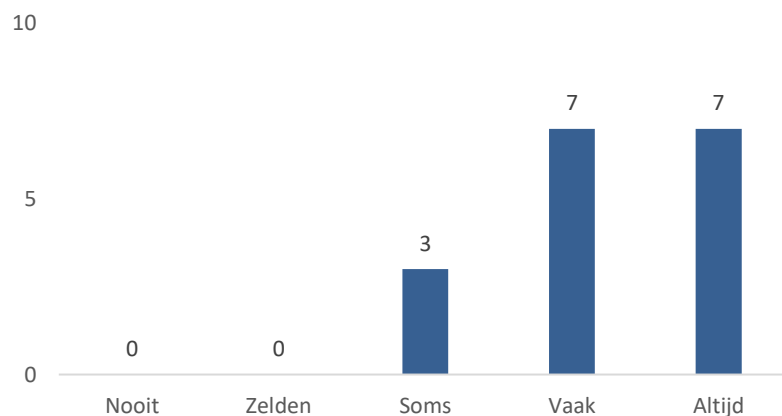
Kortom, uit de vraag naar definiëring kan worden afgeleid dat het paraplubegrip verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten op zijn beurt verscheidene uit te klaren elementen omvat en dat verschillende factoren op een soms andere wijze daarmee in verband worden gebracht.

Figuur 124 'Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken over de feiten die hij/zij gepleegd heeft' (frequentie, N = 16)

Alle respondenten geven ook aan dat ze het als hun taak zagen om de jongeren aan te spreken over de gepleegde feiten (zie figuur 8).

Het eerste wat dat je deed als iemand, als iets fout liep, was een minderjarige aanspreken op zijn gedrag. (Participant 2)

Figuur 125 'Ik sprak de jongere aan over de feiten die hij/zij gepleegd heeft' (frequentie, N = 17)

Er zijn echter maar zeven respondenten die de jongeren hier dan ook altijd op aanspraken (zie figuur 9). Aangezien de jeugdparquetmagistraten weinig jongeren zagen (zie hoofdstuk 4), hadden ze niet veel mogelijkheden om hen daadwerkelijk mondeling aan te spreken over de gepleegde feiten. Verschillende participanten gaven de politiediensten dan ook, per kantschrift of telefonisch, de opdracht om bij het verhoor de sterke arm der wet te zijn. Daarnaast gingen twee participanten op zoek naar alternatieven om jongeren alsnog aan te spreken op hun gedrag. Zo vroegen zij - meestal via de politiediensten - aan

de ouders, de school en eventueel de jeugdadvocaat om vanuit hun hoedanigheid ook opvoedkundig te wijzen op verantwoordelijkheid.

Ze hadden dus zelf enkel binnen een herinnering aan de wet²⁶² (al dan niet met extralegale ‘afspraken’) of een oriënterend gesprek de gelegenheid om de jongeren verbaal te waarschuwen dat hun daden wettelijk niet door de beugel konden.

Enkele jeugdparketmagistraten verwijzen eveneens naar de waarschuwingsbrief²⁶³ waarin ze schreven dat ze kennis hadden genomen van de feiten, dat ze van oordeel waren dat die feiten ten laste van de minderjarige vaststonden en dat ze erop rekenden dat het niet meer opnieuw zou gebeuren.

De participanten probeerden het begrip verantwoordelijkheid in de gesprekken concreet te maken, bijvoorbeeld door de bril van de jongere op te zetten en van daaruit de gepleegde feiten te verduidelijken.

“Wat zou jij ervan vinden als jouw mama op straat loopt en er is zo een onnozele – zo zei ik dat soms hé – zo een onnozele die de handtas van je mama aftrekt en je mama valt? Wat zou jij dan doen? Hoe zou jij dan reageren?” Ik koppelde de feiten terug naar hun privésituatie.
(Participant 1)

“Stel u nu eens voor dat u gsm wordt afgepakt of dat jij slaag krijgt van iemand, zou jij dat plezant vinden?!” Dus op die manier probeerde ik hun dat een beetje mee te geven.
(Participant 13-1)

Daarnaast wezen verschillende jeugdparketmagistraten de minderjarige op hun verantwoordelijkheid, door mee te delen dat zij een zwaardere straf zouden krijgen indien zij meerderjarig waren. Deze manieren dwong de jongeren tot zelfreflectie.

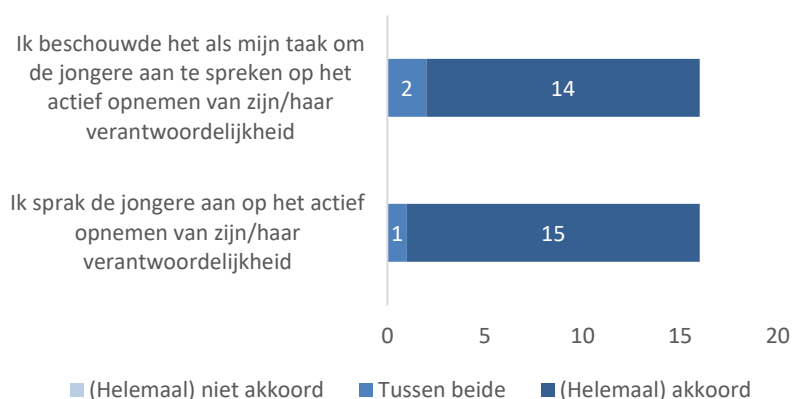
²⁶² Art. 45ter, derde lid Jeugdbeschermingswet.

²⁶³ Art. 45ter, eerste lid Jeugdbeschermingswet.

Hoofdstuk 7

Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten

De volgende figuren geven weer hoe de respondenten omgingen met het aanspreken van de minderjarigen op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten. Uit figuur 10 blijkt dat veertien respondenten het als hun taak beschouwden om de jongeren hierop aan te spreken. Gelijktijdig met deze uitkomst geven deze respondenten ook aan dit daadwerkelijk gedaan te hebben.

Figuur 126 De jongere aanspreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid (frequentie, N = 16²⁶⁴)

Ook de participanten expliciteren tijdens de interviews dat ze de jongeren aanspraken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de feiten toe. Binnen een herinnering aan de wet (al dan niet met extralegale afspraken) of een oriënterend gesprek vroegen enkele jeugdparquetmagistraten om na te denken wat hij wilde doen en drongen ze aan op een schaderegeling. Dat dwong, volgens één jeugdparquetmagistraat, de jongere om concreet te stellen wat hij ging doen om de daden op een bepaalde manier – desnoods symbolisch – te herstellen. Naast deze specifieke vragen was op parketniveau enkel het voorstel tot herstelbemiddeling²⁶⁵ beschikbaar als afhandelingsmogelijkheid waarbinnen een jongere actief herstel kon uitwerken met gespecialiseerde begeleiding. Verschillende participanten schreven de inhoudelijke uitwerking van het actief verantwoordelijkheid opnemen toe aan de HCA-diensten die instonden voor die begeleiding, de jeugdadvocaat en de ouders/opvoedingsverantwoordelijken. Vele participanten lazen in de bemiddelingsovereenkomsten voorbeelden van manieren om actief verantwoordelijkheid op te nemen: verontschuldigen aanbieden, de schade letterlijk repareren (bv. bij vandalisme), vrijwilligerswerk doen (eventueel via het provinciaal vereffeningsfonds), het slachtoffer met rust laten, geen nieuwe feiten meer plegen, zakgeld

²⁶⁴ Eén jeugdparquetmagistraat liet deze vragen onbeantwoord, waardoor N = 16.

²⁶⁵ Art. 45quater Jeugdbeschermingswet; Samenwerkingsakkoord Herstelrechtelijk Aanbod.

afgeven of vakantiewerk zoeken om de financiële schade te vergoeden, klusjes thuis doen voor het feit dat de ouders als burgerlijk aansprakelijke zijn benaderd enzovoort.

De meerderheid van de jeugdparquetmagistraten lichtten de bevoegde HCA-dienst meestal via brief of elektronische post in. Er waren ook enkele jeugdparketten die een lokaal hadden voorzien waar alle dossiers voor de betrokken HCA-dienst werden gelegd, waarvan een medewerker wekelijks kwam kijken welke doorverwijzingen er waren binnengekomen. Het eigenlijke voorstel tot herstelbemiddeling voor de jongeren, ouders/opvoedingsverantwoordelijken en het slachtoffer gebeurde schriftelijk door het parket zelf of door de bemiddelingsdienst die daarvoor een mandaat kreeg van de jeugdparquetmagistraat. Bij de officiële brief werd een folder toegevoegd met informatie over het bemiddelingsproces en met de nodige contactgegevens van de bevoegde bemiddelingsdienst. Daar kon men ook terecht met vragen.

Hoewel een aanbod tot herstelbemiddeling vaak gecombineerd werd met een andere afhandelingsmodaliteit, was het voor één participant een volwaardige aparte afhandelingswijze.

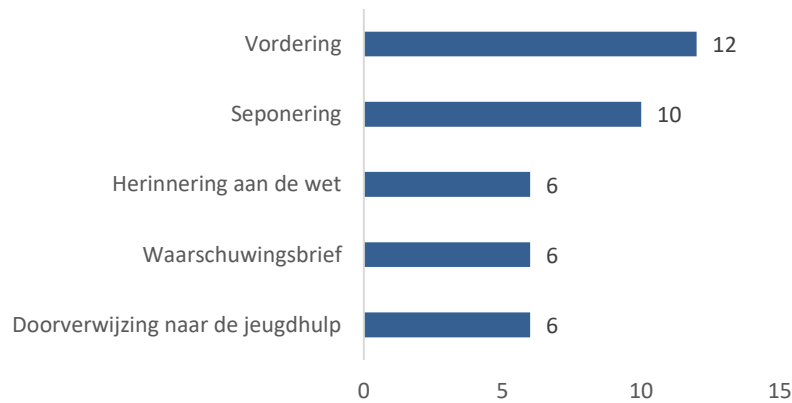
Bij vordering hebben we dat heel zelden gedaan. De jeugdrechter kon het dan nog altijd voorstellen. Waren de feiten wat minder, dan deed je een herinnering aan de wet of een waarschuwingsbrief. Herstelbemiddeling was bij ons heel duidelijk géén aanhangselje bij iets anders. (Participant 3)

Of de respondenten ook een aanbod tot herstelbemiddeling deden, varieerde naargelang de afhandelingsmodaliteit (zie figuur 11). De respondenten konden meerdere antwoordmogelijkheden aanduiden. Deze vraag werd niet voorgelegd aan de parketten-generaal. Vooreerst blijkt dat een aanbod tot herstelbemiddeling het meest werd gecombineerd met een vordering.²⁶⁶ Daarnaast gaven tien respondenten aan het aanbod ook telkens gedaan te hebben bij seponering. Verder stelden iets minder dan de helft van de jeugdparquetmagistraten herstelbemiddeling voor bij een herinnering aan de wet, een waarschuwingsbrief of een doorverwijzing naar de jeugdhulp. Of het aanbod prioritair dan wel parallel werd gedaan, verschilde van participant tot participant.

Voor mij was herstelbemiddeling een parallel systeem. Dat had niets te maken met de andere beslissing. Voor mij, ik bekeek dat echt los van elkaar. Sommige collega's stelden herstelbemiddeling voor en wachtten dan wat het opleverde om te besluiten of ze alsnog gingen vorderen. Sorry, als ik besloot om te seponeren, dan gaf ik het aanbod voor herstelbemiddeling, maar wat daar uitkwam, I don't give a puntje puntje puntje. Lukte dat, des te beter. Lukte dat niet, oké maar dat ging mijn beslissing tot seponering, herinnering aan de wet of waarschuwingsbrief niet veranderen. Als ik wilde vorderen, dan vorderde ik. En dan ging ik tegelijkertijd ook die herstelbemiddeling doen. Maar het ene hing los van het andere. (Participant 1)

---

²⁶⁶ Een hypothetische verklaring hiervoor is dat de afwezigheid van motivering om een dossier al dan niet te oriënteren naar een bemiddelingsprocedure, tot gevolg had dat de zaak niet regelmatig aanhangig was gemaakt bij de jeugdrechter of jeugdrechtbank (Put, 2015, p. 196).

Figuur 127 'Stelde u over het algemeen ook herstelbemiddeling (indien aan de voorwaarden voldaan) voor bij...!' (frequentie, N = 14)

De jeugdparquetmagistraat kon een voorstel van herstelbemiddeling doen zodra een slachtoffer was geïdentificeerd.²⁶⁷ Bepaalde drugsfeiten, waarbij niet aan die voorwaarde werd voldaan, vielen daar dus buiten. Eén participant gaf aan geen enkel dossier, mits aanwezigheid van een slachtoffer, te hebben uitgesloten van herstelbemiddeling.

Nee, want wij konden ons nooit in de plaats stellen van een slachtoffer of een dader. Je kon niet zomaar zeggen 'Ik doe geen aanbod, want het gaat om dat feit'. Dat ging niet. (Participant 5)

Indien de voorwaarde was vervuld, werd het aanbod evenwel niet altijd opportuun geacht door de meerderheid van de participanten. Volgens vier jeugdparquetmagistraten kon er niet worden nagedacht over het opnemen van verantwoordelijkheid in het geval een jongere ontkende wat er gebeurd was. Enkel vanaf het moment dat de jongere zich bewust was dat hij of zij instond voor de gepleegde feiten en de gevolgen daarvan, kon actief met de jongeren gewerkt worden rond verantwoordelijkheid. Ook omgekeerd speelde de houding van het slachtoffer een rol. Wanneer de schade-eis buitensporig was, had de alternatieve afhandeling immers weinig kans op succes. Drie jeugdparquetmagistraten geven verder aan dat ze geen aanbod tot herstelbemiddeling deden in zedenzaken, aangezien ze dat moeilijk vonden wat betreft de morele schade ten aanzien van het slachtoffer. Daarmee samenhangend zeggen twee participanten meer algemeen dat ze zware dossiers niet doorverwezen.

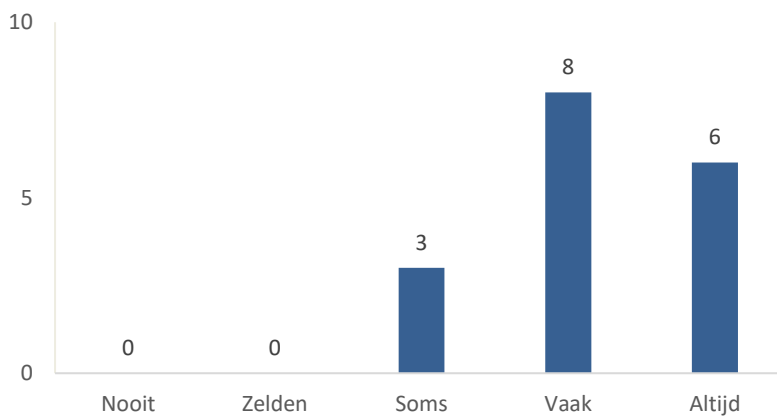
Ik maakte de vergelijking met meerderjarigen, dan met bemiddeling in strafzaken of minnelijke schikking. Dat mocht je ook niet opleggen wanneer de gewelddaden en de fysieke letsels te groot waren.

Ik denk dat de maatschappij ergens soms ook van ons verwachtte dat, wanneer iets dusdanig erg was, je er mee naar een rechtbank ging. Desnoods om hetzelfde te kunnen bereiken als wat je buitengerechtelijk deed, maar ook om te tonen aan uw slachtoffer dat wij het wel belangrijk vonden. (Participant 14-2)

²⁶⁷ Art. 45quater, § 1, 3° Jeugdbeschermingswet.

Omgekeerd duidt één jeugdparquetmagistraat dat hij herstelbemiddeling niet aanbood voor zeer kleine feiten. Ook recidive en complexe schadegevallen weerhielden verschillende participanten om de bemiddelingsdienst in te schakelen. Verder werden reeds genomen initiatieven door bijvoorbeeld de school of de gemeente als equivalent gezien, waardoor er geen voorstel tot herstelbemiddeling meer volgde. Tot slot vergden intrafamiliale feiten, volgens enkele participanten, ook beter een andere aanpak.

Er waren wel andere middelen van hulpverlening die voor herstel binnen de familie konden zorgen. Ik weet ook niet of herstelbemiddeling kon werken als de burgerlijke aansprakelijke van de jongere dezelfde is als de burgerlijke aansprakelijke van het slachtoffer of het slachtoffer zelf. Dan werd het ook niet gedaan en werd het geformuleerd als niet opportuun gelet op de familiale context. (Participant 2)

Figuur 128 'Bij de afhandeling hield ik rekening met de positie van het slachtoffer' (frequentie, N = 17)

Respectievelijk acht en zes respondenten geven aan dat ze 'vaak' of 'altijd' rekening hielden met de positie van het slachtoffer (zie figuur 12). Concreet deden zij dat door hen correct te informeren, herstelbemiddeling aan te bieden of de jeugdrechter te vorderen bij ernstige feiten of grote schadebedragen.

Het aanbod tot herstelbemiddeling, ja, dat is ook wel het feit dat je daar rekening mee houdt hé. De kans geven aan het slachtoffer van 'je mag erop ingaan of niet'. Er werd, naargelang de schade en de ernst van de feiten, gedacht om het al dan niet te dagvaarden. Dus ja, naar tegemoetkoming van het slachtoffer hé. (Participant 10)

Ook de parketten-generaal hielden rekening met de positie van het slachtoffer bij de overweging om al dan niet beroep aan te tekenen.

In het geval van een vrijspraak moesten zij mij laten weten als er een belangrijke schade, een belangrijke burgerlijke partij was. Dan moesten zij mij het laten weten om te zien of er dan toch niet op één of andere manier redenen waren om hoger beroep aan te tekenen. Wij hebben gevorderd, burgerlijke partij heeft zich gesteld en er volgde een vrijspraak. Dat is heel drastisch, ook naar het slachtoffer toe. De burgerlijke partij kon ook in beroep gaan, maar de ervaring leert ons dat ze dat niet altijd deden, het kostte ook geld hé. Dat gebeurde niet zo veel hé, stelde ik vast.

Er werd ook op de omgekeerde manier rekening gehouden met de houding van het slachtoffer. Uitlokking of weigering van medewerking aan herstelbemiddeling²⁶⁸ konden volgens enkele jeugdparquetmagistraten immers een reden zijn om te seponeren.

Er zijn ook drie respondenten die aangeven dat ze 'soms' rekening hielden met de positie van het slachtoffer (zie figuur 12), aangezien vooral naar de persoonlijkheid van de jongere, de leefomgeving en de context werd gekeken.

Wij zagen wel aan dat het slachtoffer een schade had, maar soms vonden wij het niet opportuun om in dat dossier verdere stappen te zetten en gingen wij alsnog seponeren. Ook al was dat misschien vijf dagen of een week arbeidsongeschiktheid voor het slachtoffer. Omdat wij gelet op de context van de feiten en de context of de persoon van de minderjarige van mening waren dat het niet opportuun was om een MOF-vordering te nemen. Dus in de eerste plaats gingen wij eigenlijk altijd kijken naar de minderjarige verdachte en zijn context, en welke reactie wij daarop moesten geven vanuit effectief dat jeugdbeschermingsmodel. En wij gingen het slachtoffer pas later in de lijn bekijken. (Participant 5)

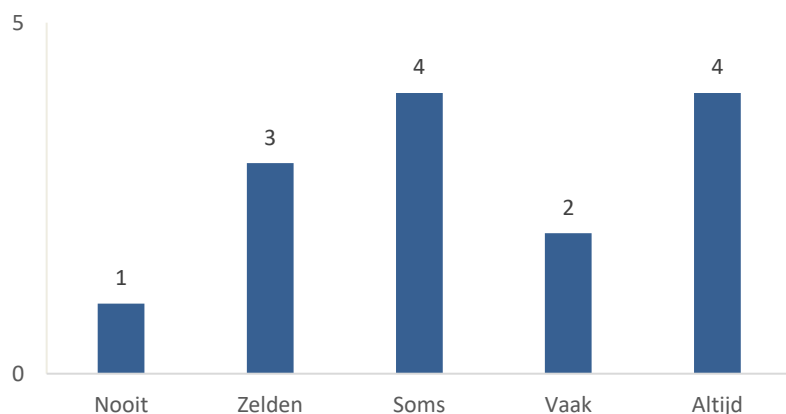
²⁶⁸ Wanneer de partijen geen akkoord hebben bereikt, zou de jeugdparquetmagistraat echter enkel worden ingelicht via een (zeer) bondig verslag met de loutere mededeling dat de herstelbemiddeling geen aanvang had genomen of geen resultaat had opgeleverd (Put, 2015, p. 195).

Hoofdstuk 8

Het betrekken van de ouder(s) bij de keuze van afhandelingswijze

Onderstaande figuur 13 geeft weer in welke mate de ouder(s) of opvoedingsverantwoordelijke(frequentie, N) betrokken werden bij de keuze van afhandelingswijze. Dit thema werd niet bevraagd bij de parketten-generaal. De antwoorden lopen uit elkaar. Vier respondenten geven aan dat ze 'altijd' betrokken werden, maar evenveel geven aan ze 'soms' betrokken werden. Eén respondent geeft ook aan dat ze 'nooit' betrokken werden.

Figuur 129 'Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de keuze van de afhandelingswijze' (frequentie, N = 14)

Hoewel de meerderheid van de jeugdparquetmagistraten zich voornamelijk toespitsten op de dader, speelde voor velen de context van de jongeren ook een (belangrijke) rol in de keuze van afhandelingswijze (zie hoofdstuk 2). Vaak was het volgens hen een algemeen gegeven dat ouders of opvoedingsverantwoordelijken te weinig betrokkenheid in de opvoeding toonden. Ze toetsten dit meestal af via de politie, als belangrijkste bron, of voerden soms zelf een oriënterend gesprek met de ouders. Er werd geluisterd naar hun inbreng en hun draagkracht werd beoordeeld. Wanneer bleek dat de context van de jongere onvoldoende ondersteuning bood, pasten sommige jeugdparquetmagistraten hun keuze van afhandelingswijze aan.

In die zin was het aftoetsen hoe ouders stonden ten aanzien van de feiten die hun zoon of dochter had gepleegd. Als wij geconfronteerd werden met onverschillige ouders die het eigenlijk maar normaal vonden dat hun zoon of dochter bepaalde feiten pleegt, dan ging dat een impact hebben op onze afhandelingsmethode. Dan waren wij alert voor het feit dat er mogelijks nog recidive zou komen, want de ouders hadden totaal geen wens om gezag op hun kinderen uit te oefenen. Waar je daarentegen een bepaald dossier had waarin je merkte uit de info die je telefonisch of vanuit politie binnenkreeg, dat de ouders zelf enorm geschrokken waren van de daden, dat zij zelf in die zin actief wilden meewerken aan een herstel naar het slachtoffer, of aan een huisarrest of aan het afnemen van gsm. Ja, dan ging dat natuurlijk ook een impact hebben op mijn afhandelingsmethode. En kon dat betekenen dat ik eenzelfde dossier gepleegd door eenzelfde minderjarige, dezelfde feiten, maar ouders onverschillig, ging vorderen voor een jeugdrechter bij wijze van spreken. Om dan hetzelfde dossier met eenzelfde minderjarige, maar

met ouders die enorm geschrokken waren en hun verantwoordelijkheid opnamen misschien gewoon seponeerde. Dus in die zin woog de rol van de ouders enorm door in onze dossiers.
(Participant 5)

Verskillende types van ouders leidden zo tot verschillende types van antwoorden op de gepleegde feiten door de jongeren. Het is dus doorslaggevend in de beslissing van de jeugdparquetmagistraat of de ouders afwezig dan wel betrokken waren bij hun zoon of dochter. Kortom, de pedagogische vaardigheden van de ouders werden in rekening gebracht bij het nemen van een beslissing. Ouders bepaalden, volgens enkele jeugdparquetmagistraten, voor een groot deel hoe er recht werd gesproken over hun kind. Het kon immers zijn dat jongeren die gelijkaardige feiten hadden gepleegd, toch totaal anders werden afgehandeld op basis van hun thuiscontext.

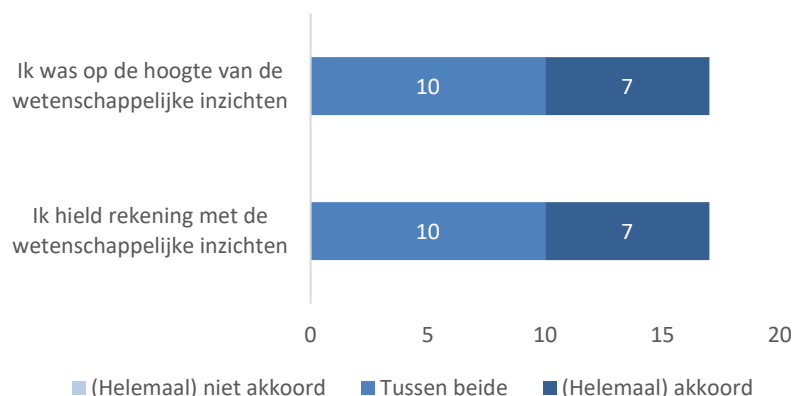
De ouders/opvoedingsverantwoordelijken werden ook nadien betrokken bij de beperkte afhandelingsmogelijkheden. Zo werd er een kopie van de waarschuwingsbrief bezorgd aan de ouders of is het bemiddelingsvoorstel ook aan hen gericht. Tot slot werden de ouders voor een herinnering aan de wet eveneens opgeroepen. Eén van de jeugdparquetmagistraten geeft aan dat hij de ouders op dat moment ook aansprak op hun verantwoordelijkheid, ook al hebben ze de feiten niet gepleegd. Dan kon onder meer gevraagd worden welke afspraken ze ondertussen met hun zoon of dochter hadden gemaakt.

Want het gerecht was niet de enige die aan de slag moest gaan met normen hé. (Participant 11)

Hoofdstuk 9

Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

Het voorlaatste onderdeel van de vragenlijst brengt in beeld in welke mate de respondenten op de hoogte waren van de wetenschappelijke inzichten over de impact en de effecten van de verschillende antwoorden en de mate waarin de respondenten hier rekening mee hielden. De meerderheid positioneert zich voor de twee stellingen 'tussen beide'.

Figuur 130 Wetenschappelijke inzichten (frequentie, N = 17)

De meerderheid van de jeugdparquetmagistraten vindt dat ze niet genoeg op de hoogte waren van de wetenschappelijke inzichten en zouden het interessant vinden om daarover meer te weten. Twee participanten geven expliciet aan graag te weten of wat ze aanvoelen ook wordt bevestigd door de wetenschap.

Bijvoorbeeld wat doet cannabis met jonge hersenen. Wij zeiden 'je zou eens moeten weten wat dat doet met je hersenen', omdat wij dat ooit ergens hadden opgevangen, maar ik heb daar nog nooit een studiedag over gevolgd of kunnen volgen. (Participant 10)

Verschillende participanten namen tussendoor of in hun vrije tijd interessante artikelen, boeken en zaken via de media (zoals Twitter, Sociaal.Net) door. Nuttige teksten werden vervolgens doorgestuurd naar de collega's. Er wordt ook verwezen naar een platform via de Unie van Jeugdmagistraten, waarop informatie kon worden gedeeld. Daarnaast werd er wel eens naar studies gerefereerd op overlegmomenten met bepaalde hulpverlening, vooral door de HCA-diensten. Verder verdeelde één van de jeugdparquetmagistraten soms nuttige bijdragen onder de collega's met de opdracht om het te lezen en op een sectievergadering uiteen te zetten. Het werd zo georganiseerd, omwille van de werkdruk.

Vragen aan iedereen of ze dat lezen... Ze kregen hun dossiers nog niet gelezen. Je moest het op die manier doen, want anders ging het niet. (Participant 4)

Vele jeugdparquetmagistraten geven aan dat ze te weinig tijd hadden om zich in wetenschappelijke literatuur te verdiepen. Die waardevolle inzichten waren bijgevolg niet altijd even makkelijk te verzoenen met de instroom van dossiers en de capaciteit.

Twee participanten verwijzen naar de mogelijke kruisbestuiving tussen wetenschap en praktijk. Eén parketcriminoloog suggereerde bijvoorbeeld onderwerpen voor masterproeven aan de universiteiten, waarvan achteraf kennis werd teruggekoppeld. Zo kon de praktijkervaring verbreed worden met wetenschappelijke inzichten.

Hoewel vele participanten naar studiedagen en debatlunches (onder meer van het Contactcomité van Organisaties voor Jeugdzorg - COJ) verwijzen om op de hoogte te blijven van de wetenschappelijke inzichten, zijn een paar jeugdparquetmagistraten daar ook kritisch over. Een infomoment is, volgens hen, pas geslaagd wanneer het juridische luik en het sociaalwetenschappelijke luik worden gecombineerd.

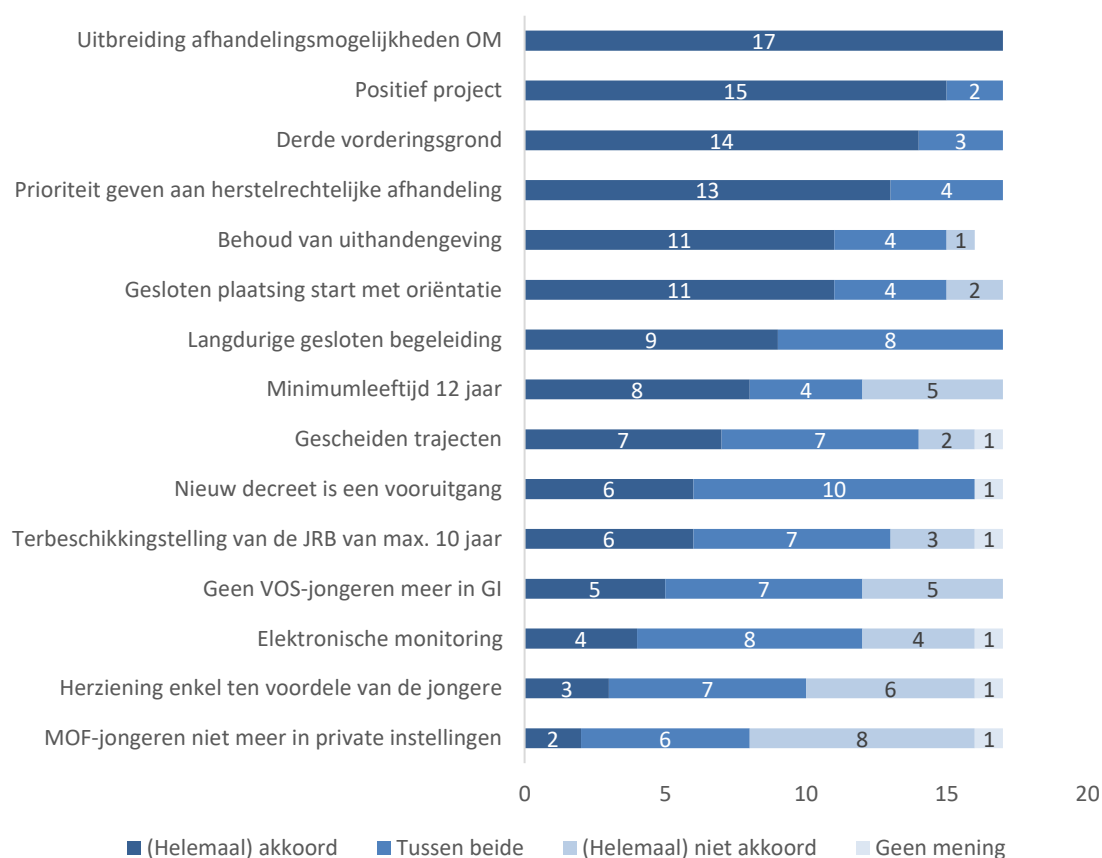
Het IGO spitste zich op dat vlak meer toe op het juridische. De studiedagen die werden georganiseerd vanuit de hulpverlening vond ik soms teveel benaderd enkel en alleen vanuit die hulpverlening. Ik zou het echt wel een meerwaarde vinden mocht het zowel vanuit justitie als hulpverlening samen worden georganiseerd. Naar jeugdbescherming vond ik het altijd te eenzijdig. Dus daar bleef ik wel een beetje op mijn honger zitten en het is eigenlijk wel nodig in de jeugdbescherming hé, dat die kennis wordt gecombineerd. (Participant 10)

Tot slot beschikten vele jeugdparquetten niet meer over abonnementen op tijdschriften en databanken, omwille van besparingen. Er werden nog enkele behouden, maar dat waren puur de juridische bronnen zoals Jura.

Hoofdstuk 10

Nieuwe aspecten uit het Vlaamse Jeugddelinquentierecht

De vragenlijst werd afgesloten met het bevragen van de mening van de respondenten over vijftien nieuwe aspecten uit het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Naast de mogelijkheid om aan te geven in welke mate ze akkoord gaan met de invoering ervan, konden ze ook 'geen mening' aanduiden. In figuur 15 worden de antwoorden weergegeven. In de interviews werden onderstaande stellingen niet afzonderlijk voorgelegd aan de participanten. Wel werd meer algemeen gevraagd hoe zij staan tegenover het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Hieronder worden de meest opvallende antwoorden besproken.

Figuur 131 Nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet (frequentie, N = 17²⁶⁹)

Alle respondenten gaan (helemaal) akkoord met de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden van het openbaar ministerie. Er worden in de interviews verschillende argumenten benoemd. Zo geeft één jeugdparquetmagistraat aan dat ze door deze uitbreiding meer op maat van de minderjarige kunnen werken, aangezien ze ook meer kunnen differentiëren. Daarnaast biedt het jeugddelinquentiedecreet de mogelijkheid om de diverse projecten en handelingswijzen die bestonden (zie hoofdstuk 2), te

²⁶⁹ Eén jeugdparquetmagistraat liet de vraag met betrekking tot de uithandengeving onbeantwoord, waardoor daar N = 16 is.

officialiseren. De minderjarige kon daar immers volgens vele participanten mee gebaat zijn. De nieuwe diversie maatregelen brengen ook met zich mee dat de zwaarwichtige procedure voor de jeugdrechter of jeugdrechtbank vermeden kan worden.

Je zit daar met heel betrokken ouders, die zitten te sterven op die zitting hé. Dat is verschrikkelijk. En dat om een cursus op te leggen, ja... Zo zijn er heel mooie dossiers waarin je merkt dat de neuzen van in het begin in dezelfde richting staan: de advocaat is mee, de ouders zijn mee, de jongere gaat het wel begrijpen. Dan moet heel die show, de stress, de aangetekende brief, de deurwaarder en het vonnis niet. Dan proberen we dat hier op te volgen. De regels zijn even streng hé. De contouren zijn even vast en het moet ook goed gaan. (Participant 3)

Daardoor verwachten de meeste participanten dat het aantal vorderingen zal dalen. Eén jeugdparquetmagistraat geeft dan weer aan dat hij de nieuwe afhandelingsmogelijkheden ziet voor de dossiers die hij vroeger met spijt in het hart moest seponeren, waardoor hij ervan overtuigd is dat de jeugdrechter en de jeugdrechtbank nog steeds evenveel dossiers zullen krijgen. Dit kan op zijn beurt leiden tot *net-widening*.

Nieuwe borstels vegen goed hé. (Participant 14-2)

Het Parket-Generaal geeft echter duidelijk aan dat enkel de zaken die voorheen werden gevorderd, via de alternatieve methoden op het niveau van het parket zouden mogen worden afgehandeld. De tijd zal dit dan ook uitwijzen. De vraag hoe dat zich zal vertalen naar de praktijk, hangt ook af van middelen. De meerderheid van de participanten maakt duidelijk dat de uitbreiding van bevoegdheden extra mensen en middelen vereist.

Die uitbreiding, dat is allemaal mooi, maar daar kruipt ook meer tijd in en daar is geen klik naar gemaakt. Als we dat echt goed willen doen en meer gesprekken op het parket willen, dan moet daar ook tijd en ruimte voor gecreëerd worden. Dan moeten daar extra criminologen aan gekoppeld worden. Dat is, denk ik, waar het nu spaak loopt tussen het federale en het Vlaamse niveau. In die zin, het is Vlaamse wetgeving, maar wij zijn een federaal bevolkte instantie. En er is de impact van de maatregelen op het parket zijn eigenlijk niet doorgesproken. (Participant 5)

Verder gaan vijftien respondenten (helemaal) akkoord met de invoering van het positief project. In de interviews geven vele van hen aan dat ze het een mooi uitgangspunt vinden dat jongeren verantwoordelijkheid opnemen door zelf na te denken wat hen het beste herstel lijkt en dat vervolgens ook waar te maken. Twee respondenten nemen een positie tussen beide in. Zij verduidelijken hun antwoord door naar het geschreven project, dat nooit een succes is geweest, te verwijzen. In theorie zijn ze er wel voorstander van, maar ze vrezen dat het in de praktijk niet zo'n vaart zal lopen.

Gelijklopend zijn dertien jeugdparquetmagistraten (helemaal) akkoord met het geven van prioriteit aan een herstelrechtelijke afhandeling.

Verder gaan zeven respondenten (helemaal) akkoord met de keuze van gescheiden trajecten. Evenveel jeugdparquetmagistraten nemen een positie tussen beide in en twee gaan (helemaal) niet akkoord. Over de invoering van de derde vorderingsgrond gaat de overgrote meerderheid (14) (helemaal) akkoord. Aansluitend geven elf jeugdparquetmagistraten aan voorstander te zijn van het starten van een gesloten plaatsing met een oriëntatie en gaan slechts twee hier (helemaal) niet mee akkoord.

Iets minder dan de helft van de respondenten (7) neemt een positie tussen beide in voor de nieuwigheid dat VOS-jongeren niet meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden. Zowel vijf

respondenten gaan hier (helemaal) mee akkoord of juist (helemaal) niet mee akkoord. Daarentegen zijn de meningen minder verdeeld over de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar). Hierbij geven negen jeugdparquetmagistraten aan (helemaal) akkoord te gaan en acht respondenten positioneren tussen beide. Over de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank lopen de meningen dan weer meer uiteen. Zo zijn er zes voorstander van, terwijl drie jeugdparquetmagistraten geen voorstander zijn.

Verder gaan zes respondenten (helemaal) niet akkoord met de afschaffing van artikel 60 van de Jeugdbeschermingswet, waardoor herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere. Tot slot gaat meer dan de helft (11) van de respondenten (helemaal) akkoord met het behoud van de uithandengeving. Over de minimumleeftijd van twaalf jaar in het jeugddelinquentierecht is er meer discussie. Acht respondenten zijn (helemaal) akkoord, terwijl vijf respondenten (helemaal) niet akkoord gaan. De overige respondenten (4) nemen een tussenpositie in. Ook over de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict lopen de meningen uiteen. Zowel vier respondenten gaan hier (helemaal) mee akkoord of juist (helemaal) niet mee akkoord. De meerderheid (8) positioneert zich tussen beide.

Opmerkelijk is dat geen van de respondenten aangeeft (helemaal) niet akkoord te gaan met de stelling dat het nieuwe decreet een vooruitgang is. Van de respondenten geven er zes aan (helemaal) akkoord te gaan, tien van hen geven 'tussen beide' als antwoord en één respondent heeft hier nog geen mening over.

We zijn nog maar net begonnen. Binnen drie jaar is er daarover reflectie nodig. (Participant 1)

Besluit

Dit detailrapport is tot stand gekomen door een kwantitatieve en kwalitatieve bevraging bij alle Vlaamse jeugdparketten. Het betreft een beschrijvende weergave van de antwoorden op de vragen die betrekking hebben op de situatie vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Deze gegevens worden aangevuld met de resultaten uit de interviews die meteen aansloten op de kwantitatieve bevragingen. Op die manier worden de verschillende thema's meer in de diepte beschreven. De indicatoren die hier bevroegd werden, zijn: de afhandelingsmogelijkheden van jeugdparquetmagistraten, de bijstand van een jeugdadvocaat, het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure, de vrijwillige hulpverlening, het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten en op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten, het betrekken van de ouders bij het opleggen van een reactie en de wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht. Daarnaast werden bijkomende vragen opgenomen die bijdragen aan het schetsen van een ruimer totaalbeeld van de werking van het jeugddelinquentiesysteem voor de inwerkingtreding van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet.

De essentiële opdracht van het parket bestond erin om, na het onderzoek, te beslissen over het al dan niet uitlokken van een jeugddelinquentie-interventie. Het OM besliste over de opportuniteit van vervolging, maar kon ook kiezen voor seponering of een andere afhandelingsvorm. Zo oefende het jeugdparquet t.a.v. jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, het vorderingsrecht uit. Daarnaast behoorden de waarschuwingsbrief, de herinnering aan de wet en het voorstel tot herstelbemiddeling tot hun mogelijkheden. Deze acties vormden samen de restrictieve regeling die mogelijk was op parketniveau. Deze wettelijke regeling werd als 'exhaustief' beoogd, d.w.z. dat het OM daarbuiten geen andere praktijken zou handhaven. Enkele parketmagistraten gaven echter aan ook delicten buiten deze wettelijke regeling te hebben afgehandeld, zodat zij de jeugdrechter niet (meteen) hoefden te vorderen. Vanuit het perspectief van de rechtswaARBorgen konden dergelijke praktijken uiteraard soms in vraag worden gesteld.

De aanwezigheid van de jeugdadvocaat blijkt beperkt te zijn op het niveau van het OM. Dit kan verklaard worden door de beperkte afhandelingsmogelijkheden. Zo was er bij een waarschuwingsbrief of een herinnering aan de wet geen rol weggelegd voor de jeugdadvocaat, aangezien het louter een schriftelijke of mondelinge verwittiging betrof. De meerderheid van de jeugdparquetmagistraten duidt het matig belang van de advocaat ook door te verwijzen naar de bepalingen rond Salduz III en Salduz IV-verhoren. Verschillende participanten geven namelijk aan dat de jeugdadvocaten daarbij een rol speelden door extra informatie te geven, te vertolken of opmerkingen te maken in het belang van de minderjarige. Het parket werd dan via het proces-verbaal van de politiediensten op de hoogte gebracht van die kanttekeningen gemaakt door de jeugdadvocaat.

Hoewel de meerderheid van de respondenten aangeeft het als hun taak te zien om de jongere te informeren, werd dit tijdens de interviews enigszins genuanceerd door de beperkte afhandelingsmogelijkheden. Enkele participanten rapporteren dat ze weinig jongeren zagen, waardoor ze ook niet veel mogelijkheden hadden om actief te gaan informeren. Er werd dan ook van uitgegaan dat zij reeds door de jeugdadvocaat of door de politiedienst in het kader van Salduz werden geïnformeerd. Verschillende jeugdparquetmagistraten benadrukken wel dat ze uitleg gaven wanneer de

jongere zelf informatie vroeg. Daarnaast geven bijna alle jeugdparketmagistraten, zowel in het kwantitatieve als in het kwalitatieve luik, aan dat ze nagingen of de jongere begrepen had wat er was toegelicht. Opdat de jongere de boodschap van de jeugdparketmagistraat zou begrijpen, werd er rekening gehouden met de mentale toestand alsook met de leeftijd van de betrokken jongere en werd zo goed mogelijk de taal van de jongere gesproken. Om vervolgens na te gaan of de jongere de boodschap effectief begrepen had, werd gekeken naar de lichaamstaal of werd gevraagd aan de jongere om de inhoud van het gesprek te herhalen in zijn eigen woorden. In het geval dat de jongere een andere taal sprak, werd een beroep gedaan op een tolk, een familielid of een buur. Hoewel het in principe niet mag, traden de jeugdparketmagistraten zelf op als vertaler in de gevallen dat de jongere een taal sprak die hij wel machtig was. Sommigen zagen de taalbarrière echter als een te grote hindernis op het niveau van het OM.

De meeste jeugdparketmagistraten gingen steeds na welke hulpverlening er al liep. Naast het nagaan of er al vrijwillige hulp liep, werd ook via het mozaïekdecreet nagevraagd of dat in vrijwilligheid kon blijven. Daarmee werd ook rekening gehouden bij het nemen van een beslissing. Er werd benadrukt dat het MOF- en VOS-aspect van een jongere niet zomaar los van elkaar gezien konden worden. Of er dan een gevolg voor MOF of VOS moest komen, was volgens de jeugdparketmagistraten steeds een moeilijke afweging. De uiteindelijke doelstelling bepaalde tenslotte of de feiten werden aangepakt, dan wel op de VOS werd gewerkt.

Alle jeugdparketmagistraten geven aan dat ze het als hun taak zagen om de jongeren aan te spreken over de gepleegde feiten, maar nog niet de helft van hen sprak hen daadwerkelijk aan. Aangezien ze weinig jongeren zagen, hadden ze niet veel mogelijkheden om hen mondeling aan te spreken over de gepleegde feiten. Op parketniveau was enkel het voorstel tot herstelbemiddeling beschikbaar als afhandelingsgrond waarbinnen de jongeren actief herstel konden uitwerken met gespecialiseerde begeleiding. Er kon echter niet worden nagedacht over het opnemen van verantwoordelijkheid in het geval dat een jongere ontkende wat er gebeurd was. Enkel vanaf het moment dat de jongere zich ervan bewust was dat hij instond voor de gepleegde feiten en de gevolgen daarvan, kon actief met de jongeren gewerkt worden rond verantwoordelijkheid. In de interviews wordt ook geduid op het maatwerk bij het omgaan met de verantwoordelijkheid van de jongeren. Verantwoordelijkheid kon verschillen van dossier tot dossier en werd gekoppeld aan leeftijd, mentale toestand, aard van de feiten, context en druk van *peers*.

Hoewel de meerderheid van de jeugdparketmagistraten zich voornamelijk toespitsten op de dader, speelde voor velen de context van de jongere ook een (belangrijke) rol in de keuze van afhandelingswijze. Kortom, de pedagogische vaardigheden van de ouders werden in rekening gebracht bij het nemen van een beslissing. Ouders bepaalden bijgevolg voor een groot deel hoe er recht werd gesproken over hun kind. Wanneer het nodig werd geacht, werden de ouders eveneens aangesproken op hun verantwoordelijkheid, ook al hebben ze de feiten niet gepleegd. Zo werd er onder meer gevraagd welke afspraken ze ondertussen met hun zoon of dochter hadden gemaakt.

De meerderheid van de jeugdparketmagistraten vindt dat ze niet genoeg op de hoogte waren van de wetenschappelijke inzichten. Vele van hen geven aan dat ze te weinig tijd hadden om zich in wetenschappelijke literatuur te verdiepen. Ze zouden bijkomend graag weten of wat ze aanvoelen ook bevestigd wordt in de wetenschap. Volgens hen kan samenwerking met universiteiten hun praktijkervaring dan ook verbreden met wetenschappelijke inzichten. Ook tijdens studiedagen moet een

voldoende brede focus voor ogen worden gehouden: een infomoment is, volgens hen, pas geslaagd wanneer het juridische luik en het sociaalwetenschappelijke luik worden gecombineerd.

Zoals eerder vermeld, zijn er naast de indicatoren enkele bijkomende thema's bevraagd.

Hoewel de meeste respondenten tevreden waren met de opleiding jeugdrecht van het Instituut voor Gerechtelijke Opleiding (IGO), werden het hulpverleningslandschap en de psychologie van het kind het vaakst aangehaald als onderbelichte thema's tijdens de opleiding. Tot slot werden 'terugkomdagen' aanbevolen, zodat er geleerd kan worden van de *good practices* van elk jeugdparquet.

Tijdens de interviews werd ook gevraagd of de jeugdparketten handelden via een geformaliseerd afhandelings- en vorderingsbeleid. Zes participanten geven aan dat ze een draaiboek daaromtrent hanteerden; soms lokaal per afdeling, soms overkoepelend voor het gehele arrondissement. Ook de andere participanten geven aan constant gecommuniceerd te hebben met de collega's, zodat vermeden werd dat eenzelfde dossier een andere afhandeling zou hebben gekend afhankelijk bij wie het terecht was gekomen. Onafhankelijk of het afhandelings- en vorderingsbeleid geformaliseerd was, menen alle jeugdparquetmagistraten dat er binnen hun parket een homogeen beleid werd gevoerd. Verschillende participanten benadrukken daarbij dat er ook steeds rekening werd gehouden met de specifieke omstandigheden van elk dossier. Bij de keuze van afhandelingswijze waren de volgende vier factoren het meest doorslaggevend: de ernst van de feiten, de persoonlijkheid en maturiteitsgraad van de jongere, de leefomgeving en de context van de betrokkene, en de schade en gevolgen voor het slachtoffer. Aan recidive en openbare veiligheid werd minder aandacht besteed in het besluitvormingsproces.

Het takenpakket van de parketcriminologen bestond uit communicatie met hulpverlening en gemandateerde voorzieningen, administratieve taken als waarschuwingsbrieven versturen en doorverwijzen naar de HCA-diensten, bijstand in dossiers en op de kabinetszittingen, evenals projecten betreffende schoolverzuim of drugsproblematiek (bv. *clean-up*). Er dient echter opgemerkt te worden dat hun rol een diverse invulling kende, afhankelijk van het aantal parketcriminologen dat een afdeling ter beschikking kreeg. Dat verschilde sterk tussen de verscheidene jeugdparketten, alsook binnen de afdelingen van eenzelfde jeugdparquet.

Uit de vraag naar definiëring van verantwoordelijkheid voor de gepleegde feiten kan worden afgeleid dat het paraplubegrip op zijn beurt verscheidene uit te klaren elementen omvat. Bijna de helft van de jeugdparquetmagistraten benoemt erkenning van de feiten en schuldinzicht als onderdelen van verantwoordelijkheid. Zij vinden dat belangrijk opdat de jongeren zich in het algemeen bewust werden van het verschil tussen goed en kwaad, wat ze eigenlijk reeds van jonge leeftijd geacht werden te kennen. Anderzijds koppelen ze dat ook aan de bewustwording over de impact van de specifieke gepleegde feiten. Vanaf dat moment kon namelijk aan die gevolgen worden gewerkt.

Een aanbod tot herstelbemiddeling werd vaak gecombineerd met een andere afhandelingsmodaliteit. Vooreerst blijkt dat een aanbod tot herstelbemiddeling het meest werd gecombineerd met een vordering. Daarnaast gaf de meerderheid van de jeugdparquetmagistraten aan het aanbod ook telkens gedaan te hebben bij seponering. Verder stelde iets minder dan de helft herstelbemiddeling voor bij een herinnering aan de wet, een waarschuwingsbrief of een doorverwijzing naar de jeugdhulp. Of het aanbod prioritair dan wel parallel werd gedaan, verschilde.

Jeugdparquetmagistraten hielden rekening met de positie van het slachtoffer. Concreet deden zij dat door hen correct te informeren, herstelbemiddeling aan te bieden of de jeugdrechter te vorderen bij

ernstige feiten of grote schadebedragen. Ook de parketten-generaal hielden rekening met de positie van het slachtoffer bij de overweging om al dan niet beroep aan te tekenen. Er werd ook op de omgekeerde manier rekening gehouden met de houding van het slachtoffer. Uitlokking of weigering van medewerking aan herstelbemiddeling konden volgens enkele jeugdparquetmagistraten immers een reden zijn om te seponeren.

Alle jeugdparquetmagistraten zijn ten slotte voorstander van de uitbreiding van hun afhandelingsmogelijkheden. Verder blijkt er echter meer verdeeldheid te bestaan over het nieuwe jeugddelinquentiedecreet. Bij de bevraging van specifieke aspecten, is een (grote) meerderheid voorstander van de invoering van het positief project, de prioriteit die gegeven wordt aan de herstelrechtelijke afhandeling, de derde vorderingsgrond, het starten van de gesloten plaatsing met een oriëntatie en het behoud van de uithandengeving. Verder gaat ongeveer de helft van de jeugdparquetmagistraten (helemaal) akkoord met de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7), de minimumleeftijd en de keuze van gescheiden trajecten. Daarnaast is meer dan de helft van de jeugdparquetmagistraten geen voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van maximum 10 jaar, van elektronische monitoring bij minderjarigen, van de mogelijkheid van herziening enkel in het voordeel van de jongere, van het feit dat er geen VOS-jongeren meer in de gemeenschapsinstelling geplaatst kunnen worden en het feit dat MOF-jongeren niet meer in private instellingen geplaatst kunnen worden. Ter afsluiting is het wel opmerkelijk dat geen van de jeugdparquetmagistraten aangeeft (helemaal) niet akkoord te gaan met de stelling dat het nieuwe decreet een vooruitgang is.

Dit detailrapport biedt enkel een blik op de praktijk vanuit het perspectief van Vlaamse jeugdparquetmagistraten. In het hoofdrapport worden de antwoorden van de verschillende actoren samengebracht onder de desbetreffende indicatoren, wat tot meer genuanceerde resultaten leidt (zie hoofdstuk 3 'Resultaten nulmeting').

Bibliografie

Wet 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 15 april 1965.

Wet 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, *BS* 27 juli 1990.

Decr.VI. 15 juli 2016 houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, *BS* 18 augustus 2016.

Samenwerkingsakkoord 13 december 2006 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, betreffende de organisatie en de financiering van het herstelrechtelijk aanbod bedoeld in de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en het herstel van de door dit feit veroorzaakte schade, *BS* 13 juli 2007.

Omz. COL 11/2018 van het College van Procureurs-generaal bij de hoven van beroep van 16 augustus 2018 addendum 2 aan de omzendbrief COL 8/2011 betreffende de organisatie van recht op toegang tot een advocaat -situatie van de minderjarigen en de personen die ervan verdacht worden vóór de leeftijd van 18 jaar een als misdrijf omschreven feit gepleegd te hebben.

Balcaen, L. (2017). *Bemiddeling en hergo (herstelgericht groepsoverleg)*. Geraadpleegd op [www.kennisplein.be/Pages/Bemiddeling-en-herstelgericht-groepsoverleg-\(hergo\).aspx](http://www.kennisplein.be/Pages/Bemiddeling-en-herstelgericht-groepsoverleg-(hergo).aspx)

Put, J. (2015). *Handboek jeugdbeschermingsrecht*. Brugge: die Keure.

Bijlage 1: kwantitatieve vragenlijst

A) Achtergrondgegevens

1. Samenstelling jeugdparket

- Jeugdparket:

.....

- Aantal parketmagistraten:

.....

- Aantal parketcriminologen:

.....

2. Hoe lang bent u al actief als jeugdparketmagistraat?

- 0-4 jaar
- 5-9 jaar
- 10-14 jaar
- 15-19 jaar
- 20 jaar of langer

3. Hebt u de gespecialiseerde opleiding jeugdrecht van IGO (familie, jeugd en horen) gevolgd?

- Ja
- Nee
- In opleiding

4. Zo ja, in welke mate bent u tevreden over de kwaliteit/inhoud van deze gespecialiseerde opleiding?

- Zeer ontevreden
- Enigszins ontevreden
- Niet tevreden en niet ontevreden
- Enigszins tevreden
- Zeer tevreden

6. Welke bevoegdheden heeft het jeugdparket nog naast jeugdzaken?

- IFG-zaken
- Zedenzaken
- Burgerlijke zaken (familie)
- Protectionele jeugdzaken
- Andere:.....

B) Afhandelingsmogelijkheden

49. Legde het OM enkel antwoorden op die wettelijk geregeld zijn?

- Ja
- Nee

50. Welke factoren wogen het sterkste door bij de keuze van de afhandelingswijze? (*maximum drie antwoorden*)

- De persoonlijkheid en de maturiteitsgraad van de betrokkene
- De leefomgeving en de context van de betrokkene
- De ernst van de feiten
- De omstandigheden waarin de feiten zijn gepleegd
- De schade en de gevolgen voor het slachtoffer
- Recidive
- De veiligheid van de betrokkene
- De openbare veiligheid

C) Advocaat

51. Werd de advocaat verwittigd bij een waarschuwingsbrief?

- Ja
- Nee

52. Werd de advocaat verwittigd bij een herinnering aan de wet?

- Ja
- Nee

---

53. Werd de advocaat verwittigd bij een aanbod tot herstelbemiddeling?

- Ja
- Nee

54. Werd de advocaat verwittigd bij een vordering?

- Ja
- Nee

55. In hoeveel procent van de gevallen (processen-verbaal) riepen jullie de ouders/jongeren op?

.....

Indien de ouders/jongeren opgeroepen werden, in hoeveel procent van de gevallen was de advocaat dan ook aanwezig?

.....

Indien de afhandeling schriftelijk verliep, in hoeveel procent van de gevallen werd de advocaat dan ook betrokken?

.....

56. Ik hechtte belang aan de aanwezigheid van een jeugdadvocaat.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

57. Ik hield rekening met de inbreng van een jeugdadvocaat bij mijn keuze van de afhandelingswijze.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd
- Er was zelden inbreng van de jeugdadvocaat

D) Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

Beantwoord volgende stellingen.

58. Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

59. Ik hield rekening met de leeftijd van de jongeren in de manier waarop ik hen informatie gaf.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

60. Ik hield rekening met de mentale toestand van de jongeren in de manier waarop ik hen informatie gaf.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

61. Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

E) Vrijwillige hulpverlening

62. Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, ging ik bij elke stap in de procedure na of die hulpverlening kon blijven doorlopen.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

63. Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, hield ik daarmee rekening bij het nemen van een beslissing.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

64. Ik ging steeds na of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

65. Als er nood bleek aan hulpverlening in een vrijwillig kader, verwees ik de betrokkene door naar de gepaste hulpverlening.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

66. Meldde u zelf aan bij gemandateerde voorzieningen?

- Ja
- Nee

F) Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten

67. Jongeren waren over het algemeen verantwoordelijk voor wat ze gedaan hadden.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

68. Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op de feiten die hij/zij gepleegd heeft.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

69. Ik sprak de jongere aan op de feiten die hij/zij gepleegd heeft.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

G) Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten

70. Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden).

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

71. Ik sprak de jongere aan op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden).

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

72. Stelde u over het algemeen ook herstelbemiddeling (indien aan de voorwaarden voldaan) voor:

- Bij seponering
- Bij waarschuwingsbrief
- Bij herinnering aan de wet
- Bij doorwijzing naar de jeugdhulp
- Bij vordering

73. Bij de afhandeling hield ik rekening met de positie van het slachtoffer.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

H) Het betrekken van ouders bij het opleggen van een reactie

74. Ik betrok de ouders/opvoedingsverantwoordelijken, zo mogelijk, actief bij de keuze van de afhandelingswijze.

- Nooit
- Zelden
- Soms
- Vaak
- Altijd

I) Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

75. Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

76. Ik hield rekening met de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord

J) Nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet

Volgende stellingen peilen naar uw standpunt over nieuwe aspecten van het Vlaamse jeugddelinquentiedecreet. Aan het einde van deze vragenlijst volgt de mogelijkheid om hier eventuele opmerkingen of nuances over te formuleren. Geef aan in welke mate u akkoord gaat met volgende stellingen.

77. Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

---

78. Ik ben voorstander van de invoering van het positief project.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

79. Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten (m.a.w. het onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen de reactie op het jeugddelict enerzijds en het antwoord op een onderliggende hulpvraag anderzijds).

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

80. Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

81. Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet).

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

82. Ik ben er voorstander van dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

83. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

84. Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar).

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

85. Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

---

86. Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

87. Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

88. Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentiedecreet (12 jaar).

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

89. Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentiedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

90. Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

91. In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem.

- Helemaal niet akkoord
- Niet akkoord
- Tussen beide
- Akkoord
- Helemaal akkoord
- Geen mening

Bijlage 2: kwalitatieve vragenlijst

A) Basisgegevens

Bij vraag 1 geeft u aan dat er [...] parketcriminologen tewerkgesteld zijn. Kan u ons meer vertellen over wat de rol van de parketcriminologen juist inhoudt?

Bij vraag 4 geeft u aan dat u [...] bent over de kwaliteit/inhoud van deze gespecialiseerde opleiding jeugdrecht van het IGO. Welke bijkomende thema's zouden nog een meerwaarde zijn?

B) Afhandelingsmogelijkheden

Wat was voor u de rol of de taak van het OM bij MOF-zaken?

A.2.1.1. Het OM, de JR en de JRB maken enkel gebruik van de voor hem voorziene afhandelingsmogelijkheden

Bij vraag 6 [JA] geeft u aan dat er enkel praktijken werden gehanteerd die tot de wettelijke bevoegdheden behoorden.

Bij vraag 6 [NEE] geeft u aan dat er praktijken werden gehanteerd die niet tot de wettelijke bevoegdheden behoorden? Wat houden die praktijken in?

➤ Hadden jullie bv. afspraken rond spijbelen, druggebruik door jongeren of rond verkeersmisdrijven of bepaalde diversiemaatregelen? En hoe waren die geregeld?

Waren er afspraken of richtlijnen betreffende een afhandelings- of vorderingsbeleid?

Zo ja, wat hielden deze afspraken of richtlijnen dan in?

Door wie werd dat beleid opgesteld/bepaald?

Werd dat beleid geformaliseerd?

C) Advocaat

A.4.1.2. Op het niveau van het OM wordt er meer beroep gedaan op een advocaat

Bij vraag 13 geeft u aan [...] belang te hechten aan de aanwezigheid van een jeugadvocaat? Waarom wel of niet?

Bij vraag 14 geeft u aan [...] rekening te houden met de inbreng van een jeugadvocaat bij uw keuze van de afhandelingswijze. Waarom wel of niet?

D) Het informeren van jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure

A.7.1.1. De (verschillende) professionelen nemen zelf het initiatief om de minderjarige verdachten en delictplegers die zij begeleiden/ondersteunen/onder hun toezicht hebben/enz., op regelmatige tijdstippen te informeren over hun rechten en over het verloop van de procedure

Hoe informeerde u de jongeren over hun rechten en het verloop van de procedure?

- Nam u hiertoe zelf initiatief? Of beantwoordde u eerder vragen die door de jongeren gesteld werden?

Hoe informeerde u de jongeren op een manier die hen in staat stelde om alles te begrijpen?

- Vraag 16 in de kwantitatieve bevraging peilde in welke mate u rekening hield met de leeftijd van de jongeren in uw communicatie. Op welke manier hield u er rekening mee?
- Vraag 17 in de kwantitatieve bevraging peilde in welke mate u rekening hield met de mentale toestand van de jongeren in uw communicatie. Op welke manier hield u er rekening mee?
- Hoe informeerde u jongeren die een andere taal spraken?
  - Probeerde u de taal te spreken die de jongeren beheersten?
  - Maakten jullie gebruik van tolken? En waren daar voorwaarden aan verbonden?

Vraag 18 in de kwantitatieve bevraging peilde in welke mate u naging of de jongeren begrepen wat u gezegd had. Op welke manier ging u dat na?

E) Vrijwillige hulpverlening

E.2.2.1. Gerechtelijke actoren (OM, JR, JRB, SD, ...) gaan na of er vrijwillige HV kan blijven doorlopen

Bij vraag 19 geeft u aan dat u [...] naging of een reeds opgestart traject van vrijwillige hulpverlening kon blijven doorlopen. Hoe ging u dat concreet na?

E.2.2.2. Als er nood blijkt aan hulpverlening in vrijwillig kader, verwijzen de gerechtelijke actoren de betrokkenen door naar de gepaste hulpverlening

Bij vraag 21 geeft u aan dat u [...] naging of er nood was aan vrijwillige hulpverlening. Hoe ging u dat concreet na?

Hanteerden jullie criteria om de nood aan vrijwillige hulpverlening na te gaan? Zo ja, welke criteria? Bij welke diensten kan u meer informatie verkrijgen? (politie, sociale dienst)

Waren jullie goed op de hoogte van het landschap van gemandateerde voorzieningen? Vindt u het belangrijk dat jullie dat landschap kennen en waarom wel of niet?

Via welke kanalen waren jullie op de hoogte van het aanbod en van wat de diensten/voorzieningen concreet doen?

Hoe besloot u of u de weg van een VOS en/of een MOF kiest?

- Was er sprake van VOS-zaken die in een MOF-zaak werden omgezet? Of omgekeerd een MOF-zaak in een VOS-zaak? En waarom?

F) Het aanspreken van jongeren op de gepleegde feiten

F.1.1.1. Mate waarin OM en JR jongeren expliciet verantwoordelijk stellen voor de gepleegde feiten en hierbij een onderscheid maken naar leeftijd en geestestoestand

Wat is uw visie op het concept verantwoordelijkheid? Hoe zou u het concept definiëren?

- Op welke manier stelde u jongeren verantwoordelijk voor de feiten?
- Hield u rekening met bepaalde factoren? Zo ja, met welke factoren en waarom?

Mogelijke topics: leeftijd, mentale toestand, aard feiten, druk peers

G) Het aanspreken van jongeren op het actief opnemen van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten

F.2.1.1. Mate waarin en wijze waarop de professionelen jongeren aanspreken op het actief opnemen van hun verantwoordelijkheid naar de gevolgen van het JD toe

Op welke momenten sprak u jongeren aan op het actief opnemen van verantwoordelijkheid?

Op welke manier sprak u jongeren dan aan op het actief opnemen van verantwoordelijkheid?

Hoe konden jongeren actief hun verantwoordelijkheid opnemen?

- Informeerde u jongeren over mogelijkheden om zelf actief verantwoordelijkheid op te nemen?

Vraag 29 peilde in welke situatie u herstelbemiddeling zou voorstellen.

Hoe wordt herstelbemiddeling aangeboden?

Zijn er bepaalde zaken, misdrijven die niet in aanmerking komen voor herstelbemiddeling?

- Wordt de HCA-dienst meteen verwittigd op het moment dat het aanbod wordt gedaan en op welke manier wordt de dienst verwittigd? (Brief, dossiers inkijken op het parket, mail)

Vraag 30 peilde in hoeverre u rekening hield met de positie van het slachtoffer. Op welke manier hield u rekening met het slachtoffer?

H) Het betrekken van ouders bij het opleggen van een reactie

F.3.2.1. Professionelen betrekken ouders/opvoedingsverantwoordelijken actief bij de besluitvorming en de uitvoering van de opgelegde antwoorden

Op welke wijze betrok u ouders en opvoedingsverantwoordelijken actief bij de afhandeling en uitvoering van de opgelegde antwoorden?

I) Wetenschappelijke inzichten over de praktijk van het jeugdrecht

K.1.2.2. OM en JR houden bij de keuze van het antwoord rekening met wetenschappelijke inzichten over de impact en het effect van de reacties

Via welke kanalen waren jullie op de hoogte van wetenschappelijke inzichten?

- Hebben jullie een abonnement op een tijdschrift (bv. TJK)? Gaan jullie naar studiedagen? Zijn jullie ingeschreven op Sociaal.net?

J) Nieuwe aspecten uit het Vlaams jeugddelinquentiedecreet

Vraag 34 peilde naar de uitbreiding van jullie bevoegdheden. Vindt u het al dan niet interessant dat het parket meer bevoegdheden heeft gekregen inzake de afhandeling van jeugddelicten met het nieuwe decreet? En waarom?

Verwacht u minder vorderingen vanwege die uitbreiding van bevoegdheden?

Verwacht u *netwidening*?

Vraag 35 peilde naar het positief project. Waarom bent u wel of geen voorstander van het positief project?

We zijn stilaan aangekomen bij het einde van de bevraging. Zijn er nog toekomstplannen of andere zaken waarover u iets wil vertellen of toevoegen aan dit interview?

Bijlage 3: frequentietabellen

Tabel 1 Frequentietabellen informeren, verantwoordelijkheid, wetenschappelijke inzichten

Figuur	Stelling		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	N
Figuur 5	Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere te informeren over zijn/haar rechten en het verloop van de procedure	Frequentie	0	0	2	10	2	14
	Ik hield rekening met de leeftijd van de jongeren in de manier waarop ik hen informatie gaf	Frequentie	0	0	1	5	8	14
	Ik hield rekening met de mentale toestand van de jongeren in de manier waarop ik hen informatie gaf	Frequentie	0	1	0	5	8	14
	Als ik de jongere informeerde, toetste ik af of hij/zij mijn uitleg begreep	Frequentie	0	1	0	6	7	14
Figuur 7	Jongeren zijn over het algemeen verantwoordelijk voor wat ze gedaan hebben	Frequentie	0	0	8	9	0	17
Figuur 8	Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken over op feiten die hij/zij gepleegd heeft	Frequentie	0	0	0	7	9	16
Figuur 10	Ik beschouwde het als mijn taak om de jongere aan te spreken op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)	Frequentie	0	0	2	10	4	16
	Ik sprak de jongere aan op het actief opnemen van zijn/haar verantwoordelijkheid voor de gevolgen van de gepleegde feiten (wanneer de feiten vaststonden)	Frequentie	0	0	1	11	4	16
Figuur 14	Ik ben op de hoogte van de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen	Frequentie	0	0	10	7	0	17
	Ik hield rekening met de wetenschappelijke inzichten die er zijn over de impact en het effect van de verschillende reacties die ik kan opleggen	Frequentie	0	0	10	5	2	17

Tabel 2 Frequentietabellen vrijwillige hulpverlening

Figuur	Stelling		Nooit	Zelden	Soms	Vaak	Altijd	N
Figuur 6	Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, ging ik bij elke stap in de procedure na of die hulpverlening kon blijven doorlopen	Frequentie	0	2	1	6	5	14
	Als er tegelijkertijd een traject van vrijwillige hulpverlening liep, hield ik daarmee rekening bij het nemen van een beslissing	Frequentie	0	1	2	6	5	14
	Ik ging steeds na of er nood was aan hulpverlening in een vrijwillig kader	Frequentie	0	0	0	5	9	14
	Als er nood bleek aan hulpverlening in een vrijwillig kader, verwees ik de betrokkene door naar de gepaste hulpverlening	Frequentie	0	0	1	3	10	14

Tabel 3 Frequentietabellen nieuwe aspecten van het jeugddelinquentedecreet

Figuur	Stelling		Helemaal niet akkoord	Niet akkoord	Tussen beide	Akkoord	Helemaal akkoord	Geen mening	N
Figuur 15	Ik ben voorstander van de uitbreiding van de afhandelingsmogelijkheden op het niveau van het openbaar ministerie	Frequentie	0	0	0	8	9	0	17
	Ik ben voorstander van de invoering van het positief project	Frequentie	0	0	2	5	10	0	17
	Ik ben voorstander van de keuze die gemaakt werd voor gescheiden trajecten	Frequentie	0	2	7	3	4	1	17
	Ik ben voorstander van de invoering van de derde vorderingsgrond	Frequentie	0	0	3	4	10	0	17
	Ik ben er voorstander van dat een herziening enkel nog kan ten voordele van de jongere (afschaffing van art. 60 Jeugdbeschermingswet)	Frequentie	2	4	7	1	2	1	17

Ik ben er voorstander van dat een gesloten plaatsing altijd start met een oriëntatie	Frequentie	0	2	4	9	2	0	17
Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentedecreet MOF-jongeren niet meer in een private instelling geplaatst kunnen worden	Frequentie	1	7	6	2	0	1	17
Ik ben voorstander van de invoering van de langdurige gesloten begeleiding (2-5-7 jaar)	Frequentie	0	0	8	7	2	0	17
Ik ben voorstander van de invoering van de terbeschikkingstelling van de jeugdrechtbank van maximaal 10 jaar na het einde van de gesloten begeleiding	Frequentie	0	3	7	5	1	1	17
Ik ben voorstander van het behoud van de uithandengeving	Frequentie	0	1	4	8	3	0	17
Ik ben er voorstander van dat er prioriteit gegeven wordt aan een herstelrechtelijke afhandeling	Frequentie	0	0	4	8	5	0	17
Ik ben voorstander van de minimumleeftijd in het jeugddelinquentedecreet (12 jaar)	Frequentie	2	3	4	4	4	0	17
Ik ben er voorstander van dat onder het nieuwe jeugddelinquentedecreet geen VOS-jongeren meer in gemeenschapsinstellingen geplaatst kunnen worden	Frequentie	3	2	7	4	1	0	17
Ik ben voorstander van de mogelijkheid van elektronische monitoring als reactie op het gepleegde jeugddelict	Frequentie	2	2	8	3	1	1	17
In het algemeen vind ik het nieuwe decreet een vooruitgang ten opzichte van het vorige systeem	Frequentie	0	0	10	5	1	1	17

